

Lesson 1

Bakas missā Tuhanin!

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna te'ed kami we' makajari kami magpakale si ka'am programa inin. Ēnan kami programa inin “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”. Ēnan kami programa inin sa ī, pegge' mabaya' tahāti kami me' Sulat Kanabihanin bang ine tasulat la'i sabab me' a'a mangga'i mabentelin makajari manjari a'a bentel si matahan Tuhan.

Lān inggehin tinuhutbin – lān mabentelin atawa lān mangga'i mabentelin? Mabaya' ke kata'uhanbi lān mabentel amban Tuhanin? Sinulat dem Lapal Tuhanin, “*Hāp pe me' a'a magtiksa' miha lān mabentelin, pegge' dinuhulan du siye.*” (Mateo 5:6)

Kaw niya' me' sinduwehin tapikilde, “Kata'uhan kami ne lān mabentelin. Ga'i ne kami nesessita ngaya me' sulat me' kanabihan tagna'in. Sarang ne si kami me' kata'uhan kamihin!” Bang sa inin tapikilbin, pakale ka'am si bissā Nabi Sulaymanin, dembuwa' me' nabi Tuhanin, pa'inne, “*Niya' lān bentuknen kuwe' bentel si me' a'ahin, saguwa' ka'ujudannen makamatey!*” (Eli'an 14:12)

Diyalem dembuwa' jūd dem Lapal Tuhanin, iye inēnan Kitab Jabur, ekka inakahan we' Nabi Da'ud, sama Nabi Sulaymanin, sabab lān mabentel minemes we' Tuhanin duk we' nesessita si kite kata'uhan lān inin. Tasulatne, “*Ga' niya' a'a bentel si matahan Tuhan, ga' niya' bisan dambuwa'. Kēmon manusiya'in tayikutande Tuhanin. Ga' ne niya' kagunahan Tuhanin si siye. Ga' niya' maghinangan hāp, ga' niya', bisan dambuwa'.*” (Jabur 14:3; Roma 3:10,12) Hangkan sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur, māku-māku iye, pa'inne, “*Pakitehanun ku lānin, O Tuhan, tolo'anun ku lānnun; pandu'anun ku si mabennal amban ka'uhin!*” (Jabur 25:4,5)

Bang ga'i kite bi pinandu'an we' Tuhanin si lān mabennalin, ga'i isab kata'uhante bi lān mabentelin. Kuwe' kite bi nakanak diki' lepas si Manila' atawa kuwe' bili-bili lepas dem gulangan. Saguwa' inakahan kite bi dem Lapal Tuhanin, pa'inne, “*Ga'i Tuhanin baya' we' niya' bisan dambuwa' lepas... saguwa' kabaya'annen we' kēmon manusiya'in timbul duk*

ngata'uhan tolo' mabennalin.” (2 Petros 3:9; 1 Timoteo 2:4) **Me' bagayku, ga' niya' importante amban inin: we' bugtu' kata'uhannu we' tuhutnu lān mabennalin, iye mapī tudju Tuhanin.**

Si me' programa inin *Lānin duk a'ahin manjari bentel*, istadihante bi Kitab pinagturul-turul. Tuhut-tuhutte bi me' aka-aka me' nabi Tuhanin dembuwa'-dembuwa' amban tagna' sampay si ka'ubusan. Pegge' me' bissā Tuhanin niya' tagna'ne duk niya' tuggune. Hangkan niat kamihi, magistadi me' istori inaka diyalem Kitab, bu tagna'ante si tagna' inaka we' Tuhanin, hātinan amban po'onne te'edin.

Ekka ta'ayate importante sabab Tuhanin duk me' nabihin. Tasabutte we' bisan **ekka nabi** nulat me' sinulat dem Kitab, **luwal hadja dembuwa' mangurung pikilan** si me' nabihin: **Tuhanin. Ekka istori sinulat** dem Kitab we' me' nabihin, saguwa' **dembuwa' hadja lapalne te'edin: Aka-aka Hāp bang sa'ingge duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan.**

Hangkan pabuyu'-buyu' kami si ka'am: pakale ka'am pahāp-hāp duk magtuyu' ka'am pakale si programa *Lānin duk a'ahin manjari bentel*. Niya' eli'an pina'in: “Bang ga'i kite pahali ujud usikan kite” duk “Bang taha' napasten ujud lalem akasten.” Sali' du isab, inakahan kite we' Tuhanin dem lapalnen we' “*tumbasan Tuhanin du hāp sasuku magtuyu' te'ed mangapas iyehin.*” (Hibrani 11:6) Bang a'ahin magtuyu' te'ed ngapas iye, inin pananggung Tuhan siyehin: “*Bang apasbi ku dembūs-būs ateybin, takasuwa'bi du ku!*” (Irmiya 29:13)

Tu'u si programa *Lānin duk a'ahin manjari bentel*, tambahante du kata'uten sabab Tuhanin duk Lapalnen. Kata'uhannu ke bang sa'ingge Tuhanin? Atawa bang amban nekura' seyitanin? Kata'uhannu bang ine jānnen hangkan pinapanjari manusiya'in we' Tuhanin? Atawa bang sa'ingge dusehin pa'asek dem dunya – bu tagna' du pinapanjari we' Tuhanin hāp hadja? Bakas tabatsanu ke istori meke'ulali' sabab Nabi Nu duk laseyin? Kata'uhannu te'ed me' sinulat we' me' nabihin? Kata'uhannu bang we'ey Nabi Ibrahim inēnan *Bagay Tuhanin*? Makajari ke pahātihannu si me' bagaynun atawa anaknun lapal me' nabihin?

Palabey ne ibuhan tahun missā Nabi Ayyub, tilewne, “*Sa'ingge makajari duk a'ahin bentel si matahan Tuhan?*” (Ayyub 9:2) Kata'uhannu bang ine sambung Tuhanin pu si Nabi Ayyub? Kata'uhannu ke bang ka'u, sa'ingge kew makajari bentel si matahan Tuhanin? Bang mabaya' kata'uhannu sambung Tuhanin si panilew inin duk ekka panilew seddili, da'akte kew pakale si programa *Lānin duk a'ahin manjari bentel*. To'o, Lapal Tuhanin lalem, hāp, meke'ulali', ellum, duk balakatan. Duk niya' pe: ga' niya' tinapukan we' Lapal Tuhanin. Pakitehanne te'ed bang sa'ingge manusiya'in. Pina'in dem Kitab: “*Ga' niya' bisan ine katapukante amban Tuhan pegge' kēmon pinapanjarinen tampal si pagmatahanne. Duk*

si pesōngan kēmon kite bi subey paharap si iye magbennal sabab kēmon kahinanganten bi.” (Hibrani 4:13)

Kuwe'itu, niya' importante subey tasabutte bi ellew inin. Iye ne inin: **Bakas missā Tuhanin!** Tuhanin, Malangkewin, bakas missā! Bakas missā Tuhanin si manusiya' duk mabaya' Tuhanin missā si ka'u! Bang upama niya' tasangkanu sulat amban dembuwa' sultan balakatan si lahat tala, batsanu ke sulat iyan? Pikilnu ke me' sinulatnen? Asipnu ke bissā sultan iyan? Mas pesōng pe subey kite bi ngasip bang iye mamissā si kitehin bi, Tuhan Malangkewin!

Sa'ingge bissā Tuhan si manusiya'in? Inakahan kite dem Kitab, “*Masa awwalley Tuhanin daran magpasampay bissānen pitu si me' kapapu'anten bi duk magseddili-seddili pamasampayne bissāne si siyehin. Me' kanabihanin magpalata' bissānen.*” (Hibrani 1:1) Awe', me' ekkahin binissā we' Tuhanin **palabey amban me' nabi**. Metu'uhin, pinene' we' Tuhanin a'a sinduwehin magpalata' Lapalnen duk nulat Lapalnen dem katas ilikid. Inaka dem Kitabin: “*Essebun bi pina'inku inin pegge' importante manamal, we' ga' niya' a'a bang dihananne hadja ta'u magpahāti me' pinasulat we' Tuhan dem kitabin. Pegge' me' bissā Tuhan dem kitabin duma'in amban pikilan manusiya'. Saguwa' me' a'a ginuna Tuhan magpalata' lapalnen, pagbaya'an we' Niyawa Tuhanin hangkan tabissāde duk sulatde me' bissā Tuhanin.*” (2 Petros 1:20,21)

Makajari si' Tuhanin nulat Kitabin dihananne atawa makajari si' da'akne mala'ikatin nulat. Saguwa' duma'in sa miya'an hinangannen. Mene' iye a'a ordinari, nulat para si iye. Me' a'a inin ēnante nabi. Me' nabi Tuhanin arak sali' duk sekretari. Tuhanin ngurungan siye pikilan bang ine subey sinulatden, ubus bu sulatde. Saguwa', kawakilan siye dangan-dangan we' Tuhanin nulat Lapalnen si di bissāhande. **Pikilinin inurungan we' Tuhanin, saguwa' magmātabat Tuhanin si pag'a'a me' nabihin dangan-dangan.** Dem Kitabin duma'in tasulat hadja me' bissā tina'at te'ed we' Tuhanin, saguwa' niya' isab tasulat me' pikilan manusiya' duk pangampun-ngampun duk problema me' a'a kuwe' ka'u duk aku. Diyalem me' istori dem Kitabin takitete bang sa'ingge me' a'ahin tinabangan atawa ilegga we' Tuhanin. Mabaya' Tuhanin magpakite bang sa'ingge iye, duk sa'ingge kite makajari patapit si iye.

Ine jānnen hangkan Tuhanin ngurung pikilan si me' nabihin nulat dem Kitabin? Urunganne siye pikilan supaya a'a magpangkat-mamangkatin makajari kata'uhan bang ine kabaya'an Tuhanin duk supaya tasabutde. Missā Tuhanin si me' nabihin pegge' **mabaya' iye missā si ka'u duk si aku** palabey amban me' bakas tasulatden! Kēmon binissā we' Tuhanin palabey amban me' nabihin niya' kagunahanne si kite bi ma'ellum kuwe'ituhin. Mabaya' Tuhanin we' kite bi dangan-dangan kata'uhante bi **hāti lapal** me' nabihin.

Kaw niya' sinduwehin ka'am, tapikilbi, “Ah, ga'i nesessita we' kata'uhanku bang ine sinulat we' me' nabi tagna'in. Ga'i importante lapalden si aku. Dangan-dangan me' nabihin niya' hinanganne. Tekka nabi dembuwa'in, hinangne me' dina'ak si iyehin duk matey. Ubus tekka nabi seddilihin, hinangne me' dina'ak si iyehin duk matey...bu sa miya'an kēmon. Kite bi ma'ellum kuwe'ituhin ga'i nesessita kata'uhan bang ine pina'in we' me' nabi tagna'in!” Sa miya'an ke pikilannun? Ga'i magtuhut pikilan Tuhanin duk pikilan sa miya'an! Pakale kew bang ine pina'in Tuhanin,

“Sabennal akahante ka'am, samanta'an tu'u pe dunyahin duk langitin, ga' niya' bisan dambuwa' batang duk dambuwa' balis inānan amban sara'in. Ga'i makajari we' ga'i binali sara'in samanta'an ga' pe kiyamat. Hangkan sine-sine ngalanggalan sara'in, bisan me' sara' ga' niya' tantu baline, duk tolo'anne isab sinduwehin ngalanggalanne, iye du madiyahawa' te'ed dem pagbaya'an Tuhanin!” (Mateo 5:18,19) *“Kēmon tasulat dem kitabin pinasulat we' Tuhanin duk niya' kagunahanne bang magtolo' kite tolo' mabennalin duk bang tolo'ante me' bakas kapagdusehin, duk bang pamabentelte me' a'a maniya' hinangande ga'i tumu'unin, duk pamanolo'te me' addat mahāpin!”* (2 Timoteo 3:16)

Bugtu', kēmon sinulat we' me' nabihin hadje balinen, pegge' sinulat we' de supaya a'ahin kemuwe awwal jaman sampay si pesōngan makajari kata'uhande bang ine hinang Tuhanin supaya a'ahin timbul. Kata'uhannu ke bang ine bakas sinulat we' kanabihanin? Mabaya' Tuhanin we' kata'uhante Lapalnen, kahagad duk nuhut! Pa'in kitabin: *“...kabugtu'an kami we' to'o me' pina'in kanabi-nabihan awwalley sabab Almasihin. Subey te'ed asipbi pina'innen pegge' kuwe' iyan payita'an ninag dem kalindeman!”* (2 Petros 1:19)

To'o, bang petekka niya' takaletē sinduwe nagga' si Lapal Tuhanin, magpa'in, “Ga'i iyan kapangandelan! Ekka sala'ne! Bakas ginanti'an!” Saguwa' **sine-sine nagga' Lapal Mabennalin, iye sinagga'nen, Tuhanin.** Niya' eli'an pina'in, “Ga'i pessa' batuhin we' pugad!” Lapal Tuhanin iye batuhin, duk a'ahin pugadin! Ga'i makajari we' Lapal Tuhanin ginanti'an we' manusiya' – saguwa' Lapal Tuhan mabennalin makajari ganti'anne manusiya'in! Tuhanin balakatan duk ta'u iye manteyan Lapalne mang ga' niya' tamanannen. Iye te'ed pina'in we' Panuhutanin dem Kitab Injil: *“Palabey hadja langitin duk dunyahin, saguwa' bang bissākun asal ga'i usa'!”* (Mateo 24:35)

Ekka me' a'ahin sagga'de Lapal Tuhanin pegge' jānan takite bang ine diyalem ateyden. Pakalehun bi bang ine pina'in Tuhanin sabab di Lapalnen: *“Lapal Tuhanin balakatan duk maka'urung umul salama-lama. Lapal Tuhanin dalil kalis talem, saguwa' pasōng pe talemnen*

amban kalis pegge' lagbas bisan pī dem ateyte duk niyawate. Duk Lapal Tuhanin maginta'u bang ine dem pikilan duk dem atey manusiya'in." (Hibrani 4:12)

Awe', balakatan Lapal Tuhanin; missā pī dem ateyte. Me' sulat dem Kitabin pesōng tiggel amban kēmon sulat dem dunyahin, bu importante pe para si kēmon a'a dangan-dangan. Ga' niya' pesōng importante amban Lapal Tuhanin. Saguwa', Lapal Tuhanin kuwe' dalil buwas duk kenna. Maguyun kite bi kēmon we' hāp kinakan buwas duk kennahin duk ngurung basag si barante. Saguwa' bang ga'i ku manganne ga' niya' baline si aku. Subey ku manganne. Arak du isab sa miya'an Lapal Tuhanin, urungne basag ateyten saguwa' subey kite dalil manganne bang kite mabaya' we' niya' baline si kite bi. Hangkan pa'in Tuhanin, "*Duma'in hadja kinakan maka'ellum manusiya'in saguwa' iye maka'ellum manusiya'in me' bissā Tuhanin.*" (Mateo 4:4) Luwal me' a'a **magtiksa' miha lān mabentelin** iye dinuhulanin. (Mateo 5:6) Bang ka'u, magtiksa' ke kew mabaya' si Lapal Tuhanin? Kuwe' kinakan du iyan, kinakan hāp. Duma'in iyan kinakan makabasag barannun saguwa' kinakan makabasag ateynun duk niyawanun.

Manjari, ngajunjung kami si ka'am kēmon matinalew si Tuhan duk mamahadje Lapalnen: Magtuyu' ka'am pakale kahaba' pinahelling programa inin *Lānin duk a'ahin manjari bentel*. Bang hinangbi iyan pesōng du kata'ubin sabab bakas binissā Tuhanin palabey amban me' kanabihannen duk ta'ayabi bang sa'ingge ka'am makajari manjari bentel si matahan Tuhan Masutsihin. Bakas missā Tuhanin – bu mabaya' missā Tuhanin si ka'u!

Sōng ubus ne programa inin ellew inin, saguwa' niya' pe dembuwa', mabaya' pahāti kami. Si me' programa inin ga' niya' tapikil kami bisan ine atawa sine-sine luwal me' tabatsa dem sulat kanabihan Tuhanin. Kami me' manulat programa inin ga' niya' kata'uhan kami seddili amban me' pinakita'u we' Tuhan, iye mabennal amban dem Kitabin. To'o te'ed me' sinulat we' Nabi Yahiya anak Jakariyahin dem Kitab Injil, pa'inne: "*Ga' niya' kapatut a'a bang duma'in pangurung we' Tuhan si iye.*" (Yahiya 3:27) Ga'i kami ngandel si di kata'u kamihi. **Iye hadja tinuhut kamihi Lapal Tuhanin, ga' niya' seddili.** Duk iye hadja kabaya'an kamihi magpasaplag me' bissā Tuhan dem Lapalnen palabey amban kanabihannen.

Kata'uhannu bang ine bissā Tuhanin dem sulat me' kanabihanin? Dembuwa' ke kew me' a'a magtiksa' miha lān mabentelin? Diyalem Lapalnen pinakita'u we' Tuhanin dinen, duk pakita'une lānin supaya a'ahin timbul. Da'akte kew pasumbaya' si kami ngaya amban dem Kitabin tu'u si programa *Lānin duk a'ahin manjari bentel* supaya tasabutnu te'ed me' bakas pina'in Tuhanin. Pa'in Lapal Tuhanin: "*Kēmon*

pinasulat we' Tuhan dem kitab awwalley, pamanolo' kite bi supaya kite bi ta'u magsandal bang dem kasusehan duk supaya asig ateyten bi duk ga'i usa' pangase-ngasete bi si Tuhanin.” (Roma 15:4)

Karayaw bugtu' dem ateyte bi dembuwa' inin: **Bakas missā Tuhanin duk kabaya'annen we' kēmon a'a pakale duk ellum!** Bang a'a bahi' ke kew atawa bata', lella ke atawa dende, dayahan ke atawa miskin, pa'in Tuhanin si ka'am kēmon: *“Pakale ka'am! Lukahun bi teyengebin duk patapit ka'am si aku. Pakale ka'am supaya ellum du niyawabin!”* (Shi'ya 55:3)

Me' bagayku, sinna ku we' bakas pakale ka'am. Si programa balik pakalehan kami ka'am lesson kaduwenen. Tayitelnen: “Sa'ingge Tuhanin?”

Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mamikil-mikil sabab bissā Tuhan si ka'uhin, pa'inne:

“Pakale ka'am! Lukahun bi teyengebin duk patapit ka'am si aku. Pakale ka'am supaya ellum du niyawabin!” (Shi'ya 55:3)

Wassalam

Lesson 2

Sa'ingge Tuhanin?

Jūd Panagna'an 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' programa inin magaka kami me' **aka-aka sabab me' kanabihan Tuhanin**. Mabaya' isab kami magistadi me' Kitab sinulat we' me' nabi inin; pegge' inaka diyalem sinulatden lānin supaya a'ahin manjari bentel. Lān inin minemes we' Tuhanin supaya a'ahin kinimatan bentel si matahanne.

Si programa dehelluhin missā kite bi sabab me' bakas sinulat we' me' kanabihanin. Ta'ayate we' ekka siye nabi manulat Lapal Tuhanin saguwa' dembuwa' hadja mangurung pikilinan bu iye dapu'nen. Iye Tuhanin. Si tuggu programa dehelluhin, niya' tata'atte importante manamal. Ma'importante miya'an inin: **Bakas missā Tuhanin!** Bakas missā Tuhanin palabey amban me' kanabihanin duk kabaya'annen we' kēmon kite bi dembuwa'-dembuwa' pakale si iye. Mabaya' Tuhanin missā si kite bi palabey amban me' sinulat we' me' nabihin. Bang Tuhanin, ga'i te'ed pinda bu sali' du isab duk Lapalnen, ga'i te'ed pinda. Kemuwe tagna' binanteyan we' Tuhanin Lapalnen. “...*kēmon tasulat dem kitabin ga'i te'ed pinda salama-lama.*” (Yahiya 10:35) “*Palabey du hadja dunya inin.....saguwa' lapal Tuhanin teteg salama-lama!*” (1 Yahiya 2:17; 1 Petros 1:25) Iye inin sinulat dem Kitabin.

Ellew inin payamante **Kitab sinulat dehelluhin**. Inēnan iyan **Kitab Tawrat**. Pinapī we' Tuhanin me' aka-aka dem Kitab inin dem pikilan dembuwa' a'a, ēnnen Nabi Musa. Ubus bu Nabi Musa inin sulatne me' pinakita'u si iyehin. Kulang-labi tellu ngibu duk lime hatas tahun palabey kemuwe masa Nabi Musahin. Kitab Tawrat inin niya' **lime bahagi'**, bang petekka inēnan isab limen jūd. Jūd tagna'in inēnan **Panagna'an**. Niya' limempū' kapitulu diyalem jūd Panagna'anin. Hangkan jūd inin inēnan Panagna'an, pegge' inakahan kite bang ine mapalabey tagna' te'edin.

Importante we' tasabutte te'ed me' sinulat dem jūd tagna' dem Kitab Tawratin, pegge' iyan kuwe' puwipulnen. **Inurungan kite puwipul we' Tuhanin** supaya tasabutte me' pina'in diyalem Kitab me' kanabihan mapaturulin. Sasangte magistadi si jūd inin pesōng ngalalem kata'uten sabab ekka mabennalin duk me' importantehin. Ngaya kite bi sabab Tuhanin duk bang sa'ingge iye. Ngaya kite bi sabab me' mala'ikatin duk sabab nakura' me' seyitanin, sabab langitin duk dunyahin, sabab me' bayu'-bayu'an settuwa' duk manusiya'in. Tasabutte bi bang sa'ingge dusehin pa'asek dem dunya duk mo'o kala'atan duk kasusehan. Malayingkan ngaya isab kite bi pahāp-hāp lān katimbulanin. Minemes lān inin we' Tuhanin supaya a'a madusehanin balik si Tuhan duk magkalasa duk iye. Si me' istori dehelluhin takalet sabab me' a'a tagna'in, duse tagna'in duk a'a mamono' tagna'in. Tabatsate isab sabab me' āgama tagna' mangga'i mato'ohin, me' nabi tagna'in, duk me' bangsa tagna'in. Mikil-mikil kite sabab Apu' Adam duk Sitti Hawa, sabab si Kabil duk si Habil, sabab Nabi Nu duk laseyin, sabab Nabi Ibrahim duk bang ine jānnen hangkan iye inēnan bagay Tuhanin. Takalet sabab Isma'el duk si Ishak, si Esaw duk si Yakub duk si Yusup duk pungtina'inen. Kēmon inin diyalem jūd ka'issa' si Kitab Tawrat duk ekka pe isab sehdili.

Hangkan, me' bagayku, da'akte ka'am pakale pahāp-hāp, pegge' kuwe'itu inin nagna' ne kite ngaya te'ed dem Kitab me' Kanabihanin. Tabatsate diyalem jūd tagna' dem Kitab Tawrat, kapitulu ka'issa', ayat ka'issa', pa'inne: **“Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.”** (Panagna'an 1:1) Inin subey te'ed tagna' lessonten bi dem Kitabin pegge' iye te'ed tagna' tina'at dem Lapal Tuhanin: **“Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.”**

Niya' subey tapikilte diyalem ayat inin. Ine maniya' dehellu amban pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin? Ine maniya' dehellu amban alamin? Takitete dem Kitab we' ga' te'ed niya', luwal Tuhanin. Hangkan pa'inne, **“Tagna'anne te'edin... Tuhan.”** Kēmon takiteten duk ta'antanten niya' tagna'anne. Hātinen, masa ewwalley ga' pe niya' langit atawa dunya, ga' niya' tahik, ga' niya' kayu. Tagna'annen pag ga' pe pinapanjari langitin duk dunyahin, ga' niya' mata ellew, ga' niya' bulan, ga' niya' pote'an. Tagna'annen ga' niya' a'a atawa mala'ikat. Ga' pe niya' ine-ine kuwe' kata'uhante kuwe'itu inin – ga' niya', luwal **Tuhanin.**

Hangkan tabatsate si ayat ka'issa' si jūd tagna' dem Kitabin, **“Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.”** Duma'in pina'in dem Kitabin, **“Tagna'anne te'edin ... Tuhanin duk mala'ikatin”** atawa **“Tagna'anne te'edin ... Tuhanin duk manusiya'in.”** Duma'in. Inakahan kite dem Kitab, **“Tagna'anne te'edin Tuhan.”**

Tagna'annen pag ga' pe niya', pag ga' pe niya' mala'ikat atawa a'a ...niya' ne Dembuwa', duk iye Ma'ellumin. Hātinen **Tuhanin!**

Niya' sinduwehin pa'inde, “Ga'i takiteku Tuhanin, hangkan ga' niya' Tuhan.” Niya' mabaya' tilew kami si me' a'a mangalugat sa miya'an. Inin panilew kami hin: Bakas ke kew ngite atom? Atawa ngite kew oxygen pagnapasannu? Bakas takitenu ke beliyuhin? Ga' takitenu beliyuhin, saguwa' kata'uhannu we' niya' beliyu pegge' takitenu kayuhin usa' sabab beliyuhin. Saguwa' beliyuhin ga'i takite. Ga'i isab ta'antannu beliyuhin, saguwa' takalessanu we' haggut-haggut. Sa miya'an du isab Tuhanin. Ga'i takitete Tuhanin pegge' ga'i te'ed iye takite duk mata manusiya'. Saguwa' **kata'uhante bi we' niya' Tuhan pegge' takitete bi me' pinapanjari we' Tuhanin.** Pa'in Kitabin: *“Kemuwe pinapanjari we' Tuhanin dunyahin, pasti' si me' a'ahin we' Tuhanin taga balakat ga'i tahala' bisan du ga'i takitede balakatnen, duk pasti' isab si siye we' iye Tuhan mabennalin bisan du iye ga'i takitede. Tahāti me' a'ahin sabab Tuhanin duk sabab balakatnen si me' bayu'-bayu'an bakas pinapanjarinen. Hangkan ga'i siye kapagda'awa sabab hinanganden.”* (Roma 1:20)

Niya' pe seddili makajari ta'ayate amban ayat ka'issa' si Kitab Tawrat inin: **Ga' niya' tagna'an Tuhanin.** Duma'in Tuhanin pinapanjari si tagna'annen. Tuhanin Mangantanan Salama-lamahin. Kēmon takitete si dunyahin niya' tagna'anne. Saguwa' bang Tuhanin ga' niya' tagna'anne. Ga' niya' pulna'ne. Ga' niya' sali'ne. Luwal iye maniya'in tagna'annen. Duma'in iye inanakan. Duma'in iye pinapanjari duk duma'in papanjarine dinen. Hangkan tabatsate dem Kitab: *“Tagna'anne te'edin Tuhan.”* Luwal iye mangga' niya' tagna'nen. Ewwalnen Tuhan du duk ellum iye salama-lama. Ēnnen Magbaya'-baya'in. Addatne kuwe'ituhin sali' du duk metu'uhin. Addatne metu'uhin sali' du sampay salama-lama. **Ga'i te'ed pinda Tuhanin.**

Niya' pe seddili makajari ta'ayate amban ayat inin: *“Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.”* Inin ta'ayaten, **balakatan Tuhanin!** Tuhan mamapanjari kēmon-kēmonin langkew duk balakatan amban kēmonin duk amban kēmon a'a. Iye Mangantanan me' pinapanjarahin. Bugtu' makajari kite magpa'in dembūs-būs ateyten: “Allahu Akbar!” Langkew te'ed Tuhanin! Ga' niya' sali'ne. Langkew iye amban kēmon dem alamin – tahik ke, beliyu ke, ellew atawa pote'anin! Lalem kata'unen duk pesōng balakatnen amban kēmon a'a, mala'ikat duk seyitan mangga'i takitehin. Pata' iye pinudji salama-lama! Dalil a'a maghinang luma' pesōng importantenen amban luma'in, sa miya'an isab Tuhanin mas pesōng iye importante amban kēmonin pegge' bakas papanjarine kēmonin. Balakatan te'ed Tuhanin! Ga' niya' kulang duk nesessita si iye. Ga' niya' subey nabangan iye. Pesōng langkew Tuhanin amban kēmonin. Iye Malangkewin!

Bang kite bi me' manusiya'in, ekka nesessita si kite bi. Kahaba' ellew nesessita si kite we' magnapas kite duk tuli, mangan duk nginum. Niya' subey ellew duk ulan, kinakan duk bohe', semmek duk luma', sama duk sa'i, bagay duk sin duk ekka pe seddili. Ekka te'ed nesessita si kite bi! Saguwa' Tuhanin, iye mamapanjari kēmonin, ga' niya' nesessita si iye! Ga'i iye inusan. Ga'i iye lekkakan. Ga'i iye kinaru'. Ga' niya' baranne kuwe' manusiya'. Ga' niya' limitne. Ga' niya' tamananne. Iye Tuhanin salama-lama. **Iye Mabalakatanin.**

Na, inin panilew importante te'ed. Bang Tuhanin duma'in kuwe' manusiya' duk ga' niya' baranne kuwe' kite bi, sa'ingge Tuhanin? Inakahan kite papasti' dem Kitab. Pa'inne, *“Tuhanin po'on niyawa, lagi' niyawa du iye, duma'in du iye kuwe' manusiya' taga baran. Duk sasuku manambahayang si iyehin subey sambahayangde iye amban dem ateyde duk subey to'o panambahayangde si iyehin.”* (Yahiya 4:24) Sa'ingge Tuhanin? **Tuhanin niyawa.** Manusiya'in niya' baranne duk niyawane, saguwa' Tuhanin niyawa hadja. Niyawa Tuhanin ga' niya' ganta'anne. Intag-intag la'i du isab iye. Pesōng iye amban kēmonin duk amban kēmon a'a. Ga' niya' we' ga'i pala'ihan Tuhanin. Takitene kēmon. Sangem duk danta' ellew sali' du si Tuhanin. Bang patapuk kew dem bilik, la'i du isab Tuhanin duk takitene kew. **Kēmon-kēmonin kata'uhan we' Tuhanin.** Kata'uhanne bang ine dem pikilannun duk kata'uhanne niyat dem ateynun. Langkew te'ed Tuhanin!

Ubus, sa'ingge Tuhanin? Bang tapikilte kēmon bakas inistadihante ellew inin, kaw makajari pa'inte: **Seddili Tuhanin amban kēmon.** Tuhanin – Tuhan hep duk ga' niya' sali'ne. Si me' lesson si pesōngan si programabi inin *Lānin duk a'ahin manjari bentel* pesōng pe tasabutte bang sa'ingge Tuhanin. Diyalem Kitab, hatusan me' ēn Tuhanin. Iye Panuhutanin, Malangkewin, Mabalakatanin, Magpapanjarahin, Po'on Umulin, Danta'in, Mabentelin, Masutsihin, Mama'ase'in, Mamalashin. Ellum iye duk bennal iye Tuhan!

To'o, Tuhan mamapanjari dunya duk langitin taga'nen, **iye Malangkewin.** Pa'in Kitabin sabab iye:

“Lalem manamal kata'unen duk kata'uhanne kēmon!...Pegge' Tuhanin magpapanjari kēmon-kēmonin. Iye magbaya'in duk kēmon pinapanjari we' ne supaya iye tapudji.” (Roma 11:33,36) *“Tuhanin hadja subey pinudjihin duk iye dendangan magbaya'in. Iye magbaya' si me' magbaya'in duk iye Panuhutan me' panuhutanin. Iye hadja dendangan mangga'i mamateyin. Patenna'annen dem sahaya ga'i katumapitan. Ga' niya' bakas ngite iye duk ga' te'ed niya' makakite iye. Pata' iye pinahadje duk iye asal mabalakatanin ga' tamananne. Amin.”* (1 Timoteo 6:15,16)

Si dembuwa' jūd niya' sinulat dembuwa' kalangan hāp manamal kinalang we' Nabi Musa pamudji Tuhanin, pa'inne, “*O Tuhan, ka'u Tuhan Mabalakatanin. Balakatan me' hinangannun duk maka'ulali' te'ed. Ka'u Sultan me' kabangsa-bangsahanin. Bentel kēmon hinangannun duk bennal. Sine mangga'i matalew si ka'uhin, Tuhan? Sine mangga'i mamahadje ka'uhin? Ka'u hadja dambuwa'-buwa' masutsihin.*” (Me' Pinakita'u 15:3,4) Langkew te'ed Tuhanin ga'i takila-kila! Iye hep inin pamanolo' kitehin si ayat tagna' dem Kitabin, pa'inne, “*Tagna'anne te'edin Tuhan!*”

Manjari me' bagayku, subey te'ed essebte mabennalin, iye bakas takaletе ellew inin: “*Tagna'anne te'edin, Tuhan.*” Luwal Tuhanin maniya'in tagna'nen – bu hangkan **luwal Tuhanin** makajari magpakita'u mabennalin sabab me' mapalabey si tagna'nen. **Luwal Tuhanin** makajari magpakita'u si kite bi mabennalin bang ine mapalabey si ahiratin. Duk **luwal Tuhanin** makajari magpakita'u si kite bi mabennalin sabab dinen.

Awe', kata'uhante we' niya' a'a magpa'in, “Ga'i makajari we' niya' a'a ngata'uhan Tuhanin, atawa ngata'uhan bang ine mapalabey si ahiratin!” Malayingkan inakahan kite dem Kitab me' kanabihanin we' **makajari te'ed kata'uhante Tuhanin**, duk **makajari isab kata'uhante bang intag pala'ihanten si ahirat**. Pegge' pina'in dem Lapal Tuhanin,

“Sulatante ka'am inin supaya kabugtu'anbi we' taga umul du ka'am salama-lama!” duk supaya “...kata'uhante bi ne Tuhan mabennalin...iye ne Tuhan mabennalin duk iye mangurung umul salama-lamahin.” (1 Yahiya 5:13,20) “Niya' panyap Tuhanin para si me' malasa si iyehin. Pinanyapne inin ga' niya' a'a bakas makakitene, atawa makakalene. Ga' niya' bisan bakas makapikilne. Saguwa' kite bi, pinakita'u inin si kite bi we' Niyawa Tuhanin. Pegge' Niyawa Tuhanin, kata'uhanne kēmon-kēmonin, kata'uhanne bisan me' pikilan Tuhan malalemin.” (1 Korinto 2:9,10)

Ka'am me' mapakale ellew inin, **kata'uhanbi te'ed Tuhanin**? Atawa tapikilbi we' Tuhanin hadja Magpapanjarahin, saguwa' tala iye duk ga'i iye kata'uhan? Me' bagayku kinalasahanku, mabaya' Tuhanin we' ka'am dangan-dangan kata'uhanbi iye duk ellum du ka'am si pala'ihanne salama-lama! Tinolo'an kite dem Kitab Kanabihanin bang sa'ingge kite makajari patapit si Tuhan duk magkalasa kite duk iye. Saguwa' subey te'ed lukate teyingeten, pikilanten duk ateyten supaya takaletе me' bissā Tuhan si kitehin bi. Pakale ka'am si pina'in Tuhanin dem Lapalne Masutsihin, pa'inne: “*Pitu ka'am si aku duk ka'am tatimbul, kēmon ka'am si ka'ampat pidjū alamin; pegge' aku Tuhanin duk ga' niya' seddili!*” (Shi'ya 45:22)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang kami magprograma balik mikil-mikil kite bi sabab mala'ikatin duk nekura' seyitanin. Kata'uhanbi ke istori mabennalin sabab siye?

Karayaw inipat ka'am we' Tuhanin duk inurungan kahāpan sasangbi mikil-mikil sabab ayat inin amban dem Kitab Masutsihin, pa'inne:

“Tuhanin po'on niyawa, lagi' niyawa du iye. Sasuku manambahayang si iyehin subey sambahayangde iye amban dem ateyde duk subey to'o panambahayangde si iyehin.” (Yahiya 4:24)

Wassalam

Lesson 3

Nakura' seyitanin duk mala'ikatin

Shi'ya 14; Eseki'el 28

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si programa dehelluhin, tabatsate ayat tagna' dem Kitabin, pa'inne: “*Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.*” (Panagna'an 1:1) Tasabutte we' kēmon maniya'in niya' tagna'ne, luwal Tuhanin mangga' niya' tagna'nen. Tagna'anne te'edin, pag ga' pe niya' bisan ine, luwal dembuwa' ma'ellumin. Dembuwa' inin **Tuhanin**. Luwal iye maniya' tagna'in. Tuhanin mangantanan salama-lamahin. Langkew Tuhanin bu ga' niya' epangne! Ga' niya' tagna'ne duk ga' niya' tamananne. Ga' niya' nesessita si iye. Ga' niya' ganta'anne. Tuhanin niyawa, bu intag-intag, la'i du isab iye. Pesōng iye amban kēmon-kēmonin. Takitene kēmonin. Kata'uhanne kēmonin. Ga' niya' epangne. Langkew te'ed Tuhanin! Hangkan pina'in dem Kitab, pa'inne: “*Iye hadja dendangan mangga'i mamateyin. Patenna'annen dem sahaya ga'i katumapitan. Ga' niya' bakas ngite iye duk ga' te'ed niya' makakite iye. Pata' te'ed iye pinahadje duk iye asal mabalakatanin ga' tamananne! Amin!*” (1 Timoteo 6:16)

Ellew inin lesson katellu ne amban dem Kitab Kanabihanin. Mikil-mikil kite bi bang ine pamanolo' dem Lapal Tuhanin sabab me' mala'ikatin duk nakura' seyitanin. Kata'uhannu ke bang amban mala'ikatin? Atawa bang amban me' seyitanin duk nakura'den? Ga'i makajari kata'uhante bi sabab inin, bang duma'in kite inakahan we' Tuhanin. Saguwa' inakahan kite sabab siye dem Lapalnen. Hangkan hapalte pahāp-hāp dem Kitabin, supaya kata'uhante mabennalin sabab me' mala'ikatin duk nakura' seyitanin.

Pa'essebante ka'am we' tu'u dem programa *Lānin duk a'ahin manjari bentel*, hapalte me' sinulat we' me' kanabihanin pinagturul-turul amban po'on taman tuggu. Hangkan si lesson dehelluhin magistadi kite sabab Tuhanin, pegge' Tuhanin maniya' tagna'in. Ubus – bang amban

kabaya'an Tuhanin – si lesson mapaturulin magaka kami sabab bang sa'ingge pinapanjari we' Tuhanin dunyahin duk kēmon diyalemnen. Saguwa' pag ga' pe pinapanjari manusiya'in duk dunya patenna'anten, niya' seddili pinapanjari we' Tuhanin, **me' mala'ikat**.

Ekka inakahan kite diyalem Lapal Tuhanin sabab mala'ikatin. Ellew inin missā hadja kite sabab me' importante inakane sabab mala'ikatin. Inakahan kite dem Lapal Tuhanin we' masa ewwalley pe te'ed pinapanjari we' Tuhanin – bu niyawa iye – **ekka me' niyawa seddili inēnan mala'ikat**. Pa'in Kitabın, “*Me' mala'ikatin, dara'akan Tuhanin du. Ga'i siye takitete bi.*” (Hibrani 1:14) “*Pa'in Tuhanin, 'Me' mala'ikatin me' dara'akanku hadja, duk makajari siye pamanjariku baliyu atawa kayat ebbut.*” (Hibrani 1:7) Hätinen, tinolo'an kite dem Kitab we' mala'ikatin niyawa du kuwe' Tuhanin. Bantukden pinagsali' duk baliyu atawa ebbut. Ga'i takitete baliyuhin. Ga' niya' makajari ngantan ebbut. Sa miya'an du isab bang mala'ikat Tuhanin. Duma'in siye pinapanjari tege baran kuwe' kitehin bi. Bang kite bi manusiya'in tege baran kite duk niyawa. Saguwa' bang mala'ikatin niyawa hadja. Hangkan ga'i takitete mala'ikatin.

Piyangan me' mala'ikat pinapanjari we' Tuhanin? Ine inaka dem Kitabın? Pina'in we' pinapanjari we' Tuhanin banes manamal me' niyawa, ga'i te'ed ta'itung. Si pala'ihan Tuhanin niya' “*me' mala'ikat ibu-ibuhan.*” (Me' Pinakita'u 5:11) Tuhanin, Magbaya'-baya' si kitehin bi langkew te'ed! Tuhan mangga' niya' limitnen, papanjarine ibu-ibuhan mala'ikat hāp bantukden, hāp hatulanden duk lalem kata'uden. Inakahan kite dem Kitab we' **balakatan** mala'ikat Tuhanin. Balakatan siye amban kite bi. Saguwa' sali' du duk kēmon pinapanjarahin niya' limitde. **Duma'in balakatden kuwe' Tuhanin**. Duma'in pala'ihanden intag-intag, duk duma'in isab kata'uhande kēmon. Pinapanjari hadja siye. Luwal hadja Dembuwa' mangga' niya' limitnen. Dembuwa' inin Tuhanin.

Niya' pe isab subey tasabutte sabab mala'ikatin: Pag pinapanjari mala'ikatin we' Tuhanin, sutsi siye. Kēmon siye sutsi. Tagna'nen ga' niya' seyitan duk ga' niya' nakura' seyitan. Bang Tuhanin ga' niya' papanjarine mala'ikat la'at. Subey te'ed essebte dem pikilante: Makajari Tuhanin ngahinang ine-ine, luwal dembuwa' ga'i tahinangnen. Ga'i tahinangne ine-ine la'at. Da'a takeyipatte inin. Ga'i makajari we' Tuhanin papanjarine ine-ine la'at pegge' **hāp** iye. Ga'i Tuhanin sala' si hinangannen pegge' **ga' niya' sala'ne**. Bang dusehin ga'i makajari amban iye, pegge' **sutsi iye**. Kēmon pinakil atawa pina'in atawa hininang we' Tuhanin hāp hadja duk ga' niya' sala'ne. Hangkan pina'in dem Kitab: “*Tuhanin ga'i te'ed tasassat duk ga'i te'ed iye nassat.*” (Yakub1:13) Manjari, amban ente' mala'atin? Sōng ne tasabutte sambung Tuhanin. Saguwa' niya' pe subey tasabutte sabab mala'ikatin.

Ine jännen hangkan Tuhanin papanjarine mala'ikatin? Tinolo'an kite dem Kitab we' hangkan siye pinapanjari supaya siye la'i si pala'ihan Tuhanin, **malasa si iye, mudji iye duk nuhut panganda'akannen** duk kēgan siye la'i si surga' salama-lama. Tuhanin magdapu' si siyehin pegge' bakas papanjarine siye. Kēmon siye patenna'anden si “luma'” Tuhanin la'i diyata', si surga', tala manamal si dembiya' bulan, ellew duk pote'an. Kata'uhannu ke we' niya' **patenna'an Tuhanin ispesiyal?** To'o, si lesson dehelluhin takaleta we' Tuhanin bisan intag-intag. Saguwa', tinolo'an isab kite dem Kitab sabab lugal hāp manamal bu sutsi, jukup we' danta' duk mannisan, iyan patenna'an Tuhanin duk la'i pakitehanne kēmon sahayanen duk balakatnen. Inin lugal inēnan we' me' kanabihanin *Pala'ihan Tuhanin* atawa **Surga'**. Inin patenna'an Tuhanin magsumbaya' duk mala'ikatne masutsihin.

Niya' pe subey kata'uhante sabab me' mala'ikatin. Inin ne: Me' mala'ikatin **ga'i siye sali'-sali'**. Niya' mala'ikat pesōng mannisen duk lalem kata'unen amban sinduwehin. Niya' mala'ikat paliput si kursi Tuhanin la'i si surga'. Niya' isab nabang duk manteyan a'a. Niya' pe mala'ikat kuwe' si **Jibril** duk **Mika'el**, nengge la'i magharap duk Tuhanin duk dina'ak siye lumengngan si dunya ngahinang panganda'akan Tuhan siyehin.

Niya' mala'ikat ngantanan me' mala'ikat sinduwehin. Bakas ke takalenu niya' inēnan **Lucifer (Lusiper)?** Inakahan kite dem Lapal Tuhanin we' metu'uhin iye malangkew amban kēmon mala'ikatin. Bang kata'uhannu istori Luciferin, kata'uhannu isab bang amban nakura' seyitanin.

Inakahan kite dem Kitab pag tagna' pinapanjari me' mala'ikatin, **Lucifer** inin **mannisan amban kēmon sinduwehin, pesōng isab balakatan duk pesōng lalem kata'unen**. Hēti ēn Lucifer inin *masinagin*. Lucifer inin mas pesōng kata'unen, balakatnen duk kapatutnen amban kēmon mala'ikat sinduwehin. Inurungan iye we' Tuhanin mannisan duk kata'u mikil ga'i takila-kila. Iye matewwa'in bang si' Lucifer nambahayang si Tuhan, malasa si iye duk kahagad si iye salama-lama, pegge' pinapanjari iye we' Tuhanin duk iledjiki'an manamal. Saguwa' tabatsate dem Sulat me' Kanabihanin, dembuwa' ellew udji' Lucifer Tuhanin duk **abbuhan** ateynen. Pa'in Lucifer dem ateyne, “**Kabaya'ankun, padiyata' ku si surga'; kabaya'ankun, bettadku paningkolo'ankun diyata' me' pote'an Tuhanin; kabaya'ankun ningkolo' ku la'i magbaya'....kabaya'ankun padiyata' ku diyata' pe amban me' gabun; kabaya'ankun hinangku dikun sali' duk Tuhanin!**” (Shi'ya 14:13,14)

Pikilun! Kēmon maniya' si iyehin inurungan pusi Lucifer we' Tuhanin, ubus bu kabaya'annen ngeddo' sahaya duk balakat amban Tuhanin, amban Malangkewin! Bu duma'in hadja Lucifer manguntarahan

Tuhanin, saguwa' **da bahagi'** bang binahagi' tellu kēmon **mala'ikat** mala'i si surga'in, eddo'de du pateyikut amban Tuhanin duk nuhut Lucifer duk dusenen. (Me' Pinakita'u 12:4)

Saguwa' Tuhanin, Tuhan du, duk kata'uhanne bang ine dem pikilan Lucifer duk tindeggen. Bakas ta'ayate ne dem lesson dehelluhin, ga' niya' bisan sine we' niya' tahnangne ine-ine tinapukan amban Tuhan, pegge' bang Tuhanin, kata'uhanne kēmon bisan dehellu amban tahnang! Takite we' Tuhanin duse diyalem atey Luciferin duk diyalem atey mala'ikat manuhut iyehin.

Ubus, ine palabey? Ine hinang Tuhanin? Pasagadan Tuhanin Lucifer paganti' si iye? Bu Lucifer du nguntarahan iyehin! Makajari ke ga'i hinang Tuhanin ine dusehin? **Makajari ke Tuhanin magawe' hadja si duse magabbu duk nguntara?** Ga'i makajari! Tinolo'an kite diyalem me' Sinulat we' me' Kanabihanin we' Tuhanin – Tuhanten bi – sutsi iye duk ga'i iye patuhut si ine-ine la'at. Ga'i sandalanne dusehin. Ga'i te'ed pangurungne sahayanen duk balakatnen si seddili. Dembuwa'-buwa' du Tuhanin; ga' niya' makajari paganti' si iye! Hangkan, pa'in Kitabin **pinatahala' we' Tuhanin Lucifer duk mala'ikatne mala'atin amban pala'ihan Tuhan masutsihin.** Lucifer duk me' tindeggen ga'i ne makajari patenna' si surga', si luma' Tuhanin, pegge' magduse siye mabaya' paganti' si Tuhanin. Hangkan pinatahala' Lucifer duk mala'ikatne mala'atin. Tuhanin sutsi du, duk hukumne duk leggane sine-sine nguntarahan iye.

Pag ubus Lucifer magduse sa miya'an, ginanti'an ēnnen. Duma'in ne iye inēnan Lucifer masinagin, saguwa' inēnan ne iye **Seyitan.** Hēti Seyitanin *kuntara*. Lucifer manjari ne banta Tuhanin. Duk kata'uhanbi hep, sampay kuwe'itu Nakura' Seyitanin duk tindeggen tayikutande Tuhanin duk ine-ine hāp. Teyikutande Lapal Tuhanin duk mesuwey we' ga'i to'o. Nakura' Seyitanin, kuntarahanne Tuhanin duk suleyanne magpaka'at duk nagga' me' kabaya'an Tuhanin. Saguwa' Tuhanin Hukum malangkewin duk ga' niya' makajari nganda'ag! Niya' eli'an, pina'in, “Bang batu, ga'i pessa' we' pugad!”

Inakahan kite dem Kitab, pag ubus pinatahala' Nakura' Seyitanin duk tindeggen we' Tuhanin, pinapanjari we' ne para si siye **ebbut narka'** ga'i tapalem. Niya' dembuwa' ellew si pesōngan ilakasan we' Tuhanin dem ebbut inin Nakura' Seyitanin duk tindeggen duk kēmon manuhut siyehin. Tasulat dem Kitab, “*Bininasa siye la'i dem ebbut miya'an ellew-sangem sampay salama-lama.*” (Me' Pinakita'u 20:10)

Saguwa' inakahan kite dem Kitab we' ga' pe la'i dem ebbut narka' Nakura' Seyitanin. Pa'in Lapal Tuhanin we' **Nakura' Seyitanin tu'u si dunya** nagga' Tuhanin. Iye Magpaka'atin. Kabaya'annen magpaka'at hinangan Tuhanin. Kabaya'annen we' me' a'ahin, me' pinapanjari we' Tuhanin, lepas duk nuhut iye hap narka'. Pa'in Lapal Tuhanin, **arak**

kēmon me' a'ahin diyalem antanan Nakura' Seyitanin, saguwa' ga'i kata'uhande pegge' Nakura' Seyitanin **mangakkalin**. Pa'in Kitabin, “...*bisan Nakura' Seyitanin magpasalingu du kuwe' bantuk mala'ikat.*” (2 Korinto 11:14) Suleyanne ngakkalan a'ahin supaya siye ga'i ngasip si Lapal Tuhanin. Hangkan sinulat we' dembuwa' me' nabi Tuhanin, pa'inne, “*Pahāpun bi pamikilbin duk papateng-pateng ka'am. Bantabin Nakura' Seyitanin batang ngusa' ka'am duk ne ka'am ga'i nuhut Tuhanin. Kuwe' iye lima'ung ngigel maglunsul ne pa'in miha bang sine takakannen.*” (1 Petros 5:8) Papateng-pateng ka'am! Mabaya' Nakura' Seyitanin maka'at ka'am salama-lama!

Saguwa', pudjite Tuhanin! Urunganne kite Lapalnen supaya kite makajari paluwas amban antanan Nakura' Seyitanin. Pa'in Kitabin, “*Kata'uhanbi du iyan bang ine mabennal amban Tuhanin. Duk mabennal inin iye mamaluwas ka'amin amban pamanyaga'an ka'amin!*” (Yahiya 8:32) Kata'uhannu ke mabennalin makajari maluwas ka'u amban akkal mala'at Nakura' Seyitanin? Essebun bi inin: **Nakura' Seyitanin** pesōng lalem kata'unen amban kata'uten. **Saguwa' Tuhanin** pesōng lalem kata'unen amban Nakura' Seyitanin. Pesōng balakatan **Nakura' Seyitanin** amban kite bi. **Saguwa' Tuhanin** pesōng balakatan amban Nakura' Seyitanin. Kata'uhannu ke Lapal Mabennalin makajari maluwas ka'u amban antanan Nakura' Seyitanin? Ekka a'a ga'i mabaya' pakale si mabennal amban Tuhanin. Ine jānnen hangkan siye ga'i ngatu pakale si mabennalin? Iye jānnen pegge' inakkalan siye we' Nakura' Seyitanin. Kabaya'annen we' kahagad siye si mangga'i mabennalin. Bugtu', bang patekka duma'in isab mekesinna-sinna pakale si mabennalin. Saguwa', bang kata'uhannu mabennalin dem Lapal Tuhanin duk kahagad, leppa kew amban antanan Nakura' Seyitanin. **Mabennal amban Tuhanin** makajari paluwasne a'ahin amban **me' dusta' Nakura' Seyitanin**. Saguwa' subey kata'uhannu mabennalin duk kahagadnu!

Pakale kew si Lapal Tuhan inin: “*Me' bagayku kinalasahankun, da'a magtawus kahagadun bi bang niya' me' a'a magpa'in we' la'i si siye Niyawa Tuhanin. Subey dahu' pandogahanbi me' panolo'den supaya kata'uhanbi bang bennal la'i si siye Niyawa Tuhanin atawa ga'i. Pegge' ekka ne me' a'a paguwa' si me' kalahat-lahatan tu'u si dunya magmā-mā nabi siye.*” (1 Yahiya 4:1) “*Da'a diyawa'anun bi me' bissā pinabissā we' Tuhanin. Saguwa' paliksa'un bi dahu' me' takalebin duk sasuku mahāpin tayima'un bi. Halli'anun bi kēmon bayu'-bayu'an hinangan la'at.*” (1 Tessalonika 5:20-22) **Kata'uhannu te'ed bang ine tasulat we' me' nabi Tuhanin?** Tasabutnu Lapal Mabennalin? Kahagad ke kew te'ed si Lapalin dem ateynu?

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Da'akte ka'am isab pakale si programa balik bang magistadi kite bi sabab bang sa'ingge pinapanjari dunyahin.

Sinna kami bang lukabi haradiyubin si programa balik. Karayaw inurungan ka'am kata'u we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab pananggupne dem Lapalnen, pa'inne,

“Kata'uhanbi du iyan bang ine mabennal amban Tuhanin. Duk mabennal inin iye mamaluwas ka'amin amban pamanyaga'an ka'amin.” (Yahiya 8:32)

Wassalam

Lesson 4

Bang sa'ingge pinapanjari dunyahin

Panagna'an 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si programa dehelluhin tabatsate bang ine sinulat we' me' kanabihanin sabab **mala'ikatin duk Nakura' Seyitanin**. Tasabutte we' tagna'nen pinapanjari we' Tuhanin ibu-ibuhan niyawa inēnan mala'ikat. Dembuwa' me' mala'ikatin mas lalem kata'unen duk mas mannisan amban sinduwehin. Ēn mala'ikat miya'an Lucifer. Saguwa' dembuwa' ellew pahadjene dinen dem ateyne duk udji'ne Tuhanin duk kabaya'annen we' pesōng pe iye amban Tuhanin. Niya' isab ekka me' mala'ikat sinduwehin nuhut Lucifer magduse kuwe' iyehin. Hangkan hep Tuhanin – pegge' ga'i makajari dūsanne bang niya' nguntarahan iye – patahala'ne Lucifer duk me' mala'ikat mala'atin amban pala'ihanne masutsihin. Ginanti'an ēn Luciferin duk inēnan iye *Seyitan*, hātinin *Kuntara*. Pag ubus Nakura' Seyitanin duk tindeggen pinatahala', pinapanjari we' Tuhanin ebbut narka' mangga'i tapalemin. Bu dembuwa' ellew ilakasan du Nakura' Seyitanin duk kēmon manuhut iyehin dem ebbut miya'an. Saguwa' kuwe'itu ga' pe pinapī Nakura' Seyitanin dem narka'. Tu'u pe iye si dunya, miha bang sine makajari akkalanne supaya siye lepas kuwe' iyehin.

Ellew inin lesson ka'ampat ne amban dem Sulat me' Kanabihanin. Si tagna' jūd dem Kitab Tawrat, inēnan Panagna'an, si kapitulu dembuwa' si ayat dembuwa' duk duwe pa'inne, “*Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin. Ga' niya' bisan ine diyalem dunyahin. Latap dunyahin we' bohe' duk lindem manamal.*” (Panagna'an 1:1,2)

Tagna'nen, pag tagna' pinapanjari we' Tuhanin dunya duk langitin, ga' niya' ellum tu'u si dunya. Ga' pe niya' bantukne duk lindem du. Luwal Nakura' Seyitanin duk tindeggen matu'uhin. Saguwa' magniyat

ne Tuhanin magpapanjari manusiya', subey siye kata'uhan Tuhanin, malasa si iye duk nuhut iye salama-lama. Saguwa' dehellu pe amban papanjarine manusiya'in, magplanu Tuhanin ngahinang dunya hāp manamal supaya me' a'ahin makajari patenna' la'i duk ga' niya' kulang. Ellew inin payamante bang sa'ingge pinapanjari duk minemes dunyahin we' Tuhanin para si a'a sōng pinapanjarinen.

Ine pina'in dem Kitabin bang sa'ingge pinapanjari dunyahin we' Tuhanin? Pa'inne, *“Dem ennem ellew du pamapanjari Tuhanin langit duk dunyahin, tahikin duk kēmon bayu'-bayu'an diyalemnen.”* (Paluwas 20:11) Payamante dem kapitulu ka'issa' dem Kitab Tawrat bang ine pinapanjari diyalem me' ennem ellew miya'an.

1.) Sabab ellew ka'issa' pa'in Kitabin,

“Usa' Niyawa Tuhanin duk pa'atag diyata' bohe' ngalatapan dunyahin. Manjari missā Tuhanin, pa'inne, 'Ambat niya' danta.' Magtawus ne danta'. Takite Tuhanin we' hāp danta'in. Manjari pinagpa'il we' ne danta'in duk lindemin. Danta'in inēnan we' Tuhanin 'ellew' duk lindemin inēnan we' ne 'sangem'. Manjari tekka sangemin duk pagta'abut salung iye miya'an tagna' da ellewin.”
(Panagna'an 1:2-5)

Manjari, ellew ka'issa' miya'an da'ak Tuhanin, *“Ambat niya' danta' diyalem lindemin.”* Dunya inin kuwe' bola hadje manamal diyata' mahawan, bu dina'ak we' Tuhanin dunyahin subey pabuwibud mintedde diyalem dam bahangi. Iye jānnen hangkan niya' me' sempukduwe ora danta' ellew duk me' sempukduwe ora sangem. Importante te'ed pagpa'il Tuhanin danta'in duk lindemin ellew ka'issa' miya'an!

2.) Sabab ellew kaduwenen, pa'in Kitabin,

“Missā ne isab Tuhanin pa'inne, 'Ambat niya' mahawan si tengnga' me' bohe'in ma'il me' bohe'in.' Hininang we' Tuhanin mahawanin duk pinagpa'il we' ne bohe' diyawa'in duk bohe' diyata' mahawanin. Duk manjari ne miya'an. Inēnan we' Tuhanin mahawanin 'langit'.”
(Panagna'an 1:6-8)

Ellew kaduwene inin pinapanjari we' Tuhanin langitin paliput si dunyahin, inēnan isab mahawan. Mahawanin iye langit mapaliput si dunyahin duk tege baliyu pagnapasante. Mahawan inin, elliganne isab kēmon matu'u si dunyahin sampay kite bi me' a'ahin amban panas ellew duk amban ekka pe bala' seddili. Bang upama ga' niya' langit sa miya'an, ga'i me' a'ahin makajari ellum tu'u si dunya.

3.) Ellew katellunen pamapanjari Tuhan tahikin, bulak matoho'in, duk me' bayu'-bayu'an matomo'in. Pakale ka'am si me' sinulat dem Kitabin:

“Missā ne isab Tuhānin, pa'inne, ‘Ambat me' bohe' diyawa' langitin magtipun pī si dambuwa' lugal supaya paguwa' bulak matoho'in.’ Magtawus manjari miya'an. Inēnan we' Tuhānin bulak matoho'in ‘bulak’ duk me' bohe' magtipunin inēnan we' ne ‘tahik’. Takite Tuhānin we' hāp hininangne miya'an. Missā Tuhānin balik, pa'inne, ‘Ambat bulakin patomo'an me' bayu'-bayu'an sabet, me' bayu'-bayu'an jambangan bigihan, duk me' bayu'-bayu'an kayu buwa', me' buwa'den bigihan.’ Duk manjari miya'an....Duk takite Tuhānin we' hāp hininangne miya'an. Manjari tekka sangemin duk pagta'abut salung, jukup tellu ellew.” (Panagna'an 1:9-11,13)

Ellew katellune inin pinapanjari we' Tuhānin tahikin duk bohe'in, duk ibuhan bayu'an kayu duk jambangan duk sabet bu kēmon tege di buwa'nen duk di biginen. Ekka bayu'-bayu'an hāp kinakan hininang we' Tuhānin: mangga, uyat, lahing, biyayung, kamatis, maras, paley, dawa, mani duk ibuhan pe bayu'an takakan! Duk pa'in Tuhānin sabab kēmon bakas pinapanjarinen, *“Hāp te'ed!”* Kēmon hininang we' Tuhānin hāp hadja, duk ga' niya' sala'ne! Bakas takitete ne metu'uhin, we' luwal dembuwa' ga'i tahinang we' Tuhānin. Ga'i tahinangne ine-ine la'at, iye jānnen pegge' **hāp Tuhānin!**

Kaw niya' ka'am nilew, pa'inbi, *“Bang Tuhānin hāp te'ed, we'ey penno' dunyahin we' la'at duk magbono'? We'ey ga'i tantu manjari tinanemkun tahun inin? We'ey saki anakkun? Bang hāp Tuhānin, we'ey me' a'ahin maghinang la'at?”* Bugtu' importante te'ed me' panilew inin duk niya' du sambungne diyalem Kitab. Hapalte me' sambung si panilew inin si me' lesson si pesōngan. Suga' ellew inin esebte hadja mabennal importante inin: Tuhānin hāp, hangkan **kēmon pinapanjari we' Tuhānin hāp isab.**

Mikil-mikil kite dahu' daddali' bang we'ey pa'inte we' **hāp Tuhānin.** Bakas takaleta ensini' we' papanjarine kayuhin ellew katellunen. Kata'uhannu ke bang **ine jānnen** hangkan Tuhānin magpapanjari kayu tege buwa'? Niya' ke kagunahan Tuhānin si siye? Papanjarine ke me' kayu tege buwa' hāp pegge' inusan iye batang manganne? Duma'in! Tuhānin Magpapanjarahin, duma'in inusan duk ga' niya' nesessita si iye! Na, ine te' jānnen hangkan papanjarine kayuhin? Pinakitehan kite dem Kitab we' pegge' hāp te'ed Tuhānin papanjarine kēmon **para si a'ahin,** pegge' tapikilne ne magpapanjari a'ahin si ellew ka'ennemnen.

Takilalenu ke we' hāp Tuhānin? Makajari ke takakannu mangga bu hāp te'ed lessanen, atawa ta'üknu sumping hāp bengnginen bu ga'i takilalenu we' hāp Tuhānin? Makajari ke takitenu kayuhin bu ga'i kew magsukul si Dembuwa' magpapanjari kayu para si ka'uhin? Bang ga' niya' kayu, debbes te'ed umulten tu'u si dunya! Ga' si' niya' kayu

para ebbut pagbella, atawa papan para hinang luma' atawa bewutu. Ga' si' isab niya' landung duk kite pahali bang panas ellew. Ga' si' isab niya' dawen paghinang ti atawa tambal. Arak ga'i kite makajari ellum bang ga' niya' kayu. Bu me' kayuhin da bayu' hadja diyalem ibuhan hāp pinapanjari we' Tuhanin supaya kite sinna. Mabaya' Tuhanin we' takilalete we' hāp iye. Iye du isab sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur pa'inne, *“Kinamanun bi duk payamanun bi hāp Tuhanin.”* (Jabur 34:8) Saguwa' kuwe'itu subey ne kite pala'us si lesson ellew inin, pegge' sōng taym ne.

4.) Ellew ka'ampatnen pa'in Tuhanin,

“Ambat niya' bayu'-bayu'an danta' diyata' langit. Seddili madanta' bang ellewin duk seddili madanta' bang sangemin. Ambat me' danta' inin pamandogahan musim duk supaya niya' pangitungan de ellewin sampay ta'abut tamanan dan tahunin.” (Panagna'an 1:14)

Dina'ak hadja we' Tuhanin duk manjari ne **ellewin, bulanin duk me' pote'anin** diyata' langit. Missā ne isab Tuhanin duk palibut dunyahin si ellewin. Missā ne isab iye duk bulanin palibut si dunyahin.

Ine ginuna we' Tuhanin pag papanjarine kēmonin diyalem dunyahin? Ine pa'in Kitabin? Pa'inne:

“Pinapanjari we' Tuhanin alam inin duk bissāne hadja. Hangkan hep kēmon takitete tu'u si dunyahin paguwa' amban ga'i takiteten.” (Hibrani 11:3) *“Ga' pe dunya inin pinapanjari asal andang ne lapalin. Lapalin magdambuwa' duk Tuhanin duk Lapalin Tuhanin ne. Kemuwe awwalley Lapalin duk Tuhanin dembuwa' du. Kēmon-kēmonin pinapanjari we' lapalin amban panganda'akan Tuhanin. Ga' niya' pinapanjari bisan ine tu'u dem alam inin bang duma'in amban Lapalin.”* (Yahiya 1:1-3)

Bakas kitete ne we' ellew tagna'in **missā** hadja Tuhanin, pa'inne, *“Ambat niya' danta'”* ubus bu niya' danta'. Ellew kaduwenen **pa'in** Tuhanin, *“Ambat niya' mahawan”* ubus bu niya' mahawan. Ellew katellunen **missā** balik Tuhanin bu me' pina'innen manjari ne, bu sa miya'an si ellew sinduwehin. Ubus, ine ginuna we' Tuhanin pag papanjarine kēmon matu'u si dunyahin? Ga' niya' gunane luwal **bissānen atawa Lapalnen!** Luwal iye hininangnen, missā, bu ine-ine pa'inne manjari ne. Pinapanjari we' Tuhanin kēmonin we' Lapalnen. Bu inakahan kite dem Kitab we' duma'in hadja **pinapanjari** kēmon we' Lapalnen saguwa' **hatul** isab kēmon we' **Lapalne mabalakatanin**. Sabab balakat lapal Tuhanin hangkan ga'i usa' bulanin duk pote'anin amban lugalde diyata' langit. Sabab panganda'akan Tuhanin hangkan mata ellewin paguwa' duk seddep ellew-ellew sa panganda'akan siyehin.

Pikilun bang sa'ingge kite kahunitan bang ga'i kata'uhante bang paguwa' ke mata ellewin sumu salung atawa ga'i! Pa'in Kitabin, “**Kapangandelan Tuhanin!**” (1 Korinto 1:9) Makajari kite ngandel si iye. Ga'i te'ed iye dapat bang niya' pa'inne. Ga'i ganti'anne addatnen. “*Lapal Tuhanin teteg salama-lama!*” (1 Petros1:25)

5.) Ellew kalimenen pinapanjari we' Tuhanin ibu-ibuhan bayu'-bayu'an kenna duk manuk-manuk. Pa'in Kitabin,

“Missā Tuhanin pa'inne, ‘Ambat tahikin isihan pa'ekka me' bayu'-bayu'an kenna duk sasuku magbanan dem tahik. Ambat isab kēmon bayu'-bayu'an manuk-manuk maglayangan diyata' mahawan.’ Hangkan pinapanjari we' Tuhanin me' settuwa hadje dem tahikin duk kēmon bayu'-bayu'an mapalangi duk mapalele dem tahikin. Pinapanjari isab we' ne kēmon bayu'-bayu'an manuk-manukin. Takite Tuhanin we' hāp hininangne miya'an. Kēmon me' mapalangi duk mapalele dem tahikin dina'ak we' Tuhanin, pa'inne, ‘Nubu' ka'am pa'ekka duk penno'anun bi tahikin.’ Si me' manuk-manukin isab pa'inne, ‘Nubu' ka'am pa'ekka tu'u si dunya.’ Manjari tekka sangemin duk pag ta'abut salung, jukup lime ellew.” (Panagna'an 1:20-23)

6.) Sabab ellew ka'ennemnen inakahan kite dem Kitab we' pinapanjari we' Tuhanin me' **hayep duk manusiya'in**. Saguwa' ellew inin ga' niya' taymte magpahāti kēmon inin bu importante te'ed. Si programa balik, bang amban kabaya'an Tuhanin, payamante pahāp-hāp bang ine pina'in dem Kitabin sabab bang **sa'ingge** papanjari Tuhanin a'a tagna'in bu bang **ine jānnen** hangkan iye papanjarine.

Ellew inin bakas hapalte we' **hāp te'ed Tuhanin**. Tabatsate me' sinulat we' Nabi Da'ud, pina'in, “**Kinamanun bi duk payamanun bi hāp Tuhanin.**”

Me' bagayku, bakas **takinambi** ne te'ed we' hāp Tuhanin? Kahaba' ellew mangan kite bi duk takinamte me' bayu'-bayu'an kinakan pangurung we' Tuhanin. Saguwa' “**takinamte**” te'ed duk takilalete we' hāp Tuhanin? Bang mabaya' takinamnu we' hāp Tuhanin subey kew pakale duk kahagad si Lapal Tuhanin. Pa'in Kitabin: “*Duma'in hadja kinakan maka'ellum manusiya'in saguwa' iye maka'ellum manusiya'in me' bissā Tuhanin.*” (Mateo 4:4) Si lesson balik ayate sa' we' a'ahin duma'in hadja tege baran saguwa' tege niyawa isab. Niyawaten subey kuwe' bantuk “mangan” lapal Tuhanin. Lapal Tuhanin hāp te'ed – arak ga'i takila-kila – saguwa' subey kite kuwe' bentuk inusan batang manganne. Inusan bettengnun batang mangan, sali' ke isab inusan niyawanun batang kata'uhan Tuhanin duk Lapalne mangga' niya' tamanannen? Bang inusan kew sa miya'an batang “mangan” Lapal Tuhanin, bugtu' takasuwa'nu Mabennalin. Mabennal inin makajari ngurungan ka'u kasanyangan tu'u si dunya pegge' kasulutan Tuhanin si ka'u duk

ngurungan ka'u pusaka' la'i si surga! Kata'uhan kami we' to'o inin pegge' nanggup du Tuhanin, pa'inne: “**Hāp pe me' a'a magtiksa' miha lān mabentelin, pegge' dinuhulan du siye.**” (Mateo 5:6) Amin.

Hāp isab pakale ka'am ellew inin. Si programa balik, da'akte ka'am pakale pegge' ellew iyan hapalte bang sa'ingge pinapanjari a'a tagna'in duk pesōng importante bang we'ey a'ahin pinapanjari we' Tuhanin.

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin duk karayaw luwal ta'essebnu pina'in amban dem Kitab inin:

“Kinamanun bi duk payamanun bi hāp Tuhanin!” (Jabur 34:8)

Wassalam

Lesson 5

Bang ine jānnen hangkan manusiya'in pinapanjari we' Tuhanin

Panagna'an 1,2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si programa dehelluhin takaleta **bang sa'ingge papanjari Tuhanin** langitin, dunyahin, tahikin duk kēmon diyalemnen. Hinang Tuhanin kēmon inin diyalem ennem ellew bu ga' niya' gunane seddili amban Lapalnen. Tasabutte isab **bang we'ey papanjari Tuhanin** dunyahin. Hinangne inin para si me' a'a sōng pinapanjarinen supaya iye tapudji. Hāp te'ed Tuhanin si me' a'ahin, pegge' papanjarine lugal hāp manamal duk mannisan supaya niya' patenna'an manusiya'in bu ga' niya' subey kulang!

Ellew inin payamante dem Kitabin duk tasabutte te'ed bang **sa'ingge** papanjari Tuhanin a'a tagna'in. Māku tabang isab kami amban Tuhan supaya tasabutte bi bang **we'ey** papanjarine a'ahin. Diyalem Kitab Tawrat, si jūd Panangna'an, si kapitulu ka'issa', ayat duwempuk ennem pina'in dem Lapal Tuhanin,

“Missā Tuhanin pa'inne, ‘Magpapanjari kite bi manusiya' neppu kite du. Urungante siye kapatut magbaya' si me' kenna dem tahikin, me' manuk-manuk diyata' mahawanin, duk kēmon kahayep-hayepanin sampay me' hayep talunin. Ambat siye magbaya' si kēmon bayu'-bayu'an diyata' bulakin sampay kēmon mapalele diyata' bulakin.’ Hangkan pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye. Kuwe' Tuhanin du pinapanjari manusiya'in. Lella duk dende pinapanjari we' ne.” (Panagna'an 1:26,27)

Lalem te'ed mabennal inin duk kēmon a'a subey tasabutde: **Pinapanjari we' Tuhanin a'a tagna'in neppu iye!** Pikilun! Hininang we' Tuhanin a'ahin duk siye kuwe' iyehin! Bennal du, manusiya'in

ma'importantehin amban kēmon pinapanjari we' Tuhanin. Luwal du manusiya'in pinapanjari neppu Tuhanin.

Manjari, ine hātinen bang pina'in dem Lapal Tuhanin: *“Pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye”*? Si kapitulu duwe, ayat pitu', pa'in Kitabin: *“Ngeddo' Tuhanin bulak bu kinemmel we' ne hinang baran manusiya'. Ubus tinihupan we' Tuhanin napas maka'ellumin pī diyalem ūng baran miya'an. Ubus nga'ellum ne manusiya' miya'an.”* (Panagna'an 2:7) Pag pinapanjari we' Tuhanin manusiya' tagna'in, tahātite si ayat inin we' papanjarine iye bilang duwe, **baran** duk **niyawa**. Manusiya'in duma'in hadja baran. Tege baran iye **duk** niyawa. Pag papanjari Tuhanin manusiya'in duwe hininangnen. Pakale kew balik si Kitabin, pa'inne: **Ka'issa'**: *“Ngeddo' Tuhanin bulak bu kinemmel we' ne hinang baran manusiya'.”* **Kaduwe'**: *“Ubus tinihupan we' Tuhanin napas maka'ellumin pī diyalem ūng baran miya'an. Ubus nga'ellum ne manusiya' miya'an.”*

Ta'ayate amban sulat inin dem Kitabin, pag papanjari Tuhanin manusiya'in hinangne **baranin** dahu'. We'ey hinang Tuhanin baranin dahu'? Hangkan hinangne baranin dahu' pegge' iyan patenna'an sōng pamapihanne **niyawa** manusiya'in. Kata'uhannu ke we' barannun luma'nu – payad-payad ga'i layun patenna'an niyawanun? Iyan tinolo'an dem Kitabin, pa'inne: *“Baranten tu'u si dunya kuwe' bantuk **payad-payad**.”* (2 Kor.5:1) Papanjari Tuhanin baran manusiya'in para niya' patenna'an niyawahin.

Ine ginuna we' Tuhanin pag papanjarine baran manusiya' tagna'in? Pa'in Kitabin we' gunane **bulak** paghinangne baranin. Kata'uhan kuwe'itu we' bulakin niya' me' duwempū' kemikal (chemicals) diyalemnen. Inakahan kite we' me' sayantis (scientists) we' kēmon me' duwempū' kemikal miya'an takasuwa' isab diyalem baran manusiya'. Hangkan pina'in we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur, pa'inne, *“Kata'uhan Tuhanin bang sa'ingge kite hininang, ta'essebne we' **bulak** hadja kite!”* (Jabur 103:14) Awe' baranten hininang duk bulak hadja, saguwa' duma'in iye hātinen we' ga' niya' halga'ne! Keniya-keniya baran a'ahin tege pitumpū' ngibu-ngibu-ngibu-ngibu (70 trillion) inēnan cells. Duk kēmon me' cells inin sinugpat duk hininang supaya magtuhut-tuhut duk ga' niya' salla'ne. **Meke'ulali' te'ed baran manusiya'in!** Pinapihan we' Tuhanin diyalem baranten utek, buwa', daga', betteng, atey, tina'i, tolang, isi, kuwit, mata, teyinge, ūng, behe duk ekka pe te'ed beyu'an seddili duk meke'ulali'. Keniya-keniya me' bayu'-bayu'an inin kata'uhanne bang ine 'tarabahunen'. Luwal Tuhanin makajari magpapanjari kēmon inin! Hangkan isab sinulat we' Nabi Da'ud, pa'inne, *“Pudjite kew Tuhan, tinalew ku si ka'u; pegge' takiteku si di-kun we' **kēmon hininangnun meke'ulali' du!**”* (Jabur 139:14)

Awe', baran manusiya'in meke'ulali' te'ed, arak ga'i tasabut! Suga' baranin ke pinapanjari we' Tuhanin neppu iye? Duma'in! Ga'i makajari,

pegge' Tuhanin niyawa du. Duma'in puhu' a'ahin pinapanjari neppu Tuhanin. Na, ine hātinen bang inakahan kite dem Kitab we' "*pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye?*" Hātinen we' **niyawa manusiya'in** pinapanjari neppu Tuhanin.

Bakas tasabutte ne we' ga' niya' umul baran manusiya'in tagna' pinapanjari amban bulakin. Bankey hadja baran iyan. Ine jānnen hangkan pinapanjari dahu' baran manusiya'in we' Tuhanin, bu ubus miya'an papihanne hadja niyawanen diyalem? Ine jānnen hangkan Tuhanin – bu balakatan iye, ga' niya' hunit si iye – ga'i papanjarine manusiya'in kumpleto kuwe' hinangne si kēmon pinapanjarine sinduwehin? Kaw hininang we' Tuhanin sa miya'an supaya tahātite, we' a'ahin, bang amban dine ga' niya' kapatutne si umul. Ga'i makajari we' a'ahin urunganne umul dinen, duk ga'i isab iye ta'u magpapanjari ine-ine tege umul. **Tuhanin** hadja **Mangantanan umulin**, duk luwal si iye pangasuwa'ante umulin. Duma'in amban a'a **umulin; inurungan du we' Tuhanin!** Pa'in Kitab, "*Tinihupan we' Tuhanin napas maka'ellumin pī diyalem ūng baran miya'an. Ubus nga'ellum ne manusiya' miya'an.*" Baran pinapanjari we' Tuhanin nagna' nga'ellum ne. Ine jānnen hangkan iye ellum? Pegge' Tuhanin, iye Mangantanan Umulin, urunganne iye niyawa! Tinihupan we' Tuhanin umulnen pī diyalem bangkey miya'an. **Umul mala'i si Tuhanin, kuwe'itu la'i isab si manusiya'.** Sa miya'an a'ahin nga'ellum.

Manjari, ine te' pinapanjari we' Tuhan manepu iyehin? **Niyawahin!** Niyawa manusiya'in pinapanjari we' Tuhanin neppu iye. Kata'uhannu ke we' niya' tellu bayu' takite si Niyawa Tuhanin duk takite isab si niyawa manusiya'? Sōng ubus ne lesson ellew inin, saguwa' pikilte pe dahu' sabab me' **tellu bayu'** takite si Tuhanin duk si manusiya'in isab. Bang pikilte sabab me' tellu bayu' sali' si Tuhanin duk kite bi, pesōng tasabutte bang ine hātinen dem Kitab bang pa'inne, "*Pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye.*" Inin me' tellu bayu' pinapī we' Tuhanin diyalem niyawa manusiya'in:

Ka'issa': Urung Tuhanin manusiya'in **pikilan** supaya makajari **kata'uhanne** Tuhanin.

Kaduwe: Urung Tuhanin manusiya'in **atey**, supaya iye makajari **malasa** si Tuhan.

Katellu: Urung Tuhanin manusiya'in **kata'u mene' bang ine kabaya'annen**, supaya iye makajari **kahagad** si Tuhan.

Tuhanin tege pikilan, atey duk kata'u mene' bang ine kabaya'annen, sa miya'an du isab papihanne dem niyawa manusiya'in pikilan, atey duk kata'u mene' bang ine kabaya'annen. Payamante bang ine hātinen.

1.) Urungan Tuhanin manusiya'in **pikilan** duk makajari kata'uhanne Tuhanin duk mikil kuwe' Tuhanin. Papanjarine a'ahin tege pikilan hāp pegge' kabaya'annen we' **magsulut-sulut** iye duk me' a'ahin. Bang tabatsate sabab Nabi Ibrahim, takitete we' inēnan iye **bagay Tuhanin**. Bang Nabi Ibrahim, kata'uhanne Tuhanin kuwe' pangata'ute bagayten duk magsulut-sulut siye. Saguwa' duma'in hadja Nabi Ibrahim makajari bagay Tuhanin. Kite bi isab makajari manjari “**bagay Tuhanin**”. Mabaya' Tuhanin we' magsulut-sulut kite bi duk iye. Hangkan papihanne dem niyawa a'ahin pikilan makajari maguyun duk pikilan Tuhanin.

Kaw papasti'te pe pina'inten bang tilewte inin: **Ine pagbidda'annen bang a'a duk hayep? Pikilan**. Pikilan duk niyawa a'ahin seddili manamal amban pikilan hayep. Ine jānnen hangkan hayepin ga'i tasabutde programa haradiyu inin? Pegge' duma'in du siye tege pikilan kuwe' kite bi. Me' bagayku mapakalehin, ine jānnen hangkan tasabutbi me' pina'inkun? Pegge' sali' du pikilanten – pikilan manusiya' hep. Arak du isab sa miya'an bang pikilan a'ahin duk pikilan Tuhanin. Hininang pikilan manusiya'in duk makajari maguyun duk pikilan Tuhanin.

Bugtu', bang pa'inte sa miya'an, duma'in iye hāninen we' sali' kata'uten duk Tuhanin. Bugtu' duma'in! Lalem te'ed kata'u Tuhanin duk tala pe palabi kata'u Tuhanin amban kata'u manusiya'in. Inin subey tasabutte: Inurungan we' Tuhanin a'ahin niyawa supaya **makajari sinna magtuhut duk Tuhan Ma'ellumin**. Ga'i mabaya' Tuhanin we' kuwe' hayep kite, ga'i iye kata'uhande! Bang hayepin niya' utekne, saguwa' ga'i ta'u **mikil sabab Tuhan**. Bang hayepin niya' behene, saguwa' ga'i ta'u **magsukul si Tuhan** sabab kinakan pangurung iye kahaba' ellewin. Niya' matane, saguwa' ga'i iye ta'u **magistadi dem Kitab**. Niya' teyingene, saguwa' ga'i iye ta'u **pakale si Lapal Tuhanin**. Saguwa' a'ahin, pinapanjari neppu Tuhanin, makajari kata'uhande Tuhanin.

Awe', ka'u mapakale ellew inin, **makajari kata'uhannu Tuhanin!** Makajari kew magtuhut-tuhut duk Mamapanjari ka'uhin bang kew kahagad duk teyima'nu lān mabentel minemes we' Tuhanin supaya a'ahin timbul. Si me' lesson sinduwehin papasti'te pe sabab lān katimbulanin, saguwa' ellew inin subey tasabutte we' inurungan kite we' Tuhanin pikilan supaya iye kata'uhante.

2.) Pag pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye, niya' pe seddili pinapī we' ne dem niyawa manusiya'in. **Atey**. Urungan Tuhanin manusiya'in atey supaya iye makajari **malasa** si Tuhan. Duma'in inin sabab atey diyalem baranten, iye 'tarabahunen' duk biskey baranten, saguwa' sabab me' **talessate** duk niyawaten. Missā kite sabab me' niyat dem ateyten. Inurungan we' Tuhanin a'a tagna'in me' lessa duk talessane kuwe' lessa Tuhanin. Bang Tuhanin, makajari iye malasa, bunsī, kēgan, suse duk ma'ase'. Hangkan pinapīhan we' Tuhanin dem niyawa

manusiya'in atey supaya makajari talessane kuwe' me' malasa duk bunsu. Kabaya'an Tuhanin we' a'ahin malasa si ine-ine kinalasahan we' Tuhanin duk bunsu si ine-ine kabunsihan we' Tuhanin. **Mabaya' Tuhanin we' malasa kite si iye dembūs-būs ateyten.** Iye jännnen hangkan papanjarine a'ahin neppu Tuhanin duk urunganne iye atey.

3.) Niya' pe seddili inurungan we' Tuhan si a'ahin pag pinapanjari iye neppu Tuhanin. Pinapihan we' ne dem niyawa manusiya'in **baya'**. Kēmon a'a inurungan kapatut we' Tuhanin **mene' bang lān inggehin tinuhutnen.** Bisan du Tuhanin makajari mene' bang niya' kabaya'anne hininang atawa ga'i. Hätinen, pinapanjari manusiya'in tege kapatut duk kuwiraw ne iye mene' para si dinen. Makajari isab bang amban kabaya'an Tuhanin we' manusiya'in pinapanjari ga'i ta'u mene', we' subey hadja tuhutne kabaya'an Tuhanin. Saguwa' inurungan du we' Tuhan a'ahin supaya iye makajari mene' duk tege kapatut iye mene' para si dinen bang nuhut ke iye Tuhanin atawa ga'i. Ga' kabaya'an Tuhanin papanjarine a'ahin kuwe' makina atawa kuwe' robot. Duma'in isab papanjarine a'ahin neppu mata ellewin – paguwa' hadja kahaba' ellew ga'i ta'u mene' bang paguwa' iye atawa ga'i. Mata ellewin nuhut kabaya'an Tuhanin kahaba' ellew kuwe' “automatik” hadja. Duma'in sa miya'an manusiya'in. **A'ahin espesiyal te'ed.** Pinapanjari kite bi we' Tuhanin para si dine. Kabaya'an Tuhanin we' tapene'ten malasa si iye duk mahadje iye. Inurungan kite we' Tuhanin duk kite ne magkuwirawin. Bang a'ahin subey mene' para si dinen bang tuhutne Tuhanin atawa Nakura' Seyitanin, bang ellegne Lapal Tuhanin atawa kisasne. Ga' niya' a'a ginagahan we' Tuhanin dina'ak kahagad si Lapalnen. Ga'i kite ginagahan we' ne – bisan sumiyen – malasa si iye duk nuhut iye. Bang niya' ginagahan dina'ak malasa, duma'in iyan lasa! Dina'ak kite mene' we' Tuhanin bang lān inggehin tinuhutten. Saguwa' ujudnen sine-sine neyikutan pagbaya'an Tuhanin, hinukum iye we' ne pegge' pinapanjari we' Tuhanin a'ahin **para si dine.** Iye pina'in dem Kitabin.

Tu'u kite si dunya **para si Tuhanin.** Duma'in kite tu'u para si diten atawa para si sin, atawa para si ine-ine atawa si sine-sine. **Pinapanjari kite we' Tuhanin para si dine; para sinna iye duk para pinudji iye.** Pinapanjari kite we' Tuhanin duk **iey kata'uhante duk malasa si iye, duk nuhut iye** salama-lama! Awe' ...**salama-lama!** Tuhan Mangga' Niya' Tamanannen bakas urunganne kite bi dangan-dangan **niyawa mangga' niya' tamanannen.** Iye kabaya'an Tuhanin we' magkalasa kite duk iye ellew inin, sumu duk sampay salama-lama. Iye jännnen hangkan papanjari Tuhanin manusiya'in neppu iye.

Ma'id ne kami duk akahante ka'am ayat amban dem Kitab inin, pegge' pa'essebanne kite bi sabab kabaya'an Tuhanin para si kēmon

a'a: *“Tuhanin, Panuhutanten bi dambuwa'-buwa' iye Tuhanin. Subey kalasahannu Tuhanin, Panuhutannun, dambūs-būs ateynun duk pikilannun duk basagnun!”* (Mark. 12:29,30)

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kabaya'an Tuhanin, si programa balik ayate sabab a'a tagna'in, si Apu' Adam duk Sitti Hawa.

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin duk karayaw papasti'ne si ka'am hātinin duk we' importante manamal da'akan langkew manamal inin:

“Subey kalasahannu Tuhanin, Panuhutannun, dambūs-būs ateynun duk pikilannun duk basagnun!” (Mark. 12:29,30)

Wassalam

Lesson 6

Apu' Adam duk Sitti Hawa duk likus si lahat Eden

Panagna'an 2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

La'uste bi ne paghapalten bi sabab me' mapalabey si tagna' dunya. Si lesson ellew inin takaleta bi sabab **Apu' Adam duk Sitti Hawa** duk sabab tagna' siye si dunya.

Bakas tabatsate ne dem Kitab Tawrat, pa'inne: “*Dem ennem ellew du pamapanjari Tuhanin langit duk dunyahin, tahikin duk kēmon bayu'-bayu'an diyalemnen.*” (Paglappas 20:11) Bakas takaleta isab bang sa'ingge a'a tagna'in pinapanjari we' Tuhanin ellew ka'ennemnen. Papanjarine a'ahin tege **baran duk niyawa**. Hininang we' Tuhanin baran manusiya'in amban bulak ubus bu papihanne niyawa mangga' niya' tamanannen. Niyawa manusiya'in pinapanjari we' Tuhanin neppu iye. Hātinin we' pinapihan we' Tuhanin dem niyawa manusiya'in **pikilan** supaya makajari **kata'uhanne Tuhanin**. Urunganne isab manusiya'in **atey** supaya iye makajari **malasa si Tuhan**. Duk urunganne isab a'ahin **baya'** supaya a'ahin mene' bang mabaya' iye **kahagad si Tuhan** atawa ga'i.

Pag ubus pinapanjari we' Tuhanin a'a tagna'in niya' pe hinangne seddili behune pahali amban pagpapanjarianne kēmonin. Payamante ne ellew inin bang ine pe hinangnen. Pala'us ne kite dem Kitab Tawrat, jūd Panagna'an, kapitulu duwe. Batsate ayat pitu'. Pa'in Kitabin:

“Ngeddo' Tuhanin bulak bu kinemmel we' ne hinang baran manusiya'. Ubus tinihupan we' Tuhanin napas maka'ellumin pi diyalem ūng baran miya'an. Ubus nga'ellum ne manusiya' miya'an. Manjari inin, nanem Tuhanin likus jambangan tampal silangan la'i si lahat Eden. Ubus pinatenna' we' ne la'i a'a bakas hininangnen.” (Panagna'an 2:7,8)

Inakahan kite dem Kitab we' minemes we' Tuhanin likus jambangan hāp manamal para si a'a bakas pinapanjarinen. Inēnan likus jambangan

inin **Eden** bang petekka isab inēnan **likus Para'iso**. Niya' me' sinduwe tapikilde we' likus para si a'a tagna' inin la'i si surga'. Saguwa' inakahan kite dem Kitab we' likus inin tu'u du si dunya, si silangan, si lahat Eden, hatu pala'ihannen si antag lahat Iraq kuwe'itu iyan. Diyalem sulat me' Kanabihanin pa'il du si siye likus Para'iso si Eden matu'u si dunyahin duk Para'iso mala'i si surga'in, si pala'ihan Tuhanin.

Si me' ayat sōng binatsate inin, pa'in Kitabin:

“Pinatomo' we' Tuhanin la'i dem likus miya'an kēmon bayu'-bayu'an kayu, sasuku mahāp pinayamanin duk tege buwa' hāp kinakanin. Si tengnga' likus miya'an pinatomo' isab we' ne kayu mangurung umulin duk kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Niya' bohe' masse' likus miya'an, nelluy amban lahat Eden; ubus iyan pasape' manjari ampat bohe'....Pinatenna' we' Tuhanin a'ahin la'i si likus Eden miya'an, supaya iye maghinang si bulak duk tunggu'anne.”
(Panagna'an 2:9,10,15)

Na, takitete we' ngahinang Tuhanin lugal hāp manamal para si a'a tagna'in, si Apu' Adam, supaya iye patenna' la'i duk ga' niya' kulang si iye. Binettad iye we' Tuhanin diyalem likus mahāp miya'an, penno' we' kayu tege buwa' hāp pinayaman duk hāp kinakan. Si lugal inin **kēmon hāp hadja ga' niya' salla'ne duk mekesinna-sinna te'ed**. Takite ne we' Apu' Adam duk matane lugal miya'an asal mannisan; takalene ne duk teyengene helling manuk-manukin diyata' kayu asal malu'uy; duk ta'ukne ne duk ūngne bengngi me' sumpingin manyug dem likus miya'an. Pangurung inin kēmon we' Tuhanin pu si Apu' Adam supaya iye sinna. Tabatsate isab we' niya' **hinang mekesinna-sinna** dina'ak pu si Apu' Adam: dina'ak iye magtunggu' likus inin duk ga'i iye jumu'.

Iye mahāp manamalin si lahat Eden miya'an, pegge' kahaba' kohap bang ga'i ne panas ellewin **hap pī du Tuhanin hap likus miya'an** supaya siye mekepegbissā duk a'a bakas pinapanjarine manepu dinen. (Panagna'an 3:8) Ine jānnen hangkan Tuhanin pī mayaman Apu' Adam? Payamanne Apu' Adam pegge' **papanjari Tuhanin a'ahin supaya siye mekepagtuhut-tuhut**, sa bakas takaletе dehelluhin. Niyat Tuhanin we' iye duk manusiya'in magtuhut-tuhut, magbissā-bissā, magkeg siye magsumbaya' duk la'i siye magsumbaya' salama-lama, maguyun pikilanden duk dem ateyden. Awe', mabaya' Tuhanin we' manusiya'in pesōng ellewin pesōng isab pagsulut-sulutden duk Tuhanin salama-lama.

Manjari, niya' pe subey tasabutte sabab likus miya'an, iye lugal pamapīhan a'a tagna'in we' Tuhanin. La'i si tengnga' likus miya'an, niya' duwe kayu pinatomo' we' Tuhanin, kayu importante manamal. Dembuwa'in inēnan *kayu mangurung umulin*, duk dembuwa'in inēnan *kayu pangata'u mahāp duk mala'atin*. Pinapī we' Tuhanin **kayu**

mangurung umulin si likus miya'an supaya ta'esseb Apu' Adam we' niyat Tuhanin magsumbaya' siye ellum salama-lama. Bang **kayu pangata'u mahāp duk mala'atin** pinapī we' Tuhanin si tengnga' likus miya'an panuleyanne Apu' Adam. Pakale ka'am si me' pina'in dem Kitab: *“Sinessa'an we' Tuhanin a'ahin pa'inne, “Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa', da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun.”* (Panagna'an 2:16,17)

Ine jānnen hangkan Tuhanin ga'i da'akne Apu' Adam mangan buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin? Kuriput ke Tuhanin? Duma'in! Ga'i iye kuriput. Iye mato'ohin, Tuhanin inēnan du isab iye *“Masayu'in”!* Inakahan Apu' Adam we' Tuhanin, pa'inne, *“Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu ... luwal dembuwa'in ga'i.”* Hunit ke panganda'akan iyan? Ga'i iyan hunit. Pegge' hāp Tuhanin, urunganne pu Apu' Adam kēmon nesessita pemesinnane iye. Ga' du tapukanne amban iye ine-ine hāp. Saguwa' sinuleyan we' Tuhanin Apu' Adam supaya iye makajari magpakite we' malasa te'ed iye si Tuhan duk nuhut panganda'akannen. Pa'in Tuhanin dem Kitab: *“Bang a'ahin malasa si aku, bugtu' tuhutne me' panolo'kun. ...Saguwa' a'a mangga'i malasa si akuhin, ga'i du isab tuhutne me' pamanolo'kun.”* (Yahiya 14:23,24) Mabaya' Tuhanin nuleyan Apu' Adam bang malasa ke te'ed iye duk bang ine dem ateynen. Hangkan urunganne iye panganda'akan mura tinuhut inin. Duma'in Tuhanin magpapanjari robot. Pinapanjarinen a'a tege pikilan, atey duk ta'u mene' bang ine kabaya'annen, supaya iye makajari mene' malasa si Tuhan duk nuhut iye.

Ine bakas pa'in Tuhanin ma'umantag pusi Apu' Adamin bang iye mangan buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si iyehin? Batsate balik dem Kitab. Pa'in Tuhanin: *“Da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun!”* Inakahan Apu' Adam andang bang ga'i tuhutne panganda'akan Tuhanin matey du iye. Kinalasahan we' Tuhanin a'a bakas pinapanjarinen; hangkan akahanne iye pinapasti', pa'inne: Adam, bang ga'i tuhutnu pina'inkun, matey kew pegge' iye diyalem sara'ku masutsihin *“sine-sine magduse”* (Ezekiel 18:20) subey matey.

Kaw niya' nilew magpa'in: **Ine dusehin?** Pa'in Kitab: *“Bang magduse kite, langgalante ne sara' Tuhanin.”* (1 Yahiya 3:4) *“Kēmon hinangan la'at duse du.”* (1 Yahiya 5:17) *“Sasuku mangata'uhan mahāpin bu ga'i hinangne, magduse ne iye.”* (Yakub 4:17) Magduse kite bang hinangte *“di kabaya'anten”*. (Shi'ya 53:6) Magduse a'ahin bang niya' hinangne ine-ine ga'i maguyun duk kabaya'an Tuhanin. **Ine ma'umantag si a'ahin bang magduse tudju Tuhan?** Pa'in Lapal Tuhanin, *“Sine-sine magduse subey matey!”* (Ezekiel 18:20) Si ayat seddili pa'inne, *“tumbas si me' a'a*

magdusehin sudda matey siye.” (Roma 6:23) **Ine hāti kamateyin?** Niya' a'a tapikilde, bang matey a'ahin ubus ne hadja. Ga' ne. Ga' ne niya' kata'uhan a'a mamateyin. Saguwa' bang kite kahagad si me' Sinulat me' Nabihin, duma'in iyan hāti kamateyin. Kitab Masutsihin sinulat si bissā Hibrani; duk si bissā Hibrani hāti kamateyin **pasape'**. Hātinen bang niya' matey pasape' ne iye amban umul.

Pag pa'in Tuhanin pu Apu' Adam: “Bang kew mangan buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin bugtu' matey kew,” inin pina'inne te'edin: Bang kew mangan buwa' kayu bakas ga'i dina'akku kinakanin, ellew miya'an matey du kew. Hātinen: **pasape' kew amban Aku.** Bang ga'i tuhutnu panganda'akankun ga'i ne kite makajari magtuhut-tuhut. Aku sutsi ku, bu ga'i ku magawe' si ine-ine duse atawa bang niya' neyikutan aku. Patahala'ku Lucifer duk sawe'ne mala'ikatin pag magduse siye, duk patahala'te kew isab bang kew magduse. Inin du isab, bang kew mangan buwa' kayu mangga'i dina'akku kinakanin, ngabahi' du **barannun** duk ujudnen matey kew, hātinen: niyawanun tahala' amban barannu. Bu duma'in hadja iyan. Bang ga'i kew nuhut panganda'akankun duma'in hadja barannun matey, saguwa' **niyawanun** tapi si lugal pinapanjari para si Nakura' Seyitanin duk sawe'nen. Bu la'i kew pasape' amban aku salama-lama!

Manjari, si kēmon inin kitete we' **ka'ujudan dusehin tellu bayu'an pasape'annen, bu makatalew te'ed. Ka'issa', niyawanun pasape' amban Tuhan tu'u si dunya.** Hātinen, ga'i ne kew magtuhut duk Tuhan Masutsihin sabab duse diyalem ateynun. **Kaduwe,** niyawanun **pasape' amban barannun** ellew kamateynun. Hātinen, barannun matey duk niyawanun hinukum we' Tuhan. **Katellu, pasape' niyawanun duk barannun amban Tuhan salama-lama** la'i dem ebbut kuwe' luha lamew.

Ine ko' sinulat dem Lapal Tuhanin sabab kamateyin? **Kamateyin, bang pasape' kite amban Tuhan Po'on Umulin.** Dusehin iye mamasape' a'ahin amban Tuhan, amban po'on umulin. Sutsi Tuhanin duk ga'i iye makajari maguyun duk duse. A'ahin, bang magduse, **kuwe' pange kayu** iye sineppak bu ilakasan. Ine ma'umantagin bang pange kayuhin ga'i ne magsugpat duk po'onne? Pange sineppakin, ellum pe ke? Ga'i, matey ne! Dawennen duma'in isab magtawus lanes, saguwa' nagna' ne siye matey. Sa miya'an du isab, bang ga' pe teyima'nu lān minemes we' Tuhanin supaya dusehin makajari inampun. Hatu tapikilnu we' ellum kew, saguwa' pa'in Kitabin, si matahan Tuhan matey ne kew. Tabatsate dem Kitab, pa'inne, “*Kuwe' ka'am a'a matey sabab hinanganbi mala'atin duk me' dusehin.*” (Epesus 2:1) “*Hinanganbi mala'atin iye bakas mamasape' ka'am amban Tuhanin; sabab dusebin tapukanne luwenen amban ka'am.*” (Shi'ya 59:2) Kuwe' ka'am “*dalil pange seppak ilakasan duk ngalanes. Manjari tinipun me' pange inin bu ilakasan dem ebbut, ineggas.*” (Yahiya 15:6)

Bang pangehin ga'i ne magsugpat duk po'onne ga'i makajari magbuwa'. Sa miya'an du isab a'a magdusehin si Tuhan. Ga'i iye makajari ngahinang ine-ine mekesinna Tuhanin pegge' **ga'i iye magtuhut duk Tuhanin** – bu Tuhanin “Kayu Te'edin”, **iye Po'on umul te'edin**. Bang me' a'a magdusehin iye hadja matekka si iyehin hukuman Tuhan matewwa'in. Saguwa' dem Sulat me' Kanabihanin, inaka we' Tuhanin bang sa'ingge kite bi makajari kinimmatan bentel si matahanne duk sa'ingge kabugtu'ante we' inānan duseten. Iye hep hinapalte si me' lesson sinduwehin si programa inin.

Sōng ubus ne lesson inin, saguwa' batsate pe dahu' me' sinduwehin sinulat si kapitulu inin. Inakahan kite dem Kitab bang sa'ingge pinapanjari we' Tuhanin **dende tagna'in**. Pakale ka'am:

“Manjari, missā ne isab Tuhanin, pa'inne, ‘Ga'i hāp bang lellahin dendang-dendangan hadja. Hinanganku iye sawe'ne makatabangan iye.’ Manjari pinatuli we' Tuhanin lellahin pinaleddek te'ed. Sasangne matulihin, ineddo' we' Tuhanin dembuwa' payangnen ubus pinagtabu' balik we' ne bakas pamaluwasan payang miya'an. Payang bakas ineddo' Tuhanin amban baran lellahin hininang we' ne dambuwa' dende. Ubus bino'o we' ne dendehin pī si lellahin. Sambat lellahin, ‘Asal inin ne. Amban tolangku du tolangnen duk amban isiku du isinen. Subey iye inēnan ‘ishah’ (hātinen dende) pegge' ineddo' iye amban baran ‘ish’ (hātinen lella).’ Iye inin pu'unnen hangkan lellahin ambananne sa'i-samanen duk padambuwa' iye si andanen duk duwanganin magdambuwa' baran ne. Bisan lellahin duk andanen magkuwantang sali'-sali' ga'i siye iya.’” (Panagna'an 2:18,21-25)

Amban inin tasabutte we' bang a'ahin magella-anda amban kabaya'an Tuhanin. Pinapanjari we' Tuhanin dembuwa' lella duk dembuwa' dende supaya siye makajari maglasa-ilasa, magtuhut-tuhut kahaba' ellew duk manjari pamiliya duk sinna siye, ubus tapudji Tuhanin. Kinalasahan Apu' Adam we' Tuhanin duk kabaya'annen we' sinna te'ed iye, hangkan niya' pangurungne iye hāp manamal: **anda!** Mabaya' Tuhanin we' Apu' Adam ellegne andanen, duk paketo'ne iye duk kalasahanne iye kuwe' pangalasanen dinen. Pesōng pe duk mas importante pe, mabaya' Tuhanin we' lellahin duk andanen sinna magtuhut duk Tuhanin, we' kata'uhande iye, malasa si iye duk nuhut iye salama-lama. (Payamanun isab Epesus 5:21-33; 6:1-4)

Manjari, ubus ne hinang Tuhan magpapanjari kēmonin. Pa'in Kitabin:

“Ililing we' Tuhanin kēmon bakas hininangnen duk takitene we' asal hāp manamal. Manjari tekka sangemin duk pagta'abut salung jukup ennem ellew. Manjari jukup ne langitin duk dunyahin duk

kēmon ne me' bayu'-bayu'an diyalemnen. Kapitu' ellewnen padeheng ne Tuhanin magpapanjari hangkan pahali ne iye kapitu' ellewne miya'an. Pinahadje we' Tuhanin kapitu' ellew miya'an duk hininang we' ne ellew li'i pegge' iye miya'an ellew pahaline amban me' hinangne magpapanjari kēmonin.” (Panagna'an 1:31-2:3)

Ine jānnen hangkan Tuhanin pahali kapitu' ellewnen? Iye ke jānnen pegge' pekkeng iye? Duma'in, Tuhanin ga'i pekkeng! Pa'in Kitabin we' pahali Tuhanin pegge' **“ubus ne hininangnen!”** Kēmon asal hāp manamal. Hangkan Tuhanin padeheng magpapanjari kapitu' ellewnen. Iye isab jānnen hangkan niya' pitu' ellew diyalem de simana.

Na, taman inin ne dahu'. Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kabaya'an Tuhanin, si programa balik, ayate isab sabab bang sa'ingge dusehin pa'asek dem dunya.....

Karayaw inurungan kata'u ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab bissā inin amban Lapalnen:

“Tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye duk tapī siye si narka'. Saguwa' lasa-lasahan Tuhanin umul ga' niya' tamananne si surga'....!” (Roma 6:23a)

Wassalam

Lesson 7

Bang sa'ingge dusehin pa'asek si dunya

Panagna'an 3

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' duwe lesson dehellu amban inin ta'ayate bang sa'ingge pinapanjari we' Tuhanin me' duwe a'a tagna'in. Pa'in Kitabin, “*Pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye. Kuwe' Tuhanin du pinapanjari manusiya'in. Lella duk dende pinapanjarinen.*” (Panagna'an 1:27) Pinapī we' Tuhanin diyalem niyawa lellahin duk dendehein pikilan duk makajari kata'uhande Tuhanin, papīhanne siye atey duk siye makajari malasa si Tuhan. Inurungan isab siye baya' supaya siye makajari mene' bang ngatu ke siye nuhut Tuhanin atawa ga'i. Takitete isab we' pinatenna' we' Tuhanin a'ahin diyalem likus jambangan, iyan likus hāp manamal minemes we' Tuhanin si dunya si lahat inēnan *Eden*. Pangurung we' Tuhanin pusi **Apu' Adam**, lella tagna'in, duk **Sitti Hawa**, dende tagna'in, kēmon sukalden supaya siye ellum dem kasanyangan duk ga' niya' kulang si siye. **Mabaya' Tuhanin we' me' a'ahin kata'uhande iye, malasa si iye duk mudji iye salama-lama.**

Ubus, tasabutte isab we' iye kahandak Tuhan mahāpin **panuleyne** a'a bakas pinapanjarinen **mura** du. Si tengnga' likus miya'an pinatomo' we' Tuhanin **kayu pangata'u mahāp duk mala'atin**, ubus bu da'akne a'ahin, pa'inne, “*Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa' da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun.*” (Panagna'an 2:16)

Ine jānnen hangkan Apu' Adam tininggan we' Tuhanin sa miya'an? Pegge' mabaya' Tuhanin magpakite bang ine diyalem atey Apu' Adamin. Duma'in isab Apu' Adam tininggan mekepegduse iye, saguwa' supaya iye iledjiki'an duk ngabasag. A'a pinapanjari we' Tuhanin ga' niya'

salla'ne duk ga' niya' dusene saguwa' duma'in iye hātinēn we' lasanen jukup ne duk tewwa' ne bo'ohannen. Sinuleyan Apu' Adam we' Tuhānin **panestinganne lasanen**. Bang tatuhut Apu' Adam pina'in Tuhānin, iyan porebanen we' kalasahanne te'ed Tuhānin diyalem ateyne. Inin du isab, bang tatuhut Apu' Adam pina'in Tuhānin duk teyikutanne dusehin ngabasag iye sabab panesting iye miya'an, pegge' pa'in Kitabin, *“Bang tasandalte bi kasigpitanen bi, kasulitan Tuhānin si kite bi.”* (Roma 5:4)

Ellew inin payamante si kapitulu tellu si jūd Panagna'an. Inin kapitulu magpakite bang **sa'ingge dusehin pa'asek dem dunya**. Bang tasabutte panolo' dem kapitulu inin, kata'uhante bang we'ey atey manusiya'in 'bingkok' duk la'at, duk bang we'ey dunyahin penno' we' kasigpitan, kasusehan duk peddi'.

Bakas takaletēn ne we' tagna'nen Apu' Adam duk Sitti Hawa la'i si likus si lahat Eden. Kaduhulan siye la'i duk kēmon mekesinna-sinna la'i du. Bu iye pe mahāpin **kahaba' ellew hap pī Tuhānin, hap likus** miya'an, bang ga'i ne panas ellewin, supaya iye mekepegbissā duk disi Apu' Adam duk Sitti Hawa. Hap pī Tuhānin mayaman siye pegge' kabaya'annen we' magtuhut-tuhut siye duk magsulut-sulut.

Saguwa' inakahan kite dem Kitab we' **niya' pe isab la'i dem likus miya'an**. Kata'uhannu ke bang sine iyan? Iye **Nakura' Seyitanin**, iye menguntarahan Tuhānin. Pag papanjari Tuhānin dunyahin duk kēmon diyalemnen, mayam hep Nakura' Seyitanin. Pag da'ak Tuhānin pusi Apu' Adam we' ga'i subey kakanne buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin pakale hep isab Nakura' Seyitanin. Duk duma'in hadja iye mayam duk pakale saguwa' **magplanu** ne iye maka'atan hinangan Tuhān mahāpin. Magplanu Nakura' Seyitanin nassat a'a bakas pinapanjari we' Tuhānin supaya siye ga'i kahagad si Tuhān, magduse, pasape' amban Tuhān duk magmula! Bang Tuhānin, kata'uhanne we' magplanu Nakura' Seyitanin sa miya'an, saguwa' disi Apu' Adam duk Sitti Hawa ga' niya' kata'uhande sabab inin.

Dembuwa' ellew, pag la'i disi Apu' Adam duk Sitti Hawa tapit si kayu pamagesan Tuhān ga'i dina'ak si siye kinakan buwa'nen, patapit Nakura' Seyitanin si siye magpasalingu si bantuk **sawe** duk missā si siye. Sinulat dem Kitab, pina'in: *“Niya' sawe lalem akkalnen amban kēmon hayep talun pinapanjari we' Tuhānin. Pa'in sawehin si dendehein, ‘Bennal ke? Bakas ke ka'am kasessa'an we' Tuhānin we' ga'i makajari kakanbi me' buwa' kayu dem likus inin?’ ”* (Panagna'an 3:1)

Padeheng ne kite dahu' mikil. Ine jānnen hangkan Nakura' Seyitanin paguwa' kuwe' bantuk sawe? Pina'in dem Kitab, *“lalem akkal sawehin amban kēmon hayep talun pinapanjari we' Tuhānin.”* Nakura' Seyitanin manassatin, hangkan pakitehanne dinen kuwe' lalem kata'unen. Duma'in Nakura' Seyitanin patapit pu disi Apu' Adam duk Sitti Hawa

si bantuk naga hadje duk peyat duk pa'inne, “Assalamu alaikum, Adam duk Hawa. Aku Nakura' Seyitanin duk kuntarahanku Tuhanin! Pitu ku ellew inin nassat ka'am supaya teyikutanbi Tuhanin, iye Mangantanan umulin, supaya ka'am magmula salama-lama!” Duma'in sa miya'an bissā Nakura' Seyitanin! Si bantuk ine paguwa' iye si siye? Si bantuk settuwa hāp pinayaman duk lalem kata'unen. Missā iye si siye pinalabey amban sawe, pegge' masa miya'an, pag ga' pe dusehin pa'asek si dunya, sawehin lalem akkalnen amban kēmon hayep sinduwehin.

Nakura' Seyitanin sa miya'an pe sampay kuwe'itu. Lalem akkalnen. Sigi-sigi pe iye magmā-mā we' hāp iye duk tewwa' bisan ine-ine pengisunne. Pa'in Kitabin: “*Bisan du Nakura' Seyitanin magpasalingu du kuwe' bantuk mala'ikat.*” (2 Korinto 11:14) Hangkan inakahan kite andang we' Tuhanin dem Lapalne, pa'inne, “*Pahatul-hatul ka'am, kaw ka'am tabo'o we' me' nabi ga'i bennal. Si luwasan hāp addatden, saguwa' dem ateyde, la'atan siye kuwe' dalil asu bingis.*” (Mateo 7:15) Nakura' Seyitanin luwal ngakkal. Iye jānnen hangkan iye paguwa' pu disi Apu' Adam duk Sitti Hawa kuwe' sawe lalem akkalnen. Iye isab jānnen hangkan iye pinene'nen missā pu Sitti Hawa, duma'in pu Apu' Adam, pegge' ara'-ara'ne kaw mura sinassat Sitti Hawa amban Apu' Adam. Pag ga' pe pinapanjari Sitti Hawa, andang ne Apu' Adam ga'i dina'ak mangan buwa' kayu miya'an. Bu kata'uhan Nakura' Seyitanin sabab miya'an. Saguwa' Sitti Hawa, kata'uhanne isab sabab panganda'akan Tuhanin. Nakura' Seyitanin ta'u te'ed mikil duk kata'uhanne du bang ine ka'ujudan kabaya'annen. Pa'in Nakura' Seyitanin, kaw bang tabo'one dendehein mangan buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin, kaw Apu' Adam nuhut iye ga'i kahagad si Tuhanin.

Hangkan pa'in Kitabin: “*Pa'in sawehin si dendehein, 'Bennal ke? Bakas ke ka'am kasessa'an we' Tuhanin we' ga'i makajari kakanbi me' buwa' kayu dem likus inin?'*” (Panagna'an 3:1) Takalenu ke bang ine pa'in Nakura' Seyitanin pu Sitti Hawa? Pa'inne, “*Bakas ke ka'am kasessa'an we' Tuhanin we' ga'i makajari kakanbi me' buwa' kayu dem likus inin?'*” Tasabutnu ke bang ine dem pikilan Nakura' Seyitanin? Suleyanne Sitti Hawa **ngurangan pikilan magduwe-duwe** sabab Lapal Tuhanin. Hangkan pa'inne, “**Bakas ke ka'am kasessa'an we' Tuhanin...?**” “**Bennal ke?**” Bu iye pe addat Nakura' Seyitanin sampay kuwe'itu. **Kuntarahanne Lapal Mabennalin**, pegge' kata'uhanne we' Lapal Tuhanin tege balakat magpakite we' ga'i iye basag duk we' dusta' hadja pina'innen. Kata'uhan Nakura' Seyitanin hep we' dusta'in tada'ag we' mabennalin kuwe' lindemin tada'ag we' danta'in.

Na, pakale isab kite bi bang ine pina'in dendehein duk Nakura' Seyitanin. Pina'in dem Kitab:

“*We'ey isab ga'i?*’ pa'in dendehin. *Makajari du kakan kami me' buwa' kayu dem likus inin. Luwal hadja,*’ pa'inne, *'niya' dampo'on kayu si tengnga' likus inin ga'i kami da'ak Tuhanin mangan buwa'nen. Ga'i kami makajari bisan ngantanne duk kami ga'i matey.*’ ***Ga'i iyan to'o. Ga'i du ka'am iyan matey,***’ iye helling sawehin. *'Hangkan ka'am tinagga,*’ pa'in sawehin, *'pegge' kata'uhan Tuhanin we' bang ka'am maka'akan buwa' kayu miya'an, manjari ne ka'am kuwe' Tuhanin ngata'uhan mahāp duk mala'atin.*’” (Panagna'an 3:2-5)

Meke'ulali' te'ed inin! Ine bakas pina'in Tuhan ma'umantag pu Apu' Adam duk Sitti Hawahin bang kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin? Bakas pa'inne, **“*Matey kew!*”** Ine pina'in Nakura' Seyitanin? Pa'inne, **“*Ga'i du ka'am iyan matey!*”** Duma'in hadja siye urungan Nakura' Seyitanin pikilan magduwe-duwe sabab Lapal Tuhanin saguwa' **pa'inne** pinapasti' **we' ga'i to'o!** Ine tapikilnun sabab inin? Sine mamissā mabennalin, Tuhanin atawa Nakura' Seyitanin? Pa'in Kitab Masutsihin we' Tuhanin Mabennalin duk ga'i iye makajari magdusta'. Saguwa' bang Nakura' Seyitanin, ga'i du pahadjene mabennalin. Pa'in Kitabin, **“*ga' niya' bennal la'i si iye. Iye bahannen, magdusta' pegge' inin addatnen. Dusta'an te'ed iye duk iye po'on dusta'in kēmon.*”** (Yahiya 8:44)

Manjari, subey isab ta'essebte we' Nakura' Seyitanin duma'in hadja **dusta'an** saguwa' **ngakkal** isab iye. Lalem akkalnen; **pagsewusagetne mabennalin duk mangga'i mabennalin.** Tahātite iyan si me' bissā Nakura' Seyitan pu Sitti Hawa duk Apu' Adamin, **“*Bang ka'am maka'akan buwa' kayu miya'an, manjari ne ka'am kuwe' Tuhanin ngata'uhan mahāp duk mala'atin.*”** Pag pa'in Nakura' Seyitanin, **“*Manjari ka'am kuwe' Tuhanin!*”** **dusta'** du iyan, pegge' a'a magdusta'in duma'in kuwe' Tuhanin, saguwa' kuwe' Nakura' Seyitanin. Saguwa' pag pa'inne, **“*Ngata'uhan du ka'am mahāp duk mala'atin*”** **bennal** du pina'innen, pegge' pag ubus disi Apu' Adam duk Sitti Hawa magduse, kata'uhande ne bang ine mala'atin. Saguwa' ga'i siye inakahan we' Nakura' Seyitanin we' kuwe' laksun matekka si siye sabab kata'ude inin. Bakas pa'in Tuhanin, pa'inne, **“*Bang kakannu buwa' kayu miya'an bugtu' matey kew!*”** Saguwa' Nakura' Seyitanin, pa'inne, **“*Bang kakannu buwa' kayu miya'an, ga'i du ka'am iyan matey!*”** Magdusta' Nakura' Seyitanin. Hangkan hep pag pa'in Tuhanin we' **“*Matey du ka'am!*”** masuwey Nakura' Seyitanin duk pa'inne, **“*Ga'i du ka'am iyan matey!*”**

Na, kuwe'itu Apu' Adam duk Sitti Hawa subey ne **mene' bang tuhutde Lapal Tuhanin atawa bissā Nakura' Seyitanin.** Inin subey pinene'den, bang kahagadde ke bissā Tuhanin atawa bissā Seyitanin. Teyima'de ke mabennalin atawa dusta'in? Tuhutde ke Mangantanan Danta'in atawa Mangantanan lindemin?

Matsa pe kite namba duk kata'uhante bang inggehin pinene'den. Pa'in Kitabin: *“Pinayaman we' dendehein buwa' kayuhin. Takitene we' hāp kinakan duk makasinna-sinna pinayaman. Magtawus kabaya'anne kinakan supaya ngalalem ko' kata'unen. Hangkan ngeddo' ne dendehein buwa' kayu miya'an bu kinakan we' ne. Inurungan isab we' ne ellanen duk kinakan isab we' ne.”* (Panagna'an 3:6)

Meke'ulali' te'ed! Bakas papanjari Tuhanin a'ahin neppu iye supaya makajari kata'uhanne Tuhanin, malasa si iye duk kahagad si iye salama-lama. Saguwa' a'ahin, ine hinangne? Sarang ke lasanen hangkan tuhutne panganda'akannen? Duma'in! **Eddo'ne pe ga'i nuhut Tuhan Po'on Lasahin duk iye tinuhutnen banta Tuhanin duk banta manusiya'in, hātinēn Nakura' Seyitanin!**

Allo, mekesuse te'ed ellew miya'an! Papu'ten, Apu' Adam duk Sitti Hawa, teyikutande Tuhanin sabab kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin. Niya' eli'an pa'inne: *“Bang beytu panaki ga'i padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!”* Sa miya'an du isab sabab duse. Pa'in Lapal Tuhanin: *“Tagna' dembuwa' du hadja manusiya' magdusehin, Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse.”* (Roma 5:12) Sinna kite duk ga'i, masi ne sa miya'an!

“Bang sebad ga'i manjari momol.” Ka'u duk aku duk kēmon me' a'ahin neppu Apu' Adam hep. Kemuwete tagna' inanakan, andang ne kite dusehan duk subey kite matey pegge' **tubu' Apu' Adam kite bi**. A'a tagna'in ga'i nuhut panganda'akan Tuhanin, iye papu'ten bi bu **sali' kite bi duk iye**. Niya' ke kite bi makajari magpa'in we' ga' pe langgalante bi panganda'akan Tuhanin? Ga' niya' bisan dembuwa'! Amban ente' pusaka'te bi diyalem ateyten bi mangga'i manuhut panganda'akan Tuhanin? Amban Apu' Adam. Kuwe' saki ngaleggey, **duse Apu' Adam tagna'in paleggey si kite bi kēmon**. Bugtu', *“bang beytu panaki ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!”*

Saguwa' inakahan kite dem Lapal Tuhanin we' niya' pe ase-asete: *“Sabab dambuwa' duse hadja, kēmon manusiya'in suku'nen ilegga we' Tuhanin. Damikkiyan isab sabab dambuwa' hinangan bentel, kēmon manusiya'in makajari inampun duk kinimmatan bentel we' Tuhanin duk ellum siye ga' tamanan.”* (Roma 5:18) Ga'i makajari we' ellew inin pahātihante kēmon, saguwa' si me' lesson si pasōnganin hapalte bi sabab lān katimbulan minemes we' Tuhanin supaya a'a magdusehin makajari balik si Tuhan.

Me' bagayku, ubus ne programabi ellew inin inēnan *Lānin duk a'ahin manjari bentel*. Bang simana balik pala'us kite bi si kapitulu importante inin, supaya kata'uhante bang sa'ingge disi Apu' Adam duk Sitti Hawa

pag tumahala' ne siye amban lān mabentelin duk nuhut lān mangga'i mabentelin.... Karayaw inurungan ka'am kata'u we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā mabennal inin:

“Tagna', dambuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse!” (Roma 5:12)

Wassalam

Lesson 8

Ka'ujudan duse Apu' Adamin

Panagna'an 3

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bakas ta'ayate si me' lesson dehelluhin amban dem Kitab Tawrat we' pinapanjari we' Tuhanin a'a tagna'in neppu iye. Ta'ayate isab bang ine jānnen hangkan siye pinapanjari we' ne. Mabaya' Tuhanin we' kalasahande iye dembūs-būs pikilanden, dembūs-būs ateyden duk basagden. Bang kalasahande iye sa miya'an iye ka'ujudannen, sinna siye duk kaduhulan siye magtuhut-tuhut duk magsulut-sulut duk Tuhanin salama-lama.

Takalete we' tinstingan Apu' Adam we' Tuhanin – duk mura tinuhut test iyan – supaya kata'uhanne bang sarang ke lasa Apu' Adamin si Tuhan duk bang tuhutne ke panganda'akannen. Ga' pe pinapanjari dende tagna'in, andang ne si Apu' Adam dina'ak we' Tuhanin, pa'inne: “*Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa' da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun.*” (Panagna'an 2:16 + 17) Hātinin, tinstingan Apu' Adam we' Tuhanin duk inakahan andang we' matey iye duk pinasape' amban Tuhanin bang ga'i tuhutne panganda'akannen. Iye ko' pengelegga iyehin. Malasa Tuhanin pu Apu' Adam duk kabaya'anne we' magtuhut siye salama-lama. Saguwa' si programa dehelluhin tabatsate we' **Apu' Adam duk Sitti Hawa** pakale si Nakura' Seyitanin duk **ga'i tuhutde panganda'akan Tuhanin**, pegge' mangan siye buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin.

Na, ellew inin, pasōngte bi ne isab pagistaditen bi amban dem Kitab Tawrat, jūd Panagna'an kapitulu tellu. Payamante ne isab bang **ine ma'umantag pu Sitti Hawahin duk Apu' Adam pag ubus siye magduse tudju Tuhan**. Si ayat pitu' pa'in Kitab: “*Pag maka'akan ne siye*

tasabutde ne duk tasayude ne we' magkuwantang siye sali'-sali'. Hangkan magtolo siye me' dawen kayu hinangde dikatde.” (Panagna'an 3:7)

Ine tagna' hininang we' disi Apu' Adam duk Sitti Hawa pag ubus langgalande panganda'akan Tuhanin? **Suleyande napukan ka'iy'a'anden duk suleyande napukan we' kata'uhande we' magduse ne siye!**

Bakas tabatsate ne we' pag ga' pe Apu' Adam duk Sitti Hawa mangan buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin “*bisan siye magkuwantang sali'-sali', ga' siye iya'.*” (Panagna'an 2:25) Saguwa' kuwe'itu seddili ne pikilanden sabab baranden. Kata'uhande ne we' dusehan siye duk iya' siye si Masutsihin. Kata'uhande we' subey ne siye hinukum we' ne. Hangkan suleyande napukan ka'iy'a'anden, magtolo siye dawen kayu duk dikatande barande magkuwantangin. Saguwa' bisan dikatande baranden ga'i du makajari puwas duse dem ateyden.

Ubus pa'in Kitabin: “*Manjari inin, pag kohap ne takalede Tuhanin lumengngan-lengngan dem likus miya'an. Magtawus maglewlekebinihin patapuk pī diyalem me' kakayuhan dem likus miya'an duk siye ga'i tumampak si Tuhanin.*” (Panagna'an 3:8) Pag ubus siye magduse, pinda ne kēmon pu Apu' Adam duk Sitti Hawa! Pag ga' pe siye ngalanggalan panganda'akan Tuhanin sinna siye kahaba' Tuhanin pī dem likus miya'an magbissā duk siye. Saguwa' kuwe'itu, pag kalede iye patapit, migpid siye pegge' **tinalew siye duk iya'**, duk pī siye dem kakayuhan **supaya siye tumapuk amban Tuhanin!** Ine jānnen hangkan Apu' Adam tinalew duk patapuk? Ga'i du iyan hunit tasabut. Bang niya' a'a nangkew amban bulak sawe'ne, ine hinangnen bang takalene suwala depu' bulakin? Suleyanne patapuk. Sali' du isab duk Apu' Adam, bakas eddo'ne mangga'i dina'ak we' Tuhanin, hangkan suleyanne patapuk. Kata'uhan Apu' Adam hep we' bakas langgalanne panganda'akan Tuhanin.

Tewwa' ke bang tinalew Apu' Adam pag ubus langgalanne panganda'akan Tuhanin? Bugtu' tewwa'! We'ey? Pegge' bakas pa'in Tuhanin pinapasti', “*Si ellew pamangannu buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin, iye ne ellew kamateynun.*” Tumanan Tuhanin ke bakas pina'innen? To'o we' matey Apu' Adam? Ine tapikilnun? **To'o ke we' legga Tuhanin a'a bakas pinapanjarinen?** Bang patekka pa'in a'ahin, ga'i untul bang kew tinilew bu nilew kew isab. Saguwa' panilew inin hāp te'ed sinambungan duk panilew. **Ine hinang Tuhanin pu si Lucifer, hātinen Nakura' Seyitanin, pag ubus kuntarahanne pagbaya' Tuhan si iyehin?** Pa'in Tuhanin ke “ambat ne” si Nakura' Seyitanin duk mala'ikat magdusehin? Duma'in! Patahala' Tuhanin siye amban pala'ihanne masutsihin. Bu duma'in hadja iyan, papanjarihanne siye ebbut ga'i tapalem! Sali' du Apu' Adam duk Nakura' Seyitanin, teyikutanne pagbaya' Tuhan si iyehin. Makajari ke Tuhanin pa'inne hadja, “Ambat ne, ga'i du meke'ine?” bu libri ne Apu' Adam, ga'i bisan

hinukum? Ga'i! Ga'i makajari! **Sutsi du Tuhanin duk subey hukumne dusehin!** Metu'uhin niya' bakas a'a lalem te'ed kata'unen, ēnnen Leonardo da Vinci, pa'inne, “Bang niya' a'a bu ga'i leggene mala'atin, kuwe' bentuk da'akne iyan hininang!” Bang Tuhanin, ga'i makajari magawe' hadja si mala'atin. Subey leggene. Bakas nulat Nabi Habakkuk, pa'inne: “*O Tuhanku, ka'u Masutsihin.... sutsi te'ed matanun duk ga'i makajari we' payamannu hadja mala'atin; ga'i makajari we' awe'annu hadja dusehin!*” (Habakkuk 1:12,13) Awe', “*Tuhanin hep mangahukum me' a'anen! Asal makatalew-talew te'ed bang kite legga Tuhan ma'ellumin!*” (Hibrani 10:30,31) Sutsi Tuhanin hangkan subey hukumne duk leggene kēmon duse. Hangkan nessessita du we' leggene disi Apu' Adam duk Sitti Hawa sabab duseden. Na, batsate isab ayat siyam si jūd Panagna'an kapitulu tellu, pa'inne: “*Saguwa' linganan Tuhanin lellahin, 'Antag kew?' pa'inne.*” (Panagna'an 3:9)

Ine hinang Tuhanin pag ubus magduse Apu' Adam? Pi Tuhanin miha Apu' Adam, linganne iye pa'inne, “*Antag kew?*” (Panagna'an 3:9) Apu' Adam ke mapī mamiha Tuhanin? Duma'in! Suleyanne patapuk amban Tuhanin! Ine jānnen hangkan Tuhanin linganne Apu' Adam? Ga'i ke kata'uhanne bang antag Apu' Adam? Bang Tuhanin kata'uhanne duk kitene kēmon, kata'uhanne du isab bang antag patapuk Apu' Adam! Linganan Tuhanin Apu' Adam pegge' kabaya'annen we' magbennal Apu' Adam sabab dusenen tudju Tuhan. Masi pe Tuhanin malasa pusi Apu' Adam bisan bakas langgalanne panganda'akannen. Ine panambung Apu' Adamin pag tilew Tuhanin “*Antag kew?*” Pa'in Kitabin:

“Nambung si Adam pa'inne, 'Takaletew kew lumengnan tu'u dem likus duk iya' ku bang ku kitenu magkuwantang. Hangkan ku patapuk.' 'Sine mangakahan ka'uhin we' magkuwantang kew?' pa'in Tuhanin. 'We' bakas kew mangan buwa' kayu mangga'i dina'akku kinakan si ka'uhin?' 'Awe', pa'in lellahin, 'Saguwa' dende pinangurungnu si aku inin, iye mangurungan aku buwa' kayu miya'an hangkan takakanku.' Tinilew isab we' Tuhanin dendehehin, pa'inne, 'We'ey inin hinangnu?' Nambung dendehehin, pa'inne, 'Inakkalan ku we' sawehin hangkan takakanku.'” (Panagna'an 3:10-13)

Takalenu ke sambung disi Apu' Adam duk Sitti Hawahin? **Kaduwangan siye naksil sawe'de.** Bang Apu' Adam, duwe tinaksilnen, Tuhanin duk Sitti Hawa, pa'inne: Duma'in amban aku! Dende bakas pangurungnu akuhin – iye dapu' sala'in! Bang Sitti Hawa, taksilne sawehin, pa'inne, Da'a ku taksilun – **sawehin** ngakkalan akuhin! Saguwa', kata'uhan Tuhanin diyalem atey a'ahin, bu kata'uhanne we' **kaduwangan siye tege duse.** Ga' siye ginagahan we' Tuhanin mangan buwa' kayu miya'an. Ga' isab siye ginagahan we' Nakura' Seyitanin.

Makajari Nakura' Seyitanin nassat duk ngakkalan a'ahin suga' ga'i iye makajari nganggagahan a'ahin magduse. Inakkalan Sitti Hawa we' Nakura' Seyitanin suga' hinangannen masi pe duse tudju Tuhan. Bang Apu' Adam, inakahan kite dem Kitab we' duma'in iye inakkalan. (1 Tim. 2:14) Tasabutne bu eddo'ne pe nuhut di kabaya'annen. Kata'uhan Apu' Adam du bang ine bakas dina'ak we' Tuhanin, saguwa' eddo'ne pe pasape' amban lān mabentelin duk nuhut lān mangga'i mabentelin. Bu duma'in hadja we' ga'i tuhutne panganda'akan Tuhanin, suga' tambahanne pe dusenen sabab taksilne sawe'nen.

Sampay kuwe'itu masi pe suleyan a'ahin manaksil sawe'nen bang siye bakas magduse. Saguwa' kata'uhan Tuhanin du bang ine mabennalin. Missā Tuhanin si me' a'ahin pinalabey amban diyalem Kitab Masutsihin, pa'inne: **Antag kew?** Sambunganun ku! Bakas mag'ine kew? We'ey kew ga'i ngatu kahagad duk nuhut si Lapalkun? We'ey udji'nu hāpkun? We'ey suleyannu manaksil sawe'nu sabab di dusenun? “*Sabennal-bennal te'ed, pa'in Tuhanin, kēmon a'ahin pasujud du iyan si aku. Kēmon a'ahin magbennal du iyan we' aku asal Tuhanin.*’ Manjari kēmon kite bi subey magaka si Tuhan sabab me' bakas hinangante bi matu'u si dunyahin.” (Roma 14:11,12)

Na, kuwe'itu pala'us ne kite matsa dem kapitulu tellu duk payamante bang sa'ingge hukum Tuhanin sawehin, Nakura' Seyitanin, Sitti Hawa duk Apu' Adam. Pa'in Kitabin:

“Hangkan missā Tuhanin si sawehin pa'inne, ‘Sabab hininangnu inin, iye inin pangaleggaku ka'uhin: amban kēmon kahayep-hayepan duk amban kēmon hayep talun ka'u ne kamulka'anin. Palele kew duk bettengnu, duk bagumbun kinakannun tiggelannu ma'ellumin. Tinagna'an kuwe'itu pagbantate ka'am duk dendehein. Magbanta isab tubu'nun duk tubu'nen. Tumpil tubu' dendehein du kōknun, duk tigtuknu isab tikednen.’ Manjari pa'in Tuhanin si dendehein, ‘Tinagna'an kuwe'itu peddi'an kew manamal bang kew nganak. Saguwa' bisan kew peddi'an manganakin, masi du kabaya'annu ellanun. Duk iye magbaya' si ka'uhin.’ Duk pa'in Tuhanin si lellahin, ‘Ka'u iyan, iye pinakalenun, andanun, duk kinakan we' nu buwa' kayu mangga'i dina'akku kinakan si ka'uhin. Hangkan sabab hinangannu miya'an minulka'an we' ku bulakin. Tiggelannu ma'ellumin subey kew maglubag supaya niya' ka'ellumannu amban bulak inin. Patomo'an beggang duk me' sampinit tana'nun. Duk iye kinakanbin me' tinanem si tana'. Tiggelannu ma'ellumin magsongot kew supaya niya' kakannu ngeregse' ellew pabaliknu si bulakin, pegge' amban bulak du kew hininang. Bulak du kew hadja duk manjari bulak du kew balik.’” (Panagna'an 3:14-19)

Kitenu ke ka'ujudan duseden? Ka'ujudannen kasusehan duk peddi', beggang duk sampinit, lubagan duk songot, saki duk kamatey. Awe',

“tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye!” (Roma 6:23) Ine pa'in Tuhanin umantag pusi Apu' Adam duk Sitti Hawa bang kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin? Pa'inne, **“Si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun.”** Bang Apu' Adam duk Sitti Hawa kinubul ke ellew pamangande buwa' kayu miya'an? Duma'in. Saguwa', matey ke siye ellew miya'an? To'o, matey siye! Ellew miya'an **Apu' Adam duk Sitti Hawa kuwe' mamatey ne niyawaden**, pegge' pasape' ne siye amban Tuhan.

Bakas ta'ayate ne we' hāti kamateyin bang pasape' ne a'ahin amban Tuhan. Pag ga'i tinuhut panganda'akan Tuhanin we' Apu' Adam duk Sitti Hawa, pasape'de ne diden amban Tuhan, iye Po'on Umulin. Pag iye tapene'de kinahagadin Nakura' Seyitanin duk iye tinuhutden, lepas ne pagbagayde duk Tuhanin duk ga' ne siye sumakup si umul Tuhanin. Manjari ne siye banta Tuhanin pegge' bēbbegande Nakura' Seyitanin, kuntara Tuhanin. Kuwe' bentuk matey ne pagtuhutden duk Tuhanin. Upama, bang niya' bantanu duk bagaynun mēbbegan iye duma'in ke hātinene we' bakas bagaynun, kuwe'itu bantanu ne isab? Kuwe' bentuk matey ne pagbagaynun duk iye. Niya' eli'an, pina'in: *“Banta bagaynun bantanu du isab.”* Sa miya'an du isab, sine-sine nuhut Nakura' Seyitanin banta Tuhanin du isab iye. Dusehin manape' a'ahin amban Tuhanin.

Sōng ubus ne lesson ellew inin, saguwa' niya' pe subey tasabutte duk ta'essebte. Inin ne: Kēmon kite bi inanakan tu'u si dunya *“kuwe' dalil a'a matey sabab hinangan mala'atin duk me' dusehin”* (Epesus 2:1) duk **“ga' niya' umul salama-lama amban Tuhan.”** (Epesus 4:18) Kaw kite bi ga'i mabaya' we' sa miya'an, saguwa' iye pina'in dem Lapal Tuhanin. Ellew ga' panuhut Apu' Adam panganda'akan Tuhanin, iye isab miya'an ellew **keniya' dusehin**. Duk Apu' Adam, iye magdusehin, iye papu' kēmon manusiya'in. Hangkan ka'ujudan duse Apu' Adamin **kēmon tubu'nen dusehan du isab**. *“Bang kabang sapi'in, asti'an anaknen.”* Duk inin du isab, duse Apu' Adamin jānnen hangkan iye **sumape' amban Tuhan**. Teyikutan Apu' Adam pagbaya' Tuhan si iyehin, bu iye manjari sama kēmon ma'ellumin. Iye ka'ujudannen we' **kēmon tubu' Apu' Adamin, bang inanakan, andang ne siye sumape' amban Tuhan**. Sa pina'in dem eli'anin, pa'inne: *“Bang beytu panaki ga'i sakihin padeheng si a'a tagna' masakihin!”* Sa miya'an du isab pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne: *“Tagna', dambuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse!”* (Roma 5:12)

Papu'ten bi Apu' Adam, iye mamasape' dinen amban Tuhanin, **kuwe' dalil pange iye seppak amban po'onne**. Ine ka'ujudannen bang pangehin ga'i ne magsugpat duk po'onne? Ngalanes ne duk matey.

Duk ine ma'umantag si me' pange madiki'in magsugpat duk pange maseppakin? Ellum siye? Ga'i. Matey ne isab siye, pegge' magsugpat hep duk pange malanesin. Sa miya'an du isab **me' tubu' Apu' Adamin, kuwe' me' pange diki' siye** duk pange malanesin. Sabab dusenen, Apu' Adam kuwe' pange malanesin, duk sumakup kite bi. Kēmon kite bi, kuwe' iyehin du isab addatten bi duk hukuman si kitehin bi.

Nulat Nabi Da'ud dem Kitab Jabur sa inin, pa'inne: *“Bugtu' dusehan ne ku panganak akuhin, dusehan ku kemuweku iniraman we' ina'kun.”* (Jabur 51:5) Dusehin arak kuwe' saki inēnan AIDS – saki garabe manamal bu magleggey si kēmon dunya. Bang pa'asek ne saki AIDS inin dem baran a'a, ga'i ne tahala' balik. Bang a'ahin tege saki AIDS, makajari keleggeyan anakne dem bettengnen. Makamatey du AIDS inin bu ga' pe niya' tambalne. Sa miya'an du isab dusehin. Bala' garabe manamal bu tapī si kēmon dunya. **Makamatey du dusehin**, magmula a'ahin salama-lama, duk **manusiya'in ga' niya' tambalde dihanande**.

Saguwa' pudjite Tuhanin ellew inin, pegge' Tuhanin memesne dihananne dalil tambalin supaya kite bi timbul amban duse magbaya' si kitehin duk amban duse pangaleggahan kitehin. Saguwa' subey kite kahagad si “tambal Tuhanin” duk subey teyima'te. Bang amban kahandak Tuhan magistadi kite bi si lesson mapaturul inin sabab pananggup Tuhan pu Apu' Adam duk Sitti Hawahin duk kēmon tubu'den. Nanggup hep iye we' papitune si dunya Manimbulin supaya tatimbulne me' a'a madusehanin amban duseden, amban Nakura' Seyitanin duk amban narka'.

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin.

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil sabab me' bissā sinulat we' Nabi Da'ud inin, pa'inne:

“Bugtu' dusehan ne ku panganak akuhin, dusehan ku kemuweku iniraman we' ina'kun.” (Jabur 51:5)

Wassalam

Lesson 9

Pananggup mahāp manamalin

Panagna'an 3

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta we' disi Apu' Adam duk Sitti Hawa pasape' amban lān Tuhanin pegge' kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siye we' Tuhanin. Hātinen eddo' a'ahin nuhut Nakura' Seyitanin, banta Tuhanin – bu bakas siye pinapanjari we' Tuhanin neppu iye. Pag ga' pe disi Apu' Adam duk Sitti Hawa magduse, sinna siye manamal kahaba' Tuhanin pī dem likus jambangan magbissā duk siye, saguwa' kuwe'itu pag kalede suwala Tuhanin **tinalew siye duk iya' duk suleyande patapuk amban Tuhanin** si ellet me' kayu dem likusin! Saguwa' pī Tuhanin si siye, missā si siye duk akahanne siye bang ine ka'ujudan **duseden** si dunya: kasusehan duk peddi', beggang duk sampinit, saki duk **kamatey**.

Iye jānnen hangkan kemuwe ellew miya'an sampay kuwe'itu me' tubu' Apu' Adamin pa'atag-atag ne si siye kamateyin. Kēmon me' tubu' Apu' Adamin kaleggeyan, duk pag inanakan siye, andang ne siye la'at dem ateyden. Mabaya' kite atawa ga'i, **kēmon kite bi neppu addat papu'ten bi Apu' Adam**. Sabab duse Apu' Adamin hangkan kēmon kite bi dusehan ne pag inanakan. To'o du, “bang beytu panaki, ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!” **Duse Apu' Adamin** manape' iye amban Tuhanin, sali' du isab duk **duseten**, iye manape' kite amban Tuhanin. Iye pina'in dem Kitabin,

“Tagna', dambuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse.” (Roma 5:12) *“Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dambuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhanin.”* (Roma 3:23)

“Me' hinanganbi mala'atin pasape' ka'am amban Tuhanbin; sabab dusebin tapukanne luwenen amban ka'am.” (Shi'ya 59:2)

Ga'i kite sinna pakale si aka-aka inin, saguwa' iye mato'ohin.
 “Mabennalin kuwe' sili lala.”

Sabab me' bakas inaka inin, tasabutte **we' dembuwa' du duse Apu' Adamin sumape' kēmon manusiya'in amban Tuhan**. Ellew ga' panuhut Apu' Adam panganda'akan Tuhanin, tahala' ne Apu' Adam amban pagbaya'an madanta'in duk pa'asek dem pagbaya'an malindemin. (Duk sumakup ne si iye kēmon manusiya'in bisan pe ga' inanakan.) Ga' ne niya' suku' si siye dem Pagbaya'an Tuhanin. Sabab duseden suku' si **Nakura' Seyitanin** ne siye, kuwe' bentuk siggewne siye duk hinangne siye banyaga'ne. Kuwe'itu ga'i ne siye makajari ngase-ngase tiggelande ellum, seddili amban binanyaga' we' duse duk tinalew siye matey – duk si ahilat pagleggahan ga' niya' tamananne dem ebbut ga'i pandem salama-lama.

Bang taman inin hadja sinulat dem Kitabin, makajari kite bi padeheng duk magtangis hadja kuwe' a'a lepas dem tengnga' sellang, ga' niya' ase-asene nimbul iye. Bang ga' Tuhanin ngahinang lān para pagtimbul me' tubu' Apu' Adamin, lepas te'ed kite bi salama-lama! Saguwa' pudjite Tuhanin, duma'in hadja taman inin inaka dem Kitab me' Kanabihanin. **Ma'ase' te'ed manamal Tuhanin! Ngahinang iye kuwe' bentuk gawang supaya me' tubu' Apu' Adamin tatimbul! Pa'in Lapal Tuhanin,**

“Bisan pasōng nga'ekka duse me' a'ahin, pasōng pe te'ed Tuhanin malasa duk ma'ase' si me' a'a madusehanin.” (Roma 5:20) *“Da' ka'am tinalew, pegge' pitu ku ngakahan ka'am aka-aka hāp makakēg me' a'ahin kēmon.”* (Lukas 2:10) *“Pinakitehan we' Tuhanin si me' manusiya'in we' malasa duk ma'ase' iye si siye. Duk sabab lasanen duk ase'nen tatimbul me' manusiya'in kēmon.”* (Titus 2:11)

Bakas ta'ayate ne dehellu: Tuhanin sutsi duk hangkan subey hukumne a'a madusehanin. Bentel te'ed Tuhanin duk ga'i makajari pasagadanne dusehin. Subey leggane ine-ine duse. Iye hukuman dusehin, madusehanin subey matey duk pasape' amban Tuhan salama-lama. Bang Tuhanin, ga'i pinda, duk pengelegga dusehin ga'i pinda bisan sumiyan-sumiyan. Saguwa' ellew inin nagna' ne kite bi matsa dem Kitab bang sa'ingge Tuhan Masutsihin **magpalanu nimbul me' madusehanin** amban pengelegga duseden. Ta'ayate du we' Tuhanin duma'in hadja Masutsihin saguwa' Mama'ase'in du isab! **Tuhan mangahukum kitehin bi mabaya' iye manjari manimbul kitehin bi!**

Ellew inin takaletе iyan bang sa'ingge pinakita'u we' Tuhanin palanune mahāpin bang sa'ingge madusehanin timbul. Nagna' ne

pakita'une palanunen ellew tagna' magduse Apu' Adam duk Sitti Hawa. Pala'us ne kite bi matsa dem Kitab Tawrat, si jūd Panagna'an supaya ta'ayate sabab Aka-aka Mahāp inin. Tabatsate si kapitulu 3 ayat 15: Missā Tuhanin si Nakura' Seyitanin, iye te'ed sawehin, pa'inne, **“Pagbantate ka'am duk dendeihin. Magbanta isab tubu'nun duk tubu'nen. Tumpi' tubu' dendeihin du kōknun, duk tigtuknu isab tikednen.”**

Si ayat inin ekka diyalemne bennal, importante duk lalem. Dembuli amban disi Apu' Adam niya' du iyan me' nabi magpahāti sabab mabennal inin. Hāti ayat inin makajari isab tina'at sa inin: **Nagna' ne Tuhanin magpakita'u palanunen we' papitune si dunya inin dembuwa' Magtimbulin** nimbul me' tubu' Apu' Adamin amban pagbaya'an Nakura' Seyitanin. **Si ayat inin nagna' ne tabangkil we' pitu Manimbul masutsihin.** Payamante duk ayate si ayat inin. Niya' bali ampat bayu'an bennal sabab Manimbulin pananggup we' Tuhanin pitu.

1.) Inin mabennal ka'issa'in: Inaka we' Tuhanin we' Manimbul inin **inanakan we' dende hadja**, hātinen budjang. Kēmon kite bi tege sama duk sa'i. Saguwa' Manimbul pina'alın, inanakan hadja we' dende sabab balakat Tuhanin. Ga' niya' samane tu'u si dunya. Ga'i makajari we' Apu' Adam kapapu'an Manimbul dunyahin, pegge' kēmon tubu' Apu' Adamin keleggeyan duse. Manimbul me' a'ahin amban duseden subey sutsi, ga' niya' dusene. Subey iye pitu deretso amban Tuhan, amban surga'. Hangkan inin ka'issa' ta'ayate amban ayat inin: Nanggup Tuhanin we' niya' papitune dembuwa' nimbul, bu inanakan iye we' dende budjang saguwa' ga' niya' samane.

2.) Niya' pe seddili inaka we' Tuhanin ellew pag duse disi Apu' Adam duk Sitti Hawahin. Sabab Manimbul pananggupnen, pa'in Tuhanin si Nakura' Seyitanin: **“Tigtuknu tikednen.”** Hātinen, nagna' Tuhanin magaka bang sa'ingge **paminasa Nakura' Seyitanin Manimbul** pinapitu we' Tuhan amban surga'in. Si me' lesson sinduwehin ta'ayate we' pina'al we' me' kanabihanin bang sa'ingge Nakura' Seyitanin sūg-sūganne a'ahin minasa duk mapeddi' duk mapatey Manimbulin. Andang ne dem palanu Tuhanin we' Manimbulin subey nandalan kabinasahan. Manimbul dunyahin, subey matey, manjari kurban pamuwas dusehin, supaya kite bi tabo'o balik si Tuhan. Mabentelin matey ganti'te bi mangga'i mabentelin. Amban di kabaya'anne paglilla'ne umulnen supaya tabayedanne hukuman dusehin: hukuman dusehin kamatey.

3.) Katellu mabennal sabab Manimbul inin: Inakanan we' Tuhanin Nakura' Seyitan diyalem sawehin we' **“tumpi' tubu' dendeihin (iye Manimbulin) kōknun (kōk Nakura' Seyitanin).”** Na, aka-aka la'at iyan si Nakura' Seyitanin, saguwa' aka-aka hāp para si kēmon – bisan sine-sine – mabaya' pinaluwas amban pagbaya'an Nakura' Seyitanin, amban duse duk amban narka! Hātinen, nagna' ne magaka Tuhanin

we' ka'ujudannen, tada'ag du Nakura' Seyitanin we' Manimbulin duk pinaluwas du me' tubu' Apu' Adamin, me' bakas binanyaga' we' dusehin.

4.) Ubus nagna' ne isab magaka Tuhanin we' niya' duwe grupu a'a si dunya: Me' a'a nuhut Seyitanin duk me' a'a nuhut Tuhanin. Me' a'a nuhut Seyitanin kēmon siye mangga'i mangatu kahagad si Lapal Tuhanin. Me' a'a manuhut Tuhanin siye me' a'a makahagad si Lapal Tuhanin duk ngandel si Manimbulin, iye bakas pananggupin. (Yahiya 1:9-13)

Manjari, bisan ellew pag duse disi Apu' Adam duk Sitti Hawahin, missā ne Tuhanin sabab palanune meke'ulali'in we' timbulne madusehanin. Si me' programa si pesōnganin tahātite du ku'ahat-ku'ahat bang sa'ingge isab inakahan we' me' kanabihanin sabab papitu Manimbulin duk we' paluwasne du madusehanin amban antanan Nakura' Seyitanin. Bang ga' pe tantu pasti' si ka'u me' bakas pamanolo'ku matu'u inin, da'a kew suse, pegge' pesōng kite bi magistadi, pesōng isab pasti' hātinin. Ngagad-ngagad ne kew dahu' pegge' sudda takasuwa'nu du iyan. Pina'in dem Lapal Tuhan: *“Bang pihanu (mabennalin) kuwe' pamihanu bulawan, duk bang pamihanu iyehin kuwe' alata' tinapukan..... ujud takasuwa'nu du kata'u Tuhanin!”* (Eli'an 2:4,5)

Na, kuwe'itu, batsate ne kapitulu tellu amban jūd Panangna'an dem Kitab Tawrat taman tuggu. Pa'in Kitabin:

“Pinasemmekan we' Tuhanin si Adam duk andanen semmek hininang duk kuwit hayep. Manjari pa'in Tuhanin, ‘Tiya' manusiya'in kuwe' kitehin ne, ngata'uhan mahāp duk mala'atin. Kaw siye iyan ngeddo' buwa' kayu mangurung umulin bu kakande, ubus bu ellum ne siye salama-lama.’ Hangkan hep pinatahala' manusiya'in we' Tuhanin amban likus jambangan la'i si Eden miya'an. Duk dina'ak siye we' Tuhanin maghinang si bulak bakas tagna' pangemmelan siyehin. Pinatahala' ne manusiya'in we' Tuhanin duk la'i si tampal silangan la'i dem likus jambangan miya'an, niya' mala'ikat pinatenna' we' ne. Niya' isab pinapī we' Tuhanin la'i dambuwa' kalis, kayat matanen duk magbuwibudan amban dembiya' pī si dembiya' supaya ga' niya' lumabey si lān tudju po'on kayu mangurung umulin.”
(Panagna'an 3:21-24)

Na, inin tuggu kapitulu tellu. Payamante ne isab me' panolo' importante si me' ayat inin, ubus bu padeheng ne kite si lesson inin.

Pa'in Kitabin: *“Pinasemmekan we' Tuhanin si Adam duk andanen semmek hininang duk kuwit hayep.”* Ta'essebnu ke bang ine bakas hininang we' disi Apu' Adam duk Sitti Hawa pag ubus siye mangan buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin? **Magtolo siye me' dawen kayu** hinangde dikat pegge' kabaya'anden tapukande ka'iya'anden amban Tuhan. Kahāpan ke Tuhanin si dikat bakas hininangde para si

diden – me' dikat dawen kayu? Ga'i! Ga'i iye kahāpan! We'ey Tuhanin ga'i kahāpan si me' dikat bakas hininangde para si diden? Pegge' mabaya' Tuhanin tolo'anne disi Apu' Adam duk Sitti Hawa we' **ga' niya' salla'ne** duk ga'i makajari teyima'ne me' hinangan a'a **tege salla'in**. Pina'in dem Kitab sabab inin: *“Kēmon kite bi manjari haram ne, duk bisan me' hinangante mabentelin kuwe' tarapu kelemmi'-lemmi'.”* (Shi'ya 64:6) Bang si Tuhan, ga' te'ed niya' tahinang a'ahin duk dusenen kadebbunan.

Saguwa' niya' tahinang we' Tuhanin para si a'ahin. **Numbali' Tuhanin hayep**, bu ānanne kuwitnen duk **hinangne semmek** para pusi Apu' Adam duk Sitti Hawa. Awe', **numbali' Tuhanin hayep hinangne kurban tagna'in**. Bugtu' tinalew te'ed Apu' Adam duk Sitti Hawa pag kite de laha' mapaguwa' amban me' hayep sinumbali' we' Tuhanin. Sabab laha' hayep mabu'usin mabaya' Tuhanin nolo'an Apu' Adam duk Sitti Hawa we' *“tumbas si me' a'a magdusehin matey siye,”* (Roma 6:23) duk *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22) Ga'i inin tapahāti kami kēmon kuwe'itu, luwal hadja papasti' kami we' inin sara' Tuhanin sabab magampun: *“Ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* Hukuman dusehin subey te'ed binayedan. Bu hukuman inin, kamatey. Makajari hadja Tuhanin magampun duse bang bakas binayedan hukumannen. Niya' subey dembuwa' sutsi duk ga' niya' dusene matey ngaganti'an madusehanin. Luwal du inin lānin duk Tuhanin makajari ngampun duse bu masi pe iye bentel.

Sa miya'an pangahinang Tuhan sara' sabab kurbanin (hayepin sinumbali' sabab duse a'ahin) supaya me' madusehanin ta'essebde we' hukuman dusehin kamatey. Kurbanin kuwe' suntu'an Manimbul mapitu si dunya si pesōnganin supaya bu'us laha'nen – hātinen, matey iye – duk iye pagbayed dusehin. Ngaya kite namba sabab inin pesōng-sōng. Saguwa' ellew inin essebte we' Tuhanin numbali' hayep supaya kadebbunan ka'ia'an Apu' Adam duk Sitti Hawahin.

Ubus inin **pinatahala' Apu' Adam duk Sitti Hawa we' Tuhanin** amban Likus la'i si Eden. Pinatenna' la'i mala'ikat duk kalis kayat matanen duk magbuwibudan supaya ga' niya' lumabey si lān tudju po'on kayu mangurung umulin. Pag kinakan we' Apu' Adam duk Sitti Hawa buwa' kayu ga'i dina'ak kinakan si siye we' Tuhanin iye pinene'den lān tudju kamateyin. Hangkan kuwe'itu ga'i ne siye makahampit ledjiki' la'i si Likus miya'an. Bakas takitete ne we' Lucifer, hātinen Nakura' Seyitanin, pinatahala' we' Tuhanin amban pana'anan Tuhanin sabab dusenen. Kuwe'itu kitete we' Apu' Adam duk Sitti Hawa pinatahala' we' Tuhanin sabab duseden. Tuhanin Masutshihin duk **subey leggene bisan ine-ine ga'i sutsi**.

Manjari, me' bagayku, esseb-essebte me' duwe inin: **Ka'issa', Tuhanin Mabentelin**. Ga'i makajari we' Tuhanin ga'i hinangne ine dusehin. Iye

jānnen hangkan labo'anne hukuman duk patahala'ne Apu' Adam duk Sitti Hawa amban dem likus. **Kaduwenen, Tuhanin Ma'ase'in.** Apu' Adam duk Sitti Hawa ga'i patut ka'ase'an we' Tuhanin. Patut hadja siye hinukum we' Tuhanin. Saguwa' bang Tuhanin, ga'i iye mabaya' we' magmula a'ahin. Hangkan hep iye nanggung we' papitune Manimbulin. Manimbul inin makajari timbulne a'a madusehanin amban antanan Nakura' Seyitanin duk bo'one siye si danta' duk sahaya Pagbaya'an Tuhanin.

Da'a ka'am ka'akkalan: **Bang ase' duk bentel Tuhanin ga'i magkuntara.** Me' duwe inin luwal magtuhut. Si me' lesson si pesōngan kitete pesōng pasti' bang sa'ingge Tuhanin magpakite ase'ne si me' madusehanin duk masi pe iye bentel.

Me' bagayku mapakalehin, inin programabi *Lānin duk a'ahin manjari bentel.* Bakas magbissā kite bi sabab me' pananggup Tuhan mahāp manamalin, iye bakas tata'atne ellew pag tahala' Apu' Adam duk Sitti Hawa amban lān Tuhanin. Karayaw pakale kew balik si me' programa inin taman tasabutnu te'ed me' pananggup Tuhan sabab **Manimbulin** iye bakas pinapitune supaya kew tatimbulne amban me' dusenun.

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Da'akte kew pakale isab si programa mapaturulin. Ayate isab me' lesson importante sabab me' duwe anak Apu' Adam duk Sitti Hawa inēnan si Kabil duk si Habil....

Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil pahāp-hāp sabab me' bissā sinulat dem Kitab inin:

“Bisan pasōng nga'ekka duse me' a'ahin, pasōng pe te'ed Tuhanin malasa duk ma'ase' si me' a'a madusehanin.” (Roma 5:20)

Wassalam

Lesson 10

Si Kabil duk si Habil: Sabab magkurban

Panagna'an 4

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehellu amban dem Kitab Tawratin takaleta we' pag bakas magduse Apu' Adam duk Sitti Hawa behu Tuhanin ne magaka sabab **palanunen**. Iye palanunen, we' niya' papitune Dembuwa' si dunya, nimbul me' tubu' Apu' Adamin amban antanan Nakura' Seyitanin, amban dusehin duk amban narka'. Bakas takaleta isab we' ga' kahāpan Tuhanin duk ga' tineyima' we' ne me' dikat dawen kayu bakas hininang disi Apu' Adam duk Sitti Hawa para si diden. Mabaya' Tuhanin nolo'an siye we' ga'i te'ed makajari madusehanin ngadebbunan ka'iya'anden amban Tuhan. Masutsihin, subey hukumne madusehanin. Luwal Tuhanin makajari manimbul madusehanin amban duseden. Ubus takaleta isab we' Tuhanin magkurban – numbali' iye hayep duk hinangne semmek kuwitnen duk pasemmekanne Apu' Adam duk Sitti Hawa. **Tuhanin tagna' magkurbanin**. Bakas tabatsate isab we' magaka Tuhanin niya' duwe grupu a'a si dunya: me' a'a ga'i ngatu kahagad si Lapal Tuhanin, duk me' a'a makahagad si Lapalnen.

Ellew inin batsate sabab me' anak Apu' Adam duk Sitti Hawa, me' duwe anakde lella: si **Kabil** ga'i kahagad si Tuhanin, duk si **Habil** kahagad si Tuhanin. Bakas tabatsate we' patenna'an Apu' Adam duk Sitti Hawahin si luwasan Likus la'i si Eden. Bakas siye pinatahala' we' Tuhanin pegge' bakas langgalande panganda'akannen. Sabab duseden ga'i ne siye makajari patenna' si Likus miya'an duk ga'i ne siye makahampit ledjiki'nen. Duseden bakas mamaka'atan pagtuhutde duk Tuhanin. Saguwa' masi pe malasa Tuhanin si siye duk ngipat siye.

Na, kuwe'itu matsa ne kite balik amban dem Kitab Tawrat. Si jūd Panagna'an kapitulu ampat, sinulat, pina'in, “*Manjari magdembuwa' si*

Adam duk andanen si Hawa. Ubus betteng ne si Hawa. Pag nganak iye, lella. Iye helling si Hawahin, 'Pegge' tinabang ku we' Tuhan, niya' ne anakku lella.' Inēnan we' ne si Kabil. Ubus pag nganak iye balik, inēnan si Habil. Pag hadje si Habil, iye bahannen, magipat bili-bili. Ubus, si Kabil maghinang si bulak." (Panagna'an 4:1,2)

Apu' Adam duk Sitti Hawa duwe anakden, si Kabil duk si Habil. Dusehan siye sali' duk metetto'aden. Kaleggeyan anaknen we' duse Apu' Adamin kuwe' saki makaleggey. Pag iniraman siye, andang ne siye keleggeyan duse. Pa'in Kitabin: "*Anakan ne si Adam lella kuwe' bantuknen.*" (Panagna'an 5:3) **Si Kabil duk si Habil pag inanakan siye, andang ne siye dusehan dem ateyden duk pikilanden.** Manjari, nulig mākanakin, baranden duk kata'uden. Si Kabil manjari a'a maghinang si bulak. Basag iye maghinang duk ta'u isab. Si Habil manjari a'a magipat bili-bili. **Kaduwangan siye kata'uhande sabab Tuhanin.** Kata'uhande we' niya' Tuhan duk we' sutsi iye duk bungsi iye si duse. Duk duwangan siye masi kata'uhande we' **bang a'ahin patapit si Tuhan subey niya' kurban, pegge' iye dem sara' Tuhanin.**

Dembuwa' ellew mabaya' siye duwangan – si Kabil duk si Habil – nambahayang si Tuhan duk mabaya' siye ngurung si Tuhan. Pa'in Kitabin:

"Pag umabut ne me' tinanem si Kabilin, ngeddo' iye me' buwa' tinanemnen pangurung si Tuhan. Saguwa' si Habil isab, numbali' iye dembuwa' bili-biline anak sakahin. Ubus mene' iye isine tamanan mahāpin pengurungne si Tuhan. Na kasulutan Tuhanin si hinang si Habilin duk tineyima' we' ne pangurungnen. Seguwa' ga' kasulutan Tuhanin pu si Kabil, duk ga' tineyima' we' ne pangurungnen. Na, magtuwi ngamā si Kabil duk astel te'ed iye manamal." (Panagna'an 4:3-5)

Payamante bang ine palabeyin. Duwe a'a mabaya' nambahayang si Tuhan. Kaduwangan siye ngurung si Tuhan. Saguwa' pa'in Kitabin: "*Kasulutan Tuhanin si hinang si Habilin duk tineyima' we' ne pangurungnen. Saguwa' ga' kasulutan Tuhanin pu si Kabil duk ga' tineyima' we' ne pangurungnen.*" Ine jānnen hangkan tineyima' we' Tuhanin pangurung si Habilin bu ga' tineyima' we' ne pangurung si Kabilin? Ine pagbidda'an me' duwe pangurung inin?

Bennal, magseddili manamal pangurung si Kabilin duk pangurung si Habilin. Bang si Kabil pabo'ohanne Tuhanin **sayul duk buwa' kayu hāp pinayaman duk hāp kinakan.** Bang si Habil pabo'ohanne Tuhanin **laha' bili-bili ga' niya' salla'ne.** Inampun me' duse si Habilin we' Tuhanin saguwa' ga'i inampun duse si Kabilin.

Ine jānnen hangkan ampun Tuhanin duse si Habilin pag bo'one laha' bili-bilihin, duk ga'i ampunne duse si Kabilin pag bo'one sayul duk buwa'

kayuhin? Iye ke jānnen, pegge' Tuhanin ga'i sinna si sayul duk buwa' kayu? Duma'in, duma'in iyan jānnen! Na, ine te' jānnen hangkan si Habil kinimmatan bentel we' Tuhanin duk si Kabil masi pe tege duse? Inin jānnen: **Bang si Habil pabo'ohanne kurban maguyun duk kahandak Tuhanin, saguwa' si Kabil seddili pinabo'ohannen.** Ine ko' nessessita supaya dusehin makajari inampun we' Tuhanin duk masi pe iye bentel? Subey niya' laha' hayep – **umul** – ga' niya' salla'ne. Si Habil kahagad si Tuhan duk ngurung iye kurban sa dina'ak we' Tuhanin. Hangkan pa'in Kitabin: *“Si Habil masaley, **sabab sandelne** si Tuhanin kurbannen pasōng hāpnen amban kurban sakanen, si Kabil. Sabab sandel si Habil inin, kinimatan iye bentel we' Tuhanin pegge' tinayima' we' Tuhanin kurbannen.”* (Hibrani 11:4) Kahagad si Habil si Tuhan, saguwa' si Kabil ga'i kahagad si Tuhan.

Ine hāтинен bang a'ahin kahagad si Tuhan? Bang kite kahagad si Tuhan ngandel te'ed kite si iye duk tuhutte Lapalnen. Bang kite kahagad si Tuhan **hāтинен we' kabugtu'ante duk teyima'te we' to'o pina'in Tuhanin.** Bang pa'innu, “Kahagad ku si Tuhan,” saguwa' ga'i kew kahagad si me' sinulat dem Kitab Masutsihin, hāтинен duma'in kew te'ed kahagad. **Tuhanin duk Lapalnen sali' du.** Bang to'o kew kahagad si Tuhan, kahagadnu duk tuhutnu Lapalnen. Bang ga'i kew kahagad si me' pina'in we' Tuhanin, iye te'ed tineyikutannun, Tuhanin du.

Tineyima' si Habil we' Tuhanin pegge' kahagad iye si Lapal Tuhanin duk patapit iye mo'o laha' bili-bili kuwe' panganda'akan Tuhanin. Ga' tineyima' si Kabil we' Tuhanin pegge' ga'i du te'ed to'o we' kahagad iye si Lapal Tuhanin. Pa'in si Kabil we' kahagad iye, saguwa' sabab hinangannen takite we' ga'i to'o, pegge' ga' iye mo'o kurban sa panganda'akan Tuhanin.

Kaw niya' nilew, pina'in, “Ine jānnen hangkan Tuhanin nganda'ak hayep sinumbali' pagkurban? Ine jānnen hangkan Tuhanin magpa'in, *“Ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22) Inin jānnen: Pa'in Lapal Tuhanin we' **bayed dusehin kamatey!** Iye jānnen hangkan niya' subey laha' bu'us. Duma'in pina'in Tuhanin, we' dusehin makajari binayedan duk sayul atawa buwa' kayu. Duma'in isab pina'in Tuhanin we' bayed dusehin bang kite ngampun-ngampun atawa muwase atawa maghinangan hāp. Duma'in! Sutsi Tuhanin bu inin pina'innen: Iye pagbayed dusehin **kamatey!**

Inakahan kite we' Tuhanin dem Sulat Kanabihanin we' kēmon a'a, kēmon tubu' Apu' Adamin magduse, duk kēmon madusehanin **hadje utangnen** si Tuhan Masutsihin. Madusehanin subey matey ubus bu bayed utang dusenen si narka' salama-lama. Hadje te'ed utang duseten duk ga'i sarang hinangante mahāpin pamuwaste duseten. **Hukuman dusehin kamatey duk narka'**, hangkan me' hinangante mahāpin ga'i te'ed debayedan duseten!

Suleyante dalilan inin. Upama, niya' utangku si dembuwa' a'a bu ekka manamal. Ubus pī ku si iye bu pa'inku, “Kata'uhanku we' hadje te'ed utangku si ka'u. Saguwa' ga' te'ed niya' pagbayedku, saguwa' niya' tapikilku seddili pamayedku ka'u. Inin tapikilkun: Kahaba' ellew magpahid ku si koridul luma'nu. Sa miya'an hinangkun samanta'an ga'i puwas kēmon utangkun.” Ine ente' sambung a'ahin? Kaw iye ngamā, atawa kaw iye sumaye atawa ngudji', saguwa' bugtu' ga'i iye ngatu! Ine jānnen hangkan ga'i teyima'ne palanukun? Pegge' ga'i te'ed makajari we' bayedanku utangku miya'an duk “me' hinanganku mahāpin”.

Sa miya'an du isab, ga' niya' a'a makajari bayedanne utangne dusehin duk hinanganne mahāpin. Niya' hadja da bayu' makajari pagbayed duse – duma'in sin duk duma'in hinangan mahāpin – luwal **kamatey**. Pangalegga dusehin matey duk hinukum. Hangkan si Kabil duk si Habil ga'i makajari we' inānan hadja utangden – hāтинен duseden – sabab di hinanganden. Palanu Tuhanin we' duseden subey inānan palabey amban laha' kurban. Mangga' niya' dusenen subey matey ganti' madusehanin.

Pu'un inampun dusehin duma'in amban palanu manusiya' suga' amban palanu Tuhanin. Sabab kurban paganti'in, iluka we' Tuhanin lānin supaya me' tubu' Apu' Adamin makajari inampun duk tinimbul. Masaley dina'ak we' Tuhanin we' kēmon madusehanin keniya-keniya subey nōng hayep ga' niya' salla'ne ubus bu sinumbali'. Hayep mangga' niya' dusenen matey ganti' a'a madusehanin. Sabab laha' kurban mabu'us miya'an, pinasensiyahan we' Tuhanin me' tubu' Apu' Adamin duk **debbunanne** dahu' duseden. Saguwa' laha' hayepin **ga'i makajari mekepuwas** duse a'ahin te'ed, pegge' halga' hayepin ga'i sali' duk halga' manusiya'in. Hangkan pina'in dem Kitab we' kurban hayepin “*kuwe' lingew hadja duma'in mate'edin. Kuwe' suntu'an hadja si mahāp sōng pinapitunen .....pegge' laha' me' hayepin ga'i du hep maka'ānan duse manusiya'in.*” (Hibrani 10:1,4)

Hangkan iye subey inesseb-essebten sabab kurban hayepin, we' **dalilan Manimbulin** hadja. Iye pinapitu si dunya si pesōnganin supaya bayedanne utang duse me' tubu' Apu' Adamin. Manimbul inin pananggung Tuhanin, matey “*du sabab duse kēmon manusiya'in – duk asal ga'i ne iye matey balik. Duma'in iye matey sabab di dusenen pegge' ga' te'ed niya' dusene bisan dembuwa'. Matey iye supaya kite bi tapaghāp duk Tuhanin.*” (1 Petros 3:18) Sinulat dem Kitab Injil, pina'in: “*Kēmon me' kanabi-nabihanin bakas missā isab [sabab Manimbul inin]. Pa'inde we' sesuku masandel si iyehin, inampun du me' duseden sabab bakas tahinangnen.*” (Hinangan 10:43)

Saguwa', masaley iye dem palanu Tuhanin, subey niya' kurban hayep supaya a'ahin inampun. Saguwa' si Kabil, teyikutanne palanu Tuhanin. Niya' tapikilne lān seddili, hinangne di āgamane. Si Kabil inin

hinangne āgama ga'i mabennal tagna'in. Sōnganne si Tuhan me' bakas hininangnen. Sōnganne si Tuhan me' bakas tinanemnen, me' buwa' tinanemne si bulak sinukna'anin. Tineyima' ke we' Tuhanin “kurban” inin? Ga'i, ga' du tineyima' we' Tuhanin.

Bang si Habil sōnganne si Tuhan anak bili-bili ga' niya' salla'ne duk sinumbali' we' ne supaya laha'nen bu'us. Ubus bu eggasne. Sabab pagkurbanne miya'an sanyang dem pikilan si Habilin. Kata'uhanne we' bang sabab dinen hadja, subey iye matey, saguwa' **ubus ne ganti'anne dinen duk anak bili-bili ga' niya' salla'ne**. Hangkan magbennal si Habil we' ngandel iye si Manimbulin mapitu si dunya si pesōnganin, supaya iye matey ganti' madusehanin duk tanggunganne pangalegga duseden.

Na, kuwe'itu, tilewte panilew ma'importantehin. Ine jānnen hangkan ga' tineyima' we' Tuhanin me' sinōngan si Kabilin? Pesōng ke dusehan si Kabil amban si Habil? Duma'in iyan jānnen. Kaduwangan siye dusehan. Kaduwangan siye nōng si Tuhan. Si Kabil a'a magāgama du. Kaw tapikilte we' sinōngan si Kabilin pesōng hāp amban sinōngan si Habilin. Sayul duk buwa' kayu hāp bantuknen saguwa' bili-bili sinumbali' duk laha'nen ga'i hāp pinayaman! Saguwa' dusehin la'at te'ed si matahan Tuhanin, duk lān hininang we' Tuhanin para pagampun sa inin: “**Ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.**” Hangkan ga' tineyima' we' Tuhanin si Kabil duk sinōngannen, pegge' si Kabil ga' pahadjene lān mabentel amban Tuhan para pagtimbulin.

Ga' niya' makajari tapī si Tuhanin, luwal bang tuhutne lān mabentel hininang Tuhanin! **Lān Tuhanin hāp hadja duk tewwa'!** Kuwe' upama mathematics. Bang si iskulan nilew mastalin, “Piye ekkahannen bang duwe duk duwe?” Dembuwa' hadja makajari sambungnen. **Duwe duk duwe manjari ampat.** Bang istudiyantehin nambung we' tellu, sala' iye. Bang niya' nambung we' lime, sala' du isab. Bang niya' nambung ampat duk tenga', sala' du isab. Duwe duk duwe luwal makajari we' manjari ampat! Sa miya'an du isab lān mabentel para pagtimbul hininang Tuhanin. Dembuwa' hadja Tuhanin duk **dembuwa' hadja lān** madusehanin supaya makajari pinaghāp duk Tuhan Masutsihin! Iyan **lān Kurban ga' te'ed niya' salla'ne.**

Ka'u mapakalehin ellew inin, kata'uhannu ke bang ine pina'in Lapal Tuhanin sabab Kurban sutsi inurungan we' Tuhanin supaya **dusenun puwas sa lama-lama?** Kata'uhannu ke we' Tuhan dihananne papitune tu'u si dunya Manimbul mabalakatanin supaya dusenun makajari **ta'ampun duk ateynun limpiyu** te'ed si matahan Tuhan? Si me' lesson si pesōngan ekka du ta'ayate sabab Manimbul inin. Sabab iye pina'in dem Kitab Masutsihin: “*Asal iye hadja dendangan makatimbul kitehin bi. Pegge' tu'u si tibu'ukan dunya inin, ga' niya' seddili pangurung we' Tuhanin makatimbul kite bi.*” (Hinangan 4:12)

Me' bagayku, padeheng ne dahu' kite bi ellew inin. Bang amban kahandak Tuhan, si lesson dembuwa'in ubuste bi pagistadi sabab si Kabil duk si Habil.....

Karayaw inurungan kew kahāpan duk kata'u sasangnu mikil-mikil sabab panganda'akan Tuhan inin:

“Ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”

(Hibrani 9:22)

Wassalam

Lesson 11

Si Kabil ga' magsusun duk ga' lebbahanne dusenen

Panagna'an 4

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin ta'ayate sabab me' duwe anak Apu' Adam duk Sitti Hawa, **si Kabil duk si Habil**. Takalete we' kaduwangan siye mabaya' patapit si Tuhan duk ngurung si iye. Si Kabil mo'o buwa' me' tinanemnen duk sōnganne si Tuhan. Si Habil nōng si Tuhan bili-bili ga' niya' salla'ne duk sumbali'ne iyan hinang kurban pagpuwasne duse. Pina'in dem Kitab: “*Tineyima' we' Tuhanin si Habil saguwa' ga' teyima'ne si Kabil.*”

Ine jānnen hangkan tineyima' we' Tuhanin si Habil bu duma'in si Kabil? Hawal bentel Tuhanin, subey niya' **matey pamuwas duse**. Kinimmatan bentel si Habil we' Tuhanin pegge' kahagad si Habil si Lapal Tuhanin duk sōnganne sa panganda'akan Tuhanin. Bang si Kabil suleyanne patapit si Tuhan sabab di hinangannen, hangkan ga' iye tineyima' we' Tuhanin.

Ellew inin mabaya' **ubuste pagistaditen sabab si Kabil duk si Habil**. Kata'uhannu ke bang ine umantag pag ga' tineyima' we' Tuhanin pangurung si Kabilin? Si Kitab Tawrat, kapitulu ampat, ayat lime, pa'in Kitabin: “*Magtuy si Kabil astel duk peddi' ateynen.*” (Panagna'an 4:5) Ine jānnen hangkan si Kabil astel? Ga'i du iyan hunit tasabut. Upama, bang niya' bakas hinangku ga'i hāp bu niya' magpa'in si aku, “Sala' kew! Ganti'anun addatnun, hinangun mabentelin!” Ine ente' hatu sambungkun si a'a manabit akuhin? Makajari we' diyawa' ateykun duk tuhutku pina'innen duk **ganti'anku addatkun** atawa makajari ku ngamā duk **masi pe hinangku mangga'i mawewa'in**.

Pinages si Kabil we' Tuhanin supaya tasabutne we' me' di hinanganne miya'an bakas sinōnganne si Tuhanin, ga' niya' baline si Tuhan. **Mabaya' Tuhanin we' magsusun** si Kabil duk kahagad isab iye si Lapal Tuhanin

duk mo'o iye kurban sa pu si Habilin. Mabaya' Tuhanin mandu'an si Kabil si lān mahāpin, si lān pagampun. Saguwa' abbuhan si Kabil duk ga'i iye ngatu magbennal we' niya' dusene tudju Tuhan. Bisan pe miya'an ngamā iye duk magluwe-luwe.

Hangkan “*pa'in Tuhanin pu si Kabil, 'We'ey kew ngamā? We'ey kew magluwe-luwe? Bang tewwa' hinangannun, we' gey kew tineyima'? Saguwa' bang gey tewwa' hininangnun, na iyu' seyitanin ngagad-ngagad ka'u. Batang iye nassat ka'u. Seguwa' subey iye tada'ag we' nu.'*” (Panagna'an 4:6,7) Ine jānnen hangkan Tuhanin missā sa miya'an? Missā iye sa miya'an pegge' ga'i iye mabaya' we' magmula si Kabil. Mabaya' Tuhanin we' magsusun si Kabil duk lebbahanne dusenen duk nuhut lān mabentelin. Inakahan andang si Kabil we' Tuhanin sabab banta mala'atin mabaya' maka'atan iye duk tubu'nen. Banta iyan inēnan **Duse!**

Ine dusehin? Dusehin **problema si kēmon dunya.** Duk iye isab bantate mala'atin. Dusehin kuwe' sawe penno' we' laksun makamatey. Dusehin kuwe' dalil ligatu meke'eggas gulangan luha. Dusehin kuwe' dalil la'al ginuna we' Nakura' Seyitanin mupudan dunyahin! Pa'in Lapal Tuhanin, “*sasuku mangata'uhan mahāpin bu ga'i hinangne, magduse ne iye.*” (Yakub 4:17) “*...bang magduse kite langgalante ne sara' Tuhanin... Sasuku luwal magdusehin, suku' si Nakura' Seyitanin iye. Pegge' kemuwe tagna' awwalley magduse Nakura' Seyitanin.*” (1 Yahiya 3:4,8) Dusehin magkuntara duk ine-ine hāp duk bennal. Ine-ine magkuntara duk kabaya'an Tuhanin, duse du. Bang niya' ga'i ngatu kahagad duk nuhut si Lapal Tuhanin, duse du isab. **Bang iye hadja tinuhutten di kabaya'anten, duse du isab.** (Payamanun Shi'ya 53:6)

Ine ka'ujudan me' a'a manuhut di kabaya'anden hadja duk ga'i ngatu kahagad duk nuhut si Tuhan? Pa'in Kitabin, “*Legga Tuhanin siye si narka' ga' niya' tamananne. Pinasape' siye amban Panuhutanin duk ga'i te'ed kitede sahayanen, iye tanda' balakatnen.*” (2 Tesselonika 1:9) Me' a'a manuhut lān pagtimbul minemes we' Tuhanin, ginanta'an ne siye umul ga' tamananne. Saguwa' me' a'a mangatuwas ateynen duk ga'i tuhutde mabennalin tewwa' mulka' duk hukuman Tuhanin. Saguwa' pina'in dem Kitab, we' Tuhanin “*ga'i baya' we' niya' bisan dambuwa' ilegga saguwa' kabaya'annen we' kēmon pagsusunande duk lebbahande duseden.*” (2 Petros 3:9) **Ga' te'ed mabaya' Tuhanin we' si Kabil magmula sabab dusenen.** Iye kabaya'annen we' si Kabil magsusun, lebbahanne lān tapene'ne mangga'i mabentelin, duk penene lān mabentelin.

Si lesson dehelluhin takaleta we' niya' ne palanu Tuhanin supaya a'a madusehanin makajari kinimmatan bentel si matahan Tuhan. **Si Habil kahagad si palanu Tuhan inin** duk sumbali'ne bili-bili ga' niya' salla'nen hinangne kurban pamuwas duse. Kahagad si Habil pina'in Tuhanin, pina'in, “*Tumbas si me' a'a madusehanin sudda matey siye duk tapi siye si*

narka” duk *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Roma 6:23; Hibrani 9:22) Sabab laha' bili-bili mabu'usin, sanyang dem pikilan duk atey si Habilin tudju Tuhan. Kata'uhan si Habil dusehan iye duk tewwa' bang legga Tuhanin iye, saguwa' kata'uhanne isab, we' bakas sōnganne ne bili-bili ga' niya' salla'ne kuwe' dina'ak we' Tuhanin. Bili-bili sinōngan si Habilin, iye dalilan Manimbul mapitu si dunya si pesōnganin. Manimbul inin paglilla'ne umulnen hinang kurban muwasan duse a'ahin salama-lama. Bang si Kabil, magmā-mā iye kahagad si Tuhan, saguwa' sabab hinangannen kata'uhan we' duma'in. **Bang si Kabil, pahadjene Tuhanin duk behene, saguwa' diyalem ateynen tala iye amban Tuhan.** Iye dina'ak we' Tuhan sinōnganin laha' bili-bili, saguwa' si Kabil sōnganne me' di hinangannen. Me' sinōngan si Kabilin ga' niya' halga'ne si Tuhan pegge' ga'i tuhutne lān pinanolo'an iye we' Tuhanin.

Batsate ne kuwe'itu ayat mapaturul amban tabatsate dehelluhin. Payamante bang ine hinang si Kabilin pag ubus iye pinages we' Tuhanin sabab sinōnganne mangga' niya' balinen. Pa'in Kitabin, *“Manjari pa'in si Kabil si pungtina'inen si Habil, ‘Sūng kite pī hap tana.’ Pag la'i ne siye si tana, pinapatey we' si Kabil pungtina'inen si Habil.”* (Panagna'an 4:8) Ine hinang si Kabilin? Magsusun ke iye? Kahagad ke iye si Tuhan duk nōng ke iye laha' bili-bili pagkurban sabab dusenen? Duma'in! **Tambahanne pe dusenen bu usa'ne pungtina'inen si Habil.**

Pikilun! Si Kabil inin ga'i ngatu mu'us laha' bili-bili supaya Tuhanin makajari ngampun dusenen, kuwe'itu bu'usanne laha' pungtina'ine mabentelin! Ine tapikilnun sabab inin? Sine mangurungan si Kabil pikilanin we' subey papateyene pungtina'inen? Sine pinakalenen? Pakale iye si Nakura' Seyitanin. Pa'in Kitabin we' papateyene pungtina'inen pegge' si Kabil *“suku' si Nakura' Seyitanin.”* (1 Yahiya 3:12) Bakas ta'ayate ne sabab pina'al Tuhanin we' niya' duwe grupu a'a si dunya, me' a'a suku' si Tuhan duk me' a'a suku' si Nakura' Seyitanin. **Si Habil suku' si Tuhan** pegge' kahagadne Lapal Tuhanin duk tuhutne. **Si Kabil suku' si Nakura' Seyitanin** pegge' ga'i kahagadne Lapal Tuhanin.

Pakalete kuwe'itu bang ine pina'in Tuhan pu si Kabilin pag ubus papateyene salinen.

“Ubus pa'in Tuhanin pu si Kabil, ‘Intag salinun si Habil?’ ‘Inday ku, pa'inne. ‘Duma'in iye bahankun nganjagahan iye.’ Pa'in Tuhanin, ‘Ine bakas hininangnun? Pakale kew, umabut pitu si aku tāring laha' pungtina'inun amban diyata' bulak. Na, kuwe'itu tewwa' sukna' ne kew. Ga'i ne magjatu ine-ine hinangnu diyata' bulak, pegge' pa'essep laha' pungtina'inun diyata' bulak inin. Ga' ne niya' kamanjarine ine-ine tanemnu. Duk ga' ne niya' katenna'nu tu'u si dunya.’” (Panagna'an 4:9-12)

Sa inin pangalegga si Kabil we' Tuhanin, pa'inne, *“Bang kew magtanem, ga'i ne manjari ine-ine tanemnu.”* Duma'in si Kabil ilegga we' Tuhanin supaya si Kabil ilabo'an hukuman, saguwa' supaya iye magsusun si dusenen, kahagad si mabennalin duk timbul. Saguwa' ine hinang si Kabilin? Magsusun ke iye? Duma'in, ga' iye magsusun. Pa'in Kitabin, *“Manjari tahala' ne si Kabil amban Tuhanin, duk patenna' iye la'i si lahat Nod si silangan lahat Eden.”* (Panagna'an 4:16) Si Kabil, ga'i pakalene lapal Tuhanin, kuwe'itu teyikutanne Tuhanin duk kuwe' bentuk tambelne gawang para si Tuhanin. **Duma'in Tuhanin matahala' amban si Kabilin saguwa' si Kabil matahala' amban Tuhanin.**

Ellew inin, me' ekkahin si me' tubu' Apu' Adamin neppu si Kabil, tuhutde hadja di kabaya'anden duk *“tambelde”* ateyden duk ga'i takalede suwala Tuhanin. Pa'inde duk behede, *“Allahu akbar!”* saguwa' diyalem ateyden tapikilde, *“Tuhanin tala du! Ga' niya' makajari ngata'uhan iye!”* Saguwa' diyalem Lapal Tuhanin pinakitehan kite we' **ga'i du Tuhanin tala amban kite bi**, pegge' iye du mangurung si kēmon a'ahin umul duk napas duk kēmon-kēmonin. Pesōng iye tapit si kite bi amban galakten. Bang Tuhanin, kata'uhanne kew te'ed, duk kabaya'annen we' kata'uhannu isab iye! (Payamanun Hinangan 17:24-31; Roma 10:1-13)

Ine jānnen hangkan me' a'a ma'ekkahin ga'i kata'uhande Tuhanin? Niya' sambungne diyalem Lapal Tuhanin. Pa'in Tuhanin, *“Iye inin jānnen hangkan siye tewwa' hukuman Tuhanin, pegge' tiya' ne pitu danta'in si dunya ngadanta'an pikilan manusiya'in, saguwa' ga'i manusiya'in mabaya' si danta'in, kabaya'ande lindemin pegge' me' hinanganden la'at. Kēmon maghinang mala'atin bunsu te'ed si danta'in duk ga'i iye patapit si danta'in, pegge' ga'i iye baya' we' takite me' hinanganne mala'atin.”* (Yahiya 3:19,20)

Me' a'ahin, ga'i kata'uhande Tuhanin pegge' sali' siye duk si Kabil **bakas teyikutande Lapalnen**. Bakas nulat Nabi Da'ud, pa'inne: *“Lapal Tuhanin kuwe' bentuk la'al bettiskun, kuwe' danta' si lānkun.”* (Jabur 119:105) Bang teyikutannu danta' Lapal Tuhanin, lu'u pe kew dem lindem dusenun, bu ga'i kew ngata'uhan Tuhan bisan sumiyan. Kuwe' bentuk tala Tuhanin amban ka'u. Saguwa' mabaya' Tuhanin we' kata'uhannu we' ga'i du iye tala. Lu'u du iye si bukutnu, duk si bihingnu, duk si dehelluhannu. Malasa Tuhanin si ka'u duk mabaya' iye we' magtuhut ka'am duk magsulut-sulut. Saguwa' da'a kew kuwe' si Kabilin, patuwasne ateynen duk ga'i ngatu nuhut lān Tuhan mabentelin. **Kabaya'an Tuhanin we' magsusun si Kabil.** Sampay ellew inin da'ak Tuhanin kēmon a'a magsusun, paharap si iye, duk kahagad si Lapalnen.

Kata'uhannu ke bang ine hāti **magsusun duk ngalebbahan duse?** Hātine te'edin *ganti'annu pikilannun duk hinangannun*. Hātinen isab **magbennal si Tuhan**, pa'inte, *“Sala' ku si pikilankun sabab lān pagtimbul bakas minemesnun!”* Magsusun duk ngalebbahan duse,

hātinen isab **maguyun duk Tuhanin** we' ga' te'ed niya' lān makajari timbulnu dinun amban hukumanne mabentelin, ubus bu paharap kew si iye duk maglilla' si lān Tuhan para pagtimbulin.

Bang a'ahin to'o magsusun duk lebbahanne dusenen kuwe' iye a'a lumengngan nuhut buslayin amban Pasangen tudju Lamitan. Pasakey ne iye diyata' buslayin. Pag lumengngan ne buslayinin bessuwang takalene duk kata'uhanne we' buslayinin hap Maluso! Ine subey hinangne duk iye tapī hap Lamitan? Subey iye “magsusun” – hātinen subey iye **magbennal** we' sala' tinudjunen, subey iye **duwa'i** amban buslayin iyan duk **pasakey** diyata' buslayin hap Lamitan. Manjari, kitete si inin we' niya' duwe subey hinangte bang kite magsusun: masala'in subey tineyikutan duk matewwa'in tineyima'. **Bang to'o kew magsusun duk lebbahannu dusenun niya' duwe subey hinangnu.** Ka'issa' subey kew **pateyikut** amban dinun, amban dusenun, amban me' tuhan-tuhannun duk amban kēmon hinangannun supaya sinna Tuhanin si ka'u. Ubus subey kew **patudju** si Tuhan duk Lapalnen. Inakahan kew dem Lapalne bang sa'ingge kew makajari timbul. Iye miya'an pagsusun mato'ohin.

Bang si Kabil ga' te'ed iye magsusun. Eddo' si Kabil pe mesōng **di kabaya'annen.** Ga'i iye ngatu maglilla' si lān **pagtimbunan** minemes we' Tuhanin. Hangkan pa'in Kitabin sabab a'a sa miya'an: “*Binatukan we' de me' addat si Kabilin... Niya' ne andang panyap Tuhanin patenna'an me' a'a inin dem lindem bitu-bituhan duk la'i siye salama-lama.*” (Judas 11,13)

Me' bagayku, **da'a kite bi kuwe' si Kabilley!** Asipte bi te'ed pina'in Tuhanin, pa'inne, “*Bang ga'i du pagsusunanbi duk lebbahanbi dusebin, kēmon ka'am matey du.*” (Lukas 13:3) Bugtu' te'ed hukuman Tuhanin, duk labo'ne hukumannen si kēmon mangga'i ilimpiyuhan dusenen.

Da'a kew sala' sabab inin: ga'i kew makajari bentel si matahan Tuhan sabab di hinangannun. Ekka me' a'ahin tapikilde kuwe' si Kabilin, we' lumeppa siye amban mulka' Tuhanin sabab panuhutde me' sara' āgamaden. Saguwa' bisan kite magāgama manamal, gey du iyan mekebentel kite. Pa'in Kitabin:

“Ga' te'ed niya' a'a inampun duk kinimmatan bentel we' Tuhanin sabab panuhutde sara' Tuhanin...Kēmon kite bi kuwe' a'a haram ne, duk bisan me' hinangante mabentelin kuwe' tarapu kelemmi'-lemmi'... Pegge' sabab lasa duk ase' Tuhanin hep hangkan ka'am timbul pag sandel ne ka'am. Duma'in sabab hinanganbin hangkan ka'am timbul, saguwa' lasa-lasahan Tuhan inin si ka'am supaya ga'i ka'am makapagabbu.” (Roma 3:20; Shi'ya 64:6; Epesus 2:8,9)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Bang amban kahandak Tuhan si lesson balik magistadi kite bi namba sabab me' tubu' Apu' Adam kuwe' dembuwa' nabi ěnnen si Idris (Enok)...

Karayaw inurungan ka'am kahāpan sasangbi mikil-mikil sabab me' bakas takalebi ellew inin. Pa'in Kitabin:

“Agad-agad Tuhanin kaw du pagsusunanbi dusebin, pegge' ga'i iye baya' we' niya' bisan dambuwa' ilegga saguwa' kabaya'annen we' kēmon pagsusunande duk lebbahande duseden....Saguwa' bang ga'i du pagsusunanbi duk lebbahanbi dusebin, kēmon ka'am matey!”
(2 Petros 3:9; Lukas 13:3)

Wassalam

Lesson 12

Nabi Idris (Enok)

Panagna'an 4,5

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' duwe lesson dehelluhin iye pagbissāten bi sabab me' duwe anak tagna' inanakan we' Sitti Hawa duk samaden Apu' Adam, inēnan si Kabil duk si Habil. Takalete we' kaduwangan siye nōng si Tuhan duk mabaya' nambahayang si iye. Si Habil kahagad si Tuhan duk nōng iye **laha' bili-bili**, saguwa' si Kabil tapikilnen patapit si Tuhan sabab **di hinangannen**. Tineyima' we' Tuhanin kurban si Habilin, saguwa' teyikutanne me' sinōngan si Kabilin. Da'ak Tuhanin si Kabil magsusun, saguwa' nga'astel hadja si Kabil duk papateyne salinen si Habil.

Ellew inin pala'us kite bi dem Kitab Tawrat duk magistadi kite kapitulu ampat duk lime si jūd Panagna'an. Inakahan kite dem Lalap Tuhanin we' disi Apu' Adam “*niya' pe anakde seddili, lella duk dende.*” (Panagna'an 5:4) Saguwa' amban kēmon me' tubu' Apu' Adamin, luwal kite inakahan sabab **duwe tubu'an**: tubu'an si Kabil duk tubu'an si Set, dembuwa' me' sali si Kabil.

Payamante dahu' me' **tubu'an si Kabilin**. Si Kabil maganda si dembuwa' me' usbane duk tege anak siye. Saguwa', takalebi ke niya' eli'an, pina'in: Bang dem po'on silihini sali'-sali' lalanan. Sa miya'an du isab me' anak si Kabilin, neppu siye samaden si pikilande, si bissāhande duk si hinangande. Sali' du siye duk samaden **ga'i magaddat si Lalap Tuhanin**. Ta'u te'ed siye mikil duk lalem kata'uden, saguwa' ga'i kata'uhande Tuhanin. Iye hadja mamahalga' si siyehin, me' panyap tu'u si dunya. Maghinang siye puweblo hadje manamal, duk tapikilde ngahinang panyap ine-ine makatabang siye; ta'u isab siye ngahinang me' bayu'an suling duk me' alpa duk ekka pe seddili sa miya'an. Dembuwa' me' tubu'an si Kabil inēnan Tubal-Kabil. Pandey te'ed iye duk ta'u iye

magbabal tumbaga duk basi'. Saguwa' bisan a'ahin ta'u maghinang ine-ine hāp, duma'in hātinēn we' hāp dem ateynen!

Dembuwa' me' tubu'an si Kabil inēnan si **Lamek**. Kapitu' pangkatnen ne iye amban Apu' Adam. Si Lamek inin sali' hinangannen duk papu'nen si Kabil – saguwa' pesōng pe la'atnen amban si Kabil. Si Lamek inin, iye tagna' maganda duwe duk mapatey du isab iye sali' duk si Kabil. Pa'in Kitabin we' si Lamek, mapatey iye duwe a'a ubus bu magabbu pe iye we' pesōng iye la'at amban si Kabil! Si Lamek inin sali' duk si Kabil duk kēmon me' tubu'annen, ga'i tapikilne sabab kinabaya'an Tuhanin. Iye hadja tapikilnen dinen duk sinna iye si sin. Abbuhan iye duk pahadjene dinen. Sinna iye si ine-ine mekesinna-sinna saguwa' ga'i iye sinna si Tuhan. Nakura' Seyitanin amunen, saguwa' ga'i kata'uhanne. Sa inin addat si Lamekin pegge' iye tapene'ne tinuhutin addat si Kabilin. Esseb-essebun bi ēn si Lamek inin pegge' pesōng-sōng si lesson inin magbissā kite bi balik sabab si Lamek.

Hāp isab pegge' Kitabin, ga' padeheng pag ubus akane istori sabab si Kabil duk tubu'anne mangga'i mabentelin. Magaka isab Kitabin sabab **tubu'an si Set**. Pa'inne we' inurungan we' Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa dembuwa' anak lella “*ganti' si Habil pegge' pinapatey iye we' si Kabil.*” (Panagna'an 4:25) Ēnnen si Set. Bu hāti ēn si Setin *pinene'*. Pinene' si Set we' Tuhanin ganti' si Habil. Ine jānnen hangkan si Set subey ganti' si Habil? Inin sambungnen. La'i pe si likus jambangan, si Eden, nanggung Tuhanin we' niya' dembuwa' papitune si dunya nganda'ag Nakura' Seyitanin duk nimbul me' tubu'an Apu' Adamin amban antanan Nakura' Seyitanin. Manimbul inin makajari dembuwa' amban me' tubu'an si Habil pegge' kahagad iye si Tuhan. Saguwa' kinawul si Kabil we' Nakura' Seyitanin mapatey si Habil. Mabaya' Nakura' Seyitanin ngalal palanu Tuhanin supaya ga'i tapitu si dunya Manimbulin. Saguwa' lalem te'ed kata'u Tuhanin amban Nakura' Seyitanin. Niya' ne palanu Tuhanin we' timbulne me' tubu'an Apu' Adamin amban duseden duk ga' niya', bisan sine-sine, bisan Nakura' Seyitanin, maka'alal palanune inin! Hangkan, supaya katumananne palanunen, inurungan we' Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa anak, inēnan si Set ganti' si Habil bakas pinapatey si Kabilin. Hangkan luma'us ne **palanu Tuhanin** sabab Manimbulin.

Si Set inin kahagad duk nuhut Tuhanin te'ed. Pinene' we' si Set lān katimbulan minemes we' Tuhanin sali' duk sakanen si Habil. Pag inanakan si Set, andang ne iye tege duse dem ateyne sali' du duk kēmon me' tubu'an Apu' Adamin. Saguwa' kahagadne me' sanggup Tuhanin sabab Manimbul mapitu si dunya si pesōnganin. Duk pakitehanne sandelne si Tuhanin. Niya' pe isab seddili subey sabbutte sabab si Set. Tolo'anne me' anaknen mabennal sabab Tuhanin. Pa'in Kitabin: “*Si Set*

tege anak lella duk.....masa miya'an nagna' ne me' a'ahin ngampun-ngampun si Tuhan.” (Panagna'an 4:26)

Manjari, kitete ne we' niya' duwe tubu'an Apu' Adam: tubu'an si Kabil duk tubu'an si Set. Kata'uhannu ke bang dalilan ine me' duwe tubu'an inin? **Hinang dalilan** siye **sabab duwe bayu'an a'a**. Duwe bayu'an a'ahin tu'u si dunya kemuwe masa Apu' Adam sampay kuwe'itu. Si matahan Tuhan, duwe hadja bayu'an a'a si dunyahin. Ga'i pagbidda'ne a'a tege kuwit ittem atawa pote', a'a Sūk atawa Luwa'an, lella atawa dende, madayahanin atawa mamiskinin. Ga'i pene'ne grupu dembuwa'in pesōng amban dembuwa'in; saguwa' masi pe pa'ilne me' a'a dem dunyahin si duwe grupu. Ine me' duwe grupu inin? **Niya' me' a'a kahagad si Lalap Tuhanin** duk **niya' a'a ga'i kahagad**; niya' a'a **kata'uhan** Tuhanin duk niya' **ga'i kata'uhanne**; niya' a'a lumengngan dem **danta'** duk niya' lumengngan dem **kalindeman**; niya' a'a **inampun** duseden duk niya' **ga'i inampun**. Kēmon makahagad duk manuhut Tuhanin duk mene' lān mabentel bakas minemes we' Tuhanin, timbul siye (duk tapī si surga'), kuwe' si Set duk pamilyanen timbul. Sine-sine ga'i nuhut lān mabentel bakas minemes we' Tuhanin magmula du (duk tapī si narka') kuwe' si Kabil duk pamilyanen magmula.

Pa'in Kitabin we' ellum Apu' Adam taman 930 tahun umulnen behune matey. Masa awwalley layun te'ed me' a'ahin – saguwa' masi du siye matey kuwe' a'a kēmonin. **Matey Apu' Adam duk Sitti Hawa** sa pina'al we' Tuhanin. Pag papanjari Tuhanin me' duwe a'a dehelli inin, duma'in iye kabaya'annen we' matey siye saguwa' ellum. Na, ine jānnen hangkan Apu' Adam duk Sitti Hawa matey? Pegge' magduse siye si Tuhan – bu tumbas magdusehin kamatey.

Na, kuwe'itu payamante istori sabab dembuwa' lella manuhut Tuhanin amban tubu'an si Set. Lella inin si **Enok**...dembuwa' me' nabi Tuhanin. Me' sinduwehin isab ēnande iye “*si Idris*”. Si jūd Panagna'an kapitulu lime batsate sabab me' kapapu'an si Enok. Pa'in Kitabin: **Apu' Adam** sama si Set; si **Set** sama si Enos; si **Enos** sama si Kenan; si **Kenan** sama Mahalalel; **Mahalalel** sama si Jared; si **Jared** sama si Enok. Hangkan si **Idris** kapitu' pangkatnen amban Apu' Adam si tubu'an si Set.

Pag inanakan si Idris, **andang ne niya' duse** dem ateynen kuwe' kēmon manusiya'in. Saguwa' pag 65 tahun umulnen magsusun si Idris duk lebbahanne dusenen, paharap iye si Tuhan duk kahagad ne iye si me' bakas pananggap Tuhanin sabab Manimbul sōng pinapitune si dunyahin, duk we' Manimbul inin Kurban Matewwa'in bu matey ngānan dusehin. Kinimmatan bentel si Idris we' Tuhanin sabab sandelnen, ampunne dusenen duk limpiyuhanne ateynen. Pa'in Kitabin: “*Magtuhut si Idris duk Tuhanin dem 300 tahun.*” (Panagna'an 5:22)

Saguwa' masa si Idris ga'i du mura bang a'ahin magtuhut duk Tuhanin, pegge' la'at me' a'ahin duk ekka ga'i bentel, sali' duk kuwe'itu. Me' ekkahin masa si Idris miya'an miha hadja ine-ine mekesinna-sinna, duk hinanganden meke'ia'-iya'. Bang si Idris, kata'uhanne we' duma'in a'ahin pinapanjari we' Tuhanin supaya hinangannen meke'ia'-iya' saguwa' subey sutsi. Hangkan si Idris ga'i ngatu pinagbaya'an we' napsunen kuwe' me' a'a sinduwe mangga'i mangata'uhan Tuhanin. Kuwe' Tuhanin du elleg si Idris mabentelin duk bunsu iye si ine-ine la'at. Me' a'ahin, palanggalande iye bissā duk binasade iye sabab kawul-pi'ilne mabentelin. Saguwa' si Idris, kuwe' du mangga'-ga' si iye pegge' kata'uhanne we' ga' te'ed niya' mas importante amban kasanyangan Tuhan dem ateyten.

Pinene' si Idris we' Tuhanin manjari dara'akanne duk nabine masa miya'an. **Sali' duk kēmon me' nabihin, pina'al we' si Idris sabab Manimbul pinapitu si dunyahin si pesōngan.** Akahanne isab we' Manimbul inin balik si dunya duk leggane kēmon mangga'i magsusun duk ngalebbahan dusenen duk kahagad si iye. Pakale ka'am si salsila si Idris inin, pa'inne:

“Pakale ka'am! Pitu du iyan Manimbulin magtuhut duk ibu-ibuhan me' mala'ikatnen ngahukum kēmon me' a'ahin. Labo'anne hukuman kēmon mangga'i matalew si Tuhanin pegge' bakas maghinangan siye me' hinangan kabunsihan Tuhanin duk pegge' luwal bakas bissā-bissāhande Tuhanin pangkal.” (Judas 14,15)

Niya' pe da bayu' meke'ulali' subey kata'uhante sabab Nabi Idris: ga' iye matey. Awe'. Inakahan kite dem Lapal Tuhanin we' **Nabi Idris ga' matey!** Pa'inne: *“Magtuhut si Idris duk Tuhanin dem 300 tahun ubus bu ga' ne iye, pegge' inānan iye we' Tuhanin.”* (Panagna'an 5:24) Sabab balakat Tuhanin duk pegge' iye palanunen tabo'o si Idris hap surga' deretso, ga' nesessita we' matey iye.

Ine jānnen hangkan si Idris bino'o sa miya'an we' Tuhanin? Sabab umul si Idrisin tinolo'an kite bi bang ine tapikil Tuhanin sabab me' a'a mato'o makahagad si iyehin duk bang iye kabaya'anden we' kasulutan iye si hinanganden. Pa'in Kitabin:

“Si Idris isab awwalley, sabab sandelne si Tuhanin ga' iye kalabey matey. Pinagpiha iye saguwa' ga' niya' ngasuwa' iye pegge' pina'angkat iye we' Tuhanin. Pa'in Kitabin we' masa tu'u pe si Idris si dunya, kasulutan te'ed Tuhanin si iye. Tuhanin ga'i te'ed kasulutan pu sine-sine bang ga'i sandel si iye. Saguwa' a'a mangampun-ngampun si Tuhanin, subey kahagad we' bennal niya' Tuhan duk subey isab iye kahagad we' tumbasan Tuhanin du hāp sasuku magtuyu' te'ed ngapas iyehin.” (Hibrani 11:5,6)

Dem tellu hatu tahun kasulutan Tuhanin pu si Idris pegge' kahagad iye si Tuhan, nuhut iye duk malasa si iye. Me' a'a ma'ekkahin ga'i du pikilde bang ine kabaya'an Tuhanin. Hangkan dembuwa' ellew ilinganen ēnnen we' Tuhanin; magtawus si Idris la'i si surga', si sahaya pala'ihan Tuhanin salama-lama! Si inin niya' te'ed importante pinakitehan si kite we' Tuhanin. Inin ne: Bang ga' niya' sandelnu kuwe' si Idrisin, ga'i Tuhanin kasulutan si ka'u! Saguwa' bang niya' sandelnu kuwe' si Idrisin, kinimmatan kew bentel we' Tuhanin duk ga'i ne kew subey tinalew matey. Makajari kata'uhannu we' dina'ag we' Tuhanin kamateyin para si ka'u. Bang pakale kew si Lapal Tuhanin duk kahagad kew, makajari kata'uhannu, we' bang ubus ne umulnun tu'u si dunya ellum kew si pala'ihan Tuhanin salama-lama kuwe' si Idrisin! Saguwa' subey tasabutnu duk kahagadnu me' pina'in Tuhanin sabab lān mabentelin meketimbul bakas minemesne para si me' a'a madusehanin.

Na, balikte me' bakas ta'ayate ellew inin duk pagsali'te me' duwe tubu' Apu' Adamin: **si Lamek duk si Idris.**

Kaduwangan siye, si Lamek duk si Idris kapitu' pangkatnen siye amban Apu' Adam. Si Lamek tubu'an si Kabil, duk si Idris tubu'an si Set. Si Lamek duk si Idris magsumbaya' siye ellum masa miya'an, saguwa' magseddili te'ed kinabaya'anden. Me' hinanganden duk kawul-pi'ilden magseddili manamal kuwe' sangem duk ellew.

Si Lamek ga'i kahagad si Tuhanin duk si lapalnen, saguwa' **si Idris** kahagad duk sinna si lapalnen.

Si Lamek magtuhut duk Nakura' Seyitanin duk hinangannen kabunsihan Tuhanin, **si Idris** magtuhut duk Tuhanin duk sutsi hinangannen.

Si Lamek ga'i kimmatanne lān pagtimbul minemes we' Tuhanin, **si Idris** ellegne lān pagtimbulin.

Si Lamek napsuhan si sin, si dende, si kinakan, si semmek duk ine-ine mekesinna-sinna, **si Idris** iye kabaya'annen magtuhut duk Dembuwa'in, iye mangurung umul si iyehin.

Si Lamek matey dusehan pe duk tapi si narka', saguwa' **si Idris** tabo'o we' Tuhanin si pala'ihannen si surga'.

Manjari, niya' panilewku importante: **Bang ka'u, kuwe' sinehin kew, arak kew kuwe' si Lamekin atawa arak kew kuwe' si Idrisin?** Kuwe' ke kew si Kabil duk si Lamekin atawa kuwe' ke kew si Set duk si Idrisin? Bang ka'u, sandelnun ke kuwe' si Idrisin, atawa tuhutnu ke kinabaya'annun kuwe' si Lamekin? Pa'in Lapal Tuhanin: **“Pikilun bi te'ed duk payamanun bi bang bennal ke ka'am sandel atawa ga'i”**....pegge' **“Tuhanin ga'i te'ed kasulutan pu sine-sine bang ga'i sandel si iye (duk Lapalnen)!”** (2 Korinto 13:5; Hibrani 11:6)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson balik nagna' ne kite bi magistadi sabab nabi seddili – sabab Nabi Nu....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab ayat inin amban dem Lapalne masutsihin:

“Tuhanin ga'i te'ed kasulutan pu sine-sine bang ga'i sandel si iye. Saguwa' a'a mangampun-ngampun si Tuhanin, subey kahagad we' bennal niya' Tuhan duk subey isab iye kahagad we' tumbasan Tuhanin du hāp sasuku magtuyu' te'ed ngapas iyehin.”
(Hibrani 11:6)

Wassalam

Lesson 13

Nabi Nu: Sabab pasensiya Tuhanin duk mulka'nen

Panagna'an 6

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si pagayate amban dem Kitabin, takitete ne we' tagna' pinapanjari dunyahin we' Tuhanin kēmon **hāp** hadja. Saguwa' pag langgalan papu'ten bi Apu' Adam panganda'akan Tuhanin, **mala'atin** pa'asek si dunya sabab iye duk palatag si kēmon manusiya'. Bugtu', “bang beytu panaki ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!” Si lesson dehelluhin ta'ayate sabab duwe tubu'an Apu' Adam, tubu'an si Kabil duk tubu'an si Set. Me' tubu'an si Kabilin **ga'i kahagad si Tuhan**. Saguwa' me' tubu'an si Setin sinduwehin **kahagad si Lapal Tuhanin**; duk pegge' kahagad siye, inampun siye we' Tuhanin. Dembuwa' me' tubu' si Set, inēnan si Idris. Bisan me' a'a me'ekkahin masa si Idris nuhut Seyitanin duk hinanganden la'at, si Idris nuhut Tuhanin duk sutsi iye.

Ellew inin ngaya kite bi sabab lella seddili magtuhut duk Tuhanin masa kala'at duk “kabingkok” miya'an. Lella inin **Nabi Nu**, ampu si Idris tu'ut. Bakas takalete ne we' masa awwalley, layun me' a'ahin tu'u si dunya. Kata'uhanbi ke bang sine a'a bahi' manamalan dem dunyahin? Metusela, iye anak si Enok. Ellum iye taman umulnen 969 tahun. Metusela sama si Lamek, duk si Lamek sama Nabi Nu. Lamek inin, sama Nabi Nu, duma'in iye Lamek tubu' si Kabil bakas takalete dehelluhin. Nabi Nu, kasempū' pangkatnen ne amban Apu' Adam. Pag lime hatus tahun ne umul Nabi Nuhin, niya' anakne inēnan si Sem, si Ham duk si Japet.

Importante si kite bi magistadi sabab Nabi Nu, pegge' masa Nabi Nu miya'an arak sali' duk kuwe'itu inin. Masa Nabi Nu penno' dunyahin we' duse. Pa'in Kitabin we' “*lumandu' ne te'ed duse me' manusiya' si dunyahin duk luwal hadja tapikilden maghinangan mala'atin.*” (Panagna'an 6:5) Penno' atey me' tubu' Apu' Adamin we' pikilan mala'atin, pagnapsuhin,

pagakkalin, pagba'isin, pagsisilin, paglidjalin, pag'abbuhin, pagsasa'in, pagbono'in, pagjinahin, pagtangkewin, pagpapateyin, duk pagkadupanganin (kuwe' tina'at si Markus 7:21,22). Pinaka'atan we' a'ahin dunya bakas pinapanjari we' Tuhan para si siyehin. Ekka siye magāgama, saguwa' pagāgamahanden pagpakitede hadja si a'a. Ine-ine kesinnahande, iye tuhande te'edin, duk duseden sigi-sigi nga'ekka!

Pakale ka'am bang ine pina'in dem Kitabin, dem Tawrat, jūd Panagna'an, kapitulu ennem:

(Panagna'an 6) ³ *Missā Tuhanin pa'inne, “Niyawakun ga'i ne teteg si manusiya' salama-lama. Matey du siye. Tinagna'an ma'in umul manusiya'in da hatu du duk duwempu' tahun.”* ⁵ *Takite Tuhanin we' lumandu' ne te'ed duse me' manusiya' si dunyahin duk luwal hadja tapikilden maghinangan mala'atin.* ⁶ *Magsusun Tuhanin we' tapapanjarine manusiya'in tu'u si dunya duk dukka ateynen sabab miya'an.* ⁷ *Manjari pa'inne, “Pagmulaku kēmon ma'ellum bakas pinapanjarikun, duma'in hadja manusiya' saguwa' sampay me' kahayep-hayepanin, me' mapalele diyata' bulakin, duk kēmon manuk-manukin. Magsusun ku te'ed bang we'ey siye tapapanjariku.”*

Manjari, kitete we' iye te'ed niat Tuhanin pagmulane me' tubu' Apu' Adamin amban dem babew dunya inin sabab la'atden. Saguwa' kitete isab we' ma'ase' Tuhanin. Tapikilne we' pasensiyahanne dahu' me' a'ahin dem 120 tahun **kaw pe siye magsusun duk lebbahande duseden** supaya siye ga'i magmula. Saguwa' bang ta'abut ne ganta'anne miya'an hukum Tuhanin ne kēmon mangga'i mangatu magsusun duk ngalebbahan duseden duk neyima' lānne mabentelin.

Niya' makajari ayate sabab addat Tuhanin sabab ganta'anne 120 tahun. Inin ne: **pasensiya te'ed Tuhanin, saguwa' niya' ganta'an pasensiyanen!** Missā Tuhanin si a'ahin duk pa'asigne siye, kaw du pa'in siye magsusun duk lebbahande duseden, saguwa' ga'i iye masensiya salama-lama. Hangkan masa Nabi Nu pa'in Tuhanin, *“Niyawakun ga'i ne teteg si manusiya' salama-lama. Matey du siye. Tinagna'an ma'in umul manusiya'in da hatu du duk duwempu' tahun.”* Kitete we' mabaya' dahu' Tuhanin masensiya si me' a'a madusehanin, ubus maki siye hukumne bang ga'i siye ngatu magsusun duk ngalebbahan duseden. Si inin makajari takitete duwe addat Tuhanin: **pasensiyanen duk mulka'nen.** Hāp Tuhanin duk pesensiya te'ed; saguwa' bentel isab iye duk nga'astel te'ed iye!

Niya' **mekepikilne** we' Tuhanin ngagad-ngagad hadja duk kakakal, pa'inde we' mura iye astel duk sinna iye mogpog duk peddi'an a'ahin. Duma'in Tuhanin sa miya'an. **Niya' isab mekepikilne** we' Tuhanin ga'i du te'ed astel duk ampunne hadja duse a'ahin duk keyipatanne. Luwal

iyé kata'uhanden duk pina'inden, “Hāp Tuhanin! Hāp Tuhanin!” Saguwa' duma'in isab Tuhanin sa miya'an.

Inakahan kite dem Kitab sabab mabennalin bang sa'ingge Tuhanin. Hāp Tuhanin duk bentel! Ta'u iye masensiya duk astel. Sabab hāpnen duk ase'nen hangkan pasensiyahanne me' madusehanin, saguwa' sabab bentelnen duk sutsinen hangkan isab iye ngamā si me' duseden. Tuhanin Manimbulin duk Mangahukumin. Ekka te'ed sinulat we' me' kanabihanin sabab **pasensiya duk mulka' Tuhanin**. Pakale ka'am si me' sinulatde sinduwehin.

Pa'in Kitabin:

*“Da'a te'ed kayipatanun bi da bayu' inin we' bang Tuhan du da ellewin kuwe' da ngibu tahun duk da ngibu tahunin kuwe' da ellew du. Sali'-sali' du si iye da ellewin duk da ngibu tahunin. Kannal me' a'a sinduwehin we' lomboy Tuhanin duk ga'i du tumananne sanggupunen. Saguwa' hangkan ga' pe tumananne pegge' asal **agad-agadne** kaw du pagsusunanbi dusebin. **Pegge' ga'i iye baya' we' niya' bisan dambuwa' ilegga** saguwa' kabaya'annen we' kēmon pagsusunande duk lebbahande duseden. **Saguwa' asal pitu du ellew Tuhanin**. Keddut iyan papitunen, kuwe' katekka a'a panangkewin.”* (2 Petros 3:8-10) *“**Tuhanin hep mangahukum** me' a'anen. Asal makatalew-talew te'ed bang kite legga Tuhan ma'ellumin.....Hangkan pahatul-hatul ka'am. Pakalehun bi te'ed lapal Tuhanin duk da'a sagga'un bi.....pegge' Tuhanten bi ngalegga kuwe' ebbut hadje!”* (Hibrani 10:30,31; 12:25,29)

Si Kitab Jabur batsate: “**Tuhanin, hukum bentel, pakitehanne mulka'nen** ellew-ellew [si me' madusehanin] mangga'i mangatu mangaganti'an addatnen.” (Jabur 7:11,12)

Dem Kitab Injil sinulat sa inin:

*“**Tuhanin** la'i si surga' duk pakitehanne we' **astel te'ed** iye si me' mangga'i matalaw si iyehin duk si me' maghinangan mala'atin. Sabab hinangande mala'atin, sagga'de me' a'a sinduwehin supaya ga'i kata'uhande **tolo' mabennal** sabab Tuhanin..... Kata'uhante we' patut Tuhanin ngalegga me' a'a maghinangan me' mala'at miya'an. Kannalbi we' ga'i ka'am legga Tuhanin?.....Sewukat ne Tuhanin ma'ase' si ka'am, duk kuwe' **ga'i hadja hinangne** ine dusebin, duk **ga'i ka'am magtawus leggane**, hatu kannalbi we' ga'i iye subey asipbi. Ga'i ke tahātibi we' hangkan Tuhanin ma'ase' si ka'am, pegge' kaw du pagsusunanbi dusebin duk pinda ne ateybin? Saguwa' tuwas kōkbin, ga'i baya' lebbahanbi dusebin. Hangkan hep pasōng pangalegga ka'amin bang ta'abut ne **ellew pamakite Tuhan astelne** si me' duse manusiya'in duk pamakitene*

hukumanne mabentelin. Pegge' tumbasan Tuhanin du me' manusiya'in dangan-dangan matalep si hinangden.” (Roma 1:18;2:2-6)

Bang astel Tuhanin, duma'in kuwe' astel a'ahin. Makajari we' a'ahin astel manamal, saguwa' astelnen tahala' magimut-imut ubus bu hatu takeyipatne ne bang ine ke'astelannen tagna'. Saguwa' astel Tuhanin duma'in sa miya'an! Ga'i du ngakulang astel Tuhanin bisan tiggel. Tuhanin hukum mabentelin duk ga'i iye lipat! **Astelnen duma'in ngakulang** si me' mangga'i mangatu magsusun duk ngalebbahan dusenen; bisan pe miya'an **pesōng pe astelnen**. Inin bakas tabatsate ensini' amban dem Kitabin: *“Tuwas kōkbin, ga'i baya' lebbahanbi dusebin. Hangkan hep pasōng pangalegga ka'amin bang ta'abut ne ellew pamakite Tuhan astelnen.”*

Me' a'a masa Nabi Nuley magtambak mulka' Tuhan si siyehin! Saguwa' niya' dembuwa' a'a masa miya'an, kalasahanne Tuhanin dembūs-būs ateynen duk kahagad iye si lapal Tuhanin. A'a inin **Nabi Nu**. Hangkan pa'in Kitabin: *“Saguwa' kasulutan te'ed Tuhanin si addat si Nuhin. A'a bentel iye duk ga' niya' dusene si pagkasine. Magtuhut te'ed iye duk Tuhanin.”* (Panagna'an 6:8,9)

Ine jānnen hangkan Tuhanin kasulutan pu Nabi Nu duk pakitehanne si iye ase'nen duk lasanen? Pata' ke Nabi Nu we' kasulutan Tuhanin si iye? We'ey Tuhanin kasulutan pu Nabi Nu bu duma'in si me' sinduwehin? Ine pa'in Kitabin? Pa'inne we' **Nabi Nu kahagad duk nuhut Tuhanin**, saguwa' me' sinduwehin ga'i kahagad. **Kahagad Nabi Nu si lapal Tuhanin**. Kahagadne sanggup Tuhanin sabab Manimbulin we' papitune si dunya si pesōngan nimbul madusehanin. Nabi Nu sali' du duk kēmon tubu'an Apu' Adamin, tege duse diyalem ateyne, saguwa' kinimatan iye bentel we' Tuhanin pegge' kahagad iye si Tuhan. Pa'in Kitabin: *A'a bentel si Nu, ga' niya' dusene si pagkasine.”*

Dembuwa' ellew pa'in Tuhanin pu Nabi Nu:

(Panagna'an 6) ¹³ *“Ta'abut ne ganta'an ma'ellumin, pegge' penno' ne tibu'ukan dunyahin we' me' hinangande mala'atin. Hangkan pamulaku siye sampay dunya inin.* ¹⁴ **Ngahinang kew ba'ul**, hadjenen kuwe' kappal. Iye gunahun kayu tuwas. Lekketanun alkitlan padiyalem pabukut. Hinanganun me' bilik diyalem kappalin. ¹⁵ *Kuwe' inin subey hadjehan kappalin: taha'annen subey pitumpū' duk limen deppe. Luhahannen subey sempū' duk duwen deppe duk tenga'. Langkewannen subey pitun deppe duk tenga'.* ¹⁶ *Hinanganun sapew ....duk hinanganun isab dembuwa' gawang si seddine, bu patellu pangkatun kappalin.* ¹⁷ *Asal laseyanku du dunya inin duk pamulaku sasuku tege napasin duk ne ga' niya' ine-ine ellum tu'u si diyawa'an langit. Kēmon bayu'-bayu'an*

si babew dunya inin asal matey du. ¹⁸ Saguwa' ka'u, ngajanji' du ku si ka'u we' timbulte ka'am. Padiyalem du ka'am dem kappal, ka'am duk andanun duk anaknu lella tellunganin sampay me' andaden. ¹⁹ Duwa'un dem kappal kēmon bayu'-bayu'an tege napas, duwe-duwe siye da bayu' maglella-dende, supaya du isab siye ellum. .... ²¹ Mo'o kew isab kēmon bayu'-bayu'an kapamangan, duk niya' kinakanbi duk me' kahayepan dem kappalin.”

Manjari, sa miya'an inakahan Nabi Nu we' Tuhanin sabab lasey sōng pinatekkane si dunyahin magmula kēmon mangga'i mangatu magsusun duk makahagad si mabennalin. Inakahan isab Nabi Nu we' subey iye ngahinang kappal hadje supaya siye timbul amban laseyin. Taha'an kappalin subey 150 metro. Iyan patenna'an Nabi Nu duk pamilyanen sampay kahayepan ma'ekkahin duk sine-sine pe kahagad si Lapal Tuhanin. Dina'ak we' Tuhanin Nabi Nu ngahinang **bilik pina'ekka** diyalem kappal iyan, saguwa' **dambuwa' hadja gawangin** si seddi kappalin. Na, inin lapal Tuhanin para si me' a'a masa Nabi Nuley: **Bang niya' mabaya' lahi amban hukuman laseyin subey iye pa'asek amban gawang kappalin**. Kēmon mapa'asek amban gawangin **timbul** du. Kēmon mangga'i mapa'asek amban gawangin **magmula** du!

Manjari, nagna' ne Nabi Nu maghinang kappal. Ekka te'ed hinangne. Nabi Nu duk tellungan anakne lellahin magtebbeng hatusan kayu hadje, ubus bu hinangde papan pinagsugpat-sugpat hinang kappal. Ubus bu lekketde duk alkitlan padiyalem pabukut. Anda Nabi Nuhin duk me' anda anaknen nabang du isab. Lubagan siye inday bang piyen tahun paghinangde kappalin. Saguwa' duma'in hadja maghinang kappal Nabi Nu. Magsalsila isab iye si me' a'ahin. Kaw pa'inne sa inin: “Pakale ka'am! Inakahan ku we' Tuhanin dina'ak ku magaka si ka'am we' astel te'ed iye sabab dusebin! Maggara' Tuhanin sōng papitune laseyin si dunya supaya magmula kēmon mangga'i magsusun duk ngalebbahan dusenen. Saguwa' akahante ka'am aka-aka hāp! Ma'ase' Tuhanin, hangkan ku da'akne ngahinang kappal inin, supaya niya' palahihan sine-sine magsusun duk ngalebbahan dusenen duk kahagad si lapal Tuhanin!” Sa miya'an pamagesne me' a'ahin duk ekka pe pa'inne seddili, duk sege'-sege'ne siye dina'ak tineyikutan lān mala'at tinuhut we' ma'ekkahin masa miya'an.

Ine tapikilbin? Pakale ke me' a'a masa Nabi Nuhin duk kahagad ke siye si Lapal Tuhan minahalayak si siye pinalabey amban nabihin? Ga'i kami makajari nambung kuwe'itu pegge' tayim ne. Saguwa' si lesson balik – bang amban kahandak Tuhanin – la'uste bi istori sabab Nabi Nu inin. Duk payamante bang sa'ingge tinimbul kēmon makahagad si lapal Tuhanin duk bang sa'ingge hinukum kēmon mangga'i makahagad si lapalnen – lambo siye dem lasey mahadjehin.

Na, hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab me' bakas tabatsate ellew inin amban dem Kitabin:

“Kannal me' a'a sinduwehin we' lomboy Tuhanin duk ga'i du tumananne sanggupnen. Saguwa' hangkan ga' pe tumananne pegge' asal agad-agadne kaw du pagsusunanbi dusebin. Pegge' ga'i iye baya' we' niya' bisan dambuwa' illegga saguwa' kabaya'annen we' kēmon pagsusunande duk lebbahande duseden. Saguwa' [ellew paghukum Tuhanin] pitu du kuwe' katekka a'a panangkewin.”
(2 Petros 3:9,10)

Wassalam

Lesson 14

Nabi Nu duk lasey mahadjehin

Panagna'an 7

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta ne sabab tagna' istori Nabi Nu; kesempū pangkatnen ne iye amban Apu' Adam. Bisan ma'ekkahin masaley la'at duk luwal tapikilden kadupangan, Nabi Nu nuhut Tuhanin. Bakas kitete we' **Tuhanin suse** sabab me' duse tubu' Apu' Adamin. Pa'in Kitabin “*we' lumandu' ne te'ed duse me' manusiya' si dunyahin duk luwal hadja tapikilden maghinangan mala'atin.*” (Panagna'an 6:5) Hangkan maggara' Tuhanin maka'atan me' madusehan si dunyahin.

Saguwa' **kasulutan Tuhanin** pu Nabi Nu pegge' Nabi Nu malasa si Tuhan duk **kahagad si lapalnen**. Manjari dembuwa' ellew pa'in Tuhanin pu Nabi Nu: Tibūs ne pikilankun mapatey kēmon manusiya'in pegge' penno' ne dunyahin we' kala'atanden. Papiku lasey mahadjehin si dunya supaya magka'at kēmon ma'ellum si babew dunyahin. Bang ka'u, subey kew ngahinang kappal hadje supaya niya' palahihanbi duk me' anak-andabin.

Bang piyen tahun lubagan Nabi Nu duk pamilyanen maghinang kappal hadje iyan. Saguwa' Nabi Nu duma'in hadja maghinang kappal. Magmahalayak isab iye si me' a'a sinduwehin, pa'inne: Magsusun ka'am duk lebbahanun bi dusebin duk balik ka'am si Tuhan! Tuhan Mabentelin sōng hukumne dunyahin!

Pakale ke me' a'a masaley, pagsusunande ke duk lebbahande ke duseden duk kahagadde ke lapal pinasampay we' Nabi Nu amban Tuhanin? Ine tapikilbin? Niya' ne ibuhan tubu'an Apu' Adam si dunyahin masa miya'an, ara'-ara'bi, piyangan magsusunin duk kahagad si Tuhanin duk padiyalem kappalin? Pa'in Kitabin: “*...luwal du hadja walu' a'a matimbulin...*”(1 Petros 3:20)

Piyangan siye makahagad si Tuhanin? Walu' du: Nabi Nu duk andanen, tellungan me' anakden duk me' andaden. Kēmon me' sinduwehin ga' kahagad si lapal Tuhanin. Me' sinduwehin ga' pakale si pagmahalayak Nabi Nuhin, me' sinduwehin ngudji' hadja. Kannalde we' binalew iye pegge' maghinang iye kappal si lugal ga' niya' bohe'ne hadje. Kaw siye missā kuwe' inin: “Payamanun a'a iyan! Maghinang iye kappal hadje manamal tu'u si lahat diyata! Kaw binalew si Nu! Laseyey tu'u si lahat toho' manamal? Ga'i makajari! Bu pesōng pe, hāp du Tuhanin; ga'i du paka'atanne me' a'a bakas pinapanjarinen! Binalew kew, Nu!” Saguwa' Nabi Nu ga' pakale bisan iye palanggalande bissā pegge' kahagad iye si me' bakas bissā Tuhanin. Masi du iye pala'us maghinang kappal duk magmahalayak, pa'inne, “Magsusun ka'am duk lebbahanun bi dusebin! Hukum Tuhanin du dunyahin! We'ey ka'am ga'i ngatu kahagad si lapal Tuhanin? We'ey ka'am ngatu magmula?”

Ujudnen, ubus ne hininang kappalin we' Nabi Nu duk familyanen. Si kapitulu ennem dem ayat tuggu si jūd Panagna'an batsate: *“Hininang we' si Nu kēmon panganda'akan Tuhan iyehin.”* (Panagna'an 6:22) Memes ne kappalin. Kumpeleto ne kēmon. Luwal sa' dembuwa' mangga'in: Nabi Nu duk familyanen subey pe padiyalem kappalin. Kaw pe Nabi Nu missā balik pasuley muyu'-muyu' me' a'ahin: “Pakale ka'am si Tuhan! Magsusun ka'am duk kahagad ka'am si lapalnen! Sōng tekka ne laseyin! Pa'asek ka'am dem kappal pād-pād makajari pe! Luka pe gawangin! Sine-sine palabey amban gawangin timbul du. Seguwa' bang ga'i ka'am ngatu padiyalem sa'ingge katimbulbi amban hukuman Tuhanin?” Sa miya'an pina'in Nabi Nu si me' a'ahin. **Saguwa' ga' siye pakale.**

Hangkan pa'in Kitabin si kapitulu pitu':

(Panagna'an 7) ¹*Manjari pa'in Tuhanin pu si Nu, “Pasakey ne kew pī dem kappal duk kēmon sawe'nu dambuwa' luma'in. Pegge' takiteku we' ka'u du hadja dendangan mabentelin si kēmon me' pagkasinu manusiya'.* ²*Kēmon bayu'-bayu'an hayep tahalal, mo'o kew pitu' lella duk pitu' dende. Bang me' hayep mangga'i tahalalin, duwe-duwe kew hadja mo'o, dambuwa' lella duk dambuwa' dende.* ³*Damikkiyan isab me' manuk-manukin subey kew mo'o pitu' lella duk pitu' dende da bayu' supaya ga'i lepas seppuhanden tu'u si dunya.* ⁴*Pegge' puwas da simana binna'an, palabo'ku ulanin si dunya duk ga'i padeheng dem ampatpū' ellew duk ampatpū' sangem. Duk kēmon bayu'-bayu'an bakas pinapanjarikun sasuku tege napas matey du.”* ⁵*Manjari tinuhut we' si Nu kēmon panganda'akan Tuhan iyehin.*

Ine jānnen hangkan disi Nabi Nu duk familyanen pasakey diyata' kappal? Pegge' kiteke ekka gabun? Pegge' ta'ükde ne we' sōng ulan? Duma'in! Ga' niya' gabun kiteke pag pediyalem siye dem kappal. Ine

jānnen hangkan siye pa'asek? Dembuwa' hadja jānnen. Padiyalem siye pegge' **kahagad siye si me' bakas pina'in we' Tuhanin**. Kaw niya' a'a si luwasan tapikilde: “Kahagad ku isab si Tuhan, saguwa' ga'i ku pa'asek dem kappal iyan! Kahagad ku si Tuhan, saguwa' ga'i ku makajari kahagad si minahalayak si Nu iyan!” Ine makajari pa'inte sabab me' a'a iyan? Pa'inte, we' **ga'i siye te'ed kahagad si Tuhan**, pegge' ga'i siye kahagad si bissā Tuhan minahalayak we' nabi Tuhanin. Ga'i siye ngatu magsusun duk ngalebbahan duseden duk ga'i siye ngatu neyima' lān minemes we' Tuhanin palabey amban Nabi Nu supaya siye timbul. Kaw pahadjede Tuhanin duk behede, saguwa' ateyden tala du, tala du te'ed amban iye.

Pa'in Kitabin:

“Na, pasakey ne si Nu duk me' anak-andanen duk me' ayu'annen pī dem kappal duk siye ga'i ta'abut we' laseyin. Pasakey isab me' hayep tahalalin duk me' hayep mangga'i tahalalin duk me' manuk-manukin duk kēmon mapalele diyata' bulakin. Padiyalem siye pī pu si Nu dem kappal, duwe-duwe siye lella-dende sa panganda'akan Tuhan si Nuhin.....(Ubus) tinambel ne we' Tuhanin gawang kappalin.”
(Panagna'an 7:7-9,16)

Takalenu ke bang ine hinang Tuhanin pag ubus padiyalem disi Nabi Nu duk pamilyanen? Pa'in Kitabin, **“Tinambel we' Tuhanin gawangin!”** Tekka ne ellew mulka' Tuhanin. Tiggel ne pasensiya Tuhanin si me' a'a masa miya'an, saguwa' kuwe'itu **ubus ne pasensiyanen! Luwal mulka'nen matelebbihin**. Tinambel we' Tuhanin gawangin; bu bang Tuhanin manambel gawangin ga' niya' makajari ngalukane.

Ubus, pinapī we' Tuhanin bohe' laseyin sa bakas pananggupnen. Ngalindem langitin; nihup beliyuhin. Niya' gabun duk lugung duk lalat duk linug. Kuwe'itu **migpid we' talewden** me' tubu'an Apu' Adamin. Pag sanyang pe lahatin, kamurahan siye ngatuhan Tuhanin si bissāhande duk si hinangande. Saguwa' kuwe'itu pegge' nagna' ne tekka hukuman Tuhanin, ga'i ne siye ta'u missā! Tekka ne orasnen duk paharap siye si Tuhan duk hukumannen mabentelin, bu ga' niya' patapukande!

Landes manamal ulanin; me' buwal malalem diyalem bulakin ellum ne duk ekka bohe' paguwa', tahikin duk me' bohe'in dunuk duk ka'ujudannen lasey manamal. Kēmon puweblo duk kaluma'an dunukan. Me' a'a mangga'i magtawus tabo'o we' dunukin, lahi pegge' kadahitan siye, miha kūd duk punu. Me' a'a bakas mangudji' Nabi Nuhin duk maneyikutan lapal Tuhanin, kuwe'itu kata'uhande we' kēmon pina'in Tuhan palabey amban nabinen **to'o te'ed**. Saguwa' kata'uhan inin **ga'i ne nabang** si siye pegge' ga' ne niya' dapatde magsusun; lugal para pagtimbulin ubus ne. Kaw me' sinduwehin maggasud tudju Nabi Nu, pa'inde, “Nu, Nu! Lukahun gawangin! Nu, tabangun kami! Timbulun kami! Kahagad kami ne pina'innun, Nu!

Tewwa' pina'innun! Kahagad ne kami! Kahagad ne kami!” **Saguwa' tarasaw ne siye.** Tinambel ne we' Tuhanin gawangin. Ellew para pagtimbulin ubus ne. Tekka ne ellew paghukumin. Bisan bang siye māku-māku, nāring, magpogpog si gawangin, bisan bang kata'uhande ne mato'ohin – ga'i ne makajari ganti'ande pikilan Tuhanin. **Bang tinambel ne we' Tuhanin gawang pagtimbulin, ga' niya' makajari ngalukane.**

Manjari, pa'in Kitabin we' dem empatpū' bahangi luwal ne hadja landes manamal ulanin, duk sigi-sigi ne hadja dunuk sampay bisan me' punuhin latap we' bohe'. Saguwa' kappalin pagampung dem bohe'.

“Manjari, kēmon ma'ellum diyalem dunyahin matey ne. Pinamula we' Tuhanin kēmon ma'ellum diyalem dunyahin, manusiya', hayep, me' bayu'-bayu'an mapalelehin, me' manuk-manukin. Magmula siye kēmon. Luwal matalebbi ma'ellumin disi Nu duk me' sawe'ne dem kappalin.” (Panagna'an 7:21,23)

Tumanan Tuhanin ke bakas pananggupnen? Na, bugtu'! Hukumne ke me' madusehanin mangga'i mangatu magsusunin? Bugtu' hukumne! Hukumne kēmon mangga'i diyalem kappalin, sa bakas pina'innen.

Me' bagayku mapakalehin, taman inin ne hadja istori Nabi Nu ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin ubuste istori inin si lesson mapaturulin, duk payamante bang sa'ingge disi Nabi Nu duk anak-andanen la'i diyata' kappalin. Saguwa' niya' pe dembuwa' importante subey ayate amban istori hukuman lasey mahadjehin. Inin ne: **Niya' gara' Tuhanin ellew seddili si pesōngan bang hukumne me' a'a si dunyahin.** Duk ellew pangahukumne si pesōnganin mas pesōng makatalew amban hukuman matekka si manusiya'in masa Nabi Nu!

Pakale ka'am si me' sinulat we' dembuwa' me' nabi Tuhanin sabab ellew hukuman si pesōnganin hāтинен ellew kiyamatın. Pa'inne:

“Manjari inin, niya' takiteku kursi pote' duk hadje. Takiteku isab maningkolo' mala'ihin. Sābu miya'an, bessuwang dunyahin duk langitin lanyap amban pana'anan Tuhanin duk ga' ne siye takite balik. Manjari takiteku kēmon me' pateyin, mākanak-a'a bahi', langkew paga'enen atawa diyawa', nengge la'i paharap si kursi miya'an. Ubus bu iluka ne me' libruhin sampay libru bakas panulatan ēn me' a'a ka'urungan umul ga' tamanannen. Manjari kēmon me' pateyin hinukum ne dangan-dangan sabab bakas tahinangde ka'ellumden pegge' la'i kēmon tasulat dem me' libruhin. Manjari sasuku ga' talista ēnnen dem libru panulatan ēn me' a'a taga umul ga' tamanannen, ilakasan isab dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin.” (Me' Pinakita'u 20:11-12,15)

Me' bagayku mapakalehin, bang tapikilnu ellew paghukum makatalew iyan, ga'i ke kew tinalew? Tasulat ne ke ēnnun dem libru

bakas panulatan ēn me' a'a ka'urungan umul ga' tamanannen? Padiyalem ke kew si gawang pagtimbul iluka we' Tuhanin? Pa'in Lapal Tuhanin: **“Ellew inin ne ellew pangeddew Tuhanin pamakitene lasanen. Ellew inin ne ellew panimbulne ka'am amban hukuman dusebin.”** (2 Korinto 6:2) Bakas kitete we' pasensiya te'ed Tuhanin masa Nabi Nu duk buyu'-buyu'ne me' a'ahin dina'ak magsusun duk ilebbahan duseden duk kahagad duk timbul, saguwa' ujudnen tinambel we' ne gawang pagtimbulin. Sine-sine ga'i ngatu padiyalem gawang kappalin, tewwa' we' hukuman Tuhanin.

Sabab **Ellew Paghukum si pesōngan**, bang hinukum dunyahin we' Tuhanin duk hukuman bentel, pa'in Kitab: *“Bessuwang hadja iyan tekka ellew papitu Panuhutanin kuwe' papitu a'a panangkew bessuwang hadja tekka sangem. Bang me' a'ahin magpa'in, 'Na, sanyang ne. Ga' ne niya' makasiya-siya,' bessuwang hadja iyan tekka bala'in duk magmula siye. Keddut patekka bala'in kuwe' dende bessuwang peddi'an bang sōng nganak bu ga'i iyan lumahi me' a'ahin.”* (1 Tessalonika 5:2,3) Ga' niya' a'a lumahi ellew iyan, luwal me' mapadiyalem si gawang pagtimbul bakas iluka we' Tuhanin para si me' tubu'an Apu' Adamin.

Kata'uhannu ke sabab **Gawang** iluka we' Tuhanin para si madusehanin? Kata'uhannu ke sabab lān palahihan minemes we' Tuhan para si ka'uhin? Sine mangga'i matewwa' hukuman laseyin masa Nabi Nu? Luwal me' mapadiyalem si gawang kappalin! Sa miya'an du isab bang ellew paghukum si pesōngan. Pinakitehan kite dem Kitab we' niya' **dembuwa' gawang pagtimbul** minemes we' Tuhanin para si me' tubu'an Apu' Adam madusehanin. Kata'uhannu sabab gawang pagtimbul iyan? Pakalehun bissā bakas pina'in we' Mapasellet masutsi bakas pinapitu we' Tuhan si dunyahin. Pa'inne: **“Aku dalil gawangin. Sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye!”** (Yahiya 10:9) *“Sabennal akahante ka'am, sine-sine makakale me' panolo'kun duk kahagad si mamapitu akuhin, ellum iye salama-lama. Ga'i iye tewwa' hukuman Tuhanin.”* (Yahiya 5:24)

Me' bagayku, taman inin ne dahu' ellew inin. Saguwa' si me' lesson si pesōngan ekka pe ta'ayate sabab Manimbul inin pinapitu we' Tuhanin si dunya. Iye magpa'inin, **“Aku dalil gawangin. Sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye!”**

Na, hāp isab bakas kew pakale. Bang amban kahandak Tuhan, si lesson mapaturulin maki sa' ubuste istori sabab Nabi Nuhin.....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin duk tinolo'an kew sasangnu mikil-mikil sabab panilew inin amban dem Lapalnen:

“Inumey kalumeppate amban mulka' Tuhanin bang ga'i hinangte ine katimbulan mahadje inin?” (Hibrani 2:3)

Wassalam

Lesson 15

Sabab Nabi Nu duk kapangandelan Tuhanin

Panagna'an 8, 9

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Ellew inin **ubuste ne istori sabab Nabi Nuhin**. Suga' balikte dahu' me' bakas ta'ayate sabab Nabi Nu duk lasey mahadjehin si me' duwe lesson dehelluhin. Si kapitulu ennem dem jūd Panagna'an takaletē we' la'at te'ed me' a'ahin masa Nabi Nu; kēmon tapikil dem atey me' a'ahin la'at. Hangkan maggara' Tuhanin ngalaseyan dunyahin supaya magmula kēmon madusehanin mangga'i mangatu neyikutan me' duseden duk paharap si Tuhan mato'o duk ma'ellum te'edin.

Masa kabingkok duk kala'at miya'an, dembuwa' du a'a kasulutan Tuhanin. A'a iyan Nabi Nu. Ngandel Nabi Nu si Tuhan duk malasa si iye. Hangkan, dembuwa' ellew missā Tuhanin pu Nabi Nu duk da'akne iye ngahinang kappal hadje. Kappal iyan palahihande duk pamilyanen duk me' kahayepanin supaya siye lumahi amban laseyin. Inday bang piyen tahun paghinang disi Nabi Nu kappal inin duk tolo'anne me' a'ahin dina'ak magsusun duk ilebbahan me' duseden duk kahagad si lapal Tuhanin. Saguwa' **ga' siye niya' pakale** si pagmahalayak Nabi Nuhin. Ga' niya' kahagad si me' pina'in Nabi Nu sabab lasey sōng matekkahin.

Dembuwa' ellew memes ne kappalin. Ubus tekka ne isab oras pangahukum Tuhan manusiya' mala'atin. Tiggel ne pamasensiya Tuhan si me' mangisasin saguwa' kuwe'itu ga' ne iye masensiya. Hangkan dina'ak Nabi Nu pasakey diyata' kappal sampay pamilyanen duk dina'ak isab siye mo'o kēmon bayu'an hayep tahalal pitu' lella duk pitu' dende, duk duwe-duwe amban me' bayu'an hayep ga'i tahalal maglella-dende. Ubus pasakey ne Nabi Nu duk pamilyanen duk me' kahayepanin diyata' kappal sa dina'ak we' Tuhanin. Ubus bu pa'in Kitabin, “*Tinambel we' Tuhanin gawangin*”. Bakas iluka we' Tuhanin gawang para pagtimbul

me' a'ahin, bu iye du isab manambel iyehin. **Ellew kama'ase' Tuhanin puwas ne; tekka ne ellew mulka'ne makatalew manamalin!**

Ubus bu niya' lalat duk lugung duk linug basag manamal. Landes ulanin duk dunuk dem kēmon lahatin. Kēmon me' a'ahin lahi miha lān tudju diyata' duk si me' punu, saguwa' ga' niya' siye lumahi amban mulka' Tuhanin! Me' a'a bakas mangisas Nabi Nuhin duk maneyikutan lapal Tuhanin, kuwe'itu kata'uhande ne bang ine mato'ohin. Saguwa' kuwe'itu **tarasaw ne!** Puwas ne oras para pagtimbulin. Tinambel ne we' Tuhanin gawangin.

Diyalem ampatpū' bahangi landes ulanin bu ga'i padeheng, duk niya' buwal ellum amban dem bulak taman kēmon ilatapan sampay me' punuhin. Saguwa' kappalin pagampung du dem bohe'. Pa'in Kitabin:

“Kēmon ma'ellum diyalem dunyahin matey ne. Pinamula we' Tuhanin kēmon ma'ellum diyalem dunyahin, manusiya', hayep, me' bayu'-bayu'an mapalelehin, me' manuk-manukin. Magmula siye kēmon. Luwal matelebbi ma'ellumin disi Nu duk me' sawe'ne dem kappalin.”
(Panagna'an 7:21, 23)

Manjari inaka dem Kitabin we' tekka ne pangalegga Tuhanin sa bakas panungga'nen. Kēmon si **luwasan** kappalin magmula. **Kapangandelan Tuhanin duk tumananne me' pina'innen.**

Ine malumabey si me' a'a **diyalem** kappalin? Takeyipat Tuhanin ke disi Nabi Nu? Tuhanin mamakan manuk-manukin bu ga' siye niya' labo' si bulak bang duma'in amban kabaya'an Tuhan, ga' du siye takeyipatne. Batsate bang ine sinulat dem jūd Panagna'an kapitulu walu'. Pa'in Kitabin:

“Saguwa' ga' du takeyipat Tuhanin disi Nu duk kēmon kahayepan dem kappalin. Niya' baliyu pinatihup we' Tuhanin pī si tibu'ukan dunya ubus nagna' ne pakelles bohe'in....Manjari kapitum bulannen tahun miya'an duk pitsa sampū' duk pitu' sumanglad ne kappalin diyata' Punu Ararat.” (Pangna'an 8:1,4)

Manjari, kitete hep si me' ayat inin we' ta'esseb du we' Tuhanin Nabi Nu duk sawe'ne dem kappalin. Patihupne baliyuhin si dunya supaya pakelles bohe'in. Papīne kappalin tudju punu langkew inēnan *Ararat* supaya sumanglad la'i. Pag ubus disi Nabi Nu duk pamilyanen la'i diyata' kappal den tahun duk de simana, bohe' ma'ekka bakas mangalatapan dunyahin, teggang ne. Ubus pa'in Tuhanin pu Nabi Nu, *“Duwa'i ne ka'am amban kappal iyan, ka'am magtewtey-anakin duk me' ayu'annun.”* Hangkan duwa'i ne disi Nabi Nu amban dem kappal sampay kēmon me' kahayepanin. Pag ubus ne siye duwa'i ngahinang Nabi Nu pagkurbanan. Manjari ngeddo' iye amban me' bayu'-bayu'an hayep tahalalin duk

amban me' bayu'-bayu'an manuk-manuk tahalalin duk sōnganne si Tuhan. Sumbali'ne duk eggasne siye diyata' pagkurbananin.

Takalebi ke bang ine hininang Nabi Nu dehelluhin pag dumuwa'i ne iye amban diyata' kappal? **Magkurban iye hayep mangga' niya' dusen**en, duk eggasne diyata' pagkurbanan bakas hininangnen. Ga' du inānan we' Tuhanin sara'nen, pa'inne: *“Ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22) **Pinamula we' laseyin me' a'a ma'ekka madusehanin** amban diyalem dunya, saguwa' **ga' du pinamula gamut duse** mala'i dem atey manusiya'in. Hangkan hep Nabi Nu duk tubu'nen subey pe nōng kurban si Tuhan sabab duseden. Bakas kitete ne we' luwal kamatey makajari muwasan dusehin. Me' kurban sinōngan we' kapapu'anten bi bu sinumbali' masaley kuwe' limbagan Manimbulin hadja. Masa miya'an ga' pe bakas pitu Manimbulin si dunya supaya iye matey, hātinin bu'us di laha'nen, supaya kabayedanne utang para duse me' tubu'an Apu' Adamin. Kēmon miya'an dembuli pe amban masa Nabi Nu. Hangkan pag duwa'i Nabi Nu amban diyata' kappal magtawus iye numbali' hayep pagkurban supaya anaknen duk tubu'nen si pesōngan kata'uhan we' ga'i ginanti'an sara' Tuhanin pa'inne, *“tumbas si me' a'a magdusehin matey siye”* (Roma 6:23) duk *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22)

Manjari pa'in Kitabin:

“Ta'ūk we' Tuhanin bengngi ineggas miya'an duk kasulutan iye.... Manjari iledjiki'an si Nu duk anaknen we' Tuhanin, pa'inne, 'Pa'ekkahun bi tubu'bin duk ka'am nga'ekka duk lapatun bi dunyahin.....Ngajanji' ku si ka'am duk si me' tubu'bi me' pangkat-mamangkatin....we' ga'i ne te'ed laseyanku balik dunyahin supaya magmula kēmon sasuku tege napas tu'u si dunya. Ga'i ne te'ed ilaseyan balik dunyahin pamaka'at iye....Iye inin indan janji'ku si ka'amin duk si kēmon tege umul. Janji'ku si ka'am pangkat-mamangkatin ga' niya' tamananne. Pabettadku bidadalihin diyata' mahawan indan janji'ku si dunyahin. Kahaba' pagabunku diyawa' langitin duk takite du bidadalihin diyalem gabun, ta'essebku du janji'ku si ka'am inin duk si kēmon bayu'-bayu'an tege umul dem dunyahin. Ga'i ne te'ed balik laseyin pamaka'at sasuku tege umulin.’” (Panagna'an 8:21; 9:1,9,11-15)

Si me' ayat bakas tabatsate kuwe'itu inin niya' dembuwa' bissā binalik we' Tuhanin pu Nabi Nu minlime. Bakas takalenu ke? Bissā inin **janji'**. Bang tina'at bissā inin dem Lapal Tuhanin sigi-sigi hātinin we' sanggup espesiyal amban Tuhan para si manusiya'. **Tuhanin Manumanan janji'in**. Kapangandelan Tuhanin bu mabaya' pakitehanne si me' tubu' Apu' Adamin we' kapangandelan iye! Hangkan – pegge' hāp Tuhanin – ngajanji' iye pu Nabi Nu duk me' tubu'nen, pa'inne, *“Ga'i ne te'ed ilaseyan*

balik dunyahin pamaka'at iye.” Iye pananggung Tuhanin. Duk duma'in hadja missā Tuhanin saguwa' hinanganne isab indan, pinabettadan bidadali we' ne diyata' mahawan.

Kata'uhannu ke we' **bidadalihin** takitete magtekka-tekka bang bakas ulan, indan sabab **kapangandelan Tuhanin**? Kahaba' kitete bidadalihin diyata' mahawan, mabaya' Tuhanin ma'esseban kite bi we' sigi-sigi iye kapangandelan sampay pangkat-mamangkat. Pinabettad we' Tuhanin bidadalihin diyata' mahawan supaya tapabugtu'ne janji'nen we' bohe'in ga'i ne laseyanne balik pamaka'at sasuku tege umulin. Bugtu' Tuhanin Manumanan janji'in! **Kapangandelan iye!**

Puwas amban istori Nabi Nu inin ekka pe makajari akate namba, saguwa' makajari isab tabatsabi dihananbi dem Kitab Tawrat jūd Panagna'an, kapitulu siyam. Inaka la'i we' ellum pe Nabi Nu 350 tahun, ubus, behune matey, bahi' ne te'ed iye.

Na, balikte sinduwe-sinduwe me' bakas ta'ayate sabab Nabi Nu. Niya' duwe panilewku. Ine pagbidda'an Nabi Nuhin duk me' a'a sinduwehin masaley? Ine hinang Nabi Nuhin hangkan kasulutan Tuhanin si iye? Dembuwa' hadja hininangnen. **Kahagad Nabi Nu si lapal Tuhanin.** Iye jānnen hangkan Nabi Nu ga' magmula magsumbaya' duk me' a'a masa miya'an. Pakale ka'am si me' sinulat dem Lapal Tuhanin sabab Nabi Nu:

“Si Nu asal sandel si Tuhan pegge' sakali' iye inakahan we' Tuhanin we' niya' bala' sōng tekka si dunya, kinahagad we' ne bisan pe ga' takitene. Tinuhut we' ne panganda'akan Tuhanin duk ngahinang iye kappal hadje pasakeyanne duk me' anak-andanen. Manjari pag tekka dunuk mahadjehin duk ilatapan dunyahin, ga' du siye magmula. Kēmon a'a sinduwe dem dunyahin ilegga we' Tuhanin, saguwa' si Nu kinimatan bentel we' Tuhanin pegge' sandel iye si Tuhanin.” Saguwa' *“Tuhanin ga'i te'ed kasulutan pu sine-sine bang ga'i sandel si iye.”* (Hibrani 11:7,6)

Niya' **duwe bissā** subey enna'te dem ateyte. Dembuwa' me' bissā inin bakas tasabbutte ne. Sabab ine kasulutan Tuhanin pu Nabi Nu? **Sabab sandelnen. Nabi Nu kahagadne Tuhanin; kahagad iye duk tuhutne me' bakas pina'in Tuhanin.** Sandel Nabi Nu si Tuhan duk kahagadne lapalnen bisan kēmon me' sinduwehin ga'i kahagad. Sabab sandel Nabi Nuhin tinimbul iye we' Tuhanin amban diyalem me' a'a mala'at mapaliput si iye masaley. Bang ka'am me' mapakale si programa inin ellew inin, **to'o ke ka'am kahagad si me' bakas pina'in Tuhanin?** Iye kabaya'an Tuhanin si kite bi dangan-dangan, we' kahagad kite bi kuwe' Nabi Nuhin.

Kaduwenen subey enna'te dem ateyte amban istori Nabi Nu inin, **mas pesōng pe importante amban sandel Nabi Nuhin.** Kata'uhannu

ke bang ine? We' **kapangandelan Tuhanin**. Ine jānnen hangkan kapangandelan Tuhanin mas importante amban sandel Nabi Nuhin? Pegge' bang si' Tuhanin ga'i kapangandelan duk tumananne janji'nen duk sanggupnen, ga' si' niya' kagunahan sandel Nabi Nuhin si Tuhanin. Kēmon kite kata'uhante bang sa'ingge bang kite ngandel si a'a ga'i numanan sanggupne. Upama, niya' bagaynu bu nanggung iye, pa'inne: “Sumu bo'ohante kew da karut paley.” Bu kahagad kew isab; ngandel kew si iye. Sa'ingge kew bang ga'i kew bo'ohanne? Mandā'-dā' kew (duk kaw kew isab inusan!). Ga' niya' kagunahan sandelnu si bagaynun. We'ey? Pegge' ga'i tuhut bagaynun me' bakas pananggungnen. Ngandel kew si a'a ga'i kapangandelan.

Duma'in sa miya'an bang Tuhanin. Pa'in Kitabin:

“Bang kite ga'i teteg si iye, masi du iye kapangandelan duk asal tumananne du bissānen. Pegge' bang iye, ga'i te'ed pinda addatnen.” (2 Timoteo 2:13) *“Kēmon manusiya'in kuwe' balili duk kēmon kabantuhanden kuwe' sumping sabet. Lanes du balilihin duk pagpag du sumpingin. Damikkiyan manusiya'in matey du duk ga'i layun. Saguwa' lapal Tuhanin teteg salama-lama.....Sasuku ngandel si iyehin ga'i te'ed ka'iya'-iya'an!”* (1 Petros 1:24,25; 2:6) Awe', **“kapangandelan te'ed Tuhanin!”** (1 Korinto 1:9)

Tumananne te'ed me' pananggungnen! Kitete du si istori Nabi Nu inin we' **tahinang Tuhanin kēmon bakas pananggungnen**. Tabatsate bang sa'ingge tinimbul we' Tuhanin kēmon diyalem kappalin duk hukumne kēmon me' a'a si luwasanin, sa bakas pina'innen.

Kitete isab we' inampun duse Nabi Nuhin pegge' nōng iye laha' hayep pagkurbanne, sa bakas dina'ak we' Tuhanin. Duk bakas takaletе we' pinabettad we' Tuhanin bidadalihin diyata' mahawan supaya Nabi Nu duk kēmon me' a'ahin ga'i takeyіpatde we' **“kapangandelan Tuhanin!”**

Manjari me' bagayku mapakalehin, bisan takeyіpatnu kēmon bakas bissāte ellew inin, da'a keyipatanun dembuwa' inin: **Kapangandelan Tuhanin!** Ga'i du ganti'anne Lapalnen. Tumananne du pananggungnen bisan iye kuwe' bentuk lomboy numananne. *“Kapangandelan Tuhanin... sasuku mangandel si iyehin ga'i te'ed ka'iya'-iya'an.”* (1 Korinto 1:9; 1 Petros 2:6) Kahagadte bi iye duk teyima'te bi Lapalnen bu subey diyawa' ateyten. Karayaw niya' kagunahanne si kite bi istori Nabi Nuhin duk lasey mahadjehin. Niya' kagunahanne bang lekkatte Nabi Nu makahagad si Lapal Tuhanin sasang kēmon me' sinduwehin ga'i ngatu kahagad si lapalnen duk magmula siye.

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Bang lesson balik payamante bang ine mapalabey si me' tubu'an Nabi Nuhin duk bang we'ey ekka bayu'an bissā tu'u si dunya.....

Karaway iledjiki'an kew we' Tuhanin bang kew mikil-mikil sabab mabennal amban Lapalne inin:

“Kapangandelan Tuhanin....sasuku ngandel si iyehin ga'i te'ed ka'ia'-iya'an.” (1 Korinto 1:9; 1 Petros 2:6)

Wassalam

Lesson 16

Luma' langkew la'i si lahat Babilon

Panagna'an 10,11

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin ubus ne istori sabab Nabi Nuhin. Kitete we' gara' Tuhanin pagmulane me' tubu'an Apu' Adamin ilaseyan pegge' la'at te'ed siye. Diyalem piyen tahun sasang Nabi Nu maghinang kappalin, **ngurung lugal Tuhanin supaya a'a madusehanin magsusun duk lebbahande duseden**. Kappal inin makajari pasakeyan sine-sine kahagad si lapal Tuhanin. Saguwa' ga' niya' neyikutan dusenen duk kahagad si lapal Tuhanin luwal Nabi Nu duk anak-andanen. Hangkan ujudnen **tinumanan we' Tuhanin tungga'nen, pegge' bentel Tuhanin duk kapangandelan**. Paka'atanne kēmon mangga'i mapalabey amban gawangin duk mapadiyalem kappalin, duk timbulne mapasakey makulangin.

Ellew inin pala'us ne kite bi si jūd Panagna'an duk ta'ayate bang ine mapalabeyin **pag ubus lasey mahadjehin**. Si me' lesson dehellu sabab Nabi Nuhin takaleta we' niya' tellungan anakne lella, **si Sem, si Ham duk si Japet**. Makajari kitete amban dem Kitab we' **kēmon a'a dem dunyahin** amban me' lella tellungan inin. Si Sem kapapu'an me' a'a Yahudi duk a'a Arab duk niya' pe. Me' tubu'an si Hamin patenna'anden tudju mata satan amban pala'ihan disi Nabi Nu masaley. Me' tubu'an si Japetin patenna'anden tudju pamābag lahat.

Bang mabaya' kata'uhannu namba sabab me' bangsaden duk lahatden masaley, makajari kew matsa si kapitulu sempū' duk sempukdembuwa' dem jūd Panagna'an si Kitab Tawrat. Saguwa' si lesson ellew inin iye hadja pinahātiten sabab me' anak Nabi Nu tellunganin, si Sem, si Ham, duk si Japet. Si **Sem** tapene' we' Tuhanin manjari dembuwa' me' **kapapu'an Manimbul** mapitu si dunyahin. Hangkan me' istori me' ekka

dem Kitabin sabab me' tubu'an si Sem. Amban tubu'ne hep paguwa' me' nabi Tuhanin duk Manimbul kēmon manusiya'in.

Makajari pa'inte, we' kēmon a'ahin tubu'an me' anak Nabi Nu tellungan inin. Ka'am, aku, duk kēmon me' a'a dem Pilipinasin, me' a'a Sina' duk kēmon me' a'a sinduwehin tu'u dem dunya. Kēmon ma'ellum kuwe'ituhin tubu'an Nabi Nu. Hangkan makajari pa'inte we' tu'u kite bi pegge' kahagad Nabi Nu si Tuhanin duk ngahinang iye kappal supaya timbul pamilyanen. Pag timbul disi Nabi Nu amban laseyin, tumuhut isab kite si iye timbul.

Iledjiki'an we' Tuhanin Nabi Nu duk anaknen, pa'inne: *“Pa'ekkahun bi tubu'bin duk ka'am nga'ekka duk lapatun bi dunyahin.”* (Panagna'an 9:1) Hangkan pag niya' ne hatu hatusan tahun puwas lasey mahadjehin banes manamal a'a dem dunya. Duk **ngala'at ne isab balik manusiya'in we' duse**. Bakas kitete ne we' Nabi Nu duk anaknen disalide madusehanin pegge' tubu'an Apu' Adam siye. Pag pasakey siye diyata' kappal la'i du isab si siye **disalide magdusehin** kuwe' pusaka' amban Apu' Adam. Duk pag duwa'i siye amban dem kappal, la'i pe **gamut dusehin** diyalem ateyde. Ga' du pinda dem ateyden we' laseyin. Hangkan kēmon a'a dem dunyahin bang inanakan niya' ne andang duse dem ateyde pegge' tubu'an Nabi Nu siye bu Nabi Nu tubu'an Apu' Adam.

Asal to'o du isab, we' pag palabey hatusan tahun puwas lasey mahadjehin me' ekkahin me' tubu'an Nabi Nuhin ga'i ne tapikilde Tuhanin duk kinabaya'annen. **Ga' siye** neppu papu'den si Seth, si Idris duk Nabi Nu **kahagad si lapal Tuhanin**. Takeyipatde ne Tuhanin duk ga'i siye magsukul si iye sabab kēmon pangurungne siyehin: umul, napas, danta' ellew, ulan duk kinakan. Bang sabab bidadali bakas pinabettad we' Tuhan diyata' mahawanin supaya siye pa'essebanne we' kapangandelan iye, me' ekkahin ga'i bisan kata'uhande hātinen. Pakale ka'am bang ine pa'in Lapal Tuhanin sabab a'a sa miya'an:

“Kata'uhande hep sabab Tuhanin, saguwa' bisan du kata'uhande we' asal pata' iye pinahadje pegge' iye Tuhanin, ga'i iye pahadjede. Ga'i siye bisan magsukul si iye sabab me' tahinangnen. Saguwa' iye hadja pinikilden me' mangga' niya' gunanen. Lanab pikilanden hangkan ga'i tahātide mabennalin. Pa'inde we' lalem pikilanden bu pa'in dupang hati' siye. Ga'i kahagadde mabennal sabab Tuhanin saguwa' iye kinahagadden mangga'i mabennalin. Tuhanin magpapanjari kēmon-kēmonin saguwa' ga'i iye pahadjede duk ga'i iye tuhutde. Iye pinahadjeden me' bayu'an bakas pinapanjarinen. Saguwa' Tuhanin subey pinudjihin salama-lama. Amin” (Roma 1:21,22,25)

Me' ekkahin me' tubu'an Nabi Nuhin, eddo'de pe kuwe' si Kabilin ga'i nuhut mabennalin saguwa' nuhut mangga'i mabentelin. Tege āgama

siye saguwa' duma'in āgama mato'ohin pegge' ga'i du maguyun duk lān mabentel minemes we' Tuhanin. Ga'i siye pakale si lapal mato'o amban Tuhanin. Pakale siye si Nakura' Seyitanin.

Niya' dembuwa' lella ēnnen si **Nimrod**. Dembuwa' iye tubu' si Ham, anak Nabi Nu kaduwenen. Si Nimrod inin bantu iye a'a magpelim. Ellum iye me' lime hatu tahun puwas laseyin. Hāti ēnnen – mundu. Lalem te'ed kata'u si Nimrod inin saguwa' ga'i kata'uhanne Tuhanin. Ga'i iye pakale si lapal Tuhanin bu iye tinuhutnen lān Seyitanin, lān si Kabil duk lān me' a'a masa Nabi Nuhin. Si Nimrod inin ekka puweblo hadje hinangne duk magpalanu pe iye maghinang dembuwa' **puweblo hadje manamal**. Kabaya'annen we' kēmon a'a dem dunyahin makajari magdembuwa' patenna'an duk magdembuwa' dem ateyden.

Kuwe'itu batsate ne kapitulu sempukdembuwa' amban dem jūd Panagna'an. Payamante bang ine pina'in dem Kitabin sabab puweblo hadje pinalanu we' si Nimrod duk sawe'nen. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 11) ¹ **Masa awwalley kēmon a'a si dunyahin dembuwa' hadja bahasaden, sali'-sali' bissāhanden.** ² Manjari miha siye paglahatande tudju silangan duk tapi siye si lahat kadatagan si Babilon duk maglahat siye la'i. ³⁻⁴ Magisun siye duk pa'inde, “Hāp pe kite bi maghinang dembuwa' puweblo patenna'ante bi. Duk **subey niya' dembuwa' luma' langkew manamal, agen umabut diyata' langit, supaya te'ed kite bi bantu duk ga'i kite bi kanat-kanat si ampat pidjū alam inin.**” Duk magisun siye namba pa'inde, “Sūngte bi maghinang tisa' pina'ekka duk tapete bi duk tuwas.” Gunade hep tisa' pegge' ga' niya' tantu batu duk gunade alkitlan paglekket me' tisa'in.

Manjari kitete tu'u we' magpalanu me' tubu'an Apu' Adamin maghinang puweblo hadje duk **dembuwa' luma' langkew manamal**, agen umabut diyata' langit. Ine jānnen hangkan siye mabaya' maghinang luma' langkew manamal? Si Nimrod duk sawe'nen mabaya' siye we' bantu ēnden si dunya. Magpalanu siye pinagtipun me' a'a dem dunyahin si dembuwa' lahat supaya siye basagan duk ga'i kanat-kanat si ampat pidjū alamin. Saguwa' Tuhanin ga'i kasulutan si me' palanude miya'an. Inakahan me' tubu' Nabi Nuhin we' Tuhanin subey lapatde dem dunyahin. Tuhan mamapanjari manusiya'in kata'uhanne du bang ine mahāp para si me' a'a dem dunyahin. Saguwa' me' ekkahin me' tubu' Nabi Nuhin ga'i du hinangde ine kinabaya'an Tuhanin. Kannalde we' ta'u siye amban Tuhanin. Kuwe' siye Nakura' Seyitanin, penno' ateyden we' **pagabbu duk kuntara si Tuhan**. Saguwa' pa'in Kitabin: “*Sine-sine mahadje dine pinadiyawa' du, duk sine-sine madiyawa' dine pinahadje du.*” (Mateo 23:12) Duk “*Me' kinimatan mahalga' we' me' a'ahin, ga' du niya' kagunahanne bang si Tuhan.*” (Lukas 16:15)

Bang pahadjete a'ahin atawa bang bantute diten, **duse** du iyan si matahan Tuhan, pegge' luwal hadja **dembuwa' ēn pata' pinudjihin duk pinahadjehin**. Iyan ēn **Tuhanin** mamapanjari dunya duk langitin! Pa'in Kitabin hep: *“**Sasuku mabaya' magbantuhin, subey iye magbantu hadja sabab me' bakas tahinang Tuhanin!** Pegge' duma'in a'ahin tineyima' we' Tuhanin bang pudjine dinen saguwa' bang Tuhanin mamudji iyehin.”* (2 Korinto 10:17,18)

Saguwa' masa si Nimrod, me' ekkahin me' tubu'an Apu' Adamin ga'i du pahadjede Tuhanin. Kannalde we' ga' niya' kagunahan Tuhanin duk lapalnen; ga'i ko' nesessita we' niya' ngakahan siye bisan ine-ine. Iye hadja dem pikilanden we' **ga'i siye ngatu nuhut sine-sine atawa ine-ine duk sigi-sigi siye nguntara**. Bisn sampay ellew inin sa miya'an du dem atey me' tubu'an Apu' Adamin. Kitete du bisan si nakanak diki' bang hantakande bettisen duk pa'inde, “Ga'i ku, ga'i ku!” Bu mas pesōng pe kitete addat sa miya'an si a'a bahi! Ine ente' jān pagsasa'an si luma' duk si me' kabangsa-bangsahan si dunyahin? Duma'in ke pegge' ga' siye ngatu magtuhut isun duk a'a sinduwehin saguwa' iye tapikilden: “Bang aku, ta'u ku mikilan diku. Addatkun hāp manamalan. Āgamakun hāp si aku. Grupukun iye matumewwa'in. A'akun mas hāp amban sinduwehin. Bangsakun ta'u amban sinduwehin. Ēnkun iye ma'importante manamalin. Panyapkun! Kabaya'ankun! Hinangkun! Sinkun! Aku du! Ga' niya' seddili, aku!!!” Bang a'ahin, luwal hadja tapikilnen dinen! Kēmon siye, iye hadja ma'importantehin, mahāp para si siyehin. Pikilan sa miya'an, ga'i ngatu magtuhut isun duk me' sinduwehin saguwa' iye hadja pinihaden mahāp para si diden, iye jānnen hangkan pagsasa'an duk pagbono'an si kēmon dunya. Saguwa' **bunsi Tuhanin si pikilan sa miya'an**, pegge' ēn Tuhanin hadja pata' pinudjihin duma'in a'a. Hangkan pa'inne dem Lapalnen: *“**Aku Tuhan Magbaya'-baya'in; iye ēnkun! Ga'i papiku pudjikun si seddili!**”* (Shi'ya 42:8)

Na, me' a'a miya'an nagna' maghinang luma' langkew manamal umabut ko' diyata' langit, ga'i du meke'ine si siye tapudji Tuhanin atawa ga'i. Kabaya'anden hadja we' siye pinudjihin. Ga' niya' kagunahande si Mamapanjari siyehin. Bugtu' ekka a'a masaley magāgama du, saguwa' **ga' du tapikilde lapal Tuhanin**. Kannalde we' tapī siye si surga' sabab di hinanganden. Pikilun! Lime hatas tahun du palabey puwas laseyin bu me' a'ahin nuhut di kabaya'anden hadja duk ga' tapikilde Tuhan mangurungan siye umul duk napas. Kuwe' siye kura' bakas pinandi ubus bu pī dem pisak. (Payamanun 2 Petros 2:22) Dupang te'ed duk la'at bang a'ahin tapikilne we' makajari iye ellum bisan ga'i pagmasine Tuhanin duk Lapalnen!

Ubus, ine hinang Tuhanin? Ga' ke meke'ine si iye palanu me' a'ahin we' ga' niya' kagunahande si Mamapanjari siyehin? Kahāpan ke iye si

me' a'a manguntarahan iyehin? Ga'i, ga'i iye kahāpan! Pakale ka'am bang ine hinang Tuhanin. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 11) ⁵ Saguwa' pī Tuhanin mayaman puweblo duk luma' langkew hininang manusiya'in. ⁶ Pa'in Tuhanin, “Bang a'ahin magdembuwa' bissāhanden bu sa miya'an nagna' ne hinangde inin, tahnangde du ine-ine kabaya'ande hininang. ⁷ Sūng kite bi pī, paglelingute bi bissāhanden. Duk siye ga'i magsinabut.” ⁸ Hangkan hep kinanat-kanat siye we' Tuhanin tu'u dem dunya. Duk dinehengan we' de puweblo hininangden. ⁹ Hangkan hep lahat miya'an inēnan Babilon, pegge' la'i pinagseddili-seddili we' Tuhanin bissāhan dem dunyahin. **Billa'i isab kinanat-kanat siye we' Tuhanin tu'u dem dunya.**

Manjari, kitete ne bang sa'ingge pinadeheng we' Tuhanin palanu disi Nimrod maghinang puweblo hadjehin supaya siye pinahadje. Taman masa miya'an kēmon a'a dem dunyahin sali'-sali' bissāhanden. Saguwa' ellew iyan **pinagseddili-seddili bissāhanden we' Tuhanin** duk ga'i ne siye magsinabut. Ta'essebba du we' bakas da'ak Tuhanin si tubu'an Nabi Nu we' *subey penno'ande dem dunyahin* duk maglapat siye dem kēmon dunya. Saguwa' si Nimrod duk tindegnen mabaya' ngahinang di kabaya'anden duk mabaya' tipunde kēmon a'ahin si dembuwa' lahat. Tada'ag siye we' Tuhanin pegge' urunganne me' a'ahin me' bissā ba'ahu pinagseddili-seddili. Sa miya'an siye **kinanat-kanat we' Tuhanin si kēmon dunya**. Iye jānnen hangkan niya' kuwe'itu hatusan bangsa duk ibuhan bahasa si dunya.

To'o, magseddili-seddili te'ed me' bissā si dunyahin. Pikilun bang piye me' bissā tu'u dem Pilipinas hadja. Balakatan te'ed Tuhanin! Ga' niya' makajari nguntarahan Tuhan Malangkewin bu magkesōng ka'ellumannen. “Ga'i batuhin pessa' we' pugad!” A'ahin suleyande nguntarahan Tuhanin bu tada'ag du siye. Kata'uhannu ke ēn puweblo hininang me' a'ahin duk kuntarahande panganda'akan Tuhanin? Awe', ēn puweblo inin **Babilon**. Hāti Babilon *linguwag*. Bang ga'i du kite pakale si Tuhan duk Lapalnen, umulten **linguwag** hadja.

Na, inin istori sabab puweblo Babilon duk me' a'a suleyande diden mahadje. Bang kite bi – bang petekka kuwe' me' a'a Babilonin ke isab kite bi? Bang petekka pahadjete ke ditin? Inakahan kite we' Tuhanin we' **duse** iyan. Me' bagayku mapakalehin, bang ka'u, **sine pinahadjenun?** Dinun?....a'a seddili?... kaw dembuwa' a'a langkew atawa a'a bantu, atawa dembuwa' ulama'? Atawa mabaya' te'ed pahadjenu **Tuhanin** duk ga' niya' seddili? Amban sine pamihahannu pudjihin? Amban a'a? Atawa mabaya' kew pinudji we' **Tuhan**? Bugtu' te'ed dembuwa' inin; palabey du pudji manusiya'in saguwa' pudji Tuhanin salama-lama. Pa'in Lapal Tuhanin: “*Kēmon manusiya'in kuwe' balili duk kēmon kabantuhanden kuwe'*

*sumping sabet. Lanes du balilihin duk **pagpag** du sumpingin. Damikkiyan manusiya'in matey du duk ga'i layun. Saguwa' lapal Tuhanin teteg **salama-lama.***” (1 Petros 1:24,25)

Pakale ka'am si bissā amban Tuhan inin:

*“Bang a'a lalem kata'unen, da'a iye magabbu sabab kata'unen, bang a'a basag barannen, da'a iye magabbu sabab basagnen, atawa a'a dayahan magabbu sabab dayanen, saguwa' **bang niya' mabaya' magabbu, subey iye magabbu sabab inin:** we' tasabutne duk kata'uhanne ku (we' aku Tuhanin), pegge' lasakun teteg duk me' hinangankun bentel duk tewwa'. Kasulutan ku si inin, 'pa'in Tuhanin.”* (Irmiya 9:23,24)

Bang amban kahandak Tuhanin si lesson balik, balikte kēmon bakas ta'ayate taman inin.....Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab inin:

*“Duma'in a'ahin tineyima' we' Tuhanin **bang pudjine dinen saguwa' bang Tuhanin mamudji iyehin.**”* (2 Korinto 10:18)

Wassalam

Lesson 17

Binalik sinduwe-sinduwe me' istori Tagna' Dnyahin

Panagna'an 1-11

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Ellew inin **payamante balik duk balikte me' importantehin** me' bakas inistadite bi kemuwe tagna' taman ellew inin amban dem Kitab Tawratin. Ara'-ara'te we' Nabi Musa manulat iyehin. Kitab Tawrat inin, iye dehellu amban me' Kitab Masutsi pinasampay si kite bi we' me' nabihin. Importante te'ed Kitab Tawratin, pegge' iye **po'onnen** pangurung we' Tuhanin supaya tasabutte bang to'o ke amban Tuhan me' bakas takaleten atawa duma'in. Niya' lime jūd dem Kitab Tawrat. Jūd tagna'in ēnante *Panagna'an* (Genesis). Niya' limempū' kapitulu si jūd Panagna'an. Si me' lesson inin bakas magistadi ne kite taman kapitulu sempukdembuwa'.

Ta'esebbi ke bang ine sinulat si tagna' ayat dem Lapal Tuhanin? Batsate balik. Pa'inne: “*Tagna' awwalley pe te'ed, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dnyahin.*” Tuhanin Mangantanan Salama-lamahin. Tagna'anne te'edin, pag ga' pe niya' dunya, luwal Tuhanin maniya'in. Tuhanin Niyawa Salama-lamahin mangga' niya' tagna'annen. Hangkan ayat tagna' dem Kitabin pa'inne: “*Tagna'anne te'edin Tuhan!*”

Ubus, bakas kitete pag ga' pe pinapanjari dnyahin we' Tuhanin, mapanjari iye ibuhan niyawa balakatan, inēnan **mala'ikat**. Dembuwa' me' mala'ikatin pesōng kata'unen duk pesōng hāp bentuknen amban me' sinduwehin. Iye miya'an si **Lucifer**, bu iye kawakilan we' Tuhanin hinang nakura' me' mala'ikatin. Saguwa', pa'in Kitabin, we' dembuwa' ellew Lucifer inin pahadjene dinen duk diyawa'anne Tuhanin dem ateyne duk kabaya'annen hinangne dinen sali' duk Tuhanin. Ekka me' mala'ikat sinduwehin eddo'de nuhut Lucifer duk dusenen. Hangkan hep Tuhanin, pegge' ga'i iye makajari magawe' hadja si dusehin, patahala'ne Lucifer duk sawe'ne mala'ikat mala'atin duk ganti'anne ēn Luciferin si

Seyitan, hātinen *Kuntara*. Pag ubus pinatahala' Nakura' Seyitanin duk mala'ikatnen we' Tuhanin, mapanjari iye ebbut **narka'** ga'i tapalem para si siye. Pa'in Kitabin, bang tekka ne ellew tamanan paghukumin, ilakasan du we' Tuhan Mabentelin Seyitanin duk kēmon manuhut iyehin diyalem ebbut iyan.

Ubus, batsate isab bang sa'ingge **pamapanjari Tuhanin langitin duk donyahin** duk kēmon diyalemnen dem **ennem bahangi** bu ga' niya' gunane pagpapanjari luwal bissānen! Kēmon inin papanjarine para si a'a (pegge' palanunen magpapanjari iye a'a supaya iye sinna duk iye pinahadje). **Manusiya'in** ma'importantehin si kēmon bakas pinapanjari we' Tuhanin, pegge' pinapanjari siye neppu Tuhanin. Mabaya' Tuhanin we' magtuhut duk magkinata'u siye. Iye jānnen hangkan niyawa manusiya'in inurungan **pikilan** supaya makajari kata'uhande Tuhanin. Urungan Tuhanin siye **atey** supaya siye makajari malasa si Tuhan, duk urunganne siye **kata'u mene'** supaya siye makajari mene' bang ngatu ke siye kahagad si Tuhanin atawa ga'i.

Si kapitulu duwe dem jūd Panagna'an si Kitab Tawrat batsate we' magtanem Tuhanin **likus jambangan si Eden** tu'u si dunya duk patenna'ne a'a bakas pinapanjarinen la'i dem likus miya'an, hātinen **Apu' Adam**. Pegge' hāp Tuhanin, urunganne Apu' Adam kēmon supaya iye ellum dem kasanyangan duk ga' niya' kulang si iye.

Ellew pamapanjari Apu' Adam we' Tuhanin, pa'in Tuhanin si iye, *“Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa', da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun.”* (Panagna'an 2:16,17) Kitete we' Apu' Adam inurungan we' Tuhanin **panganda'akan mura tinuhut**. Kabaya'an Tuhanin we' magtuhut-tuhut iye duk a'a bakas pinapanjarinen. Hangkan sinuleyan Apu' Adam, inurungan kapatut iye mene' malasa si Tuhan duk kahagad si iye, atawa ga'i kahagad.

Batsate isab we' ellew pamapanjari Apu' Adamin niya' pangurung Tuhanin iye hāp manamal, iye andanen! Pinapanjari dendehein we' Tuhanin amban dembuwa' payang bakas eddo'ne amban Apu' Adam. Ubus bu pinakitehan dendehein pu Apu' Adam. Inēnan we' ne Sitti **Hawa**. Manjari, diyalem ennem ellew inubus we' Tuhanin kēmon hinangnen. Pa'in Kitabin: *“Itiling we' Tuhanin kēmon bakas hininangnen duk takitete we' asal hāp manamal.”* (Panagna'an 1:31) Kapitu' ellewnen pahali ne Tuhanin (hātinen, padeheng ne iye magpapanjari) duk sinna iye si kēmon bakas pinapanjarinen.

Si kapitulu tellu takitete bang sa'ingge **dusehin** pa'asek dem dunya. Inakahan kite dem Kitab we' dembuwa' ellew pag tapit Apu' Adam duk Sitti Hawa si kayu mangga'i dina'ak kinakan si siye buwa'nen, patapit si siye Nakura' Seyitanin pasalingu si bentuk **sawe**, pa'inne,

“*Bennal ke? Bakas ke ka'am kasessa'an we' Tuhanin we' ga'i makajari kakanbi me' buwa' kayu dem likus inin?*” Pa'in dendehein, *‘We'ey isab ga'i? Makajari du kakan kami me' buwa' kayu dem likus inin. Luwal hadja niya' dam po'on kayu si tengnga' likus inin ga'i kami da'ak Tuhanin mangan buwa'nen. Ga'i kami makajari bisan ngantanne duk kami ga'i matey.’* ‘*Ga'i iyan to'o. Ga'i du ka'am iyan matey,*’ iye helling sawehin. *‘Hangkan ka'am tinagga, pegge' kata'uhan Tuhanin we' bang ka'am maka'akan buwa' kayu miya'an, manjari ne ka'am kuwe' Tuhanin ngata'uhan mahāp duk mala'atin.’*” (Panagna'an 3:1-5)

Manjari, kitete we' **Nakura' Seyitanin jawabne lapal Tuhanin!** Ine bakas pa'in Tuhanin pu disi Apu' Adam ma'umantagin bang kakande buwa' kayu dembuwa' miya'an? Pa'inne: *“Matey du ka'am!”* Bu ine pa'in Nakura' Seyitanin? Pa'inne, *“Ga'i du ka'am iyan matey!”* Bissā sine kinahagad duk tinuhut disi Apu' Adamin, bissā Tuhanin atawa bissā Nakura' Seyitanin? Pa'in Kitabin we' Apu' Adam duk Sitti Hawa pinene'de kinahagadin bissā Seyitanin duk kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin! Inakkalan Sitti Hawa we' Seyitanin hangkan langgalanne sara' Tuhanin. **Apu' Adam pagtu'udanne ngalanggalan sara' Tuhanin duk nuhut Seyitanin.** Pa'in Kitabin hep: *“Tagna', dambuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse.”* (Roma 5:12)

Hangkan **pinatahala' Apu' Adam duk Sitti Hawa we' Tuhanin** amban Likus miya'an sa bakas pina'innen. Saguwa' ga' pe siye pinatahala', andang ne **nanggung Tuhanin we' papitune dembuwa' Manimbulin** si dunya supaya lekkatne me' tubu'an Apu' Adamin amban antanan Seyitan, amban duse duk amban kamatey! Supaya tapabugtu'ne sanggupne inin, numbali' Tuhanin hayep duk hinangne semmek me' kuwitnen duk pamasemmekne Apu' Adam duk Sitti Hawa. Sabab **kurban hayep** inin tinolo'an Apu' Adam duk Sitti Hawa we' Tuhanin, we' *“tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye”* (Roma 6:23) duk we' *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22)

Si kapitulu ampat tabatsate istori sabab me' duwe anak Apu' Adam si Kabil duk si Habil. Kitete we' **si Habil nōng si Tuhan anak bili-bili**, sumbali'ne hinang kurban sabab dusenen, sa bakas hinang Tuhanin para si sa'i-samanen. Saguwa' **si Kabil suleyanne patapit si Tuhan nuhut di pikilannen** nōng iye me' bakas tinanemne si bulak bakas sinukna'an we' Tuhanin. Hangkan pa'in Kitabin: *“Kasulutan Tuhanin si hinang si Habilin duk tineyima' we' ne pangurungnen. Saguwa' ga' kasulutan Tuhanin pu si Kabil, duk ga' tineyima' we' ne pangurungnen.* (Panagna'an 4:4,5) Missā

Tuhanin pu si Kabil supaya iye magsusun duk teyima'ne lān mabentel pinakitehan we' Tuhanin. Saguwa' ngamā hadja si Kabil duk papateyne si Habil, salinen.

Pag ubus inin, inurungan we' Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa anak balik inēnan si **Set**. Kuwe' si Habilin, si Set inin kahagad si Tuhan. Manjari, kitete we' niya' duwe grupu tubu'an Apu' Adam, dembuwa'in tubu'an si Kabil duk dembuwa'in tubu'an si Set. Me' tubu'an si Kabilin ga'i kahagad si Tuhan. Saguwa' diyalem tubu'an si Set, me' sinduwehin kahagad si Tuhan. Dembuwa' tubu' si Setin inēnan si **Idris**. Si Idris magtuhut duk Tuhanin bisan me' sinduwehin la'at masa miya'an. Niya' ampu si Idris tu'ut inēnan **Nabi Nu**. Masa Nabi Nu inin, palanu Tuhanin laseyanne me' tubu'an Apu' Adamin supaya siye magmula pegge' **la'at siye**. Si masa kabingkokne miya'an **luwal Nabi Nu makahagad si Tuhanin**. Hangkan dina'ak iye ngahinang kappal hadje supaya siye **timbul** duk me' anak-andanen duk me' kahayepanin duk sine-sine pe ngatu neyikutan dusenen duk kahagad si lapal Tuhanin. Bang piyen tahun ngagad-ngagad ne hadja Tuhanin duk sandalanne me' madusehanin sasang Nabi Nu maghinang kappal miya'an. Saguwa' ga' niya' magsusun duk ngalebbahan dusenen duk kahagad si lapal Tuhanin, luwal Nabi Nu duk familyanen. Hangkan ujudnen tumanan Tuhanin kēmon bakas tungga'nen. Hukumne kēmon mangga'i makahagad si mabennalin. Kēmon a'ahin magmula we' **lasey mahadjehin** luwal disi Nabi Nu matimbulin.

Nabi Nu inin niya' tellungan anakne lella: **si Sem, si Ham, duk si Japet**. Katellungan siye kapapu'an kēmon a'a dem dunyahin. Saguwa' bakas kitete we' me' ekkahin me' tubu'den, ga' du tiggel tekeyipatde Tuhanin duk lapalnen. Si lesson dehellu amban inin ta'ayate sabab si Nimrod duk sawe'nen, maggara' siye magtipun kēmon a'a si dembuwa' lahat duk maghinang puweblo hadje duk luma' langkew manamal. Duk kēmon inin kuntara si kinabaya'an Tuhanin. Saguwa' pinagseddili-seddili bissāhanden we' Tuhanin duk kinanat-kanat si kēmon dunya. Ēn puweblo iyan **Babilon**, bu hātinen *linguwag*. Na, iye ne miya'an me' bakas inayaten taman ellew inin amban dem jūd Panagna'an, kapitulu dembuwa' taman kapitulu sempukdembuwa', bang pinapandak.

Ine makajari ta'ayate amban me' istori inin? Ine kabaya'an Tuhan pamanolo'ne kitehin bi sabab me' mapalabey masa tagna' dunyahin? Ekka makajari ta'ayate, saguwa' ellew inin duwe hadja tapahātiten. Dembuwa'in: **a'ahin ga'i bentel**. Kaduweenen: **Tuhanin bentel!**

Daran du takitete si me' lesson bakas ta'ayaten, we' **a'ahin ga'i bentel**. Kitete ne iyan tagna' la'i dem Likus si Eden, pag mangan Apu' Adam buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakanin. Kitete isab iyan pu si Kabil anak Apu' Adam sakahin; ga'i iye ngatu nuhut lān pagkurban

bakas minemes we' Tuhanin. Kitete isab we' ga'i bentel me' tubu'an si Kabilin, me' a'a masa Nabi Nuhin duk me' a'a magpalanu maghinang luma' langkew manamal si Babilonin. Bang pandakte hadja istori me' tubu'an Apu' Adamin, pa'inte: ga'i bentel a'ahin! Sa sinulat dem Kitabin: *“Kēmon manusiya'in sali'-sali' katagihan magduse.... ga' niya' a'a bentel si pagmatahan Tuhan, ga' niya' bisan dambuwa!.... Kēmon manusiya'in teyikutande Tuhanin. Ga' ne niya' kagunahan Tuhanin si siye. Ga' niya' maghinangan hāp, ga' niya' bisan dambuwa!”* (Roma 3:9,10,12)

Bakas kitete we' a'ahin ga'i bentel, bu kitete isab we' **Tuhanin bentel**. Pa'in Kitabin we' *“Tuhanin asal danta' duk ga' niya' kalindeman si iye.”* (1 Yahiya 1:5) Kitete we' bentel Tuhanin pag patahala'ne Lucifer pegge' abbuhan iye duk kuntarahanne Tuhanin. Kitete isab bentelnen pag patahala'ne Apu' Adam duk Sitti Hawa sabab ga'i pakahagadden. Ubus miya'an pinakita'u we' Tuhanin bentelnen, pegge' nanggup iye we' papitune si dunya Manimbul Masutsihin. Manimbul inin, iye mamayedan utang sabab duse me' tubu'an Apu' Adamin. Kitete isab si sara'ne we' bentel Tuhanin, pa'inne: *“Ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22) Pinakitehan we' Tuhanin we' bentel iye pag teyima'ne si Habil sabab laha' bili-bilihin, duk ga'i teyima'ne si Kabil mangudji' lān Tuhan para pagampunin. Kitete isab we' bentel Tuhanin masa Nabi Nu, pegge' tiggel iye ngagad-ngagad supaya a'ahin magsusun duk lebbahande duseden saguwa' ujudnen papine laseyin magmula kēmon mangga'i mangatu manuhut lān Tuhanin. Si lesson dehellu amban inin kitete bang sa'ingge pakita'u Tuhanin bentelnen sabab pinagseddili-seddili we' ne bissā me' a'a si puweblo Babilonin pegge' kuntarahande iye.

Awe', bentel Tuhanin duk hukumanne si me' a'ahin patuhutne si **addatne mabentelin!** Madusehanin ga'i makajari patapit si Tuhan bisan tapikilde we' hāp ko' hinanganden. Bang Tuhanin subey hukumne duk ga'i teyima'ne ine-ine kaleggeyan we' duse. Pa'in Kitabin, *“Tuhanten bi bang ngalegga kuwe' ebbut hadje!... Tuhanin hep mangahukum me' a'anen. Asal makatalew-talew te'ed bang kite legga Tuhan ma'ellumin.”* (Hibrani 12:29; 10:30,31)

Manjari, diyalem me' sempukdembuwa' kapitulu si tagna' Kitab Tawratin pinakita'u we' Tuhanin si kite mato'o importantehin we' bentel hadja iye ga' niya' seddili. Hātine ke iyan we' a'a mangga'i mabentelin ga'i makajari ngase-ngase we' kaw iye tineyima' we' Tuhanin? Duma'in. Pudjite Tuhanin, **makajari me' a'a madusehanin ngase-ngase!** Sabab lasa duk ase' Tuhanin pakita'une lānin supaya me' tubu'an Apu' Adam mangga'i mabentelin ngabentel si matahanne! Kata'uhannu ke lān pagtimbul bakas minemes we' Tuhanin para si madusehanin? Bang ga' pe tasabutnu **lān minemes we' Tuhanin supaya a'ahin manjari bentel**

si matahanne, da'akte ka'am pakale balik si me' programa mapaturul inin. Magistadi kite bi sabab Nabi Ibrahim, iye inēnan *bagay Tuhanin*. Si istori sabab Nabi Ibrahimin kitete du bang sa'ingge me' a'a mangga'i mabentelin makajari ngabentel si matahan Tuhan.

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin....Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab kēmon bakas inistadihante bi ellew inin. Essebun me' sinulat dem Lapal Tuhan inin:

“Kēmon pinasulat we' Tuhan dem Kitab awwalley, pamanolo' kite bi supaya kite bi ta'u magsandal bang dem kasusehan duk supaya asig ateyten bi duk ga'i usa' pangase-ngasete bi si Tuhanin.”
(Roma 15:4)

Wassalam

Lesson 18

Jānnen bang we'ey Nabi Ibrahim pinene' we' Tuhanin

Panagna'an 11,12

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' lesson dehelluhin bakas ta'ayate sabab Tuhanin duk lān minemesnen supaya a'ahin ngabentel. Takalet sabab Apu' Adam duk Sitti Hawa, si Kabil duk si Habil, si Set duk si Idris, sabab Nabi Nu duk me' a'a masanen, duk sabab si Nimrod duk luma' malangkew manamal si Babilonin. Kulang du me' kapapu'anten manuhut **Tuhanin duk lān minemesnen supaya siye ngabantel**; ma'ekkahin nuhut **Nakura' Seyitanin duk lāne mangga'i mabentelin**.

Ellew inin takalet istori sabab dembuwa' lella, bantu ēnnen dem Lapal Tuhanin, duk importante iye dem palanu Tuhan manimbul me' tubu'an Apu' Adamin. Niya' bissā dem Kitab sabab iye bu inēnan iye “*bagay Tuhanin*” duk “*sama kēmon makahagadin*.” Kata'uhannu ke bang sine iye? Dembuwa' iye nabi Tuhanin, **Nabi Ibrahim**. Ekka tasabbut sabab Nabi Ibrahim dem Kitab. Diyalem Sulat me' Kanabihanin tasubahat iye labi min tellu hatas. Bang amban kahandak Tuhan, ellew inin duk si me' lesson mapaturulin miha kite bi diyalem Kitab bang ine panolo' sabab lella inēnan *bagay Tuhan* inin. Ellew inin payamante tagna' istori Nabi Ibrahimin, bang **sa'ingge iye pinene' we' Tuhanin** nuhut iye duk bang **we'ey iye pinene'**.

Dehellu amban istorihin subey kata'uhanbi we' tagna' ēn Nabi Ibrahim duma'in *Ibrahim (Abraham)* saguwa' si **Ibram (Abram)**. Si katellu lessonin kitete du bang we'ey si Ibram ginenti'an ēnnen manjari Ibrahim. Saguwa' ellew inin esebun bi we' ēnne tagna'in si *Ibram*. Si kapitulu sempukdembuwa' si jūd Panagna'an kalet sabab we' si Ibram dembuwa'

me' **tubu'an si Sem**. Ta'essebba ke si Sem, si Ham duk si Japet? Siye katellungan anak Nabi Nu. Si ellet si Sem duk si Ibram niya' sempū' pangkat, sali' du duk ellet Apu' Adam duk Nabi Nu, sempū' pangkat du isab. Ēn sama si Ibramin si Tera. Pa'in Kitabin: *“Si Tera inin sama si Ibram duk si Nahor duk si Haran. Manjari si Haran niya' anakne inēnan si Lot.”* (Panagna'an 11:27) Si Lot anak saka si Ibram. Saguwa' sama si Lotin ubus ne matey. Ēn anda si Ibramin si Sarai. *“Saguwa' si Sarai ga' anakan.”* (Panagna'an 11:30) Magdembuwa' sama du si Ibram duk si Sarai saguwa' magseddili sa'idēn.

Si Ibram patenna'annen si puweblo inēnan Ur si lahat Kaldeya, kuwe'itu lahat iyan inēnan Iraq. Puweblo inin ga'i du tala amban Babilon iye lahat bakas sōng paghinangan si Nimrod luma' malangkew manamalin. Me' a'a lahat miya'an sumbade me' tuhan-tuhanden. Sali' du duk kēmon tubu' Apu' Adamin, **si Ibram inin inanakan isab si lahat lindem we' duse**. Sama si Ibramin ga'i du kata'uhanne Tuhan mate'edin, duk si Ibram iye du.

Saguwa' inakahan kite we' dembuwa' ellew **paginta'u Tuhanin dinen pu si Ibram** duk missā si iye. Masa awwalley bang petekka missā Tuhanin deretso si me' a'ahin, pegge' ga' pe niya' Sulat me' Kanabihanin. Kuwe'itu missā Tuhanin si me' a'ahin palabey amban **Kitab**. Hangkan ga'i ne nesessita we' niya' pe takaleta bissā amban diyata' langit atawa kitete bagala, atawa mala'ikat supaya kata'uhante lān mabentel amban Tuhanin. Kahaba' kite mikil-mikil sabab sinulat dem Kitabin, hātinēn, pakale ne kite bi si **suwala Tuhanin**.

Pakale ne kite bi bang ine pa'in Tuhanin pu si Ibram. Si kapitulu sempukduwe, ayat dembuwa' batsate: *“Manjari missā Tuhanin pu si Ibram, pa'inne, ‘Ambananun lahatnu iyan duk me' ka'usbahannun duk luma' metetto'anun duk pī kew si niya' dambuwa' lahat panolo'ante ka'u.’”* (Panagna'an 12:1) Takalenu ke bang ine panganda'akan Tuhan si Ibramin? Da'akne si Ibram tahala' amban luma' samanēn duk ka'usbahannen, tahala' amban lahatnen duk lumengngan pī si dembuwa' lahat panolo'an Tuhanin iye. Bang pikilante manusiya' hadja, hunit te'ed me' panganda'akan Tuhanin, saguwa' gara' Tuhanin ledjiki'anne manamal si Ibram.

Batsate balik ayat iyan duk duwe mapaturulin, supaya kata'uhante bang **ine jānnen** hangkan si Ibram dina'ak we' Tuhanin tahala' amban lahatne duk pī si lahat seddili.

“Manjari missā Tuhanin pu si Ibram, pa'inne, ‘Ambananun lahatnu iyan duk me' ka'usbahannun duk luma' metetto'anun duk pī kew si niya' dambuwa' lahat panolo'ante ka'u. Pa'ekkaku tubu'nun duk hinangku siye bangsa hadje. Ledjiki'ante du kew duk pabantuku ēnnun supaya kew ka'urung ledjiki' si pagkasinu manusiya'in.

Ledjiki'anku du sasuku mamissāhan ka'u mahāpin. Saguwa' sukna'anku sasuku manukna'an ka'uhin. Duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.'" (Panagna'an 12:1-3)

Ine jānnen hangkan si Ibram dina'ak we' Tuhanin pī si lahat seddili? Inin jānnen: **Gara' Tuhanin hinangne si Ibram bangsa ba'ahu duk kabaya'annen we' amban bangsa inin paguwa' me' nabi Tuhanin duk Manimbul dunyahin.** Iye jānnen hangkan nanggung Tuhanin pu si Ibram pa'inne, *"Pa'ekkaku tubu'nun duk hinangku siye bangsa hadje.... ka'urung kew ledjiki' si pagkasinu manusiya'in... Duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin."*

Inin **bennal importante te'ed.** Tasabutbi iyan? Tapene' si Ibram we' Tuhanin supaya iye manjari sama me' a'a manjari kapapu'an Mangalekkatin bakas pananggung pinapitu si dunya si pesōnganin. Sabab Mangalekkat inin pina'al we' iye Manimbul kmon a'a dem dunyahin supaya sine-sine kahagad si iye, tinimbul iye amban antanan duse duk Seyitan duk amban ebbut narka' salama-lama. Hangkan kitete, pag pinene' we' Tuhanin si Ibram, pesōngne gara'nen we' papitune si dunya Manimbul madusehanin. Bang si Ibram, duma'in iye Manimbul dunyahin, saguwa' **manjari iye sama bangsa ba'ahu. Duk amban bangsa inin paguwa' Manimbul bakas pananggungin.**

Iye miya'an sanggup Tuhan pu si Ibramin – bang tahala' iye amban lahatne duk pī iye si lahat pinakitehan Tuhan iyehin. Kahagad ke si Ibram si Tuhan? Ine tapikilbin? Pa'in Lapal Tuhanin:

"Manjari lumengngan ne si Ibram kuwe' panganda'akan Tuhan iyehin... Pag tahala' si Ibram amban lahat Haran miya'an, umulnen pitumpū' duk limen tahun. Bino'o we' si Ibram andanen, si Sarai duk kamanakannen si Lot. Bino'o we' de kēmon pangalata'den duk kēmon dara'akande si lahat Haranin. Lumengngan ne siye duk ujud tekka siye si lahat Kana'an." (Panagna'an 12:4-5)

Ine jānnen hangkan si Ibram kahagad si Tuhanin duk teyikutanne luma' samanen duk āgamanen? Dembuwa' hadja jānnen. **Si Ibram ngandel si Tuhan.** Ga' kata'uhanne bang hap tungan iye, saguwa' kahagad iye si lapal Tuhanin, pa'inne, *"Tahala' kew! Bang kew tahala' ledjiki'ante kew te'ed!"* Ngandel si Ibram si Tuhanin duk tahala' iye sa dina'ak we' Tuhanin. Duk pegge' kapangandelan Tuhanin, panolo'anne iye tudju lahat **Kana'an**, kuwe'itu lahat iyan inēnan Palestine atawa Isra'el.

Ubus pa'in Kitabin: *"...maglengngan ne disi Ibram la'i diyalem lahat miya'an... Masa miya'an niya' la'i me' bangsa Kana'an maglahat. Pakite Tuhanin pu si Ibram, duk pa'inne, "Pangurungku lahat inin si me' tubu'nun."* (Panagna'an 12:6-7) Na, ta'ayate tu'u we' Tuhanin, iye mananggung pu si

Ibramin we' hinangne iye sama bangsa ba'ahu, sanggupanne isab si Ibram lahat ba'ahu. Pag pakitehan Tuhanin dinen pu si Ibram iye hātinen we' nanggung iye, pa'inne, “*Pangurungku lahat inin si me' tubu'nun.*”

Niya' takitete tu'u palabi amban kata'u manusiya'in. Dem lahat Kana'an miya'an niya' a'ane la'i. Sa'ingge makajari we' si Ibram duk tubu'nen manjari depu' lahat miya'an? **Si Ibram pitumpuklimen tahun umulnen. Andanen ennempuklimen tahun bu ga' niya' anakde.** Makajari ke we' duwe a'a bahi' tege anak duk sarang tubu'den supaya penno'ande lahat miya'an? Sa'ingge iyan makajari?

Hinangte inin upama magpahāti me' pananggung Tuhan pu si Ibramin. Upama niya' a'a bahi' amban lahat tala pitu si Pilipinas bu ga' niya' anakne. Magtuhut iye duk andane – a'a bahi' du isab – bu ga'i iye anakan. Pag tekka siye, niya' missā si siye, pa'inne, “Si pesōngan ka'u duk tubu'nun manjari depu' kēmon lahat Pilipinasin!” Sumaye a'a bahi'in duk pa'inne, “Da'a kew magulahan! Tubu'kun magdapu' si lahat inin? Bu ga' niya' bisan anakku! Bahi' ne ku; ga' niya' anakku, duk andakun ga'i anakan – bu ka'u, pa'innu we' nge'ekka tubu'kun duk siye magdapu' si Pilipinasin? Kaw kew ga'i hāp dem kōknun!”

Kaw upama inin kuwe' bentuk a'a binalew; saguwa' arak sa miya'an sanggup Tuhan pu si Ibramin – a'a bahi' iye duk ga' niya' anakne, duk andanen ga'i anakan. Pakale ka'am bang ine sanggup Tuhanin pu si Ibram si kapitulu sempuktellu. Pa'inne,

“Kēmon lahat takitenun pangurungku du ka'u duk me' tubu'nun salama-lama. Pa'ekaku du me' tubu'nun kuwe' ekkahan begumbunin. Bang niya' a'a meke'itung begumbunin ta'itungne isab me' tubu'nun. Lumenggan kew, latagun luhahan lahat pangurungku ka'uhin.”
(Panagna'an 13:15-17)

Bakas tinumanan ke we' Tuhanin bakas pananggungnen? Hinangne ke si Ibram bangsa hadje? Pangurungne ke lahat Kana'anin si me' tubu' si Ibramin? Bugtu' hinangne kēmon! Si me' lesson mapaturulin, takitete we' si Ibram manjari sama bangsa Hibrani. Bu si bangsa iyan pangurung we' Tuhanin lahat miya'an, kuwe'itu inēnan lahat Israel.

Ubub pa'in Kitabin: “*Ubub ngahinang iye pagkurbanan la'i si Tuhan pamahadjene Tuhan mapakite si iyehin. Amban miya'an pala'us iye tudju pi si me' kekūdan si silangan Betel. La'i iye pahegpa' ..... Ngahinang iye pagkurbanan la'i, duk numba iye tudju Tuhan.*” (Panagna'an 12:7,8) Ine hininang we' si Ibram dehellu pag tekka iye la'i si lahat pananggung Tuhanin? Numbali' iye hayep duk eggasne diyata' pagkurbanan bakas hininangnen. Si Ibram, magkurban du isab iye si Tuhan, sa si Habil duk si Setin, duk sa si Idris duk Nabi Nuhin. We'ey hinangne sa miya'an? Hinangne inin pegge' kata'uhanne we' tewwa' sara' Tuhanin, pa'inne: “*Ta'ampun hadja duse*

manusiya'in bang niya' laha' bu'us.” (Hibrani 9:22) **Si Ibram sali' du duk kēmon tubu' Apu' Adamin dusehan du isab.** Iye hadja jānnen hangkan Tuhanin ga'i hinangne ine duse si Ibramin pegge' kahagad iye si Tuhan duk sōnganne si iye laha' kurbanin. **Laha' kurbanin dalilan Mangalekkat Masutsi** mapitu si dunya si pesōnganin matey ganti' madusehanin.

Sōng tayim ne. Importante te'ed me' bakas inistadite bi ellew inin duk ga'i subey tekeyipatte bi. Tasabutbi ke kuwe'itu bang **we'ey** si Ibram dina'ak we' Tuhanin tineyikutan luma' samanen duk lumengngan pī si lahat seddili? Awe', mabaya' Tuhanin ngahinang si Ibram **bangsa ba'ahu**, bu bangsa ba'ahu inin hinang *“gawang ledjiki”* para si kēmon bangsa si dunya. Me' gara' Tuhan para pu si Ibramin **sinakup si palanu Tuhan mahāp manamalan** bakas tasabbutne ne la'i si Likus miya'an ellew pag duse kapapu'anten Apu' Adam duk Sitti Hawa. Ta'essebba ke we' bakas nanggung Tuhanin Dembuwa' pitu si dunya nimbul me' tubu'an Apu' Adamin amban antanan Seyitan? Amban Apu' Adam taman masa si Ibram duwe ngibu tahun ne palabey bu **ga' pe takeyipat Tuhanin sanggupnen.**

Ellew inin bakas kitete we' pegge' kapangandelan Tuhanin, pene'ne si Ibram supaya iye manjari sama dembuwa' bangsa, bu amban bangsa inin Manimbulin pitu si dunya sa pananggungnen. Hangkan sinanggupan si Ibram we' Tuhanin, pa'inne, *“Pa'ekkaku tubu'nun duk hinangku siye bangsa hadje. Ledjiki'ante du kew duk pabantuku ēnnun supaya kew ka'urung ledjiki' si pagkasinu manusiya'in. Ledjiki'anku du sasuku mamissāhan ka'u mahāpin. Saguwa' sukna'anku sasuku manukna'an ka'uhin. Duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.”* (Panagna'an 12:2,3)

Tasabutbi ke lesson ellew inin? Niya' duwe panilew sabab me' bakas ta'ayate ellew inin. **Ka'issa: Ine jānnen hangkan da'ak Tuhanin si Ibram tahala' amban luma'ne duk pī si lahat seddili?** Iye jānnen pegge' gara' Tuhanin hinangne si Ibram bangsa ba'ahu. **Kaduwe: Ine jānnen hangkan Tuhanin mabaya' ngahinang si Ibram bangsa ba'ahu?** Iye jānnen pegge' gara' Tuhanin we' amban bangsa ba'ahu inin pangurungne kite bi me' nabihin, duk Kitabin duk ujudnen Manimbulin. Na, kitete we' pag pinene' we' Tuhanin si Ibram, **pesōngne gara'nen we' papitune si dunya Manimbulin para si madusehanin.**

Na, me' bagayku, padeheng ne kite bi ellew inin. Si lesson balik – bang amban kahandak Tuhanin – ayate bang we'ey si Ibram inēnan “bagay Tuhanin” ... Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab sanggup pu si Ibram inin, pa'inne:

“Hinangku du me' tubu'nun dambuwa' bangsa hadje.... ka'urung ledjiki' kew si pagkasinu manusiya'in.... Duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.” (Panagna'an 12:2,3)

Lesson 19

Nabi Ibrahim, bagay Tuhanin

Panagna'an 13-15

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin nagna' kite matsa dem Lapal Tuhanin bang ine pina'innen sabab Nabi Ibrahim. Takaleta we' tagna' duma'in iye inēnan Ibrahim suga' si **Ibram**. Takaleta we' inanakan iye si lahat Kaldeya, kuwe'itu lahat iyan inēnan Iraq. Masa miya'an me' a'a lahat miya'an numba tuhan-tuhanden. Saguwa' pa'in Kitabin we' dembuwa' ellew pabagala Tuhanin pu si Ibram duk da'akne iye tahala' amban luma' samanen duk pī si dembuwa' lahat pinakitehan si iye we' Tuhanin.

Ta'essebbi ke bang **ine jānnen** hangkan si Ibram dina'ak we' Tuhanin pī hap lahat seddili? Iye jānnen pegge' gara' Tuhanin, hinangne si Ibram **bangsa ba'ahu**. Duk amban bangsa inin paguwa' me' nabi Tuhanin duk ujudnen Manimbul dunyahin. Kitete hep we' – pag pene'ne si Ibram – pesōng Tuhanin **gara'nen** sabab papitune Mangalekkatin si dunya. Iye jānnen hangkan pa'in Tuhanin pu si Ibram, “*Ka'urung kew ledjiki' si pagkasinu manusiya'in....duk sabab ka'u, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.*” (Panagna'an 12:2,3)

Manjari, tabatsate bang sa'ingge si Ibram kahagad duk nuhut panganda'akan Tuhanin duk tahala' amban lahatne bisan ga' kata'uhanne bang hap tungan iye pinatuntul we' Tuhanin. Pag tahala' si Ibram amban luma' samanen pitumpuklimen tahun ne umulnen. Bo'one si Sarai, andanen, duk si Lot, anak sakanen, duk bo'one isab kēmon pangalata'nen duk me' dara'akannen duk pī iye tudju lahat Kana'an. Lahat Kana'an inin kuwe'itu inēnan Palestine atawa Israel.

Pag tekka iye si lahat Kana'an pabagala ne isab Tuhanin si iye duk pa'inne, “*Pangurungku lahat inin si me' tubu'nun.*” (Panagna'an 12:7) Na, kitete we' Tuhan mananggup pu si Ibramin we' hinangne iye sama

bangsa ba'ahu, nanggup isab iye we' urunganne tubu'nen lahat ba'ahu patenna'ande. Pikilun bi! Si Ibram duk andanen bahi' ne duk ga' niya' anakde. Sa'ingge makajari we' niya' tubu'de ngalatag dem lahatin? Sōng kitete bang sa'ingge tumanan Tuhanin.

Na, kuwe'itu pasōng ne kite si istori sabab si Ibram. Magaya kite bi diyalem Kitab Tawrat, jūd Panagna'an, kapitulu sempuktellu. Si kapitulu inin kitete bang ine **mapalabey pu si Ibramin duk kamanakannen si Lot**. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 13) ² *Magkadayahan te'ed si Ibram. Ekka panenan hayepne duk me' pilak duk me' bulawan.* ³ ... *maglatun-latun iye sampay ta'abutde Betel. Tekka siye si ellet Betel duk Ai, iyan lahat bakas paghinangande luma' tolda dehelluhin,* ⁴ *duk tagna' paghinanganne pagkurbananin. Pag la'i numba ne si Ibram si Tuhan.* ⁵ *Na, si Lot isab, iye manuhut si Ibram maglatun-latun lahatin, niya' isab panenan hayepne kuwe' me' kambing, bili-bili duk me' sapi.* ⁶ *Saguwa' pegge' ekka manamal hayepde sali'-sali', bu magtuhut siye, manjari ga'i ne siguwe hayepden la'i si bulak pagipatande miya'an.* ⁷ *Hangkan hep daran magsagga' me' a'a mangipat hayep si Ibramin duk me' a'a mangipat hayep si Lotin.*

⁸ *Manjari bino'o magbissā we' si Ibram si Lot. Pa'inne, "Pegge' maganak-metetto'a du kite, da'a ne kite luwal magsagga' atawa me' a'a mangipat me' hayepten.* ⁹ *Luha du lahat inin. Hāp pe kite magsape'. Bang tudju bibangan kew, aku tudju kanawanan. Bang tudju kanawanan kew, aku tudju bibangan."*

¹⁰ *Manjari mantew si Lot bu takitene kadatagan si bihing bohe' Jordanin taman lahat Sowar. Kitene kadatagan miya'an we' hāp, ekka me' bohe'ne, sali' bantuknen duk lahat Eden tagna' pinapanjari we' Tuhanin duk sali' du isab duk lahat Misir. (Masa miya'an ga' pe pinagmulka'an we' Tuhanin lahat Sodom duk Gomorrhahin.)*

¹¹ *Manjari iye tapene' si Lotin kēmon kadatagan si bihing bohe' Jordanin. Ubus miya'an lumengngan ne iye tudju pī si silangan. Sa miya'an pagsape' si Ibram duk si Lotin.* ¹² *Ubus si Ibram maglahat la'i ne si Kana'an bu si Lot maglahat la'i ne si kadatagan tapit si puweblo Sodom. Duk patenggene ne luma'ne toldahin la'i.* ¹³ *Manjari me' a'a Sodom asal la'at te'ed me' hinanganden. Duk magduse te'ed siye si Tuhan.*

Na, takaleta we' si Lot pinene'nen me' bulakan ma'ekka bohe'nen, bu ta'amban pu si Ibram, si'itnen, bulakan toho'-toho'. Saguwa' me' bulakan tapene' we' si Lotin tapit si puweblo Sodom – bu puweblo iyan penno' we' hinangan la'at!

Si Lot mene' amban **di kabaya'annen**, bang si Ibram mene' amban **kabaya'an Tuhanin**. Kaduwe lesson mapaturul si lesson inin – bang amban kahandak Tuhanin – kitete du bang ine ma'umantag pu si Lotin pag ubus tuhutne di kabaya'annen. Ujudnen kēmon ga' ne niya' pu si Lot: alata'nen, andanen, pamilyanen, kasinnahannen, duk ga' ne niya' sanglit hāp si iye! Bang si Ibram, eddo'ne hadja ine-ine amban kabaya'an Tuhanin, bu iledjiki'an iye manamal we' Tuhanin.

Ine makajari ta'ayate amban istori inin sabab si Lot duk si Ibram? Kaw subey tilewte hadja diten: bang aku duk addatkun, neppu sine ku? Neppu si **Lot** atawa si **Ibram**? Pihaku hadja **ine-ine hāp si dunya inin**, kuwe' si Lotin? Atawa pihaku **ine-ine layun salama-lama**, kuwe' si Ibramin? Kuwe' siye duwangan, kēmon kite bi subey mene' bang tuhutte di kabaya'anten atawa kabaya'an Tuhanin. Pa'in Kitabin: *“A'ahin, bisan pe tepe si iye kēmon alata' dem dunyahin, ga' du niya' gunane bang ga'i tepe si iye umul salama-lamahin.”* (Markus 8:36) *“Da'a ka'am kahāpan maghinang sa hinangan me' a'a ma'ekka matu'u si dunya inin, duk da'a ka'am kahāpan si me' bayu'-bayu'an si dunya inin...[Pegge'] palabey du hadja dunya inin duk kēmon pagnapsuhan manusiya'in. Saguwa' kēmon maghinangan kinabaya'an Tuhanin, ellum si surga' salama-lama.”* (1 Yahiya 2:15,17) Ine kabaya'annu pesōng amban kēmonin? Me' bayu'-bayu'an si dunya inin mapalabeyin hadja atawa me' kinabaya'an Tuhan malayun salama-lamahin?

Na, pasōngte ne istori sabab si Ibramin. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 13) ¹⁴ *Pag pasape' ne si Lot amban si Ibram pa'in Tuhanin pu si Ibram, “Mantew kew pamābag lahat, duk pasilangan-seddepan; ¹⁵tamanan lahat takitenun pangurungku du ka'u duk me' tubu'nun salama-lama. ¹⁶ Pa'ekaku du me' tubu'nun kuwe' ekkahan begumbunin. Bang niya' a'a meke'itung begumbunin ta'itungne isab me' tubu'nun. ¹⁷ Lumengngan kew, latagun luhahan lahat pangurungku ka'uhin.” ¹⁸ Ubus ilalin ne we' si Ibram luma'ne toldahin duk pī ne iye maglahat si bihing kakayuhan Mamre la'i si Hebron. Pag la'i ne iye maghinang iye pagkurbananne si Tuhan.*

(Panagna'an 15) ¹ *Manjari inin, pabagala Tuhanin pu si Ibram duk missā si iye. Pa'in Tuhanin, “Da'a kew tinalew, Ibram, pegge' elligante du kew. Ekka te'ed pahala'ku si ka'u.” ² Pa'in si Ibram, “O Tuhan, ine kagunahan me' pahala'in bang sampay kuwe'itu ga' du niya' anakku? Me' alata'kun pamusaka'ku du hadja pu si Elieser, a'a Damaskusin, dara'akankun. ³ Payamanun,” pa'in si Ibram, “ga' du ku urungannu anak. Kuwe'itu iye pinusaka'ankun dambuwa' hadja dara'akanku, inanakan tu'u dem luma'ku.” ⁴ Pa'in Tuhanin pu si Ibram, “Duma'in a'a iyan subey pinusaka'annun. Saguwa' asal di*

anaknu du pinusaka'annun.”⁵ Manjari bino'o si Ibram we' Tuhanin pī si luwasan luma'ne sangem. Pa'in Tuhanin si iye, “Mayam kew padiyata' langit. Itungun me' pote'anin bang ta'itungnu ekkahannen. Sa me' pote'an miya'an, iye du isab me' tubu'nun. Ga'i ta'itung hawa ekkaden.”⁶ Kinahagad we' si Ibram Tuhanin. Sabab pakahagad si Ibram si Tuhanin, kinimmatan iye we' Tuhanin a'a bentel.

Pikilun! Si Ibram duk andanen bahi' ne duk ga' niya' anakde. Bisan sa miya'an, masi pe Tuhanin nanggung pu si Ibram sabab bangsa mahadjehin paguwa' amban iye. Sa'ingge iyan makajari? Sa'ingge si Ibram makajari manjari sama bangsa hadje? Luwal hadja dembuwa' sambungnen: Bang Tuhanin, tahinangne bisan ine! Balakatan Tuhanin! Ga' niya' ga'i makajari si iye! Bang nanggung Tuhanin, hinangne du isab.

Ine dem atey si Ibramin? Kahagad ke iye si pananggung Tuhan mangga'i makajari inin? Pakale ka'am si me' pina'in dem Kitabin, pa'inne: **“Kinahagad we' si Ibram Tuhanin. Sabab pakahagad si Ibram si Tuhanin, kinimmatan iye we' Tuhanin a'a bentel!”** Hāp te'ed inin! Niya' bakas pananggung Tuhanin pu si Ibram ga'i makajari tahinang bang amban pikilan manusiya' hadja. Saguwa' si Ibram, sa'ingge ne iye? Kahagadne me' bakas pananggung Tuhanin! Duk ine hinang Tuhanin? **Kimmatanne si Ibram a'a bentel pegge' kahagadne me' bakas pina'in we' Tuhanin!**

Ine hātinen bang niya' kahagad si Tuhan? Kaw kata'uhanbi we' tagna' Kitabin duk me' Sulat Kanabihanin sinulat si bissā Hibrani. Si bissā Hibrani, bang pa'inde “**AMAN**” hātinen “**kahagad**”; bu amban bissā “**AMAN**” inin inedito' bissāten **Amin**. Bang pa'innu “**Amin**” hātinen hadja, “**Awe!** To'o iyan!” atawa “**Awe!**, patuhut ku!” Iye du hātinen bang kahagad. Pag niya' sanggup Tuhanin pu si Ibram, pa'in si Ibram dembūs-būs ne dem ateynen: “**Amin!** Awe! To'o du! Kahagad ku si pina'innun!” **“Magamin” hadja si Ibram si lapal Tuhanin, hangkan kinimmatan ne iye a'a bentel we' Tuhanin.**

Bang ka'u, mabaya' ke kew isab kinimmatan a'a bentel we' Tuhanin kuwe' si Ibramin? Bang iye kabaya'annun, subey kew kahagad si Tuhan kuwe' si Ibramin. **Subey kew kahagad si me' pina'in we' Tuhanin, bisan hunt.** Subey teyima'nu Lapal Tuhanin, bisan me' usbanun atawa bagaynun ga'i kahagad. Mabaya' pangurung Tuhanin si ka'u kabentelnen duk patut kew patenna' si pala'ihanne masutsihin salama-lama. Saguwa' **subey kew kahagad si Lapalnen!** Pa'in Kitabin:

“Tuhanin ga'i te'ed kasulutan pu sine-sine bang ga'i sandel si iye!” (Hibrani 11:6) bu “sabab lasa duk ase' Tuhanin hep hangkan ka'am timbul pag sandel ne ka'am. Duma'in sabab hinanganbin hangkan

*ka'am timbul, saguwa' lasa-lasahan Tuhan inin si ka'am. Ga'i ka'am makapagabbu, pegge' **duma'in** hangkan ka'am timbul **sabab hinanganbi mahāpin.***” (Epesus 2:8,9)

*“Manjari, ine pa'inte sabab Ibrahim, papu' kami me' Yahudihin? Bang upama Ibrahim miya'an kinimatan bentel we' Tuhanin sabab maghinangan iye hāp, niya' si' miya'an jānne magabbu Ibrahim. Saguwa' ga' iye kapagabbu si matahan Tuhan. Ine te' pa'in Kitabin sabab Ibrahim? Pa'in Kitabin we' **kinahagad we' Ibrahim sanggup Tuhan si iyehin. Duk sabab pakahagadne miya'an inampun duk kinimatan iye bentel we' Tuhanin.**”* (Roma 4:1-3)

Kinahagad we' si Ibram me' pina'in Tuhanin. Iye jānnen hangkan iye kimmatanne bentel. Duk niya' pe hāp manamal. Bang pina'in, *“kinahagad we' Ibrahim sanggup Tuhan si iyehin. Duk sabab pakahagadne miya'an inampun duk kinimatan iye bentel we' Tuhanin”* **duma'in** iyan para pu si Ibram hadja. Makajari kite bi pasakup si bissā inin. **Pangurung Tuhanin du si kite bi kabentelnen – bang kite bi kahagad si me' Aka-aka Mahāp amban Tuhan** sabab Manimbul bakas mapitu si dunya amban pangkatan Ibrahimin.

Bang ka'u, sa'ingge ne kew? **To'o du kew kahagad si Tuhan?** **Duma'in** pina'inkun bang kahagad kew we' **niya' Tuhan**, atawa bang kahagad kew we' **dembuwa' du Tuhanin**. Niya' isab sinulat dem Kitab sabab “kahagad” sa miya'an, pa'inne: *“Kahagad ke kew we' dembuwa'-buwa' du Tuhanin? Hāp we' kahagad kew! Saguwa' ga'i pe iyan sarang, pegge' **bisan me' seyitanin kahagad du isab we' dembuwa'-buwa' Tuhanin.** Saguwa' migpid siye hawal talewde si iyehin!”* (Yakub 2:19) Bisan Nakura' Seyitanin kata'uhanne du we' dembuwa'-buwa' hadja Tuhanin. Bang kew kahagad we' dembuwa'-buwa' du Tuhanin **duma'in** iyan jānnen hangkan kew inampun we' Tuhanin duk kinimatan bentel! Iye kabaya'an Tuhanin we' **kahagad kew si Lapalnen duk teyima'nu**. Mabaya' Tuhanin missā si ka'u palabey amban me' Sulat Kanabihanin. Mabaya' iye we' kata'uhannu, kahagadnu duk tuhutnu me' aka-aka sabab katimbulanin. Aka-aka inin magpakite si ka'u bang sa'ingge kew makajari kinimatan bentel si matahan Tuhan salama-lama.!

Bagayku, bakas ne kew kuwe' bentuk “pinasemmekan” we' **bentel** Tuhanin? Atawa “magsemmek” āgama kew hadja? Pakale ke kew si **Lapal Tuhan** kapangandelanin? Atawa iye ke pinakalenun bissā mapalabeyin hadja? **Kata'uhannu** ke bang ine pina'in dem Kitab Masutsihin sabab lān pagtimbul minemes we' Tuhanin? Bu **kahagadnu** ne ke iyan?

Bang si Ibram, kahagad iye si lapal Tuhanin bisan iye dina'ak tahala' amban luma' samanen duk āgama samanen. Duk iye te'ed jānnen hangkan iye inēnan **bagay Tuhanin**. Iye pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Kahagad Ibrahim si Tuhan duk sabab pakahagadne miya'an kinimatan iye bentel we' Tuhanin. Duk inēnan iye we' Tuhanin bagayne.” (Yakub 2:23)
Bang ka'u. Bagay Tuhanin ke kew?

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Hāp isab bakas pakale kew ellew inin duk da'akte kew pakale balik si lesson mapaturulin. Magistadi kite bi istori sabab si Ibram duk Isma'el....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab ayat inin:

“Kahagad Ibrahim si Tuhan duk sabab pakahagadne miya'an kinimatan iye bentel we' Tuhanin. Duk inēnan iye we' Tuhanin bagayne.” (Yakub 2:23)

Wassalam

Lesson 20

Nabi Ibrahim duk Isma'el

Panagna'an 16,17

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Me' duwe lesson dehellu amban inin nagna' ne kite magistadi istori sabab Nabi Ibrahim. Tagna' ēn Nabi Ibrahimin duma'in Ibrahim suga' si *Ibram*. Si lesson ellew inin takaleta bang **we'ey ginanti'an we' Tuhanin ēn si Ibramin manjari Ibrahim**.

Tagna' lesson ellew inin **istori makasuse** du pegge' niya' inaka sabab hinangan si Ibram bu ga' kasulutan Tuhanin. Niya' magpikil we' me' nabi Tuhanin ga'i du magduse. Saguwa' pa'in Lapal Tuhanin: “*Ga'i me' a'ahin pinagbidde' we' Tuhanin. Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dambuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhanin.*” (Roma 3:22,23) duk “*Bang pa'inte we' ga' kite bakas magduse, kuwe' du pa'inte we' Tuhanin dusta'an duk ga' enna'te me' panolo'nen dem ateyte.*” (1 Yahiya 1:10) Bakas kitete ne we' kēmon a'ahin – bata' ke atawa bahi', lella ke atawa dende, a'a ga'i ngata'uhan Tuhanin ke atawa nabi – kēmon siye kaleggeyan we' duse Apu' Adamin. Luwal hadja dembuwa' a'a ga'i kaleggeyan we' duse Apu' Adamin. Dembuwa' inin **Mangalekkatin** pinapitu we' Tuhanin si dunya nimbul madusehanin. Ga' iye kaleggeyan we' duse, pegge' pitu iye amban surga' – amban pala'ihan Tuhan Masutsihin.

Dem duwe lesson dehellu amban inin, kitete we' **nanggung Tuhanin we' hinangne si Ibram sama bangsa hadje duk importante**, duk Mangalekkatin paguwa' amban bangsa inin. Duwangan siye, si Ibram duk andanen, bahi' ne duk ga' niya' anakde, saguwa' masi pe si Ibram ga'i magduwe-duwe si me' bakas pina'in we' Tuhanin. Saguwa' ellew inin takaleta du we' pag labey ne sempū' tahun kemuwe sinanggupan tubu' we' Tuhanin si Ibram, **sinuleyan we' si Ibram “tinabangan” Tuhanin**

numanan sanggupnen. Saguwa' pegge' ga'i ne si Ibram katagadan, ka'ujudan hinangannen problema ekka.

Na, pasōng ne kite bi dem Kitab Tawrat supaya kitete bi bang ine hinang si Ibram duk si Sarai supaya niya' anakde sa pananggup Tuhanin. Si kapitulu sempukennem dem jūd Panagna'an pa'in Kitabin:

(Panagna'an 16) ¹ *Ga' anakan si Ibram amban andanen si Sarai. Manjari niya' dara'akan si Sarai dambuwa' dende amban lahat Misir inēnan si Hagar.* ² *Pa'in si Sarai pu si Ibram, "Ga' ku pa'anakan Tuhanin. Pī kew pa'ulid si dende dara'akanku miya'an. Kaw du ku ka'urungan anak amban iye."* *Pinakale we' si Ibram pina'in si Sarai miya'an.* ³ *Masa miya'an sampū' tahun ne siye la'i si lahat Kana'an. Manjari ineddo' we' si Sarai si Hagar, dende dara'akanne amban lahat Misirin hinangne luwa'ne.* ⁴ *Inulid we' si Ibram si Hagar, manjari ngiram ne iye. Pag kata'uhan si Hagar we' betteng ne iye ngalangkeu ne ateynen duk inudji' we' ne si Sarai, amunen.* ⁵ *Manjari pa'in si Sarai pu si Ibram, "Tege sā' kew si aku. Pinangurung we' ku dara'akankun si ka'u hinangnu anda saguwa' kuwe'itu pag kata'uhanne we' betteng ne iye, inudji' ne ku we' ne. Karayaw Tuhanin mangahukum kitehin."* ⁶ *"Na," pa'in si Ibram pu si Sarai, "ka'u ne magbaya' si dende iyan. Hinangun si iye ine-ine kabaya'annu." Manjari pinapeddi'an si Hagar we' si Sarai, hangkan lahi si Hagar.*

Manjari, kitete we' sabab hinangan si Ibram miya'an, niya' ne jānande magpeddi' atey duk manjari pagsasa'ande. Ngimbū si Sarai pegge' betteng ne si Hagar; si Hagar mandā'-dā' pegge' pinapeddi'an iye we' si Sarai. Hangkan lahi si Hagar.

Ubus pa'in Kitabin:

(Panagna'an 16) ⁷ *Takasuwa' si Hagar we' mala'ikat Tuhanin la'i si higad tuburan bohe' dem kapaslangan bulak lunglun...* ⁸ *Pa'in mala'ikatin, "O, Hagar. Ka'u dara'akan si Saraihin. Ambannu? Duk tungannu iyan?" Pa'in si Hagar, "Tiya' ku lahi amban si Sarai, amukun."* ⁹ *"Balik kew pī si amunun," pa'in mala'ikat Tuhanin, "duk magpadiyawa' kew si iye."* ¹⁰ *Pa'inne pe si iye, "Pa'ekkaku du manamal tubu'nun ngeregse' ga'i ne ta'itung ekkahannen.* ¹¹ *Iyu' ne kew betteng," pa'in mala'ikatin, "nganak du kew iyan lella. Ēnanun iye Isma'il (hātinin, Pakale du Tuhanin). Iye inin pangēnun pegge' pinakale du we' Tuhan pagsugulnun.* ¹² *Anaknu iyan kuwe' du hayep talun ga'i imen. Kuntarahanne a'ahin kēmon duk kuntarahan me' a'ahin du isab iye. Ga'i iye makajari magdembuwa' lahat duk me' ka'usbahannen," pa'in mala'ikatin.*

Manjari balik si Hagar si amunen si Sarai, sa dina'ak we' mala'ikat Tuhanin. *“Manjari anakan si Ibram lella amban si Hagar. Inēnan we' si Ibram anakne miya'an Isma'il. Panganak si Hagar Isma'ilin walumpū' duk ennem tahun ne umul si Ibramin.”* (Panagna'an 16:15,16) Na, sa miya'an inanakan **Isma'il**, iye sama kēmon bangsa Arabin. Pesōng-sōng kitete du we' inipat Isma'il we' Tuhanin duk niya' isab palanune para si iye, saguwa' Isma'il **duma'in** anak bakas pananggung Tuhan pu si Ibramin. Ga' du ginanti'an palanu Tuhanin we' hinangne si Ibram bangsa ba'ahu. Bang Tuhanin, ga' du magdayi'-dayi' kuwe' si Ibramin. Bang Tuhanin, luwal du tumananne me' sanggupnen, bisan bang si matahante kuwe' bentuk dayan. Inakahan kite dem Kitab we' dem sempuktellun tahun pag ubus inanakan Isma'il ga' niya' bissā Tuhanin pu si Ibram. Saguwa' dembuwa' ellew missā Tuhanin balik pu si Ibram.

Batsate amban dem kapitulu sempukpitu' duk pakalete bang ine pa'in Tuhanin pu si Ibram pag ubus iye ga' missā dem sempuktellun tahun miya'an. Hāp te'ed me' sōng binatsaten. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 17) ¹ *Pag ta'abut ne siyampū' duk siyam tahun umul si Ibramin, paguwa' Tuhanin si iye. Pa'in Tuhanin, “Aku Tuhan Tamanan Mabalakatanin. Subey te'ed bentel kawul-pi'lnun si pagmatahanku. ² Ngajanji' ku pagsulutante duwangan. Iye inin janji'kun,” pa'in Tuhanin. “Pa'ekkaku te'ed tubu'nun.”*

³ *Manjari pasujud si Ibram. Pa'in Tuhanin si iye, ⁴ “Payamanun, lu'u si ka'u janji'kun,” pa'in Tuhanin, “duk hinangte du kew sama me' kabangsa-bangsahan. ⁵ Duk pindahanku ne ēnnun,” pa'in Tuhanin. “Tinagna'an ma'in ga'i ne kew inēnan si Ibram saguwa' pangēnku ka'uhin Ibrahim ne. Hātinen, sama me' bangsa ekka pegge' hinangte ne kew sama me' bangsa ekka. ⁶ Pa'ekkaku manamal me' tubu'nun duk pamanjariku siye me' kabangsa-bangsahan. Niya' ne tubu'nun manjari me' sultan. ⁷ Tumananku janji'ku si ka'uhin duk si me' tubu'nu pangkat-mamangkatin. Janji'ku pagsulutante inin ga' niya' tamananne. Iye janji' pagsulutanten we' subey aku pagtuhanannun, ka'u duk me' tubu'nun. ⁸ Pangurungku du si ka'u duk me' tubu'nun lahat palu'uhannu kuwe'itu iyan. A'a liyu-liyu pe ka'am saguwa' pamusaka'ku tibu'ukan lahat Kana'an iyan si me' tubu'nun sa umul-umul duk aku subey pagtuhananden.”*

⁹ *Ubus pa'in Tuhanin pu si Ibrahim, “Bang ka'u, tuhutun du kēmon pagjanji'anten, bu duma'in hadja ka'u saguwa' sampay me' tubu'nu magpangkat-mamangkatin. ¹⁰ Sa inin subey tuhutbi duk me' tubu'bin pagjanji'anten: kēmon me' lellahin subey inislam. ¹¹ Pagislam inin tanda' pagjanji'anten bi. ¹² Si kēmon pangkatanbi, bang walum bahangi ne nakanak lellahin subey ne inislam....*

¹⁵ *Missā pe Tuhānin pu si Ibrahim. Pa'inne, "Si Sarai, andanun, da'a ne ēnanun si Sarai. Subey ne si Sara pangēnnu iyehin.* ¹⁶ *Ledjiki'anku du iye, duk anakan du kew lella amban iye. Awe'," pa'in Tuhānin, "ledjiki'anku du si Sara duk hinangku du iye sa'i me' kabangsa-bangsahan. Niya' du me' tubu'nen manjari sultan."* ¹⁷ *Manjari pasujud Ibrahim duk magsaye iye. Pa'inne si dinen, "Anakan pe ente' ku kabahi'ku ne inin? Da hatuṣ tahun ne umulkuṣ. Duk nganak pe ente' si Sara bu siyampū' tahun ne umulnen?"* ¹⁸ *Manjari pa'inne si Tuhānin, "Bang du si' pahadjenu Isma'il."* ¹⁹ *Pa'in Tuhānin, "Awe', saguwa' asal anakan du kew lella amban si Sara, andanun. ēnanun anaknu inin si Ishak. Tumananku isab si iye janji'ku bakas pagsulutanten," pa'in Tuhānin. "Janji'ku inin ga' niya' tamananne saguwa' tumananku sampay si me' tubu'nen.* ²⁰ *Pasal Isma'il," pa'in Tuhānin, "takaleku pamāku-mākunu si aku sabab iyehin. Ledjiki'anku du iye duk pa'ekkaku isab me' tubu'nen. Magka'ekka te'ed siye tu'u dem dunya. Sampū' duk duwe me' tubu'nen manjari datu'. Manjari bangsa hadje du me' tubu' Isma'ilin.* ²¹ *Saguwa' janji'kun tumananku pu si Ishak anaknu anakan si Sara ka'u tahun namba."*

Na, taman inin ne hadja binatsate amban dem Kitabin ellew inin. Bakas kitete we' si Ibram pakale si andanen duk pa'ulid iye pu si Hagar, dara'akannen. Me' hinangan si Ibram iyan ga'i tewwa'. Si Isma'il, anak si Ibram duk si Hagarin, ga' sakup dem palanu Tuhānin we' hinangne bangsa ba'ahu duk sabab bangsa inin iledjiki'an kēmon bangsa dem dunyahin. Saguwa' **bisan a'ahin ga'i kapangandelan, masi du Tuhānin kapangandelan.** Manjari, kuwe' bakas tabatsaten, pag siyampuṣiyam tahun ne umul si Ibramin, pabagala balik Tuhānin si iye duk pabugtu'ne sanggupne dehelluhin si iye. Pa'inne, "Aku Tuhan Tamanan Mabalakatanin.... Hinangte du kew sama me' kabangsa-bangsahan. Duk pindahanku ne ēnnun, tinagna'an ma'in ga'i ne kew inēnan si Ibram saguwa' pangēnku ka'uhin Ibrahim ne. Pegge' hinangte ne kew sama me' bangsa ekka." Ginanti'an we' Tuhānin ēn si Ibramin manjari *Ibrahim*, hātinen **sama me' ekkahin**, pegge' iye gara' Tuhānin. Ginanti'an isab we' Tuhānin ēn si Saraihin manjari si **Sara**, hātinen **dayang-dayang**.

Hāp te'ed inin. Niya' maglewelekebini bahi' ne bu ga' niya' di anakde, si Ibram duk si Sarai. Kuwe'itu inurungan siye ēn ba'ahu we' Tuhānin supaya ta'akane bang ine sōng mapalabeyin. Si Ibram ginanti'an ēnnen manjari *Ibrahim*, hātinen **sama me' ekkahin**, duk Sarai ginanti'an du isab ēnnen manjari si **Sara**, hātinen **dayang-dayang**. Sōng inurungan siye **anak lella**, duk anakde inin manjari dembuwa' **bangsa**. Amban bangsa iyan **ekka sultan duk nabi** pitu si dunya duk ujudnen, **Manimbul dunyahin!** Bugtu' Tuhānin balakatan duk patut iye

pinudji salama-lama! Ga' takeyipatne me' bakas pananggupne pu Nabi Ibrahim matigelin ne.

Ine hinang Nabi Ibrahimin pag ubus pinabugtu' si iye we' Tuhanin sanggupnen we' urunganne iye anak bisan iye bahi'? Pa'in Kitabin: *“Pasujud Ibrahim duk magsaye iye. Pa'inne si dinen, “Anakan pe ente' ku kabahi'ku ne inin? Da hatus tahun ne umulkun. Duk nganak pe ente' si Sara bu siyampū' tahun ne umulnen?” Magsaye Nabi Ibrahim! Saguwa' duma'in iye magsaye pegge' ga'i iye kahagad saguwa' pegge' sinna iye.*

Pa'in Kitabin:

“Kinahagad we' Ibrahim sanggup Tuhanin duk bisan du ga' niya' ase-asene, asal ngase-ngase pe te'ed iye we' tuman du sanggup Tuhanin. Hangkan ujud tuman du duk manjari iye matetto'a me' kabangsa-bangsahanin. Sa bakas pananggup Tuhan si iyehin, pina'in dem kitab, ‘Me' tubu'nun ekka du iyan manamal kuwe' me' pote'anin.’ Masa pananggup Tuhan pu Ibrahim inin, tapit ne da hatus tahun umulnen. Kata'uhanne we' bahi' ne iye duk ga'i ne iye makajari anakan. Bu si Sara isab, andanen, kata'uhanne ga'i nganak. Saguwa' bisan ne kuwe' miya'an, ga' usa' sandelne si Tuhanin. Kahagad ne pa'in iye we' ujud tuman du sanggup Tuhan si iyehin. Ga' Ibrahim duwe-duwehan saguwa' pesōng ngabasag sandelne si Tuhanin duk pinudji we' ne Tuhanin. Kabugtu'anne te'ed we' asal tahinang Tuhanin du bakas pananggupnen.” (Roma 4:18-21)

Bisan sa miya'an, mabaya' kata'uhan Nabi Ibrahim bang ine mapalabey pu si Isma'ilin, anakne duk dara'akannen si Hagar. Pa'in Tuhanin:

“Pasal Isma'il, takaleku pamāku-mākunu si aku sabab iyehin. Ledjiki'anku du iye .... Manjari bangsa hadje du me' tubu' Isma'ilin. Saguwa' janji'kun tumananku pu si Ishak anaknu anakan si Sara ka'u ... Tumananku isab si iye janji'ku bakas pagsulutanten. Janji'ku inin ga' niya' tamananne saguwa' tumananku sampay si me' tubu'nen.” (Panagna'an 17:20,21,19)

Manjari, pinabugtu' we' Tuhanin we' papitune me' nabihin duk ujudnen Mangalekkatin amban me' tubu' si Ishak. Si lesson mapaturulin – bang amban kahandak Tuhanin – kitete du bang sa'ingge pangurung Tuhanin pu Nabi Ibrahim duk si Sara anak pananggupnen – si Ishak.

Bugtu' **kapangandelan Tuhanin**. Tumanne du me' pananggupnen! Ga' niya' hunt si iye! Pakale kew si me' ayat mahāp amban dem Kitab Injil inin, pa'inne:

“Asal ga'i te'ed takila-kila ase' Tuhan si kitehin bi kēmon. Ga'i tahātite pikilannen. Ga'i tahātite me' hinangannen.

*'Sine mangata'uhan pikilan Tuhanin? Sine mamananolo'an iyehin?
Ga'i makajari we' niya' pangurungte iye duk niya' utangne si kite.'
Pegge' Tuhanin magpapanjari kēmon-kēmonin.
Iye magbaya'in duk kēmon pinapanjari we' ne supaya iye tapudji.
Pudjite bi Tuhanin ga' tamanan. Amin.'* (Roma 11:33-36)

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin....Karayaw iledjiki'an kew we'
Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab ayat amban dem Kitab inin, pina'in:

*"Bang kite ga'i teteg si Tuhan, masi du iye kapangandelan duk asal
tumananne du bissānen. Pegge' bang iye, ga'i te'ed pinda addatnen."
(2 Timoteo 2:13)*

Wassalam

Lesson 21

Nabi Ibrahim: Pinaka'atan Sodom duk Inanakan si Ishak

Panagna'an 18-21

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' bakas inistadite bi amban dem Kitab Tawratin, kitete pananggup Tuhanin we' hinangne Nabi Ibrahim sama bangsa ba'ahu, duk we' amban bangsa ba'ahu inin paguwa' me' nabi Tuhanin duk Manimbul dunyahin. Saguwa' taman bakas inistadite inin, ga' pe niya' anak si Sara, anda Nabi Ibrahimin, duk duwangan siye bahi' ne manamal.

Ellew inin niya' ne isab istori meke'ulali'. Tagna' istori inin kitete du we' niya' lella tellungan tekka pu Nabi Ibrahim misita iye. Saguwa' me' lella tellungan inin pesōng siye amban manusiya' hadja. Duwanganin siye **mala'ikat** duk katelluden **Tuhanin dihananne!** Kaw niya' magpa'in we' ga'i makajari we' Tuhanin pabagala pu Nabi Ibrahim si bentuk a'a, saguwa' ga'i ta'essebde we' balakatan Tuhanin duk we' ga' niya' hunit si iye. Makajari hinangne bisan ine, luwal mangga'i mabentelin, iye ga'i tahinangnen.

Ellew inin batsate amban ampat kapitulu dem Kitab Tawrat. Si jūd Panagna'an, kapitulu sempukwalu', pa'in Kitabin:

(Panagna'an 18) ¹ *Dembuwa' ellew pakite Tuhanin pu si Ibrahim la'i dem kakayuhan si Mamre sasangne ningkolo'-ningkolo' la'i si behe gawang luma'ne toldahin lettu ellew.* ² *Pag tongasne kōknēn ngite iye a'a tellungan la'i nengge-nengge. Pag kitene siye, magtawus iye pī magubas nampang siye duk pasujud iye, luwenen diyata' bulak.* ³ *Pa'inne, “Tuwan, da'a ku hadja labeyanun bi. Tiya' du ku tu'u nguntul ka'am.* ⁴ *Eddo'anku sa' ka'am bohe' pangoso'bi bettisbi. Pahali ne ka'am tu'u diyawa' kayu inin.* ⁵ *Bo'ohanku isab ka'am*

kinakan duk ka'am basag lumengngan. Pahadjebi ku, pegge' pitu ka'am si luma'ku, manjari untulku ka'am." Nambung siye, pa'inde, "Awe', magsukul."

⁶ Magdayi'-dayi' Ibrahim ... ⁸ Pag tahak ne kēmon, ngeddo' iye gatas, ubus tināgad ne we' ne me' a'ahin. Pag mangan ne me' a'ahin, la'i Ibrahim diyawa' kayu nengge si bihingde. ⁹ Ubus tinilew we' de Ibrahim, pa'inde, "Intag andanun si Sara?" Nambung Ibrahim, pa'inne, "I' iye la'i diyalem luma'." ¹⁰ Manjari pa'in Tuhanin, "Tahun sinōng inin bu sali' bulan inin balik ku, duk andanun si Sara, anakan lella ne." Si Sara la'i si bukutanne, si behe gawang luma' toldahin, pakalekale. ¹¹ Ibrahim duk si Sara bahi' ne manamal. Si Sara padeheng ne maglaha'. ¹² Sumaye si Sara si dinen, pa'inne, "Kuwe'itu pegge' bahi' ne ku duk gey ne ku makasandal, sinna pe ku ente' padembuwa'an? Bu ne pe isab ellakun bahi' ne manamal." ¹³ Ubus tinilew we' Tuhanin Ibrahim, pa'inne, "We'ey si Sara magsaye duk magpa'in, pa'inne, 'Asal anakan pe ku ente', bu bahi' ne ku manamal?' ¹⁴ We' niya' hunit si Tuhanin? Kuwe' pina'inku si ka'uhin, pitu ku tahun balik, bu si Sara, niya' ne anakne lella." ¹⁵ Pegge' tinalew si Sara, nganda'awa iye. Pa'inne, "Ga' ku magsaye." Saguwa' nambung iye, pa'inne, "Awe', magsaye kew."

²⁰ Manjari pa'in Tuhanin pu si Ibrahim, "Hadje manamal sumbungan sabab lahat Sodom duk Gomorra. Me' a'anen dusehan ko' manamal. ²¹ Subey ku hap pī mandoga, bang bennal ke sumbungan takalekun." ²² Ubus pala'us ne a'a duwanganin (hātinen duwe mala'ikatin) tudju Sodom. Saguwa' Tuhanin pa'amban la'i pu si Ibrahim.

²³ Tinilew we' Ibrahim Tuhanin si kara-kara. Pa'inne, "Pasakupnu maka'atan me' a'a mangga' niya' dusenen si me' a'a tege duse? ²⁴ Bang niya' limempū' a'a ga' niya' dusene lu'u si puweblo iyan, masi pe ke paka'atannu puweblo iyan? Gey pe kew pahali supaya gey magka'at a'a limempū' iyan? ²⁵ Bang si' gey pasakupnu me' a'a ga' niya' dusenen, si me' a'a tege dusehin. Bang si' siye gey pagmulka'annu. Ka'u mangahukum kēmon manusiya' dem dunya inin; hangkan hep subey bentel hukumannun."

²⁶ Nambung Tuhanin pa'inne, "Bang niya' takasuwa'ku a'a limempū' gana' dusene si lahat Sodom iyan, gey ne pagmulka'anku lahat iyan, sabab siye." ²⁷ Ubus missā Ibrahim balik, pa'inne, "O Tuhan, ampunun ku. Magtawakkal ku mo'o ka'u magbissā. Ga' niya' kapatutku missā ine-ine. Manusiya' du ku hadja. ²⁸ Saguwa', upama niya' hadja ampatpuklime a'a gana' dusene. Duma'in ne limempū'. Paka'atannu pe lahat iyan, pegge' pakulang ne lime?"

Nambung Tuhanin pa'inne, “Gey ne paka'atanku lahat iyan bang niya' **ampatpuklime** takasuwa'ku a'a gana' dusene.”

²⁹ Missā Ibrahim balik, pa'inne, “Hatu du me' ampatpū'.” Nambung Tuhanin pa'inne, “Gey paka'atanku bang niya' **ampatpū'**.” ³⁰ Pa'in Ibrahim, “Da'a ku amāhanun, Tuhan. Saguwa' subey ku missā balik. Sa'ingge bang niya' hadja me' tellumpū' a'a ga' niya' dusene?” Pa'in Tuhanin, “Gey paka'atanku bang niya' takasuwa'ku **tellumpū'**.”

³¹ Pa'in Ibrahim, “Ampunun ku, Tuhan, pegge' sigi ku magtawakkal missā si ka'u. Upama duwempū' du takasuwa' mangga' niya' dusenen.” Nambung Tuhanin, pa'inne, “Gey paka'atanku puweblo iyan bang niya' **duwempū'** a'a takasuwa'ku gana' dusene.” ³² Pa'in Ibrahim, “Da'a kew ngamā, Tuhan. Missā ku hadja mintedde. Sa'ingge, bang niya' hadja sempū' takasuwa' a'a gana' dusene.” Pa'in Tuhanin, “Gey paka'atanku bang niya' **sempū'** a'a gana' dusene.” ³³ Pag ubus ne siye magbissā duk Ibrahim, tahala' ne Tuhanin. Duk Ibrahim hap luma' ne balik.

(Panagna'an 19) ¹ Pag pī me' mala'ikat duwanganin hap **Sodom** sangem miya'an, la'i si **Lot** ningkolo' si behe gawang tarangka puweblo miya'an. Pag takite we' si Lot me' a'a duwanganin magtawus iye kuwat pasampang pī si siye duk pasujud. ² Pa'in si Lot, “Me' Tuwan, nuhut ka'am hap luma'ku. Eddo'ante sa' ka'am bohe' pangoso'bi bettisbi. La'i ne ka'am nina', sumu salung sa' ka'am palanjil.” Saguwa' nambung siye, pa'inde, “Ga'i ne, tu'u ne hadja kami si haman puweblo inin.”

³ Saguwa' binuyu'-buyu' siye we' si Lot. Suddanen nuhut ne siye hap luma' si Lot. Dina'ak we' si Lot me' dara'akannen maghinang pan gey sinagetan pasulig. Pag tahak ne, mangan ne siye. ⁴ Pag ga' pe siye tuli, ilibut we' me' lella Sodom in luma'in. Kēmon me' lella si puweblo miya'an, a'a bahi'-mākanak, la'i. ⁵ Ilinganan we' de si Lot duk tinilew. Pa'inde, “Intag ne me' lella matu'u si ka'u nina'in? Bo'ohun siye paluwas. Mabaya' me' a'a Sodom in maglabba'an siye.”

Ekka me' lella si Sodom in sinna maglabba'an pagkaside lella. Sinna siye magduse sa miya'an duk inēnan du iyan we' Tuhanin hinangan mekemulka'. (Payamanun Roma 1:26,27)

(Panagna'an 19) ⁶ Paluwas si Lot, ubus tinambel we' ne gawangin. ⁷ Pa'in si Lot si siye, “Me' bagay, **da'a ka'am** pitu **magla'at**. ⁸ ... da'a bang si me' a'aku duwangan inin. Pegge' tiya' siye tu'u diyata'ku. Subey siye ipatku.” ⁹ Saguwa' sambung me' a'a Sodom in pu si Lot, “Tahala' kew amban iyan! We' sine kew hangkan kami pagesnu? Palī' kew atawa binasa kami kew pasōng amban siye.” Sinōgadan we' de si Lot duk pasōng siye, sōng ngalarak gawangin. ¹⁰ Saguwa' binalutan we'

me' a'a duwanganin (hātinen mala'ikatin) si Lot pinadiyalem luma' bu tinambel gawangin. ¹¹ Ubus pinessekan we' de me' mata me' lella si luwasanin kēmon, supaya gey takasuwa'de behe gawangin.

¹² Pa'in a'a duwanganin pu si Lot, “Bang niya' tu'u usbanu si lahat inin, anaknu lella, anaknu dende, atawa eyu'annu, bo'ohun siye tahala' bittu'u. ¹³ Pegge' sōng paka'atan kami ne lahat inin. **Pegge' takale Tuhanin we' makalandu' ne te'ed la'at me' a'anen, hangkan pinapitu kami we' Tuhanin dina'ak maka'atan lahat inin.**” ¹⁴ Ubus pī si Lot si lella tunang anaknen duk pa'inne, “Padayi' ka'am tahala' amban lahat inin. Pegge' sōng pinaka'atan we' Tuhanin lahat inin.” Saguwa' pa'inde we' ulahan.

¹⁵ Pag sōng subu-subu ne, dinayi'-dayi' ne si Lot we' me' mala'ikatin. Pa'inde, “Palakkes kew. Eddo'un andanun duk anaknu dende duwanganin bu bi tahala', supaya ka'am gey matey bang pinaka'atan puweblohin.” ¹⁶ Kuwe' magāng-āng pe si Lot tahala'. Saguwa' ma'ase' Tuhanin si iye. Hangkan tinundan iye we' a'a duwanganin sampay andanen duk me' anakne dende duwanganin, bino'o tahala' amban puweblo miya'an. ¹⁷ Pa'in mala'ikat dembuwa'in si siye, “**Magubas ka'am duk ka'am ellum! Da'a ka'am pahaleng duk da'a ka'am pahali si kadatagan. Magubas ka'am pī diyata' punu duk ka'am gey matey!**”

²⁴ **Magtawus tinata'an we' Tuhanin lahat Sodom duk Gomorra ebbut meylang.** ²⁵ Pinaka'atan we' Tuhanin lahat duwe miya'an duk me' kadatagan mapaliputin. Sampay me' a'anen duk kēmon matomo' mala'ihin. ²⁶ Saguwa' anda si Lotin pahaleng. **Pag pahaleng iye, magtawus iye manjari asin batu.**

²⁷ **Subu-subu pe salung-salung balikin, magdayi'-dayi' Ibrahim pī si bakas panenggehanne, pala'i Tuhanin.** ²⁸ Mayam iye tudju pī si Sodom duk Gomorra duk me' si kadataganin, takitene umbu lahat miya'an, kuwe' umbu tapehan hadje manamal. ²⁹ Pag pinaka'atan we' Tuhanin me' puweblo si kadatagan bakas patenna'an disi Lotin, ta'esseb Tuhanin Ibrahim, hangkan tinabang we' ne si Lot supaya timbul.

Inin istori bang sa'ingge hinukum me' puweblo Sodom duk Gomorrahin tinata'an duk ebbut meylang amban diyata' langit. Bakas pala'ihan Sodom duk Gomorrahin kuwe'itu Tahik Matey ne (atawa Tahik Ma'asin) la'i si lahat Isra'el. Ga' niya' hāp ka'ujudannen bang a'ahin duse hininangnen. **Bennal du Tuhanin ngahukum dusehin!**

Na, kuwe'itu batsate pe namba amban dem Kitab Tawrat duk kitete bang sa'ingge **Tuhanin ngurung anak lella pu Nabi Ibrahim duk si**

Sara duk sabab miya'an tumananne du sanggupne masahin. Si kapitulu duwempukdembuwa' pa'in Kitabin:

(Panagna'an 21) ¹ *Ineseb du we' Tuhanin si Sara duk tinumanan du we' ne sanggupne si iyehin.* ² *Ngabetteng si Sara duk nganak iye lella. Anakan du Ibrahim bisan ne iye bahi' pag ta'abut waktu pina'in Tuhan si iyehin.* ³ *Inēnan we' Ibrahim anakne lella inanakan we' si Sarahin, si Ishak.* ⁴ *Pag ta'abut walum bahangi diyata' kāpan nakanakin, inislam iye we' Ibrahim sa panganda'akan Tuhan iyehin.* ⁵ *Da hatas tahun ne umul Ibrahimin panganak si Sara si Ishakin.* ⁶ *Pa'in si Sara, “Ka'urungan ku jān we' Tuhanin duk ku sumaye, sasuku isab makakale sabab panganakku inin matukan aku magsaye.”* ⁷ *Pa'inne pe, “Sine makatawakkal metu'uhin magpa'in pu Ibrahimin we' si pasōngan andanen si Sara nganak du duk magpasusu? Saguwa',” pa'in si Sara, “tiya' ne anakanku dambuwa' lella bisan ne bahi' ellakun.”*

Manjari, sa miya'an tumanan Tuhanin sanggupne metu'uhin pu Nabi Ibrahim duk si Sara. Si Sara, iye bakas kata'uhan we' ga'i makajari nganak, nganak ne lella **sa bakas pina'in Tuhanin**. Ēnande iye si **Ishak**, hātinen magsaye. Saguwa' duma'in kēmon a'ahin sinna we' inanakan si Ishak.

Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 21) ⁸ *Pag hadje-hadje ne nakanakin sinape' ne we' si Sara amban susu. Ellew panape' iyehin, iye isab miya'an ellew pagjamu-jamu Ibrahimin.* ⁹ *Seguwa' takite si Sara we' anak Ibrahim duk si Hagarin, iye bangsa Misirin, we' luwal udji'ne si Ishak.* ¹⁰ *Ubus pa'in si Sara pu si Ibrahim, “Patahala'un dende iyan duk anaknen. Pegge' ga'i ku mabaya' bang kabahagi'an anak banyaga' iyan pusaka' pangurungnu anakkun si Ishak.”* ¹¹ *Na, pag takale Ibrahim bissā andane miya'an, suse isab iye. Pegge' Isma'il anakne du isab.* ¹² *Saguwa' pa'in Tuhanin pu si Ibrahim, “Da'a kew suse si anaknun duk dara'akannun. Pakale kew hadja si pina'in si Sarahin. Pegge' si Ishak anaknun jānnen hangkan me' tubu'nun kapusaka'an we' janji'kun.* ¹³ *Hinangku du isab anak dara'akannun dembuwa' bangsa. Pegge' anaknu du isab.”* ¹⁴ *Manjari, subu-subu pe ellew dembuwa'in, bino'ohan we' Ibrahim si Hagar kinakan duk bohe' diyalem kuwit hayep. Pinapī ne we' Ibrahim diyata' baha si Hagar bu dina'ak ne siye tahala' duk nakanakin.*

Kahunitan Nabi Ibrahim pag tahala' Isma'il, saguwa' nesessita du, pegge' pinakita'u we' Tuhanin pu Nabi Ibrahim we' bangsa ba'ahu duk Manimbul dunyahin amban si **Ishak** – duma'in amban Isma'il. Isma'il, masa miya'an me' sempuklimen tahun ne. Udji'ne si Ishak duk **ga'i**

ie kahāpan si gara' Tuhanin we' hinangne si Ishak bangsa hadje duk importante, duk we' sabab bangsa iyan makajari tinimbul dunyahin.

Na, ine mapalabey pu si Isma'ilin? Si me' ayat mapaturul si istori diyata'in inakahan kite we' Isma'il duk sa'inen lumengngan duk patenna' si lahat kapaslangan bulak lunglun tapit si lahat Misir duk maganda iye si dembuwa' dende bangsa Misir. Isma'il manjari sama kēmon bangsa Arab. Bu ujudnen magbanta siye duk bangsa tubu'an si Ishakin, sa bakas pina'al we' Tuhan pu si Nabi Ibrahimin. (Panagna'an 16:12) Sampay ellew inin magbanta me' Arabin duk me' Yahudi; bugtu' kata'uhanbi iyan! Malasa Tuhanin si me' Arab duk si me' Yahudi duk si kēmon a'a si me' kabangsa-bangsahanin duk kabaya'annen we' patudju siye si iye.

Me' bagayku, taman inin ne hadja ellew inin. Karayaw kēmon ka'am dangan-dangan takitebi ne isab we' **kapangandelan Tuhanin** pegge' iye Tuhan ma'ellumin duk mabennalin duk ga'i makajari we' ga'i tumananne pina'innen. Iye jānnen hangkan hukumne lahat Sodom duk Gomorrhahin – **sa bakas pina'innen**. Iye jānnen hangkan urunganne anak lella Nabi Ibrahim duk si Sara kabahi'den – **sa bakas pananggupnen**. Duk iye jānnen hangkan da'akne pinatahala' Isma'il pu si Nabi Ibrahim – **supaya tuman maksudne mangga'i kaganti'anin**.

Na, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Sege'-sege'te ka'am pakale si lesson balik pegge' – bang amban kahandak Tuhanin – payamante ma'importante manamal mapalabey pu Nabi Ibrahimin: istori sabab pag kurban Nabi Ibrahim anaknen....

Taman lesson balik pangurungte ka'am ayat inin amban Lapal Tuhanin; mikil-mikil ko' ka'am sabab ayat inin, pa'inne:

“Asal ga'i te'ed takila-kila ase' Tuhan si kitehin bi kēmon. Lalem manamal kata'unen duk kata'uhanne kēmon. Ga'i tahātite pikilannen. Ga'i tahātite me' hinangannen!” (Roma 11:33)

Wassalam

Lesson 22

Pagkurban Nabi Ibrahimin

Panagna'an 22

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bakas ne kite bi magistadi amban dem Kitab Tawrat ekka me' istori hāp duk importante sabab Nabi Ibrahim. Ellew inin magistadi ne kite bi lesson importante manamalin mapalabey si umul Nabi Ibrahimin: istori mabennalin sabab **kurban Nabi Ibrahimin** duk bang ine hātinen.

Si lesson dehelluhin takaleta we' inurungan we' Tuhanin pu disi Nabi Ibrahim duk si Sara anak bisan ne siye bahi'. Bu sa miya'an tumananne sanggupne masaley. Ēn anakden si Ishak. Bakas nanggung Tuhanin we' hinangne me' tubu'an si Ishakin bangsa ba'ahu; bu sabab bangsa ba'ahu inin iledjiki'an kēmon bangsa dem dunyahin. Takaleta isab we' Isma'il duk sa'inen, si Hagar, tahala' ne amban disi Nabi Ibrahim duk pī siye patenna' tapit si lahat Misir. Hangkan luwal sa' si Ishak mala'i si luma' sa'i-samanen duk iye inanakan bakas pananggung Tuhanin.

Dembuwa' ellew dina'ak we' Tuhanin Nabi Ibrahim maghinang hinangan meke'ulali' duk hunit manamal. Dem Kitab Tawrat, jūd Panagna'an, kapitulu duwempukduwe, pa'in Kitabin:

(Panagna'an 22) ¹ *Manjari pag hadje-hadje ne si Ishak, sinuleyan we' Tuhanin Ibrahim. Pa'in Tuhanin, “O, Ibrahim.” Nambung Ibrahim pa'inne, “Oy, Tuhan?”* ² *Pa'in Tuhanin, “Bo'ohun anaknu dambuwa'-buwa' iyan, si Ishak kinalasahannun. Harap pī ka'am si lahat Moriya. Pag tekka ka'am la'i si niya' dambuwa' punu pakitehanku ka'u, sōnganun anaknun si aku. Eggasun iye pagkurbannu si aku.”*

Ine!? Ine panganda'akan Tuhan Nabi Ibrahimin? Da'akne bino'o pu si Nabi Ibrahim anakne kinalasahannen pī si dembuwa' punu tala, bu

subey sōnganne si iye, duk eggasne la'i hinangne kurban! Sa'ingge iyan makajari? Duwempuklimen tahun pangagad Nabi Ibrahimin behune inurungan anak pananggung Tuhanin, bu kuwe'itu pa'in Tuhanin we' subey papateyne anaknen hinang kurban! Ine sambung Nabi Ibrahimin? Jawabne ke bissā Tuhanin pegge' hunit tineyma'? Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 22) ³ *Manjari dayi' ellew pe donga' ne Ibrahim. Ni'ak iye kayu pangeggasne sōng pagkurbannen. Ubus sinatalan we' ne asnunen. Bino'o we' ne si Ishak anaknen duk duwe me' dara'akannen. Manjari lumengngan ne siye hap pī si lahat inaka Tuhan pu Ibrahimin.*

Diyalem tellu ellew lumengngan hadja Nabi Ibrahim duk anaknen duk duwe dara'akannen bu ga' niya' paghalide lumengngan tudju punu bakas pina'in we' Tuhanin. Bohat te'ed dem atey Nabi Ibrahimin pag tapit ne siye si lahat sōng subey pamapateyenne duk pangeggasanne anakne kinalasahannen! Bang kite bi mamatsa istori iyan kuwe'itu, kata'uhante bi we' tinstingan hadja sandel Nabi Ibrahimin we' Tuhanin, saguwa' bang Nabi Ibrahim masaley, ga' kata'uhanne! Me' panganda'akan Tuhan iyehin, kabinsana'an hunit iyan duk makatalew! Manjari, pa'in Kitabin:

(Panagna'an 22) ⁴ *Katellum bahanginen, patongas Ibrahim duk takitene si katalahan lugal pina'in Tuhanin.* ⁵ *Pa'in Ibrahim si dara'akanne duwanganin, "Tu'u ne dahu' ka'am duk asnu inin. Palanjat ne kami duk nakanak inin pī la'i si antag i'en numba si Tuhanin. Balik du kami pitu si ka'am," pa'inne.* ⁶ *Ineddo' we' Ibrahim kayu pangeggas kurbanin, dina'ak pinanangkit pu si Ishak. Bino'o we' Ibrahim ebbutin duk pirahin. Manjari lumengngan ne siye duwangan magtuhut.* ⁷ *Missā si Ishak si samanen, Ibrahim, pa'inne, "O Amma!" "Oy, Toto?" pa'in Ibrahim. Pa'in si Ishak, "Tiya' ne ebbutin duk kayuhin, saguwa' antag ne anak bili-bili hinang kurbanin?"* ⁸ *Nambung Ibrahim, pa'inne, "Manyap du iyan Tuhanin anak bili-bili hinang kurban, Toto!" Palanjat ne pa'in siye duwangan.*

⁹ *Manjari pag tekka ne siye si punu pina'in Tuhan pu Ibrahimin, ngahingan Ibrahim pangeggasan kurbanin, lamisahan batu pinagbangkat-bangkit. Ubus binettad we' ne pinahāp-hāp me' kayuhin la'i diyata'ne bu iningketan we' ne si Ishak, anaknen, duk pinabāk we' ne pī diyata' me' kayuhin.* ¹⁰ *Ubus pinasōng we' Ibrahim tangannen duk ineddo' we' ne pirahin panumbali'ne anaknen.* ¹¹ *Magtawus ngalingan si iye mala'ikat Tuhanin amban surga'. "Ibrahim," pa'inne, "Ibrahim." "Oy?" pa'in Ibrahim.* ¹² *Pa'in mala'ikatin, "Da'a patalusun pira iyan piyu si nakanak iyan. Da'a kew maghinangan bisan ine si iye. Pegge'*

kuwe'itu kata'uhanku ne we' asal talew kew si Tuhan sabab ga' te'ed sugutannu amban aku anaknu dambuwa'-buwa'in."¹³ *Manjari patongas Ibrahim mayam. Ngite iye dambuwa' bili-bili lella sumagnat me' tanduknen dem kakayuhan. Magtawus Ibrahim pi niggewne duk iye ne miya'an pagkurbannen ganti' anaknen.*¹⁴ *Inēnan we' Ibrahim lahat miya'an Tuhanin Nulung Sukal. Hangkan hep pag bissā-bissā sampay ma'in sabab punu miya'an pina'in, "Nulung sukal du Tuhanin la'i si punune miya'an."*

Importante manamal istori inin duk subey pinahāti namba. Istori sabab pagkurban Nabi Ibrahim inin niya' tellu bayu' hātinen: **hāti mapalabay masaley, hāti limbagan** duk **hāti niya' pina'al**. Bang mabaya' te'ed tasabutte pagkurban Nabi Ibrahim inin, niya' tellu bayu' subey tasabutte: Ka'issa': Bang ine te'ed mapalabey masaley, keduwenen: bang limbagan para ine pagkurban inin, ketellunen: bang ine pina'al we' Nabi Ibrahim sabab mapalabey si sinōngin pe.

Sabab **hāti mapalabey masaley**, bakas tabatsate ne ensini' bang sa'ingge **testingan** Tuhanin **sandel Ibrahimin** duk bang sa'ingge **timbulne anaknen** amban kamatey sabab bili-bili lella para pagkurbanin. Kēmon inin, niya' ne me' ampat ngibu tahun palabey; bu lugal miya'an iye ne pala'ihan Awrusalam kuwe'itu iyan. Na, inin hāti “mapalabey masaley” sabab pagkurban Nabi Ibrahimin bang pinapandak.

Sabab **hāti limbagan** si istori inin, inakahan kite dem Lalap Tuhanin we' **kēmon kite bi kuwe' anak Nabi Ibrahimin**. Tabatsate we' Tuhanin – pegge' bentel iye – **hukumne, we' anak Nabi Ibrahimin subey matey**. Kēmon kite bi dusehan duk pata' isab hinukum we' Tuhanin pinapatey. Saguwa' tabatsate isab we' Tuhanin – pegge' malasa iye duk ma'ase' – **timbulne anak Nabi Ibrahimin amban kamatey**. Arak du isab kite bi sa miya'an – pegge' malasa duk ma'ase' Tuhanin – niya' panyapne para si kite bi supaya kite bi tatimbul. Ine lān katimbulanin? Tinolo'an kite sabab istori pagkurban Nabi Ibrahimin we' **lān katimbulanin** pinanyap we' Tuhanin, iyan lān **pagkurban ga' niya' salla'-salla'ne**.

Kitete diyalem istori ensini'in we' manyap Tuhanin bili-bili hinang kurban ganti' anak Nabi Ibrahimin. Luwal du tanduk bili-bilihin masumagnat dem kakayuhanin. Bulunen ga' magka'at. Bang niya' bisan dembuwa' salla' bili-bilihin, ga'i iyan makajari ganti' anak Nabi Ibrahimin hinang kurban. Saguwa' kurban pinanyap we' Tuhanin **bili-bili ga' niya' salla'ne**. Metu'uhin si me' kapitulu tagna' dem Kitab Tawratin, ta'ayate ne sabab lān pinanyap we' Tuhan para pagtimbulin. Ta'essebbi bang ine miya'an? Pag ubus magduse Apu' Adam duk Sitti Hawa, pa'in Tuhanin we' ka'ujudan dusehin kamatey du, bu ga'i makajari inampun dusehin luwal bang niya' matey. Hangkan kēmon

mabaya' inampun subey siye mo'o **hayep ga' niya' salla'ne**, sumbali'de duk eggasde sinōngan si Tuhan. Hayep ga' niya' dusenen matey ganti' a'a madusehanin. Luwal du inin lān makajari inampun we' Tuhanin duse tubu' Apu' Adamin duk masi pe Tuhanin bentel.

Niya' pe subey ta'essebte: Pa'in Kitabin we' me' hayep pagkurban masaley “*kuwe' limbagan matekka si pesōnganin; lingew hadja me' bayu'-bayu'an hāp matekka si pesōnganin – duma'in mato'ohin. Pegge' laha' me' hayepin ga'i du hep maka'an duse manusiya'in.*” (Hibrani 10:1,4) Ga'i makajari we' laha' hayepin mekepuwas dusehin pegge' seddili du halga' hayepin duk manusiya'in. Hangkan tasabutte we' bili-bili ganti' anak Nabi Ibrahimin **limbagan hadja, para si kurban mas mahāp duk mas ma'importantehin**. Pinakitehan kite dem Lapal Tuhanin we' bili-bili mamatey ganti' anak Nabi Ibrahimin **limbagan Manimbul** mapitu si dunyahin duk **matey para kēmon madusehanin** supaya kēmon makahagad si iyehin inampun we' Tuhanin. Bili-bili pagkurban we' Nabi Ibrahimin dalilan Manimbulin, iye pananggung Tuhan pinapitune si dunyahin supaya timbulne a'a madusehanin amban hukuman Tuhanin!

Sabab **hāti niya' pina'al** si istori inin – ta'essebbi ke me' pina'in we' Nabi Ibrahimin pag pī siye mana'ik diyata' punu? Pa'inne: “**Manyap du iyan Tuhanin anak bili-bili hinang kurban.**” Ta'essebbi ke isab bang ine pina'in we' Nabi Ibrahim pag ubus sumbali'ne bili-bilihin duk eggasne ganti' anaknen? Ēnne lugal miya'an: “*Tuhanin Nulung Sukal.*” Bu Nabi Musa, iye manulat Kitab Tawratin, tambahanne: *Hangkan hep pag bissā-bissā sampay ma'in sabab punu miya'an pina'in, Nulung Sukal du Tuhanin la'i si punune miya'an.*” Ine sababnen hangkan pa'inne sa miya'an? **Importante te'ed** panilew inin, me' bagayku. Pegge' sambungnen du Aka-aka Hāp dem Lapal Tuhanin. Subey te'ed tasabutte bi dangandangan duk kahagad si Aka-aka Hāp inin!

Ine jānnen hangkan inēnan we' Nabi Ibrahim lugal miya'an “*Nulung Sukal du Tuhanin*”? Inin sababnen: Duma'in hadja Nabi Ibrahim missā sabab punu miya'an bakas pangaganti'an anakne duk' bili-bili pagkurbanin, saguwa' **missā isab iye sabab mapalabey si sinōngin diyata' punu miya'an**. Hāti pina'in Ibrahimin: “Pudjiku Tuhanin, pegge' manyap iye bili-bili ganti' anakku diyata' pagkurbananin. Saguwa', akahante ka'am ellew inin, diyata' punu inin du, **si sinōng manyap pe du iyan Tuhanin pagkurban seddili**, bu pagkurban iyan mas pesōng hāp duk importante amban bili-bili bakas nimbul anakku ellew inin supaya iye ga'i pinapatey duk ineggas. Awe', Pagkurban pinanyap Tuhan iyan, niya' balakatne nimbul tubu'an Apu' Adamin amban kamatey salama-lamahin dem ebbut ga'i tapalem! Papitu Tuhanin du iyan Manimbul masutsihin, bu matey iye iyan manjari pagkurban, matey mangga' niya' dusenen para madusehanin, supaya kēmon mangandel si iyehin ga'i

pasape' amban Tuhanin!” Inin Aka-aka Hāp amban Tuhanin para kēmon a'a bakas missā Nabi Ibrahim pag pa'inne, *“Manyap du iyan Tuhanin anak bili-bili hinang kurban!”*

Na, sōng ubus ne lesson sabab “pagkurban Nabi Ibrahimin” ellew inin. Saguwa' subey kata'uhante bi dangan-dangan we' pag ubus me' duwe ngibu tahun kemuwe missā Nabi Ibrahim sabab pagkurban pinanyap we' Tuhanin para me' a'a dusehanin, **tuman du we' Tuhanin me' pina'al we' Nabi Ibrahim miya'an**. Ellew inin ga'i kami makajari missā pina'ekka sabab miya'an, saguwa' me' sinduwehin ka'am mangata'uhan Kitab Injilin, kata'uhanbi ne istori sabab Manimbulin. Kata'uhanbi ne we' inanakan iye we' dembuwa' budjang tubu'an Nabi Ibrahim duk si Ishak, sa bakas pananggup Tuhanin. Manimbul inin subey matey ganti' madusehanin, bu ga' niya' samane manusiya'. Amban surga' iye hangkan ga' iye kaleggeyan we' duse Apu' Adamin. Ga' niya' dusene; ga' niya' salla'-salla'ne. Hangkan patut iye matey manjari **Pagkurban Te'ed** ganti' me' tubu' Apu' Adam madusehanin. Bang magistadi ne kite bi amban dem Kitab Injil, takaleta we' ēn Manimbul inin si *Jesus*. Hāti ēn *Jesus* inin **Tuhanin manimbulin**. Niya' isab ngēnan iye “si Isa”.

Bang magistadi ne kite bi dem Kitab Injil, tabatsate du sabab Nabi Yahiya pinapitu we' Tuhanin manyap lān para pu si Isa Manimbulin. Dembuwa' ellew kite Yahiya si Isa patudju si iye bu pa'inne, *“Iye ne hep inin dalil ganti' bili-bili pangurung Tuhanin pagkurban para si manusiya'in.”* (Yahiya 1:29) We'ey ēnan Yahiya si Isa *“bili-bili Tuhanin”*? Pegge' inanakan si Isa manjari pagkurban pamuwas duse. **Kuwe' bili-bili mamatey ganti' anak Nabi Ibrahimin, pitu Manimbulin matey ganti' kēmon tubu' Apu' Adamin**. Si Isa inin Pagkurban Te'edin duk iye Panambusanin bakas pina'al we' Nabi Ibrahim pag pa'inne: *“Manyap du iyan Tuhanin anak bili-bili hinang kurban!”*

Diyalem Kitab Injil batsate du we' si Isa, amban di kabaya'annen maglilla' si me' bantanen duk we' lansangde iye diyata' olom pamapateyan a'a. **Si Isa Manimbulin, 'pinanyap' iye we' Tuhanin, duk tumananne hāti pina'al andang we' Nabi Ibrahimin duk hāti limbagan bili-bili pagkurban we' Nabi Ibrahimin**. Iye jānnen hangkan si Isa ngalingan pag sōng matey ne iye, pa'inne, *“Ubus ne hinangkun!”* (Yahiya 9:30) Bu pag ubus tellu ellew kumpulmi Tuhanin we' patut duk balakatan pagkurban Manimbulin pegge' pakellumne iye balik amban kamateyne! **Si Isa iye manumanan hāti pagkurban Nabi Ibrahimin**. Bu kata'uhanbi ke we' lugal pamapateyan si Isa ganti' me' a'a dusehanin sali' du duk punu pagkurbanan Nabi Ibrahim bili-bili ganti' anaknen? Kata'uhanbi ke bang intag lugal pagkurbanan miya'an? Awe', la'i si Awrusalam.

Me' bagayku, bisan kew sine duk bisan kew intag, da'ak Tuhanin kew neyikutan pikilannu masala'in duk hinangannu mangga' niya'

kagunahannen, duk da'akne kew ngandel si Pagkurban te'edin duk panambusanin bakas pinanyapnen. Pa'in Kitabin hep: “[*Manimbulin, si Isa, iye*] ileggahin sabab me' duseten bi pangalansang iye diyata' olomin supaya kite bi ga'i ne magduse saguwa' maghinangan hāp hadja kite bi tiggelante bi ma'ellumin. Duk sabab me' bakatne sinandalannen kawuli'an kite bi.” (1 Petros 2:24) Kitete ellew inin we' anak Nabi Ibrahimin, teyima'ne pagkurban pinanyap we' Tuhan para si iyehin. Bang ka'u? **Teyima'nu ke Pagkurban bakas pinanyap we' Tuhan para si ka'uhin?**

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin...Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab hāti bissā Nabi Ibrahimin la'i si punu Moriya, pa'inne,

“Manyap du iyan Tuhanin anak bili-bili.... Nulung sukal du Tuhanin la'i si punune miya'an.” (Panagna'an 22:8,14)

Wassalam

Lesson 23

Si Esaw duk si Yakub: Me' bayu'an si dunyahin duk me' bayu'an ga' niya' tamanannen

Pangna'an 25

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin magistadi kite bi sabab **pagkurban Nabi Ibrahimin**. Dem Kitab Injil niya' isab inakahan sabab istori importante inin, pa'inne:

“Si Ibrahim hawal sandelne si Tuhanin, tuhutne panganda'akannen duk sinōngan we' ne anaknen, si Ishak, hinang kurban si Tuhan. Panganda'akan Tuhan miya'an panuleyanne Ibrahim bang bennal iye sandel si iye. Ngajanji' hep Tuhanin pu Ibrahim we' nga'ekka te'ed tubu'nen we' si Ishak, saguwa' Ibrahim sōng pinapatay we' ne anakne dambuwa'-buwa'in pagkurban si Tuhan. Pegge' tapikil Ibrahimin we' bang upama matey si Ishak, makajari du iye pakellum Tuhanin balik. Duk dalil tapakellum si Ishak balik amban kamateyenn pegge' bang ga' inalal Ibrahim we' Tuhanin, bugtu' si Ishak matey.”
(Hibrani 11:17-19)

Me' lime lesson dehelluhin kēmon sabab istori umul Nabi Ibrahim. Niya' pe istori namba sabab Nabi Ibrahim diyalem Kitab Tawrat ga' pe bakas tabatsate. Saguwa' ga'i makajari batsate kēmon tu'u si programa inin. Saguwa' niya' pe subey kata'uhante bakas pina'in we' Tuhanin pu Nabi Ibrahim, mangkin kite bi magistadi sabab me' tubu'nen. Dembuwa' ellew magaka Tuhanin bang ine ma'umantag si pasōnganin si me' tubu' Nabi Ibrahimin. Pa'inne,

“Bang si pesōngan maglahat me' tubu'nun si lahat seddili. Hininang siye banyaga' la'i si lahat miya'an diyalem ampat hatu tahun

duk bininasa te'ed siye. Saguwa', leggaku du lahat mamanyaga' me' tubu'nun. Ubus paluwasku du siye, ekka alata' tabo'ode."
(Panagna'an 15:13,14)

Si me' bissā inin magaka andang Tuhanin we' me' tubu' Nabi Ibrahimin manjari banyaga' si lahat Misir. Nanggung isab Tuhanin we' puwas ampat hatas tahun paluwasne siye amban antanan a'a Misirin. Bang amban kahandak Tuhanin, si kalime lesson puwas inin kitete du we' tinumanan me' pina'al inin kuwe' pina'in we' Tuhan pu Nabi Ibrahimin.

Ubus, si kapitulu duwempuklime dem jūd Panagna'an, pa'in Kitabin:

"Si Ishak du pangurungan Ibrahim kēmon pangalata'nen. Taha' te'ed umul Ibrahimin. Umabut da hatas duk pitumpuklimen tahun umulnen, behune matey. Kinubul iye we' anaknen si Ishak duk Isma'il la'i dem lingab batu si pangubulanne andanen si Sara. Lingab batu miya'an la'i si Makpela tapit si lahat Mamre. Dapu' bulak miya'an si Epron.... a'a bangsa Hitti. Tabelli we' Ibrahim bulak miya'an amban iye. (Panagna'an 25:5,7-10)

Na, Nabi Ibrahim, bagay Tuhanin, tapī ne si pana'an an Tuhanin, Tuhan kinata'uhannen duk kinalasahannen.

Ubus, sa'ingge ne ubuste me' lesson sabab Nabi Ibrahimin? Kaw tilewte inin: **Ine jānnen hangkan Nabi Ibrahim dina'ak we' Tuhanin tahala' duk pī si lahat seddili?** Sambungnen: Pegge' maggara' Tuhanin ngahinang Nabi Ibrahim bangsa ba'ahu, duk amban bangsa inin Manimbulin pitu si dunya. Inin panilew kaduweenen: **Sabab ine Nabi Ibrahim kinimatan bentel we' Tuhanin duk tineyima' si pana'ananne masutsihin salama-lama?** Sambungnen: Pegge' kahagad Nabi Ibrahim duk ngandel si pina'in Tuhanin bisan hunit tinuhut. Tineyima' Nabi Ibrahim sabab sandelne si me' pananggung Tuhanin duma'in sabab me' di hinangannen. Iye hātinen bang pa'in Kitabin: **"Kahagad Ibrahim si Tuhan duk sabab pakahagadne miya'an kinimatan iye bentel we' Tuhanin. Duk inēnan iye we' Tuhanin bagayne."** (Yakub 2:23)

Si kapitulu duwempuklime si jūd Panagna'an pala'us ne kite bi si istori dem Kitab sabab me' tubu' Nabi Ibrahimin. Batsate ne dem Kitab Tawrat duk ta'ayate sabab istori si **Ishak duk anakne kambalin.** Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 25:19-27) ¹⁹ *Iye inin aka-aka tubu' si Ishak anak Ibrahimin.* ²⁰ *Pag ta'abut ampatpū' tahun umul si Ishakin, tahnangne anda si Ribka, iye pungtina'i si Labanin. Kaduwangan siye anak Bitu'el, a'a bangsa Aram amban lahat Misopotamiya.* ²¹ *Manjari pegge' ga' anakan si Ribka, pināku-pākuhan we' si Ishak si Ribka. Dinuhulan iye we' Tuhanin, ubus betteng ne andanen si Ribka.*

²² Betteng si Ribka miya'an kambal. Saguwa' ga' pe iye nganak, basag manamal usa' nakanakin diyalem bettengne. Pa'in si Ribka, "We'ey ente' sa inin bettengku inin?" Puwa'ne māku-māku si Tuhan.

²³ Manjari pa'in Tuhanin si iye, "Nakanak diyalem bettengnu iyan duwe. Manjari siye **duwe bangsa** bu gey siye magsulut. Dembuwa'in basag amban dembuwa'in. **Sakahin pagbaya'an we' salihin.**"

²⁴ Pag ta'abut iye nganak, **kambal anaknen, lella kaduwe.** ²⁵ Pag nganak iye, dehellu mapaguwa'in peyat. Duk kēmon barannen kuwe' semmek būhan. Hangkan hep inēnan we' de si **Esaw.** ²⁶ Ubus miya'an paguwa' ne isab pungtina'inen, tangannen ngaput diyata' tiked si Esaw. Ubus inēnan iye si **Yakub.** Panganak si Ribka miya'an, ennempū' tahun ne umul si Ishakin.

²⁷ Manjari ngahadje ne siye. Si Esaw manjari a'a asal pandey magpelim. Kabaya'annen si luwasan hadja. Bu si Yakub a'a temmen, la'i ne hadja iye si luma'.

Na, tabatsate we' si Ishak duk si Ribka tege anak kambal, ēnande siye si **Esaw** duk si **Yakub.** Kambal siye saguwa' duma'in iye hātinene, we' sali' siye! Pag ngahadje si Esaw iye kabaya'annen duk iye importante si iyehin me' **panyap matu'u si dunyahin,** me' mangga'i malayunin. Saguwa' si Yakub iye me' importante si iyehin me' **mamahalga' si Tuhanin** me' malayun salama-lamahin. Ga'i du meke'ine pu si Esaw me' pananggup Tuhan pu Nabi Ibrahim, papu'nen duk pu si Ishak, samanene sabab bangsa ba'ahu pinapanjari amban siyehin. Saguwa' si Yakub mahalga' du si iye me' pananggup Tuhanin.

Si Esaw sakahin. Hangkan subey si iye pusaka' para si sakahin duk subey iye mamanjari kapapu'an bangsa mahadje bakas pananggup Tuhan si papu'nen Nabi Ibrahim duk si samanene si Ishak. Seguwa' ga' pe inanakan me' kambalin, inakahan ne andang we' Tuhanin sa'iden si Ribka, we' "**sakahin pagbaya'an we' salihin.**" (Panagna'an 25:23) Pegge' kata'uhan Tuhanin ne andang, hangkan magaka ne iye andang we' pusaka' para si sakahin duk me' tubu' bangsa ba'ahuhin paguwa' **amban si Yakub** duma'in amban si Esaw. Bang si' si Yakub katagadan, agadne si' Tuhanin pegge' iye mabalakatanin duk makajari pangurungne si iye pusaka' miya'an bang tekka ne oras keddownen. **Saguwa' si Yakub ga' ngagad si Tuhan.** Batsate ne kuwe'itu bang ine hinang si Yakubin supaya ta'agewne pusaka'in amban si Esaw, sakanen.

Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 25:29-34) ²⁹ Dembuwa' ellew sasang si Yakub maglampa batung peyat, tekka si Esaw amban pamelimanne, inusan. ³⁰ Pa'inne

pu si Yakub, “Ine binellanu mapeyat iyu? Urunganun ko' ku, i' ku kinawugtu' manamal.” ... ³¹ *Nambung si Yakub pa'inne, “Awe', urungante kew. Saguwa' subey isab niya' pangurungnu aku. Pegge' ka'u anak sakahin, pangurungun aku pusaka' pangamban si Amma' ka'uhin.”* ³² *Nambung si Esaw, pa'inne, “Awe', ine isab guna si pusaka'in bang ku sōng matey we' kewugtu'in.”* ³³ *Pa'in si Yakub si iye, “Subey kew dahu' napa we' asal bennal-bennal pangurungnu ne aku pusaka' si ka'uhin.” Ubus sinapahan ne we' si Esaw, we' asal pangurungne ne pusaka'nen si salinen.* ³⁴ *Ubus inurungan ne we' si Yakub si Esaw pan duk batung peyat ilampanen. Ubus mangan ne si Esaw duk nginum. Pag ubus, tahala' ne iye. Ga' hinangne ine pusaka' anak saka sōng pangamban samane iyehin.*

Tasabutbi ke me' hinang si Esawin? Sambi'anne pusaka'ne anak sakahin duk kinakan ku'ahat! Dalilnen niya' a'a dayahan manamal, niya' anakne lella duwangan. A'a miya'an ekka bulakanne duk me' luma' duk me' pangalata' duk ekka sinne. Anakne sakahin iye subey pinusaka'an alata' ma'ekkahin. Saguwa' dembuwa' ellew mole' sakahin amban tana' duk kitene salinen magbella buwas duk kenna. Pa'in sakahin si salinen, “Kinawugtu' ku, urunganun ku kinakan pegge' i' ku batang mangan.” Saguwa' nambung salinen, pa'inne, “Ga'i kew urunganku, saguwa' subey kew melli.” Pa'in sakahin, “Piye kabaya'annun?” Pa'in salihin, “Pusaka' si anak sakahin.” Pa'in sakahin, “Awe', si ka'u ne! Ī' ne ku sōng matey we' kawugtu'in. Ine kagunahan pusaka' anak sakahin?” Ubus napa sakahin duk sinōngan ne we' ne kēmon pusaka'nen si salinen! Ubus sakahin ningkolo' ne mangan duk nginum, duk kuwat bu tahala'.

Ine makajari pa'inte sabab anak saka inin bakas pasambi'anne bulakannen, me' luma'nen duk alata'nen duk kapatutnen si da laley kinakan? Pa'inte hadja: “**Asal dupang te'ed!**” Anak saka inin kisasne mahāp amban samanen duk me' alata' si dunyahin. Sa miya'an du isab **si Esaw kisasne ledjiki' amban Tuhanin duk alata' mangga' niya' tamanannen.** Me' panyap kinisas we' si Esawin mas mahalga' amban alata' si dunyahin, pegge' kinisas we' si Esaw kapatut sinakup si bangsa ba'ahuhin, bu amban bangsa ba'ahu inin paguwa'an Manimbul dunyahin.

Ine pamanolo' Tuhan kitehin ellew inin amban istori si Esaw duk si Yakubin? Mabaya' Tuhanin nolo'an kite bi we' duma'in kite bi subey nuhut lān si Esaw pasambi'anne alata' makakkalin si me' mekesinna tu'u si dunya mangga'i malayunin. Pakale ka'am bang ine pa'in Lapal Tuhanin sabab inin. Pa'inne:

“A'ahin, bisan pe tepe si iye kēmon alata' dem dunyahin, ga' du niya' gunane bang ga'i tepe si iye umul salama-lamahin. Pegge' ga' niya'

alata' si dunya makalekkat iye supaya tepe si iye umul salama-lamahin.” (Mateo 16:26) *“Pahatul-hatul ka'am pegge' malasa duk ma'ase' Tuhanin bu kaw tatayikutanbi....Pahatul-hatul ka'am supaya ga' niya' ka'am kuwe' si Esawin ga'i kimmatanne Tuhanin. Si Esawinin, pegge' iye anak sakahin, suku' si iye janji' Tuhanin. Saguwa' pinagsambi' we' ne duk da pinggan kinakan kēmon suku' si iyehin, suku' si anak sakahin.”* (Hibrani 12:15,16)

Bang si Esaw, ga' tasangkane lasa duk ase' Tuhanin pegge' ga' du mahalga' si iye me' mahalga' si Tuhanin. Hangkan pages Tuhanin kite bi pa'inne: Da'a ka'am nuhut lān si Esawin! Da'a kisasun bi ledjiki' mabaya' pangurungku ka'amin!

Bang ka'u, mabaya' ke kew makasangka ledjiki' amban Tuhan? Kinalasahan kew we' Tuhanin duk mabaya' te'ed iye ngurungan ka'u ledjiki', saguwa' subey iye pahadjenu amban kēmonin. Subey ellegnu Lapal Tuhanin pesōng amban kinakan duk sin. Bang sa miya'an kew, nagna' tasabutnu ne hāti pina'in dem Kitabin, pa'inne: **“Niya' panyap Tuhanin para si me' malasa si iyehin. Pinanyapne inin ga' niya' a'a bakas makakitene, atawa makakalene. Ga' niya' bisan bakas makapikilne.”** (1 Korinto 2:9) Mabaya' te'ed Tuhanin ngurungan kite bi ledjiki'. Mabaya' iye ngampun kēmon duseten, ngaganti'an ateyte mala'atin, ngalimpiyuhan kite bi duk ngurungan kite bi lasanen, kēgnen, kasanyangannen duk kabugtu'an kite dem ateyte sabab iye. Duma'in hadja ledjiki' inin pusaka' mabaya' pangurung Tuhan si kēmon tubu' Apu' Adamin! Ekka pe seddili. Saguwa' subey pihanu me' sinakup si salama-lamahin **dembūs-būs ateynun**. Bang a'ahin ga'i mabaya' si ledjiki' salama-lama amban Tuhanin dembūs-būs ateynen, ga'i te'ed tasangkane. Niya' eli'an, pa'inne: “Bang niya' mabaya' si bohe' buwani subey iye bahani patapit si buwani.”

Mabaya' kew makasangka ledjiki' Tuhanin? Bang iye inin kinabaya'annun, subey pihanu supaya tasabutnu me' pananggup Tuhan dem Lapalnen. Kata'uhannu ne me' pananggupne mahāp manamalin? Hāpnen ga'i te'ed takila-kila. Ellegnu ke sanggupnen? Atawa pihanu hadja me' panyap dem dunyahin? Pinakitehan kite dem Lapal Tuhanin we' niya' luwal duwe bayu'an a'a si dunyahin: Me' a'a **mangelleg dunyahin** duk miha me' panyap dem dunyahin, duk me' a'a **mangelleg salama-lamahin** duk miha me' maniya' si pana'anan Tuhanin. Bang ka'u, a'a inggehin kew?

Pakale kew si me' sinulat dem Kitab Jaburin, pina'in:

(Jabur 1) ¹ *Hāp pe a'a mangga'i manuhut tolo' me' a'a madupangin atawa nuhut-nuhut si me' hinangan me' a'a madusehanin atawa*

palamud si me' isunan me' a'a mangahinang Tuhan dageyin. ² Saguwa' iye kasinnahannen nuhut tolo' Tuhanin duk matsa sara' Tuhanin ellew-sangem duk mikil-mikil sababne. ³ A'a sa inin dalil po'on kayu tinanem si bihing bohe', buwa' bang ta'abut musimmen duk ga'i lanes dawennen. Damikkiyan isab a'a inin, ine-ine hinangne magjatu te'ed. ⁴ Saguwa' a'a dusehanin pabidda' amban a'a mahāpin. Kuwe' siye dalil apa paley tapale we' baliyu. ⁵ Hangkan a'a mala'atin ga'i ta'u nambung bang hinukum kuwe' me' a'a madusehanin bang si pagtipunan a'a mabentelin. ⁶ Pegge' kata'uhan Tuhanin du hinangan me' manuhut iyehin duk ipatne du, saguwa' hinangan tinuhut we' me' madusehanin mo'o siye si kamulahan.

Bang ka'u? Lān inggehin tinuhutnun? Nuhut ke kew si lān me' a'a **mangelleg pananggung Tuhanin**? Atawa kuwe' si Esawin ke kew **pasambi'anne pananggung Tuhanin** si me' panyap dunya mapalabeyin hadja? Inakahan kite bi dem Lapal Tuhanin, pa'inne:

*“A'ahin, bisan pe tepe si iye **kēmon alata' dem dnyahin**, ga' du niya' gunane **bang ga'i tepe si iye umul salama-lamahin**. Pegge' ga' niya' alata' si dunya makalekkat iye supaya tepe si iye umul salama-lamahin.”* (Mateo 16:26) *“Da'a iye pagtuyu'anun bi **kinakan magka'atin**. Saguwa' iye subey pagtuyu'anbin kinakan mangga'i magka'atin, **kinakan maka'ellum salama-lamahin**. [Manimbulin] mangurungan ka'am kinakan inin. Pegge' ka'urungan iye kapatut we' Tuhanin.”* (Yahiya 6:27) *“Pahatul-hatul ka'am pegge' malasa duk ma'ase' Tuhanin bu kaw tatayikutanbi...Pahatul-hatul ka'am supaya ga' niya' ka'am kuwe' si Esawin ga'i kimmatanne Tuhanin. Si Esaw inin, pegge' iye anak sakahin, suku' si iye janji' Tuhanin. Saguwa' pinagsambi' we' ne duk **da pinggan kinakan kēmon suku' si iyehin, suku' si anak sakahin**.”* (Hibrani 12:15,16)

Me' bagayku mapakalehin, taman inin hadja ellew inin. Bang si programa balik pasōng kite bi dem Kitab Tawrat si istori sabab si Yakub....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' sinulat amban dem Kitab inin:

*“Pahatul-hatul ka'am pegge' malasa duk ma'ase' Tuhanin bu kaw tatayikutanbi...Pahatul-hatul ka'am supaya ga' niya' ka'am kuwe' si Esawin ga'i kimmatanne Tuhanin. Si Esaw inin, pegge' iye anak sakahin, suku' si iye janji' Tuhanin. Saguwa' pinagsambi' we' ne duk **da pinggan kinakan kēmon suku' si iyehin, suku' si anak sakahin**.”* (Hibrani 12:15,16)

Lesson 24

Si Yakub inēnan Isra'el ne

Panagna'an 28-32

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lan bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin tabatsate sabab me' anak si Ishak kambalin, **si Esaw duk si Yakub**. Si Esaw kisasne pananggap pangurung Tuhan si papu'nen Nabi Ibrahim, ubus bu pasambi'anne pusaka'ne anak sakahin duk de pinggan kinakan! Bang si Yakub, ellegne pananggap Tuhanin. Saguwa' duma'in hātinin we' ga' niya' sala' si Yakub! Bisan du ēn si Yakubin, hātinin *mangakkalin*. Na, ellew inin pala'us ne kite bi matsa dem Kitab Tawrat duk payamante bi **bang sa'ingge paminda Tuhan si Yakub mangakkalin, manjari si Yakub lella suku' si Tuhanin**.

Si Yakub inin asal to'o te'ed a'a pangakkal. Kitabin ga'i du tapukanne sala' me' nabihin bu inakahan kite la'i bang sa'ingge akkalan si Yakub sakanen si Esaw minduwe supaya ta'agewne pusaka'nen. Iye jānnen hangkan si Esaw – hawal astelnen – sōng papateyne salinen. Manjari, sa'idan si Ribka, da'akne si Yakub pī si iye patapuk duk da'akne iye lahi pī si lahat Haran si si'itnen si Laban, duk subey iye patenna' la'i taman kewuli'an ne amā sakanen.

Na, batsate ne amban jūd Panagna'an kapitulu duwempukwalu', duk kata'uhante bang ine mapalabeyin pag tahala' si Yakub amban luma' samanen si Ishak duk si lān ne iye hap lahat si'itnen si Laban. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 28) ¹⁰ *Tahala' si Yakub amban Beersheba tudju lahat Haran. (Haran inin bakas lahat Ibrahim pag ga' pe iye dina'ak we' Tuhanin tahala'.)* ¹¹ *Pag tekka si Yakub si dembuwa' lahat, seddep ne ellewin. Ubus tuli la'i ne iye sangemin. Ngeddo' iye dembuwa' batu, hinangne u'an, ubus pabāk ne iye tuli.*

¹² *Neginep iye, we' ngite iye haren, po'onnen diyata' bulak duk tuggunen umabut diyata' langit. Duk me' mala'ikat Tuhanin magduwa'i mana'ik diyata' haren miya'an.* ¹³ *La'i nengge Tuhanin diyata' haren miya'an duk pa'inne, "Aku Tuhanin, Tuhan pagtuhanan sama samanun Ibrahim, duk pagtuhanan si Ishakin. Pangurungku ka'u duk me' tubu'nun lahat pabākannu iyan.* ¹⁴ *Ekkahan tubu'nun kuwe' begumbun bulak. Duk kanat-kanat ka'am amban silangan tudju seddepan duk sampay pamābag lahat. Kēmon a'a dem dunya inin iledjiki'an sabab ka'u duk me' tubu'nun.* ¹⁵ *Tu'u ku nawe'an ka'u duk mayam-mayaman ka'u tungan-tungannu. Bo'ote kew balik pitu si lahat inin. Ga'i kew ambananku, samanta'an ga'i tahinangku sanggupku si ka'uhin."* ¹⁶ *Pag ngape si Yakub, pa'inne, "Bugtu' tu'u Tuhanin si lahat inin. Bu tipu ku."* ¹⁷ *Tinalew iye duk pa'inne, "Makatalew-talew lahat inin. Ga' ne niya' seddili, asal inin luma' Tuhanin. Inin ne gawang surga'in."* ¹⁸ *Pag salung-salungin ineddo' we' ne batu bakas hinangne u'anin, pinatengge hinangne indan pangesseban Tuhanin duk tinata'an we' ne isellan.* ¹⁹ *Inēnan we' ne lahat miya'an Betel [hātinen "luma' Tuhanin"].*

Na, pabagala **Tuhanin** pu si **Yakub** diyalem taginepne duk **pananggungnen sali'** du duk bakas pananggungne si papu'nen Nabi **Ibrahim** duk si samanen si **Ishak**, hātinen we' hinangne tubu'nen **bangsa hadje duk importante**. Kitete amban inin we' pusaka' anak sakahin, bakas ta'agew si Yakub amban sakanen, ujud pangurung iye ne we' Tuhanin. Duma'in we' patut si Yakub manjari sama bangsa ba'ahu, duk amban bangsa inin paguwa' Manimbulin. Saguwa', Tuhanin Tuhan ma'ase' duk malasa bu pangurungne mahāpin bisan si a'a ga'i patut.

Ine takite si Yakub dem taginepnen? Pa'in Kitabin we' *"ngite iye haren, po'onnen diyata' bulak duk tuggunen umabut diyata' langit. Duk me' mala'ikat Tuhanin magduwa'i mana'ik diyata' haren miya'an."* Dem taginepnen ngite si Yakub **haren**. Seddili haren inin pegge' taha' manamal, ta'abutne **amban bulak tudju diyata' langit** duk tapī si pana'an an Tuhanin!

Hāti taginep sabab haren mataha' manamal inin, pinakitehan we' Tuhanin pu si Yakub we' kabaya'annen, magtuht-tuht duk magsulut-sulut te'ed siye duk si Yakub. Mabaya' isab Tuhanin magpakite we' **Manimbul** mapitu si dunyahin **kuwe' dalil haren iyan** nugpat surga'in duk dunyahin – **Manimbul inin iye mapasellet si Tuhan duk manusiya'in**.

Sampay ellew inin ekka a'a tapikilde we' makajari a'ahin tapī si surga' sabab hinangande mahāpin. Saguwa' pa'in Lapal Tuhanin we' **luwal hadja dembuwa' "haren"** si ellet **Tuhanin duk manusiya'in** duk

“haren” inin duma'in amban a'a saguwa' amban Tuhanin. Kite bi, me' tubu' Apu' Adamin, bang amban di basagte ga'i kite bi makajari tapī duk padiyalem si pana'an an Tuhanin. Iye sababnen duseten, duk ga' niya' basagte mekesulut Tuhan Masutsihin. Saguwa' Tuhanin, pegge' ma'ase' te'ed iye bu pegge' hadje te'ed lasanen si a'ahin, lukane lān panimbulin para si tubu' Apu' Adamin.

Hangkan haren bakas takite si Yakub dem taginepnen dalilan Mapasellet pananggung Tuhan pinapitune si dunyahin supaya madusehanin tatimbul. Mapaselletin kuwe' dalil haren bakas takite we' si Yakub ellet surga' duk dunyahin. Iye tinolo'an dem Kitab, pa'inne: *“Dambuwa' du hadja Tuhanin duk dambuwa' du isab hadja Mapasellet si Tuhan duk manusiya'in maghāp siye, iye Isa Almasi pagkasite bi manusiya'. Paglilla'ne umulnen duk pinaganti' we' ne dinen supaya manusiya'in ga'i legga Tuhanin sabab duseden.....supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'an an Tuhanin.”* (1 Timoteo 2:5,6; Yahiya 3:16) Pasti' te'ed Lapal Tuhanin sabab inin: Ga' niya' tapī si Tuhan, bang duma'in palabey amban Mapasellet masutsihin bakas pinapitu we' Tuhanin amban surga'.

Manjari, payamante bang ine mapalabeyin pag tekka si Yakub si luma' si'itnen. Pa'in Lapal Tuhanin we' *“ine-ine tanem a'ahin, iye du isab miya'an ta'eddo'nen.”* (Galatiya 6:7) Bakas takaleta ne we' akkalan si Yakub sakanen. Kuwe'itu kitete du we' si'it si Yakubin mangakkalan iyehin. Ēn si'itnen si Laban duk basag iye ngakkal.

Batsate si kapitulu duwempuksiyam. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 29) ¹⁴ *Ubus la'i ne si Yakub patenna' pu si Laban me' dem bulan.* ¹⁵ *Ubus pa'in si Laban pu si Yakub, “Sewukat ne kew usbaku, maghinang kew hadja si aku ga' niya' suweldonu? Akahanun ku bang ine kabaya'annu subey suweldonun.”* ¹⁶ *Na, si Laban tege anak dende duwe. Ēn sakahin si Le'a, duk ēn salihin si Rakel.*

¹⁷ *Si Le'a labut matanen. Bu si Rakel polmahan duk hāp dende.*

¹⁸ *Kinabaya'an we' si Yakub si Rakel. Pa'inne, “Maghinang ku si ka'u pitun tahun ganti' urungku pu si Rakel.”* ¹⁹ *Pa'in si Laban, “Hāp pe iye pangurungku ka'u amban me' lella seddili. Da'a ne kew usa'.”*

²⁰ *Ubus maghinang ne si Yakub pitun tahun ganti' urungne pu si Rakel. Saguwa' ga' du takalessane we' tiggel, sabab baya'ne pu si Rakelin.*

²¹ *Ubus pa'in si Yakub pu si Laban, “Puwas ne ku. Si aku ne andakun. Mabaya' ne ku magulid duk iye.”* ²² *Ubus bino'o we' si Laban me' a'a mala'i si lahat miya'an magkādja'an.* ²³ *Pag sangem ne, ineddo' we' si Laban si Le'a duk bo'one pī pu si Yakub. Ubus inulid ne we' si Yakub.....*

²⁵ *Pag salung-salung ne, ī' hep hati' si Le'a. Pa'in si Yakub pu si Laban, "Inumeynu si akuhin. Maghinang ku si ka'u para pu si Rakel, duma'in ke? We'ey ku akkalanu?"* ²⁶ *Nambung si Laban, pa'inne, "Duma'in addat kami pina'ellahan salihin dehellu amban sakahin.* ²⁷ *Ubusun dahu' kādja'an de simana inin. Ubus pangurung ka'u isab salihin. Saguwa' subey kew isab maghinang balik pitun tahun ganti' urungnu."* ²⁸ *Ubus iye ne miya'an tinuhut si Yakubin. Pina'ubusan dahu' de simana paglami-lamiden duk si Le'a, behu pinakawin isab we' si Laban si Rakel pu si Yakub....* ³⁰ *Inulid du isab we' si Yakub si Rakel. Duk kinalasahan we' ne si Rakel amban si Le'a. Duk maghinang ne isab iye pitun tahun pu si Laban."*

Na, kitete we' akkalan si Laban du kamanakannen si Yakub. Ga'i du hāp me' palabey miya'an, saguwa' makajari kabugtu'annu we' diyalem antanan Tuhan du mapalabey pu si Yakub miya'an duk hinang miya'an para si kahāpan si Yakub du. Ujudnen si Yakub inin niya' **sempukduwe anakne lella**. Patenna' si Yakub si luma' si'itnen duwempū' tahun. Diyalem me' duwempū' tahun inin niya' tekka pu si Yakub me' testing hunit manamal. Amban Tuhanin me' testing inin pegge' kalasahanne si Yakub duk kabaya'annen tolo'anne iye duk limpiyuhanne ateynen, kuwe' bulawan ilimpiyuhan dem ebbut.

Saguwa' dembuwa' ellew pabagala Tuhanin pu si Yakub duk pa'inne, *"Balik ne kew hap lahat samanun duk si me' usbanun. Duk lu'u du ku si ka'u."* (Panagna'an 31:3) Hangkan memes si Yakub kēmon panyapnen duk tahala' iye magsumbaya' duk me' anak-andanen. Tudju pī siye hap lahat **Kana'an** – iye lahat bakas pananggung Tuhanin pangurungne pu Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub duk tubu'nen.

Pag la'i disi Yakub si lān tudju Kana'an, pabagala Tuhanin pu si Yakub seddili te'ed, duk ganti'anne ēn si Yakubin. Pakale ka'am bang ine pina'in dem Kitabin si kapitulu tellumpukduwe.

(Panagna'an 32) ²⁴ *Manjari ta'amban ne si Yakub dendangan. Ubus niya' a'a ngalureg iye. Maglureg siye sampay sōng ellew.* ²⁵ *Ubus takalessa a'ahin we' ga'i tada'ag si Yakub we' ne. Manjari inantan we' ne pigi' si Yakubin. Ubus pag maglureg siye magsala' pigi' si Yakubin.* ²⁶ *Ubus pa'in a'ahin, "Lebbahanun ku, pegge' dayi' ellew ne."* Saguwa' nambung si Yakub pa'inne, *"Ga'i kew lebbahanku bang ga'i ku ledjiki'annu."* ²⁷ *Tinilew iye we' a'ahin pa'inne, "Sine ēnnun?"* Nambung iye pa'inne, *"Si Yakub."* ²⁸ *Ubus pa'in a'ahin, "Duma'in ne ēnnun si Yakub, saguwa' Isra'el. Pegge' bakas kew magbasagan duk Tuhanin duk magbasagan duk manusiya', bu nganda'ag kew."* ²⁹ *Pa'in si Yakub, "Busung-busung akahanun ku ēnnun."* Saguwa' nambung

*a'ahin, “We'ey tilewnu ēnkun?” Ubus iledjiki'an si Yakub we' a'ahin.
³⁰ Hangkan hep inēnan we' si Yakub lahat miya'an Peni'el. Hātinen
 pegge' magtāmpak luweden duk Tuhanin, bu ga' du makamatey iye.*

Meke'ulali' du istori inin duk ekka importante ta'ayate amban inin. Kitete we' Tuhanin pabagala pu si Yakub kuwe' bantuk manusiya' duk maglureg duk iye. Ine jānnen hangkan Tuhanin maglureg duk si Yakub? Mabaya' Tuhanin we' kata'uhan si Yakub we' kēmon basag duk kata'u mato'ohin amban Tuhan hadja! Niya' gara' Tuhanin hāp manamal para pu si Yakub, saguwa' **me' ledjiki' mahāpin amban Tuhanin tasangka hadja we' a'a bang kata'uhande we' ga'i kasulutan Tuhanin si siye bang hinanganden amban di basagde hadja.** Sasangde magluregin nagna' takalessa si Yakub we' lamma te'ed iye si matahan Tuhan. Sangem miya'an inurungan iye ēn ba'ahu we' Tuhanin, ēn iyan si **Isra'el.** Bang Yakub hātinen *mangakkalin.* Bang Isra'el hātinen **dembuwa' magbasagan duk Tuhanin.** Isra'el inin, iye ēn bangsa ba'ahu pananggung we' Tuhanin we' pamanjarine amban me' tubu' Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub. Bu kaw kata'uhanbi we' me' sempukduwe anak Yakubin manjari bangsa Isra'el. Duk amban bangsa Isra'el inin Manimbulin pitu si dunya.

Kaw niya' nilew, pa'inne: We'ey pene' Tuhanin a'a mangakkalin kuwe' si Yakub duk hinangne iye kapapu'an bangsa bu amban bangsa inin pitu Manimbulin si dunya? Pakale ka'am si sambung Kitabin:

*“Pagtu'uran we' Tuhanin pinene' me' kinimmatan me' a'a we' ga' niya' kata'unen supaya ka'iya'-iya'an du me' a'a maniya' kata'unen. Duk pinene' isab we' Tuhanin me' kinimmatan me' a'a we' ga' niya' basagnen supaya ka'iya'-iya'an du me' a'a maniya' basagnen. Tapene' we' Tuhanin me' diniyawa'an me' a'a si dunyahin, me' inudji'den, me' pina'inde ga' niya' kagunahannen, supaya kata'uhan me' a'ahin we' ine-ine kimmatande mahalga', bang si Tuhan ga' niya' halga'ne.
Hātine inin ga' niya' a'a kapagabbu sabab dine si matahan Tuhan.”
 (1 Korinto 1:27-29)*

Bang si Yakub a'a mangakkalin. Bang amban di basag si Yakub ga'i makajari kasulutan Tuhanin. Ga' niya' hāp diyalem pag'a'a si Yakubin, luwal du da bayu' inin: **Si Yakub kahagad si Lapal Tuhanin.** Ellegne me' pananggung Tuhanin. Mas importante si iye amban kēmon si dunyahin we' tasangkane ledjiki' Tuhanin. Hangkan pinakita'u Tuhanin pu si Yakub duk ledjiki'anne iye. Sabab di maksud Tuhanin, ganti'anne atey si **Yakub mangakkalin** manjari **Isra'el a'a suku' si Tuhanin.**

Bang ka'u? Kata'uhannu ke kuwe' si Yakubin we' ga'i Tuhanin makajari kasulutan si ka'u? Pakale kew si me' pina'in sabab inin dem Lapal Tuhanin. Pa'inne:

“Hāp pe me' a'a mangata'uhan we' ga'i kasulutan Tuhanin si siye bang ga'i siye ngandel si iye, pegge' pagbaya'an du siye we' Tuhanin.”
 (Mateo 5:3) ***“Kuntarahan Tuhanin me' malangkew ateynen saguwa' ka'ase'anne me' madiyahawa' ateynen. Hangkan magpadiyawa' ka'am si Tuhan Mabalakatanin supaya ka'am palangkewne bang ta'abut ne waktu pangeddewnen.”*** (1 Petros 5:5,6)

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Si lesson mapaturulin pakalete istori maka'ulali' sabab si Yusup, dembuwa' anak si Yakub....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin. Ayat inin amban Lapal Tuhanin pangurungte si ka'am:

“Magkina'agen Tuhanin makitehan lasanen duk tabangnen si ka'am; ngagad- ngagad ne iye batang mama'ase' si ka'amin. Pegge' luwal hinangne mabentelin. Hāp pe me' a'a mangandel si iyehin!”
 (Shi'ya 30:18)

Wassalam

Lesson 25

Diniyawa'an Nabi Yusup

Panagna'an 37-39

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”. Akahante ka'am istori sabab me' nabi Tuhanin dembuwa'-dembuwa'. Pala'us ne kite bi kuwe'itu matsa amban dem jūd tagna' dem Lapal Tuhanin inēnan ***Kitab Tawrat***.

Si lesson dehelluhin ta'ayate sabab nabi Tuhanin si Yakub, ampu Nabi Ibrahim. Takalete we' urungan Tuhanin si Yakub ēn ba'ahu: **Isra'el**. Hāti si Yakub *mangakkalin*, saguwa' hāti Isra'el *magbasagan duk Tuhanin*. Na, duwe ne ēn si Yakubin: si Yakub duk si Isra'el. Isra'el isab ēn bangsa ba'ahu bakas pananggup Tuhanin hinangne amban me' tubu' Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub. Si Yakub, niya' sempukduwe anakne lella. Tubu' me' sempukduwe anakne lella miya'an manjari bangsa Isra'el – bu amban bangsa inin pitu du si dunya Manimbulin.

Kata'uhannu ke ēn me' **sempukduwe anak si Yakubin**? Ēnden si Ruben, Simeon, si Lebi, si Yahud, Sebulun, Issakar, si Dan, si Gad, si Aser, Naptali, si Yusup duk Binyamin. Ellew inin batsate ne tagna' istori sabab me' anak si Yakubin – pesōng sabab dembuwa' inēnan si Yusupin, iye kasempukdembuwa'nen si me' anaknen. Na batsate ne istori si Yusup inin!

Batsate amban Kitab Tawrat, jūd Panagna'an, kapitulu tellumpukpitu'. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 37, 39) ² *Manjari aka-aka inin sabab si Yakub duk pamilyanen. Anak si Yakub inēnan si Yusup, subul ne, me' sempukpitan tahun ne umulnen. Magipat iye me' bili-bili samanen magsumbaya' duk me' sakanen.... Manjari sinumbung-sumbung we' si Yusup me' sakanen si samaden.*

³ Na, kinalasahan si Yusup we' si Yakub amban me' anakne sinduwehin pegge' pag inanakan si Yusup bahi' ne si Yakub. Ubus bu hinanganne si Yusup badju' hāp manamal. ⁴ Saguwa' me' sakanen, pegge' kata'uhande we' kinalasahan iye we' si Yakub pesōng amban siye, **bunsi siye pu si Yusup** bu ga'i siye missā hāp pu si Yusup.

⁵ Dambuwa' sangem **neginep** si Yusup, bu pag akahanne punggina'inen mas pesōng siye bunsi si iye. ⁶ Pa'inne si siye, “Pakale ka'am, niya' teginepku. ⁷ La'i ko' kite bi miya'an magpagani buwa' tirigu. Ubus bu maghinang umpung kite bi. Manjari bessuwang umpungkun donga' duk nengge. Na, umpungbin magtipun ko' duk paliput duk pasujud si umpungkun.” ⁸ Pa'in me' punggina'inen si iye, “Pa'innu ke we' ka'u manjari sultan kamihin? Magbaya' ke kew iyan si kami?” Hangkan bunsi siye manamal si iye sabab tineginepne miya'an duk sabab bakas binissānen.

⁹ Ubus bu neginep iye balik duk akahanne me' punggina'inen, pa'inne, “Niya' ne isab teginepku seddili,” pa'inne. “Ellewin ko' duk bulanin duk sempukdembuwa' pote'anin pasujud si aku.” ¹⁰ Inakahan isab we' ne samanen saguwa' inamāhan iye we' ne, pa'inne, “Ine te' bakas tineginepnu miya'an? **Subey kami duk si'itnun duk me' punggina'inun bahasa pasujud si ka'u?**” ¹¹ Kinimbūhan iye we' me' punggina'inen bu samanen inesseb-esseb we' ne sabab bakas tineginep si Yusup miya'an.

¹² Dembuwa' ellew la'i me' saka si Yusupin magipat me' bili-bili samaden tapit si lahat Sekem. ¹³ Pa'in Isra'el pu si Yusup, “La'i ne me' sakanun i' tapit si Sekem magipat me' bili-bili. **Pi kew si siye.**” Nambung si Yusup, pa'inne, “Memes ne ku.” ¹⁴ Pa'in samanen, “Pi ne kew payamanun bang sa'ingge me' sakanu ley duk me' bili-bilihin. Ubus akahanun ku bang sa'ingge ne siye.” Manjari tahala' si Yusup amban lahat Hebron pi si Sekem ¹⁷...Ubus bu paturul si Yusup si me' punggina'inen hap Dotan duk tekesuwa'ne siye la'i.

¹⁸ Tala pe iye, takite ne iye we' me' sakanen. **Magisun ne siye we' subey iye papateyde.** ¹⁹ Pa'inde, “Tiya' pitu a'a luwal maneginepin! ²⁰ Papateyte bi iye ubus bu labo'te iye dem kupung ga' niya' bohe'ne. Ubus miya'an pa'inte bi we' niya' hayep talun bakas mangan iye. Payamante sa' bang ine ka'ujuran teginepnen!” Iye miya'an pagisunden. ²¹ Pag kale sakaden si Ruben pagisunde miya'an binēbbegan we' ne si Yusup pegge' mabaya' timbulne si Yusup amban antanande. Pa'inne, “Da'a iye papateyte bi.” ²² Tambahanne pe, “Da'a iye papateyun bi, labo'un bi hadja iye dem kupung tu'u si lahat ga' niya' a'ane inin. Da'a iye bakatanun bi.” Pu'unne missā sā miya'an pegge' tapikilne timbulne si Yusup duk tūrananne pi si samaden.

²³ Hangkan pag tekka si Yusup si me' pungtina'inen ilarit we' de badju'ne mahāp manamalin. ²⁴ Ubus bu siniggew iye we' de duk ilabo' dem kupung ga' niya' bohe'ne. ²⁵ Ubus ningkolo' duk mangan ne me' pungtina'ine sinduwehin. Sābude mamanganin niya' takitede grupu me' a'a pililitu bangsa Isma'il duk me' unta'den. Duwa'anden me' bayu'-bayu'an bengngi kuwe' kamanyan duk tambal. Tekka billa'i siye amban lahat Gil'ad pī hap lahat Misir.

²⁶ Manjari pa'in si Yahud si me' pungtina'inen, “Ine te' kahāpan ta'eddo'ten bi bang papateyte bi saliten bi ubus bu tapukante bi bangkeynen? ²⁷ Gām pe iye pabellihante bi si me' a'a bangsa Isma'il miya'an. Da'a iye papateyte bi pegge' pungtina'ite bi hep iye.” Ngasip me' pungtina'inen si iye. ²⁸ Pag labey me' a'a Isma'ilin inonot we' de si Yusup amban dem kupung bu pinabellihan we' de duwempū' kayu' pilak te'ed. Ubus bu bino'o we' me' a'a Isma'ilin si Yusup pī si lahat Misir.

²⁹ Pag balik si Ruben pī si kupung ga' ne la'i si Yusup. Manjari hawal susenen ginaret we' ne badju'nen, ³⁰ duk pī iye balik si me' pungtina'inen. Pa'inne si siye, “Ga' ne la'i si Yusup,” pa'inne. “Inumeyku ne si iyehin?” ³¹ Manjari, inin hininangden, ineddo' we' de badju' Yusupin duk numbali' siye kambing. Pag ubus sumbali'de papuwa' siye ngalege badju'nen dem laha' kambingin. ³² Ubus pabo'ohande badju' si Yusup mahāp manamalin pī si samaden duk masan siye, pa'inde, “Inin takesuwa' kami. Payamanun bang badju' anaknun ke inin.” ³³ Takilale we' si Yakub badju'in duk pa'inne, “Badju' anakkun du inin. Allō, kinakan we' hayep talun si Yusup!” ³⁴ Ubus ginaret we' si Yakub badju'nen bu ne magsemmek karut iye pegge' iye miya'an addat me' a'ahin bang siye dukka manamalan, duk magdukka iye tiggel manamal. ³⁵ Kēmon me' anaknen lella-dende pahemokande iye, saguwa' ga'i iye ngatu pinahemokan. Pa'inne, “Dukka ku si anakkun sampay matey ku.” Manjari, masi pe si Yakub magdukka sabab anaknen.

(Panagna'an 39) ¹ Na, bino'o si Yusup hap lahat Misir we' me' a'a bangsa Isma'il bu pinabellihan. Binelli iye we' si Potipar, dembuwa' kapangandelan sultan Misirin, iye kapitan si me' guwaldiya sultanin. ² Patenna' si Yusup si luma' disi Potipar, amunen. **Tabangan Tuhanin si Yusup** hangkan magkasuddahan te'ed kēmon me' hinangannen. ³ Takite Potipar we' tinabangan we' Tuhanin si Yusup hangkan magkasuddahan kēmon hinangannen. ⁴ Manjari sinna iye pu si Yusup. Hangkan hinangne iye di dara'akanne duk urunganne iye kapatut magbaya' si kēmon dara'akannen. Pinangandel we' ne me' kēmonnen

pu si Yusup. ⁵ Kemuwe miya'an iledjiki'an we' Tuhaniin si Potipar sabab si Yusup duk kēmon panyapnen si luma' duk si bulaknen magka'ekka. ⁶ Pinangandel we' Potipar kēmon me' pangalata'nen pu si Yusup. Pegge' la'i ne si Yusup, ga' niya' kasusehan Potipar, iye hadja pinikilnen bang ine kabaya'anne kinakanin.

Na, hāp te'ed lella si Yusup. ⁷ Ga' du tiggel anda amu Yusupin mabaya' si iye duk pa'inne, “Magulid kite.” ⁸ Saguwa' ga'i ngatu si Yusup duk pa'inne si anda amunen, “Pikilun, pegge' tu'u ku ga' niya' kasusehan amukun sabab luma'in. Bakas urunganne ku kapatut magbaya' si kēmon pangalata'nen duk me' dara'akannen. Aku pangandelannen. ⁹ Aku duk iye sali' kapatut kamihin tu'u si luma' inin. Ga' niya' pamagesanne aku bukut hadja bang ka'u, pegge' ka'u hep andanen. **Ga'i ku makajari hinang la'at sa miya'an, duse iyan tudju Tuhan.**” ¹⁰ Bisan buyu'-buyu'ne si Yusup kahaba' ellew ga'i ngatu si Yusup pa'ulid si iye duk bisan nawe'an iye.

¹¹ Dambuwa' ellew padiyalem luma' si Yusup pegge' niya' hinangne la'i. Ga' niya' la'i diyalem me' dara'akanden bisan dambuwa'.

¹² Inagew we' dende miya'an semmek Yusupin duk pa'inne, “Magulid kite.” Magubas si Yusup paluwas duk ta'ambanne semmeknen la'i si dendehin. ¹³ Pag kitene we' i' ne lahi si Yusup duk ta'ambanne semmeknen ¹⁴ linganne me' dara'akanden duk pa'inne si siye, “Payamanun bi! Bakas bino'o we' ellakun lella Hibrani miya'an pitu ma'ia' kite bi. Pikilun bi, pitu iye sōng ngulidan aku, manjari magkilahap ku. ¹⁵ Pag kilahapku ta'ambanne semmeknen si bihingku duk magubas ne iye paluwas.”

¹⁶ Ubus miya'an inenna' we' dendehin semmek Yusupin sampay tekka ellanen. ¹⁷ Pag tekka ellanen inaka we' ne bakas inakane si me' dara'akanden. Pa'inne, “Lella Hibrani bakas binellinun pitu ensini' sōng nganggagahan aku; ¹⁸ bu pag kilahapku ta'ambanne semmeknen duk magubas iye paluwas.”

¹⁹ Pag inakahan we' andanen we' “sa i' hep hinang dara'akannu si akuhin” inastel iye manamal pu si Yusup. ²⁰ Da'akne siniggew si Yusup duk kinalabusu diyalem kalabusu me' pilisu sultanin. Ubus la'i ne si Yusup diyalem kalabusu. ²¹ Saguwa' tinabangan we' Tuhaniin si Yusup duk kasulutan Tuhaniin si iye hangkan kahāpan nakura' guwaldiyahin pu si Yusup. ²² Pinangandel we' nakura' guwaldiyahin pu si Yusup kēmon me' pilisu sinduwehin. Ine-ine hinangde diyalem kalabusu iye kapatasin. ²³ Na, pegge' si Yusup ne mangantan diyalem kalabusuhin, ga' niya' kasusehan nakura' guwaldiyahin pegge' **tabangan Tuhaniin si Yusup duk magkasuddahan kēmon hinangannen.**

Na, inin tagna' istori sabab Nabi Yusup anak si Yakubin. Makajari papandakte me' istori bakas takaleta ellew inin sa inin: **Kahāpan Nabi Yusup si mabentelin duk kabunsihanne mala'atin.** Eddo'ne pe nandal dem kalabusu amban nulut dine magduse. Hangkan magda'awa Nabi Yusup bisan iye buyu'-buyu' anda amunen bino'o magulid duk magjina, pa'inne, “Ga'i ku makajari maghinang la'at sa miya'an, duse iyan tudju Tuhan.”

Kata'uhan Nabi Yusup we' ga'i makajari **maghinang si Tuhan** duk **magduse.** Bakas sōngan Nabi Yusup ateynen si Tuhan. Hangkan kahāpan iye si mabentelin duk kabunsihanne mala'atin. Sali' du **Nabi Yusup** duk papu'nen Nabi Ibrahim **kahagad si me' pananggap Tuhanin sabab Manimbul** mapitu si dunyahin duk matey sabab duse tubu' Apu' Adamin. Kinimatan bentel Nabi Yusup we' Tuhanin pegge' **kahagad** Nabi Yusup lapal Tuhanin. Sabab sandelnen inampun duse Nabi Yusupin we' Tuhanin duk inurungan iye baya' duk basag supaya iye ga'i magduse duk hinangne mabentelin diyalem dunya mala'at inin.

Tuhut Tuhanin Nabi Yusup pegge' tuhut Nabi Yusup isab Tuhanin. Ga'i iye sinna si duse, pegge' ateynen suku' si Tuhanin. A'a makahagad duk manumba Tuhanin amban dem ateynen bugtu' **kahāpan iye si me' kahāpan we' Tuhanin** duk **bunsi iye si me' kabunsihan we' Tuhanin.** Iye pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Ga' niya' dara'akan makajari magbanyaga' si duwe amu, pegge' kabunsihanne iyan dambuwa'in duk kalasahanne dambuwa'in, atawa tuhutne te'ed dambuwa'in duk ga'i asipne dambuwa'in.” (Mateo 6:24)
“Ga'i makajari pinasaget mahāpin duk mala'atin. Kuwe' danta'in isab ga'i kapagsaget duk lindemin.” (2 Korinto 6:14) *“Tuhanin asal danta' duk ga' niya' kalindeman si iye. Bang pa'inte we' magdambuwa' kite duk Tuhanin bu patenna' pe kite dem lindem, hātinen maghinangan pe kite la'at, magdusta' kite. Takite du si me' bissāten duk si me' hinanganten we' magdusta' kite.”* (1 Yahiya 1:5,6)

Me' a'a suku' si Tuhan mato'ohin kahagad si Lapal Tuhanin duk mabaya' tuhutne. Saguwa' me' a'a ga'i suku' si Tuhanin pinagbaya'an we' duse. Kaw amban luwasan **bentuknen kuwe' magāgama** siye, saguwa' **pinagbaya'an pe we' duse** pikilanden, niat dem ateyden, bissāden duk hinanganden. Kaw kabaya'anden we' ga'i ne siye magduse saguwa' ga'i ka'anggawta'ande, pegge' **basag dusehin** amban siye. Ga'i du la'i diyalem ateyde **balakat Niyawa' Tuhanin.** Balakat Niyawa' Tuhan inin pangurungne si kēmon makahagad si Lapalnen duk manuhut lān mabentel minemesnen.

Ka'u mapakale ellew inin, bakas bina'ahuhan ne ke ateynun we' balakat Tuhanin? Bakas teyima'nu ne ke **Aka-aka Hāp** sabab

Manimbulin, iye tege balakat ngalimpiyuhan ateynun amban kēmon duse? Atawa pinagbaya'an pe ke kew we' duse? Pa'in Kitabin:

“Patapit ka'am si Tuhan duk Tuhanin patapit du isab si ka'am. Ka'am me' madusehanin, lebbahanun bi me' hinanganbi magdusehin. Ka'am isab me' maduwe-duwehan pikilannen, padambūs-būsun bi ne ateybin si Tuhan.....Padiyawa'un bi ateybin si Tuhan duk palangewne du ka'am.”
(Yakub 4:8,10)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Si lesson mapaturul inin – bang amban kahandak Tuhanin – pasōngte ne isab istori sabab Nabi Yusupin duk payamante bang sa'ingge iye paluwas amban kalabusu duk manjari nakura' si kēmon lahat Misir....

Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab ayat inin amban dem Kitab:

“Tuhanin asal danta' duk ga' niya' kalindeman si iye. Bang pa'inte we' magdambuwa' kite duk Tuhanin bu patenna' pe kite dem lindem, hātinen maghinangan pe kite la'at, magdusta' kite. Takite du si me' bissāten duk si me' hinanganten we' magdusta' kite.”
(1 Yahiya 1:5,6)

Wassalam

Lesson 26

Pinahadje Nabi Yusup

Panagna'an 40-42

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin tagna'te bi ngaya sabab Nabi Yusup anak si Yakub kasempukdembuwa'nen. Tabatsate we' teginep Nabi Yusup we' dembuwa' ellew si sinōng pasujud pungtina'inen si iye. Ga' kahagad pungtina'inen. Saguwa' ellew inin kitete du we' **tumanan Tuhanin du tineginep Nabi Yusup miya'an** pegge' pī pungtina'inen pasujud si iye.

Bakas takaleta we' saka Nabi Yusupin bunsu si iye duk bininasa iye we' de sabab teginepne miya'an. Pegge' astel siye duk kimbūhande iye sampay pinabellihan ne iye we' de hininang banyaga' me' pililitu bangsa Isma'il. Bino'o Nabi Yusup hap lahat Misir we' me' bangsa Isma'ilin bu pinabellihan si dembuwa' kapangandelan sultan Misirin. Bang Nabi Yusup, dara'akan kapangandelan iye duk ga' iye ngakkal si hinangannen pegge' **nuhut Tuhanin** iye. Hāp isab lella Nabi Yusup, hangkan mabaya' anda amunen si iye bu kabaya'annen pa'ulid si iye. Saguwa' nganda'awa Nabi Yusup, pa'inne si dendehin, “*Ga'i ku makajari maghinang la'at sa miya'an, duse iyan tudju Tuhan.*” Pag da'awa Nabi Yusup ga'i ngatu magjina duk iye, sumbungne si Yusup supaya iye kinalabusu. Saguwa' eddo' Nabi Yusup pe pinadem kalabusu amban nulut dinen magduse. Bang pu Nabi Yusup, umbul dembuwa' Tuhanin si iye. Duwen tahun Nabi Yusup la'i dem kalabusu, saguwa' ga'i iye takeyipat we' Tuhanin.

Manjari, pala'uste ne matsa amban dem Kitab Tawrat duk kitete bang sa'ingge ginanti'an parasahannen we' Tuhanin. Batsate amban jūd Panagna'an, kapitulu ampatpukdembuwa'. Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 41) ¹ *Palabey ne duwen tahun neginep sultan Misirin we' la'i ko' iye nengge tapit si higad bohe' hadje inēnan Nil.* ² *Niya' ko' takitene patakas amban Nil miya'an pitu' sapi' hāp duk lemmek.*

Mangan balili siye la'i. ³ Ubus niya' isab paturul pitu' sapi' seddili, debbes duk kagkag manamal patakas amban Nil miya'an. Pī siye nengge si bihing sapi' sinduwehin la'i si higad Nil. ⁴ Bu me' sapi' makagkagin kakande me' sapi' mahāp duk malemmekin. Ubus miya'an ngape ne sultanin. ⁵ Ubus tuli iye balik bu ne ne isab neginep balik. Niya' ko' dampo'on kuwe' paley pitu' tangka buwa'nen lemmek duk hāp manamal. ⁶ Ubus niya' ko' isab takitene tomo' pitu' tangka, buwa'nen kagkag duk lanes sabab baliyu panas. ⁷ Iloroy we' makagkagin me' pitu' malemmekin. Ubus bu ngape sultanin duk kata'uhanne we' teginep hati' hadja miya'an. ⁸ Pag salung ne suse sultanin. Masan iye da'akne pī si iye kēmon me' a'a elimu'an duk a'a lalem kata'unen. Pag la'i ne siye kēmon, inakahan we' sultanin me' teginepne miya'an, saguwa' ga' niya' siye ta'u mahātine si sultanin.

⁹ Manjari missā nakura' me' a'a magbo'o-bo'o ininum si sultanin, pa'inne, “Kuwe'itu ta'essebku me' kasalla'annu si akuhin. ¹⁰ Metu'uhin pag inastel kew si kami me' dara'akannun, dina'ak kami duk nakura' me' a'a maghinang-hinang panin kinalabusu we' nu dem luma' kapitan guwaldiyahin. ¹¹ Dambuwa' sangem neginep kami duwangan sali'-sali'. Saguwa' magseddili taginep kamihin. ¹² Manjari niya' la'i dembuwa' lella Hibrani bata' pe, dara'akan kapitan me' guwaldiyahin. Pag magaka kami si iye tinepinep kamihin, pinahātihan kami we' ne. Akahanne kami dangan-dangan hāti teginep kamihin. ¹³ Tewwa' kēmon pina'innen. Aku, pinabalik ku si hinangkun duk a'a dambuwa'in pinapatey ne.”

¹⁴ Sakali' takale **sultanin** miya'an magtawus **pinasan we' ne dina'ak pī si iye si Yusup**. Magdayi'-dayi' siye ngeddo' si Yusup pinaluwas amban kalabusu. Magkeke dahu' iye duk magganti' semmek ubus bu pī ne iye si sultanin. ¹⁵ Ubus pa'in sultanin pu si Yusup, “Bakas ku neginep bu ga' niya' ta'u mahātine. Takaleku we' ta'u kew magpahāti teginep.” ¹⁶ Nambung si Yusup pa'inne, “**Duma'in hep aku, Sultan. Saguwa' pahātihan Tuhanin du kew bang ine teginepnun bu hātinen para si kahāpannu du.**”

Ubus inakahan we' sultanin taginepnen pu si Yusup. Pag ubus miya'an, pa'inne pu si Yusup,

“...Bakas akaku tinepinepku inin si me' a'a elimu'an saguwa' ga' niya' ta'u mahātine.”

²⁵ Pa'in si Yusup si sultanin, “Me' teginepnun, Sultan, magdambuwa' du hātinen. Pakitehan Tuhanin si ka'u bang ine sōng hinangnen. ²⁶ Me' pitu' sapi' mahāpin,” pa'inne, “hātinen pitun tahun, duk me' pitu' tangka

buwa' mahāpin hātinen pitun tahun du isab. Magdambuwa' du hātinen.
²⁷ Me' pitu' sapi' madebbes duk makagkagin, iye mapaturul si me' mahāpin hātinen pitun tahun, ” pa'inne, “duk me' pitu' tangka buwa' makagkagin duk malanes sabab baliyu panasin hātinen pitun tahun isab. Hātine inin sōng niya' pitun tahun unus. ²⁸ Akahante kew, Sultan, pakitehan Tuhanin si ka'u bang ine sōng hinangne. ²⁹ Sōng tekka dahu' **pitun tahun manjari manamal kēmon tinanem** diyalem lahat Misirin.
³⁰ Saguwa' paturul amban iyan niya' isab **pitun tahun unus**. Hangkan ga'i ne ta'essebde masa ka'ekka kapamanganin. Sigpit manamal dem lahatin we' unusin. ³¹ Hawal kasigpitan iyan ga' niya' a'a maka'esseb bakas kamanjari me' tinanemden.” ³² Pa'inne pe, “Hangkan minduwe teginepnun supaya kata'uhannu we' dembūs-būs ne Tuhanin duk ga'i tiggel asal patekkane kēmon inin.”

³³ “Manjari,” pa'inne pe, “hāp, Sultan, bang kew miha dembuwa' a'a ta'u duk pandey mikil bu urunganun iye kapatut ngantan dem lahat Misir inin. ³⁴ Hāp isab bang urungannu kapatut me' a'a sinduwehin magnakura' si kalahatan inin. Dem pitun tahun kamanjari me' tinanemin, bahagi'un pinalime kēmon jari me' tinanem si Misirin duk eddo'un da bahagi'. ³⁵ Ubus,” pa'inne pe, “subey eddo' me' nakura'in kēmon bahagi' si ka'uhin, Sultan, dem kapitun tahun kamanjari tinanemin bu inenna' pahāp-hāp we' de diyalem me' bodega si me' puweblo. ³⁶ Buwa' tinanemin dem me' bodega miya'an subey inenna' duk niya' kinakan bang tekka pitun tahun unusin duk ga'i inunus me' a'a Misirin.”

³⁷ Manjari sultanin duk kēmon me' bata'nen kasulutan si binissā si Yusup miya'an. ³⁸ Pa'in sultanin si me' bata'nen, “**Ga' te'ed niya' takasuwa'te bi a'a kuwe' si Yusup iyan. La'i si iye kata'u amban Tuhanin.**” ³⁹ Ubus pa'inne pu si Yusup, “Ga' niya' a'a paliyu kata'unen duk kapandeyannen amban ka'u, pegge' pinata'u kew we' Tuhanin. ⁴⁰ Ka'u ne iye magbaya' si kēmonkun. Kēmon a'akun dem lahat inin subey ne patuhut si ka'u. Luwal aku, pegge' sultan ku, langkew amban ka'uhin.”

⁴¹ Pa'inne pe, “**Kuwe'itu ka'u ne mangantanah lahat Misirin.**”

⁴² Ubus pinellusan we' sultanin sinsimne tege malka sultanin amban gulameyne bu pinapī si gulamey si Yusup. Pinasemmekan hāp we' ne si Yusup bu pinapīhan gantung li'ug bulawan si kelongne. ⁴³ Ubus bu da'akne si Yusup pasakey diyata' pasakeyan para a'a mapasunu' si sultanin. Bu niya' dehellu amban iye ngalingan, pina'in, “Pasujud ka'am.” Sā miya'an pinatingkolo' si Yusup we' sultanin ngantanah lahat Misirin.

⁴⁴ Pa'in sultanin pu si Yusup, “Aku sultanin, saguwa' ga'i makajari me' a'ahin tu'u dem lahat Misir maghinang ine-ine bang

ga'i du da'aknu.”⁴⁵ *Ubus bu ginanti'an we' sultanin ēn Yusupin bu ēnanne iye **Sapenat-panea** [hātinen “**Meketimbul umulin**”].... Sa miya'an labeyannen hangkan si Yusup tapagbaya' la'i si lahat Misir.*

⁴⁶ *Tagna' si Yusup dina'ak magbaya' we' sultan Misirin tellumpū' tahun umulnen. Pag tahala' si Yusup amban sultanin lumengngan iye pī si kalahat-lahatan dem lahat Misir.* ⁴⁷ *Dem pitun tahun ekka manamal jariah tinanemin* ⁴⁸ *duk paka'eddo' we' si Yusup kēmon buwa' tinanemin bu paka'enna'ne dem bodega si me' puweblo. Si kēmon puweblohin enna'ne kinakan amban me' tana' mapaliputin.* ⁴⁹ *Banes manamal kinakan inenna' we' si Yusup; duk padeheng ne iye nakesne pegge' ekka ne manamal kuwe' ekkahan umus si tahikin hangkan ga'i ne tatakse; inenna' ne hadja....*

⁵³ *Manjari pag ubus ne pitun tahun kamanjari me' tinanemin la'i si Misir* ⁵⁴ *tekka ne pitun tahun unusin sa bakas pina'al si Yusupin. Niya' unus si kēmon kalahatan. Saguwa' la'i si Misir ekka kinakan inenna'.* ⁵⁵ *Pag kakulangan ne si kinakan me' a'a si kēmon lahat Misirin bu inusan ne siye, māku kinakan siye amban sultanin. Pa'in sultanin si me' a'a Misirin, “Pī ka'am pu si Yusup duk ine-ine da'akne hinangun bi.”* ⁵⁶ *Pag latag ne we' unus lahat miya'an, iluka we' si Yusup kēmon me' bodegahin duk pinabellihan we' ne kinakanin si me' a'a Misirin. Pegge' inunus te'ed me' a'ahin.* ⁵⁷ ***Tekka ne si lahat Misir me' a'a amban me' lahat seddilihin magbelli kinakan amban si Yusup pegge' pasōng unusin si kēmon kalahatan si dunya.***

(Panagna'an 42) ¹ *Pag takale si Yakub (sama si Yusup duk pungtina'inen) we' niya' kinakan pinabellihan la'i si lahat Misir, pa'inne si me' anaknen, “We'ey hadja ka'am pahali? ² Takaleku,” pa'inne, “we' niya' ko' kinakan pinabellihan la'i si Misir. Pī ka'am bellihanun kite bi kinakan duk kite bi ga'i matey.”* ³ ***Manjari pī ne me' saka si Yusup sampū'in magbelli kinakan si lahat Misir.*** ⁴ *Saguwa' ga'i dina'ak nuhut Binyamin, sali Yusupin, we' si Yakub pegge' tinalew iye kaw niya' umantag si iye.* ⁵ *Magtuhut ne me' anak Yakubin duk me' a'a sinduwehin pī magbelli kinakan pegge' kasigpitan isab siye sabab unusin si lahat Kana'an.*

⁶ *Manjari, si Yusup ne mangantan lahat Misirin, duk iye magantan me' magpabelli kinakan si kēmon me' a'ahin. Manjari pī me' saka Yusupin si iye duk **pasujud siye si iye**, lendo'den diyata' bulak.* ⁷ *Takilale we' si Yusup me' sakanen saguwa' magmā-mā ga'i siye takilalene ubus bu binistiga siye we' ne, pa'inne, “Ambanbi?” “Amban lahat Kana'an,” pa'inde, “pitu kami melli kinakan.”* ⁸ ***Bisan si Yusup***

takilalene sakanen, bang siye ga' iye takilalede. 9 Ta'esseb-esseb si Yusup me' bakas tineginepne metu'uhin.

Tasabutbi ke miya'an? Kitete we' pasujud saka Nabi Yusupin si saliden Nabi Yusup, magtewwa' duk bakas taginepne masaley! Nabi Yusup inin bakas kabunsihande, teyikutande duk kabaya'ande mapatey – ujudnen pasujud siye si iye! Magtawus takilale Nabi Yusup pungtina'inen, saguwa' bang siye ga' iye takilalede pegge' ga' iye bakas kitede dem duwempū' tahun! Bu bentuknen duk semmeknen kuwe' a'a Misir. Si lesson mapaturul inin – bang amban kahandak Tuhanin – ubuste istori sabab Nabi Yusupin duk kitete bang sa'ingge Nabi Yusup pakilalene dinen si me' pungtina'inen.

Saguwa' ine tasabupaten sabab lesson ellew inin? Ine kabaya'an Tuhanin pamanolo'ne kitehin bi sabab istori Nabi Yusup duk pungtina'inen? Mabaya' Tuhanin magpakite we' mapalabey pu Nabi Yusup duk pungtina'inen **dalilan** si mapalabey si Manimbul dunyahin duk me' tubu'an Apu' Adamin. Me' bagayku, bang dembuwa' hadja ta'essebte amban lesson ellew inin, subey inin: **Nabi Yusup limbagan Manimbulin** bakas pananggung Tuhanin pinapitune si dunyahin. Diyalem istori sabab Nabi Yusupin niya' me' da hatas pagsali'annen duk istori Manimbul mapitu si dunyahin. Papitu Manimbul dunyahin niya' ne da ngibu duk walu' hatas tahun puwas amban Nabi Yusupin. Bugtu' ga' niya' taymte nabbut kēmon me' da hatas pagsali'annen – saguwa' tellu hadja sabbutte.

1) Ka'issa': kitete we' **tineyikutan** Nabi Yusup sampay me' tineginepnen we' sakanen. Kabunsihande iye, diyawa'ande iye duk sampay pabellihande iye. Iye du isab umantag si Manimbulin pinapitu we' Tuhan si dunyahin. Tineyikutan Manimbulin sampay lapalnen we' me' a'a si dunyahin – diyawa'ande iye, binasade iye, pabellihande iye duk sampay lansangde iye diyata' olom.

2) Kaduwe: tagna' diniyawa'an Nabi Yusup we' me' a'ahin, ga'i iye hinangde ine, bininasa iye duk pinadem kalabusu. Saguwa' pag tekka waktu pangeddew Tuhanin, **kawakilan** iye we' sultan Misirin manjari nakura' malangkewin dem kēmon lahat. Bu pa'in sultanin si kēmon mabaya' timbul amban unus duk kamatey: “Pi ka'am pu si Yusup, iye Manimbul umulin!” Sa miya'an du isab pa'in Tuhanin sabab Manimbul dunyahin pinapitu we' Tuhanin: Pi ka'am si Manimbul bakas kawakilankun! Iye Mangurung Umulin; Iye Po'on Umulin! Bang ka'am maglilla' si iye, ga'i ne talabeybi unus dem ateybin duk niyawabin ellum salama-lama.

3) Katellu: pagsali'an Nabi Yusup duk Manimbulin importante isab inin. Ujudnen me' pungtina'i Nabi Yusupin **maglilla'** si kapatutnen. Ga'i ne makajari we' ga'i siye pasujud si dembuwa' bakas tineyikutanden

duk diniyawa'anden! Pina'al dem Lapal Tuhanin we' Manimbulin – tineykutan duk diniyawa'an we' me' a'a ma'ekkahin sampay ellew inin – pitu du iye balik ngahukum dunyahin, duk hukumannen bentel. Ellew miya'an kēmon a'a dem dunyahin pasujud du si iye; kēmon siye kata'uhande du we' IYE te'ed kawakilan we' Tuhanin Manimbul duk Mangahukum dunyahin!

Bagayku mapakalehin, bang ka'u, sa'ingge ne kew? **Bakas ne kew maglilla' si Manimbulin.** Iye hep bakas kawakilan we' Tuhanin nimbul ka'u amban hukuman dem narka' salama-lama. Atawa ngagad-ngagad pe kew taman ga'i ne makajari tinimbul – taman ellew kiyamat – ellew subey ne kew pasujud si iye?

Subey ne kite bi padeheng kuwe'itu, saguwa' duma'in hātinin we' subey ne kew isab padeheng mikil sabab lesson ellew inin!....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin duk urunganne kew kata'u supaya tasabutnu kēmon bakas takalenu ellew inin. Pa'in Lapal Tuhanin:

“Pasōng kabugtu'an kami we' to'o me' pina'in kanabi-nabihan awwalley. Subey te'ed asipbi pina'innen pegge' kuwe' iyan payita'an ninag dem kalindeman.” (2 Petros 1:19)

Wassalam

Lesson 27

Nabi Yusup:

Katambusan istorinen

Panagna'an 42-50

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' duwe lesson dehelluhin bakas tabatsate sabab Nabi Yusup anak si Yakubin. Ellew inin pakale kite bi si **katambusan si istori Nabi Yusupin**. Iye du isab **tuggu jūd tagna'in dem Kitab Tawrat** inēnan Panagna'an. Bakas takaleta ne we' si Yakub, ampu Nabi Ibrahimin, niya' sempukduwe anaknen. Nabi Yusup anakne kasempukdembuwa'nen. Patenna'anden si lahat Kana'an, iye lahat bakas pananggup Tuhanin pangurungne si me' tubu' Nabi Ibrahim, si Ishak, duk si Yakub. Pag subul-subul pe Nabi Yusup, neginep iye we' dembuwa' ellew si sinōng pasujud du me' sakanen si iye. Saguwa' kabunsihan sakanen iye duk taginepnen, ubus bu pabellihande iye supaya iye manjari banyaga' si lahat Misir. Saguwa' pinaluwas Nabi Yusup we' Tuhanin amban kēmon kasusehannen duk inurungan iye kata'u magpahāti me' taginep sultan Misirin. Pegge' tinabangan iye we' Tuhanin, pa'al Nabi Yusup we' niya' unus hadje manamal tekka, tigellannen pitun tahun bu diyalem kēmon lahat miya'an. Hangkan kawakilan Nabi Yusup we' sultanin manjari nakura' si kēmon lahat Misir iyan.

Pag ubus pitun tahun manjari manamal kēmon tinanemden, kitete we' tekka unus bakas pina'al we' nabi Yusupin; tekka si Misir duk si lahat Kana'an isab. Saguwa' la'i si lahat Misir, ekka manamal inenna' buwa' tinanemden sabab tabang duk kata'u pangurung Tuhan pu Nabi Yusupin.

Pag takale si Yakub we' niya' kinakan la'i si lahat Misir, da'akne me' saka Nabi Yusup sempū'in pī melli. Saguwa' ga' da'akne nuhut Binyamin, sali Nabi Yusupin, pegge' tinalew iye kaw niya' umantag si iye. Ubus

kitete we' me' sempū' saka Nabi Yusupin tekka si Misir duk pasujud pu Nabi Yusup, pungtina'iden. Sa miya'an katuman me' bakas taginep Nabi Yusup metu'uhin. Takilale Nabi Yusup me' sakanen, saguwa' bang siye ga' iye takilalede, pegge' labi ne duwempū' tahun ga' iye takitede duk tapikilde we' tiggel ne iye matey.

Ellew inin ubuste istorihin supaya kitete **bang sa'ingge pakilale Nabi Yusup dinen si me' sakanen**. Ga' isab magtawus pakilale Nabi Yusup dinen si me' pungtina'inen pegge' kabaya'annen testinganne dahu' siye supaya kata'uhanne bang pinda ne ke ateyde mangakkalin duk mala'atin. Manjari pa'in Kitabin: *“Takilale we' si Yusup me' sakanen saguwa' magmā-mā ga'i siye takilalene ubus bu binistiga siye we' ne, pa'inne, “Ambanbi?” “Amban lahat Kana'an,” pa'inde, “pitu kami melli kinakan.”* (Panagna'an 42:7)

Tinilew-tilew siye we' Nabi Yusup duk tuksa'ne siye we' ispay siye duk pinadem kalabusu siye. **Kababaya'an Nabi Yusupin we' mikil siye sabab hinanganden duk bang sa'ingge ateyden si matahan Tuhanin**. Pag ubus tellu ellew, dina'ak siye mole', saguwa' dembuwa' me' pungtina'iden dina'ak pa'amban dem kalabusu. Pa'inne, bang siye balik hap Misir subey bo'ode saliden Binyamin, iye kabungsuhanin.

Pag ubus bang piyem bulan balik me' saka Nabi Yusupin hap lahat Misir melli kinakan namba bu bo'ode Binyamin, saliden. Pag tekka siye magkesuwa' du isab siye duk Nabi Yusup, nakura' si lahat miya'an – saguwa' masi du iye ga' takilalede. Da'ak Nabi Yusup siye bino'o pī si luma'ne hangkan tinalew siye manamal. Ubus magjamu-jamu Nabi Yusup, bu pinatingkolo' we' ne me' pungtina'inen pinagturul-turul amban sakahin tudju kabungsuhanin. Bu urunganne siye kinakan amban di lamisahanne. Bang Binyamin, inurungan iye minlime ekkahan kinakannen amban sinduwehin. Kaw tiningan pungtina'inen we' Nabi Yusup bang kimbūhande ke Binyamin kuwe' bakas pangimbūde iyehin. Saguwa' bisan dembuwa' siye, ga' niya' ngimbūhan Binyamin.

Pag ubus siye magkakanan, da'ak Nabi Yusup dara'akannen, pinenno'an karut me' pungtina'inen duk kinakan duk da'akne tinapukan sawanne pilakin dem karut Binyamin. Pag ubus tahala' ne me' pungtina'i Nabi Yusupin, da'akne dara'akanne pangandelannen paturul si siye duk subey siye tuksa'ne nangkew. Pag ta'abutne siye pa'inne, *“We'ey tumbasanbi mahāpin duk la'at? We'ey tangkewbi sawan amukun?”* Nambung siye, pa'inde, *“Ga' kami bakas nangkew. Bang takasuwa'nu sawanin dem karut sine-sine, ambat iye pinapatay duk me' sinduwehin kami manjari banyaga'nu!”* Nambung dara'akan pangandelanin, pa'inne, *“Depu' karut pangasuwa'anku sawanin hadja, iye subey banyaga'kun, me' sinduwehin ka'am makajari ne mole'.”*

Ubus pinagturul-turul we' dara'akan pangandelanin piniha sawanin dem karutde, dehellu sakahin tamanan dambuli salihin. – Takasuwa'

sawanin dem karut Binyamin! Pag kitede iyan ginaret we' me' saka Nabi Yusupin semmekden duk balik siye pī si puweblo bu pasujud siye pu Nabi Yusup. Pa'in Nabi Yusup si siye, “Ine te' bakas tahinangbin? Tapikilbi ke we' makajari ka'am ngakkalan aku?” Nambung si Yahud, iye ka'ampat anak Yakubin, pa'inne, “Ine sambung kamihin? Ine pa'in kami duk kata'uhannu we' ga' niya' duse kami si inin? Asal inin panumbas Tuhanin duse kami metu'uhin! Tiya' ne kami magpabanyaga', kami kēmon sampay iye bakas pangasuwa'an sawanin!”

Nambung Nabi Yusup, pa'inne, “Pangasuwa'an sawan dem karutnen hadja, iye manjari banyaga'kun. Sinduwehin ka'am hap luma' ne ka'am balik pī si samabin, karayaw ga' niya' baya-baya bi.” Ubus patapit si Yahud pu Nabi Yusup duk akahanne balik we' suse manamal samaden sabab Binyamin pegge' dina'ak iye nuhut siye hap Misir. Ubus inin, pabuyu'-buyu' si Yahud māku ase' pu Nabi Yusup supaya Binyamin makajari nuhut siye mole' pī si samanen. Pa'in si Yahud isab bang makajari, iye ne hadja paganti' pu si Binyamin manjari banyaga' Nabi Yusupin. Pag kite Nabi Yusup kasusehan me' pungtina'inen sabab dusede metu'uhin, duk kitene we' ma'ase' siye si samaden duk saliden, kata'uhan Nabi Yusup ne we' **to'o ne te'ed teyikutan me' sakanen hinangande metu'uhin duk pinda ne ateyden**. Kata'uhanne we' **kuwe'itu ne makajari pakilalene dinen si me' pungtina'inen!**

Pa'in Kitabin:

(Panagna'an 45) ¹ *Manjari ga'i ne tasandal si Yusup pagtangisnen si harapan kēmon dara'akannen duk pa'inne si siye, “Pi ka'am dahu' kēmon tahala.” Manjari ga' niya' a'a seddili talebbi la'i dem bilik luwal si Yusup duk me' pungtina'inen. Ubus magpakilale ne si Yusup si me' pungtina'inen.* ² *Magtāring iye manamal hangkan takale iye we' me' a'a Misirin, duk magaka me' a'ahin sampay umabut pī si sultan Misirin.*

³ *Pa'in si Yusup si me' pungtina'inen, “Aku hep si Yusup. Ellum pe ke samakun?” Saguwa' ga' sumambung me' pungtina'inen pegge' takeddut dem ateyden duk tinalew siye.* ⁴ *Ubus pa'in si Yusup, “Patapit ka'am pitu.” Patapit ne siye pī. Manjari pa'inne, “Aku hep pungtina'ibin si Yusup, iye bakas pinabellihanbin bu tabo'o ku pitu si Misir.* ⁵ *Na, da'a ka'am suse. Da'a sasewun bi pikilanbin pegge' bakas ku pabellihanbi. Pegge' pinadehellu ku pitu we' Tuhanin amban ka'am supaya ka'am ellum.* ⁶ *Pegge' niya' ne duwen tahun unus dem lahatin bu kulang pe limen tahun ga'i katomo' tinanemin duk ga'i kamanjari buwa'nen.* ⁷ *Pinapitu ku dehellu we' Tuhanin supaya ka'am ellum duk niya' tubu'bi duk timbul ka'am amban kasigpitan kuwe'itu inin.* ⁸ *Duma'in ka'am mamapitu akuhin, saguwa' Tuhanin. Pinalangku ku we' Tuhanin hangkan aku pangandelan sultanin. Amban Tuhan*

isab we' aku manganda'ak dara'akan sultanin kēmon duk amban Tuhan isab we' aku mangantanan lahat Misirin.

⁹ “Na, magdayi'-dayi' ka'am balik pī si samaten bi duk pa'inun bi si iye, 'Iye ne inin bissā anaknun si Yusup: Inurungan ku we' Tuhanin kapatut ngantanan lahat Misirin. Pitu ka'am si aku, da'a ka'am magdayan-dayan. ¹⁰ Subey ka'am patenna' si lahat inēnan Gosen tu'u diyalem Misir duk ka'am tapit si aku, ka'am duk me' anak-ampubin duk me' bili-bilibin, me' hayepbi sinduwehin duk me' kēmonbin. ¹¹ Bang la'i ne ka'am si Gosen, aku sa' ngagastuhan ka'am pegge' limen tahun pe unus inin. Ga'i ku mabaya' bang kasigpitan ka'am duk me' tindegbin.’”

¹² Pa'in si Yusup pe si me' pungtina'inen, “Na, takilalebi du – duk pesōng salikun Binyamin – we' asal aku iye mamissā si ka'am inin. ¹³ Subey akahanun bi samaten bi sabab kēmon kabantuhanku matu'u si lahat Misir inin duk sabab kēmon bakas takitebin. Ubus bo'ohun bi pitu samaten bi. Da'a ka'am magdayan-dayan.” ¹⁴ Ubus miya'an kinekkepan we' ne salinen Binyamin duk magtangis siye duwangan. ¹⁵ Kinekkepan isab we' ne kēmon me' sakanen duk inūkan we' ne duk nangis iye. Ubus behude ne magbissā-bissā.

Ubus inin magmemes ne pungtina'i Nabi Yusupin balik pī si luma' samaden. Inurungan siye kahdu, sa panganda'akan sultanin, duk urunganne isab siye lutu'.

²⁵ Manjari tahala' ne siye amban Misir mole' hap Kana'an. Pag tekka siye la'i magtawus akahande samaden, ²⁶ pa'inde, “**Ellum pe si Yusup, Amma'.** Duk iye mangantan kēmon dem lahat Misirin.” Takeddut dem atey Yakubin. Ga'i iye kahagad si siye. ²⁷ Saguwa' sakali' ne siye magaka-aka sabab kēmon bakas pina'in Yusupin duk pag kitene me' kahdu pinabo'ohan si Yusup amban Misirin dina'ak pasakeyannen, kuwe' hinanyangan ne dem ateynen. ²⁸ Pa'inne, “Kahagad ne ku. Ellum pe anakun si Yusup. Pī ne ku duk iye kiteku pād-pād ku ellum.”

Ubus inin inaka dem Kitab we' disi Yakub tahala' amban lahat Kana'an pī tudju Misir. Magkurban si Yakub si dembuwa' lugal si lān duk missā Tuhanin la'i si iye, pa'inne,

“Aku Tuhan pagtuhanan samanu ley. Da'a kew tinalew padurul pī si Misir pegge' la'i **pa'ekkaku tubu'nun duk kew manjari bangsa basag.** Sawe'ante ka'am pī si Misir duk si pasōngan tūrananku du tubu'nun **balik** si Kana'an. Si Yusup du makeddem matanun bang kew matey.” (Panagna'an 46:3,4)

Tiggel siye si lān saguwa' ujudnen tekka disi Yakub si lahat Misir. Sinna manamal si Yakub ngite anaknen Nabi Yusup pegge' bang piyen tahun ga' takitene! Manjari, si Yakub – inēnan du isab iye Isra'el – si Yakub duk pamilyanen maglahat ne la'i si Misir, la'i si inēnan Gosen. Pag la'i siye nga'ekka te'ed siye duk manjari bangsa hadje. Patenna' si Yakub la'i si Misir dem sempukpitun tahun. Ellum iye taman umulnen me' da hatus duk ampatpukpitun tahun. Ubus matey si Yakub, iye papu' me' bangsa Isra'elin. Nabi Yusup duk pungtina'inen duk kēmon me' a'a Misirin magduka pitumpū' bahangi. Kinubul si Yakub we' anaknen si lahat Kana'an si lingab batu pangubulan Nabi Ibrahim, papu'nen.

Si kapitulu panambusannen si jūd Panagna'an, kapitulu limempū', pa'in Kitabın:

(Panagna'an 50) ¹⁵ *Manjari miya'an, pegge' matey ne si Yakub tinalew me' pungtina'i Yusupin. Pa'inde, "Hatu inastel pe dem atey Yusupin duk kaw kite bi balesne sabab bakas tahinangte bi si iyehin."* ... ¹⁹ *Saguwa' [pag kale si Yusup inin] pa'inne si siye, "Da'a ka'am tinalew. Ga'i du ka'am balesku. Duma'in aku mangahukumın saguwa' Tuhanin.* ²⁰ ***Bisan la'at tahinangbi si akuhin mabaya' Tuhanin we' ka'ujurankun hāp supaya ekka a'a ellum kuwe' kuwe'itu inin.*** ²¹ *Hangkan da'a ka'am tinalew. Gastuhante ka'am duk me' anakbin."* Sa miya'an bissānen pamahāpne dem ateyden.

²² *Manjari patenna' siye si lahat Misir, kēmon siye duk si Yusup. Umul Yusupin umabut da hatus duk sampū' tahun...* ²⁴ *Manjari, pa'in si Yusup si me' pungtina'inen, "Sōng matey ne ku. Saguwa' pitu du Tuhanin si ka'am nabangan ka'am duk bo'one du ka'am duk me' tubu'bin pī si lahat Kana'an, iye lahat bakas pananggup Tuhan si me' kametetto'ahante bi ley Ibrahim, si Ishak duk Yakubley."* ²⁵ *Ubus pinasapa we' si Yusup me' tubu' si Yakubin, pa'inne, "Bang tabangan Tuhanin ka'am tahala' amban lahat inin, bo'ohun bi bangkeykun pī si Kana'an."* ²⁶ *Ubus matey ne si Yusup. Da hatus duk sampū' tahun umulnen. Tinambal iye we' de duk iye ga'i buhuk duk pinapī we' de dem ata'ul la'i si Misir.*

Na inin tuggu jūd Panagna'anin. "...*matey si Yusup...duk...bangkeynen pinapī dem ata'ul la'i si Misir.*" Si tagna' jūd inin takaletē istori sabab Tuhanin magpapanjari **umul**, si tuggunen niya' istori sabab **kamatey**. Sabab duse Apu' Adamin kēmon manusiya'in matey. Mabaya' kite atawa ga'i, "*tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye!*" (Roma 6:23) Bisan a'a hāp kuwe' Nabi Yusup – bu inēnan iye *Manimbul Umulin* – subey matey, pegge' bisan iye, tubu' Apu' Adam du, bu gamut dusehin la'i du isab dem ateyne. Sabab tabang Tuhanin **timbul** Nabi Yusup me' a'a

Misirin sampay pamilyanen supaya siye ga'i matey we' unusin. Saguwa' **ga'i** iye makajari **nimbul** siye amban **kamatey**. Saguwa' makajari pudjite Tuhanin duk kēgan kite dem ateyte, pegge' diyalem jūd Panagna'an tabatsate isab sabab **pananggup Tuhan mahāpin** we' papitune du Manimbulin bu iye ta'u **nganda'ag kamateyin**. Kamateyin, iye ka'ujudan **dusehin**. Manimbul bakas pananggup Tuhan pinapitunen, iye nimbul tubu' Apu' Adamin amban **gamut dusehin** duk amban **hukuman sabab dusehin**. Iye gamut dusehin nakura' seyitanin duk atey manusiya' mala'atin. Iye hukuman sabab dusehin kamatey duk narka'. Kēmon inin tada'ag we' Manimbul bakas pananggup Tuhan pinapitunen duk ta'u iye ma'ahuhan me' a'a makahagad si iyehin.

Ka'u mapakale ellew inin, kata'uhannu ke Manimbul inin? Bakas tada'ag we' ne Nakura' Seyitanin duk dusehin, kamateyin duk narka'in, bu ngatu iye ngurung umul salama-lama si kēmon makahagad si iyehin. Dem Kitab Injil niya' sinulat sabab Manimbulin, pa'inne, *“Pudjite bi Tuhanin, iye Tuhan sinumba bangsate bi Isra'elin, pegge' ta'essebne du kite bi me' a'anen duk pinaluwas kite bi we' ne. Papitune si kite bi dambuwa' manimbulin...Asal nanggup Tuhanin awwalley duk pinalata' inin we' me' nabine masutsihin!”* (Lukas 1:68-70) Amin!

Si lesson mapaturulin nagna' ne kite bi magistadi amban jūd kaduwenen dem Kitab Tawrat inēnan *Paglappas...*

Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab ayat inin, pegge' iye hāti jūd Panagna'anin bang pinapandak te'ed:

“Bisan pasōng nga'ekka duse me' a'ahin, pasōng pe te'ed Tuhanin malasa duk ma'ase' si me' a'a madusehanin!” (Roma 5:20)

Wassalam

Lesson 28

Binalik bakas inistadi dem jūd tagna' dem Kitab Tawrat

Panagna'an 1 – Paglappas 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Magistadi pe kite bi amban dem Kitab Tawrat. Ta'essebba du we' Kitab Tawratin iye dehelli sinulat amban me' Kitab sinduwehin duk niya' limen jūd diyalemne. Jūd tagna'in inēnan *Panagna'an*. Si lesson dehelluhin ubus ne inistadite dem jūd Panagna'anin. Ellew inin nagna' kite bi magistadi jūd kaduwenen dem Kitab Tawrat inēnan *Paglappas*. Diyalem jūd Paglappas inin ekka me' istori hāp duk meke'ulali' sabab bang sa'ingge me' bangsa Isra'elin pinaluwas amban lahat Misir pegge' binanyaga' siye la'i.

Saguwa' **balikte** dahu' me' bakas inistadite amban dem jūd tagna' dem Kitabin. Importante du we' tasabutte te'ed duk kata'uhante me' sinulat dem jūd Panagna'anin, pegge' iyan kuwe' po'onnen supaya tasabutte duk kahagadte kēmon sinulat we' me' kanabihanin si me' jūd mapaturulin.

Ta'essebba ke ayat tagna' dem jūd Panagna'anin? Pa'inne: “*Tagna'anne te'edin, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.*” Importante du inin. “*Tagna'anne te'edin ... Tuhan!*” Pag ga' pe niya' pinapanjari – luwal Dembuwa' maniya'in. Bu Dembuwa' inin Tuhanin! Ubus, ta'ayate we' pinapanjari we' Tuhanin ibuhan me' **mala'ikat** masutsihin. Pinapanjari siye we' balakat Lapalne Salama-lamahin duk Niyawane Masutsihin. Pinapanjari me' mala'ikatin supaya siye manjari me' dara'akanne duk pudjide iye salama-lama. Niya' dembuwa' me' mala'ikatin pesōng kata'unen duk pesōng mannisnen amban me' sinduwehin. Iyan si **Lucifer**, iye malangkew si me' mala'ikatin. Saguwa', inakahan kite dem Kitab we' dembuwa' ellew ngalangkew atey Luciferin duk udji'ne Tuhanin

dem ateyne. Lucifer duk ekka me' mala'ikat sinduwehin magpalanu siye duk kabaya'anden palangkew pe siye amban Tuhanin. Saguwa', ga'i makajari. Ga'i makajari we' niya' langkew amban Tuhan. Ga'i makajari we' Tuhanin magawe' hadja si manguntarahan iyehin. Hangkan pinatahala' si Lucifer duk tindegnen we' Tuhanin duk ganti'anne ēn Luciferin si **Seyitan**, hātinen *Kuntara*. Pag ubus pinatahala' Seyitanin duk tindegnen we' Tuhanin, mapanjari iye ebbut **narka'** para si siye. Pa'in Kitabin, pag tekka Ellew Paghukumin, ilakasan du Seyitanin duk kēmon manuhut iyehin dem ebbut iyan we' Tuhanin, Hukum Mabentelin.

Ubus miya'an tabatsate we' pinapanjari we' Tuhanin **dunyahin** para si manusiya' sōng pinapanjarinen. **Manusiya'**in importante amban pinapanjarine sinduwehin pegge' pinapanjari iye neppu Tuhanin! Mabaya' Tuhanin we' me' a'ahin magtuhut-tuhut duk magsulut-sulut duk iye. Iye jānnen hangkan papihanne dem niyawa a'ahin **pikilan** supaya makajari kata'uhanne Tuhanin. Urunganne iye **atey** supaya iye makajari malasa si Tuhan, duk urunganne iye **baya'** supaya iye makajari kahagad duk nuhut Tuhanin.

Manjari, ubus iyan, kitete we' **tinestingan** we' Tuhanin lellahin duk andane bakas pinapanjarinen. Sinessa'an we' Tuhanin Apu' Adam, pa'inne, *“Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa', da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun!”* Hātinen, pasape' kew amban Tuhanin salama-lama!

Saguwa' kitete we' papu'ten Apu' Adam duk Sitti Hawa eddo'de pe kahagad duk nuhut Seyitanin pegge' kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin. Hangkan pa'in Kitabin: *“Dambuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an **duse** si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab **kamatey** dem dunya. **Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse.**”* (Roma 5:12) To'o du eli'an inin, “Bang beytu panaki ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!” Sabab duse Apu' Adamin kēmon kite bi dusehan. Sabab duse Apu' Adamin, kēmon kite bi pata' matey duk tewwa' hukuman Tuhanin.

Ubus inin, ta'ayate we' pinatahala' Apu' Adam duk Sitti Hawa amban dem likus miya'an sabab duseden. Saguwa' pag sōng dina'ak tahala' siye, pa'in Tuhanin we' gara'nen papitune si dunya dembuwa' **Mangalekkatin** supaya timbulne me' tubu' Apu' Adamin amban balakat Nakura' Seyitanin duk amban hukuman sabab dusehin. Niya' ne palanu Tuhanin nimbul madusehanin. Iye palanunen we' papitune si dunya dembuwa' A'a mangga' kaleggeyan duse Apu' Adamin. A'a bentel inin maglilla' bu'us laha'nen – hātinen matey – ganti' me' tubu' Apu' Adamin. Sabab inin makajari Tuhanin ngampun duse me' a'ahin bu masi pe iye bentel.

Bugtu', meke'ulali' du me' sanggup Tuhan inin sabab Mangalekkat pinapitune si dunyahin!

Ubus kitete we' pinabugtu' we' Tuhanin sanggupne iyan sabab numbali' hayep iye supaya hinangne semmek kuwit hayepin para pu si Apu' Adam duk Sitti Hawa. Tolo'an Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa we' *“tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye”* duk *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”*

Ubus miya'an, ta'ayate sabab me' duwe anak Apu' Adam tagna'in si Kabil duk si Habil. Kitete we' nōng si Habil anak **bili-bili** ga' niya' salla'ne si Tuhan ubus bu sumbali'ne. Iyan limbagan **Mangalekkat** mapitu si dunyahin duk matey para madusehanin. Bang si Kabil, suleyanne patapit si Tuhan sabab di hinangannen, sōnganne si Tuhan me' bakas tinanemnen. Manjari, pa'in Kitabin: *“Kasulitan Tuhanin si hinang si Habilin duk tineyima' we' ne pangurungnen. Saguwa' ga' kasulitan Tuhanin pu si Kabil, duk ga' tineyima' we' ne pangurungnen.”* Ine jānnen hangkan ga'i teyima' Tuhanin sinōngan si Kabilin? Pegge' **duma'in** pina'in dem Lapal Tuhanin we' *“tumbas si me' a'a magdusehin subey siye **maghinangan hāp!**”* Saguwa' pa'inne: *“tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye”* duk *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang **niya' laha' bu'us.**”* Buyu'-buyu' Tuhanin si Kabil dina'ak magsusun duk neyima' lān minemes we' Tuhanin, saguwa' pesōng ngamā si Kabil duk papateyne salinen si Habil.

Me' ekkahin me' tubu' Apu' Adamin nuhut hinangan si Kabil, duk pag tekka masa Nabi Nuhin pa'in Kitabin we' *“lumandu' ne te'ed duse me' manusiya' si dunyahin duk **luwal hadja** tapikilden **maghinangan mala'atin.**”* Pegge' la'at te'ed atey manusiya'in, maksud Tuhanin laseyenne dunyahin supaya magmula kēmon a'ahin. Masa kala'at miya'an, luwal du Nabi Nu makahagad si Tuhanin, hangkan dina'ak iye we' Tuhanin ngahinang kappal hadje para pagtimbulan kēmon mapa'asekin. Tiggel du pasensiya Tuhanin si me' a'a dusehanin sasang Nabi Nu maghinang kappalin. Saguwa' ga' niya' siye magsusun duk ngalebbahan hinangande mala'atin duk pa'asek dem kappal, luwal Nabi Nu duk anak-andanen mapa'asekin.

Niya' tellu anak Nabi Nu, si Sem, si Ham, duk si Japet. Na, Nabi Ibrahim, dembuwa' me' tubu' si Sem. Bakas takaleta we' dina'ak Nabi Ibrahim we' Tuhanin tahala' amban luma' metetto'anen duk pī si lahat Kana'an. Iye gara' Tuhanin we' hinangne Nabi Ibrahim **bangsa ba'ahu**. Duk amban tubu'ne subey paguwa' me' nabi Tuhanin duk **Manimbul dunyahin**. Hangkan pa'in Tuhanin pu Nabi Ibrahim, *“Ledjiki'ante du kew...duk sabab ka'u, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.”* (Panagna'an 12:2,3)

Manjari, Nabi Ibrahim, si kabahi'nen, niya' anakne inēnan si Ishak sa bakas pananggup Tuhanin. Ubus, si Ishak sama si Yakub, bu si Yakub

inin ginanti'an ēnnen we' Tuhanin manjari Isra'el, bu niya' sempukduwe anakne lella. Bu me' tubu' sempukduwe anak si Yakub inin manjari bangsa ba'ahu, bangsa Isra'el, sa bakas pananggap Tuhan pu si Nabi Ibrahimin.

Si me' tellu lesson dehellu amban inin, bakas takaleta istori sabab me' anak si Yakub, pesōng sabab dembuwa' inēnan Nabi Yusupin, iye anak Yakub kasempukdembuwa'nen. Kabunsihan Nabi Yusup we' me' sakanen, saguwa' iledjiki'an iye we' Tuhanin duk hininang iye nakura' si kēmon lahat Misir. Pag ubus miya'an, niya' unus tekka si lahat Misir duk si lahat Kana'an isab duk tiksa' te'ed me' a'ahin. Na, sampay disi Yakub ga' niya' kinakande. Pag takale si Yakub we' niya' kinakan la'i si Misir, da'akne anaknen pī melli. Ujudnen kitete we' magpakilale Nabi Yusup si me' pungtina'inen, ampunne duseden, duk da'akne samanen duk kēmon pamilyanen palinda duk maglahat si Misir. Na, **si tuggu jūd Panagna'an** kitete we' **me' tubu' Isra'elin** ga'i ne la'i si lahat Kana'an sa bakas pananggap Tuhan pu Nabi Ibrahimin, saguwa' **si Misir** ne siye. Saguwa' kēmon inin palabey supaya tuman me' bakas pina'in Tuhan pu Nabi Ibrahimin masaley pe, bakas pa'inne:

“Bang si pesōngan maglahat me' tubu'nun si lahat seddili. Hininang siye banyaga' la'i si lahat miya'an diyalem ampat hatas tahun duk bininasa te'ed siye. Saguwa' leggaku du lahat mamanyaga' me' tubu'nun. Ubus paluwasku du siye, ekka alata' tabo'ode.”
(Panagna'an 15:13,14)

Tuhanin du mangantan kēmon mapalabey si me' tubu' Isra'elin. Ine jānnen hangkan da'ak Tuhanin me' tubu' Nabi Ibrahimin maglahat si Misir bu iye bakas pananggapne siyehin lahat Kana'an? Pegge' mabaya' Tuhanin makitehan balakatnen duk hāpnen sabab kēmon mapalabey si me' bangsa Isra'elin la'i si Misir. Gara' Tuhanin we' timbulne me' tubu' Isra'elin we' balakatne mahadjehin, **supaya kēmon a'ahin makajari kata'uhande we' iye Sultan kēmon me' sultanin, Panuhutan kēmon me' panuhutanin, iye Mabalakatanin!**

Na, me' bagayku mapakalehin, sōng taym ne, saguwa' batsate pe me' sinduwehin amban kapitulu dembuwa' si jūd Paglappas. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 1) ⁶ Na pag tiggel-tiggel ne matey si Yusup duk me' kapungtina'ihannen duk kēmon tagna' pangkatan miya'an. ⁷ Saguwa' me' tubu'den, bangsa Isra'elin ne, nubu' te'ed la'i si lahat Misir. Magka'ekka te'ed siye sampay manjari ne siye bangsa basag te'ed. Latag we' de kēmon kalahatan si Misirin. ⁸ Manjari niya' sultan ba'ahu paganti' magsultan la'i si Misir. Sultan miya'an ga' kata'uhanne sabab si Yusup. ⁹ Pa'in sultanin si me' a'anen, “Akahante ka'am.

Bangsa Isra'elin pasōng ekkahanden amban bangsaten bi. Basag isab siye amban kite bi. ¹⁰ Subey kite bi miha akkal bang inumeyte bi si me' a'a Isra'el inin. Sabab bang pe siye magka'ekka bu niya' bangsa seddili magbono' duk kite bi, kaw siye palamud si me' bantaten bi, nguntarahan kite bi. Duk ujud lumahi siye iyan amban lahatte bi inin.”

¹¹ Hangkan hininang we' de banyaga' me' a'a Isra'elin. Mapi siye me' kapatas bingis magmanda si siye. Pinalubagan we' de me' a'a Isra'elin maghinang me' hinang bohat manamal. Tahinangan we' me' a'a Isra'elin sultan Misirin duwe puweblo pagenna'anne me' bayu'-bayu'an dayanen. Ēn me' puweblo miya'an Pitom duk Ramses. ¹² Saguwa' pesōng paminasade bangsa Isra'elin, pasōng isab siye magka'ekka. Pasōng isab siye palatag si tibu'ukan lahat miya'an. Hangkan hep tinalew manamal me' bangsa Misirin ¹³ hangkan pinahunitan pe te'ed we' de namba me' bangsa Isra'elin. ¹⁴ Sigpit siye manamal, pinahinang siye me' hinang bohat manamal. Pinagmandahan siye dina'ak maghinang luma'. Pinahinang siye me' bayu'-bayu'an hinang si bulak. Kēmon bayu'-bayu'an pinahinangde si me' bangsa Isra'elin asal bohat te'ed manamal.

¹⁵ Manjari sultan Misirin missā si duwangan dende Hibrani. Dende duwangan miya'an me' pandey maganak. Ēnden si Sipra duk si Puwa. ¹⁶ Pa'in sultanin si siye, “Bang ka'am ineddō' magpa'anak si me' dende Hibrani, iye inin subey hinangbi. Bang lella nakanakin papateyun bi, bang dende pakellumun bi.” ¹⁷ Saguwa' me' pandey miya'an talew si Tuhan hangkan ga' tuhutde panganda'akan siyehin. Pinakellum we' de sampay me' anak lellahin. ¹⁸ Manjari dina'ak me' pandey miya'an we' sultan Misirin pī si iye. Tilewne siye, pa'inne, “We'ey ga' tuhutbi panganda'akankun? We'ey pakellumbi me' anakde lellahin?” ¹⁹ Pa'in me' pandeyin si sultanin, “Pegge' me' dende Hibranihin duma'in kuwe' me' dende Misirin bang nganak. Kamurahan me' dende Hibranihin. Ga'i pe tekka pandeyin, ubus ne siye nganak.”

²⁰ Hangkan hep pandey duwangan miya'an iledjiki'an we' Tuhanin. Duk magka'ekka bangsa Isra'elin duk ngabasag te'ed siye. ²¹ Duk pegge' talew me' pandey miya'an si Tuhan, inurungan siye we' Tuhanin anakde. ²² Manjari sinessa'an we' sultanin kēmon me' a'anen. Pa'inne si siye, “Kēmon anak lella ba'ahu inanakan dem bangsa Hibranihin subey timananbi dem bohe' Nil. Saguwa' bang dende, pakellumun bi.”

Na inin tuggu kapitulu dembuwa' si jūd Paglappas. Bang amban kahandak Tuhanin, bang lesson balik, takaletē istori meke'ulali' duk kitete bang sa'ingge pene' Tuhanin dembuwa' a'a duk tolo'anne iye nimbul me' bangsa Isra'elin amban dem antanan sultan mala'at si lahat

Misir miya'an. Kata'uhanbi ke ēn a'a miya'an? Awe', iye si Musa – Nabi Tuhanin, Nabi Musa.

Na, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin. Esseb-essebun bi inin:

“Kēmon pinasulat we' Tuhanin dem Kitab awwalley, pamanolo' kite bi supaya kite bi ta'u magsandal bang dem kasusehan duk supaya asig ateyten bi duk ga'i usa' pangase-ngasete bi si Tuhanin.”
(Roma 15:4)

Wassalam

Lesson 29

Nabi Musa

Paglappas 1,2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Na, kata'uhanbi ne we' niya' lime jūd diyalem Kitab Tawrat. Si lesson dehelluhin ubus ne jūd Panagna'anin bu tabatsate ne isab ku'ahat amban jūd inēnan *Paglappas*. Māku-māku kite bi si Tuhan karayaw urunganne kata'u pikilanten bi duk ateyten bi sabab kēmon tabatsate bi dem jūd inin, pegge' ekka tolo' hāp diyalemne.

Bakas kitete ne we' sinugpat jūd kaduwenen si tuggu dehelluhin. Kitete we' me' tubu' Nabi Ibrahimin, si Ishak duk si Yakub, hātinen **me' bangsa Isra'elin, maglahat si Misir**, tala amban lahat Kana'an iye bakas pananggup Tuhan we' pangurungne si siye.

Si kapitulu dembuwa' dem jūd *Paglappas* batsate:

(*Paglappas* 1) ¹ *Inin ēn me' anak Isra'el lella mapī hap Misirin magtuhut duk si Yakub magsumbaya' duk pamilyaden:* ² *si Ruben, Simeon, si Lebi duk si Yahud;* ³ *Issakar, Sebulon duk Binyamin;* ⁴ *si Dan duk Naptali, si Gad duk si Aser.* ⁵ *Kēmon me' tubu' si Yakub pitumpū' siye; si Yusup andang ne la'i si Misir.* ⁶ *Manjari, si Yusup duk kēmon pungtina'inen duk kēmon pangkatan miya'an ubus ne matey.* ⁷ *Saguwa' me' tubu'den, bangsa Isra'elin ne, nubu' te'ed la'i si lahat Misir. Magka'ekka te'ed siye sampay manjari ne siye bangsa basag te'ed. Latag we' de kēmon kalahatan si Misirin.*

⁸ *Manjari niya' sultan ba'ahu paganti' magsultan si lahat Misir. Sultan miya'an ga' kata'uhanne sabab si Yusup.* ⁹ *Pa'in sultanin si me' a'anen, “Akahante ka'am. Bangsa Isra'elin pasōng ekkahanden amban bangsaten bi. Basag isab siye amban kite bi.* ¹⁰ *Subey kite bi miha akkal bang inumeyte bi si me' a'a Isra'el inin. Sabab bang pe siye*

magka'ekka bu niya' bangsa seddili magbono' duk kite bi, kaw siye palamud si me' bantaten bi, nguntarahan kite bi. Duk ujud lumahi siye iyan amban lahatte bi inin."

*¹¹ Hangkan hininang we' de banyaga' me' a'a Isra'elin. Mapi siye me' kapatas bingis magmanda si siye. Pinalubagan we' de me' a'a Isra'elin maghinang me' **hinang bohat manamal**. Tahinangan we' me' a'a Isra'elin sultan Misirin duwe puweblo pagenna'anne me' bayu'-bayu'an dayanen. Ēn me' puweblo miya'an Pitom duk Ramses. ¹² Saguwa' pesōng paminasade bangsa Isra'elin, pasōng isab siye magka'ekka. Pasōng isab siye palatag si tibu'ukan lahat miya'an. Hangkan hep tinalew manamal me' bangsa Misirin ¹³ hangkan pinahunitan pe te'ed we' de namba me' bangsa Isra'elin. ¹⁴ Sigpit siye manamal, pinahinang siye me' hinang bohat manamal. Pinagmandahan siye dina'ak maghinang luma'. Pinahinang siye me' bayu'-bayu'an hinang si bulak. Kēmon bayu'-bayu'an pinahinangde si me' bangsa Isra'elin asal bohat te'ed manamal.*

Na, padeheng ne kite bi dahu' tu'u. **Labi tellu hatu tahun ne palabey** kemuwe matey si Yusup. Niya' sultan seddili magantan si lahat Misir, bu sultan inin ga' kata'uhanne atawa ga' ta'essebne kēmon mahāp tahinang si Yusup para si me' a'a Misirin. Pinasigpitan manamal we' sultan inin bangsa Isra'elin bu hinangne siye banyaga'ne. Dina'ak siye maglubag manamal! Kaw tapikil me' a'a Isra'elin we' takeyipat Tuhanin ne me' bakas pananggupne papu'den Nabi Ibrahim we' hinangne siye bangsa basag. Saguwa' ga' du te'ed bakas takeyipat Tuhanin! Iye mato'ohin, nagna' ne tumananne me' bakas pananggupne masaley.

To'o du, **kapangandelan Tuhanin!** Tumananne du janji'nen! Bang niya' sanggup Tuhanin, tumananne du, bisan bang tapikil a'ahin we' lomboy iye! **Tuhanin du maggara'in we' hinangne bangsa ba'ahu bu we' amban bangsa inin paguwa' me' nabihin duk Manimbulin – bu ga' niya' maka'alal gara'ne inin!**

Ta'essebba ke, tagna' paginta'u Tuhanin gara'nen we' ngahinang iye bangsa ba'ahu, iye pinene'nen, a'a bahi', Nabi Ibrahim duk si Sara. Pag dahatus tahun ne umul Nabi Ibrahimin niya' ne anakne si Ishak. Si Ishak sama si Yakub; duk si Yakub sempukduwe anaknen lella bu siye manjari me' bangsa Isra'elin. Pag pi siye hap lahat Misir, pitumpū' ekkahanden. Saguwa' kuwe'itu, pag palabay me' tellu hatu tahun, banes ne siye manamal, labi ne siye de million! **Bakas tahinang Tuhanin ke me' bakas pananggupne awwalley?** Hinang Tuhanin ke Nabi Ibrahim bangsa ba'ahu bu hadje? Awe', bugtu' du hinangne! Kapangandelan Tuhanin, ga'i du makajari we' ga'i tumananne pina'innen. Pata' iye pinudji salama-lama!

Ellew inin kitete we' sinigpitan me' bangsa Isra'elin we' **sultan Misirin**, bu hinangne siye banyaga'ne. Saguwa' kitete isab we' kahaba' sultanin magmanda si siye duk suleyanne siye kinulangan, nambahi Tuhanin ma'ekka siye duk mabasag siye. Manjari pa'in Kitabin we' astel te'ed sultanin duk da'akne me' a'anen sa inin: *“Kēmon anak lella ba'ahu inanakan dem bangsa Hibranihin subey timananbi dem bohe' Nil.”* (Paglappas 1:22) Ine tapikilbin sabab inin? Sine mangurung pikilan mala'at inin si sultanin? **Nakura' Seyitanin** du! We'ey mabaya' Nakura' Seyitanin nigpitan duk maka'atan me' a'a Isra'elin? Pegge' kata'uhan Seyitanin we' bakas nanggung Tuhanin we' papitune si dunya Manimbubin bu iye mangalekkat me' tubu' Apu' Adamin amban antanan duse duk narka'. Duk kata'uhan Seyitanin we' Mangalekkat iyan dembuwa' **tubu' bangsa Isra'el!** Iye jānnen hangkan sūg-sūgan Seyitanin sultanin minasa me' a'a Isra'elin bu magmula siye, hangkan da'akne we' kēmon anakde lella subey tinimanan dem bohe' Nil.

Saguwa' Tuhanin mas pesōng basag amban Seyitanin bu andang ne iye maggara' we' niya' dembuwa' lella amban bangsa Isra'el subey maluwas siye amban antanan sultan Misirin. Kata'uhanbi ke ēn a'a mabantu inin? Awe' iye nabi Tuhanin, Nabi **Musa**. Na, bahani sa'i-sama Nabi Musahin inēnan si Amram duk Jokebed, pegge': *“bisan maguldin sultanin we' subey pinapatey kēmon me' anak Isra'el lella ba'ahu inanakanin, ga' siye tinalew.”* (Hibrani 11:23; Paglappas 6:20) Si kapitulu duwe dem jūd Paglappas tabatsate sabab Nabi **Musa** duk me' tahun **kadiki'nen**.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 2) ¹ *Masa miya'an niya' lella amban tubu' si Lebi, maganda. (Si Lebi anak si Yakub katellunen.) Pamagandahannen tubu' si Lebi du isab.* ² *Manjari betteng dendeihin duk nganak iye lella. Pag kitene we' hāp te'ed nakanakin, tinapukan we' ne dem luma'de tellum bulan.* ³ *Manjari pag ga'i ne katapukan nakanak miya'an, ngeddo' iye tampipi' sigsid bu ilege we' ne amban bukut duk alkitlan. Pag ubus miya'an pinabāk we' ne nakanakin diyalem tempipi'in bu pinagampung we' ne la'i dem kasabetan si higad bohe' Nil.* ⁴ *Niya' saka nakanakin dende-dende nengge patala-tala supaya takitene bang ine ma'umantag si nakanakin.*

⁵ *Manjari inin, anak sultan dendeihin pī si bohe' Nil mandi. Lumengngan-lengngan siye si higad bohe'in duk me' dara'akanne dende. Manjari takite we' dayang-dayang miya'an tempipi' dem sabetin. Magtawus dina'ak we' ne ineddo' si dembuwa' dara'akannen.*

⁶ *Pag lukane tempipi'in, takite dayang-dayangin nakanakin. Nāring nakanakin hangkan ma'ase' iye si nakanakin. Pa'inne, “Andū', nakanak bangsa Hibrani hep inin.” (Inēnan Hibrani me' bangsa Isra'elin we' bangsa Misir.)*

⁷ *Manjari patapit pī saka nakanakin [si Mīriyam ēnnen bu bakas patapuk dem kasabetan] duk missā iye si dayang-dayangin. Pa'inne, “Baya' ke kew bang ku pī ngeddo' dende Hibrani masusu nakanak iyan ka'u?”* ⁸ *“Awe', pī ne kew,” pa'in dayang-dayangin si iye. Hangkan hap pī ne dende-dendehin duk ineddo' we' ne sa'i nakanakin.* ⁹ *Pag tekka sa'i nakanakin, pa'in dayang-dayangin si iye, “Bo'ohun nakanak inin hap luma'. Pасusuhun aku duk tangdanante sa' kew.” Manjari bino'o ne we' dendehin nakanakin duk pinasusu we' ne.* ¹⁰ *Pag nulig ne nakanakin, tinuranan iye we' ne pī si dayang-dayangin duk manjari ne nakanak miya'an anak dayang-dayangin. Inēnan iye we' dayang-dayangin Musa (hātinen, pinaluwas), “pegge', pa'inne, “pinaluwas iye we' ku amban dem bohe'.”*

Inin istori sabab panganakan Nabi Musahin. Pikilun bi! Me' nakanak sinduwehin pinapatey bu si Musa pinaketo' we' di sa'inen duk inipat we' sultanin supaya ga' niya' umantag si iye. Kēmon mapalabey pu Nabi Musahin, amban kahandak **Tuhanin** du. Maggara' Tuhanin we' Nabi Musa manimbul me' a'a Isra'elin amban pamanyaga'an siyehin. Lalem te'ed kata'u Tuhanin, mas lalem amban kata'u Seyitanin atawa a'ahin. Kata'uhanbi ke bang intag kasuligan Nabi Musahin pag ga' ne iye pinasusu we' sa'inen? Kasuligannen si astana' sultanin, bu kata'uhanbi du we' iye maniksa' me' a'a Isra'elin! Saguwa' niyat Tuhanin we' gunane Nabi Musa pagtimbul me' a'a Isra'elin amban antanan sultanin. Pene' Tuhanin anak sultanin supaya ipatne Nabi Musa, bu samanen iye sultan mala'atin. Kata'uhan Tuhanin hep we' luma' sultanin iye mahāpin duk ga' niya' umantag pu Nabi Musa la'i. Kata'uhan Tuhanin isab we' ekka subey aya Nabi Musa duk ekka subey kata'uhanne supaya iye makajari manjari nakura' me' a'a Isra'elin. Pa'in Kitabin: *“Kapanolo'an si Musa kēmon pangadji' bangsa Misirin duk bantu iye sabab me' bissānen duk me' hinangannen.”* (Hinangan 7:22) Saguwa' masi pe ekka subey ayane.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 2) ¹¹ *Manjari, pag bahi'-bahi' ne si Musa, dembuwa' ellew lumengnan iye pī nindew me' pagkasine bangsa Hibranihin, ubus bu takitene me' kasigpitanden. Sābune la'i, takitene dembuwa' a'a Misir mapeddi'an a'a Hibrani.* ¹² *Maglinga-linga si Musa duk pag kitene we' ga' du niya' a'a makakite, pinapatey we' ne a'a Misirin duk tinapukan we' ne bangkeynen dem umus.* ¹³ *Pag ellew dembuwa'in, balik iye pī. Niya' takitene duwangan bangsa Hibrani magsuntut. Pa'in si Musa si a'a tege sala'in, “We'ey te kew sa iyan mapeddi'an pagkasinu Hibrani?”* ¹⁴ *Nambung a'ahin pa'inne, “We' sine kew? Sine mangurungan ka'u kapatut magnakura' duk ngahukum kamihin? We' sōng ku isab*

papateynu sa pamapateynu a'a Misir di'ilewin?" Manjari pa'asekan talew si Musa. Pa'inne dem ateyne, "Bugtu' kata'uhan ne bakas hininangku di'ilew miya'an." ¹⁵ Pag takale we' sultan Misirin sabab miya'an, da'akne pinapatey si Musa. Saguwa' lahi si Musa amban sultanin duk harap pi iye si lahat Midiyan.

Manjari, kitete we' tagna' sinuleyan we' Nabi Musa nabangan me' a'a Isra'elin amban di basagne. Saguwa', ga'i mabaya' Tuhanin sa miya'an. Kabaya'an Tuhanin gunane hadja Nabi Musa **pagpaluwas** me' a'a Isra'elin. **Subey kalumuwas bangsa Isra'elin duma'in amban Nabi Musa saguwa' amban Tuhanin.** Bang Nabi Musa dihananne, a'a du hadja iye duk ga' niya' basagne magpaluwas me' a'a Isra'elin amban antanan sultan Misirin. Luwal bang inurungan iye kabasag we' Tuhanin makajari.

Hangkan inakahan kite dem Kitabin we' dem ampatpū' tahun patenna' Nabi Musa si lahat kapaslangan bulak lunglun si lahat Midiyan. Ekka importante pamanolo' Nabi Musa we' Tuhanin la'i si lahat panas duk toho'. Niya' dembuwa' ayat dem Lapal Tuhanin, pa'inne: *"Bang kapangandelan a'ahin si alata' kuwe'ahat, kapangandelan du isab iye si alata' ekka. Damikkiyan isab bang a'ahin ga'i kapangandelan si alata' kuwe'ahat, ga'i du isab iye kapangandelan si alata' ekka."* (Lukas 16:10) Subey dahu' Nabi Musa magpakite we' kapangandelan iye si hinangan ga'i tantu importante, mangkin iye makajari inurungan kapatut maghinang importante kuwe' magnakura' si kēmon bangsa Isra'el. Na, inakahan kite dem Kitab we' Nabi Musa manjari pastul hayep la'i si lahat tala amban Misir. Maganda isab iye la'i duk niya' duwe anakne. Dem ampatpū' tahun kapangandelan Nabi Musa magipat me' bili-bili. Sasang Nabi Musa magipat me' panenan bili-bili meto'anen la'i dem lahat toho' manamal, **tinolo'an Nabi Musa we' Tuhanin** supaya iye ta'u ngipat me' bangsa Isra'elin. Niya' gara' Tuhanin importante para pu Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin!

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 2) ²³ Manjari inin, pag tiggel-tiggel matey sultan Misirin. Saguwa' me' bangsa Isra'elin nāring ne pa'in sabab pamanyaga' si siyehin. Magtangis siye makatabang si Tuhan duk umabut pagtangisden pi si Tuhan. ²⁴ Takale Tuhanin pagtāringden, manjari ta'essebne pagjanji'anne duk Ibrahimin duk si Ishakin duk Yakubin, (me' kapapu'an bangsa Isra'elin). ²⁵ Pinayaman we' Tuhanin pagsandal bangsa Isra'elin duk ma'ase' iye si siye.

Tiggel ne te'ed me' a'a Isra'elin banyaga'. Sigpit siye manamal! Saguwa' ga' siye bakas takeyipat we' Tuhanin. Maggara' Tuhanin maluwas me' a'a Isra'elin amban pamanyaga'an siyehin. Kaw niya' nilew: We'ey maggara'

Tuhanin maluwas me' a'a Isra'elin amban antanan sultan Misirin? Jānnen hatu pegge' pesōng siye hāp amban sinduwehin? Duma'in! A'a dusehan du me' bangsa Isra'elin, sali' du duk me' a'a Misirin, duk sali' du isab duk kēmon a'a. **Na, we'ey niya' gara' Tuhanin ispesiyal para si me' a'a Isra'elin? Pegge' kapangandelan iye duk ma'ase'.** Batsate balik me' ayat bakas binatsate ensini'in. *“Takale Tuhanin pagtāringden, manjari ta'essebne pagjanji'anne duk Ibrahimin duk si Ishakin duk Yakubin.”* **(Pandogahanun bi we' kapangandelan Tuhanin!)** Ubus batsate: *“Pinayaman we' Tuhanin pagsandal bangsa Isra'elin duk ma'ase' iye si siye.”* **(Pandogahanun bi we' ma'ase' Tuhanin!)** (Paglappas 2:24,25)

Awe', pegge' kapangandelan Tuhanin duk ma'ase', ta'essebne janji'ne pu Nabi Ibrahimin pag pa'inne si iye,

“Hinangku du me' tubu'nun dembuwa' bangsa hadje. ...ka'urung ledjiki' kew si pagkasinu manusiya'in....Duk sabab ka'u, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.” (Panagna'an 12:2,3) *Bang si pesōngan maglahat me' tubu'nun si lahat seddili. Hininang siye banyaga' la'i si lahat miya'an diyalem ampat hatu tahun duk bininasa te'ed siye. Saguwa', leggaku du lahat mamanyaga' me' tubu'nun. Ubus paluwasku du siye, ekka alata' tabo'ode.* (Panagna'an 15:13,14)

Si lesson mapaturulin kitete du we' pabagala' Tuhanin pu Nabi Musa meke'ulali' te'ed duk da'akne iye pī hap Misir supaya paluwasne me' a'a Isra'elin amban pamanyaga'an siyehin, sa bakas pananggupne pu Nabi Ibrahim masa awwalley pe.

Na, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin.

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin. Ubuste lesson inin duk me' ayat inin amban Kitab Jabur:

“Magsukul ka'am si Tuhan, missā ka'am si iye; akahun bi si me' kabangsa-bangsahanin me' bakas tahinangnen....Ta'essebne janji'nen salama-lama, ta'essebne me' bakas panganda'akannen bisan de ngibu pangkatannen, ta'essebne janji'ne pu Ibrahimin, duk panapane pu si Ishakin.” (Jabur 105:1,8,9)

Wassalam

Lesson 30

Magkasuwa' Nabi Musa duk Tuhanin!

Paglappas 3,4

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin kitete bang sa'ingge sinigpitan me' tubu' Nabi Ibrahim, hātinen me' bangsa Isra'elin, we' sultan Misirin, pegge' hinangne siye banyaga' duk pinalubagan siye manamal. Saguwa' tabatsate isab we' “*pesōng paminasade bangsa Isra'elin, pesōng isab siye magka'ekka. Pesōng isab siye palatag si tibu'ukan lahat miya'an. Hangkan hep tinalew manamal me' bangsa Misirin.*” (Paglappas 1:12) Ujudnen dina'ak we' sultan Misirin we' kēmon anak lella bangsa Isra'elin behu inanakan subey tinimanan dem bohe' Nil duk siye matey.

Saguwa' mas pesōng balakatan Tuhanin amban Seyitanin (pegge' amban Seyitan hep po'on pikilan sultanin) bu maggara' ne Tuhanin ngaganti'an mala'at hininang we' sultanin. Bakas tabatsate we' niya' takasuwa' we' anak sultan dendehin dembuwa' nakanak bangsa Isra'el dem tempipi' pagampung dem bohe'. Ma'ase' anak sultanin si nakanakin duk hinangne iye di anakne, ēanne iye si **Musa**. Hangkan Nabi Musa, kasuligannen si luma' sultanin – bu sultanin, iye mabaya' maka'atan me' a'a Isra'elin! Lalem kata'u Tuhanin bu maggara' ne iye we' Nabi Musa inin iye mangelekkat me' bangsa Isra'elin amban antanan sultan mala'at inin. Pag ampatpū' tahun ne umul Nabi Musahin, lahi iye amban sultan Misirin pegge' kabaya'annen pinapatey Nabi Musa. Dem ampatpū' tahun la'i Nabi Musa dem lahat kapaslangan bulak lunglun. Maganda iye la'i duk magipat iye me' panenan bili-bili meto'anen.

Manjari, la'uste bi ne istori inin duk kata'uhante **bang sa'ingge Tuhanin pabagala pu Nabi Musa** supaya iye tada'akne pī si sultan Misirin duk supaya bo'one me' bangsa Isra'elin paluwas amban lahat Misir. Batsate si Kitab Tawrat dem jūd Paglappas kapitulu tellu.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 3) ¹ Dembuwa' ellew la'i si Musa magipat me' bili-bili meto'anen si Jetro, imam si lahat Midiyan miya'an. Tinuranaan we' ne me' bili-bilihin pī si dembiya'an lahat toho' manamal tampal seddepan. Bu tekka iye la'i si Punu Horeb, iye punu Tuhanin. ² **Pag la'i si Musa, bessuwang paguwa' si iye mala'ikat Tuhanin dem kayat ebbut. Ebbut miya'an la'i si tengnga' po'on kayu-kayu.** Pag payam si Musa asal kayat po'on kayu-kayuhin saguwa' ga' kakan ebbutin kayu-kayuhin. ³ Pa'in si Musa si dinen, “Tiya' ku dahu' pī la'i masti'an maka'ulali' miya'an. We'ey managhā' ga'i kakan ebbut po'on kayu-kayu miya'an.”

⁴ Pag kite Tuhanin si Musa patudju hap pī, ngalingan Tuhanin amban tengnga' po'on kayu-kayuhin. “O Musa,” pa'inne, “Musa”. Nambung si Musa, pa'inne, “Oy?” ⁵ “Da'a kew patapit pitu,” pa'in Tuhanin. “Luwasanun tehompa'nu iyan pegge' bulak panenggehannu iyan bulak sutsi hinalli'an si aku,” pa'inne. ⁶ Pa'in Tuhanin isab, “**Aku Tuhan sinumba we' kapapu'annun, Ibrahim duk si Ishak duk si Yakub.**” Inelligen we' si Musa luwenen duk tanganne pegge' tinalew iye mayaman Tuhanin. ⁷ Manjari pa'in Tuhanin si iye, “**Bakas takiteku ne kabinasahan me' a'akun la'i si lahat Misir.** Takaleku pagtāringde hawa panigpit siye we' me' magmanda si siyehin. Kuwe'itu asipku ne me' kasigpitanden. ⁸ Duk duwa'i ku pitu maluwas siye amban antanan bangsa Misirin. Bo'oku du siye paluwas amban lahat Misir miya'an harap pī si lahat hāp duk luha. Lahat miya'an penno' we' bayu'-bayu'an kinakan hāp. Me' kabangsahan maglahat mala'ihin me' bangsa Kana'an.... ⁹ Umabut ne si aku tabang pināku me' bangsa Isra'elin duk takiteku panigpit siye we' bangsa Misirin. ¹⁰ Na, pī ne kew. Da'akte kew pī si sultan Misirin ngakahan iye we' subey bo'onu me' a'akun, bangsa Isra'elin, paluwas amban lahat Misir.”

¹¹ Saguwa' pa'in si Musa si Tuhanin, “We' sine ku, we' aku subey ne pī si sultan Misirin duk bo'oku me' bangsa Isra'elin paluwas amban lahat Misir?” ¹² Pa'in Tuhanin, “Tuhutante du kew. Duk inin subey tanda'nen we' aku du te'ed manganda'ak ka'u mapihin: **Bang ubus ne bo'onu paluwas me' a'ahin amban lahat Misir, numba ka'am si Tuhan tu'u si punu inin.**” ¹³ Pa'in si Musa si Tuhanin, “Bang upama ku pī si me' a'a Isra'el duk pa'inku si siye, ‘Dina'ak ku pitu si ka'am we' Tuhan kapapu'anbin,’ ubus bu kaw pa'inde si aku, ‘Sine ēnnen?’ Na, ine subey sambungkun?” ¹⁴ Pa'in Tuhanin pu si Musa, “**AKU asal AKU.** Inin subey sambungnun si me' a'a Isra'elin: ‘AKU, iye manganda'ak aku mapitu si ka'amin.’” ¹⁵ Pa'in Tuhanin isab pu si Musa, “Akahanun me' a'a Isra'elin, ‘TUHAN Maniya'in,

Tuhan pagtuhanan we' me' kapapu'anbin Ibrahim, si Ishak duk si Yakub – iye bakas manganda'ak aku mapitu si ka'amin!' Inin ěnkun salama-lama!"

Amban me' pina'in we' Tuhanin amban diyalem po'on kayu-kayu makayatin mala'i si Punu Horebin, niya' makajari ta'ayate **ampat bayu' sabab Tuhanin – kaw pe niya' seddili.**

1.) Ka'issa' ta'ayate we' **sutsi** Tuhanin! Pag takite we' Nabi Musa kayat po'on kayu-kayu ma'eggasin, ulali' iye duk patapit iye masti'anne. Ubus takalene suwala Tuhanin missā si iye. Migpid Nabi Musa hawa talewnen bu ga' iye makatawakkal mayam. Ine jānnen hangkan Nabi Musa tinalew? Pegge' nengge iye la'i si pala'ihan Tuhanin – Masutsihin! Inakahan Nabi Musa we' Tuhanin sabab sutsinen pag pa'inne: *“Da'a kew patapit pitu. Luwasanun tehompa'nu iyan pegge' bulak panenggehannu iyan bulak sutsi hinalli'an si aku!”*

Bugtu', Tuhan mapabagala pu Nabi Musa diyalem kayat ebbutin, **sutsi**. Mabaya' Tuhanin we' kata'uhan kēmon a'a we' sutsi iye. Sabab mala'ikat manengge si pala'ihan Tuhanin pa'in Kitabin: *“Ga' niya' halihande missā ellew-sangem, pa'inde: ‘Sutsi iye. Sutsi iye. Asal sutsi Tuhan Mabalakatanin. Tuhan iye ga'i pinda kemuwe awwal tagna'ley sampay kuwe'itu duk sampay salama-lama.’”* (Pinakita'u 4:8) Kilale mala'ikatin we' sutsi Tuhanin. Ka'am, mapakale ellew inin, kilalebi ke we' sutsi Tuhanin?

Mikil-mikil ne kite bi dahu' bang ine hāتين. Bakas takaletе bi ne si me' lesson dehelluhin we' sabab sutsi Tuhanin pinatahala' Apu' Adam duk Sitti Hawa amban likus mala'i si Edenin pag ubus siye magduse. Pegge' sutsi Tuhanin hangkan ga' teyima'ne me' sinōngan si Kabilin. Sabab sutsinen isab hangkan pagmulane me' a'a masa Nabi Nuhin dem lasey mahadjehin. Paturul isab si miya'an pinaglalingu we' Tuhanin bissāhan me' a'ahin duk kanat-kanatne me' a'a Babilon manguntarahan Tuhanin. Masa Nabi Ibrahimin isab, sabab sutsi Tuhanin inulanan we' ne duk ebbut meyilang me' a'a Sodom masinna si hinangande mala'atin.

Sampay ellew inin me' a'a ma'ekkahin ga'i magmātabat si Tuhan we' sutsi iye. Ga'i tasabutde bang sine Tuhanin. Ga'i takilaledе we' ga' te'ed niya' la'at-la'atne. Kitete iyan si hinanganden we' magduse siye duk sinna pe siye si hinanganden. Kitete isab we' ga'i du importante si me' a'ahin we' sutsi Tuhanin. Pagāgamaden amban luwasan hadja, kuwe' hadja siye magasek semmek. Saguwa' ga'i du payamande dem Kitab bang ine mato'o amban Tuhanin. Ekka me' a'ahin ta'atde ěn Tuhanin binakbat hadja. Ta'atde ěn Tuhanin bu ga'i te'ed tapikilde me' pina'inden, pa'inde: *“Bismillah”*, atawa *“Insha Allah”*, bu iye mato'ohin, tala amban pikilanden bang ine kabaya'an Tuhanin. Kitete isab we'

ga'i tantu tasabut a'ahin we' sutsi Tuhanin sabab suleyande magpakite we' hāp siye duk bentel siye si matahan Tuhan amban di hinanganden, saguwa' ga'i siye neyima' lān minemes we' Tuhanin supaya siye bentel si matahanne. Me' sinduwihin tapikilde we' sutside diden si matahan Tuhan pegge' tiggel siye muwase atawa balik-balikde pangampunden atawa magpandi-pandi atawa magayil. Saguwa' kitete pasti' dem Sulat me' Kanabihanin, we' ga'i kaduhulan **Tuhan Masutsihin** si hinangan me' a'a sa miya'an kuwe' amban luwasan hadja, kabaya'annen we' sutsi a'ahin amban diyalem. Me' bagayku, sutsi Tuhanin! Hangkan pa'inne pu si Nabi Musa, *“Luwasanun tehompa'nu iyan pegge' bulak panenggehannu iyan bulak sutsi.”*

2.) Manjari, bang tapikilte sabab me' bakas pina'in we' Tuhanin pu Nabi Musa amban dem po'on kayu-kayu makayatin, tasabutte we' Tuhanin duma'in hadja sutsi, saguwa' **kapangandelan** isab iye! Takalenu ke bang ine pina'in Tuhan pu Nabi Musahin tagna'nen? Pa'inne, *“Aku Tuhan pagtuhanan we' kapapu'annun, Ibrahim duk si Ishak duk si Yakub.”* (Paglappas 3:6) Me' bissā inin subey mekekēg atey sesuku mabaya' patapit si Tuhan duk sinna magtuhut duk iye. Tuhanin, Masutsihin, iye bakas ngajanji' pu Nabi Ibrahimin, si Ishak, duk si Yakub. Tuhanin Kapangandelanin; ga'i te'ed lebbahanne atawa buddihanne bagaynen! Bisan ne palabey hatusan tahun, ga' bakas takeyipatne me' bakas janji'ne pu Nabi Ibrahimin, si Ishak, duk si Yakub duk tubu'den.

Bang ka'u, sa'ingge? Tasabutnu ke we' kapangandelan Tuhanin? Magtuhut ne ke kew duk Tuhan, iye bakas mamissā pu Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakubin? Importante panilew inin para si kēmon mabaya' sinna te'ed tu'u si dunya inin duk si ahilat. Duma'in tinilewkun bang niya' ke āgamanu! Pegge' bang tuhutte panganda'akan āgamahin, duma'in iyan mekebentel kite si matahan Tuhan. Panilewkun inin: Magtuhut ke kew duk Tuhanin? Kahagad ke kew si lapal sabab lān katimbulan bakas minemes we' Tuhanin? Tasabutnu ke we' magbidda' manamal bang kite nuhut **āgama** duk bang kite **magtuhut** duk Tuhanin?

Kuwe'itu banes manamal āgama tu'u si dunya. Upama bang si lahat Brazil, pa'inde we' niya' labi ampat ngibu āgama duk grupu āgama! Ampat ngibu āgama?! Meke'ulali' du! Niya' ke ampat ngibu tuhan? Atawa niya' ke ampat ngibu lān patudju si Tuhan? Duma'in! Pa'in Kitabin: *“Dembuwa' du hadja Tuhanin duk dembuwa' du isab hadja mapasellet si Tuhan duk manusiya'in maghāp siye”* (1 Timoteo 2:5) Na, we'ey niya' ibuhan āgama duk ibuhan grupu āgama si dunya kuwe'itu? Iye jānnen pegge' me' ekkahin si me' tubu' Apu' Adamin, ga'i tapikilde po'on mabennal bakas pangurung Tuhan pu Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakubin. Ga'i kata'uhande sabab me' janji' Tuhan pu Nabi Ibrahim duk tubu'nen sabab Mapaselletin. Mapasellet inin subey pitu si dunya

nimbul me' tubu' Apu' Adamin amban legga duk antanan dusehin. Ga'i kata'uhande Lapal amban Tuhan mangga'i mapindahin. Ga'i kata'uhande **Kapangandelanin**.

3.) Niya' pe seddili pinakitehan we' Tuhanin pag pabagala iye pu Nabi Musa dem kayat ebbut si po'on kayu-kayuhin. Pakitehanne isab **ase'nen**. Tuhanin duma'in hadja Masutsihin duk Kapangandelanin, saguwa' **Mama'ase'in** du isab iye. Iye jannen hangkan pa'in Tuhanin pu Nabi Musa sabab me' a'a Isra'elin,

“Bakas takiteku ne kabinasahan me' a'akun la'i si lahat Misir. Takaleku pagtaringde hawa panigpit siye we' me' magmanda si siyehin. Kuwe'itu asipku ne me' kasigpitanden. Duk duwa'i ku pitu maluwas siye amban antanan bangsa Misirin. Bo'oku du siye paluwas amban lahat Misir miya'an harap pi si lahat hāp duk luha...”
(Paglappas 3:7,8)

Ine jannen hangkan maggara' Tuhanin maluwas me' a'a Isra'elin duk papine siye si lahat hāp? Pata' ke me' a'a Isra'elin ka'ase'an we' Tuhanin? Pesōng ke siye hāp amban bangsa sinduwehin? Duma'in du! Na, ine jannen hangkan maksud Tuhanin paluwasne siye duk ledjiki'anne siye sa miya'an? Iye jannen pegge' kapangandelan iye duk ma'ase' iye. Pa'in Kitabin hep: *“Takale Tuhanin pagtaringden manjari ta'essebne pagjanji'ande duk Ibrahimin duk si Ishakin duk Yakubin. Pinayaman we' Tuhanin pagsandal bangsa Isra'elin duk pinakale siye we' ne [hātinen, ma'ase' iye si siye].”* (Paglappas 2:24,25) Awe', **ma'ase'** du Tuhanin!

4.) Manjari, niya' pe seddili sabab Tuhanin makajari ta'ayate dem istori sabab po'on kayu makayatin. Bakas takalet we' Nabi Musa tilewne Tuhanin bang sine ēnnen. Makajari ke ēnante bang sa'ingge Tuhan ma'ellum salama-lamahin bang ta'atte dembuwa' ēnnen? Tuhan inin langkew manamal duk sutsi, kapangandelan duk ma'ase'; Tuhan inin ga'i makajari takite we' manusiya' duk matade; Tuhan inin bakas magpapanjari kēmon-kēmonin, kitene kēmonin, kata'uhanne kēmonin, duk makajari tahnangne kēmonin --- **Sine ēnnen?** Niya' magpikil we' ēn Tuhanin *“Tuhan”* hadja, atawa *“Allah”*. Bugtu', Tuhan du Tuhanin. Saguwa' *Tuhan* duma'in **ēnnen**. Tuhanin – asal iye du. Bang aku, manusiya' ku, saguwa' duma'in ēnkun *Manusiya'*. Kēmon kite bi niya' ēnte bu me' sinduwehin kata'uhande we' iyan ēnten. Sine **ēn Tuhanin?** Ine sambung Tuhanin pu Nabi Musa? Batsate balik. Pa'in Tuhanin pu Nabi Musa,

“AKU asal AKU. Inin subey sambungnun si me' a'a Isra'elin: ‘AKU, iye manganda'ak aku mapitu si ka'amin.’” Pa'in Tuhanin isab pu si Musa, *“Akahanun me' a'a Isra'elin, ‘TUHAN Maniya'in, Tuhan pagtuhanan*

we' me' kapapu'anbin Ibrahim, si Ishak duk si Yakub – iye bakas manganda'ak aku mapitu si ka'amin!' Inin ēnkun salama-lama!"
(Paglappas 3:14-15)

Sine ēn Tuhanin bu pina'in we' ga' niya' tagna'anne duk ga' niya' tamananne? Bakas takalenu ke? Iye inin: **TUHAN Maniya'in!** Diyalem Kitab Masutsihin hatusan me' ēn duk gellal Tuhanin ginuna we' me' nabihin. Saguwa' ēn TUHAN Maniya'in, daran ginuna amban me' sinduwehin – labi min ennem ngibu duk lime hatas! Tuhanin du TUHAN Maniya'in, Salama-lamahin iye “AKU”, bakas iye, kuwe'itu iye du, duk si sinōng masi du iye maniya'in – salama-lama! Iye du Maniya'in Salama-lama! Ga' niya' tagna'anne. Ga' niya' tamananne. Ga' niya' limitne. Ga' niya' epangne. Iye hadja dendangan maniya'in sabab di balakatnen! Me' addatnen masaley duk addatnen kuwe'itu, sali' du, sa miya'an du iye salama-lama. Ga'i iye pinda. TUHAN Maniya'in ēnnen!

Me' bagayku mapakalehin, kata'uhannu ke **TUHAN Maniya'in?** Takilalenu ke we' **sutsi** iye? Sinna ke kew we' **kapangandelan** iye? Teyima'nu ne ke **ase'nen?** Kahagad ke kew si Lapalnen? Magtuhut ne ke kew duk Tuhan pagtuhanan we' Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakubin? Kata'uhannu ke TUHAN Maniya'in bakas mamissā pu Nabi Musa amban dem po'on kayu-kayu makayatin?

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin du, pala'us kite bi si istori sabab Nabi Musa si lesson mapaturulin. Kitete du we' dina'ak iye we' Tuhanin pī si sultan Misir, bu la'at sultan iyan.....

Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab me' bissā bakas pina'in we' Tuhanin pu si Nabi Musa:

“AKU asal AKU!....AKU TUHAN Maniya'in!.... Inin ēnkun salama-lama!” (Paglappas 3:14,15; 6:2)

Wassalam

Lesson 31

Sultan Misirin: Sine TUHAN Maniya'in?

Paglappas 4-7

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Ellew inin pasōng ne kite bi si istori sabab **Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin la'i si Misir** sinulat dem jūd kaduwe dem Kitab Tawrat. Bakas kalete si me' lesson dehelluhin bang sa'ingge bininasa me' bangsa Isra'elin we' sultan Misirin, hinangne siye banyaga'ne. Saguwa' niya' gara' Tuhanin we' ganti'anne mala'at hininang we' sultanin. Gara' Tuhanin we' Nabi Musa, dembuwa' iye me' a'a Isra'el, subey timbulne me' a'a Isra'elin amban antanan sultan Misirin.

Bakas takaleta ne we' Nabi Musa inin tinolo'an si kēmon kata'u lahat Misirin. Pag ampatpū' tahun ne umul Nabi Musahin suleyanne nabangan me' a'anen sabab di hinangannen. Saguwa' me' hinanganne miya'an ka'ujudannen problema ekka. Bu Nabi Musa lahi amban sultanin duk patapuk dem kapaslangan bulak lunglun, lahat toho' manamal. Nesessita we' tasabut Nabi Musa we' amban dinen, manusiya' hadja iye kuwe' me' sinduwehin bu ga' niya' basagne meluwas me' a'a Isra'elin bang duma'in iye inurungan balakat we' Tuhanin. Hangkan patenna' Nabi Musa dem lahat kapaslangan toho' manamal dem ampatpū' tahun magipat panenan bili-bili meto'anen.

Dembuwa' ellew, **pag walumpū' tahun ne umul Nabi Musahin, pabagala Tuhanin si iye** dem kayat ebbut si tengnga' po'on kayu-kayu la'i si **higad punu inēnan Horeb**. Kayat kayuhin saguwa' ga'i kakan ebbut. Pag takite we' Nabi Musa, ulali' iye manamal. Pag patapit iye masti'anne, takalene suwala Tuhanin magpa'in, “*Aku Tuhan pagtuhanan we' kapapu'annun Ibrahim duk si Ishak duk si Yakub.*” Migpid si Musa hawal talewnen duk ga' iye makatawakkal mayam pī. Ubus pa'in Tuhanin, “*Luwasanun tehomp'a'nu iyan pegge' bulak panenggehannu iyan*

bulak sutsi. Bakas takiteku ne kabinasahan me' a'akun la'i si Misir. Takaleku pagtāringde hawa panigpit siyehin. Duwa'i ku pitu maluwas siye. Na, pī ne kew. Da'akte kew pī hap Misir."

Na, kuwe'itu batsate ne amban dem Kitab Tawrat duk kata'uhante bang ine pe pina'in Tuhanin pu Nabi Musa duk da'akne iye pī si sultan Misirin. Si kapitulu tellu takaleta we' nanggung Tuhanin nuhutan Nabi Musa duk ngurungan iye kapatut duk kata'u missā si sultan Misirin duk si me' a'a Isra'elin. Saguwa' si kapitulu ampat kitete du we' tinalew Nabi Musa hap pī.

Si jūd Paglappas, kapitulu ampat, pa'in Kitabin:

(Paglappas 4) ¹ Nambung si Musa pa'inne, "Sa'inggeku bang ga'i siye kahagad duk pakale si aku duk kaw pa'inde, 'Ga' du pabagala TUHANIN si ka'u?" ² Pa'in Tuhanin si iye, "**Ine inantanannu iyan?**" Nambung si Musa, "Tungkud." ³ Pa'in Tuhanin, "Lebbahanun tungkudnu iyan diyata' bulak." Pag lebba si Musa magtawus manjari sawe, duk magubas iye lahi amban sawehin. ⁴ Ubus pa'in Tuhanin si iye, "Siggewun si engkone." Pakulawat si Musa niggew sawehin duk magtawus manjari tungkud balik diyata' tanganne. ⁵ **Pa'in Tuhanin, "Pakitehanun iyan si me' bangsa Isra'elin supaya kahagadde we' bakas ku pabagala si ka'u, aku TUHANIN, Tuhan kapapu'anden – Tuhan pagtuhanan we' Ibrahim, si Ishak duk si Yakubin."**

¹⁰ Pa'in si Musa si TUHANIN, "O Tuhan, ga'i ku pandey missā kemuwe kadiki'kun duk sampay tiya' ne kew missā si aku dara'akannun. Engnge' ku duk tiggel luma'us bissākun." ¹¹ Pa'in TUHANIN si iye, "**Sine mangurungan a'a behēhin?** Amban sine hangkan a'ahin bisu atawa umew? Amban sine hangkan a'ahin ngite atawa pessek? Duma'in ke amban aku, TUHANIN?" ¹² Na, kuwe'itu pī ne kew; tabangante sa' kew missā duk tolo'ante kew bang ine subey pina'innun." ¹³ Saguwa' pa'in si Musa, "O Tuhan, pabuyu'-buyu' ku si ka'u, nganda'ak ne kew a'a seddili harap pī." ¹⁴ Manjari astel manamal TUHANIN pu si Musa duk pa'inne, "Sa'ingge bang pungtina'inun si **Harun**, tubu' si Lebi? Kata'uhanku iye pandey missā. Si lān ne iye nampang ka'u bu sinna iye iyan bang kew kitene. ¹⁵ Missā kew iyan si iye duk urungannu iye bissā bang ine subey pina'innen; **tabangante ka'am duwangan missā duk tolo'ante ka'am bang ine subey hininangbin...** ¹⁷ Bo'ohun tungkudnu inin diyata' tangannu supaya iyan gunanu hinang tanda' meke'ulali'."

¹⁸ Ubus inin balik si Musa pī si meto'anen si Jetro duk pa'inne, "Ma'id ne ku balik pī si me' a'akun si Misir mayaman siye bang hāp pe ke siye duk bang ellum pe ke." Pa'in si Jetro, "Awe', pī ne kew, duk

karayaw hāp kew hadja.”¹⁹ Na, bakas missā TUHANIN pu si Musa la'i si Midiyan, pa'inne, “Balik kew pī hap lahat Misir, pegge' kēmon me' mamabaya' mamapatay ka'uhin ubus ne matey.”²⁰ Hangkan bino'o we' si Musa andanen duk duwe anaknen duk pinasakey siye diyata asnu duk pī ne iye **balik tudju Misir**. Duk bo'one tungkud Tuhanin si tanganne.²¹ Pa'in Tuhanin isab si iye, “Bang tekka kew la'i si Misir, subey te'ed pakitehannu si harapan sultan Misirin kēmon me' hinangan meke'ulali'in. Bakas urungante ne kew kapatut maghinang sa miya'an...²² Ubus pa'inun si sultanin, ‘Inin pa'in TUHAN Maniya'in: Bangsa Isra'elin du kuwe' anakku sakahin,²³ bu da'akte kew, maluwas me' anakun supaya siye pī numba aku.’”

²⁷ Pa'in TUHANIN pu si Harun, “Pī kew hap lahat kapaslangan toho' manamal nampang si Musa.” Hangkan pī iye nampang si Musa la'i si punu Tuhanin duk inūk iye we' ne.²⁸ Ubus inakahan si Harun we' si Musa sabab kēmon bakas dina'ak TUHAN binissā si iyehin, duk sabab kēmon hinangan meke'ulali' dina'ak pinakitehan si iyehin.²⁹ [Pag tekka siye si lahat Misir] **dina'ak magtipun we' si Musa duk si Harun kēmon bahi' me' bangsa Isra'elin**,³⁰ duk inakahan siye we' si Harun kēmon bakas binissā TUHAN pu si Musahin. Pinakitehan isab si me' a'ahin me' hinangan meke'ulali'in,³¹ bu kahagad siye. Na, **pag kalede we' ma'ase' TUHANIN si siye duk bakas kitene kasigpitanden, pasujud siye duk magsumba.**

(Paglappas 5)¹ Ubus inin, hap pī si Musa duk si Harun si sultan Misirin duk pa'inde, “Inin pina'in TUHAN Maniya'in, iye pagtuhanan we' me' bangsa Isra'elin, pa'inne, **Duhulanun me' a'akun paluwas amban lahatnu pī si lahat toho' manamal supaya siye magkādja'an si aku la'i.**”² Pa'in sultanin, “**Sine TUHANIN**, bu we'ey ku subey kahagad si iye duk nganda'ak bangsa Isra'elin tahala'? **Ga'i kata'uhanku TUHANIN duk ga'i duhulanku me' bangsa Isra'elin paluwas!**”

Padeheng ne dahu' kite bi. Takalete we' missā Tuhanin si sultanin palabey amban Nabi Musa duk Nabi Harun. Kahagad ke sultanin si lapal amban Tuhanin? Ga'i, ga' kahagadne! Takalebi ke bang ine sambungnen pu Nabi Musa duk Nabi Harun? Pa'inne, “**Sine TUHANIN**, bu we'ey ku subey kahagad si iye duk nganda'ak bangsa Isra'elin tahala'? **Ga'i kata'uhanku TUHANIN duk ga'i duhulanku me' bangsa Isra'elin paluwas!**”

Bang sultanin, ga'i kata'uhanne TUHAN Maniya'in. Sultanin duk kēmon a'a Misirin **niya' āgamade**, saguwa' **ga'i kata'uhande Tuhanin**. Iye hadja kabaya'anden nuhut āgama kapapu'anden. Ga'i siye mabaya' ta'u sabab Tuhan ma'ellumin duk mato'ohin – Tuhan pagtuhanan we' Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub. Bang sultanin duk me' a'a Misirin

ngandel si addatden, si tuhan-tuhanden, me' anting-antingden duk me' nakura' āgamaden, saguwa' ga'i siye ngandel si **TUHANIN duk si Lapalne Salama-lamahin.**

Batsate si kapitulu ennem:

(Paglappas 6) ¹ *Manjari, pa'in TUHANIN pu si Musa, “**Kuwe'itu kitenu du iyan bang ine pinatekkaku si sultanin:** Pakitehanku si iye balakatku mahadjehin supaya siye duhulanne paluwas; [pesōng pe] sabab balakatku mahadjehin luhuranne du siye amban lahatne.”* ² *Pa'in Tuhanin isab pu si Musa, “**Aku TUHAN Maniya'in.** ³ Bakas pabagala ku pu si Ibrahim, si Ishak duk si Yakub bu kata'uhande we' aku Tuhan Mabalakatanin. Saguwa' ēnkun TUHAN Maniya'in ga' patampalku si siye. ⁴ Hinangku isab janji'ku si siyehin dangan-dangan we' pangurungku si siye duk tubu'den lahat Kana'anin, bu masa miya'an patenna'anden la'i saguwa' ga' pagdapu'de. ⁵ Na, takaleku isab dahingan me' a'a Isra'elin pegge' binanyaga' siye we' me' a'a Misirin, duk ta'essebku janji'kun. ⁶ Hangkan akahanun me' bangsa Isra'elin me' bissāku inin, ‘**Aku TUHAN Maniya'in,** leppahante ka'am amban pamalubagan ka'am we' me' a'a Misirin. Paluwaste ka'am amban pamanlyaga'an ka'amin duk timbulte ka'am sabab balakatku mahadjehin bang patekkaku mulka' si lahat Misirin. ⁷ Hinangte ka'am a'a suku' si aku, bu aku du pagtuhananbin. Manjari kata'uhanbi du we' aku TUHAN Maniya'in, Tuhanbin, bu aku iye mamaluwas ka'am amban bangsa Misir mamanyaga' ka'amin. ⁸ Bu bo'ote du ka'am si lahat bakas sinapahanku pu si Ibrahim, si Ishak duk si Yakubin. Pangurungku ka'am lahat iyan duk ka'am ne dapu'nen. **Aku TUHAN Maniya'in.**’”*

(Paglappas 7) ⁴ *“**Ga'i du iyan pakale si ka'u sultan Misirin.** Ubus patekkaku si bangsa Misir hukumanku mahadjehin duk paluwasku du me' bangsa, me' a'akun, amban lahat miya'an. ⁵ Ubus bu kata'uhan me' a'a Misirin du we' **aku TUHAN Maniya'in** bang takitede du balakatku duk we' paluwasku me' bangsa Isra'elin amban lahatde.”* ⁶ *Na, si Musa duk si Harun, hinangde kēmon bakas panganda'akan TUHAN siyehin. ⁷ Masa miya'an pamo'ode magbissā si sultan Misirin, walumpū' tahun ne umul si Musahin duk walumpuktellun tahun ne umul si Harunin.*

Kitete ne we' maggara' Tuhanin ngahukum sultanin duk me' a'a Misirin duk hukumanne mabalakatanin. Pegge' bentel Tuhanin, maksudnen we' tumbasanne me' a'a Misirin sabab paminasade me' a'a Isra'elin diyalem hatusan tahunin. Mabaya' isab Tuhanin makitehan langkewnen duk balakatnen sabab me' hinangan meke'ulali' hininangne

mapalabey amban Nabi Musahin. Sabab me' hinanganne miya'an, pakitehan Tuhanin si me' a'a Misirin duk si kēmon dunya, we' **TUHAN Maniya'in, iye mamissā pu Nabi Ibrahim, si Ishak, si Yakub duk Nabi Musa, iye Tuhan ma'ellumin duk mato'ohin!**

Bakas ta'ayate ne we' Tuhan Mama'ase'in ga'i mabaya' we' niya' matey duk pasape' amban iye. Kabaya'annen we' kēmon a'a magsusun, lebbahande hinangande mala'atin duk kata'uhande duk teyima'de mabennalin. Hangkan maggara' iye maghinangan hinang meke'ulali' supaya bugtu' lapalnen pinasampay we' Nabi Musa. Mabaya' **TUHANIN** we' kēmon a'ahin **kata'uhande duk ga'i ne magduwe-duwe** we' Tuhanin mamissāhin pinalabey amban Nabi Musa, iye **Tuhan dembuwa'-buwa' mato'ohin!**

Subey ta'essebte we' la'i si Misir niya' hatusan me' limbagan bu tapikil me' a'a Misirin we' iyan tuhan-tuhanden. Saguwa' kabaya'an Tuhanin we' kata'uhande we' dembuwa' hadja Tuhan mato'ohin. Kabaya'an Tuhanin we' kata'uhande we' **dembuwa' Tuhan mato'ohin, iye du Tuhan bakas ngajanji' pu si Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub** – nanggung iye we' hinangne siye bangsa duk amban bangsade iyan paguwa' me' nabihin, Kitabin duk Manimbul dunyahin.

Saguwa', sultan Misirin ga'i bisan mabaya' ngata'uhan Tuhan dembuwa'-buwa'in duk mato'ohin. Hangkan pag missā Tuhanin si sultanin palabey amban Nabi Musa duk Nabi Harun, nambung sultanin, pa'inne, *“Sine **TUHANIN**, bu we'ey ku subey kahagad si iye duk nganda'ak bangsa Isra'elin tahala? Ga'i kata'uhanku **TUHANIN** duk ga'i duhulanku me' bangsa Isra'elin paluwas!”* (Paglappas 5:2)

Bennal du bissā sultanin we' ga'i kata'uhanne **TUHANIN!** Ga'i te'ed kata'uhanne Tuhan mangajanji' pu si Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub salama-lamahin. Niya' **āgama** sultanin, saguwa' ga'i iye **magkinata'u duk magtuhut** duk Tuhanin. Tuwas atey sultanin si bissā mabennal amban Tuhan dembuwa'-buwa'in duk mato'ohin. Hangkan ga'i du hinangne ine lapal amban Tuhan pinasampay we' Nabi Musa duk Nabi Harunin.

Sampay kuwe'itu me' a'a me' ekkahin tu'u si dunya nuhut lān kuwe' sultan miya'an. Missā siye sabab Tuhanin, saguwa' ga'i asipde Lapal **TUHANIN**. Hangkan, **ga'i kata'uhande Tuhanin**. Niya' kata'uhande sinduwe **sabab Tuhanin**, saguwa' ga'i te'ed kata'uhande **Tuhanin**. Niya' **āgamade** pamusaka' siye we' kapapu'anden, saguwa' ga'i siye **magkinata'u duk magtuhut** duk Tuhan ma'ellumin iye bakas mapabagala pu si Nabi Musahin.

Bang ka'u? **Kata'uhannu TUHANIN?** Kata'uhannu te'ed bang ine bakas pina'inne pinalabeyne amban nabinen? Bakas ke te'ed pihanu mato'ohin diyalem Sulat me' Kanabihanin? Kata'uhannu ke te'ed **TUHAN Maniya'in?** Malasa ke kew si iye dembūs-būs ateynun? Mabaya' ke kew

kahagad duk nuhut iye? Atawa tuhutnu hadja āgama kapapu'annun kuwe' sultan Misirin masaley?

Ah, me' bagayku kalasahanku, karayaw ga' niya kite bi, bisan dembuwa', kuwe' sultan masaley ga'i ngatu pakale duk kahagad si Lapal Tuhan Salama-lamahin! Pakale ka'am si Lapal Tuhan inin: **“Me' pagkasiku, subey ka'am pahatul-hatul te'ed kaw niya' ka'am lu'u la'atan pagateybin, duk ga'i kahagad duk teyikutanbi ne Tuhan ma'ellumin!”** (Hibrani 3:12) Ellew inin bang takalebi suwala Tuhanin, da'a patuwasun bi ateybin kuwe' sultan masaley, pa'inne, **“Sine TUHANIN, bu we'ey ku subey kahagad si iye?”**

Na, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin pala'uste istori inin si programa balik. Payamante sa' bang ine hinang Tuhanin si sultan Misirin duk a'anen supaya kata'uhande we' iye TUHANIN!.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab inin amban dem Kitab Masutsihin:

“Bang takalebi suwala Tuhanin ellew inin, da'a patuwasun bi ateybin!” (Hibrani 3:15)

Wassalam

Lesson 32

Me' bala'

Paglappas 7-10

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

“**Ga'i batuhin pessa' we' pugad!**” Me' sōng ta'ayate ellew inin amban dem Kitab magpakite we' to'o du eli'an iyan. Ine umantag bang pugadin sumuttuk diyata' batu? Pessa' pugadin; bang batuhin, ga'i du meke'ine iye. Ellew inin kitete bi du bang ine umantag pag sinuleyan we' sultan Misirin nguntarahan TUHAN Maniya'in. Bakas nulat Nabi Musa sabab Tuhanin: “*Kuwe' iye Batu Hadje, pagen duk basag, kēmon hinangannen ga' niya' salla'ne duk bentel te'ed.*” (Panessa'-nessa' 32:4)

Si lesson dehelluhin takaleta we' dina'ak we' Tuhanin Nabi Musa duk Nabi Harun pī si sultan Misirin supaya me' bangsa Isra'elin pinaluwas amban pamanyaga'an siyehin la'i si Misir. Pa'inde si sultan Misirin: “*Inin pina'in TUHAN Maniya'in, iye pagtuhanan we' me' bangsa Isra'elin, pa'inne, 'Duhulanun me' a'akun paluwas amban lahatnu pī si lahat toho' manamal supaya siye magsumba si aku la'i.*” Saguwa' nambung sultanin, pa'inne: “*Sine TUHANIN, bu we'ey ku subey kahagad si iye duk nganda'ak bangsa Isra'elin tahala'? Ga'i kata'uhanku TUHANIN duk ga'i duhulanku me' bangsa Isra'elin paluwas!*” (Paglappas 5:2) Bang papandakte, maksud Tuhanin we' paluwasne me' a'a Isra'elin, saguwa' sultan Misirin maksudnen we' ga'i siye subey tahala' duk masi pe siye banyaga'ne. Saguwa', “*Ga'i batuhin pessa' we' pugad!*”

Na, kuwe'itu batsate ne isab amban jūd kaduwenen dem Kitab Tawrat, amban dem jūd Paglappas, kapitulu pitu' duk kata'uhante bang sa'ingge suleyan sultanin nguntarahan Tuhanin. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 7) ¹⁰ *Manjari, pī disi Musa duk si Harun si sultan Misirin duk tuhutde kēmon panganda'akan Tuhan siyehin. Lebbahan si Harun tungkudnen si harapan sultanin duk dara'akanne malangkewin,*

duk manjari sawe tungkudin. ¹¹ *Ubus tinawag we' sultanin me' lella malalem kata'unen duk me' a'a mata'u maghinang-hinangin. Maghinang isab siye amban elimu'den kuwe' bakas hininang si Harunin.* ¹² *Lebbahande tungkudden dangan-dangan duk manjari sawe. Saguwa' iloroy we' tungkud si Harunin tungkudden.*

Na, kitebi we' nagna' ne magbasagan **sultanin duk Tuhanin. Amban dengkepak kitete sultanin duk me' a'ane malalem kata'unen duk me' a'a mata'u maghinang-hinangin. Amban dengkepak kitete Nabi Musa duk Nabi Harun.** Pag manjari sawe tungkud Nabi Harunin, ilekkat isab we' me' a'a sultan mata'u maghinang-hinang meke'ulali' sabab elimu'den. “*Lebbahande tungkudden dangan-dangan duk manjari sawe. Saguwa' iloroy we' tungkud si Harunin tungkudden.*”

Ine makajari pa'inte sabab kēmon inin? Kata'uhante bi we' me' hinangan meke'ulali' tahinang we' Nabi Musa duk Nabi Harunin **amban Tuhan** du. Saguwa' me' a'a sultan maghinang-hinang meke'ulali'in, amban ente' balakatden? Amban Tuhanin ke? Duma'in! Ga'i kuntarahan Tuhanin dinen. Na, amban ente' balakatden? Ngandel me' a'a sultanin si kata'ude mangakkalin duk si balakat **amban Seyitanin.**

Pinakitehan kite dem Kitab we' Seyitanin kayikit manamal duk sinna iye ngakkalan a'a; balakatan isab iye duk ta'u magpakite hinangan meke'ulali'. Saguwa', bugtu' du te'ed, Tuhanin mas balakatan amban Seyitanin. Hangkan iloroy we' tungkud Nabi Harunin me' tungkud a'a sultanin. Saguwa', bisan sa miya'an, ga' du sultanin magsusun duk pakale si lapal Tuhanin.

Pakale ka'am si me' pina'in dem Kitabin:

(Paglappas 7) ¹⁴ *Ubus pa'in TUHANIN pu si Musa, “Tuwas du kōk sultanin, ga'i iye ngatu maluwas me' a'ahin.* ¹⁵ *Inin subey hinangnu: sumu salung pī kew sābuhun sultanin bang pī iye hap bohe'. Ngagad kew si higad bohe' Nil duk bo'ohun tungkudnu bakas mamanjari sawehin.* ¹⁶ *Ubus pa'inun si iye, ‘Dina'ak ku we' TUHAN Maniya'in, iye pagtuhanan we' me' bangsa Hibranihin, pitu si ka'u magpasampay lapalnen, pa'inne: Duhulanun me' a'akun paluwas amban lahatnu pī si lahat toho' manamal supaya siye magsumba si aku la'i. Saguwa' sampay kuwe'itu ga' pe kew pakale.* ¹⁷ *Inin pa'in TUHANIN: Sabab sōng hininangkun kata'uhannu iyan we' aku TUHAN Maniya'in. Na, sōng lubakku bohe' Nilin duk tungkudku inin, ubus bu manjari laha' bohe'in....’”* ²⁰ *Hininang we' si Musa duk si Harun sa panganda'akan TUHANIN. Si harapan sultanin duk begellalnen dangkatne tungkudnen duk lubakne bohe' Nilin, bu magtawus kēmon bohe' Nilin manjari laha'.* ²¹ *Matey me' kenna dem bohe' Nilin duk bewwan manamal*

bohe'in, ga'i ne ta'inum we' me' a'a Misirin. Bisan intag-intag si lahat Misir manjari laha' bohe'in. ²² **Saguwa' me' a'a sultan mata'u maghinang-hinangin, hinangde isab kuwe' disi Musahin, sabab elimu'den, bu ngatuwas pe kōk sultanin;** ga' iye pakale pu si Musa duk si Harun, sa bakas pina'al andang we' TUHANIN. ²³ Balik hadja iye pī si astana'ne kuwe' ga'i du meke'ine si iye. ²⁴ Kēmon me' a'a Misirin ngupung si higad Nil miha bohe' pegge' ga'i ne ta'inumde bohe' amban bohe' Nilin.

²⁵ Niya' ne pitu' ellew palabey amban bakas tewwa' bala' bohe' Nilin we' TUHANIN.

(Paglappas 8) ¹ Ubus pa'in TUHANIN pu si Musa, “Pī kew si sultanin duk akahanun iye, ‘Inin bissā Tuhaniin: Duhulanun me' a'akun paluwas amban lahatnu supaya siye magsumba si aku. ² Na, bang ga'i da'aknu, patekkahanku bala' lahatnun, penno'anku lahatnun duk bekbak. ³ Niya' iyan banes bekbak diyalem Nil. Pataked siye pī si astana'nu duk si biliknu duk diyata' pabākannu. Pī isab siye si luma' me' bagellalnu duk me' a'anu sinduwehin duk pī siye diyata' me' lepohan duk diyalem me' paghinangan pannu.’”

Saguwa' ga' pakale sultanin si me' pina'in Nabi Musahin. (Paglappas 8) ⁵ Ubus pa'in TUHANIN pu si Musa, “Akahanun si Harun: ‘Dangkatun tangannun sampay tungkudnun pī diyata' me' sapa', me' kanal duk me' limbu supaya paguwa' me' bekbakin duk pī palatag si lahat Misir.’” ⁶ Hangkan dangkat si Harun tanganne diyata' me' bayu'-bayu'an bohe' la'i si Misir. Ubus bu paguwa' bekbakin duk latag lahatin we' de. ⁷ **Saguwa' me' a'a mata'u maghinang-hinangin, hinangde du isab sa miya'an sabab elimu'de;** makapataked du isab siye bekbak amban bohe' duk palatag si lahat Misir. ⁸ Tinawag si Musa duk si Harun we' sultanin duk pa'inne, “Māku-māku ko' ka'am si TUHAN duk ānane me' bekbakin amban aku duk a'akun. Bang ubus ānane, da'akku isab me' a'anun paluwas duk magkurban si Tuhan.”... ¹² Ubus māku-māku si Musa si TUHANIN sabab me' bekbak bakas pinatekkane si sultanin....Matey kēmon bekbakin..... ¹⁴ Pinagtumpuk siye, bu bewwan manamal dem kēmon lahatin. ¹⁵ Pag takite sultanin we' inānan ne bala'in, **patuwasne ne isab kōknen** bu ga' iye pakale pu si Musa duk si Harun, sa bakas pina'al andang we' TUHANIN.

¹⁶ Ubus pa'in Tuhaniin pu si Musa, “Akahanun si Harun, ‘Dangkatun tungkudnun duk lubakun begumbun diyata' bulakin,’ ubus bu dem kēmon lahat Misir manjari hilam du iyan begumbunin.”

¹⁷ Tuhutde bissā Tuhaniin, duk pag dangkat si Harun tungkudnen duk lubakne bagumbunin, niya' ne hilam diyata' a'a duk hayep.

Begumbunin manjari hilam diyalem kēmon lahat Misir. ¹⁸ Saguwa' pag sinuleyan we' me' a'a mata'u maghinang-hinangin ngahinang hilam isab amban elimu'de, ga'i siye ta'u. Me' hilam miya'an padapu' diyata' manusiya' duk hayep. ¹⁹ Pa'in me' a'a mata'u maghinang-hinangin si sultanin, “Amban balakat Tuhanin du inin.” Saguwa' tuwas kōk sultanin duk ga'i iye pakale, sa bakas pina'al andang we' TUHANIN.

Kitebi ke bang ine umantag si me' a'a sultan mata'u maghinang-hinangin? Bakas kitete ne we' niya' isab balakatde bakas tasangkade amban Seyitanin. Iye jānnen hangkan siye makajari ngalekkat balakat Tuhanin amban elimu'de, duk pamanjaride bohe' ku'ahatin laha', duk tapaguwa'de bekbakin ku'ahat amban dem bohe'; (inday bang kahāpan ke me' a'a Misirin bang tinambahan pe laha' dem bohe'den duk bekbak diyata' pabākanden!) **Saguwa' niya' du limit balakatden.** Ga'i ta'u me' a'a sultanin ngānan me' bala' pinatekka si lahat Misirin we' Tuhan Mabalakatanin. Pag ubus ilubak bulakin we' si Harun duk tungkudne duk manjari hilam bagumbunin, sinuleyan isab we' me' a'a mata'u maghinang-hinangin pamanjaride hilam bagumbunin, saguwa' ga'i siye ta'u. Hangkan pa'inde si sultanin, **“Amban balakat Tuhanin du inin!”**

Pasti' du we' niya' limit balakat me' a'a mata'u maghinang-hinangin. Bugtu', niya' balakat Seyitanin duk makajari urunganne balakat sinduwehin si a'a, saguwa' urungan Tuhanin ganta'an balakat iyan. Luwal du Tuhanin Mabalakatanin. Luwal du iye makajari maghinang ine-inehin! Iye hadja dendangan mangga' niya' limitnen! Nagna' ne tasabut me' a'a sultanin ku'ahat sabab hadje Tuhanin we' ga' niya' limitne, saguwa' **sultanin masi pe ga'i ngatu maglilla' si Tuhan.** Pesōng sultanin pe metuwas kōknen duk tapikilne we' makajari iye nguntarahan Tuhan pagtuhanan we' me' bangsa Isra'elin duk nganda'ag iye!

Manjari, inaka dem Kitabin we' niya' pe pinatekka we' Tuhanin si sultanin duk lahat Misirin pitu' bala' seddili palabey amban Nabi Musa duk Nabi Harun. Ga' niya' taymte matsa sabab kēmon bala' inin dembuwa'-dembuwa'. Ta'atte hadja me' bala'in.

Bala' ka'ampatnen kuwe' **umbu langewin** dem kēmon lahat duk sampay dem luma' me' a'ahin bu makapagka'at. **Bala' kalimenen** niya' **saki garabe tekka si hayepden**, duk ekka siye matey. Saguwa' ga' niya' hayep matey amban panenan hayep me' a'a Isra'elin. Saguwa' masi pe patuwas sultanin kōknen duk magmatuwas pe iye maluwas me' a'a Isra'elin. **Ubus iyan**, niya' **keybubut** la'at manamal tomo' diyata' puhu' a'a duk hayep. Pa'in Kitabin: *“Sampay me' a'a mata'u maghinang-hinangin ga' humarap pu si Musa pegge' latag puhu'den we' keybubut duk kēmon me' a'a Misirin isab.”* (Paglappas 9:11) **Bala' kapitu'nen** niya' badju duk niya'

ulan ayis, hadjehannen ga' pe bakas takite si Misir, bu makapagka'at kēmon tana'den. **Ubus miya'an**, niya' **dulu** tekka bu kakande kēmon matalebbi we' ulan ayisin. Iye bala' kawalu'nen.

Ubus bu niya' **bala' kasiyammen**. Pa'in Tuhanin pu si Nabi Musa, *“Padangkatun tangannun tudju diyata' langit ubus bu niya' lindem palatag dem lahat Misir – lindem iyan kuwe' bentuk subuk, kuwe' makajari inantan.”* (Paglappas 10:21) Hangkan diyalem tellu ellew ga' niya' takite bisan ine. Saguwa' si pala'ihan me' a'a Isra'elin niya' danta' ellew. Ga' siye katekkahan bala' bisan dembuwa'. Saguwa' bisan sa miya'an ma'umantagin, ga' magsusun sultan Misirin duk ga' duhulanne me' a'a Isra'elin paluwas. Pa'in Kitabin, *“Pa'in sultanin pu si Musa, “Tahala' kew amban matahanku. Ga'i ku baya' ngite ka'u balik. Bang kew pitu balik patāmpak si aku matey du kew.”* (Paglappas 10:28)

Niya' pe dembuwa' bala' pinatekka we' Tuhanin si sultanin duk si a'a Misirin. Saguwa' payamante du iyan si lesson balik, pegge' ellew inin sōng taym ne.

Na, bang balikte lesson ellew inin duk pandakte, makajari pa'inte: Suleyan sultan Misirin nguntarahan TUHAN Maniya'in. Tada'ag ke we' sultanin duk me' a'anen Tuhan Mabalakatanin? Ga'! Ga' niya' makajari nguntarahan Tuhanin bu nganda'ag! Ga'i tada'ag batuhin we' pugad!

Ine kabaya'an Tuhan pamanolo' kitehin sabab me' bakas tabatsate ellew inin? Pa'in Kitabin: *“Kēmon miya'an umantag si siye supaya mintang me' a'ahin. Duk tasulat isab inin supaya kite bi ga'i maghinangan kuwe' siye miya'an.”* (1 Korinto 10:11) Inurungan kite bi pamintangan we' Tuhanin. Kabaya'an Tuhanin we' payamante te'ed diten duk kahagad si pina'innen.

Ka'am, mapakale ellew inin, **asipbi ke Lapal Tuhanin?** Tuhutbi ke lapalnen? Atawa sali' ke ka'am duk sultan Misirin, nguntara si Tuhanin? Sambunganun dinun amban dem ateynu. Maglilla' ke kew si Lapal Tuhanin? Duma'in hātinin bang maglilla' ke kew si addat kapapu'annun duk āgamaden – saguwa' diyawa' ke ateynun duk teyima'nu ke Lapal TUHAN Maniya'in? Atawa suleyannu nguntarahan Tuhanin?

Bang batu ga'i tada'ag we' pugad! **A'ahin** kuwe' **pugad mura pessa'** duk **Lapal Tuhanin** kuwe' **batu pagen**. Pa'in Kitabin: *“Kēmon manusiya'in kuwe' balili duk kēmon kabantuhanden kuwe' sumping sabet. Lanes du balilihin duk pagpag du sumpingin. [Damikkiyan manusiya'in matey du duk ga'i layun.] Saguwa' lapal Tuhanin teteg salama-lama.”* (1 Petros 1:24,25) Lapal Tuhan Mangga' Niya' Tamanannen kuwe' Batu hadje duk pagen. Sine-sine ngandel si Batu inin kuwe' bentuk bakas bettadne umulnen diyata' pagbettadan pagen. Saguwa' bang magmatuwas kew, ga'i kew ngandel si batu iyan – ujudnen kalabo'an kew we' Batu, hātinin Lapal Tuhanin, duk pessa' kew. Pugadin ga'i nganda'ag si batu. Bu manusiya'in

ga'i makajari nguntarahan Lapal Tuhanin bu lumeppa amban hukuman Tuhanin.

Na, padeheng ne kite bi kuwe'itu. Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, magistadi kite bi si lesson balik bang ine hinang Tuhanin supaya sultanin ngatu maluwas me' a'a Isra'elin amban lahat Misir...

Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab me' pina'in we' Nabi Musa dem Kitab Tawratin, pa'inne:

***“TUHAN Maniya'in kuwe' Batu Hadje [pagen duk basag],
kēmon hinangannen ga' niya' salla'ne duk bentel te'ed. Tuhan
kapangandelan iye bu ga' niya' hinangne la'at, hāp iye duk bentel.”***
(Panessa'-nessa' 32:4)

Wassalam

Lesson 33

Bili-bili pagkurban ganti' a'ahin

Paglappas 11,12

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin kitete bang sa'ingge suleyan sultan Misirin nguntarahan Tuhanin. Iye maksud TUHANIN, we' paluwasne me' a'a Isra'elin amban pamanyaga'an siyehin si Misir, saguwa' sultan Misirin magmatuwas iye duk masi pe siye hinangne banyaga'. Seguwa' “Ga'i batuhin pessa' we' pugad!” Ubus kitete we' pinatekkahan we' Tuhanin lahat Misirin **siyam bala' makatalew manamal** sabab bissā Nabi Musa duk Nabi Harun. Saguwa' bisan takite we' sultanin kēmon me' hinangan meke'ulali'in duk me' tanda'in, ga'i iye ngatu maglilla' si bissā Tuhanin duk ga'i duhulanne me' a'a Isra'elin tahala' amban lahatne.

Ellew inin pesōng ne kite bi si istori miya'an duk kitete bang sa'ingge pe pinatekka we' Tuhanin dembuwa' bala' kasempū' **katambusannen** supaya duhulan sultanin me' a'a Isra'elin tahala' amban lahat Misir. Si lesson dehelluhin takaleta we' sultanin missā pu Nabi Musa duk Nabi Harun pag ubus bala' kasiyamnen, “*Pa'in sultanin pu si Musa, “Tahala' kew amban matahanku. Ga'i ku baya' ngite ka'u balik. Bang kew pitu balik patāmpak si aku matey du kew.*” (Paglappas 10:28)

Na, kuwe'itu batsate amban dem kapitulu sempukdembuwa' duk pakale ka'am bang ine sambung Tuhanin si sultanin palabey amban Nabi Musa. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 11) ⁴ *Pa'in si Musa si sultanin, “Inin bissā TUHANIN: ‘Pag tenga' bahangi sangem inin, lumengngan ku si kēmon lahat Misir inin.* ⁵ *Matey du kēmon anak lella sakahin dem tibu'ukan lahat inin, amban anak sultan sakahin sampay anak dara'akan maggiling-gilingin. Matey du isab kēmon anak me' sapi' sakahin.* ⁶ *Takale du si tibu'ukan lahat Misir inin pagkilahap me' a'ahin, pagkilahap ga'i tapula'-pula'. Ga'*

niya' bakas pagkilahap sa miya'an kemuwe' tagna' sampay sa-umul-tahun. ⁷ Saguwa' bang si bangsa Isra'el, manusiya' ke atawa hayep, ga'i du maka'ine siye, bisan dembuwa' asu ga'i du nguma.' Ubus kata'uhanu du we' pinagbidda' we' TUHANIN bangsa Misirin duk bangsa Isra'elin. ⁸ Duk kēmon me' bagellalnun pī du si aku pasujud duk muyu'-muyu' aku dina'ak ne tahala' sampay me' bangsa Isra'elin amban lahatbi inin. Ubus miya'an tahala' du kami." Pag ubus si Musa missā, magtawus iye paluwas amban pana'anan sultanin, astel te'ed iye.

Manjari, si kēmon inin kitete we' maggara' Tuhanin matekka si lahat Misir bala' mas pesōng la'at amban me' bala' dehelluhin. Magaka Tuhanin andang we' sōng matey kēmon anak lella sakahin dem lahat Misir. Bala' makatalew te'ed! Bu ine ma'umantag si me' anak sakahin si bangsa Isra'el? Matey ke isab siye kuwe' me' anak a'a Misirin? Bugtu', ga'i siye pata' inelligen amban hukuman Tuhanin, pegge' a'a dusehan du isab siye kuwe' me' a'a Misirin. Saguwa', kapangandelan Tuhanin duk ma'ase' iye. Niya' ne **gara'ne** we' elliganne me' a'a Isra'elin amban bala' miya'an.

Na, batsate bi ne isab amban kapitulu sempukduwe. Duk pakale ka'am bang ine dina'ak we' Tuhanin inakahan pu si Nabi Musa me' a'a Isra'elin bang ine subey hinangde supaya siye ga'i katekkahan kamatey. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 12) ¹ Pa'in TUHANIN pu si Musa duk si Harun...., ³ "Akahanun bi kēmon bangsa Isra'elin we' kasempū' ellewnen bulan inin subey me' pagkōkan magtew-tey'anakin mene' dembuwa' **anak bili-bili**, dembuwa' para den suledan... ⁵ Me' hayep pinene'bin subey dan tahun umulnen, lella **ga' niya' salla'-salla'ne**, makajari bili-bili atawa kambing. ⁶ Ipatun bi siye taman ellew kasempukampatnen bulan inin. Ubus bang sōng magrib ne subey ne sumbali' me' bangsa Isra'elin me' anak bili-bilihin atawa kambingin. ⁷ Ubus iyan, subey eddo'de me' **laha'ne** sinduwehin pangelegede me' **patindeg gawangden kaduwe-demiya' duk babag gawangne diyata'in** isab si luma' pamanganande sinumbali' iyan. ⁸ Subey tunu'de sinumbali' iyan duk kakande sangem iyan magsumbaya' duk sayul pa'it duk pan ga'i sinagetan pasulig. ⁹ Da'a ka'am mangan sinumbali' iyan mata' pe atawa ilampa seguwa' subey tinunu' diyata' ebbut: tibu'ukan hayepin, kōknen, pusu'nen sampay me' diyalem puhu'nen... ⁴⁶ Subey kakanbi diyalem luma'; da'a bo'ohun bi paluwas. Da'a polongun bi tolangnen."

¹¹ "Bang ka'am mangan sinumbali' iyan subey ne ka'am memes andang: magbadju' duk magtehempa' duk tungkudbin diyata' tanganbi. Mangan ka'am padayi'-dayi'. (Hayep sinumbali' miya'an pangalappasku ka'am.) Iye ne miya'an **Palabey TUHANIN**. ¹² Sangem

*iyān lumengngan ku si lahat Misir duk papateyku sasuku anak lella sakahin, manusiya' ke atawa hayep, duk pagmulka'anku kēmon pagtuhanande si lahat Misirin. **Aku TUHAN Maniya'in.** ¹³ Saguwa' laha' si gawangin, iye tanda' we' iyan luma' pala'ihanbin. **Bang kiteku laha'in labeyante hadja ka'am.** Ga' niya' bala' patapit si ka'am bang pagmulka'anku lahat Misirin."*

Na padeheng ne kite bi dahu'. Tasabutbi ke gara' Tuhan inakahanne siyehin, bang ine subey hinangde supaya me' anak lella saka si bangsa Isra'elin tatimbul amban kamatey duk supaya kēmon me' a'a Isra'elin talekkat amban pamanyaga'an siyehin la'i si lahat Misir? Meke'ulali' te'ed gara' inin; si pikilan manusiya' dupang du gara' inin. Maksud Tuhanin ngalekkat a'ahin sabab **laha' bili-bili** – laha' bili-bili mangga' niya' salla'nen – laha' ginunade pengelege patindeg duk babag gawang luma'den. Luwal laha' bili-bilihin makajari nimbul anakde sakahin amban kamatey.

Pag ubus missā Tuhanin pu si Nabi Musa duk Nabi Harun, tipunde kēmon me' bahi' bangsa Isra'elin duk akahande bang ine bakas pina'in Tuhanin sabab pagkurban bili-bilihin. Pag ubus takale me' bahi' bangsa Isra'elin bang ine gara' **TUHANIN** pagtimbul me' anakde sakahin amban kamateyden, pasujud siye duk nambahayang si **TUHANIN**. Pag ubus miya'an, me' bahi'in duk kēmon a'a Isra'elin tухutde kēmon bakas panganda'akan Tuhan pu Nabi Musahin.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 12) ²⁹ *Sangem miya'an du **pag tenga' bahangi ne, pinapatey** we' **TUHANIN kēmon anak lella saka si tibu'ukan lahat Misir.** Anak sultan saka dem astana'in, anak pilisu dem kalabusuhin, sampay kēmon anak sapi' sakahin, basta anak lella saka pinapatey we' Tuhanin. ³⁰ Manjari donga' sultanin sangem miya'an duk me' bata'nen duk kēmon a'a Misirin. Kakilahap-kilahapan dem tibu'ukan lahat Misirin pegge' **kēmon te'ed kaluma'anin kamatey-mateyan anak.***

Takalebi ke bang ine ma'umantag sangem makatalew miya'an? Hinukum ke we' Tuhanin lahat Misirin sa bakas pina'innen? Awe', hukumne du! Pag tenga' bahangi mala'ikat mamapateyin lumengngan dem kēmon lahat Misir duk papateyne kēmon anak sakahin amban anak sultanin sampay anak me' pilisu dem kalabusuhin. Sangem miya'an magkilahap duk magmatey manamal me' a'a dem tibu'ukan lahat Misirin pegge' ga' niya' luma' a'a Misirin we' ga' niya' matey!

Saguwa' ine ma'umantag si me' luma' bangsa Isra'elin? Tatimbul ke we' Tuhanin me' anakde lella sakahin amban bala' kamatey miya'an? Ine tapikilbin? Bakas nanggup Tuhanin si siye, pa'inne, "**Bang kiteku laha'in**

labeyante hadja ka'am.” Bakas ilege duk laha' bili-bili gawang luma' me' a'a Isra'elin, sa bakas dina'ak we' Tuhanin. Hangkan ga' niya' matey bisan dembuwa' me' anakde sakahin. Saguwa' si me' luma' a'a Misirin **kēmon anak lella sakahin matey** pegge' ga'i siye matuk si lān pagtimbul dina'ak we' Tuhanin, iye lān laha' bili-bilihin.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 12) ³¹ *Tinawag we' sultanin sangem miya'an du disi Musa duk si Harun. Pa'inne si siye, “Ambananun bi ne kami. Tahala' ne ka'am amban lahatku inin, ka'am duwangan duk me' bangsa Isra'elin kēmon. Pi ne ka'am magsambahayang si Tuhan sa pama'idbin. ³²...duk pākuhanun bi du ku isab ledjiki' si Tuhan!” ³³ Me' a'a Isra'elin sinege'-sege' we' me' a'a Misirin dina'ak padayi' duk tahala' ne amban lahatde miya'an. Pa'in me' a'a Misirin, “Siya-siya kami, kaw kami matey kēmon.”*

Na, kuwe'itu sultan Misirin ga' ne niya' tahnangne seddili, subey ne duhulanne me' a'a Isra'elin tahala'. Bakas takaleta ne we' tagna' pa'in sultanin pu si Nabi Musa duk Nabi Harun, “Sine TUHANIN, bu we'ey ku subey kahagad si iye duk nganda'ak bangsa Isra'elin tahala'? Ga'i kata'uhanku TUHANIN duk ga'i duhulanku me' bangsa Isra'elin paluwas!” Saguwa' ka'ujudannen, sultanin duk kēmon a'a Misirin subey magbennal we' Tuhan Nabi Ibrahimin, si Ishak duk si Yakubin, iye Tuhan Mabalakatanin duk mas pesōng iye balakatan amban me' tuhan-tuhanden, anting-antingden, duk me' a'ade mata'u maghinang-hinangin! “Ga'i batuhin pessa' we' pugad!” Ga' niya' makajari nguntarahan Tuhanin duk nganda'ag!

Sangem miya'an tahala' me' a'a Isra'elin amban lahat Misir, duk tahala' siye, ekka alata' tabo'ode pangurung we' me' a'a Misirin si siye. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 12) ³⁵ *Tinuhut isab we' me' a'a Isra'elin bakas panessa' si Musa siyehin. Māku siye amban me' a'a Misirin me' pamulawan pilak duk bulawan duk me' semmek. ³⁶ Inurangan we' Tuhanin me' a'a Misirin atey hāp panulut-nulutde me' a'a Isra'elin. Hangkan ineline pāku me' a'a Isra'elin, pinangurung hadja we' de, kuwe' du siye hinawasan we' me' a'a Isra'elin... ⁴⁰ Na, tiggelan me' a'a Isra'elin bakas patenna' la'i si lahat Misir, niya' 430 tahun.*

Kēmon inin palabey supaya tuman me' bakas pananggung Tuhan pu si Nabi Ibrahim masaley, hatusan tahun dehellu amban ellew patahala'de miya'an, pa'inne,

“Bang si pesōngan maglahat me' tubu'nun si lahat seddili. Hininang siye banyaga' la'i si lahat miya'an diyalem ampat hatu tahun

duk bininasa te'ed siye. Saguwa', leggaku du lahat mamanyaga' me' tubu'nun. Ubus paluwasku du siye, ekka alata' tabo'ode."
(Panagna'an 15:13,14)

Istori takaletе ellew inin inēnan *Palabey Tuhānin*. Istori inin kuwe' tahik lalem duk luha duk ekka alata' tinapukan diyalemne. Ekka manamal makajari pa'inte sabab Palabey Tuhan inin. Mura takite we' ga' niya' taymte magpahāti kēmon mabennalin diyalem istori inin. Saguwa' dembuwa' mabennalin importante te'ed duk subey ta'essebte. Iye pananggung Tuhānin si me' a'a Isra'elin, pa'inne: "**Bang kiteku laha'in labeyante hadja ka'am!**"

Ine jānnen hangkan me' anak saka bangsa Isra'elin ga'i matey kuwe' me' anak bangsa Misirin? Ga'i siye matey pegge' niya' minemes we' Tuhānin **lān pagtimbul sabab laha' bili-bilihin**. Bakas pa'in Tuhānin we' kēmon anak sakahin si me' luma' tege gawang ilege duk laha' bili-bilihin, **ga'i subey matey**. Saguwa' kēmon anak sakahin si luma' **ga'i** ngangguna laha' bili-bilihin, **matey** du!

Bang upama niya' anak saka bangsa Isra'el masa miya'an nilew samanen, pa'inne, "Amma', we'ey anak bili-bilite mangga' niya' dusenen subey matey?" Kaw samanen nambung kuwe' inin, "Toto', kata'uhannu du we' bakas da'ak Tuhānin we' kēmon anak lella sakahin si lahat inin subey matey. Sabab duseten bi, kēmon kite bi pata' hinukum pinapatey. Saguwa' pegge' ma'ase' Tuhānin, akahanne kite bi we' bang kite bi numbali' anak bili-bili ga' niya' salla'nen, bu legete bi gawang luma'ten bi duk laha' inin, ga'i kite bi tewwa' bala' inin. Bili-bilihin subey matey pegge' tumbas dusehin kamatey. Bentel Tuhānin duk ga'i iye makajari we' ga'i hinangne ine duseten bi. Anak bili-bilihin ganti'nu. Sumbali'te iye hinang kurban ganti'nu kuwe' papu'ten bi Nabi Ibrahim numbali' bili-bili ganti' anaknen. Bentel du Tuhanten bi bu la'at du dusehin si matahanne! Pasti' du lapalnen si kite bi. Labeyanne hadja luma'ten bi bang niya' **laaha' bili-bili** si gawangte!"

Me' bagayku, inin subey tasabutte ellew inin, bang si Tuhan, kēmon me' tubu' Apu' Adamin kuwe' me' anak saka bangsa Misirin duk bangsa Isra'elin masaley. **Kēmon kite bi hinukum we' sara' Tuhan masutsihin** we' subey kite bi matey bu paharap si hukuman Tuhan mabentelin. Inin pa'in Kitabin: "*Ga'i siye pinagbidda' we' Tuhānin. Sali-sali' kēmon kapagduse, bisan dembuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhānin.*" (Roma 3:22,23) Tumbas dusehin illegga salama-lama, "*pinasape' siye amban Panuhutanin duk ga'i te'ed kitede sahayanen, iye tanda' balakatnen.*" (2 Tessalonika 1:9)

Na, ine subey hinangte supaya kite timbul? Sa'ingge Tuhānin makajari nimbud madusehanin amban tumbas duseden duk masi

pe Tuhanin bentel? Ga'i kite bi makajari missā pina'ekka sabab inin ellew inin, saguwa' subey tasabutte bi inin: **Me' bili-bili** sinumbali' we' me' bangsa Isra'elin, hinangde kurban supaya siye ga'i tewwa' bala' kamateyin, iyan **suntu'an Mangalekkatin**. Mangalekkatin pina'al du andang we' pitu iye si dunya bu'us laha'nen, hātinene matey iye, supaya puwasanne kēmon duse tubu' Apu' Adamin. Sabab Mangalekkat inin pa'in Kitabin: *“Ga' niya' duse-dusene. Saguwa' matey iye sabab duseten bi supaya kite bi me' madusehanin tapaghāpne duk Tuhanin. Matey iye sabab duseten bi, duk asal ga'i ne iye matey balik....[matey iye pamuwas me' duseten bi, duk iye dalil bili-bili sinumbali' me' Yahudihin bang baytu Kādja'an Pangesseban Palabey Tuhanin].”* (1 Petros 3:18; 1 Korinto 5:7) Manjari, laha' bili-bili pinapī si gawang me' bangsa Isra'el masaley supaya anakde sakahin ga'i matey, **suntu'an** hadja. Suntu'an laha' Manimbul dunya mabu'usin pag ilansang iye diyata' olom supaya sine-sine kahagad si iye, lumuwas amban legga Tuhan salama-lamahin.

Bang ka'u, sa'ingge kew? **Kata'uhannu ke** bang ine sinulat we' me' nabi Tuhanin sabab laha' Mangalekkatin? Mangalekkatin, bu'usanne laha'nen supaya ampun Tuhanin dusenun bu masi pe iye bentel. **Kahagadnu ke** me' bakas sinulat sabab laha' tege balakatin? Balakat miya'an nimbul ka'u amban pengelegga ka'u diyalem narka'in duk ngurungan ka'u lugal si pana'anan Tuhanin salama-lama. Si Ellew Kiyamat palabey ke amban ka'u hukuman Tuhan makatalewin? Atawa tewwa' ke kew we' hukumannen kuwe' me' a'a Misirin?

Me' bagayku, taym ne kuwe'itu. Hāp isab bakas ka'am pakale ellew inin. Si programa balik – bang amban kahandak Tuhanin – pesōng kite bi si istori me' bangsa Isra'elin duk kalete bi bang sa'ingge Tuhanin ngahinang lān dem tenga' sellang...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin duk pakitehanne ka'am hāti malalem si bissā inin bakas missā iye si me' a'a Isra'el, pa'inne,

“Bang kiteku laha'in labeyante hadja ka'am!” (Paglappas 12:13)

Wassalam

Lesson 34

Lān si tengnga' tahik

Paglappas 13-15

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta bang sa'ingge me' a'a Isra'elin tinimbul we' Tuhanin amban pamanyaga'an siyehin, pegge' papateyne kēmon anak lella saka si bangsa Misirin. Saguwa' me' anak lella saka si bangsa Isra'elin timbulne amban kamatey sabab laha' bili-bili bakas pinapide si gawang luma'den. Pegge' bakas pa'in Tuhanin, “...*laha' si gawangin, iye tanda' we' iyan luma' pala'ihanbin. Bang kiteku laha'in labeyante hadja ka'am.*” (Paglappas 12:13)

Manjari, sangem miya'an kēmon me' bangsa Isra'elin tahala' amban lahat Misir. Sangem Palabey Tuhanin kēgan te'ed siye manamal. Pikilun bi! Hatusan tahun siye bininasa we' me' a'a Misirin duk dina'ak siye maglubag manamal sampay ubus ne sinnaden. Saguwa' kuwe'itu... kuwe'itu **luhaya** ne siye! Sangem Palabey Tuhan miya'an lumuwas siye we' TUHAN Maniya'in! Kuwe' bentuk bekkat ne me' karena pangingket siye hinang banyaga'in! Bu kuwe'itu **nanggup ne Tuhanin** mandu'an siye pabutas amban lahat toho' manamal ga'i tapagtaneman duk bo'one siye **balik si lahat Kana'an**, sa kinata'uhanbin du. Iye hep lahat bakas sinapahan Tuhanin we' pangurungne me' tubu'an Nabi Ibrahimin, si Ishakin duk si Yakubin. Lahat Kana'an hep patenna'an disi Yakub duk anaknen pag ga' pe siye palinda hap Misir patenna' si pala'ihan Nabi Yusupin. Lahat Kana'an inin kuwe'itu inēnan lahat *Isra'el* atawa lahat *Palestine*.

Ellew inin takaleta du istori sabab **bang sa'ingge timbul Tuhanin me' a'a Isra'elin amban armu sultan Misirin**. Me' ekkahin tabatsate ellew inin amban kapitulu sempukampat si jūd Paglappas. Pakale ka'am si istori bakas sinulat we' Nabi Musahin dem Kitab Tawrat:

(Paglappas 12) ³⁷ Na, lumengngan me' a'a Isra'elin amban lahat Ramses pī tudju Sukkot. Niya' siye me' **ennem hatas ngibu lella bukut me' dendeihin duk mākanakin.** ³⁸ Ekka isab a'a bangsa seddili nuhut siye sampay panenan bili-biliden, kambingden, duk sapi'den.

(Paglappas 13) ¹⁹ Bino'o isab we' si Musa me' **tolang Yusupin pegge' bakas pinasapa we' si Yusup me' tubu' Isra'elin.** Bakas pa'inne, “Bugtu' Tuhanin nabangan ka'am pī balik hap lahat Kana'an, bu subey bo'obi tolangkun pī amban lahat inin.”... ²¹ Padehellu TUHANIN amban siye, pakitehanne siye lān tinuhutden. Padehellu iye diyalem **gabun patengge hadje manamal bang ellew, bu bang sangem diyalem kayat ebbut patengge hadje manamal supaya niya' danta'.** Hangkan makajari siye lumengngan ellew sangem. ²² Ga'i du tahala' amban dehelluhan a'ahin gabunin bang ellew duk kayat ebbut bang sangem.

(Paglappas 14) ¹ Missā TUHANIN pu si Musa, pa'inne, “Akananun me' a'a Isra'elin subey siye pabalik ....duk maghegpa' si higad tahik....” ³ Ubus kannal sultanin we' maglibut hadja me' a'a Isra'elin si lahat bulak lunglun duk toho' manamal bu kannalne lepas siye. ⁴ Patuwasku du atey sultan Misirin, pindane pikilannen duk turulne ka'am. **Saguwa' tada'ag du we' ku sultanin duk sundalunen supaya ku pinahadje. Ubus kēmon me' a'a Misirin kata'uhande du we' aku TUHAN Maniya'in.**” Ubus tinuhut we' me' a'a Isra'elin panganda'akan Tuhanin.

⁵ Pag kata'uhan sultan Misirin we' lumuwas ne me' a'ahin, **pinda ne pikilan sultanin duk begellalnen** duk magsusun siye, pa'inde, “Ine ente' bakas tahirangten? Da'akte siye tahala' bu kuwe'itu ga' ne niya' banyaga'te bi!” ⁶ Ubus da'akne minemes sasakatannen duk kēmon sundalunen. ⁷ Pī ne iye duk ennem hatas sasakatan hāp manamal para pagbono'in sampay kēmon sasakatan si lahat Misir, keniya-keniya opisiyalne.

⁹ **Kēmon me' a'a Misirin, me' sundaluhin duk kura'den sampay sasakatan pagbono'in paturul si me' a'a Isra'elin** duk takasuwa'de siye maghegpa' si higad tahik.... ¹⁰ Pag kite me' a'a Isra'elin we' paturul sultan Misirin duk sundalunen **kadahitan** siye duk māku tabang siye si TUHAN. ¹¹ Pa'inde pu si Musa, “Ga' ke niya' pagkubulan si lahat Misir hangkan kami bo'onu pitu matey tu'u si lahat ga' niya' a'ane? Inumeynu si kamihin hangkan kami bo'onu paluwas amban lahat Misir? ¹² Duma'in ke pa'in kami pag la'i pe kami si Misir, we' ambat ne kami la'i maghinang si me' a'a Misirin? Gam pe kami magpabanyaga' si me' a'a Misirin amban matey tu'u si lahat matoho' inin!”

Ine bakas pina'in me' a'a Isra'elin? We'ey siye ga'i ngandel si Tuhan? Duma'in ke Tuhan mamaluwas siye amban pamanyaga'an siyehin,

takole'ne isab siye nimbul amban me' sundalu sultan Misirin? Bugtu' takole'ne! Saguwa' me' a'a Isra'elin ga'i inin tapikilde pegge' kadahitan siye manamal. **Tahikin** si dehelluhande. **Punuhin** si kanawande duk si bibangande. Si bukutanden sultan Misirin duk **sundalunen** patapit si siye supaya siye tasiggewde balik atawa papateyde! Ine subey hinangde? Ine makajari hinangde? Sa'ingge siye makajari tinimbul? Pakale kite bi bang ine pina'in Nabi Musahin duk bang ine hinang Tuhanin.

(Paglappas 14) ¹³ *Sambungan si Musa me' a'ahin, pa'inne, “Da'a ka'am tinalew. Pahagetun bi ateybin ubus bu takitebi du iyan bang sa'ingge panimbul Tuhan ka'amin ellew inin. Me' a'a Misir takitebi kuwe'itu inin ga'i ne takitebi balik bisan sumiyan.* ¹⁴ *TUHANIN du mamalesan ka'amin. Bang ka'am, iye hadja hinangun bi, padeheng.”* ¹⁵ *Ubus pa'in TUHANIN pu si Musa, “We'ey ka'am māku tabang si aku? Da'akun me' a'a Isra'elin palanjat tudju tahik.* ¹⁶ *Padangkatun tungkudnun diyata' tahik, ubus bu bahagi' paduwe tahikin supaya me' a'a Isra'elin makajari pabutas amban dem tahik diyata' bulak toho.* ¹⁷ *Patuwasku du me' atey a'a Misirin supaya siye paturul si ka'am. Ubus bu pinahadje ku bang tada'ag ne sultan Misirin duk sundalunen, sasakatannen duk me' a'a mangura'in.* ¹⁸ *Kata'uhan du iyan we' me' a'a Misirin we' aku TUHAN Maniya'in...”* ¹⁹ *Ubus mala'ikat Tuhanin, iye mapadehellu amban bangsa Isra'elin, pi si dembulihande. Gabun mahadje mapatengge si dehelluhanden pi si dembulihande,* ²⁰ *ubus gabunin si ellet sundalu Misirin duk bangsa Isra'elin. Sangem miya'an sabab gabunin lindem tampal me' a'a Misirin duk danta' tampal me' a'a Isra'elin; hangkan ga' siye tumapit kellawan.*

²¹ *Padangkat si Musa tangannen tudju tahik ubus bu tineggangan we' Tuhanin tahikin, sabab niya' baliyu basag amban silangan supaya tahikin manjari bulak toho.* **Pinagbahagi' tahikin,** ²² *bu me' bangsa Isra'elin pabutas amban tahik diyata' bulak toho', niya' kuwe' dinding tahikin si kanawande duk si bibangande.* ²³ *Paturul si siye me' a'a Misirin, bu kēmon me' kura' duk sasakatanden duk sundalu sultan Misirin paturul si siye amban dem tahik.* ²⁴ *Pag dayi' ellew ne mayam TUHANIN amban diyalem kayat ebbut duk gabun si armi Misirin ubus hewhala' ne siye.* ²⁵ *Palennebne bettis sasakatanden dem umus bu kahunitan siye lumengngan. Pa'in me' sundalu Misirin, “Sūng kitebi, lahi amban me' bangsa Isra'el iyan! Tabangan TUHANIN siye mono' kite bi.”* ²⁶ *Ubus pa'in TUHANIN pu si Musa, “Padangkatun tangannun diyata' tahik supaya balik tahikin duk kadebbunan a'a Misirin, sasakatanden sampay sundaluden.”* ²⁷ *Padangkat si Musa tangannen diyata' tahik duk pag paguwa' mata ellewin, balik ne tahikin kuwe' tagna'nen. Lahi ne me' sundalu Misirin saguwa' pasampang si*

siye goyakin, duk tabo'o siye we' tahikin. ²⁸ Balik ne tahikin duk kadebbunan sasakatanden duk me' sundaluhin – **kēmon armi sultan Misirin** bakas mapaturul si bangsa Isra'elin lepas du. **Ga' niya' ellum, bisan dembuwa'**. ²⁹ Saguwa' bangsa Isra'elin pabutas amban tahikin diyata' bulak, duk niya' kuwe' dinding tahikin si kaduwe-dengkepak. ³⁰ Ellew miya'an tinimbul me' bangsa Isra'elin we' TUHANIN amban antanan a'a Misirin, duk me' a'a Isra'elin kitede me' bangkey a'a Misirin si higad tahik. ³¹ **Pag takite we' me' a'a Isra'elin balakat TUHAN mahadjehin bakas pinakitehanne panguntarane me' a'a Misirin, tinalew me' a'ahin si TUHAN duk ngandel siye si iye duk si dara'akannen si Musa.**

Ubus miya'an magkanta Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin kanta pamudji TUHANIN: “*Kantaku si TUHANIN, pegge' pinudji te'ed iye manamal...TUHANIN du basagkun duk magkalang ku si iye; bakas timbulne du ku.*” (Paglappas 15:1,2) Na, sa miya'an nagna' ne siye magkalangan duk magsukul si Tuhan sabab **panimbulne siye mahadjehin**. Si Mariyam, pungtina'i Nabi Harun duk Nabi Musahin eddo'ne tambulin, duk kēmon me' dendehein paturul si iye magtambul, magkanta duk mansak. Magkanta Mariyam, pa'inne, “**Magkanta ku si Tuhan pegge' hadje panganda'agnen! Kura'in sampay sundaluhin labo'ne dem tahik!**” (Paglappas 15:21)

Na, me' bagayku, inin istori bennal duk meke'ulali' sabab bang sa'ingge Tuhanin ngahinang lān diyalem tahik para si me' a'a Isra'elin. Na, si panambusan lesson ellew inin, niya' panilewku. Inin ne panilewin: **Sine mata'u manimbul me' a'a Isra'elin amban me' sundalu sultan Misirin?** Ta'u ke siye nimbul dide? Takaleta we' **tahikin** si dehelluhande. **Punuhin** si kanawande duk si bibangande. Duk me' **sundalu sultan Misirin** si bukutde. Ta'u ke me' a'a Isra'elin nimbul dide? Ta'u ke siye neggangan tahikin? Atawa kaw siye ta'u ngandatagan me' punuhin? Atawa kaw siye ta'u magbono' duk me' sundalu sultanin? Ga'i, ga'i du siye ta'u! Na, sine mata'u manimbul siyehin? **Luwal du Tuhanin!** Luwal du TUHANIN mata'u manimbul siyehin. Hangkan pa'in Nabi Musa si siye, “*Da'a ka'am tinalew. Pahagetun bi ateybin ubus bu takitebi du iyan bang sa'ingge panimbul TUHAN ka'amin ellew inin.*” Luwal du Tuhanin makajari manimbul siyehin! Duk hinangne du te'ed inin, timbulne siye. Hangkan, pag tekka siye si dembiya' tahik, magkanta siye, pa'inde, “*TUHANIN du basagkun duk magkalang ku si iye; bakas timbulne du ku.*”

Tuhanin du dihananne manimbul siyehin. Ga' niya' makajari hinang me' a'a Isra'elin supaya siye timbul amban me' sundalu sultan Misirin --- ga' niya', luwal du nuhut lān hininang we' Tuhan si tengnga' tahikin, ubus bu magsukul si iye duk nambahayang si iye pegge' timbulne siye amban kamatey!

Me' bagayku kalasahanku, mabaya' Tuhanin we' kēmon a'ahin kata'uhande we' kēmon tubu' Apu' Adamin kuwe' me' a'a Isra'elin du. Sali' du duk siye ga' niya' ase-asete maluwas kite amban bala' sōng pinatekka si kitehin bi – bang ga'i du kite bi tinimbul we' Tuhanin. Kaw duma'in tahik si dehelluhanten, saguwa' **kamatey duk narka'** mangagad kitehin bi. Kaw duma'in me' punu si bihingten bi saguwa' kuwe' ka'elletan kite bi we' **sutsi Tuhanin** duk hukumanne si kitehin bi subey matey. Duma'in kite bi tinurul we' sultan duk sundalu Misirin saguwa' **Nakura' Seyitanin duk duseten bi** la'i du isab ngangad-ngagad sōng magmula kite bi salama-lama.

Sine ta'u nimbul me' tubu' Apu' Adamin amban hukuman Tuhan mabentelin? Sine ta'u nimbul madusehanin amban ebbut ga'i tapalemin? Sine ta'u nimbul manusiya'in amban balakat Nakura' Seyitanin? Sine ta'u nimbul kite bi amban kēmon inin? **Luwal du Tuhanin!** Luwal du Tuhanin mata'u manimbul kitehin bi! Bang manusiya' ga' niya' dapatne nimbul dinen atawa nimbul a'a sinduwehin. Inin pa'in Kitabin: **“Pegge' sabab lasa duk ase' Tuhanin hep hangkan ka'am timbul pagsandel ne ka'am. Duma'in sabab hinanganbin hangkan ka'am timbul, saguwa' lasa-lasahan Tuhan inin si ka'am. Ga'i ka'am makapagabbu.”** (Epesus 2:8,9)

Pegge' ma'ase' du Tuhanin, memesne ne lān pagtimbulin para si kēmon tubu' Apu' Adamin, supaya kite bi tatimbulne amban antanan Nakura' Seyitanin, amban dusehin duk amban narka'. Mabaya' du Tuhanin we' leppa kite bi amban hukuman pinadem ebbut ga'i tapalem minemes para si kēmon mamatey mangga' inānan dusenen. Saguwa' **subey kite bi nuhut lān pagtimbul minemes we' Tuhan para si kitehin bi!** Kata'uhannu ke lān pagtimbul bakas minemes we' Tuhan para si ka'uhin supaya kew **leppa** amban antanan **Nakura' Seyitanin**, amban **duse** mala'at ka'ujudannen, duk amban hukuman pinadem **narka'in?** Nuhut ne ke kew lān minemes we' Tuhanin supaya a'ahin manjari bentel si matahanne, duk supaya kew iledjiki'an si pana'anan Tuhanin salama-lama?

Lān pagtimbulan bakas minemes we' Tuhan para si tubu' Apu' Adamin duma'in sabab hinangande mahāpin atawa sabab panuhutde sara' āgamaden. Pa'in Tuhanin, **“duma'in sabab hinanganbin, supaya ga' niya' makapagabbu.”** Ine lān pagtimbulan bakas minemes Tuhan para si kitehin bi? **Iye lān Mangalekkatin**, bakas iye pitu amban surga' supaya iye matey sabab duseten bi duk ellum balik – supaya lekkatne kēmon makahagad si iyehin – kēmon kite bi **kuwe' bentuk banyaga'** sabab balakat dusehin duk sabab talew si kamateyin. Kitab Masutsihin missā sabab Manimbul mabalakatan inin, pa'inne: **“Asal iye hadja dendangan makatimbul kitehin bi. Pegge' tu'u si tibu'ukan dunya inin, ga' niya' seddili pangurung we' Tuhanin makatimbul kite bi.”** (Hinangan 4:12)

Awe', ngehinang Tuhanin lān para si ka'u supaya kew makajari lumuwas amban pengelegga dusehin duk tapī kew si lugal ga' niya' siya-siyane, si pana'anan Tuhan masutsihin. Saguwa' subey kew nuhut lān minemes we' Tuhan para si ka'uhin. Sabab lān pagtimbul inin missā Mangalekkatin, pa'inne,

*“**Aku inin lān tudju Tuhanin, aku po'on sasuku mabennalin, duk aku po'on umulin. Ga' niya' tapī si Samaku Tuhanin bang дума'in aku palabeyannen....Sabennal akahante ka'am, sine-sine makakale me' panolo'kun duk kahagad si mamapitu akuhin, ellum iye salama-lama. Ga'i iye tewwa' hukuman Tuhanin. Ga'i ne iye legga Tuhanin saguwa' [kuwe'] pabutas ne iye amban kamatey pī si umul.**”*
(Yahiya 14:6; 5:24)

Na, bagayku, bang ka'u, “*pabutas ne ke kew amban kamatey pī si umul*”?

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Si lesson balik – bang amban kahandak Tuhanin – takalete du bang sa'ingge me' a'a Isra'elin pinakan we' Tuhanin si lahat toho' manamal.....Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab bissā Nabi Musa si me' a'a Isra'elin, pa'inne,

*“**Da'a ka'am tinalew. Pahagetun bi ateybin ubus bu takitebi du iyan bang sa'ingge panimbul Tuhan ka'amin ellew inin!**”*
(Paglappas 14:13)

Wassalam

Lesson 35

Kinakan si lahat ga' niya' a'ane

Paglappas 16,17

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta bang sa'ingge me' a'a Isra'elin **tinimbul we' Tuhanin** amban sultan Misirin duk sundalunen. Pag tekka me' bangsa Isra'elin si higad tahik ga' te'ed niya' lānde paleppa amban armī sultan Misirin. Saguwa' takaleta du we' pinagbahagi' we' Tuhanin tahikin supaya siye makajari pabutas amban tengnga' tahik bu diyata' bulak toho' du. Saguwa' pag sinuleyan we' me' sundalu Misirin pabutas isab, lambo siye kēmon. Hangkan, ellew miya'an tinimbul me' a'a Isra'elin we' Tuhanin amban me' a'a Misirin. Pag kitede balakat Tuhan mahadjehin, tinalew siye si iye duk magkalang siye si Tuhan, pa'inde, “*Magkalang ku si TUHAN, pegge' iye manimbul akuhin. Langkew TUHANIN!*”

Matsa ne kite bi kuwe'itu amban dem jūd Paglappas. Tabatsate la'i we' me' bangsa Isra'elin la'i si lahat toho' manamal si **ellet Misir duk Kana'an**. Kana'an inin lahat panangup Tuhanin pangurungne si papu'den Nabi Ibrahim duk me' tubu'nen supaya siye dapu'nen. Ellew inin kaleta du **bang sa'ingge me' bangsa Isra'elin pinakan we' Tuhanin la'i si lahat toho' manamal**. Inakahan kite dem Kitab we' Tuhanin dihananne padehellu amban siye diyalem gabun hadje bang ellew duk dem kayat ebbut bang sangem. Bugtu' du dembuwa' inin, bang duma'in du Tuhanin mandu'an siye duk ngipat siyehin, magmula siye si lahat bulak matoho' miya'an.

Pikilte ne dahu' bang sa'ingge parasahan me' a'a Isra'el mala'ihin. Sakiyanan siye, banes manamal. (Mas pesōng pe ekkaden amban a'a Sembuwangan!) Pabutas siye amban lahat toho' manamal – lahat ga' niya' tantu bohe'ne duk ga' niya' kinakanne. Pikilun bi! Banes manamal a'ahin lumengngan dem lahat bulak lunglun atawa umus bu bang petekka hatu kayu-kayu luhihan duk sabet ku'ahat! Sa'ingge me' a'a

Isra'elin makajari ellum? Amban ente' kinakanden duk ininumden? Sa'ingge me' a'a sakiyanan duk me' panenan hayepde ngasuwa' bohe' duk kinakan supaya siye ellum si lahat miya'an? Makajari ke siye mangatasan diden? Ga'i! Sine makajari mameketo' siyehin? Dembuwa' hadja sambungnen. **Luwal du Tuhanin** mameketo' siyehin supaya siye ga'i matey!

Ngandel ke me' a'a Isra'elin si Tuhan? Atawa sasew ke siye bang ine subey kinakanden duk bang ine subey ininumden? Bugtu', me' a'a Isra'elin subey ngandel si TUHAN. Ekka bakas tahinangne si siye hinangan balakatan. Paluwasne siye amban pamanyaga'an siyehin, jānnen sabab bakas patekkane me' sempū' bala'in. Timbulne anakde lella sakahin amban kamatey sabab laha' bili-bilihin. Hinanganne siye lān toho' si tengnga' tahik. Duk kuwe'itu padehellu iye amban siye diyalem gabun supaya siye pandu'anne balik pī si lahat Kana'an, sa bakas pananggupne si papu'den Nabi Ibrahim masaley. Ine tapikilbin? Ngandel ke me' a'a Isra'elin si Tuhanden? Kahagad ke siye we' takole' Tuhanin numanan me' bakas pananggupnen? Batsate ne isab amban dem Kitab duk kata'uhante sambungnen.

Matsa ne kite bi amban kapitulu sempukennem si jūd Paglappas amban dem Kitab Tawrat. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 16) ¹ *Kēmon me' bangsa Isra'elin tahala' amban lahat Elim, bu ellew kasempuklimenen si bulan kaduwenen kemuwe tahala' siye amban Misir, tekka siye si lahat bulak toho' manamal inēnan Sin, lahat iyan si ellet Elim duk Sinai.* ² *La'i si lahat matoho' miya'an pinuggutan si Musa duk si Harun we' me' a'ahin kēmon.* ³ *Pa'in me' bangsa Isra'elin si siye, “Hāp pe kami miya'an pinapatey we' TUHANIN la'i si Misir! Pag la'i pe kami makajari kami mangan sinumbali' duk kinakan duk la'uk ine-ine kabaya'an kami. Saguwa' ka'am, bo'obi kami pitu si lahat bulak toho' manamal supaya kami kēmon matey we' kawugtu' kamihin.”*

Na, ngandel ke me' bangsa Isra'elin si Tuhan? Ga'i du! Muggut ne siye si iye duk pu si Nabi Musa. Pakale ka'am bang ine sambung Tuhanin.

(Paglappas 16) ¹¹ *Pa'in TUHANIN pu si Musa,* ¹² *“Takaleku du puggut me' a'a Isra'elin. Akahanun siye, ‘Bang magrib ne niya' du kakanbi sinumbali', duk bang salung esso du ka'am we' pan. **Ubus kata'uhanbi du we' aku TUHAN Maniya'in iye pagtuhananbin.**’”* ⁴ *Ubus pa'in TUHANIN pu si Musa, “Urunganku du siye pan labo' kuwe' ulan amban diyata' langit. Subey me' a'ahin pī kahaba' ellew nimuk sarang para de ellewin. Sa miya'an siye testinganku supaya kiteku bang tuhutde ke panganda'akankun.*

¹³ Sangem miya'an niya' itew banes manamal padapu' si paghegpa'anden, bu pag salung niya' halu' subuk paliput si paghegpa'anden. ¹⁴ Pag toho' ne halu'in niya' takitede kuwe' bentuk ays nipis diyata' bulak. ¹⁵ Pag takite we' me' a'a Isra'elin, pa'inde dangan pī si dangan, “**Ine iyan?**” Pegge' ga'i kata'uhande bang ine miya'an. Pa'in si Musa, “Iyan pan pangurung TUHANIN ka'am duk niya' kakanbi.” ³¹ Inēnan we' me' a'a Isra'elin pan miya'an **mana**. Pote' bentuknen bu kuwe' bigi diki'-diki' duk lessanen kuwe' bāng-bāng nipis hininang duk bohe' buwani.

Sa miya'an pinakan me' bangsa Isra'elin we' Tuhanin dem lahat toho' manamal taman ellew katekkade si lahat Kana'anin. Takalebi ke bang amban kinakande miya'an? Tekka iyan **amban diyata' langit**. Tekka iyan **amban Tuhan**. Pata' ke tasangka me' a'a Isra'elin kinakan pinangurung we' Tuhanin? Ga'! Ga' niya' pata' si siye seddili amban legga Tuhanin pegge' ga' siye kahagad duk ga' siye magsukul si iye. Sabab ase' Tuhanin hadja hangkan siye ga' matey we' kawugtu'den la'i si lahat toho'.

Na, pala'us ne kite bi matsa duk kata'uhante bi bang ine mapalabey ellew seddilihini pag **ga' ne niya' bohe' me' a'a Isra'elin**. Batsate si kapitulu sempukpitu'. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 17) ¹ Na, palanjat ne kēmon a'a Isra'elin...lumengngan siye amban lahat dembuwa' pī si dembuwa' sa panganda'akan TUHANIN. Maghegpa' siye si lahat Repidim saguwa' **ga' niya' bohe'** la'i inumde. ² **Muggut-muggut** ne isab siye pu si Musa, pa'inde, “Urunganun kami bohe' supaya niya' inum kami.” Nambung si Musa, pa'inne, “We'ey ka'am muggut si aku? We'ey ka'am testingan TUHANIN?” ³ Saguwa' lekkakan te'ed me' a'ahin la'i bu masi pe siye muggut, pa'inde, “We'ey kami bo'onu pitu amban lahat Misir, kabaya'annun kami duk anak kamihin sampay hayep kamihin matey we' lekkakanin?” ⁴ Ubus ngampun-ngampun si Musa si TUHAN, pa'inne, “O Tuhanku, inumeyku ne si me' a'a inin? Ga'i ku tiggel papateyde pinagtibagan.” ⁵ Nambung TUHANIN pu si Musa, pa'inne, “Pī ne kew dehelli amban me' a'ahin. Bo'ohun isab me' bahi' a'a Isra'el sinduwehin duk bo'ohun tungkudnun, tungkud bakas pangalubbaknu bohe' Nilin, bu nu ne pī. ⁶ Nengge ku la'i si batu hadje si punu Horeb. Bang lubbaknu batu hadje iyan paguwa' du bohe'in duk niya' inum me' a'ahin.” Manjari hininang inin we' si Musa si matahan me' bahi' a'a Isra'elin.

Ubus, ekka manamal bohe' paguwa' amban batu hadje miya'an duk pabu'us si lahat bulak toho' miya'an. Kēmon me' a'ahin duk sampay me' hayepden nginum.

Na, padeheng ne kite bi dahu' duk mikil sabab istori binatsate ellew inin. Pag ubus Tuhanin nabangan me' a'a Isra'elin duk ekka meke'ulali' tahinangne para si siye, ngandel ne ke siye si Tuhan? Pudjide ke Tuhanin duk magsukul si iye amban dem ateyde sabab kēmon bakas tahinangne para si siyehin? Ga'i! Ga'i siye ngandel si Tuhan. Bisan pe miya'an, muggut pe siye duk missā kuntara si Tuhan, iye manimbul siye amban kasiya-siyahande ma'ekka manamalin.

Ine hinang Tuhanin? TUHAN Maniya'in, pegge' pasensiya iye duk hāp hadja, urunganne siye kinakan duk bohe' la'i si lahat bulak toho'. Pata' ke me' a'a Isra'elin inurungan kahāpan we' Tuhanin? Ga'i! Pata' hadja siye legga Tuhanin. Ine jānnen hangkan Tuhanin pakitehanne si siye hāpnen? Pegge' **kapangandelan** Tuhanin duk **ma'ase'** iye. Iye Tuhan Kapangandelanin, iye Tuhan Mama'ase'in. Sabab **ase'nen** urunganne me' a'a Isra'elin kinakan, bisan siye dusehan duk ga'i magsukul! Bang agad Tuhanin kahāp me' a'ahin, maki siye tabangne supaya siye ga'i inusan duk lekkakan, bugtu' ga'i siye hinang Tuhanin ine, ambat siye matey la'i si lahat bulak toho'.

Subey isab tasabutte we' duma'in hadja iye jānnen hangkan siye tinabangan we' Tuhanin pegge' ma'ase' iye saguwa' jānnen isab supaya **tumananne Lapalnen**. Kapangandelan Tuhanin duk tumananne kēmon pananggupnen – duk niya' bakas pananggupne sabab bangsa Isra'elin importante te'ed. Bakas ta'ayate ne we' bakas **nanggup Tuhanin we' ledjiki'anne kēmon bangsa dem dunyahin palabey amban bangsa Isra'el**, pegge' bakas nanggup iye we' amban siye du paguwa' me' nabihin, Kitab Masutsihin duk Manimbul dunyahin. Awe', kapangandelan Tuhanin duk luwal iye ma'ase'! Addat **Tuhanin** ga'i ngakkal duk kēmon pina'innen **bennal** duk **malasa iye**. Bugtu' me' bangsa Isra'elin ga'i pata' kinalasahan we' Tuhanin. Saguwa' bisan siye ga'i kahagad duk missā pe kuntara si Tuhanin, iye du poreba Tuhanin we' kapangandelan iye duk malasa iye, pegge' urunganne siye kinakan amban diyata' langit.

Kaw niya' nilew, pa'inne, “Ine kagunahan me' istori a'a Isra'elin para si kami kuwe'itu?” Pa'in Lapal Tuhanin: “*Hangkan kēmon miya'an umantag si siye supaya mintang me' a'ahin. Duk tasulat isab inin dem Kitab supaya kite bi ga'i maghinangan kuwe' siye miya'an pegge' sōng kiyamat ne dunyahin.*” (1 Korinto 10:11) Kuwe' Tuhanin nimbul me' a'a Isra'elin amban kasiya-siyahin lahat bulak matoho'in, mabaya' isab Tuhanin nimbul kēmon tubu' Apu' Adamin amban **kasiya-siyahan we' dusehin**.

Manjari, ine subey hinang me' a'a Isra'elin supaya siye ga'i matey la'i si lahat toho' miya'an? Iye hadja subey hininangden, **nimuk duk mangan kinakan bakas pangurung we' Tuhanin amban diyata' langit**. Amban ke katimbulanden? Amban di hinangande? Duma'in,

katimbulanden amban Tuhanin. Ga' niya' basagde nimbul dide amban kawugtu'den duk kamateyden. Ga' niya' makajari hinangde seddili luwal du **nimuk duk mangan kinakan pinapī we' Tuhan para si siyehin.**

Pakitehan Kitab Masutsihin si kite bi we' kēmon kite bi a'a dusehan kuwe' me' a'a Isra'elin bu **ga' te'ed niya' makajari hinangte nimbul diten** – ga'i tatimbulte diten amban balakat dusehin atawa amban hukuman Tuhan mabentelin. Kaw kite bi duma'in lumengngan dem lahat toho' manamal kuwe' me' a'a Isra'elin, saguwa' kasiya-siyahan kamateyin tu'u du si kite bi kuwe' masa mala'i si siyehin. Pasti' du Lapal TUHANIN: Sine-sine ga'i ngatu neyima' lān pagtimbul minemes we' Tuhanin matey du iye dusehan pe duk labo' iye dem ebbut narka' salama-lamahin. Pikilan inin ga'i du hāp. Matey bu dusehan pe! Hinukum! Labo' dem narka'! **La'at te'ed bala' inin!** Saguwa' niya' du **aka-aka hāp!** Ga' niya' nesessita matey dusehan pe. Kuwe' me' a'a Isra'elin inurungan kinakan we' Tuhanin supaya siye ellum duk ga'i matey we' kawugtu'den si lahat matoho'in, arak du isab kite bi sa miya'an inurungan “Kinakan” supaya iledjiki'an umulten bi tu'u duk la'i si surga' salama-lama!

Ine “Kinakan” mangurung umul salama-lamahin? Niya' ke kinakan makajari bellite si tiyanggi ngurungan kite umul salama-lama si pana'anan Tuhanin? Ga' du, ga' niya' kinakan sa iyan si tabu'an! Na, intag duk ine te' “Kinakan” mangurung umul salama-lama inin?

Me' bagayku, akahante ka'am we' pinapitu we' Tuhanin **Mangalekkatin**, iye Manimbul dunyahin, niya' ne de ngibu duk lime hatas tahun palabey amban pamangan me' a'a Isra'el *manna* si lahat matoho'in. Iye “Kinakan” pangurung Tuhanin supaya timbul me' a'a si dunyahin amban balakat dusehin, amban kamatey, amban hukuman duk amban narka'. Pakale kite bi pahāp-hāp duk mikil-mikil pahāp-hāp sabab me' pina'in we' Mangalekkatin Dihananne pag tu'u iye si dunya. Pa'inne,

“Sabennal akahante ka'am, sasuku makahagad si akuhin ellum salama-lama. Aku kinakan maka'ellumin. Me' kapapu'anbin maka'akan manna la'i si lahat toho' saguwa' matey du siye. Saguwa' kinakan amban surga' inin, bang niya' a'a maka'akanne, ga'i iye matey. Aku ne kinakan amban surga'in. Aku ne kinakan maka'ellumin.... Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik!”
(Yahiya 6:47-51,35)

Me' bagayku, padeheng ne kite bi ellew inin. Bang programa balik – bang amban kahandak Tuhanin – nagna' ne takaleta bang sa'ingge ne inurungan we' Tuhanin me' sara'ne sempū'in....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' pina'in we' Mangalekkatin, pa'inne,

“Aku ne hep kinakan maka'ellumin. Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik!” (Yahiya 6:35)

Wassalam

Lesson 36

Punu Sinai

Paglappas 19,20

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takalete bang sa'ingge tabang Tuhanin me' bangsa Isra'elin la'i si lahat toho' manamal bu urunganne siye **kinakan amban diyata' langit** supaya siye ga'i matey we' kawugtu'den. Takalete isab we' me' a'a Isra'elin daran sunggud-sunggudde Tuhanin pegge' ga'i siye kahagad duk ga'i siye kapangandelan.

Ellew inin payamante bi du bang sa'ingge Tuhanin pabagala si me' a'a Isra'elin la'i si lahat toho' duk pangurungne siye **sara'ne masutsihin**. Batsate bi ne kuwe'itu dem Kitab Tawrat, jūd Paglappas, kapitulu sempuksiyam. Sa inin tagna'nen: “*Pag ubus tellum bulan kemuwe tahala' siye amban lahat Misir, ellew miya'an du te'ed tekka siye la'i si lahat toho' inēnan Sinai.*” (Paglappas 19:1) Antag ingge ne disi Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin kuwe'itu la'i dem lahat toho' duk luha manamal? Tekka siye si punu **Sinai** (inēnan isab punu Horeb). Ta'essebba ke bang intag Nabi Musa tagna' ilinganan iye we' Tuhanin duk missā si iye amban tengnga' kayu eggas bu ga' kakan ebbut? La'i du te'ed iyan si punu miya'an, si Sinai (atawa Horeb). Ta'essebba ke istori miya'an? Takalete we' missā Tuhanin pu Nabi Musa, pa'inne,

*“Bakas takiteku ne kabinasahan me' a'akun la'i si lahat Misir... duwa'i ku pitu maluwas siye...Na, pī ne kew. Da'akte kew pī si sultan Misirin...Tuhutante du kew. Duk inin subey tanda'nen we' aku du te'ed manganda'ak ka'u mapihin: **Bang ubus ne bo'onu paluwas me' a'ahin amban lahat Misir, nambahayang ka'am si Tuhan tu'u si punu inin.**” (Paglappas 3:7,8,10,12)*

Bakas tahinang Tuhanin ke pu si Nabi Musa sa bakas pananggupnen? Bugtu' tahinangne! Intag Nabi Musa si istori tabatsate ellew inin? La'i du Nabi Musa duk me' a'a Isra'el sakiyanin **si po'on Punu Sinai, sa bakas pananggup Tuhanin masaley pag missā iye pu Nabi Musa** amban dem kayu eggas, pa'inne, “*Bang ubus ne bo'onu paluwas me' a'ahin amban lahat Misir, nambahayang ka'am si Tuhan tu'u si punu inin!*”

Na, pala'us ne kite matsa duk kata'uhante bang sa'ingge Tuhanin pagagala balik pu Nabi Musa duk missā si kēmon me' a'a Isra'elin si Punu Sinai. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 19) ³ *Sābude mala'ihin, pataked si Musa pī si punu miya'an supaya iye magkasuwa' duk Tuhanin. Ngalingan Tuhanin amban diyata' punu miya'an duk pa'inne pu si Musa, “Pasampayun bissāku inin pī si me' tubu' Yakubin, me' bangsa Isra'elin. Iye inin bissāku si siyehin: ⁴ ‘Takitebi ne te'ed bakas hininangku si me' bangsa Misirin. Takitebi ne bang sa'ingge pamo'oku ka'am mapitu si akuhin. Bino'o ka'am we' ku kuwe' mana'ul mo'o anakne diyata' peppikne. Ga' du niya' umantag. ⁵ Na, kuwe'itu, bang asal tuhutbi me' bissākun, duk kimmatanbi te'ed pagjanji'anbi duk akuhin, asal ka'am ne te'ed mamahalga' si akuhin amban kēmon me' kabangsa-bangsahan si dunyahin. Tibu'ukan dunya inin si aku du, ⁶ saguwa' ka'am iyan duk me' tubu'bin manjari du bangsa me' ka'imam-imaman maghinang si aku. Manjari du ka'am bangsa addil, bangsa pinaseddili para si aku.’” ⁷ Ubus, balik si Musa duk tawagne me' bahi' me' a'ahin duk akahanne siye kēmon bakas panganda'akan we' Tuhan si iyehin. ⁸ Nambung me' a'ahin kēmon, pa'inde, “**Tuhut kami kēmon panganda'akan Tuhanin!**”*

Bakas takalebi ke bang ine sambung me' a'a Isra'elin si Tuhanin? Pa'inde, “*Tuhut kami kēmon panganda'akan Tuhanin!*” To'o ke pina'inden? Makajari ke tuhutde **kēmon** panganda'akan Tuhanin? Iye te'ed kabaya'an Tuhanin we' tahātide we' ga'i siye ta'u nulut Tuhanin, kabaya'annen we' magbennal siye we' dusehan siye si matahan Tuhan, duk kabaya'annen we' kahagad siye si Aka-aka Hāp sabab Mangalekkat pinapitune si dunyahin supaya madusehanin talekkat. Bakas inampun me' duse kapapu'anden Nabi Ibrahim, si Yakub duk si Ishak pegge' **ngandel siye si me' pananggup Tuhanin**. Mabaya' isab Tuhanin ngampun me' a'a Isra'elin sabab sandelden hadja. Lān pagtimbul Tuhanin kemuwe tagna' sabab **sandel hadja** – sandel si Tuhan duk palanune magtimbulin. Pa'in Kitabin: “*Pasti' te'ed we' ga' niya' a'a kinimmatan bentel we' Tuhanin sabab panuhutne sara'in. Pegge' pa'in Kitabin isab, ‘Sine-sine masandel si Tuhanin kimmatan Tuhanin iye bentel duk ellum iye salama-lama.’”* (Galatiya 3:11)

Na, taman masa miya'an hep tapikil me' a'a Isra'elin we' makajari siye bentel si matahan Tuhan **sabab hinanganden**. Babbal te'ed iyan!

Ga' ne ta'essebde bang mimpiye siye ngahinang kabunsihan Tuhanin! Ga'i pe tasabutde bang sa'ingge hadje duseden si matahan Tuhan! Bang dem pikilande ga'i du la'at te'ed duseden, saguwa' si matahan Tuhan mangahukum dusehin, **dusehin la'at du manamal! Sutsi du Tuhanin duk ga' niya' salla'ne;** ga'i du iye kasulutan si hinangan bang niya' pe salla'ne bisan ku'ahat! Saguwa' masa miya'an ga' pe iyan tasabut we' me' a'a Isra'elin. Hangkan pa'inde, *“Tuhut kami kēmon panganda'akan Tuhanin!”* Saguwa' niya' palanu Tuhanin duk sabab palanune inin pakitehanne siye we' **ga'i** siye ta'u *“nuhut kēmon panganda'akan Tuhanin!”* Na, pala'uste ne matsa amban dem Kitab duk takaleta bang sa'ingge Tuhanin duwa'i pī si Punu Sinai, pabagala sahayanen duk sutsinen, duk pangurungne me' **Sempū Sara'in** si me' bangsa Isra'elin.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 19) ¹⁰ Pa'in TUHANIN pu si Musa, *“Pī kew si me' a'ahin... [bu akahanun siye we' pag ubus tellu ellew] duwa'i TUHANIN si Punu Sinai si matahan a'ahin kēmon.* ¹² Hinanganun **taras me' a'ahin duk pa'inun si siye, 'Pahatul-hatul ka'am duk da'a ka'am mana'ik pī diyata' punu atawa patapit si po'onne. Sine-sine pī bu tadi'ikne punuhin subey iye pinapatey. Subey iye tinibagan duk batu sampay matey, atawa pinana'; ga' niya' subey ngantanan iye. A'a ke atawa hayep ga'i iye makajari ellum'....” ¹⁶ Pag salung ne ellew katellunen niya' **lugung duk lalat, duk niya' gabun subuk diyata' punuhin, duk niya' takale helling kuwe' tebuli' pales manamal.** Migpid kēmon diyalem paghegpa'anin. ¹⁷ Bino'o me' a'ahin we' si Musa amban dem paghegpa'anin magharap duk Tuhanin, duk nengge siye la'i tapit si po'on punuhin. ¹⁸ Kadebbunan Punu Sinaihin we' **umbu, pegge' duwa'i TUHANIN pī si punsakne diyalem ebbut. Ekka umbu padiyata' kuwe' amban ebbut hadje manamal, duk hodjog kēmon punuhin** ¹⁹ **duk sigi-sigi pe pesōng pales helling tebuli'in....** ²⁰ Duwa'i TUHANIN pī diyata' Punu Sinai...**

(Paglappas 20) ¹ Binissā we' Tuhanin kēmon lapal inin. ² **“Aku Tuhan pagtuhananbin, TUHAN Maniya'in. Aku bakas mamaluwas ka'am amban lahat Misirin, amban pamanyaga'an ka'amin.**

- 1.) **Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku.** (ayat 3)
- 2.) **Da'a ka'am ngahinangan di bi me' patta'-patta' tuhan-tuhan...** pegge' aku TUHAN Maniya'in, Tuhanbin. (ayat 4,5)
- 3.) **Da'a sabbutun bi ēn TUHANIN bang ga' niya' kagunahanne.** Pegge' sasuku manabbut ēn TUHANIN bu ga' niya' kagunahanne magduse iye. (ayat 7)

4.) *Essebun bi ellew pahalihanin we' subey pagaddatanbi pegge' ellew inin ellew pagli'i si Tuhan.* (ayat 8)

5.) *Pag'addatanun bi sa'i-samabin.* (ayat 12)

6.) *Da'a ka'am mapatey pagkasibi manusiya'.* (ayat 13)

7.) *Da'a ka'am magjina.* (ayat 14)

8.) *Da'a ka'am nangkew.* (ayat 15)

9.) *Da'a ka'am naksi' ga'i bennal sabab pagkasibin.* (ayat 16)

10.) *Da'a ka'am pagnapsuhanun bi alata' pagkasibin. Da'a pagnapsuhanun bi andanen, atawa dara'akannen lella-dende. Da'a pagnapsuhanun bi sapi'nen atawa kura'nen atawa alata' ine-ine maniya' si pagkasibin.*” (ayat 17)

¹⁸ *Pag takite me' a'ahin lalatin duk takalede lugungin duk helling tebuli'in duk kitede umbu diyata' punuhin, migpid siye hawal talewden. Bu tala-tala du panengehanden.* ¹⁹ *Pa'inde pu si Musa, “Ka'u ne hadja iye mamissā si kamihin; pakale du kami. Da'a hadja iye mamissāhin, Tuhanin, kaw kami matey!”* ²⁰ *Pa'in si Musa si me' a'ahin, “Da'a ka'am tinalew. Pitu Tuhanin nuleyan ka'am supaya ka'am tinalew si iye duk ga'i ka'am magduse.”* ²¹ *Me' a'ahin nengge-nengge hadja patala-tala....*

Na, padeheng ne kite bi matsa amban dem Kitab ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si programa balik payamante bi dembuwa'-dembuwa' me' Sempū' Sara' bakas pangurung Tuhan si me' a'a Isra'el mala'i si Punu Sinaihin. Saguwa' niya' pe dembuwa', ellew inin, mabaya' tolo'an Tuhanin kite bi amban istori bakas tabatsaten. Inin subey tasabutte bi: **Sutsi Tuhanin bu ga'i kite bi makajari patapit si iye sabab di hinanganten bi.** Tinolo'an kite bi dem Kitab we' “*kēmon manusiya'in kuwe' balili*” (1 Petros 1:24) duk “*Tuhanten bi bang ngalegga kuwe' ebbut hadje!*” (Hibrani 12:29) Kēmon kite bi kata'uhante bi du bang ine ma'umantag si balili si lān ebbutin!

Si tagna' lesson ellew inin, takaleta bi me' bissā a'a Isra'elin pu si Nabi Musa, pa'inde, “*Tuhut kami kēmon panganda'akan TUHANIN!*” Pa'inde miya'an pegge' **ga'i tasabutde bang sa'ingge sutsi Tuhanin.** Tapikilde we' makajari kasulutan Tuhanin si siye sabab di hinanganden. Saguwa', pag ubus pabagala Tuhanin si siye la'i si Punu Sinai, pinda ne pikilanden manamal! Pag kitede duk pag kale me' a'a Isra'elin lugungin duk lalatin duk umbu diyata' punuhin duk suwala TUHANIN missā si siye ngurung me' sempū' sara'in, “*migpid siye hawal talewden. Bu tala-tala du panengehanden. Pa'inde pu si Musa, ‘Ka'u ne hadja iye mamissā si kamihin;*

pakale du kami. Da'a hadja iye mamissāhin Tuhanin, kaw kami matey!'”

Manjari, nagna' ne tasabut me' a'a Isra'elin we' Tuhanin sutsi hadja, ga' niya' salla'-salla'ne, bu siye ga' te'ed niya' basagde patapit si iye. Si po'on Punu Sina'i nagna' ne tasabutde ku'ahat mabennal pina'in dem Kitabin, pa'inne: *“Kēmon manusiya'in kuwe' balili”* duk *“Tuhanten bi bang ngalegga kuwe' ebbut hadje!”* (1 Petros 1:24; Hibrani 12:29) Si harapan Tuhan Masutsihin makajari ke me' a'a Isra'elin magpa'in – bu bennal bissāden -, *“Ga' niya' problema! Tuhut kami kēmon panganda'akan TUHANIN!”*? Ga'i, ga'i siye makajari missā sa miya'an! Kuwe'itu kata'uhan me' a'a Isra'elin ne we' **niya' problemade; problema hadje!** Tasabutde ne ku'ahat we' sutsi te'ed Tuhanin duk we' istriкто te'ed sara'nen; tasabutde ne ku'ahat we' ga'i te'ed siye sutsi duk ga'i siye makajari nuhut sara' Tuhan ga' niya' salla'-salla'nen. Lessaden **kuwe' balili ngeggil siye si lān ebbut!**

Bang ka'u, kata'uhannu ke we' sutsi te'ed TUHANIN? Kitenu ke we' Tuhanin duk sara'nen bennal duk ga' niya' salla'-salla'ne? Kata'uhannu ke we' ateynun duk hinangannun ga'i bentel duk tege salla' si matahan Tuhan? Atawa kuwe' me' a'a Isra'elin ke pikilannun, *“Ga' niya' problema! Tuhut kami kēmon panganda'akan TUHANIN! Paharap kami si Tuhanin sabab hinangan kami mahāpin!”* Bugtu' pikilan sa miya'an ga'i maguyun duk pikilan Tuhanin. Makajari ke masabul duk matamakan we' dusehin patenna' magsumbaya' duk dembuwa' masutsihin? Ga'i du, ga'i makajari! Makajari ke Tuhanin kasulutan si ine-ine hāp den tenga' duk la'at den tenga'? Ga'i! Ga'i makajari duk ga'i iye mabaya! Sutsi Tuhanin duk ga'i iye kasulutan si ine-ine ga'i sutsi! Panganda'akannen subey tewwa' kedembūs! **Tasabutnu ke inin?** Atawa ngase-ngase ke kew bang si Ellew Kiyamat we' puwas **hinangannu mala'atin** we' *“hinangannu mahāpin”*? Bang sa ī, hātinen we' **Tuhanin duma'in hukum mabentelin!** Upama, niya' hukum magpa'in si a'a bakas mamapateyin, *“To'o, bakas kew mapatey. Saguwa' pegge' niya' bakas hinangannu hāp metu'uhin, ga'i ne kew hinukum. Libri ne kew.”* Ine tapikilnun sabab hukum miya'an? Pa'inte we' hukum ga'i iye bentel.

Me' bagayku, **Tuhanin Hukum bentel du!** Ga'i makajari we' ga'i hinangne ine me' dusehin! Tuhan mangahukum dunyahin iye hadja hininangnen mabentelin! **Pegge' bentel Tuhanin nesessita we' niya' subey tumbas dusehin.** Duk tumbas miya'an **kamatey duk pasape' amban Tuhanin salama-lama!** Me' hinangante mahāpin ga'i mekepuwas tumbas duseten. Sabab hinangante mahāpin pe'in Kitabin: *“Kēmon kite bi manjari haram ne, duk bisan me' hinangante mabentelin kuwe' tarapu kelemmi'-lemmi'.”* (Shi'ya 64:6) Tuhanin kuwe' **ebbut** duk me' **hinangan hāp** me' tubu'an Apu' Adamin kuwe' **balili ngeggil.** Sabab di hinangante mabentelin ga'i kite bi makajari nengge si hukuman Tuhan mabentelin!

Makatawakkal ke me' a'a Isra'elin patapit si ebbut Tuhan maduwa'i pī si Punu Sinaihin? Suleyande ke mana'ik punu pala'ihan Tuhanin? Bahani ke siye patapit si punu usa' duk megeddu we' linugin, lugungin duk lalatin; punu tege umbu paguwa' kuwe' umbu amban ebbut hadje? Ga'i! Ga'i siye patapit! **Nengge siye patala-tala duk migpid hawal talewden!** Ga' niya' bisan dembuwa' me' a'ahin makatawakkal patapit si punuhin hawal talewden sabab sutsi TUHANIN duk hadje balakatnen. Saguwa' talewde miya'an hāp para si me' a'ahin, pegge' pa'in Lapal Tuhanin: **“Katalew si TUHANIN, iye po'on kata'uhin!”** (Eli'an 1:7)

Na, me' bagayku, taym ne ellew inin. Saguwa' buyu'-buyu'te ka'am esseb-essebun bi me' bakas takaletе ellew inin: we' **sutsi Tuhanin** duk **subey pangahukumnen magtalep** duk bentelnen duk sutsinen. **Sutsi Tuhanin** duk ga'i iye makajari we' ga'i hinangne ine dusehin. **Sutsi Tuhanin** duk ga'i kite bi makajari patapit si iye sabab me' di hinangante bi mahāpin!

Si lesson balik – bang amban kahandak Tuhanin – payamante duk pahātite me' Sempū' Sara'in pangurung Tuhan si me' a'a Isra'el si Punu Sinaihin. Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin....

Karayaw iledjiki'an ka'am duk tinolo'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab po'on mabennalin dem Lapal Tuhan inin:

“Katalew si TUHANIN, iye po'on kata'uhin!” (Eli'an 1:7)

Wassalam

Lesson 37

Sara' Sempū' Masutsihin

Paglappas 20

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta we' **Punu Sinaihin kadebbunan kēmon we' umbu** pegge' duwa'i TUHAN Maniya'in hap pī magtuhut duk ebbut, lugung duk lalat supaya pangurungne Sempū' Sara'nen si me' a'a Isra'elin. Dina'ak siye we' Tuhanin ga'i patapit si punu pala'ihannen supaya siye ga'i matey. Mabaya' tolo'an Tuhanin me' a'ahin we' **sutsi** te'ed iye manamal!

Ellew inin payamante ne me' Sempū' Sara'in dembuwa'-dembuwa' duk pagsali'ante duk addatten supaya kata'uhante bang sa'ingge kite bi si pagmatahan Tuhan Masutsihin. Matsa kite bi amban dem Kitab Tawrat, jūd Paglappas, kapitulu duwempū'. Pag duwa'i Tuhanin pī si Punu Sinai diyalem ebbut duk umbu, missā iye pa'inne: “*Aku Tuhan pagtuhananbi, TUHAN Maniya'in. Aku bakas mamaluwas ka'am amban lahat Misirin, amban pamanyaga'an ka'amin.*” (Paglappas 20:1,2)

1.) “*Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku.*” (Paglappas 20:3) Inin sara' ka'issa'in. Pa'in TUHAN Maniya'in, “*Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku.*” Iye hadja dendangan subey Tuhanten bi. Ga'i iye mabaya' we' niya' tapikilte seddili, importantenen sali' duk Tuhanin. Tuhan Magpapanjarahin, iye hadja dendangan subey sinambahayangten. Saguwa' me' takitete matu'u si lahat inin duk si kēmon dunyahin seddili te'ed. Me' sinduwehin pahadjede a'a seddilihin bu pamahadjeden patut hadja para si Tuhan. Luwal du ēn Tuhanin masutsihin duk iye subey katalewanten. Luwal hadja iye pata' sinulutin duk pangandelanten bi. Saguwa' bang niya' problema a'ahin atawa kahunitan siye sabab ine-ine ga'i du magtawus tapikilde patudju si Tuhanin duk māku tabang si mamapanjari kēmonin duk makajari tahinangne bisan ine-ine. Bisn pe

miya'an, ngandel siye si manusiya' sinduwehin bu sali' du siye manusiya' hadja. Kahāp-hāp Tuhanin pangandelanden, iye pe pangandelanden sawe'den, bu pamahadjede sawe'den patut hadja para si Tuhan. Sine-sine ngandel si ine-ine atawa pu sine-sine, iye miya'an hinangne tuhannen. Bu duse iyan bang niya' tuhan-tuhante!

2.) Si sara' kaduweenen pa'in Tuhanin: ***“Da'a ka'am ngahinangan di bi me' patta'-patta' tuhan-tuhan..Da'a ka'am pasujud nambahayang si siye; pegge' aku TUHAN Maniya'in, Tuhanbin, bu ngimbū ku bang niya' pinasali' si aku!”*** (Paglappas 20:4,5) Si sara' inin dina'ak kite we' Tuhanin pahalli' amban me' tuhan-tuhan. Duma'in hadja me' limbagan atawa patta'-patta' tuhan-tuhan. Saguwa' bisan **ine-ine** mas importante si kite amban Tuhanin, iye ne tuhan-tuhanten. Upama, me' a'a sinduwehin magbola atawa dagey seddili, iye tuhan-tuhanden, pegge' pagboladen importante si siye amban Tuhanin. Me' a'a sinduwehin TVden pesōng importante amban Tuhanin. Ga'i siye ngatu magistadi amban dem Kitab supaya tasabutde Lapal Tuhanin. Ga' niya' taymde maghinang ine-ine luwal magpayam television. Sinduwehin isab – kuwe' kata'uhanbi du – niya' anting-antingde – hātinen we' niya' pe seddili pangandelande amban Tuhanin. Niya' isab a'a, alata'den kuwe' tuhanden. Duma'in ne Tuhanin umbul dembuwa' si siyehin, saguwa' alata'den atawa sinden. Ngatu siye maghinang bisan ga'i kasulutan Tuhanin supaya siye ngandayahan. Bang a'a sa miya'an, sinin tuhan-tuhanden. Bisn ine-ine bang importante amban Tuhanin, iye ne tuhan-tuhanin.

3.) Si sara' katellunen pa'in Tuhanin, ***“Da'a sabbutun bi ēn TUHANIN bang ga' niya' kagunahanne. Pegge' sasuku manabbut ēn TUHANIN bu ga' niya' kagunahanne magduse iye.”*** (Paglappas 20:7) Bugtu' mabaya' Tuhanin we' ga'i du sabbutte ēne masutsihin bang ga' du niya' gunane. Saguwa' arak kahaba' ellew niya' takaleta bissā a'ahin, pa'inde, ***“Insha Allah, hinangku du inin atawa miya'an”,*** atawa ***“Insha Allah lumengngan ku pi hap....”*** (lahat ingge-ingge ne hadja) bu kata'uhanne du diyalem ateyne we' ga'i te'ed hinangne sa miya'an atawa lumengngan iye. Ga'i du te'ed tapikilne bang ine kabaya'an Tuhanin. Gunane hadja ēn Tuhanin supaya sawe'nen kahagad si dusta'ne miya'an. Duse du iyan. Atawa niya' magpa'in, ***“Allahu Akbar, ga' iyan tahinangku!”*** Bu ine kew, kata'uhanne du we' tahinangne te'ed miya'an! Niya' isab sinduwehin, bang petekka pa'inde, ***“Kata'uhan Tuhanin du we' ga'i tahinangku iyan atawa miya'an,”*** saguwa' magdusta' hadja siye. Kēmon missā sa miya'an sabbutde ēn Tuhanin bisan ga'i patut. Pa'in Lapal Tuhanin: ***“Pa'inun bi hadja, 'Awe' atawa 'Ga'i'. Ine-ine panambabi supaya ka'am kinahagad, amban nakura' seyitanin ne iyan.”*** (Mateo 5:37)

4.) Si sara' ka'ampatnen missā Tuhanin si me' a'a Isra'elin pa'inne: ***“Essebun bi ellew pahalihanin we' subey pagaddatanbi pegge' ellew***

inin ellew pagli'i si Tuhan. Diyalem ennem ellew subey hinangbi kēmon hinangbin...Pegge' diyalem ennem ellew pinapanjari we' TUHANIN dunya duk langitin, tahikin duk kēmon diyalemnen, saguwa' pahali iye si ellew kapitu'nen.” (Paglappas 20:8,9,10) Takitete si inin we' mabaya' Tuhanin we' me' a'a Isra'elin pahali kahaba' ellew kapitu'nen supaya pahadjede Tuhanin.

5.) Si sara' kalime pangurung we' Tuhanin, pa'inne: *“Pag'addatanun bi sa'i-samabin, supaya taha' umulbin si lahat pangurung TUHAN ka'amin.”* (Paglappas 20:12) Tasabutte amban sara' inin we' sa'i-samaten “espesiyal” te'ed duk pata' pinahadje duk we' subey te'ed kite bi magmātabat si siye. Saguwa' ga'i du tantu takitete addat miya'an si me' mākanak kuwe'itu. Kitete we' mākanakin ngajampa metetto'aden bang missā sa'i-samaden si siye atawa ga'i siye pakale kuwe' mangga'-ga' hadja. Ga'i pahadjede sa'i-samaden, sunggud-sunggudde hadja siye. Saguwa' duma'in sa iyan ta'ayate amban sara' kalimene inin. Kabaya'an Tuhanin we' malasa mākanakin si metetto'ade, pahadjede siye duk kahagad si siye, si kēmon kasulutan Tuhanin duk maguyun duk kinabaya'annen.

6.) Si sara' ka'ennemnen pa'in Tuhanin: *“Da'a ka'am mapatey pagkasibi manusiya'.”* (Paglappas 20:13) Pa'in Tuhanin tu'u we' sine-sine mapatey a'a, magduse iye si Tuhan, pegge' Tuhanin du Mangurung umul duk niyawa si kēmon a'ahin. Bang niya' mapatey sawe'ne, hātinen we' kabunsihanne Tuhanin pegge' pinapanjari manusiya'in neppu Tuhanin. Ta'ayate isab amban Lapal Tuhanin we' duma'in hadja la'at bang a'ahin mapatey sawe'ne, saguwa' pa'in Kitabin: *“Sasuku bunsu si pagkasine kuwe' du iye bakas mapatey.”* (1 Yahiya 3:15) Ekka a'a ga'i tapikilde we' duma'in hadja iye hinukumin, hinangan me' a'ahin, saguwa' me' kabaya'anne hininangin du isab, hātinen me' niyatnen! Pegge' bang Tuhanin, takitene du diyalem atey a'ahin bu hangkan si pagmatahanne sali' du duse bang bunsu ke a'ahin atawa mapatey.

7.) Si sara' kapitu'nen pa'in Tuhanin: *“Da'a ka'am majjina.”* (Paglappas 20:14) Bang a'ahin kinawin, sukud amban TUHAN iyan. Kata'uhan Tuhanin bang ine mahāp para si a'ahin. Hangkan bang niya' ne anda a'ahin pangurung we' Tuhanin, subey hadja iye sawe' lella magdembuwa'in duk ga'i subey magba'is si dende seddili. Pa'in Lapal Tuhanin *“...ka'am me' lellahin subey kalasahanbi andabin kuwe' pangalasabi baranbin.”* (Epesus 5:28) Duk pa'inne isab *“sine-sine nimanan andane bu ga' du bakas magkadupangan andanen bu maganda iye seddili, majjina iye.”* (Mateo 19:9) Bang a'ahin ga'i tuhutde panganda'akan Tuhan inin, daran du niya' ka'ujudanne si barande. Hangkan bang a'ahin magdembuwa' duk a'a duma'in andane atawa ellane sa panganda'akan Tuhanin, daran tewwa' bayu'-bayu'an saki makamatey. Niya' pe subey kata'uhanbi: magjinahin, duma'in hadja me' hinangante duk baranten saguwa'

sampay diyalem pikilanten. Pa'in Kitabin sabab inin: *“Sine-sine mayam si dende bu la'at tapikilnen, kapagjina ne iye duk dende hin dem ateyne.”* (Mateo 5:28)

8.) Si sara' kawalu'nen pa'in Tuhanin: *“Da'a ka'am nangkew.”* (Paglappas 20:15) Pasti' te'ed panganda'akan inin. Saguwa' subey isab kata'uhanbi we' si matahan Tuhan mangahukum kitehin bi, hāti manangkewin duma'in hadja bang niya' **eddo'te** sin atawa ine-ine duma'in si kite. Bisan hadja kabaya'annu panyap sawe'nun bisan ga'i eddo'nu, a'a panangkew kew dem ateynu! Payaman Tuhanin diyalem ateyten. Ekka bayu'-bayu'an panangkew. Upama, bang dina'ak kew we' amunun maghinang ine-ine, bu tinangdanan kew pegge' pa'inne maghinang kew, saguwa' iye mato'ohin magdayan-dayan kew hadja, hātinan nangkew ne kew! Awe' nangkew ne kew, pegge' pag'untungannu amunun. Ine tumbas panangkew duk me' duse sinduwehin? Tumbasnen matey duk pinadem ebbut narka' mangga'i tapalemin!

9.) Sara' kasiyammen pa'inne, *“Da'a ka'am naksi' ga'i bennal sabab pagkasibin.”* (Paglappas 20:16) Pasti' du isab inin. TUHAN Maniya'in addatnen bennal hadja, ga' niya' dusta' si iye! Tapikil me' a'ahin we' makajari du magdusta' ku'ahat, supaya ga' niya' problema atawa supaya ga' niya' pagsasa'an. Saguwa' bang si Tuhan Mabennalin ga' niya' “dusta' diki”! Pa'in Tuhanin: Kēmon magdusta'in nuhut addat **Nakura' Seyitanin**, *“magdusta' iye pegge' iye addatnen. Dusta'an te'ed iye duk iye po'on dusta'in kēmon.”* (Yahiya 8:44) Magdusta' Nakura' Seyitanin si papu'ten bi Apu' Adam duk Sitti Hawa, duk sampay kuwe'itu akkalanne du me' a'ahin duk dusta'nen! Sine-sine magdusta', neppu Nakura' Seyitanin.

10.) Si sara' kasempū'nen pa'in Tuhanin: *“Da'a ka'am pagnapsuhanun bi alata' pagkasibin. Da'a pagnapsuhanun bi andanen, atawa dara'akannen lella-dende. Da'a pagnapsuhanun bi sapi'nen atawa kura'nen atawa alata' ine-ine maniya' si pagkasibin.”* (Paglappas 20:17) Panganda'akan inin magpakite du papasti' we' kata'uhan Tuhanin bang sa'ingge atey a'ahin, we' bingkok duk la'at du. Me' bayu'-bayu'an napsu du takasuwa' dem atey manusiya'in. Ateyte mala'atin jānnen hangkan pagnapsuhante anda sawe'ten atawa panyap a'a sinduwehin. Duse du inin pegge' pa'in Lapal Tuhanin: *“Panganak kite si dunya inin, niya' ke tabo'ote? Ga' niya'. Damikkiyan du isab ga' niya' tabo'ote bang kite matey. Hangkan hep basta niya' du kakante duk semmekte subey ne kite magsukul.”* (1 Timoteo 6:7,8)

Na, inin ne me' sempū' sara' pangurung we' Tuhanin pu Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin.

Manjari, sa'ingge panambuste bi lessonte bi ellew inin? Hatu hāp bang tilewte diten. Inin panilewin duk subey kite bi nambung dangan-

dangan: “Bang aku, tuhutku ke **kēmon** me' sempū' sara' Tuhanin?” Kaw ne takalebi bang ine pa'in Mangalekkatin pag tu'u iye si dunya. Papandakne me' Sempū' Sara'in, na'at hadja iye duwe tegtang. Pa'inne:

1.) “*Subey kalasahannu Tuhanin, Panuhutannun dambūs-būs ateynun duk pikilannun duk basagnun! duk*

2.) *Subey kalasahannu sawe'nun kuwe' pangalasanu dinun. Kēmon me' da'akan dem sara' pangurung Tuhan si Musahin duk kēmon panolo' kanabihanin sakup ne dem duwe da'akan inin.*” (Mateo 22:37,39,40)

Na, bang kabaya'annu maliksa' dinun supaya kata'uhannu bang tatuhutnu ke me' Sempū' Sara' pangurung Tuhan pu Nabi Musahin, makajari tilewnu me' duwe panilew inin:

Ka'issa': Sa'ingge ku duk Tuhanin? Kalasahanku ke Tuhanin dembūs-būs ateykun?

Kaduwe: Sa'ingge addatku si me' a'ahin? Kalasahanku ke sawe'kun kuwe' pangalasaku dikun?

Sa'ingge kew duk **Tuhanin**? Sambunganun ko' mabennalin dem ateynun. Kalasahannu Tuhanin dembūs-būs pikilannun? Kalasahannu iye dembūs-būs ateynun? Tuhanin duk Lapalnen ke umbul dembuwa' si ka'uhin?

Sa'ingge addatnun si me' **a'ahin**? Kalasahannu ke sawe'nun kuwe' pangalasanu dinun? Tapikilnu ke me' sinduwehin pesōng amban ka'u? Hatulnu ke pagkasinun kuwe' pangahatulnu dinun? Hinangnu ke si me' a'ahin kēmon kabaya'annu hininang si ka'uhin?

Bang ga'i ka'awe'annu kēmon panilew inin, subey kata'uhannu we' si matahan Tuhan **ngalanggalan** sara' kew. Sabab di hinangannun ga'i kew makajari ngase-ngase we' niya' tasangkanu seddili amban hukuman Tuhanin! Pa'in Kitabin: “*Me' maneyikutan akuhin hawal talewde bininasahin, duk me' mangalebbahan sandelde si akuhin, me' maghinangan la'at, duk mono', duk magjina, duk ngahinang-ngahinang sawe'ne, duk numba si me' tuhan-tuhan, duk kēmon magdusta'in, iye suku'den pinapī siye dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin.*” (Pinakita'u 21:8)

Sutsi Tuhanin duk ga'i tasandalne ine-ine ga'i sutsi. Bang Tuhanin ga' niya' salla'ne duk ga'i iye makajari neyima' ine-ine niya' salla'ne. Hangkan pa'in Kitabin: “*Sasuku mangalanggalan dembuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in.*” (Yakub 2:10) Bisan bang a'ahin suleyanne nuhut me' Sempū' Sara'in, ga'i du iye makajari “*kinimmatan bentel si pagmatahan Tuhan! Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dembuwa' ga' niya' tapudji we' Tuhanin.*” (Roma 3:20,23) Awe' me' bagayku, pasti' du Lapal Tuhanin: “*Kēmon kapagduse!*” duk “*Kēmon magpa'in we' kinimmatan siye bentel we' Tuhanin sabab panuhutde sara'in, pagmulka'an Tuhanin du siye.*” (Galatiya 3:10)

Kaw niya' nilew, “Na, bang sa miya'an, **ine jānnen hangkan pangurung kite bi me' Sempū' Sara'in we' Tuhanin** bang ga'i du tatuhutte?” Iyan panilew importante te'ed. Bang amban kahandak Tuhanin takaleta bi si programa balik sambung Tuhanin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin duk karayaw pakitehan Tuhanin si ka'am mabennal importante diyalem ayat inin amban dem Lapalnen:

“Sasuku mangalanggan dembuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in.”
(Yakub 2:10)

Wassalam

Lesson 38

Maksud me' Sara'in

Paglappas 20

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' duwe lesson dehelluhin takaleta we' duwa'i Tuhanin pī si Punu Sinai diyalem ebbut, lugung duk lalat duk pangurungne me' sempū' sara'ne masutsihin si me' bangsa Isra'elin. Si sara' ka'issa'nen pa'in Tuhanin si siye: **Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku.** Si kaduwenen: **Da'a ka'am ngahinangan di bi me' patta'-patta' tuhan-tuhan.** Si katellunen: **Da'a sabbutun bi ēn TUHANIN bang ga' niya' kagunahanne.** Si ka'ampatnen: **Essebun bi ellew pahalihanin we' subey pagaddatanbi pegge' ellew inin ellew pagli'i si Tuhan.** Si kalimenen: **Pag'addatanun bi sa'i-samabin.** Si ka'ennemnen: **Da'a ka'am mapatey pagkasibi manusiya'.** Si kapitu'nen: **Da'a ka'am magjina.** Si kawalu'nen: **Da'a ka'am nangkew.** Si kasiyamnen: **Da'a ka'am naksi' ga'i bennal sabab pagkasibin.** Si kasampū'nen: **Da'a ka'am pagnapsuhanun bi alata' pagkasibin.**

Inin me' Sempū' Sara' pangurung Tuhanin pu Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin. Urungan Tuhanin siye me' hunit tinuhut, pa'inne si siye: Sine-sine ta'u nuhut **kēmon** panganda'akan dem Sempū' Sara'in duk **ga' niya' salla'ne**, pata' iye ellum si pala'ihanku salama-lama. Saguwa' sine-sine nuhut kēmon sara'in bu langgalanne **bisan hadja dembuwa'**, hātinin langgalanne ne **kēmon**, duk pasape' iye amban aku **salama-lama!**

Inin lān pangurung we' Tuhanin si me' bangsa Isra'elin si Punu Sinai supaya siye sutsi. Da'ak Tuhanin siye we' subey siye kahagad duk tuhutde kēmon! Awe', **kēmon!** Ta'u ke madusehanin nuhut **kēmon** panganda'akan Tuhanin? Ga'i du, ga'i siye ta'u! Saguwa' masi du te'ed iye panganda'akan Tuhan Masutsi si siyehin! Hangkan, inin ne te'ed **panilew importante** ellew inin: **Ine jānnen hangkan pangurung Tuhanin me' Sempū' Sara'in si me' a'a Isra'elin, bang kata'uhanne**

du we' ga' niya' mekekole'ne nuhut bu ga' niya' salla'ne? Ine jānnen hangkan inurangan we' Tuhanin kuwe' bentuk duwa'an bohat me' tubu' Apu' Adamin?

Bakas takalete ne we' me' a'a Isra'elin bakas pa'inde, *“Tuhut kami kēmon panganda'akan Tuhanin!”* Saguwa' kata'uhan Tuhanin du we' ga'i takole'de ngahinang kēmon panganda'akannen. Ga' kata'uhan me' a'a Isra'elin we' ga'i umabut basagden nuhut panganda'akan Tuhanin, bu ga' niya' salla'ne. Ga'i du tahātide bang sa'ingge talahanden amban Tuhanin duk amban basagnen duk sahayane mahadjehin. Iye du te'ed jānnen hangkan pangurung Tuhanin si me' a'a Isra'elin me' sempū' sara'nen. Pa'inne si siye: **Tuhutun bi kēmon, bang takole'bi! Saguwa' sine-sine ga'i nuhutne bisan hadja dembuwa', pasape' du iye amban aku salama-lama!**

Sabab me' panganda'akan hunit tinuhut, mabaya' **pakitehan** Tuhanin **si me' bangsa Isra'elin we' ga'i te'ed takole'de maghinang mahāpin supaya kasulutan Tuhanin si siye.** Kata'uhan Tuhanin we' ga'i takole' me' a'a Isra'elin nuhut kēmon panganda'akannen, saguwa' siye, ga' pe kata'uhande inin. Me' a'a Isra'elin sali' du duk me' a'a magāgama kuwe'ituhin, kannalde we' mabaya' hadja Tuhanin we' a'ahin nuley maghinang hāp. Duk kannalde bang tekka ne ellew kiyamatn duk pesōng ekka *“hinangante mahāpin”* amban *“hinangante mala'atin”* pa'in Tuhanin si kite bi, *“Pitu ka'am, patenna' ka'am tu'u si aku salama-lama!”* Saguwa' me' a'a mamikil sa miya'an, sala' du siye duk ga'i kata'uhande bang ine tasulat dem Kitabn duk bang sa'ingge sutsi Tuhanin. Tuhanin, ga' niya' salla'ne duk ga'i makajari we' ga'i hinangne ine me' dusehin!

Essebun bi, mimpiye magduse papu'ten Apu' Adam behune pinatahala' we' Tuhanin amban Likus si Eden miya'an? Minsempū'? Mindahatus? Hatu mindangibu? Duma'in! **Mintedde** du hadja magduse Apu' Adam, dina'ak ne iye tahala'!

Mintedde hadja magduse Apu' Adam, ga'i ne iye sutsi si pagmatahan Tuhanin!

Dembuwa' hadja dusenen, ga'i ne iye tumapit si Tuhan!

Dembuwa' hadja dusenen, subey ne iye matey!

Dembuwa' hadja dusenen, si iye ne ebbut ga'i tapalem si narka'in!

Awe', sutsi Tuhanin duk la'at te'ed si iye dusehin! Hangkan da'akne me' a'a Isra'elin, pa'inne: *“Sasuku mangalanggalan dambuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in.”* (Yakub 2:10)

Na, bang sa miya'an sutsi Tuhanin, mabaya' kata'uhante inin: **Ine jānnen hangkan pangurung Tuhanin me' Sempū' Sara'in si me' a'a Isra'elin, bang kata'uhanne du we' ga' niya' makakole'ne nuhut bu ga' niya' salla'ne?** Pakale ka'am si sambung Tuhanin, pa'inne: *“Ga' te'ed niya' a'a inampun duk kinimmatan bentel we' Tuhanin sabab panuhutne*

sara' Tuhanin, saguwa' sabab sara' Tuhanin hep pu'un kata'uhante bi we' dusehan kite bi.” (Roma 3:20) Ubus, ine maksud me' Sempū' Sara'in? Ngānan duse ke? “Duma'in”, pa'in Tuhanin. Maksud me' sara'in, supaya **kata'uhante we' dusehan kite bi!**

Takalebi ke miya'an? Ine jānnen hangkan pangurung Tuhanin me' sempū' sara'nen pu si Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin? Pangurungne ke sara'nen supaya siye patut pa'asek dem surga' bang tuhutde me' sara'in? Duma'in! Ga'i iyan makajari pegge' pa'in Tuhanin, “Bang ga'i tuhutbi **kēmon**, hukuman si ka'amin ilegga!” Makajari ke tuhut me' tubu' Apu' Adamin **kēmon** – bu ga' niya' salla'ne – bakas panganda'akan Tuhanin? Makajari ke kew ngeddo' bohe' hāp duk limpiyu amban dem pangisihan lege duk sammal? Ga'i makajari!

Ine maksud me' Sempū' Sara'in? Pa'in Kitabin: “Maksud me' sara'in, supaya **kata'uhante we' dusehan kite bi!**” Duma'in pangurung Tuhanin sara'nen supaya kite bi timbul amban hukumannen. Pangurung Tuhanin sara'nen magpakite si kite bi we' a'a **dusehan kite bi duk ubus ne kite bi hinukum subey matey duk we' nesessita** si kite bi we' subey **niya' nimbul kite bi!** Pasti' ne ke inin dem pikilanbi?

Me' Sempū' Sara'in kaw pinagsali' duk makina pagX-ray si ispital. Bang saki ku bu ga'i kata'uhanku bang ine sakikun kaw ku ileksamin we' doktol magX-ray. Ine maksud X-rayin? Luwal iye hadja maksudnen: **magpakite bang ine salla' diyalem barankun.** Arak du isab kuwe' makina pagX-ray si ispital me' sempū' sara' pangurung we' Tuhan pu Nabi Musahin. Iye hadja maksudnen **magpakite bang ine salla'nen – duse diyalem ateykun duk niyawakun.** Sa'ingge me' Sempū' Sara'in makajari magpakite duse diyalemkun? Pakitehande dusekun sa inin: Bang pagsali'ku addatkun duk sara' Tuhan masutsihin, takiteku du we' tala ku amban Tuhanin – si me' pikilankun, bissakun duk hinangankun. Bang **payamanku sara' Tuhanin** ubus bu **payamanku dikun**, kata'uhanku du we' magduse ku si Tuhan duk si pagkasiku bu **ga'i ku makajari patapit si pala'ihan Tuhan masutsihin mangga' niya' sammalnen duk sutsi hadja!**

Bang makina X-ray si ispital niya' kagunahanne **magpakite bang ine salla' diyalem baran a'ahin**, arak du isab sa miya'an me' Sempū' Sara'in, niya' kagunahanne **magpakite bang ine salla' atey a'ahin.** Bang X-rayin ga'i makajari **magpakole' a'a**, sali' du isab duk me' Sempū' Sara'in ga'i du isab makajari **magpakole' ateyte mapenno' we' dusehin.** Bang kabaya'ankun we' kole' dem ateykun subey ku pī balik si Doktol Mata'u Manamalin, hāтинен si Tuhanin. Luwal Tuhanin tege palanu manimbul aku amban kamatey duk hukuman sabab duse diyalem ateykun.

Kaw niya' magpa'in, “Da'a kew dahu', bagay! Bang aku inin, a'a hāp du ku! Duma'in ku kuwe' me' sinduwehin, panangkew, pangakkal, duk

magjina!” Bang sa ī tapikilnun pasti' we' ga' pe te'ed tasabutnu sutsi Tuhanin! Subey kata'uhannu we' bang tekka ne ellew kiyamatin ga'i kew pinagsali' we' Tuhanin duk pagkasinu madusehanin. Pagsali'ne kew duk sara'ne masutsihin duk mangga' niya' salla'nen. Pa'in sara'nen: “*Sasuku mangalanggalan dambuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in.*” (Yakub 2:10) Pa'in Tuhanin: “Da'a ka'am magjina” bu pa'inne isab: “Da'a ka'am magdusta'!” Hangkan bang ga' kew bakas magjina saguwa' bakas kew magdusta', bisan hadja mintedde, hātinen we' bakas langgalannu ne kēmon sara'in (Yakub 2:11) bu ga'i kew makajari pī padiyalem si pala'ihan Tuhanin si surga', pegge' pa'in Kitabin: “*Ga' niya' sammal umasek pī diyalem, ga' niya' me' a'a maghinangan maka'iya'-iya' atawa magdusta' umasek pī.*” (Pinakita'u 21:27) Bugtu' te'ed ga'i Tuhanin kasulutan sabab me' di hinanganten! Iye hep pa'in Lapal Tuhanin, pa'inne:

“Kēmon kite bi manjari haram ne, duk bisan me' hinangante mabentelin kuwe' tarapu kelemmi'-lemmi’.” (Shi'ya 64:6) “*Kēmon manusiya' si dunyahin dusehan si matahan Tuhan duk subey siye legga Tuhanin. Ga' niya' a'a bentel si pagmatahan Tuhan, ga' niya' bisan dembuwa'. Kēmon manusiya'in tayikutande Tuhanin. Ga' niya' maghinangan hāp, ga' niya' bisan dembuwa'. Ga' siye pinagbidda' we' Tuhanin. Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dembuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhanin!*” (Roma 3:19,10,12,22,23)

Manjari, bang sa miya'an ne kite bi si matahan Dembuwa' Mangahukum kitehin bi, sa'ingge kalumeppaten bi amban pangaleggane kitehin bi? Ine subey hinangte supaya kite bi timbul? Ga' ke niya' ase-asete bi? Bang **sabab di hinangante** ga' te'ed niya' ase-asete. Saguwa' magsukul kite si Tuhan, **niya' ne palanune nimbul** me' tubu' Apu' Adamin amban pangalegga siye sabab duseden!

Batsate ne kuwe'itu namba amban dem Kitab Tawrat, jūd Paglappas, kapitulu duwempū, duk payamante lān hininang we' Tuhanin para si me' a'a Isra'elin supaya siye lumuwas amban kahunitan pinatekka si siye sabab sara'ne masutsihin. Pag ubus pangurung me' Sempū Sara'in si me' a'a Isra'elin, pa'in Kitabin:

(Paglappas 20) ¹⁸ *Pag kale me' a'ahin lugungin duk helling kuwe' tebuli'in duk pag kitede lalatin duk umbu diyata' punuhin, migpid siye hawal talewden. Ngagad-ngagad siye patala-tala...* ²¹ *sasang si Musa patapit si kalindeman masubuk pala'ihan Tuhanin.* ²² *Ubus missā TUHANIN pu si Musa, pa'inne, “Akahun inin si me' a'a Isra'elin: ‘Bakas takalebi du duk di teyingebi we' missā ku si ka'am amban diyata' langit...’* ²⁴ *[Hangkan] ngahinang ka'am pagkurbanan para*

si aku. Subey bulak hininangin. La'i ka'am magkurban, bili-bili ke atawa kambing atawa sapi', bang eggasbi ke baranden sinongan si aku atawa pagpasalamatbi ke si aku. Lahat ingge-ingge ne pene'ku pagsambahayanangi si aku, pi ku si ka'am ngurungan ka'am kahapan."

Ubus, sinulat we' Nabi Musa kemon panganda'akan Tuhanin diyalem libru. Ubus pag salung pe te'ed donga' ne Nabi Musa duk ngahinang pagkurbanan la'i si po'on Punu Sinai sa panganda'akan Tuhanin. Pag ubus miya'an hinangne, da'akne me' lella bata'-bata' sinduwehin ngeddo' sapi' lella sinduwehin pagkurbande, bu sinawutan laha'den dem pinggan, duk ineggas isiden diyata' pagkurbananin. Ubus eddo' Nabi Musa laha' sapi'in bu pisikanne diyata' pagkurbananin, diyata' libru bakas panulatanne me' panganda'akan Tuhanin duk diyata' me' a'ahin, duk pa'inne, "**Laha' inin mamahaget janji'te bi duk TUHANIN.**" (Paglappas 24:4-7)

Na, takaleta we' Nabi Musa, pegge' dina'ak iye we' Tuhanin, ngahinang pagkurbanan, magkurban hayep duk pinisikan laha'in si kemon bangsa Isra'el mabanesin. Ine jannen hangkan hinangne kemon inin? Mabaya' Tuhanin nolo'an me' a'a Isra'elin kuwe' bakas pamanolo'ne kapapu'anden Apu' Adam, si Habil, Nabi Nu, Nabi Ibrahim, si Ishak duk si Yakub we' "**ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.**" (Hibrani 9:22) Sine-sine mabaya' patapit si Tuhan subey patapit palabey amban kurban mangga' niya' salla'-salla'nen.

Ine jannen hangkan Tuhanin nganda'ak magkurban hayep? Nganda'ak Tuhanin sa miya'an pegge' bentel iye bu pina'in dem sara'ne masutihin we' **pengelegga** me' dusehin – bisan duse ku'ahat – kamatey du duk hukuman si iyehin tala amban Tuhanin duk amban sahayane duk basagne salama-lamahin. Duk pegge' me' a'a Isra'elin ga'i takole'de nuhut kemon panganda'akanne masutihin, subey siye magkurban si Tuhan mangga' niya' salla'nen, supaya pagkurbande **mangga' niya' duse** ganti' a'a **tege dusehin**. Saguwa' bakas ta'ayate ne we' kurban hayepin ga'i **ta'anne** dusehin, luwal hadja **debbunanne** duse a'ahin taman pinapitu we' Tuhanin **Mangalekkat masutihin** si dunya. Mangalekkat inin paglilla'ne dinen hinang kurban para si dusehin, bu iye ne panambusanin.

Kegan te'ed kite bi kuwe'itu, pegge' kata'uhante we' bakas tekka ne Manimbul inin duk bakas bayedanne ne duseten bi kemon. Kata'uhannu ke ennen? Awe', si Isa hep iye (Yeshua si bissā Hibrani atawa Iesus si bissā Girik). Hāti ēn Yeshuahin **nimbul TUHANIN**. Si Isa inin ga' niya' samane manusiya'. Amban surga' iye. Ga' iye sinakup si addat madusehanin kuwe' kemon me' tubu' Apu' Adamin. Bang si Isa,

tatuhutne kēmon me' sempū' sara' Tuhanin duk tumananne kēmon pina'in Tuhan mabentelin. Pegge' ga' niya' dusene patut paglilla'ne umulnen hinang kurban muwasan duse kēmon makahagad si iyehin. Sabab kurban Manimbul mangga' niya' salla'nen, ngatu Tuhanin ngimmatan ka'u duk aku bentel, pegge' dembuwa' mangga' niya' dusenen nandalan pangelegga dusenun duk dusekun.

Me' bagayku, sabab me' bakas ta'ayate ellew inin, subey ta'essebte duwe bayu' importante te'ed.

1.) Ka'issa', esseb-essebun bi we' **ga' niya' makajari nimbul dine sabab panuhutne me' Sempū' Sara'in!** Pakale ka'am balik si me' pina'in dem Kitabin sabab inin: *“Kēmon magpa'in we' kinimmatan siye bentel we' Tuhanin sabab panuhutde sara'in, pagmulka'an Tuhanin du siye. Pegge' tasulat dem kitab, pina'in, 'Sasuku ga'i makatuhut kēmon panganda'akan tasulat dem sara'in, asal pagmulka'an Tuhanin siye!'”* (Galatiya 3:10) *“Sasuku mangalanggalan dambuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in.”* (Yakub 2:10) Ga' niya' timbul sabab panuleyne nuhut me' Sempū' Sara'in. Maksud me' sara'in supaya takite dusehin.

2.) Kaduwenen subey ta'essebte inin: **Luwal du Tuhanin tege palanu manimbul me' madusehanin!** Pakale ka'am si me' pina'in dem Kitabin, pa'inne: *“Dembuwa' du Tuhanin duk dembuwa' du isab hadja mapasellet si Tuhan duk manusiya'in maghāp siye, iye Isa Almasi pagkasite bi manusiya'. Paglilla'ne umulnen duk pinaganti' we' ne dinen supaya manusiya'in ga'i legga Tuhanin sabab duseden.”* (1 Timoteo 2:5,6) To'o, luwal du Tuhanin tege palanu manimbul madusehanin.

Na, me' bagayku mapakalehin, niya' duwe tegtang subey ta'essebte: **Ga' niya'** timbul sabab panuleyne nuhut me' Sempū' Sara'in! Duk: **Luwal du Tuhanin** tege palanu manimbul madusehanin!

Hāp isab pakale ka'am ellew inin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin duk karayaw urunganne ka'am panghāti si me' bakas inistadihante bi ellew inin, pegge' pa'in Lapalnen:

“Ga' te'ed niya' a'a inampun duk kinimmatan bentel we' Tuhanin sabab panuhutne sara' Tuhanin, saguwa' sabab sara' Tuhanin hep pu'un kata'uhante bi we' dusehan kite bi!” (Roma 3:20)

Wassalam

Lesson 39

Sara' talanggalin

Paglappas 32

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' tellu lesson dehelluhin takaleta bang sa'ingge pamissā Tuhanin si me' a'a Isra'el amban diyata' Punu Sinaihin amban diyalem ebbut duk lugung duk lalat, bu pangurungne si siye me' sara'ne **masutsihin**. Takaleta isab we' da'ak Tuhanin siye maghinang **pagkurbanan** la'i si po'on Punu Sinai duk magkurban hayep ga' niya' salla'ne.

Ine jānnen hangkan Tuhanin nganda'ak magkurban hayep? Nganda'ak Tuhanin sa iyan pegge' bentel iye duk pina'in dem sara'ne masutsihin: “*Sasuku mangalanggalan dambuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuntutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in.*” “*...Sasuku magdusehin, langgalanne sara' Tuhanin... tumbas si me' a'a magdusehin, matey siye!*” (Yakub 2:10; 1 Yahiya 3:4; Roma 6:23) Pegge' ga'i takole' me' a'a Isra'elin nuhut kēmon panganda'akan Tuhanin subey siye magkurban si Tuhan me' hayep ga' niya' salla'ne, supaya me' hayep ga' niya' dusenen matey **ganti'** a'a madusehanin. Matey hayepin supaya a'a madusehanin ga'i subey matey. Inin poreba Tuhanin we' bentel iye duk ga'i hadja iye maka'ampun duse bang a'ahin nuley hadja maghinangan hāp. Ampun Tuhanin hadja dusehin, bang niya' kurban ga' niya' salla'ne matey ganti' a'ahin.

Lesson ellew inin inēnan “**Sara' talanggalin**”. Masa istori inin, la'i pe Nabi Musa duk me' bangsa Isra'elin magkampu tapit si Punu Sinai si lahat toho' manamal. Na, payamante ne isab bang ine mapalabey si siyehin pag ubus pangurung si siye me' Sempū' Sara' we' Tuhanin. Matsa ne kite bi amban dem kapitulu duwempukampat si jūd Paglappas.

Pa'in Kitabin:

(Paglappas 24) ¹² Pa'in TUHANIN pu si Musa, “*Pitu kew si aku padiyata' punu duk tu'u kew dahu', urungante kew batu papan bakas*

panulatanku me' sara'in duk panganda'akanku panolo' me' a'ahin."

¹³ *Ubus hap pī ne si Musa magtuhut duk si Yussa' (si bissā Hibrani ēnnen Yoshua), iye sawe'nen, nagna' mana'ik punu Tuhaniin.*

¹⁴ *Pa'inne si me' bahi'in, "Ngagad ka'am tu'u samanta'an ga'i kami tekka balik si ka'am. Tiya' du si Harun duk si Hur tu'u si ka'am. Duk bang niya' magsagga', makajari ka'am pī si siye."* ¹⁵ *Pag pī si Musa padiyata' punu, kadebbunan punuhin we' gabun,* ¹⁶ *duk sahaya TUHANIN padiyawa' pī si Punu Sinai. Diyalem ennem bahangi kadebbunan punuhin we' gabun, ubus bu ellew kapitu'nen ilinganan we' Tuhaniin si Musa amban diyalem gabun.* ¹⁷ *Bang si me' a'a Isra'elin sahaya TUHANIN kuwe' bentuk ebbut hadje si punsak punuhin.* ¹⁸ *Ubus pa'asek si Musa dem gabun pamana'ikne punuhin. La'i iye diyata' punu ampatpū' ellew duk ampatpū' sangem.*

Na, padeheng ne dahu' kite bi matsa. Si lesson mapaturulin, bang amban kabaya'an Tuhaniin, ayate bang ine pa'in Tuhaniin pu Nabi Musa la'i diyata' Punu Sinai diyalem ampatpū' bahangihin. Saguwa' ellew inin, payamante dahu' bang ine mapalabey si me' a'a Isra'elin la'i si kampude si po'on punuhin sasangde mangagad-ngagad katekka Nabi Musa balikin. Kēmon kite bi kata'uhante bi du we' kahunitan kite bi me' tubu' Apu' Adamin ngagad-ngagad samanta'an ga'i takaleta atawa kata'uhante kabaya'an Tuhaniin. Mura pe si kite ga'i ne ngagad, ga'i ne tapikilte Lapal Tuhaniin duk nuhut di kabaya'anten hadja. Hangkan, me' sōng tabatsate sabab me' a'a Isra'el masaley, importante para si kite bi – importante manamal. Mabaya' Tuhaniin **nolo'an kite bi** sabab aka-aka inin.

Si kapitulu tellumpukduwe batsate:

(Paglappas 32) ¹ *Pag kite me' a'ahin we' tiggel si Musa ga'i duwa'i amban diyata' punuhin, patipun siye pī pu si Harun duk pa'inde, "Na, si Musa, bakas bo'one kite bi paluwas amban lahat Misir, saguwa' ga'i kata'uhante bang ine ma'umantag si iyehin. **Manjari, hinanganun ne kite bi pagtuhante bi seddili duk niya' panuhante bi.**"*

² *Nambung si Harun, pa'inne, "Eddo'un bi me' dumelo bulawan andabin duk anakbin lella-dende duk bo'ohun bi pitu si aku."* ³ *Ubus, kēmon me' a'ahin ānande me' dumeloden duk bo'ode pī pu si Harun.*

⁴ *Eddo'ne bulawan bakas bino'oden duk tunewne duk hinangne limbagan tuhan-tuhan si bentuk anak sapi'. Ubus pag kitede, pa'inde, "O, ka'am, me' bangsa Isra'el, payamanun bi inin. O, tiya' ne limbagan tuhanten bi mamoo kite bi paluwas amban lahat Misirin."*

Tasabutnu ke bang ine hinang me' a'a Isra'elin? Ga' pe tiggel bakas pa'inde, "*Tuhut kami kēmon panganda'akan Tuhaniin!*" bu kuwe'itu kitete ne we' langgalande sara' ka'issa'in duk sara' kaduwe behu pangurung

Tuhan si siye mala'i si Punu Sinaihin! Bakas pa'in Tuhanin: Ka'issa': "Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku!" Kaduwe: "Da'a ka'am ngahinangan di bi me' patta'-patta' tuhan-tuhan!" Bu ine hinang me' a'a Isra'elin? Teyikutande Tuhanin bu hinangande diden limbagan tuhan-tuhan kuwe' bentuk anak sapi' kuwe' me' tuhan-tuhan bakas takitede mala'i si Misirin.

Ine jannen hangkan me' a'a Isra'elin magdayi'-dayi' neyikutan Tuhanin duk Lapalnen? Pegge' kabaya'anden we' niya' **tuhan-tuhande makajari takitede duk ta'antande**. Kuwe' siye me' a'a kuwe'itu inin, eddo'de pe ga'i tapikil Lapal Tuhanin saguwa' nuhut a'a duk addatden. Mura du nuhut a'a takite duk mataten, amban nuhut **Tuhan** mangga'i takitehin. Iye jannen hangkan me' tubu' Apu' Adam me' ekkahin, ganti'ande **Lapal Tuhan mato'ohin** duk **pikilan manusiya'** mangga' niya' tantu balinen.

Payamante ne kuwe'itu bang ine mapalabey pag ubus me' a'a Isra'elin ngahinangan dide limbagan anak sapi' bulawan. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 32) ⁵ *Pag kite si Harun inin ngahinang iye pagkurbanan si harapan anak sapi' miya'an duk pinasaplag we' ne, pa'inne, "Sumu niya' kādja'an pamahadje TUHANIN". ⁶ Pag sa sumuhin donga' me' a'ahin subu-subu pe bu eggasde me' kurbanin duk nōng siye me' kurban pagpasalamat. Ubus ningkolo' siye mangan duk nginum duk kuwat siye nganduhulan kinabaya'anden.*

Takalebi ke bang ine hinang Nabi Harunin? Pa'in Kitabin, "ngahinang iye pagkurbanan si harapan anak sapi' miya'an duk pa'inne, 'Sumu niya' kādja'an pamahadje TUHANIN' ". To'o ke iyan? Makajari ke me' a'a Isra'elin nambahayang duk mahadje TUHANIN sa miya'an? Bugtu' ga'i! Kata'uhante du we' **ga' palamud Tuhanin si kādja'an duk pagsambahayangde miya'an**. Na, kuwe'itu duma'in hadja langgalande sara' ka'issa' duk kaduweenen, saguwa' katellunen du isab, pa'inne: "Da'a sabbutun bi ēn TUHANIN bang ga' niya' kagunahanne." "Tuhan, iye TUHAN Maniya'in! Tuhan, Tuhan, Tuhan!" iye tina'atde duk beheden saguwa' ateyden tala du amban iye. Pagsambahayangde miya'an, ga' niya' gunane. Bissāde sabab Tuhanin ga' niya' baline. Pangampunden duk pasujudden ga' niya' hātine duk maka'astel Tuhanin hadja!

Na, ubuste ne istori miya'an:

(Paglappas 32) ⁷ *Ubus pa'in Tuhanin pu si Musa, "Duwa'i ne kew pī, pegge' me' a'anu bakas bino'onu mapaluwas amban lahat Misirin, magduse ne. ⁸ Magdayi'-dayi' ne siye pateyikut amban me' bakas panganda'akanku siyehin duk tiya' ne siye ngahinangan dide tuhan-tuhan bentuk anak sapi'. Bakas pasujud ne siye duk magkurban si*

iyē duk pa'inde, 'Inin tuhanbin, O, a'a Isra'el, iyē mamō'o ka'am mapaluwas amban lahat Misirin.' ”⁹ Pa'in Tuhanin pe pu si Musa, “Takiteku du me' a'a inin bu bennal du tuwas kōkden. ”¹⁰ Da'a ku pagesun. Astel ku manamal si siye. Paka'atanku siye, ubus bu hinangku me' tubu'nun bangsa hadje.”

¹¹ Saguwa' si Musa māku-māku te'ed si TUHAN, iyē pagtuhanannen, pa'inne, “O Tuhan,” pa'inne, “Da'a pagmulka'anun me' a'anun. Bakas tabangnu siye duk balakatnu mahadjehin duk bo'onu siye paluwas amban Misir. ”¹² Kaw pa'in me' a'a Misirin, ‘Na, kitebi? Iyē tapikil Tuhanden ngahinang la'at si siye duk papateyne siye la'i si me' kapunuhan duk ne siye ga' niya' tu'u diyalem dunya.’ Da'a ne kew astel, pindhun ne pikilannun duk da'a ne papihanun bala' me' a'anun. ”¹³ Esseb-essebun me' dara'akannun Ibrahim, si Ishak duk Isra'el. Esseb-essebun me' pananggupnu siyehin panapanu si di ēnnun, pa'innu: ‘Pa'ekkaku me' tubu'nun kuwe' ekkahan pote'an diyata' langitin duk pangurungku me' tubu'nun [lahat Kana'an] bakas pananggupku si siyehin, duk siye depu'nen salama-lama.’ ”¹⁴ Na, pinda Tuhanin ne pikilannen duk ga'i ne pagmulka'anne me' a'annen sa bakas pina'innen. ”¹⁵ Ubus, duwa'i ne si Musa amban diyata' punu duk bo'one me' duwe batu papan bakas panulatan panganda'akan Tuhanin keduwe-dengkepak. ”¹⁶ Tuhanin dihananne mangahinang me' batu papan iyan duk manulat me' sara'ne diyata'nen. ”¹⁷ Pag takale si Yussa' [iyē sawe' si Musahin] we' hidjul me' a'ahin duk magellang, pa'inne pu si Musa, “Niya' helling kuwe' magbono' la'i si kampu.” ”¹⁸ Nambung si Musa pa'inne, “Duma'in iyan helling kuwe' bang niya' nganda'ag bu duma'in isab helling kuwe' bang niya' tada'ag; niya' helling maglami-lami takaleku.”

¹⁹ Pag patapit si Musa si kampuhin duk takitene limbagan anak sapi' duk a'a magpansakin, astel iyē manamal duk hinantakan we' ne me' batu papan bino'onen duk *pessa' ne* la'i si po'on punu. ”²⁰ Eddo'ne anak sapi' bakas hininangden duk eggasne; ubus bu pinosak-posak we' ne pinagpolbos bu kanat-kanatne diyata' bohe' duk da'akne ininum si me' a'a Isra'elin. ”²¹ Pa'inne pu si Harun, “Bakas inumey kew we' me' a'a inin hangkan siye tabo'onu magduse hadje manamal sa miya'an?” ”²² “Da'a kew ngamā, Tuwan,” pa'in si Harun. “Kata'uhannu du we' me' a'a inin mura tabo'o si hinangan la'at. ”²³ Pa'inde si aku, ‘Hinanganun kami tuhan-tuhan panuhutan kami. Ga'i kata'uhan kami bang ine ma'umantag pu si Musa mamō'o kite bi paluwas amban Misirin.’ ”²⁴ Hangkan akahanku si siye, ‘Sine-sine ka'am tege pamulawan, pellusanun bi.’ Ubus pangurungde aku bulawanin, bu teppadanku iyan dem ebbut ubus bu paguwa' ne anak sapi' inin!” ”²⁵ Takite si Musa we' me' a'ahin ga'i ne ngatu sinagga', tabo'o ne we' napsuden pegge'

pinasagadan siye we' si Harun bu hangkan pinasayehan ne siye we' me' bantaden. ²⁶ *Manjari nengge si Musa si tarangka kampuden duk pa'inne, "Sine-sine ka'am mabaya' nuhut TUHANIN, pitu ka'am si aku." Ubus kēmon bangsa tubu' si Lebihin pi si iye.* ²⁷ *Ubus pa'inne si siye, "Inin bissā TUHAN pagtuhanan bangsa Isra'elin, pa'inne: 'Kēmon lella subey abitne bessinen. Lumengngan ka'am dem kampu amban dempōng pi si dempōng duk papateyun bi pungtina'ibin, bagaybin duk sawe'bi magtapit luma'in.'"* ²⁸ *Hininang we' me' tubu' si Lebihin sa panganda'akan si Musahin, bu ellew miya'an me' tellu ngibu me' a'a mamateyin....* ³⁵ *Ubus bu pinatekkahan we' TUHANIN saki me' a'ahin sabab bakas tahinangden duk anak sapi' hininang we' si Harunin.*

Puwas inin dina'ak Nabi Musa we' TUHANIN makbas batu hinang **duwe batu papan ganti' me' bakas pinessa'nen.** Si me' duwe batu papan inin nulat TUHANIN balik me' **sara'** bakas ilanggalan we' me' a'a Isra'elin. Hadje te'ed duse me' a'a Isra'elin! **Langgalande** ne sara' Tuhan masutsihin. Takite du we' la'at atey manusiya'in. Bisan ekka hāp hininang we' TUHANIN para si me' a'a Isra'elin, mura du siye tahala' amban lān mabentel minemes we' Tuhanin. Eddo'de du nuhut lān seddili, **hinangde ne di āgamade.** Eddo'de du nuhut lān hininangde dihananden. Teyikutande lān minemes we' Tuhanin duk sinna siye si āgama pinene'de dihananden. Sabbutde pe ēn Tuhanin, saguwa' ateyden tala amban Tuhan! Iye jānnen hangkan siye ngahinang bisan limbagan anak sapi', duk sinna siye si bakas hinanganden, duk teyikutande Tuhan ma'ellumin duk mabennalin.

Ine kabaya'an Tuhan pinanolo'an kitehin bi sabab istori inin? Kabaya'an Tuhanin we' mikil kite bi bang sa'ingge kite bi duk iye. Kaw niya' me' sinduwehin tapikilde, pa'inde: "Duma'in ku kuwe' me' a'a Isra'elin. Ga'i du teyikutanku Tuhanin bu nambahayang me' tuhan-tuhan." Ka'u, makapikil sa miya'anin, bugtu' ke we' ga' kew bakas nambahayang si tuhan-tuhan? Kaw ga' niya' limbagan bakas hinangannu dinun. Saguwa' tuhan-tuhanin duma'in hadja limbagan sinambahayang. Ine-ine ne, basta mas importante amban Tuhanin si kite bi, iye ne iyan **tuhan-tuhanten.** Tuhan-tuhanin makajari sin, atawa semmek, magbola, TV, diten (!), a'a seddili, atawa addat a'a dehellu. Niya' isab ngandel si tuhan-tuhanden kuwe' anting-anting atawa andarun. Sinduwehin isab iye tuhan-tuhanden me' addat āgamaden; mas importante si siye we' tuhutde waktu pagsambahayangin duk muwase amban pakale siye si Lapal Tuhanin! **Bisan ine-ine, basta ganti' Tuhanin duk mabennal amban iyehin, iye ne tuhan-tuhanin.**

Bang ka'u, ine atawa sine Tuhan pagtuhanannun? Ine atawa sine te'ed sinambahayangnun, TUHAN Maniya'in atawa tuhan-tuhan? Bang

ēn Tuhanin, si behenu hadja atawa diyalem ateynu? Niya' da bayu' pangilalehan a'a to'o nuhut Tuhanin duk a'a nuhut tuhan-tuhanin. Da bayu' inin **Lapal Tuhanin**. Ine tapikilnu te'edin sabab Lapal Tuhanin? Kata'uhannu ke Lapal Tuhanin? Kahagadnu ke iye? Kalasahannu ke Lapalnen dembūs-būs ateynun? Atawa kuwe' me' a'a Isra'elin kew? Pa'in Tuhanin sabab siye, *“Me' a'a inin, pahadjede ku duk behede saguwa' ateyden ga'i nuhut aku. Ga' gunane pagsambahayangde si akuhin pegge' me' pamanolo'den hinang-hinang a'a hadja bu pa'inde amban aku.”* (Mateo 15:8,9)

Bang ka'u, sa'ingge kew? Sine te'ed sinambahayangnun, TUHAN Maniya'in mangurung sara'ne mabentel pu Nabi Musahin? Kahagadnu ke Lapalnen? Atawa sandelnu si me' hinangannu magagama kuwe' me' a'a Isra'elin? Pa'in Kitab:

“Kēmon miya'an umantag si [me' a'a Isra'elin] supaya mintang me' a'ahin. Duk tasulat isab inin dem kitab supaya kite bi ga'i maghinangan kuwe' siye miya'an....Hangkan hep, me' bagayku kinalasahankun, halli'anun bi te'ed numba me' tuhan-tuhan. Ka'am iyan me' a'a ta'u mikil.” (1 Korinto 10:11,14,15) *“Saguwa' me' manayikutan akuhin hawal talewde bininasahin, duk me' mangalebbahan sandelde si akuhin...sasuku maghinangan la'at ...duk ngahinang-ngahinang sawe'ne, duk numba si me' tuhan-tuhan...iye suku'den pinapī siye dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin.”* (Pinakita'u 21:8) *“Kahagadte bi panaksi' manusiya'in. Pasōng basag panaksi' Tuhanin duk iye inin panaksi' Tuhan sabab [Manimbulin] bakas tapitu... duk ka'urunganne kite bi kata'u hangkan kata'uhante bi ne Tuhan mabennalin....Me' anak-ampuku, da'a ka'am magtuhan si me' seddili amban Tuhan mabennalin.”* (1 Yahiya 5:9,20,21)

Na, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin...

Bang programa balik, bang amban kabaya'an Tuhanin, payamante du bang ine palanu Tuhanin, supaya iye patenna' si me' a'a Isra'el madusehanin duk masi pe iye bentel.

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab da'akan importante inin amban dem Lapal Tuhanin:

“Da'a ka'am magtuhan si me' seddili amban Tuhan mabennalin!”
(1 Yahiya 5:21)

Wassalam

Lesson 40

Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin

Paglappas 24-40, Me' Sara' 16

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaletе we' pateyikut ne me' a'a Isra'elin amban TUHAN mangalekkat siye amban pamanyaga'an siye si lahat Misirin. Sasang pala'i Nabi Musa diyata' Punu Sinaihin pakasangane Lapal Tuhanin, me' a'a Isra'elin maghinang limbagan bulawan bentuk anak sapi' supaya niya' sambahayangde hinangde tuhande. Ellew inin niya' takaletе istori mas hāp amban dehelluhin. Saguwa' subey kite bi pakale pahāp-hāp pegge' lalem hātinin. Sōng takaletе we' dina'ak Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin we' Tuhanin ngahinang luma' tolda espesiyal te'ed supaya siye tatolo'anne bang sa'ingge siye makajari patapit si iye, magkasuwa' duk iye duk nambahayang iye. Taytel lesson ellew inin “**Luma' tolda pagharapan duk Tuhanin.**”

Batsate ne amban dem Kitab Tawrat, jūd Paglappas, kapitulu duwempukampat. Pa'in Kitabin:

(Paglappas 24) ¹⁶ *Sahaya TUHANIN padiyawa' pī si Punu Sinai. Diyalem ennem bahangi kadebbunan punuhin we' gabun, ubus bu ellew kapitu'nen ilinganan we' Tuhanin si Musa amban diyalem gabun.* ¹⁷ *Bang si me' a'a Isra'elin sahaya TUHANIN kuwe' bentuk ebbut hadje si punsak punuhin.* ¹⁸ *Ubus pa'asek si Musa dem gabun pamana'ikne punuhin. La'i iye diyata' punu ampatpū' ellew duk ampatpū' sangem.*

(Paglappas 25) ¹ *Pa'in Tuhanin pu si Musa,* ² *“Akahanun me' a'a Isra'elin we' subey siye nōng si aku. Teyima'un me' sinōnganden ihlas amban dem pangateyande.* ³ *Inin me' sinōngande subey tineyima'nu amban siyehin: bulawan, pilak duk tumbaga;* ⁴ *me' hilu bilu, taluk duk peyat duk tela pote' mahalga';* ⁵ *bulu kambing;* ⁵ *kuwit bili-bili*

inanjibin peyat duk kuwit sapi' hāp; kayu akasiya; ⁶ isellan hininang amban buwa' kayu jaytun para peyita'an; me' bayu'-bayu'an bengngi para pagsaget isellan duk pagsaget kamanyan supaya bengngi; ⁷ duk palmata onix duk palmata seddili pinatoket si semmek imam nakura'in. ⁸ Ubus, da'akun siye ngahinang para si aku luma' sutsi supaya ku patenna' si diyalemande. ⁹ Hinangun luma' sutsi inin duk kēmon panyapne diyalemnen sali' te'ed duk suntu'an sōng pinakitehanku si ka'uhin."

Takalebi ke bang ine pina'in Tuhan pu Nabi Musahin? Niya' akahanne iye meke'ulali' te'ed! Maggara' Tuhanin patenna' diyaleman me' a'a Isra'elin, diyaleman me' a'a daran bakas magduse si iyehin! Tuhanin langkew manamal duk sutsi, ine jānnen hangkan iye mabaya' patenna' si a'a dusehan kuwe' siyehin? Tuhanin niyawa du hadja duk ga' niya' nesessita si iye, ine jānnen hangkan iye ngatu missā si me' tubu' Apu' Adam maneyikutan iyehin? Bakas takaleta ne metu'uhin we' pinapanjari manusiya'in we' Tuhanin neppu iye pegge' kabaya'annen magtuhut iye duk siye. Sabab duse manusiya'in bekkat ne pagtuhutde miya'an saguwa' minemes we' Tuhanin lān mabentelin supaya me' a'ahin makajari balik si iye. Sabab maksudne salama-lamahin duk sabab ase'ne mahadje si me' a'a madusehanin hangkan gara' TUHAN Maniya'in we' patenna' iye sampay sahayane mahadjehin diyalem me' a'a Isra'elin. Sabab **luma' tolda espesiyal manamalin** duk sabab **sara' espesiyalin** isab mabaya' Tuhanin magpakite bang sa'ingge me' tubu' Apu' Adamin makajari patapit si iye. Bakas takaleta ne inin: pegge' sutsi Tuhanin ga'i du makajari medusehanin pī hadja si iye duk magtuhut duk Tuhanin. Iye jānnen hangkan da'ak Tuhanin me' a'a Isra'elin ngahinang luma' tolda espesiyal para si iye supaya iye la'i diyalemande – duk matalep pala'ihannen si sutsinen duk sahayanen. Inin du isab, sabab luma' tolda espesiyal inin, gara' Tuhanin magtolo' ekka importante sabab dinen duk sabab Manimbul ginara'ne pinapitu si dunyahin. Tolo'ne iyan sampay si me' a'a si pesōnganin pe.

Pesōng-sōng payamante bang ine dina'ak Tuhan pu si Nabi Musahin sabab patenna'an sōng hininang we' me' a'a Isra'el para si iyehin. Saguwa' subey dahu' tasabutte we' duma'in hangkan da'ak Tuhanin ngahinang luma' tolda para si iye we' niya' subey luma' patenna'anne! Duma'in! Tuhan Malangkewin, iye mamapanjari dunyahin duk kēmon diyalemnen ga'i du patenna' si luma' hininang we' manusiya'! Diyalem Sulat Kanabihanin pa'in TUHANIN dihananne, pa'inne, “*Langitin siya paningkolo'anku magsultanin duk dunyahin pahalihan bettiskun. Ga' niya' luma' tahinangbi patenna'anku, duk ga' isab niya' tahinangbi pahalihanku. Pegge' aku du mangahinang langit duk dunyahin!*” (Shi'ya 66:1,2; Hinangan 7:48,49)

Na, ine te' jānnen hangkan da'ak Tuhanin me' a'a Isra'elin ngahinang luma' tolda patenna'an niyawanen duk sahayanen? Kuwe' bakas pina'inte ne ensini'in, mabaya' Tuhanin nolo'an me' a'a Isra'elin duk kēmon me' tubu' Apu' Adamin we' mabaya' te'ed iye **magtuhut** duk siye. Mabaya' Tuhanin magpakite si siye **umbaga'an** bang sa'ingge a'ahin makajari inampun duseden duk patut siye ellum si harapan Tuhanin la'i si surga' salama-lama!

Hangkan da'ak Tuhanin Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin ngahinang luma' tolda para si iye supaya niya' patenna'anne diyalemande. Saguwa' Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin duma'in kuwe' luma' tolda sinduwehin. Bennial du, diyalem Kitab, niya' sempuklime kapitulu sinulat magaka bang sa'ingge subey hinangande Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin! Importante du me' kapitulu inin, saguwa' ga' niya' taymte missā sabab kēmon diyalemnen. Makajari hadja kite bi missā sabab me' importante manamalin.

Inin subey dahu' kata'uhanbi sabab Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin. Pa'in Tuhanin pu Nabi Musa we' niya' subey **duwe bilik**. Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin dembuwa' hadja luma', saguwa' niya' **koltena** hāp manamal duk subuk hinang duwe bilik diyalemnen.

Bilik tagna'in inēnan **Bilik Sutsihin**. Ga' niya' makajari padiyalem bilik inin luwal me' imamin. Me' imamin tapene' we' Tuhanin amban me' tubu' Nabi Harun bu subey siye manumbali' hayep pagkurban makadebbun dusehin. Niya' tellu bayu' diyalem bilik iyan: lamisahan bulawan pagtugtugan kamanyan, palita'an isellan, duk lamisahan pagbettadan pan. Pan inin esesiyal isab bu sinōngan si Tuhan panambahayang iye.

Bilik kaduwenen diyalem luma' tolda inin inēnan **Bilik Tamanan Masutsihin**. Inēnan iye Bilik Tamanan Masutsihin pegge' bang ubus ne luma' tolda inin maggara' Tuhanin we' duwa'i iye pī supaya penno'anne bilikin duk sahayane mahadjehin. Bilik Tamanan Masutsihin umbaga'an surga'in. Hangkan bilik miya'an para si Tuhanin hadja! Hangkan inakahan we' Tuhanin Nabi Musa we' sine-sine pī padiyalem Bilik Tamanan Masutsi iyan matey du! Ga' niya' makajari padiyalem Bilik Tamanan Masutsihin luwal Nakura' Imamin, bu tapī hadja iye mintedde den tahun. Bu pesōng pe, bang iye padiyalem, subey iye mo'o laha' kurban sabab di dusenen duk duse me' a'ahin sa bakas panganda'akan Tuhanin.

Diyalem Bilik Tamanan Masutsihin, niya' subey dembuwa' ba'ul hininang amban kayu akasiya bu pinutus duk bulawan, sa bakas panganda'akan Nabi Musa we' Tuhanin. Ba'ul inin inēnan **Ba'ul Pagjanji'an**. Diyalem ba'ul pagjanji'anin subey inenna' la'i me' duwe batu papan bakas panulatan me' Sempū' Sara'in. Lekkeb ba'ulin bulawan. Mintedde den tahun Nakura' Imamin subey pisikanne lekkeb inin duk

laha' kurban supaya ampun Tuhanin me' duse me' a'a Isra'elin. Hangkan lekkeb inin inēnan we' Tuhanin **Lugal Pagampunan**.

Ubus, pinakitehan we' Tuhanin pu Nabi Musa we' subey hinangande **dinding lame** paliput si Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin. Dinding inin subey koltina pote', langkew duk taha'. Si dinding koltina inin subey hinangande **dembuwa' gawang**. Hangkan ga' niya' makajari padiyalem si lame Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin bang ga'i du iye palabey amban gawang inin. Tapit si gawang diyalem lamehin, dina'ak siye we' Tuhanin subey **pagkurbananin** hininang duk tumbaga. Sine-sine pa'asek si gawang padiyalem lamehin subey dahu' iye palabey si pagkurbananin. Mabaya' Tuhanin nolo'an me' a'a Isra'elin duk kēmon tubu' Apu' Adamin lānin bang sa'ingge siye subey patapit si Tuhan. Sa'ingge siye subey patapit si Tuhan? Patapit siye sabab laha' kurbanin.

Sine-sine mabaya' pa'asek si lame “patenna'an Tuhanin” subey siye magkurban – bu iyan kuwe' pagbayedde sabab duseden. Tinolo'an we' Tuhanin me' a'a Isra'elin we' **ga' niya' makajari patapit si Tuhan luwal bang niya' laha' kurban bu'us**. Hangkan pa'in Tuhanin pu Nabi Musa, pa'inne, “*Sasuku pinapanjariku tege napas, bang ga' niya' laha'ne ga'i iye ellum. Duk da'akte ka'am magkurban hayep supaya laha'nen ganti' laha'bin supaya inampun dusebin. Laha' kurban mabu'usin hep ganti' umulin supaya a'ahin ta'ampun.*” (Me' Sara' 17:11)

Hangkan masa miya'an, bang niya' a'a mabaya' nambahayang Tuhanin subey dahu' iye magkurban hayep supaya ta'ampun dusenen. A'a manambahayangin subey bo'one hayepin si lame Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin, sapi' lella ke atawa bili-bili atawa manuk-manuk. Si harapan pagkurbananin subey bettadne tangannen diyata' kōk kurban bino'onen, magbennal si Tuhan we' dusehan iye duk pata' iye matey sabab dusenen. Ubus maki sumbali'ne hayepin. Ubus iyan, dembuwa' me' imamin ngeddo' laha' kurbanin, pisikanne diyata' pagkurbananin duk paliput si pagkurbananin ubus bu eggasne kurbanin diyata' pagkurbananin. Bang hinangde sa miya'an inampun we' Tuhanin duse a'ahin pegge' matey ne hayep ga' niya' dusenen ganti' a'ahin.

Sigi-sigi subey magkurban sa miya'an me' a'a Isra'elin kahaba' tahun. Saguwa' ga'i makajari we' Tuhanin kasulutan salama-lama si kurban hayepin pegge' sutsi iye. Me' kurbanin umbaga'an dahu' hadja para si **Mangalekkat** mapitu si dunyahin duk matey ganti' me' madusehanin. Bang tekka ne iye duk matey ganti' a'ahin, maki ne **te'ed** ampun Tuhanin duse me' tubu' Apu' Adamin bu masi pe iye bentel.

Supaya niya' umbaga'an me' a'a Isra'elin bang ine hinang Mangalekkatin si me' madusehanin si pesōngan, da'ak Tuhanin siye we' niya' subey dambuwa' ellew kahaba' tahun, hap pī Nakura' Imamden diyalem Bilik Tamanan Masutsihin. Ellew iyan inēnan

Ellew Pagampunin. Ellew dembuwa' miya'an hadja patut Nakura' Imamin padiyalem Bilik Tamanan Masutshin duk misik laha' si lugal pagampunan diyata' ba'ul pagjanji'anin. Ga'i iye makajari padiyalem Bilik Tamanan Masutshin bang ga' niya' bo'one laha' hayep ga' niya' salla'ne bu sōnganne si Tuhan para si di dusenen duk me' duse me' a'ahin kēmon. Sabab kēmon inin magpakite Tuhanin bang sa'ingge pitu Mangalekkatin, matey duk bu'us laha'nen supaya inampun we' Tuhanin madusehanin duk tineyima' siye we' ne si pana'ananne salama-lama!

Na, me' pagkasiku mapakalehin, lalem te'ed duk hāp lessonten bi ellew inin. Ekka pe mabaya' pamanolo' kami sabab inin. Saguwa' sōng taym ne. Saguwa' niya' pe dembuwa' subey tasabutbi sabab Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin. Si kapitulu si tuggu jūd Paglappasin pa'in Kitabin:

*“Na, ubus ne hininang we' me' a'a Isra'elin kēmon sa bakas panganda'akan TUHAN pu si Musahin. Ililing we' si Musa bakas hininangden duk takitene we' to'o du bakas tuhutde kēmon sa bakas panganda'akan TUHANIN. Ubus pinākuhan ledjiki' siye we' si Musa....Manjari kadebbunan we' gabunin Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin duk **penno' we' sahaya** TUHANIN **Bilik Tamanan Masutshin**. Bang si Musa ga'i iye makajari pa'asek dem Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin pegge' gabunin pabettad diyata'ne duk sahaya TUHANIN makapenno' iyehin.”* (Paglappas 39:42,43; 40:34,35)

Kitebi ke bang ine mapalabeyin? Pag ubus ne Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin, duwa'i sahaya Tuhanin pī si luma' tolda miya'an duk penno'anne Lugal Masutshin duk sinag sahaya Tuhanin pesōng pe amban sahaya ellewin! Saguwa' subey tasabutte we' si kēmon inin hinang Tuhanin hadja umbaga'an duk magpakite we' mas pesōng pe hāpnen bang pitu Mangalekkatin amban surga' duk patenna' si diyaleman me' manusiya'. **Mangalekkatin du, iye “Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhan” mabennalin.** Pinapitu iye we' Tuhanin supaya kite bi magtuhut duk iye salama-lama! Sinulat hep dem Kitab Injil, pina'in:

*“Ga' pe dunya inin pinapanjari asal andang ne Lapalin. Lapalin magdambuwa' duk Tuhanin duk Lapalin Tuhanin ne....**Lapalin palahil tu'u si dunya tege baran manusiya' duk patenna' diyaleman manusiya'**. Takite kami balakatnen duk sahayanen!....Iye ne hep inin dalil ganti' bili-bili pangurung Tuhanin pagkurban para si manusiya'in. Iye inin mamuwasan duse manusiya'in kēmon!”* (Yahiya 1:1,14,29)

Awe', Mangalekkatin iye **manumanan kēmon** umbaga'an Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin duk kurban hayepin, pegge' duma'in hadja

iyē pitu si dunya **patenna' diyaleman manusiya'in** saguwa' matey isab iye **bu'us laha'nen** – pegge' iye Kurban Ga' Niya' Salla'ne para si me' a'a madusehanin – supaya kite bi makajari magtuhut duk Tuhanin salama-lama!

Me' bakas ta'ayate ellew inin, hunit ke tasabut? Subey kata'uhante we' bang petekka niya' hunit tasabut diyalem Lapal Tuhanin, saguwa' duma'in iye hātinen hangkan hunit we' ga'i to'o! Subey ga'i takeyipatte we' pa'in TUHANIN dihananne: *“Pikilankun duma'in kuwe' pikilanbin, bu me' hinangankun duma'in kuwe' hinanganbin!...Kuwe' langitin langkew amban dunyahin sa miya'an du isab langkew hinangankun amban hinanganbin duk pikilankun amban pikilanbin!”* (Shi'ya 55:8,9)

Na, taym ne....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin. Niya' pe me' ayat para si ka'am amban dem Kitab, pa'inne:

“Asal ga'i te'ed takila-kila ase' Tuhan si kitehin bi kēmon. Lalem manamal kata'unen duk kata'uhanne kēmon. Ga'i tahātite pikilannen. Ga'i tahātite me' hinangannen! Sine mangata'uhan pikilan Tuhanin? Sine mamananolo'an iyehin?...Pegge' Tuhanin magpapanjari kēmon-kēmonin. Iye magbaya'in duk kēmon pinapanjari we' ne supaya iye tapudji. Pudjite bi Tuhanin ga' tamanan. Amin.” (Roma 11:33-36)

Wassalam

Lesson 41

Ga'i kahagad me' a'a bangsa Isra'elin

Paglista 13,14

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Pala'us ne kite bi ngaya amban dem Kitab Tawrat. Kata'uhanbi hep we' Kitab Tawratin iye tagna' Sulat me' Kanabihanin. Duk diyalem Kitab Tawrat, niya' limen jūd. Dem jūd tagna'in, inēnan **Panagna'an**, ta'ayate bang sa'ingge dusehin pa'asek dem dunya duk we' sabab dusehin niya' kabinsana'an, kamatey duk hukuman. Saguwa' bakas takaleta isab we' niya' gara' Tuhanin supaya Apu' Adam duk me' tubu'nen tatimbul amban hukuman sabab duseden, hātinen tatimbul amban pinadem ebbut narka'. Bakas ta'ayate ne we' nanggung Tuhanin mapitu dembuwa' Manimbulin matey ganti' madusehanin supaya Tuhanin maka'ampun duse duk masi pe iye bentel. Bakas ta'ayate isab dem jūd Panagna'an we' pene' Tuhanin Nabi Ibrahim duk nanggung iye we' hinangne iye bangsa hadje duk we' amban bangsa inin paguwa' me' nabihin duk ujudnen paguwa' Manimbul dunyahin.

Si jūd kaduwenen dem Kitab Tawratin, inēnan **Paglappas**, ta'ayate bang sa'ingge me' tubu' Nabi Ibrahim, me' a'a bangsa Isra'elin, tinimbul we' Tuhanin amban pamanyaga'an siye si lahat Misirin pinalabey amban Nabi Musa. Bo'o Tuhanin me' bangsa Isra'elin tahala' amban lahat Misir duk pandu'anne siye diyalem lahat toho' manamal duk ga'i tataneman pī si Punu Sinai. La'i si punu miya'an pangurungne siye sara'nen duk tolo'anne siye lān pagkurbanin, we' niya' hayep subey matey ganti' a'ahin supaya Tuhanin maka'ampun duse a'ahin.

Si lesson dehelluhin ta'ayate we' da'ak Tuhanin Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin ngahinang **Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin** duk subey hinangde hāp manamal, pegge' mabaya' Tuhanin patenna' si diyalemande. Pag memes ne kēmon, “*kadebbunan we' gabunin Luma'*”

Tolda Pagharapan duk Tuhanin duk penno' we' sahaya TUHANIN Bilik Tamanan Masutsihin.” (Paglappas 40:34) Pakitehan Tuhanin si me' a'a Isra'elin we' mabaya' te'ed iye magtuhut duk siye, saguwa' pakitehanne isab siye we' ga' niya' makajari patapit si iye luwal bang niya' laha' kurban bakas pagkurban la'i si pagkurbanan si bihing gawang Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin. Luma' Pagharapan duk Tuhanin sampay me' kurbanin **umbaga'an hadja duk kuwe' bentuk lingew Manimbulin hadja** mapitu si pesōngan si dunya amban surga'in. Patenna' iye tu'u si dunya duk matey bu'us laha'nen manjari kurban mekepuwas dusehin.

Dem **katellu jūd Kitab Tawratin**, inēnan **Me' Sara'**, sinulat we' Nabi Musa me' sara' magpahāti te'ed bang sa'ingge me' a'a Isra'elin subey nōng si Tuhan me' kurbanden supaya puwas duseden. Lalem te'ed jūd inin duk ga' niya' taymte mayam si kēmon diyalemnen. Bang ta'ayabi jūd inin dihananbi, takitebi duwe bissā sinulat la'i labi min duwe hatu. Me' tolo' ma'ekkahin diyalem jūd inin to'o du sabab me' duwe bissā inin. Me' duwe bissā importante inin **“Sutsi”** duk **“Laha”**. Ine jānnen hangkan duwe bissā inin daran tina'at dem jūd inin? Pegge' importante te'ed we' a'ahin subey tasabutde inin, we' **sutsi Tuhanin** duk we' **“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us!”** (Hibrani 9:22) Jūd katellu diyalem Kitab Tawratin nolo'an me' a'a Isra'el masaley bang sa'ingge a'a madusehanin – kuwe' bantuk lege siye we' duse – makajari patapit si Tuhan masutsihin. Pakitehan Tuhanin papasti' we' ga' niya' makajari patapit si iye, luwal bang niya' laha' kurban. Bu kurban iyan umbaga'an Manimbul Masutsihin mapitu si dunya si pesōnganin bu matey ganti' madusehanin supaya kabayedan duseden.

Na, kuwe'itu payamante ne si **jūd ka'ampat** diyalem Kitab Tawratin, jūd inēnan **Paglista**. Diyalem jūd inin batsate sabab me' bangsa Isra'el patenna' la'i si po'on punu Sinai me' den tahun. Sasang tahun inin ekka tinolo'an siye we' Tuhanin duk inurungan kata'u Nabi Musa nulat ma'ekkahin me' tabatsate diyalem Kitab Tawrat kuwe'itu inin.

Saguwa' duma'in iye niat Tuhanin we' patenna' me' bangsa Isra'elin diyalem lahat toho' duk ga'i tataneman miya'an salama-lama. Hangkan dembuwa' ellew da'ak Tuhanin siye tahala' duk lumengngan duk pala'us si lahat hāp manamal bakas pananggupne siyehin, hātinin lahat Kana'an. Inakahan kite dem Kitab we' ellew patahala'de amban Sinaihin, pa'angkat gabunin ngadebbunan Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin duk padehellu amban siye. **TUHANIN dihananne** mandu'an siyehin, padehellu iye diyalem **gabun** bang ellew duk dem **kayat ebbut** bang sangem supaya tapakitehanne siye lānin.

Hangkan me' bangsa Isra'elin nuhut gabunin bang ellew duk kayat ebbutin bang sangem taman tekka siye si taras lahat Kana'an, lahat bakas pananggup Tuhan pu Nabi Ibrahimin duk tubu'nen masaley. Ga'

takeyipat Tuhanin sanggupnen. **Pegge' kapangandelan Tuhanin duk balakatan iye, tekka ne me' a'a Isra'elin si taras lahat Kana'an, iye lahat inēnan kuwe'itu Isra'el atawa Palestine.**

Saguwa' lahat Kana'anin penno' ne we' a'a. Ekka me' a'a Kana'anin duk balakatan siye. Sa'ingge me' bangsa Isra'elin makajari magdapu' si lahat miya'an? Bang amban siye hadja ga'i makajari, saguwa' **Tuhanin sōng pangurungne si siye lahat miya'an.** Ga' niya' hunit bang si Tuhan! Bakas nanggung Tuhanin pu Nabi Ibrahim, pa'inne: *“Pangurungku lahat Kana'an inin si me' tubu'nun!”* Maggara' ne Tuhanin mapatey me' a'a Kana'anin duk padapu'ne lahat miya'an si me' tubu' Nabi Ibrahim, me' bangsa Isra'elin. Importante te'ed we' tasabutte we' ekka te'ed me' duse a'a Kana'anin. Hadje duseden pegge' ba'isan siye manamal duk bisan anakden sōngande pagkurban si tuhan-tuhanden. Bakas pasensiya Tuhanin si me' a'a Kana'anin, saguwa' sigi-sigi pesōngde me' hinangande meke'ia'-iya' duk magdusehin. Hangkan maggara' Tuhanin ngurungan lahatden si me' bangsa Isra'el.

Na, kuwe'itu batsate ne amban dem jūd ka'ampat dem Kitab Tawratin duk kata'uhante bang ine palabey si me' a'a Isra'elin pag tekka siye si taras lahat Kana'an. Diyalem kapitulu sempuktellu pa'in Kitabin:

(Paglista 13) ¹ *Pa'in Tuhanin pu si Musa,* ² *“Da'akun me' lella sinduwehin pī ngaliling lahat Kana'an, sōng pangurungku si me' a'a Isra'elin. Amban kēmon bangsaden da'akun pī dembuwa' me' nakura'den.”* ³ *Hangkan, pegge' dina'ak we' TUHANIN, da'akne sempukduwe lella pī amban pala'ihande, lahat toho' inēnan Paran miya'an...* ²¹ *Ubus lumengngan ne siye ngaliling lahatin....*

²⁵ *Pag ubus ampatpū' bahangi, balik ne siye amban pangalilingande lahatin.* ²⁶ *Balik siye pī pu si Musa duk si Harun duk kēmon bangsa Isra'elin hap Kades si lahat toho' inēnan Paranin. Ubus magsuwi-suwi ne siye pu si Musa duk si Harun duk si kēmon magtipun mala'ihin duk pakitehande siye me' buwa' kayu si lahat miya'an.* ²⁷ *Inin inakahande si Musahin: “Pī kami si lahat sa bakas dina'aknun, bu hāp te'ed lahatin, kuwe' bentuk hāp ka'ellumanin; ine-ine tinanem atawa me' hayep inipat magjatu hadja! O, tiya' buwa' kayunen.* ²⁸ *Saguwa' me' a'a mapatenna' mala'ihin basag te'ed, duk puwebloden hadje te'ed duk haget kuwe' kuta'. Niya' isab takite kami a'a langkew duk hadje, tubu'an Anakim!”*

³⁰ *Ubus missā si Kaleb, dembuwa' me' lella bakas mangaliling lahatin, supaya padeheng me' a'ahin muggutan si Musa, pa'inne, “Subey kite bi pī magdapu' si lahat miya'an, pegge' bugtu' takole' kami!”* ³¹ *Saguwa' me' lella sinduwehin bakas sawe'de magtuhutin*

pa'inde, “Ga'i makajari usa'te bi me' a'a miya'an; pesōng siye basag amban kite bi!”³² La'at inakade si me' a'a Isra'elin sabab lahat bakas ililingden. Pa'inde, “Ga'i makajari patenna'an lahat iyan. Kēmon me' a'a takite kamihin langkew duk hadje te'ed.”³³ Ngite kami tubu'an Anakim la'i, me' tubu' me' Nepilim masaley.... Pangalessahan kami di kamihin kuwe' sa' hadjehan ampan si matahande.”

(Paglista 14)¹ Magkilahap kēmon me' a'ahin pegge' kadahitan siye duk **magtāring** siye sangem miya'an.² Kēmon me' a'a Isra'elin **muggutan** si Musa duk si Harun, duk kēmon siye pa'inde, “Hāp pe kite bi miya'an matey la'i si Misir, atawa tu'u si lahat matoho' inin!”³ We'ey kite bi bo'o TUHANIN pitu si lahat inin duk kite bi matey magbono'? Bugtu' siggewde andaten duk me' anakten kuwe' tinaban. Hāp pe kite bi balik hap Misir!”⁴ Ubus pa'inde dangan pī si dangan, “Subey kite bi mene' nakura' seddili duk pī kite bi balik hap Misir!”⁵ Ubus si Musa duk si Harun pakapang si harapan kēmon me' a'a Isra'el magtipun mala'ihin. (Tinalew siye, kaw siye pagmulka'an we' Tuhanin.)⁶ Si **Yussa'** anak si Nun duk **Kaleb** anak Jepunne, kaduwangan siye bakas nuhut ngaliling lahatin, suse manamal hangkan garetde semmekden⁷ duk pa'inde si kēmon me' a'ahin, “Lahat bakas pabutasan kamihin hāp te'ed manamal.⁸ Bang kahāpan TUHANIN si kite bi, bo'one kite bi diyalem lahat iyan duk pangurungne kite bi lahatin, iye lahat hāp te'ed ka'ellumanin; ine-ine tinanem atawa me' hayep inipat magjatu hadja.⁹ Da'a hadja ka'am nguntara si TUHAN. Duk da'a ka'am tinalew si me' a'a lahat miya'an pegge' nganda'ag du kite bi mura. Me' tuhan-tuhanden ga'i ne basag, **saguwa' tinabangan kite bi we' TUHAN Maniya'in**. Da'a ka'am tinalew si siye.”

¹⁰ **Saguwa' kēmon me' a'a magtipun mala'ihin missā ne we' sōng papateyde siye tinibag**. Ubus pabagala si kēmon me' a'a Isra'elin sahaya TUHANIN si Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin.¹¹ Pa'in TUHANIN pu si Musa, “**Sumiyan pe ku pinahadje we' me' a'a inin? Sumiyan pe siye ngatu kahagad si aku? Bisan pe ekka hinanganku meke'ulali' si matahande, masi pe siye ga'i kahagad!**”

Na, padeheng ne dahu' kite bi. Takalebi ke bang sa'ingge langgalan me' a'a Isra'elin sara' Tuhanin duk palanggalande iye bissā? Takite bi ke we' ga'i siye kahagad? Tahātibi ke we' tuksa'de Tuhanin we' ga'i tumananne sanggupnen? Awe', ellew miya'an magduse te'ed me' a'a Isra'elin pegge' ga'i kahagadde pananggup Tuhanin we' pangurungne siye lahat Kana'anin. **Ga'i kahagadde me' bakas pananggup Tuhan** pu Nabi Ibrahimin, Nabi Ishakin, Nabi Yakubin, Nabi Yusupin, duk Nabi Musahin. Sali' du siye duk me' a'a ma'ekka kuwe'itu inin, pa'inde,

“Kahagad kami si Tuhan duk me' nabinen!” Saguwa' ga'i du to'o we' kahagad te'ed siye si Tuhan duk ga'i du siye kahagad si me' nabihin. Pegge' ga'i kahagadde me' sanggup Tuhanin palabey amban me' nabinen kuwe' sinulat dem Kitabin! Bang a'ahin ga'i kahagad si Tuhan, magduse iye manamal.

Na pala'us ne kite bi si istori dem Kitab Tawratin.

(Paglista 14) ²⁶ *Pa'in TUHANIN pu si Musa duk si Harun:* ²⁷ “Sumiyan padeheng me' a'a mala'at inin muggutan aku? Takaleku du kēmon bissā me' bangsa Isra'elin nguntarahan aku. ²⁸ Hangkan akahanun siye, ‘Tatantuku ka'ellumkun, pa'in Tuhanin, tatantuku we' tahinangku si ka'am me' bakas pina'inbin: ²⁹ **Matey ka'am tu'u si lahat toho' inin.** Kēmon me' lellahin matey, me' duwempū' tahun ne umulden atawa labi, me' bakas talistahin duk bakas mamuggutan akuhin. ³⁰ Ga' ka'am niya' umasek dem lahat bakas pananggupku patenna'anbin, luwal du si **Kaleb** anak Jepunnehin duk si **Yussa'** anak si Nunin, siye ga'i mamateyin. ³¹ **Bang sabab me' anakbi** bakas pina'inbin we' siniggew siye duk tinaban, bo'oku siye pi si lahat bakas tineyikutanbin supaya siye sinna la'i. ³² Saguwa' ka'am, matey ka'am si lahat toho' inin...’ ³⁵ *Aku, TUHANIN, mamissāhin, duk tantu du hinangku me' pina'inkun si me' a'a mala'at inin pegge' magtipun siye nguntarahan aku. Ubusku siye tu'u si lahat matoho' inin; matey siye tu'u.”*

³⁶ *Ubus, pag balik me' sempū' lella bakas dina'ak si Musa magliling lahatin sabab suwi-suwide mala'at sabab lahatin tabo'ode kēmon me' a'ahin muggutan si Musa. ³⁷ Me' sempū' lella magpalata' suwi-suwi mala'at sabab lahatin, tewwa' saki makamatey bu matey siye. ³⁸ Luwal si Yussa'....duk si Kaleb... ga' matewwa' saki makamateyin (pegge' kahagadde bissā Tuhanin.)*

Kitete si inin we' ga'i ngatu me' a'a Isra'elin kahagad si TUHANIN bisan siye paluwasne amban antanan sultan Misirin duk bo'one ne siye hap taras lahat Kana'an. Ine hinang Tuhanin si me' mangga'i makahagad si lapalnen? Hukuman Tuhan si siyehin, matey siye la'i si lahat matoho' miya'an! Ine jānnen hangkan me' a'a bahi' si a'a Isra'el masa miya'an ga'i umasek si lahat Kana'an? **Pegge' ga'i siye ngatu kahagad si Lapal Tuhanin!**

Me' bagayku, la'at te'ed bang a'ahin ga'i ngatu kahagad si Lapal Tuhanin. Kēmon mangga'i mangatu makahagad si iyehin, subey illega we' Tuhanin. Sine-sine ngisas Tuhanin duk ga'i hinangne ine me' pina'inne dem Kitabne masutsihin, kuwe' ēnanne Tuhanin dusta'an duk ga'i makajari we' sinakup iye dem pagbaya'an Tuhan salama-lamahin! Ga'i du mabaya' Tuhanin we' niya' pasape' amban iye sabab ga'i pakahagadnen. Mabaya' Tuhanin we' kēmon a'a kahagad si me' Aka-aka

Hāp sabab lān pagtimbul bakas minemesnen. Saguwa' dangan-dangan me' a'ahin subey patibūsne di pikilannen. Sine-sine ga'i ngatu kahagad si Lapal Tuhanin, pasape' iye amban Tuhanin salama-lama. Pakalehun bi me' bissā Niyawa Tuhan pinalabeyne amban me' nabinen, pa'inne:

“Bang takalebi suwala Tuhanin missā ellew inin, da'a ka'am magtuwas atey kuwe' me' kapapu'anbi masaley ga'i ngatu nuhut Tuhanin. Masa miya'an la'i si lahat toho' manamal sinuleyan we' de Tuhanin bang niya' ke tahnangne si siye.....Me' pagkasiku, subey ka'am pahatul-hatul te'ed kaw niya' ka'am lu'u la'atan pagateybin, duk ga'i kahagad duk tayikutanbi ne Tuhan ma'ellumin!” (Hibrani 3:7,8,12; Jabur 95:7-11)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin si lesson mapaturulin takaleta du bang sa'ingge matey me' mangga'i makahagad si Tuhanin la'i si lahat toho' manamal sa bakas panungga' Tuhanin....

Karayaw iledjiki'an ka'am sasang tapikilbi me' bissā amban Kitab Masutsihin, pa'inne:

“Me' pagkasiku, subey ka'am pahatul-hatul te'ed kaw niya' ka'am lu'u la'atan pagateybin, duk ga'i kahagad duk tayikutanbi ne Tuhan ma'ellumin!” (Hibrani 3:12)

Wassalam

Lesson 42

Sawe tumbagahin

Paglista 20, 21

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin, si jūd ka'ampat dem Kitab Tawratin, si jūd Paglista, takaleta we' me' bangsa Isra'elin tekka ne la'i si taras lahat Kana'an, lahat bakas pananggup Tuhan pu Nabi Ibrahimin, Nabi Ishakin, Nabi Yakubin duk me' tubu'den. Maggara' Tuhanin matahala' me' a'a mahadje duk malangkew duk mala'at mapatenna' si lahat miya'an duk pangurungne kēmon si me' a'a Isra'el. Saguwa' me' a'a Isra'el ma'ekkahin, tinalew si me' a'a miya'an duk **ga'i siye kahagad si pananggup Tuhanin** we' pangurunge si siye lahat Kana'anin.

Ubus tabatsate bang sa'ingge sōng pangahukum Tuhan me' a'a Isra'elin pegge' ga'i siye kahagad. Pa'inne si siye,

“Ga' ka'am niya' umasek dem lahat bakas pananggupku patenna'anbin, luwal du si Kaleb... duk si Yussa'.. siye ga'i mamateyin pegge' seddili pikilanden duk nuhut siye aku dambūs-būs ateyden. Bang sabab me' anakbi bakas pina'inbin we' siniggew siye duk tinaban, bo'oku siye pi si lahat bakas tineyikutanbin supaya siye sinna la'i. Saguwa' ka'am, matey ka'am si lahat toho' inin.” (Paglista 14:30-32)

Subey te'ed tahātite we' mabaya' te'ed Tuhanin ngurung kahāpan duk ledjiki' si me' a'a Isra'elin. **Saguwa' ga'i iye makajari ngaledjiki'an siye pegge' ga'i siye kahagad.** Pegge' ga'i siye ngatu kahagad si me' bakas pananggup TUHANIN, hukuman Tuhan si me' a'a Isra'elin subey siye maglagin-lagin la'i dem lahat matoho' manamal miya'an dem ampatpū' tahun, taman ga'i ubus matey kēmon me' a'a mangga'i makahagadin amban duwempū' tahun umulnen atawa labi masa miya'an.

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa dem jūd Paglista duk takaleta bi bang ine ma'umantag pag sōng ubus ne me' ampatpū' tahun paglagin-lagin me' a'a Isra'el dem lahat matoho' manamal miya'an, jānnen pegge' ga'i siye kahagad. Si kapitulu duwempū' batsate:

(Paglista 20) ¹ *Pag ubus me' bangsa Isra'elin maglagin-lagin la'i dem lahat ga'i tapagtaneman miya'an me' ampatpū' tahun, tekka siye si lahat toho' inēnan Zin duk maghegpa' siye si Kades. [Iye lahat bakas tagna' ga'i siye ngatu kahagad si Tuhan duk pa'asek dem lahat Kana'an, iye lahat bakas pananggup Tuhan siyehin]. Ta'abut matey la'i si Miryam (saka si Musahin) duk kinubul la'i.*

² *Na, pag ga' ne niya' bohe' me' a'ahin la'i, magtipun siye nguntarahan si Musa duk si Harun.* ³ **Magsambung** *siye duk si Musa, pa'inde, “Hāp pe kami miya'an matey masa kamatey me' pungtina'i kamihin masa pinagmulka'an siye we' Tuhanin!* ⁴ *We'ey kami bo'onu, me' a'a tapene' we' TUHANIN pītu si lahat toho' inin supaya kami matey sampay me' hayep kamihin?* ⁵ *We'ey kami bo'onu paluwas amban lahat Misir si lahat mala'at inin? Ga' niya' bisan ine. Ga' niya' tinanem lahat inin; ga' niya' po'on igira; ga' niya' po'on ubas; ga' niya' buwa' kayu; ga' niya' bisan ine. Bu ga' isab niya' bohe' ininum!”*

Takalebi ke me' pina'in me' bangsa Isra'elin? Bakas tinabangan siye duk matetto'aden we' Tuhanin la'i si Misir duk si lahat toho' duk ga'i tapagtaneman, bu kuwe'itu magsukul ke siye duk ngandel ke siye amban diyalem ateyde? Ga'i! Hinanganden sali' du duk hinangan matetto'aden, muggut siye duk magsambung siye! Bugtu', jumu' ne siye lumengngan si lahat toho' iyan, saguwa' bugtu' subey ta'essebde we' iye sababnen pegge' ga'i siye kahagad hangkan ga' pe siye umasek dem lahat Kana'an. To'o, ga' niya' bohe'de masa miya'an. Saguwa' we'ey siye ga'i māku amban Tuhan? Tuhan mangipat siyehin dem ampatpū' tahun si lahat matoho' manamal miya'an – ga'i ke siye takole'ne ngurungan bohe' supaya niya' inumde? Bugtu' takole'ne! Mabaya' Tuhanin ngurungan siye kēmon sukalden! Saguwa', ga' pe te'ed ngandel me' a'a Isra'elin si Tuhanden.

Pala'us ne kite bi matsa duk kata'uhante bang ine mapalabey si siyehin. Pa'in Kitabın:

(Paglista 20) ⁶ *Pag kale si Musa duk si Harun pina'in me' a'ahin, tahala' siye amban me' a'ahin pī si gawang Luma' Pagharapan duk Tuhanin duk pakapang siye la'i. Pabagala sahaya Tuhanin la'i si siye.* ⁷ *Pa'in TUHANIN pu si Musa,* ⁸ *“Bo'ohun tungkudnun duk da'akun bi duk si Harun kēmon me' a'ahin magtipun si batu mahadje miya'an. Si matahan kēmon me' a'ahin bo'ohun magbissā batu hadje iyan ubus bu*

paluwasne bohe'nen. Sa miya'an pamaguwa'nu bohe' amban dem batu mahadjehin supaya me' a'ahin sampay me' hayepden maka'inum."

⁹ *Ubus, eddo' si Musa tungkudin amban dem ba'ul si Pagharapan duk TUHANIN sa bakas panganda'akan Tuhanin.* ¹⁰ *Ubus pinagtipun we' ne duk si Harun kēmon me' a'ahin la'i si harapan batu mahadjehin duk missā si Musa, pa'inne, "Pakale ka'am me' manguntarahin, subey ke paluwas kami bohe'in amban dem batu mahadje inin?"* ¹¹ *Ubus padangkatne lengngennen duk lubakne batuhin minduwe duk tungkudnen. Ekka manamal bohe' pabu'us duk kēmon me' a'ahin sampay hayepden ngingum.* ¹² *Saguwa' missā TUHANIN pu si Musa duk si Harun, pa'inne, "Pegge' ga'i sarang sandelbin si aku duk ga'i ku pahadjebi si matahan me' bangsa Isra'elin we' sutsi ku, hangkan ga'i makajari bo'obi me' a'a inin padiyalem si lahat sōng pangurungku siyehin."*

Tasabutbi ke bang ine mapalabeyin? Ine bakas panganda'akan Tuhan pu Nabi Musahin supaya niya' bohe' inum me' a'a Isra'el mabanesin? Pa'inne, *"Missā kew si batu hadje iyan!"* Kahagad ke Nabi Musa duk missā ke si batu hadje iyan? Ga'! Pegge' astel ne Nabi Musa, lubakne batuhin minduwe. Ga'i du kahāpan Tuhanin si hinangan Nabi Musa miya'an, saguwa' masi pe paluwasne bohe'in amban dem batu iyan pegge' hāp Tuhanin. Saguwa' ga'i Tuhanin kahāpan hangkan iye leggane, pa'inne, *"Pegge' ga'i sarang sandelbin si aku duk ga'i ku pahadjebi si matahan me' bangsa Isra'elin we' sutsi ku, hangkan ga'i makajari bo'obi me' a'a inin padiyalem si lahat sōng pangurungku siyehin."*

Kaw tapikilte we' sobra te'ed pangalegga' Tuhan iyan pu Nabi Musa. Saguwa' subey ta'essebte we' sinna Tuhanin bang a'ahin ngandel si lapalnen duk nuhut lapalnen. Ga'i Tuhanin makajari neyima' ine-ine kuntara si lapalnen – bisan pe Nabi Musa!

Tuhanin ga'i magliyu sala'-bennal. Bisan Nabi Musa nabi bangsahan, manusiya' du iye kuwe' kitehin bi. Hangkan dusehan du isab iye kuwe' kēmon tubu' Apu' Adamin. Bisan Nabi Musa, **ga'i makajari nimbul dine** sabab hinanganne mahāpin. Sali' du duk kēmon tubu' Apu' Adamin niya' salla'ne duk ga'i tahinangne kēmon mabentelin. Nabi Musa kuwe' isab kēmon me' a'a Isra'elin makajari patapit hadja si Tuhan palabey amban lān pagtimbul minemes we' Tuhanin, hātinan lān pagkurbanin. Sabab duse Nabi Musa inin mabaya' Tuhanin ma'esseban kite bi we' **kēmon** kite bi kapagduse duk ga'i tapudji we' Tuhanin. Kēmon tege duse si matahan Tuhan. Kēmon bakas magduse. Ga' niya' bentel! Ga' niya' a'a we' ga' bakas pasape' amban lān Tuhanin – luwal dembuwa', iye Manimbul mabentelin bakas pitu amban surga' nimbul madusehanin!

Bang pala'us kite matsa istori sabab me' bangsa Isra'elin, tabatsate si tuggu kapitulu duwempū' we' Nabi Harun saka Nabi Musahin matey

diyata' punu inēnan Hor. Duk magsugul me' bangsa Isra'elin la'i dem tellumpū' ellew.

Ubus iyan, pa'in Kitabin dem kapitulu duwempukdembuwa':

(Paglista 21) ⁴ *Lumengngan siye amban Punu Hor nuhut lān tudju Tahik Peyat....Saguwa' si lān pe siye **ga'i ne kasandalan** me' a'ahin;* ⁵ *puggutande pe si Musa bu pesōng te'ed Tuhanin, pa'inde, “We'ey kami bo'obi pitu supaya kami matey si lahat toho' manamal? Ga' niya' pan! Ga' niya' bohe'! Bu jumu' ne kami si kinakan ga'i mahāp inin.”*

⁶ *Ubus miya'an, pinatekkahan siye we' Tuhanin **me' sawe bisa;** tinigtuk me' a'ahin we' de duk ekka a'a Isra'el matey.* ⁷ *Hap pī me' a'ahin pu si Musa duk pa'inde, “Pag muggut kami si Tuhan duk si ka'u magduse kami. Māku-māku kew si Tuhan we' ānanne me' sawe inin amban kami.” Na, māku-māku si Musa para si me' a'ahin.* ⁸ *Pa'in TUHANIN pu si Musa, “Ngahinang kew patta' sawe duk bowetun diyata' olom; sine-sine bakas tinigtuk, makajari iye mayam pī si sawe iyan bu ellow iye.”* ⁹ *Hangkan ngahinang si Musa dembuwa' patta' sawe tumbaga duk bowetne diyata' olom. Manjari, bang niya' bakas tinigtuk we' sawe bu **mayam** iye pī si sawe tumbaga miya'an, **ellow** du iye.*

Na, pikilte ne dahu' sabab istori meke'ulali' inin. Ine jānnen hangkan patekkahan Tuhanin me' sawe bisa me' a'a Isra'elin? Patekkahanne siye sawe sabab me' **duseden**. Bakas takaletē we' puggutande Tuhanin duk Nabi Musa, duk we' diyawa'ande kinakan pangurung Tuhan siyehin. Iye jānnen hangkan siye patekkahan Tuhanin sawe bisa supaya siye tigtukde; duk ekka siye **matey**.

Ine makajari hinang me' a'a Isra'elin duk siye lumahi amban kamateyden? Makajari ke timbulde diden amban bala me' sawe iyan? Tapakewuli'de ke diden amban laksun me' sawe makamateyin? Ga'i makajari! Na, ine makajari hinangde? Makajari siye māku-māku si Tuhan! Bu iye miya'an hininangden. Bakas takaletē we' me' a'a Isra'elin magsusun duk pī pu Nabi Musa duk pa'inde, “Bakas magduse kami! Bakas langgalan kami panganda'akannun duk panganda'akan Tuhanin! Māku-māku kew si TUHAN para si kami supaya iye ma'ase' si kami duk ānanne me' sawe inin!”

Ānan Tuhanin ke me' sawehin amban siye? Niya' hinang Tuhanin pesōng pe hāp! Da'ak Tuhanin Nabi Musa nghinang sawe tumbaga duk binowet diyata' olom supaya “*sine-sine bakas tinigtuk, makajari iye **mayam** pī si sawe iyan ubus bu **ellow** iye.*” Inin **tambal Tuhanin**. Bang niya' tinigtuk we' sawehin ga' niya' seddili subey hinangne luwal mayam pī si sawe tumbaga binowet diyata' olomin duk kewuli'an iye! Inin lān katimbunan minemes we' Tuhanin: **Mayam duk ellow!**

Nanggup Tuhanin we' pakewuli'ne **sine-sine mayam** pī si sawe tumbaga bakas binowet we' Nabi Musa diyata' olomin. Ine ma'umantag si a'a **mangga'i mangatu mamayamin**? Ekka peddi'de duk matey siye. Saguwa' sine-sine kahagad si Tuhan duk mayam pī si sawe tumbaga miya'an, timbul iye amban kamateyne, pegge' bakas nanggup Tuhanin, pa'inne, "***Sine-sine bakas tinigtuk makajari mayam duk ellum.***"

To'o, istori inin meke'ulali' te'ed, saguwa' pesōng pe amban meke'ulali'. Sinulat inin nolo'an kite bi. Mabaya' Tuhanin magpakite si kite bi, we' **kēmon kite bi** kuwe' me' a'a bangsa Isra'el masaley. Kite bi inin dusehan du isab, daran puggutante bi Tuhanin duk me' a'ahin, dem pikilante bi, bissāte bi duk si hinangante bi palanggalante bi Tuhanin. **Nakura' Seyitanin** kuwe' me' sawe bisa manigtuk me' a'a Isra'elin. Duk **dusehin** kuwe' laksun makamatey me' a'ahin. Kuwe' bentuk 'tinigtuk' we' Nakura' Seyitanin kēmon me' tubu' Apu' Adamin duk laksun dusehin makamatey kite bi salama-lama. Luwal ga'i kite bi matey bang niya' **tambal** amban Tuhan! Legga para dusehin magmula dem ebbut salama-lama. Bang amban diten, ga'i kite bi makajari lahi! Saguwa', pudjite Tuhanin! Niya' gara'ne pagtimbul me' a'a Isra'el amban **laksun me' sawehin** masaley bu arak sa miya'an niya' isab gara'ne pagtimbul me' tubu' Apu' Adamin amban **laksun dusehin!**

Ka'am, me' mapakale ellew inin, kata'uhan bi ke bang ine bakas hinang Tuhanin supaya ka'am tatimbul amban mala'at bakas matekka sabab dusehin? **Pakale ka'am si me' pina'in we' Manimbulin** me' da ngibu duk lime hatas tahun palabey amban pagpatengge Nabi Musa patta' sawe tumbaga si lahat toho' manamalin. Pa'inne, "*Si Musa ewwalley, masa pala'ine si lahat toho' manamal..., ngahinang iye bantuk sawe amban tumbaga duk pina'angkat duk binowet we' ne diyata' olom..... Damikkiyan Anak Manusiya'in* (Manimbul dunyahin), *subey isab pina'angkat diyata' olom ....supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin!*" (Yahiya 3:14,16)

Amban ayat inin diyalem Kitab Injil ta'ayate we' sawe tumbaga bakas pina'angkat we' Nabi Musa si lahat toho' masaley, **umbaga'an Manimbulin**. Manimbul inin pina'al andang we' pitu iye si dunya duk matey diyata' olom supaya tada'ag we' ne nakura' seyitan mamoo kamatey si manusiya'in. (Hibrani 2:14) Hāp manamal lapal inin! Ta'ayate si me' lesson si pesōngan we' iluka we' Tuhanin gawang pagtimbulin, pagpasanyangin duk pagkēgin para si me' tubu' Apu' Adamin sabab kamatey duk ellum balik Manimbulin! Mabaya' hadja Tuhanin we' magbennal kew we' ga'i kew makajari nimbun dinu amban antanan dusehin. Duk kabaya'annen we' kahagad kew diyalem ateynu me' bakas inakane sabab Manimbul mamatey diyata' olomin

supaya tabayedanne ka'u dusenun. Pa'in Tuhanin: **Mayam kew pī si Manimbulin duk ellum kew!** Kahagad kew te'ed si iye duk pinakewuli' kew we' Tuhanin, tinimbul amban laksun dusehin, duk memes Tuhanin ne patenna'annun salama-lama si pana'anne la'i si surga'!

Pa'in Tuhanin si kēmon a'ahin, bang bahi' ke atawa bata', lella ke atawa dende, dayahan ke atawa miskin, pa'inne: **Mayam kew duk ellum!** Mayam kew pī si Manimbul mabalakatan pinapitu we' Tuhanin, ubus bu tinimbul kew! Saguwa' pa'in Tuhanin isab: **Bang ga'i kew ngatu mayam**, bang ga'i kew kahagad si Manimbulin, – bu palabey amban iye hep inurungan we' Tuhanin 'tambal' dusehin – bang ga'i kew kahagad, *“matey kew mo'o dusenun!”* (Yahiya 8:24) Pa'in sara' Tuhanin hep we' sine-sine ga'i neyima' tambal minemes we' Tuhanin, **magmula iye.** Ga' niya' tambal Tuhanin seddili supaya me' tubu' Apu' Adamin kewuli'an amban laksun dusehin. Bakas ne ke kew mayam pī si Manimbulin? Sabab iye hep nulat kēmon me' nabihin. Limpiyuhanne du kew duk urunganne kew umul salama-lama bang kew ngandel hadja si iye. Pakale kew balik si me' pina'in dem Kitabin, pa'inne: *“Si Musa ewwalley, masa pala'ine si lahat toho' manamal..., ngahinang iye bantuk sawe amban tumbaga duk pina'angkat duk binowet we' ne diyata' olom.....Damikkiyan Anak Manusiya'in* (Manimbul dunyahin), *subey isab pina'angkat diyata' olom ....supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin!”* (Yahiya 3:14,16)

Me' bagayku, taym ne ellew inin. Hāp isab bakas ka'am pakale. Si programa balik, bang amban kahandak Tuhanin, pakale kite bi si me' bissā katambusan Nabi Musahin. Ubus miya'an, ubus ne pagistadite dem Kitab Tawratin.....Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab pananggup Tuhan inin:

“Mayam ka'am si Aku, ubus bu timbul ka'am!” (Shi'ya 45:22)

Wassalam

Lesson 43

Bissā Nabi Musa katambusannen

Panessa'-nessa'

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Diyalem me' ampatpukduwe lesson dehelluhin bakas magistadi kite bi diyalem tagna' Kitab inēnan Tawrat. Kata'uhanbi ne we' Tuhanin du mangurung pikilan pu si Nabi Musa nulat kēmon inin diyalem libru. Me' tellu ngibu duk lime hatas tahun ne palabey kemuwe Nabi Musa nulat Kitab Tawratin, saguwa' mahalga' pe te'ed si kite bi sampay kuwe'itu. Kitab Tawratin du **lingkuran** pangurung Tuhanin supaya tapasti'te bi kēmon takaleten bi supaya **kata'uhan bang amban Tuhanin ke atawa duma'in**. Kēmon panolo' bang kuntarahanne me' sinulat diyalem Kitab Tawratin **ga'i to'o**. Kēmon panolo' we' Tuhanin maguyun te'ed duk me' sinulat dem Kitab Tawratin. Niya' da bayu' du mangga'i tahinang we' Tuhanin. Kata'uhannu ke bang ine miya'an? Awe', **ga'i Tuhanin makajari nguntarahan dinen!** Diyalem Kitab Tawrat sinulat we' Nabi Musa me' bissā inin, pa'inne, “*Tuhanin duma'in kuwe' manusiya' dusta'an, duk duma'in iye tubu' manusiya' magginda-pinda pikilannen. Bang missā iye, ga'i ente' hinangne? Bang nanggup iye, ga'i ente' tumananne?*” (Paglista 23:19)

Sabab pagistadite dem Kitab Tawratin ekka ne pinakita'u si kite bi we' Tuhanin me' kata'u lalem. Ellew inin **tambuste ne pagistadite dem Kitab Tawratin**. Saguwa' balikte ne dahu' me' bakas ta'ayate kemuwe tagna'in taman ellew inin, ubus bu payamante me' kapitulu panambusanin.

Diyalem kapitulu ka'issa' diyalem Tawratin takalete we' pinapanjari we' Tuhanin lella tagna'in neppu Tuhanin. Iye kabaya'an Tuhanin we' sinna siye **magtuhut** duk manusiya' bakas pinapanjarinen. Hangkan papihanne diyalem niyawa manusiya'in pikilan supaya makajari

kata'uhanne Tuhanin, urunganne iye atey supaya iye makajari malasa si Tuhan duk urunganne iye baya' supaya iye ta'u mene' bang kahagad ke iye duk nuhut Tuhanin atawa ga'i.

Diyalem kapitulu tellu takaleta we' lella tagna' pinapanjarahin pene'ne kahagad si Nakura' Sayitanin duk mangan buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siye we' Tuhanin. Pa'in Kitabin hep: *“Tagna', dembuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse.”* (Roma 5:12) Pangalegga dusehin, kamatey duk pasape' amban Tuhanin salama-lama.

Ubus takaleta we' pinatahala' disi Apu' Adam duk Sitti Hawa we' Tuhanin amban dem Likus Eden sabab duseden. Saguwa' ga' pe siye pinatahala', andang ne magaka Tuhanin we' maggara' ne iye mapitu si dunya dembuwa' **Mangalekkatin**, supaya talukane gawang para pagtimbul me' tubu' Apu' Adamin, supaya siye pinaluwas amban antanan Nakura' Seyitanin duk pinaluwas amban pangalegga duseden.

Ubus miya'an, ta'ayate we' tapene' Nabi Ibrahim we' Tuhanin. Sanggupanne iye we' hinangne iye dembuwa' **bangsa espesiyal** duk we' paguwa' amban iye me' nabi duk Mangalekkatin. Manjari, Nabi Ibrahim anaknen si Ishak; Nabi Ishak anaknen si Yakub; duk Nabi Yakub anaknen sampukduwe lella. Ujudnen ginanti'an we' Tuhanin ēn Nabi Yakubin duk inēnan we' ne **Isra'el**. Me' sempukduwe anak Isra'elin manjari bangsa ba'ahu, iye bakas pananggap Tuhan pu Nabi Ibrahimin. Me' sempū' sakahin, pabellihande saliden si Yusup supaya iye hinang banyaga' bino'o hap lahat Misir. Saguwa', *“ine-ine tanem a'ahin, iye du isab bayu'an miya'an ta'eddo'nen.”* (Galatiya 6:7) Ubus takaleta we' kēmon me' tubu' Isra'elin manjari banyaga' si Misir. Saguwa' ga' du takeyipat we' Tuhanin me' pananggapne pu Nabi Ibrahimin duk me' tubu'nen. Diyalem jūd Paluwas ta'ayate we' tinumanan we' Tuhanin me' pananggapne pu Nabi Ibrahimin pegge' pene'ne Nabi Musa supaya paluwasne me' bangsa Isra'elin amban pamanyaga'an siyehin.

Pag ayate istori sabab Nabi Musahin, tabatsate aka-aka meke'ulali' bang sa'ingge Tuhanin magpaluwas me' bangsa Isra'elin amban pamanyaga'an siye we' sultan duk a'a Misirin. Tabatsate isab we' inipat duk inelligen siye we' Tuhanin dem lahat toho' manamal duk we' bino'o siye hap taras lahat Kana'an, iye lahat bakas pananggap Tuhan me' kapapu'anden Nabi Ibrahim masaley. Saguwa' ma'ekkahin me' a'a Isra'elin tinalew si me' a'a mahadje duk malangkew si Kana'anin duk ga'i siye ngandel si Tuhan we' tumananne te'ed me' pananggapnen. Hangkan ga'i siye dumiyalem si lahat mahāp miya'an, lahat Kana'an, masa miya'an.

Jānnen pegge' ga'i siye kahagad, hangkan maglagin-lagin me' a'a Isra'elin la'i dem lahat toho' duk ga'i tapagtaneman dem ampatpū' tahun, taman ubus ne matey kēmon mangga'i makahagad si me' pananggung Tuhanin sabab Kana'anin. Iye ne pangalegga Tuhan si siyehin pegge' ga'i siye kahagad. Bugtu' *"TUHANIN....Tuhan kapangandelan du iye, bu ga' niya' la'at si iye! Kēmon hinangannen bentel duk tewwa!"* (Panessa'-nessa' 32:4)

Na, kuwe'itu, **tambuste bi ne pagistadite bi dem Kitab Tawratin.** Essebun bi, la'i pe me' a'a Isra'elin dem lahat toho' pegge' ilegga siye sabab ga'i pakahagadden. Ubus ne matey kēmon me' a'a labi duwempū' tahun mangga'i mangatu kahagad si pananggung Tuhanin sabab lahat Kana'an. Ga' ne niya' siye ellum bisan dembuwa'. Kuwe'itu me' anakden la'i ne si taras Kana'an. Pag ubus ne siye la'i si lahat toho' manamal ampatpū' tahun, mabaya' ne te'ed me' a'a Isra'elin patenna' si lahat mangga' ka'umasekan metetto'aden!

Ellew inin magistadi ne kite bi amban jūd kalimenen dem Kitab Tawrat inēnan **"Panessa'-nessa'"**. Si jūd si tuggu inin binalik we' Nabi Musa me' sara' Tuhanin duk tolo'anne me' sara'in si me' bangsa Isra'elin. Si jūd malalem inin niya' panolo' we' Nabi Musa **pangamban-ngambanne** me' a'ahin supaya siye memes pa'asek dem lahat pananggung Tuhan si siyehin. Ga' niya' taymte ellew inin matsa kēmon usihat Nabi Musahin, saguwa' makajari papandakte me' pina'innen si me' bissā inin: **"Da'a keyipatanun bi!"**

Bang papandakte bissā Nabi Musa si me' a'a Isra'elin arak kuwe' inin: Pahatul-hatul ka'am duk ga'i takeyipatbi we' bakas banyaga' ka'am si Misir! Da'a keyipatanun bi kēmon tahinang Tuhan si ka'am si lān, si ellet Misir duk lahat ba'ahu sōng pa'asekanbin! Da'a keyipatanun bi me' dusebi tudju Tuhanbin! Da'a keyipatanun bi we' matetto'abin hinukum we' TUHANIN pegge' ga'i siye kahagad, hangkan siye kinubul dem lahat toho' manamal miya'an. Da'a keyipatanun bi we' hāp Tuhanin tudju matetto'abin saguwa' tuwas kōkden duk ga'i siye ngatu kahagad si iye. **Da'a keyipatanun bi!**

Ellew inin bang takalebi suwala Tuhanin, da'a ka'am patuwasan bi ateybin kuwe' metetto'abi si lahat toho' miya'an. Mabaya' ke ka'am kuwe' me' kapapu'anbi mangga'i mangatu makahagad si Lapal Tuhanin, atawa mabaya' ke ka'am kahagad si TUHAN pagtuhananbin? Bang ga'i ka'am ngatu kahagad si Lapal Tuhanin kuwe' kapapu'anbin, legga Tuhanin ka'am kuwe' pangaleggane siyehin. **Da'a keyipatanun bi!**

Bo'o TUHANIN du ka'am iyan pa'asek si lahat hāp te'ed, kuwe' bentuk hāp ka'ellumanin; ine-ine tinanem atawa me' hayep inipat magjatu hadja. Bakas pananggungne lahat inin si kapapu'anbin. Da'a keyipatanun bi Tuhan mangurungan ka'am lahat inin, pegge' duma'in hadja iye maka'ellum manusiya'in, kinakan, saguwa' iye meke'ellum a'ahin me'

bissā paguwa' amban behe TUHANIN! **Da'a keyipatanun bi!**

Pag ubus Nabi Musa magusahat si siye, pa'in TUHANIN si iye:

(Panessa'-nessa' 32) ⁴⁹ “Pī kew mana'ik si kapunuhan Abarim... si dembiya' Ariha (Jericho), duk payamanun lahat Kana'an sōng pangurungku si me' a'a Isra'elin supaya ne siye magdepu'in. ⁵⁰ La'i diyata' punu pamana'ikannun matey kew....⁵¹ Iye sababnen pegge' kaduwangan ka'am ga' tuhutbi panganda'akankun si harapan me' a'a Isra'elin...la'i si lahat toho' miya'an duk pegge' ga' pahadjebi sutsikun diyalem me' bangsa Isra'el. ⁵² Hangkan takitenu lahatin amban katalahan hadja; ga'i kew umasek si lahat pangurungku me' a'a Isra'elin.”

(Panessa'-nessa' 34) ¹ Ubus inin, mana'ik si Musa si Punu Nebo amban kadatagan lahat Moab...Ubus, pinakitehan iye we' TUHANIN kēmon lahat miya'an....taman tahik si seddepan....⁴ Ubus pa'in TUHANIN si iye, “Inin lahat bakas pananggupku pu Ibrahimin, si Ishakin duk si Yakubin pag pa'inku, ‘Pangurungku du inin si me' tubu'bin.’ Na, pakitehanku ne inin si ka'u, saguwa' ga'i kew makajari pī.” ⁵ Ubus, **wapat ne si Musa, dara'akan TUHANIN la'i** si Moab, sa bakas pina'in TUHANIN. ⁶ Kinubul iye we' Tuhanin si Moab....saguwa' sampay kuwe'itu ga' niya' ngata'uhanne bang antag ingge kubulnen. ⁷ Dahatus duk duwempū' tahun umul si Musahin kawapatnen, ga' pe kinulangan pamayammen duk ga' pe pinda basagnen. ⁸ Magsugul me' a'a Isra'elin sabab si Musa la'i si kadatagan Moab dem tellumpū' ellew. ⁹ Na, si **Yussa'** anak si Nunin, paganti' pu si Musa magnakura' si me' bangsa Isra'el. Inurungan iye kata'u lalem kemuwe si Musa bakas mettad tangannen diyata' kōkne pag ginellal ne iye ganti' si Musa. Hangkan pakale me' a'a Isra'elin si iye duk tuhutde panganda'akan Tuhan siyehin palabey amban si Musa.

¹⁰ Kemuwe miya'an ga' niya' nabi paguwa' si bangsa Isra'el kuwe' si Musahin, magbissā iye duk Tuhanin magtāmpak. Ga' niya' kuwe' iyehin maghinang me' hinangan meke'ulali' bakas pinahinang si iye we' Tuhanin la'i si Misir para si sultanin duk si kēmon me' begellalnen duk dem kēmon lahat. ¹² Ga' niya' bakas magpakite balakat atawa bakas maghinang hinangan meke'ulali' kuwe' si Musahin si matahan me' bangsa Isra'el. Amin.

Na, me' bagayku, inin ne katambusan Kitab Tawratin. Kēmon sinulat diyalemnen bakas sinulat supaya niya' kata'ute. Kata'u inin nolo'an kite bi supaya kite bi kahagad si Tuhan duk lān katimbulan minemesnen. Bugtu', Nabi Musa dembuwa' **nabi importante**. Kata'uhanne TUHANIN duk missā iye patāmpak si iye. Hinangne hinangan duk tanda'

meke'ulali' dina'ak we' Tuhanin. Palabey amban Nabi Musa pinaluwas we' Tuhanin me' a'a Isra'elin amban pamanyaga'an siye we' sultan Misirin. Palabey isab amban Nabi Musa pangurung Tuhanin kite bi Kitab Tawratin, iye tagna'an me' Kitabin. Kēmon me' a'ahin subey kata'uhanne bang ine sinulat Nabi Musahin. Sine-sine ga'i ngata'uhan Kitab Tawratin, ekka sala' dem pikilannen duk dem kasiya-siyahan iye magmula si länne mangga'i mabentelin. Essebun bi, Kitab Tawratin, iye lingkuran Kitabin pangurung we' Tuhanin amban dine duk tambahanne lingkuran inin me' Kitab sinduwehin palabey amban me' nabi sinduwehin.

Bugtu', sinulat we' Nabi Musa me' bissā meke'ulali', bissā lalem duk bissā hāp te'ed. Saguwa' kēmon bakas sinulatnen ga' niya' importante amban me' bakas sinulatne diyalem jūd kalimenen si Tawratin, si kapitulu sempukwalu'. Si kapitulu inin inakahan me' a'a Isra'elin we' gara' Tuhanin niya' palahil **dembuwa' nabi seddili, importante pe amban Nabi Musa duk bissānen bissā Tuhanin du**. Pakale ka'am bang ine pina'in Nabi Musa si me' a'a Isra'elin, pa'inne:

(Panessa'-nessa' 18) ¹⁵ *(Si pesōngan) niya' dembuwa' nabi kuwe' aku pinalahil we' Tuhanin amban pagkasite bi bangsa Isra'el. Kahagad ka'am si iye*. ¹⁶ *Pegge' inin bakas pinākubi amban Panuhutanbi TUHANIN la'i si Punu Sinai, ellew pagtipunbi mala'ihin duk pa'inbi, "Ga'i kami mabaya' pakale si suwala TUHANIN atawa ngite ebbutne mahadjehin supaya kami ga'i matey."* ¹⁷ *Pa'in TUHANIN si aku, "Me' bakas pina'inden hāp du*. ¹⁸ *Palahilku du dembuwa' nabi kuwe' ka' amban pagkasite; papiku bissākun diyalem behene, duk akahanne siye kēmon bakas panganda'akanku iyehin*. ¹⁹ *Sine-sine ga'i kahagad si bissāku palabey amban nabihin, leggaku du iye."*

Sabab me' bissā Nabi Musa inin tasabutte we' pina'al andang we' Tuhanin we' niya' dembuwa' nabi seddili paguwa' amban bangsa Hibrani (ayat 15,18). A'a inin bang bissāne Lapal Tuhanin teppet duk hāp hadja (ayat 18,19). Nabi inin Mapaselletin si Tuhan duk manusiya' (ayat 16,17). Kata'uhanbi ke bang sine Nabi dembuwa' inin? Kata'uhanbi ke bang Nabi inggehin mamissāhin bu langkew pe kapatutnen amban Nabi Musa? Kata'uhanbi ke bang Nabi inggehin magpakite hinangan meke'ulali' pesōng amban Nabi Musa? Awe', Nabi tina'at we' Nabi Musa inin, iye **Manimbulin** inanakan we' dembuwa' budjang bangsa Isra'el. Sabab iye hep pa'in Nabi Musa inin: **"Kahagad ka'am si iye... Sine-sine ga'i kahagad si bissāku palabey amban nabihin, leggaku du iye."**

Na, me' bagayku, inin ne katambusan pagistadite amban dem Kitab Tawratin. Sa'ingge tambuste libru mahāp duk mataha' inin? Tambuste inin duk me' bissā tina'at we' Nabi Musa ellew kawapatnen. Si kapitulu tellumpukduwe pa'in Nabi Musa:

“O, dunya duk langit, pakalehun bi me' pina'inkun, pakale ka'am si me' bissākun... Pudjiku ēn TUHANIN. Pahadjehun bi Tuhanten bi! Kuwe' iye dalil batu hadje si kite bi ngelligan kite bi, kēmon hinangannen tewwa', duk kēmon lānnen bentel. Kapangandelan Tuhanin duk ga' niya' la'at si iye, kēmon hinangannen bentel duk tewwa'!” (Panessa'-nessa' 32:1,3,4)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Hāp isab bakas pakale ka'am. Si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, nagna' ne kite bi magistadi Kitab mapaturul amban Kitab Tawratin. Payamante sa' bang sa'ingge me' bangsa Isra'elin pa'asek dem lahat hāp manamal bakas pananggup Tuhan si siye masaley....

Tuhanin, iye hadja pata' pinudji duk pinahadje salama-lama, karayaw ledjiki'anne ka'am! Hāp manamal tina'at we' Nabi Musa inin, pa'inne:

“TUHANIN.... Tuhan kapangandelan du iye, bu ga' niya' la'at si iye! Kēmon hinangannen bentel duk tewwa'!” (Panessa'-nessa' 32:4)
Amin!

Wassalam

Lesson 44

Nabi Yussa' duk lahat Kana'anin

Yussa'

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin ubuste ne pagistadite dem Kitab Tawratin, libru ka'issa' sinulat we' me' Kanabihanin. Amban dem Kitab Tawrat ta'ayate bang sa'ingge dusehin pa'asek si dunya. Duk sabab dusehin sinukna'an dunyahin duk manusiya'in. Saguwa' ta'ayate isab we' niya' gara' TUHANIN duk we' nanggung iye mapitu Manimbulin si dunya supaya timbulne me' tubu' Apu' Adamin amban sukna' sabab dusehin. Supaya tumananne sanggupnen we' papitune Manimbulin si dunya, pinene' dahu' we' Tuhanin Nabi Ibrahim. Da'akne iye tahala' amban luma' samanen duk amban lahatnen duk lumengngan tala pī si lahat Kana'an. Gara' Tuhanin we' hinangne Nabi Ibrahim bangsa ba'ahu duk amban bangsa inin si pesōngan paguwa' Manimbulin. Pag tekka Nabi Ibrahim si lahat Kana'an, pabagala Tuhanin si iye duk niya' sanggupne, pa'inne, “*Kuwe'itu, a'a liyu-liyu kew tu'u si lahat Kana'an inin, saguwa' pangurungku lahat inin si me' tubu'nun supaya siye depu'nen salama-lama!*” Ellew inin takaleta du **bang sa'ingge tumanan Tuhanin sanggupnen pu Nabi Ibrahim** masaley duk **pangurungne lahat Kana'anin si me' tubu' Nabi Ibrahim**, me' bangsa Isra'elin. Lahat Kana'an iyan kuwe'itu inēnan **Isra'el**.

Si lesson dehelluhin, si kapitulu katambusan Kitab Tawratin, takaleta we' matey **Nabi Musa** diyata' punu pag ubus payamanne lahat Kana'anin. Pag ubus matey Nabi Musa, **Nabi Yussa'**, iye bakas manabangan Nabi Musahin, paganti' si iye magnakura'. Nabi Yussa' bakas kawakilan we' Tuhanin paganti' pu Nabi Musa. Bakas takaleta ne, inday bang mimpkiye, sabab Nabi Yussa' inin. Nabi Yussa' inin seddili amban me' a'a Isra'el ma'ekkahin pegge' kahagad iye si me' pananggung Tuhanin, bisan ma'ekkahin ga'i kahagad. Nabi Yussa' hep

duk sawe'nen, siye duwangan mangaliling makahagad si Tuhanin, tagna' bangsa Isra'elin tekka si taras Kana'an. Arak iye tinibagan duk batu we' me' bangsa Isra'elin supaya iye matey. Iye hadja sababnen pegge' pa'asigne me' a'ahin kahagad si Tuhan duk pa'asigne siye magdapu' lahat Kana'anin. Bakas tineyikutan Nabi Yussa' we' me' bangsa Isra'elin ampatpū' tahun masaley, bu ellew inin takaleta du we' Nabi Yussa' inin, iye ne tapene' we' Tuhanin nakura'den mamō'o siye padiyalem lahat Kana'anin!

Jūd Yussa'in takasuwa'te la'i dem Kitab si ellet Kitab Tawrat duk Kitab Jabur. Ellew inin batsate amban jūd Yussa'. Inakahan kite la'i bang sa'ingge tumanan Tuhanin me' pananggupne pu Nabi Ibrahim masaley, pag pa'inne, *“Pamusaka'ku tibu'ukan lahat Kana'an iyan si me' tubu'nun sa umul-umul!”* (Panagna'an 17:8)

Si me' pagistadite taman ellew inin ga' pe niya' di lahat me' a'a Isra'elin. A'a maglagin-lagin pe siye si lahat toho'. Bu ne pe isab, lahat Kana'an sōng patenna'anden penno' we' a'a hadje duk a'a basag magbono'. Saguwa' maggara' Tuhan Mabalakatanin we' patahala'ne me' a'a mapatenna' si lahat Kana'anin duk papateyne siye pegge' ekka manamal dusede, ubus bu pangurungne lahat mahāp iyan si me' a'a Isra'el.

Na, kuwe'itu batsate bang sa'ingge Nabi Yussa' duk me' bangsa Isra'elin padiyalem si lahat iyan, nganda'ag a'enen, duk magdapu' si lahat iyan. Pa'in Kitabin si kapitulu ka'issa', pa'inne:

(Yussa' 1) ¹ *Pag ubus matey si Musa dara'akan TUHANIN, missā TUHANIN pu si Yussa', anak si Nunin, iye bakas manabangan si Musahin, pa'inne:* ² *“Ubus ne matey si Musa dara'akankun. Manjari, ka'u duk kēmon me' a'a inin, magmemes ne ka'am pabutas si bohe' Jordan duk pa'asek si lahat sōng pangurungku si ka'am me' bangsa Isra'elin.* ³ *Pangurungte ka'am kēmon lahat tada'ikbin intag-intag, sa bakas pananggupku pu si Musahin.* ⁴ *Luhahan lahatbin amban bohe' hadje....taman Tahik Mahadjehin si seddepan.* ⁵ *Ga' niya' makajari nganda'ag ka'u tiggelannu ellum. Panuhutku ka'uhin sali' du isab duk panuhutku si Musahin; ga'i ku tahala' amban ka'u duk ga'i kew pasagadanku.”*

⁶ *“Pabasagun duk pa'asigun ateynun, pegge' ka'u mamō'o me' a'a inin padiyalem lahat bakas sinapahanku si kapapu'anden we' pangurungku si siye hinangku pusaka'den.* ⁹ *Bakas da'akte kew: pabasagun duk pa'asigun ateynun. Da'a kew tinalew; da'a kew gampang, pegge' TUHAN Panuhutannun nuhut ka'u bisan kew tungan.”* ¹⁰ *Ubus da'ak si Yussa' me' nakura' me' a'ahin, pa'inne,*

¹¹ *“Pī ka'am, latagun kampu me' a'ahin duk pa'inun bi si siye,*

'Magmemes ka'am kinakanbi. Katellu ellewnen pabutas ka'am amban bohe' Jordan duk pagdapu'un bi ne lahat pangurung TUHAN Panuhutanbin si ka'amin.'

Pag ubus inin, inakahan kite dem Kitab we' niya' **duwe ispay** dina'ak we' Nabi Yussa' pa'inne, "Pi ka'am, ispayanun bi lahat iyan duk pesōng si puweblo **Ariha**." Ubus pī ne ispay duwangan miya'an ngaliling puweblohin sampay me' dinding batu mapaliputin. Langkew dindingin, subuk, duk haget. Pag sangem ne, patapuk me' ispayin la'i dem puweblo diyalem luma' dembuwa' dende dupang inēnan si **Rahab**. Saguwa' niya' me' a'a sinduwe dem puweblo Arihahin, takitede me' ispay bangsa Isra'elin padiyalem luma' si Rahab. Magtawus akahande sultanden, pa'inde, "Niya' a'a Isra'el diyalem puweblo magispay." Dina'ak we' sultanin sundalunen hap luma' si Rahab supaya siye siggewde. Saguwa' si Rahab, tapukanne me' lellahin si sapewne madatagin.

Pag tahala' ne me' sundaluhin, missā si Rahab si me' ispayin, pa'inne, "Kata'uhanku hep we' TUHAN pagtuhananbin, iye Tuhan te'edin. Kata'uhanku isab we' sōngan Tuhanbin du si ka'am puweblokun duk kēmon lahat Kana'anin. Kēmon me' a'a si lahat inin kadahitan si ka'am, pegge' takalede we' luka Tuhanbin Tahik Peyatin para si ka'am duk we' paka'atanne kēmon bantabin. Kahagad ku we' TUHAN pagtuhananbin, iye Tuhan te'edin! Hangkan, pākuku si ka'am we' sapahanbi inin: bang pitu ka'am duk tada'ag puweblo inin, halli'anun bi ku duk familyakun supaya kami ga'i matey!" Nambung me' ispay duwanganin, pa'inde, "Bang sōngan Tuhanin puweblonun si kami, halli'an kami kew duk kēmon madiyalem luma'nun."

Si kapitulu tellu inaka dem Kitabin we' me' a'a Isra'elin subey pabutas amban **Bohe' Jordan** mangkin siye umasek dem lahat Kana'an, bu bohe'in lalem duk luha. Sa'ingge makajari we' me' a'a mabanesin – me' duwe atawa tellu million – pabutas amban bohe' luha? Na, mura du iyan bang si Tuhan, pegge' Tuhan Mabalakatanin, iye bakas ngahinang lān para si siye dem Tahik Peyatin ga' du bakas ginanti'an! Luka Tuhanin balik lānin para si me' a'a Isra'elin bu kuwe'itu hinanganne lān Bohe' Jordanin. Hangkan pabutas siye si bohe' diyata' bulak toho'. Kēmon me' a'a Isra'elin pabutas amban bohe'in duk tekka siye si harapan puweblo hadje inēnan Ariha. Me' a'a Arihahin, bakas tinambel ne we' de gawang si dinding puweblo den. Ga' niya' makajari padiyalem atawa paluwas.

Inakahan kite dem Kitab si kapitulu lime we' pag tapit Nabi Yussa' si Ariha, magkasuwa' iye duk dembuwa' a'a magantan barung. Tinilew iye we' Nabi Yussa', pa'inne, "Sine kew, bagay kami atawa banta kami?" Nambung lellahin, pa'inne, "Aku **kumandel si armi** TUHANIN!" Pakapang Nabi Yussa' pasujud. Ubus missā lella inēnan kumandel si

armi TUHANIN, pa'inne pu Nabi Yussa', "Ānanun tehompā'nun, pegge' lugal panenggehannun lugal sutsi." Ubus tinuhut we' Nabi Yussa' pina'innen.

Me' bagayku, kata'uhanbi ke bang sine sawe' Nabi Yussa' magbissāhin? Iye TUHANIN dihananne pabagala daddali! Bakas takaleta we' pabagala Tuhanin pu Nabi Ibrahim si bentuk lella duk missā si iye. Duk takaleta we' pabagala iye pu Nabi Musa diyalem kayat ebbut si kayu-kayu. Bu kuwe'itu kitete we' Tuhanin pabagala pu Nabi Yussa' si bentuk kumandel balakatan ngantan barung!

Ubus pa'in TUHANIN pu Nabi Yussa', pa'inne,

"Payamanun, sōnganku ne Arihahin si ka'u sampay sultannen duk sundalunen. Lumengngan ka'am duk kēmon me' lellahin, bo'ohun bi bessibin, palibut si puweblo mintedde. Hinangun bi sa iyan dem ennem ellew. Nganda'ak kew pitu' imam mo'o kuwe' tebuli' hininang duk tanduk bili-bili duk subey siye padehellu amban ba'ul pagjanji'anin. Ta'abut kapitu' ellewnen, lumengngan ka'am palibut si puweblohin mimpitu', bu me' imamin subey pahellingde kuwe' tebuli'den. Bang takalenu tebuli'den pinahelling pinapales, da'akun kēmon me' a'ahin ngellang papales; ubus bu hebba' du dinding puweblohin. Ubus bu pī kēmon sundalubin deretso pediyalem puweblo." (Yussa' 6:2-5)

Manjari, ubus ne missā TUHANIN pu Nabi Yussa' duk tahala' ne iye.

Ubus magtawus pī Nabi Yussa' si me' a'a Isra'elin duk akahanne siye kēmon panganda'akan TUHAN iyehin. Ubus da'ak Nabi Yussa' siye mo'o ba'ul pagjanji'anin duk lumengngan palibut si puweblohin mintedde. Saguwa' akahanne ne siye, pa'inne, "Da'a ka'am missā, bisan de tegtang taman ellew da'akte ka'am ngellang. Ubus magellang ka'am." Pag ubus siye lumengngan palibut si puweblohin mintedde, pī siye balik si kampude duk tuli la'i sangem. Ellew kaduwenen, lumengngan ne isab siye palibut si puweblohin mintedde bu balik si kampu. Sa miya'an hinangden dem ennem ellew.

Pag paguwa' ellew kapitu'nen, subu-subu pe donga' siye duk lumengngan palibut si puweblohin mimpitu'. Pag ubus siye palibut si puweblohin kamimpitu'nen, pinahelling we' me' imamin tebuli'den. Ubus da'ak Nabi Yussa' me' a'a mabanesin, pa'inne, "Magellang ka'am! Pegge' sinōngan ne we' TUHANIN puweblohin si ka'am!" (Yussa' 6:16)

Pag kale me' a'a Isra'elin helling tebuli'in magellang siye pales manamal, ubus bu hebba' dinding batu paliput si puweblohin! Me' lella bangsa Isra'elin magtawus pa'asek dem puweblo, kēmon siye dangan-dangan mental pediyalem. Na, takitete tu'u bang sa'ingge Nabi Yussa' duk me' bangsa Isra'elin nganda'ag si puweblo tagna' matada'ag we' den si lahat Kana'an. Ellew miya'an kēmon me' a'a Arihahin matey, bukut si

Rahab duk pamilyanen, pegge' bakas teyikutanne tuhan-tuhamen duk ngandel ne si Tuhan bangsa Isra'elin.

Ine jännen hangkan Nabi Yussa' duk me' bangsa Isra'elin nganda'ag si puweblo kuwe' kuta' mahaget manamal iyan duk umasek dem lahat bakas pananggung siye we' Tuhanin? Nganda'ag siye pegge' **kahagad** siye si Lapal Tuhanin. Tuhanin nuhut me' a'a makahagad si Lapalnen. Bu ine jännen hangkan si Rahab ga' matey magsumbaya' duk me' a'a Arihahin pamaka'at puweblohin? Ellum iye pegge' duma'in hadja iye ulali' sabab balakat Tuhanin; saguwa' **kahagad** iye si iye duk sampay bëbbeganne a'a Tuhanin. Iye hep inaka dem Kitabin, pa'inne:

“Me' tubu' Isra'elin, hawal sandelden, hebba' dinding batu mapaliput si lahat Arihahin, pagpalibut siye kapitu' ellewnen. Bisan si Rahab dende dupang, kinahagad we' ne Tuhanin duk tinabangan we' ne me' ispay a'a Isra'elin. Hangkan hep sakali' pinapatey we' me' a'a Isra'elin me' a'a si lahat miya'an, ga' sinakup si Rahab.... Tuhanin ga'i te'ed kasulutan pu sine-sine bang ga'i sandel si iye. Saguwa' a'a mangampun-ngampun si Tuhanin, subey kahagad we' bennal niya' Tuhan duk subey isab iye kahagad we' tumbasan Tuhanin du häp sasuku magtuyu' te'ed ngapas iyehin.” (Hibrani 11:30.31,6)

Mabaya' te'ed kami magaka si ka'am ekka me' istori diyalem jüd Yussa' inin, saguwa' ga' niya' taymte. Saguwa' subey kata'uhanbi we' inakahan dem jüd inin bang sa'ingge Tuhanin nuhut Nabi Yussa' duk me' bangsa Isra'elin, duk bang sa'ingge pangurungne siye lahat Kana'an inin duk me' puweblonen dembuwa'-dembuwa' sa bakas pananggungnen. Manjari, si kapitulu duwempukdembuwa', pa'in Kitabin: *“Pangurung we' Tuhanin si me' bangsa Isra'elin entero lahat miya'an!...Pinahali te'ed siye we' Tuhanin!....Sinōngan we' Tuhanin si siye kēmon bantaden!”* (Yussa 21:43,44)

Me' bagayku, bakas tumanan Tuhanin ke me' bakas pananggungne pu Nabi Ibrahim duk tubu'nen masaley? Pangurung Tuhanin ke si me' a'a Isra'elin lahat Kana'anin sa bakas pina'innen? Awe', tumananne du! Kapangandelan hep Tuhanin! Kēmon pananggungnen hinangne du, bisan pa'in a'ahin we' lomboy Tuhanin numan. Magkina'agen Tuhanin makitehan häpnen si me' a'a Isra'elin duk ngurungan siye lahat Kana'an mahäp manamal inin. Saguwa' kabaya'annen we' ngandel siye si iye. Sa bakas takaleten **ekka tahun bakas tapaka'at** we' me' a'a Isra'elin **behude kahagad** si me' bakas pananggung Tuhanin. Me' metetto'aden ga' tasangkade me' ledjiki' dem lahat Kana'anin pegge' ga' kahagadde me' pananggung Tuhan siyehin.

Bang ka'u? Kahagad ke kew si Tuhan? Duma'in kami nilew bang kahagad ke kew we' niya' Tuhan atawa we' dembuwa' du Tuhanin. Bisan

du Nakura' Seyitanin kata'uhanne du we' niya' Tuhan duk we' dembuwa' hadja iye! Inin panilew subey sinambungannu ellew inin; kahagad ke kew si **di Tuhanin**? **Malasa** ke kew si iye? Ngandel ke kew si **Lapal Tuhanin** dembūs-būs ateynun? **Kata'uhannu** ke bang ine inenna' we' Tuhanin para si kēmon makahagad si iyehin? **Tege** umul salama-lama ne ke kew duk lu'u ne ke si ka'u Niyawa Sutsi pangurung we' Tuhan si kēmon a'a makahagad si Aka-aka Mahāpin? Me' ekkahin me' tubu' Apu' Adamin kahagad we' niya' Tuhan. Saguwa' kulang siye **mangata'uhan** duk **makahagad** si pananggup Tuhan mahāp duk mahalga'in. Bagayku mapakalehin, kinalasahan kew we' Tuhanin duk kabaya'annen we' ledjiki'anne kew mas hāp amban tapikilnun, saguwa' subey **kata'uhannu** lapalnen, **kahagad** si lapalnen duk **teyima'nu** lapalnen! Sabab inin pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Niya' panyap Tuhanin para si me' malasa si iyehin. Pinanyapne inin ga' niya' a'a bakas makakitene, atawa makakalene. Ga' niya' bakas makapikilne.” (1 Korinto 2:9) *“Kabaya'an kamihin we' ga'i ka'am maglisu'-lisu' saguwa' subey ka'am kuwe' me' a'a mabasag sandelden duk matuyu' te'ed hangkan tasangkade pananggup Tuhanin!”* (Hibrani 6:12)

Hāp isab bakas pakale ka'am.....Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' panolo' amban dem Lapal Tuhan inin:

“Kabaya'an kamihin we' ga'i ka'am maglisu'-lisu' saguwa' subey ka'am kuwe' me' a'a mabasag sandelden duk matuyu' te'ed hangkan tasangkade pananggup Tuhanin!” (Hibrani 6:12)

Wassalam

Lesson 45

Me' Hukumin duk si Rut

Me' Hukumin, Rut

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si programa dehelluhin takaletē we' Nabi Yussa', iye manabangan Nabi Musa, mamō'o me' bangsa Isra'el padiyalem lahat Kana'anin. Tabatsate we' padehellu Tuhanin amban Nabi Yussa' duk me' a'a Isra'elin duk patahala'ne me' bantaden duk bo'one siye padiyalem si lahat hāp manamal, hātinen lahat Kana'an, sa bakas pananggung Tuhan papu'den Nabi Ibrahim masaley. Ellew inin mayam kite bi si duwe jūd dem Kitabin paturul si jūd Yussa'. Me' duwe jūd inin inēnan **Me' Hukumin duk si Rut**. Bang jūd si Rut inin istori hāp te'ed! Kaduwe jūd inin magaka bang ine mapalabey **si ellet** masa **Nabi Yussa'** duk masa **Nabi Da'ud**.

Subey kite bi matsa dahu' me' bissā Nabi Yussa' si me' a'a Isra'elin pag sōng iye matey, mangkin kite pakale si me' istori amban jūd Me' Hukumin. Si kapitulu katambusan dem jūd Nabi Yussa' tabatsate we' Nabi Yussa' magmiting duk kēmon nakura' bangsa Isra'elin. Duk tolo'anne siye supaya siye pahatul-hatul duk pa'asigne siye malasa duk kahagad si TUHAN pagtuhananden, iye bakas mamaluwas siyehin amban lahat Misir duk mangurungan siye lahat mahāp manamal, iye patenna'ande kuwe'ituhin. Si usihatne katambusannen pa'in Nabi Yussa' si siye,

“Bang ga'i ka'am kahāpan nuhut TUHANIN, mene' ne ka'am ellew inin bang sine kabaya'anbi tinuhutin, bang me' tuhan-tuhan bakas tinuhut we' kapapu'anbin masa ewwalley patenna'anden si Mesopotamiya, atawa bang me' tuhan-tuhan bangsa Amori patenna'anbi si lahatde kuwe'itu inin. Saguwa' bang aku duk familyakun, iye tinuhut kamihin, TUHANIN.” Ubus nambung me' a'a bangsa Isra'el mabanesin, pa'inde pu si Yussa', “Bang kami, nuhut TUHANIN du isab kami, pegge' iye pagtuhanan kamihin!” (Yussa' 24:15,18)

Na, payamante ne kuwe'itu bang ine mapalabey te'edin. Si jūd Me' Hukumin kapitulu duwe, pa'in Kitabin:

(Me' Hukumin 2) ⁷ *Tiggelan ellum pe si Yussa' nuhut TUHANIN me' a'ahin duk bisan pag ubus ne iye matey nuhut pe siye tiggelan ellum pe me' bahi' bakas makakite me' hinangan balakatan tahinang we' TUHANIN para si me' a'a Isra'elin.* ⁸ *Si Yussa'....dara'akan TUHANIN, matey pag dahatus duk sempū' tahun ne umulnen.* ⁹ *Kubulde iye....si lahat kakūdan si Epraim.* ¹⁰ *Pag ubus ne matey kēmon pangkat miya'an, me' tumbu' ba'ahuhin ga'i ne kata'uhande TUHANIN duk me' bakas tahinangne para si me' bangsa Isra'elin.* ¹¹ *Ubus me' bangsa Isra'elin, la'at ne hinangden si matahan TUHAN, duk nuhut ne siye si me' Baal.* ¹² *Teyikutande TUHANIN, iye pagtuhanan kapapu'anden duk mamō'o siye paluwas amban Misirin. Tuhutde duk sambahayangde me' bayu'-bayu'an tuhan-tuhan me' bangsa mapaliput si siyehin. Sunggud-sunggudde TUHANIN supaya iye ngamā* ¹³ *pegge' teyikutande iye duk iye tinuhutden si Baal.*

Manjari, ga'i ne ta'esseb me' a'a Isra'elin TUHANIN, teyikutande ne iye duk **nagna' ne siye nuhut me' āgama bangsa mapaliput si siyehin.** Saguwa' me' bangsa iyan ga'i kata'uhande Tuhan te'edin duk ga' niya' Lapalne la'i si siye. Sambahayangde si Baal. Si Baal inin dembuwa' tuhan-tuhan pina'in we' me' bangsa Kana'anin we' iye Tuhanin. Ngahinang siye limbagan, me' umbaga'an si Baal ko', duk iye sinambahayangden. Me' bangsa mamahadje si Baal inin, **tapikilden we' sinambahayangden Tuhanin.** Saguwa' iye mato'ohin, nambahayang hadja siye di kabaya'anden duk Nakura' Seyitanin. Saguwa' ga' kata'uhande we' sa ī, pegge' inakkalan siye we' Seyitanin. Ekka me' bangsa Isra'elin ka'akkalan du isab we' Nakura' Seyitanin, iye jānnen hangkan teyikutande Tuhan te'edin duk iye sinambahayangden si Baal sa hinangan me' bangsa mapaliput si siyehin.

Na, takitete ne we' me' a'a Isra'el ma'ekkahin teyikutande lān minemes we' Tuhanin, iye lān Sara' pangurung we' Nabi Musa duk lān pagkurban hayepin supaya kadebbunan dusehin. Embes iye tinuhutden lān mabentel minemes we' Tuhanin, tuhutde ne lān mangga'i mato'ohin, hātinen, lān āgama si Baalin. Panganda'akan tagna'in dem Sempū' Sara' tina'at we' Tuhan pu Nabi Musahin la'i si Punu Sinai, pa'inne:

“Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku....pegge' aku TUHAN Maniya'in; Tuhan ngimbū ku. Leggaku du me' mabunsi si akuhin duk sampay me' anak-ampuden sampay ampude sikuhin. Saguwa' pakitehanku lasakun si me' mamalasa si akuhin duk manuhut sara'kun, si iye duk anak-ampune magpangkat-mamangkatin salama-lama.” (Paglappas 20:3,5,6)

Me' ekkahin me' bangsa Isra'elin ga'i du pahadjede Tuhanin, hangkan ilegga siye we' Tuhanin.

Pala'us kite bi matsa si jūd Me' Hukumin kapitulu duwe. Pa'in Kitabin:

(Me' Hukumin 2) ¹¹ *Manjari, maghinang la'at me' a'a Isra'elin si matahan TUHAN duk iye tinuhutden me' Baal...¹⁴ Pegge' astel TUHANIN si me' a'a Isra'elin, sōnganne siye si me' mundu supaya siye tekkade duk tabande me' panyapden. Sōnganne siye si me' bantaden bu ga'i ne siye ta'u nagga' me' bantaden.* ¹⁵ *Sumiyan-sumiyan me' a'a Isra'elin lumengngan magbono', kuntarahan Tuhanin siye supaya siye tada'ag, sa bakas panapane si siyehin. Dem kabinsana'an ne te'ed siye.*

Inakahan kite dem jūd Me' Hukumin we' me' a'a Isra'elin tuwas te'ed duk daran teyikutande TUHANIN. Hangkan daran isab siye sinōngan we' Tuhanin si me' bantaden, supaya siye ilegga. Jānnen hangkan siye ilegga supaya siye magbennal we' magduse siye, duk magsusun duk tinimbul supaya ga'i siye magmula. Kahaba' te'ed magsusun me' a'a Isra'elin duk balik siye si Tuhan, urungan Tuhanin siye nakura' – inēnan isab hukumin – duk timbulne siye amban bantaden. Mabaya' te'ed kami magaka si ka'am sabab me' a'a bantu kuwe' si Gideyon. Tada'ag we' ne armi mabanesin bu sawe'nen tellu hatas hadja lella. Atawa magaka sabab si Samson we' iye dendangan tada'ag we' ne de ngibu sundalu. Saguwa' ga' niya' taymte magaka kēmon inin. Kaw tabatsabi dihananbi me' istoride meke'ulali' dem jūd Me' Hukumin.

Bang balikte, pinakitehan kite dem jūd Me' Hukumin we' kahaba' me' a'a Isra'elin tahala' amban Tuhanin duk Lapalnen, ilegga siye we' Tuhanin supaya teyikutande duseden duk balik si iye. Pag magsusun ne siye duk balik si Tuhan, urunganne siye nakura' nimbul siye amban bantaden. Iyan istori dem **jūd Me' Hukumin** bang papandakte.

Awe', me' a'a Isra'elin daran du langgalande panganda'akan Tuhanin. Saguwa' hātinen ke we' pegge' ga'i siye kapangandelan hangkan isab Tuhanin ga'i kapangandelan? Duma'in! To'o, ilegga we' Tuhanin me' a'a magdusehin saguwa' ga'i paka'atanne kēmon bangsa Isra'elin, pegge' ta'esseb Tuhanin du me' bakas pananggungne pu Nabi Ibrahim masaley, pa'inne, “*Kēmon a'a dem dunyahin iledjiki'an du sabab tubu'nun.*” Gara' Tuhanin we' hinangne tubu' Nabi Ibrahimin dembuwa' bangsa, duk amban bangsa inin palahil si dunya **Manimbul dunyahin**. Ga' niya' makasagga' gara' Tuhan mahāpin: duma'in me' duse a'a Isra'elin, duma'in isab sultan Misirin, me' a'a Misirin, me' a'a Kana'anin, duma'in me' āgama mangga'i mato'ohin kuwe' āgama si Baal, duma'in bisan Nakura' Seyitanin. **Ga' niya' makasagga' gara' Tuhanin we' papitune Manimbul dunyahin paguwa' amban bangsa Isra'el!**

Na, kuwe'itu payamante pe jūd pandak mapaturul si jūd Me' Hukumin: **jūd si Rut**. Istori jūd inin istori hāp te'ed. Kaw inin pasali'te si sumping hāp tomo' si ellet seggit. Pegge' jūd inin **magaka istori sabab dembuwa' dende mamalasa si Tuhanin si ellet a'a libuwad duk la'at**.

Ga'i tabatsa kami kēmon jūd si Rutin ellew inin, saguwa' makajari papandakte para si ka'am. Inin dahu' subey kata'uhanbin we' si **Rut dembuwa' balu duk duma'in** iye bangsa Isra'el. Bangsa Mo'ab iye duk patenna' iye si lahat **Mo'ab** nampal silangan amban lahat Isra'el. Duk inin du isab, me' a'a bangsa Mo'abin nuhut di tuhan-tuhanden duk diyawa'ande Tuhan bangsa Isra'elin sampay me' bangsa Isra'elin.

Bisan si Rut sakup si bangsa Mo'ab, ga'i du diyawa'anne Tuhan bangsa Isra'elin. Ga'i, iye mato'ohin, **kahagad si Rut si Tuhan bangsa Isra'elin dembūs-būs ateynen**. Bakas takale si Rut bang sa'ingge hinang Tuhanin me' hinangan meke'ulali' pag paluwasne me' bangsa Isra'el mabanessin amban antanan bangsa Misirin. Bakas takale si Rut isab me' bissā mato'o bakas sinulat we' Nabi Musa dem Kitab Tawratin sabab lān minemes we' Tuhanin supaya me' a'ahin timbul. Kahagad si Rut si TUHAN dembūs-būs ateynen, duk teyima'ne lapal Tuhan bakas pinapīne si me' bangsa Isra'elin.

Subey inin ta'essebte sabab si Rut: patenna' iye si lahat Mo'ab si ellet me' a'a manuhut me' tuhan-tuhanden. Metetto'a si Rutin nuhut tuhan-tuhanden du isab. Duk inanakan si Rut si āgamaden du isab. Saguwa' kuwe'itu **si Rut ga'i ne nuhut āgama samanen**. Iye tinuhutnen duk kinahagadnen Tuhan bangsa Isra'elin. Takitete we' si Rut subey mene', duk tapene'nen ga'i du mura! Bang subey pe ke patenna' si Rut si luma' samanen, duk nuhut āgama samanen duk magella si lella ga'i ngata'uhan Tuhan bangsa Isra'elin? Atawa bang subey teyikutanne luma' samanen duk āgamanen duk palinda pī si Isra'el. Iye inin kahunitan si Rut mamene'in.

Ga' pe kata'uhante bang inggehin pinene' si Rutin, saguwa' subey isab kata'uhante we' niya' dembuwa' bilasne dende inēnan si **Orpa**. Kuwe' si Rutin du isab si Orpa kata'uhanne sabab Tuhan bangsa Isra'elin. Hangkan bilas si Rutin **subey du isab mene'** bang tuhutne ke āgama samanen atawa nuhut TUHANIN iye pagtuhanan we' Nabi Ibrahimin, Nabi Ishak duk Nabi Yakubin.

Lān inggehin tapene' si Rut duk si Orpahin. Si Orpa **mene' lān mamurahin**, hātinen patenna' pe iye si luma' samanen duk magella si lella nuhut āgama samanen du isab. Saguwa' si Rut, **iye pinene'nen lān mahunitin**, hātinen tahala' iye amban luma' samanen duk palinda pī si lahat Isra'el. Kata'uhan si Rut we' ga' niya' makajari nambahayang si duwe tuhan. Ga'i makajari paglagumeyne nambahayang Tuhan bangsa Isra'el duk nambahayang me' tuhan-tuhan bangsa Mo'ab. Hangkan

teyikutan si Rut āgama samanen. Bugtu' dem atey si Rut we' **mas hāp kahagad si Tuhan amban si manusiya'**. Kompolmi si Rut bisan inēnan sala' pamikilnen we' pamilyanen duk bagaynen basta tatuhutne hadja Tuhan ma'ellumin duk mato'ohin. Niya' eli'an, pina'in, “Bang kew sinna si bohe' buwani subey kew bahani patapit si bānakannen.” Hangkan tahala' si Rut amban luma' samanen duk pī si lahat Isra'el, si dembuwa' puweblo diki' inēnan **Betlehem**.

Manjari, niya' dembuwa' lella patenna' la'i si Betlehem ēnnen si **Bo'as**. Si Bo'as inin **anak si Rahab**, dende bakas malappas amban bala' matekka si puweblo Arihahin (kuwe' bakas takaletē si lesson dehelluhin). Si Bo'as dembuwa' a'a bentel duk ellegne Lapal Tuhanin. Si Bo'as dayahan isab duk tege bulakan luha, saguwa' ga' pe niya' andane.

Magaka Kitabin we' si Rut patenna' kuwe'itu si Betlehem. Bu iye bahannen, kahaba' salung tahala' iye amban luma' pī si me' tana' nimuk mata'amban we' me' magpaganihin. Si Rut dende miskin duk iye sinulat dem sara' pangurung we' Tuhan pu Nabi Musahin para si me' a'a Isra'elin, pa'inne, we' kuhi si me' a'a miskin nimuk sa miya'an, supaya siye ga'i inusan. Inakahan kite dem Kitab we' inurungan pikilan si Rut we' Tuhanin pī nimuk si tana' si Bo'as anak si Rahabin.

Tabatik we' si Bo'as si Rut nimuk si tana'ne duk missā iye si iye. Ga'i du tiggel tabistu we' si Bo'as we' hāp addat si Rutin. Si Bo'as a'a bentel duk kitene we' si Rut hāp addatnen. Ta'untukbi ke bang ine ka'ujudannen? Ga'i du hunt te'ed! Awe', **magkalasa** si Bo'as duk si Rut duk ujudnen kinawin siye. Pu si Rut, Tuhanin duk Lapalnen iye ma'importante manamal si iyehin duk sabab miya'an iledjiki'an iye we' Tuhanin. Ubus, pa'in Kitabin we' niya' dembuwa' anakde inēnan si **Obed**. Si Obed inin niya' anakne inēnan si **Jesse**, duk si Jesse inin niya' anakne inēnan si **Da'ud**. Si Da'ud inin ujudnen manjari sultan importante si bangsa Isra'el. Nabi isab iye duk ekka me' kalangan dem Kitab **Jabur** sinulat we' ne. Duk amban me' tubu' Nabi Da'ud paguwa' **Mangalekkatin**, hātinēn Manimbul dunyahin. Duk kēmon me' nabihin bakas magpa'al sabab iye.

Manjari, takitete ellew inin we' niya' tahinang we' Tuhanin pu si Rut, dende duma'in bangsa Isra'el. **Me' a'a Isra'elin teyikutande Tuhanin duk nuhut siye āgama me' bangsa mapaliput si siyehin. Bu si Rut teyikutanne āgama samanēn, duk iye tinuhutnen Tuhan bangsa Isra'elin!** Ubus, pinandu'an si Rut we' Tuhanin patenna' si Betlehem duk magella pu si Bo'as. Ubus bu ampune tu'ut Nabi Da'ud, sultan bangsa Isra'elin. Si kēmon inin takitete we' pesōng Tuhanin ne gara'nen we' papitune **Manimbulin** si dunya, pegge' andang ne dem palanu Tuhanin we' Manimbulin **dembuwa' me' tubu' Nabi Da'ud** duk we' inanakan iye **si lahat Betlehem**.

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Bang si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, batsate amban jūd magaka sabab Nabi Da'ud, iye inanakan la'i si Betlehem duk tubu' si Rut iye duk si Bo'as. Na, niya' pe panilewku: **Bang ka'u, kuwe' sine kew?** Arak kew kuwe' si Orpahin, iye bilas si Rut, nuhut **lān mamurahin?** Atawa kuwe' si Rutin kew, teyikutanne āgama samanen bu nuhut **Tuhan Mato'ohin.**

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin....Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasang ta'essebnu me' pina'in we' Nabi Yussa' si me' a'a Isra'elin pag sōng matey iye, pa'inne:

*“Mene' ne ka'am ellew inin bang sine kabaya'anbi tinuhutin....
Saguwa' bang aku duk pamilyakun, iye tinuhut kamihin,
TUHANIN!”* (Yussa' 24:15)

Wassalam

**Lān mabentelin
sa sinulat dem
Kitab Jabur duk
Kitab me' Kanabihanin**

Me' nabi sinduwe inin inistadihante
bi dem bahagi' inin:

Nabi Samu'el	Nabi Yunus
Sultan Sa'ul	Nabi Shi'ya (Isaya)
Nabi Da'ud	Nabi Irmiya (Jeremiya)
Goliyat	Nabi Daniyal
Batseba	Nabi Jakariya
Nabi Sulayman	Nabi Mal'aki
Nabi Iliyas (Eliya)	

“Kahagadnu ke bissā me' kanabihanin?”

Hinangan 26:27

Lesson 46

Nabi Samu'el, si Sa'ul, duk Nabi Da'ud

1 Samu'el 1-16; Jabur 8,23

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaletе we' masa pag ubus ne matey Nabi Yussa' **masa kajabu** dem lahat Isra'elin. Saguwa' bisan masa kajabu iyan takitete we' niya' isab hāp sabab kapangandelan Tuhanin. Ga' bakas takeyipat Tuhanin me' bakas pananggupne pu Nabi Ibrahimin duk me' tubu'nen sabab Manimbul mapaguwa' amban bangsa Isra'elin.

Manjari, takaletе we' tinolo'an we' Tuhanin dembuwa' dende inēnan si **Rut**. Si Rut inin duma'in bangsa Isra'el saguwa' kahagad iye si Tuhan bangsa Isra'elin dembūs-būs ateynen. Bisn ekka a'a Isra'el teyikutande Tuhanden duk tuhutde me' āgama bangsa mapaliput si siyehin, si Rut inin pene'ne neyikutan āgama metetto'anen supaya iye nuhut Tuhan bangsa Isra'elin. Palinda si Rut pī si lahat Isra'el duk patenna' si kaluma'an Betlehem. Bu la'i magella iye si dembuwa' lella bangsa Isra'el inēnan si Bo'as. Niya' dembuwa' anakde lella inēnan si Obed. Duk si Obed, ujudnen niya' anakne inēnan si Jesse. Bu si Jesse inin iye sama **Nabi Da'udin**. Na, kitete du we' pinasōng we' Tuhanin gara'nen we' timbulne me' manusiya'in amban duseden, pegge' **Manimbulin** subey pitu si dunya **paguwa' amban me' tubu' Nabi Da'ud**. Subey isab iye inanakan si **Betlehem**, iye puweblo Nabi Da'udin. Si me' lesson si pesōngan takaletе du we' kēmon inin pina'al we' me' nabi Tuhanin ubus bu takaletе isab bang sa'ingge kēmon inin tinumanan we' Manimbulin pag palabey ne hatusan tahun. Luwal du Tuhanin mata'u maghinangan sa miya'anin!

Nabi Da'ud ma'importante dem Kitabin. Tina'at ēnnen labi min dengibu. **Bang ka'am**, ine kata'uhanbi sabab Nabi Da'ud? Kaw kata'uhanbi we' iye lella bata'-bata' pe bu tada'ag we' ne pinitik hadja a'a hadje

manamal inēnan Goliyat. Kaw isab kata'uhanbi we' Nabi Da'ud dembuwa' sultan importante si me' a'a Isra'el, bu we' iye isab manulat ekka me' kalangan dem Kitab Jabur. Bang kata'uhanbi kēmon inin, hāp te'ed, saguwa' kata'ubi sabab iyehin subey pe tinambahan. Bang kata'uhante we' sultan importante Nabi Da'ud saguwa' ga'i kata'uhante bang **we'ey iye importante** – ine kagunahan kata'ute miya'an? Atawa bang kata'uhante we' iye manulat Lapal Tuhanin dem Kitab Jabur, saguwa' ga'i kata'uhante bang **ine sinulatnen** – ine kagunahan kata'ute miya'an?

Me' bagayku, bang kabaya'anbi pesōng kata'ubin sabab **Nabi Da'ud**, duk mabaya' ka'am pakale si me' bissā hāp duk balakatan tasulatne dem **Kitab Jaburin**, hāp bang pakale ka'am si pagistadite ellew inin duk me' lime lesson mapaturulin.

Kata'uhanbi ke ēn nabi Tuhanin dehellu amban Nabi Da'udin? Iye Nabi **Samu'el**. Pinene' Nabi Samu'el we' Tuhanin supaya pabalikne me' a'a Isra'elin si TUHAN pagtuhandan, pegge' masa miya'an ateyden tala amban Tuhanin. Matsa kite bi ellew inin amban **jūd Nabi Samu'el**. Kitab inin importante diyalem me' Sulat me' Kanabihanin, pegge' niya' diyalemne me' istori importante sabab Nabi Samu'el duk me' tellu sultan tagna'in si bangsa Isra'el: si Sa'ul, Nabi Da'ud, duk Nabi Sulayman.

Bakas takaleta we' inurungan we' Tuhanin me' bangsa Isra'elin me' **nakura'** kuwe' Nabi Musa, Nabi Yussa', duk Nabi Samu'el supaya siye tatolo'ande duk tahukumde. Saguwa' TUHANIN, iye Tuhan bakas mamaluwas siye amban pamanyaga'an siye si Misirin, iye **sultande duk nakura'de te'edin**. Bakas dina'ak siye we' Tuhanin ngahinang luma' tolda esepiyal supaya sahayanen patenna' si diyalemande. Kabaya'annen we' iye magbaya' si siyehin. Subey siye kahagad duk nuhut si iye hadja, ga' niya' subey seddili. Saguwa' me' ekka me' Isra'elin ga'i kahāpan we' luwal TUHANIN subey sultanden. **Kabaya'anden we' sali' siye duk kēmon bangsa sinduwe** si dunyahin duk kabaya'anden we' dembuwa' manusiya' sultanden duk magbaya' si siyehin!

Si jūd Samu'el ka'issa'nen si kapitulu walu, pa'in Kitabin:

(1 Samu'el 8) ⁴ *Manjari, kēmon me' bahi' bangsa Isra'elin magtipun duk pī pu si Samu'el si lahat Rama.* ⁵ *Pa'inde si iye, “Bahi' ne kew, duk me' anaknu lellahin ga' neppu addatnun; nganda'ak kew dembuwa' sultan magnakura' si kami. Mabaya' kami we' niya' sultan kami kuwe' kēmon bangsa sinduwehin.”* ⁶ *Saguwa' pag pa'inde, “Urunganun kami sultan supaya iye magnakura' si kamihin,” ga'i kahāpan si Samu'el; hangkan māku-māku iye si TUHAN.* ⁷ *Ubus nambung TUHANIN, pa'inne: “Pakalehun kēmon pina'in me' a'a si ka'uhin; duma'in hep ka'u tineyikutanden, saguwa' aku tineyikutanden, ga'i siye mabaya' we' aku sultanden.* ⁸ *Bakas hinangde sa miya'an kemuwe ellew pamaluwasku*

siye amban Misirin sampay kuwe'itu, sigi-sigi ku teyikutande duk nuhut tuhan-tuhan seddili, duk kuwe'itu hinangde isab sa i' si ka'u. ⁹ Tuhutun pina'inden; saguwa' akahanun siye andang, supaya kata'uhande bang ine kapatut sultanden duk bang ine makajari hininangne si siyehin."

Na, inakahan Nabi Samu'el we' Tuhanin we' subey tuhutne kabaya'an me' a'ahin duk subey iye nganda'ak dembuwa' a'a manjari sultande. Ga'i isab mabaya' Tuhanin we' niya' sultan seddili amban iye si me' bangsa Isra'el, saguwa' pegge' teyikutande ne pagbaya' Tuhan si siyehin, ga'i isab siye gagahanne pinagbaya'an we' ne. Si kapitulu mapaturulin tabatsate we' Nabi Samu'el nganda'ak dembuwa' lella ēnnen si **Sa'ul**. Pa'in Kitabin: *"Ubus ngeddo' si Samu'el isellan dem pangisihanne duk tata'anne kōk si Sa'ulin."* (1 Samu'el 10:1) Iye addat me' a'a Isra'elin bang niya' kawakilan we' de. Tata'ande isellan diyata' kōk nabihin, imamin atawa sultanin, tanda' we' pinaseddili ne siye. Pag ubus tinata'an isellan we' Nabi Samu'el diyata' kōk si Sa'ulin, pe'inne si kēmon me' a'ahin, *"Kitebi ke lella bakas pinene' we' TUHANIN? Kēmon me' a'ahin ga' niya' kuwe' iyehin."* *Ubus magellang me' a'ahin, pa'inde, "Karayaw taha' umul sultanin!"* (1 Samu'el 10:24)

Tagna' sinna te'ed me' a'a Isra'elin si sultanden si Sa'ul. Basag iye duk bahani, duk bata' pe iye duk hāp iye lella, langkew iye amban kēmon a'a Isra'el sinduwehin. Bang pinayaman amban luwasan, sultan hāp du te'ed si Sa'ul. Saguwa' pikilan Tuhanin duma'in kuwe' pikilan a'a. A'ahin mayam bang ine **bantnuknen si luwasan**, saguwa' Tuhanin iye pinayamannen **ateynen**. Tagna' hāp Sultan Sa'ul, saguwa' ujudnen nga'abbuhan iye duk ngimbū' iye duk tapikilnen we' ga' niya' nesessita nolo'an iye. Pahadje si Sa'ul Tuhanin duk behene, saguwa' ateynen tala amban Tuhan. Ga'i du pagaddatan si Sa'ul duk ga'i du tuhutne Lapal Tuhanin. Hinangne di kabaya'annen duk duma'in kabaya'an Tuhanin.

Manjari, inakahan kite dem Kitab we' pag manjari sultan ne si Sa'ul inday bang piyen tahun ne, pa'in Kitabin,

(1 Samu'el 15) ¹⁰....*missā Tuhanin pu si Samu'el, pa'inne, "Suse ne ku we' bakas hinangku sultan si Sa'ul, pegge' teyikutanne ne ku duk ga'i tuhutne panganda'akankun."* *Sasew si Samu'el, māku-māku iye si TUHAN kellawan.* ¹² *Salung pe ellew dembuwa'in donga' iye duk pī iye pu si Sa'ul....* ¹³ *Pag tekka si Samu'el la'i si iye, pa'in si Sa'ul, "Karayaw iledjiki'an kew we' TUHANIN! Bakas tuhutku du me' panganda'akan TUHANIN...."* ²² *Saguwa' nambung si Samu'el, pa'inne: "Sali' ke kahāpan TUHANIN si me' sinōngan si iyehin bu ineggas duk si me' kurban kuwe' kahāpanne bang a'ahin nuhut panganda'akannen? Nuhut panganda'akannen pesōng hāp amban magkurban, duk kahagad*

si iyehin pesōng hāp amban nōng hayep. ²³ Bang a'ahin nguntara si Tuhan sali' du duk duse magnujum-nujum, duk bang a'ahin abbuhan sali' du la'atnen duk nuhut tuhan-tuhan. **Pegge' teyikutannu ne lapal TUHANIN, teyikutanne ne isab kew duk ga'i ne kew magsultan!"**

Manjari, inakahan ne si Sa'ul we' Nabi Samu'el we' inānan ne pagbaya'nen amban iye duk pangurung ne si a'a seddili. Si kapitulu mapaturulin pa'in Kitabin,

(1 Samu'el 16) ¹ Missā TUHANIN pu si Samu'el, pa'inne, “Da'a ne kew magsuse sabab si Sa'ul. Teyikutanku ne iye duk duma'in ne iye sultan si me' a'a Isra'el. Eddo'un ne isellanin duk pī kew hap **Betlehem**. Pī kew si dembuwa' a'a inēnan si Jesse. Pene'ku ne dembuwa' me' anaknen manjari sultan.” ² Saguwa' pa'in si Samu'el, “Sa'ingge ku makajari hap pī? Bugtu' takale si Sa'ul, ubus bu papateyne ku.” Pa'in TUHANIN, “Mo'o kew anak sapi' duk pa'inun bang kew tekka we' magkurban kew si TUHAN. ³ Batikun si Jesse pasakup si kurbanin, ubus bu pakitehante sa' kew bang ine subey hininangnun. Ubus akahante sa' kew bang sine tinata'annu isellanin.” ⁴ Hinang si Samu'el sa bakas pina'in TUHANIN. Pag tekka iye si Betlehem pī me' bahi' si lahat miya'an si iye, migpid ne siye. Pa'inde, “Pitu ke kew mo'o kasanyangan?” ⁵ Nambung si Samu'el, pa'inne, “Awe', pitu ku magkurban si TUHAN. Pasutsihun bi dibin duk nuhut ka'am aku.” Ubus da'akne isab si Jesse duk me' anakne lellahin magayil duk batikne siye si pagkurbananin. ⁶ Pag tekka siye, takite Samu'el anak si Jessehin inēnan Eliyab duk tapikilne, “Bugtu' iye ne iyan tapene' Tuhanin.” ⁷ Saguwa' pa'in TUHANIN pu si Samu'el, “Da'a kew mayam si langkewne duk si hāp bantukne, pegge' duma'in iye tapene'kun. **Bang aku, pikilankun seddili amban pikilan a'ahin. A'ahin mayam bang ine bentuknen si luwasan, saguwa' TUHANIN pinayamannen ateynen.**”

⁸ Ubus da'ak si Jesse anaknen Abinadab pī si harapan Samu'el. Saguwa' pa'in si Samu'el, “Ga'i du isab tapene' we' TUHANIN dembuwa' inin.” ⁹ Ubus da'ak si Jesse si Shamma pī, saguwa' pa'in si Samu'el, “Ga'i du isab inin tapene' TUHANIN.” ¹⁰ Sa miya'an me' pitu' anakne lella dina'ak pī pu si Samu'el we' si Jesse. Saguwa' pa'in si Samu'el, “Ga' niya' tepene' we' TUHANIN amban me' inin.” ¹¹ Ubus tilewne si Jesse, pa'inne, “Niya' pe ke anaknu lella seddili?” “Niya' pe kabungsuhan,” pa'in si Jesse, “saguwa' la'i iye magipat bili-bili.” Pa'in si Samu'el, “Da'akun iye pitu; ga'i kite bi magkurban samanta'an ga'i iye tekka.” ¹² Ubus masan si Jesse duk da'akne pī. Pag pī iye, hāp iye lella, biskey iye duk danta' matanen. Na, missā TUHANIN pa'inne, “Iye ne inin; tata'anun ne kōknen isellan.” Ubus ineddo' we' si Samu'el

isellanin duk patata'ne diyata' kōkne si harapan me' pungtina'inen. Ubus bu kemuwe ellew miya'an la'i balakat Niyawa TUHANIN pu si Da'ud.

Manjari, takitete we' tapene' we' Tuhanin Nabi **Da'ud** manjari sultan bangsa Isra'elin paganti' pu si Sa'ul. Saguwa' subey tasabutte we' duma'in Nabi Da'ud manjari sultan bangsa Isra'el ellew miya'an. Masa miya'an nakanak pe Nabi Da'ud bu ga' pe tekka panganda'ak Tuhan iyehin we' subey ne iye magsultan si bangsa Isra'elin. Iye mato'ohin, ngagad Nabi Da'ud sempū' tahun behune ngantanan me' bangsa Isra'elin.

Na, hangkan balik Nabi Da'ud si kapaslangan mapaliput si Betlehemin supaya ta'ipatne duk tabanteyanne me' bili-bili samanen. Pastul hāp duk kapangandelan Nabi Da'ud. Ga'i iye tinalew pu sine-sine atawa ine-ine pegge' **ngandel iye si TUHAN**. Upama, dembuwa' ellew sasangne magipat me' bili-bili samanen niya' lima'ung niggew dembuwa' bili-bilihin. Ilupug we' Nabi Da'ud lima'ungin duk pinogpog we' ne duk timbulne bili-bilihin amban dem behe lima'ungin. Pag bira lima'ungin ngusa' iye, siggewne iye diyata' bulune, pogpogne duk papateyne. (1 Samu'el 17:35)

Duma'in hadja pastul hāp te'ed Nabi Da'ud; ta'u isab iye magpahelling alpa duk ta'u magkanta. Inurungan Nabi Da'ud kata'u we' Niyawa Tuhanin ngahinang kalangan ekka duk sinulat me' kalangan miya'an diyalem Kitab **Jabur**. Malasa te'ed Nabi Da'ud si Tuhan duk Lapalnen!

Sōng ubus ne lessonten ellew inin, saguwa' mabaya' pe kami ngakahan ka'am ku'ahat me' kalangan Nabi Da'udin. Iye pikil-pikilun kuwe' bantuk kitenu Nabi Da'ud si kapaslangan si ellet me' bili-bilihin, magpahelling alpanen duk mudji Tuhanin, magpasalamat duk magkalangan iye sa pangurung Niyawa Tuhan iye pikilanin. Pakale ka'am:

“O TUHAN, ka'u Panuhutan kamihin, bantu te'ed ēnnun si kēmon dunya!... Bang payamanku langit bakas pinapanjarinun, bulakin duk me' pote'anin binettad we' nu diyata'ne, tapikilku bang ine jānnen hangkan essebnu manusiya'in, bang ine jānnen hangkan siye ipatnu, bu manusiya' du hadja siye. Saguwa' pinapanjari manusiya'in we' nu arak kuwe' ka'uhin. Pinahadje we' nu a'ahin duk urungannu kapatut.... O TUHAN, ka'u Panuhutan kamihin, bantu te'ed ēnnun si kēmon dunya!” (Jabur 8:1,3-5,9)

Niya' isab kalanganne seddili, pa'inne,

“Lapalnun kuwe' peyita'an bettiskun duk kuwe' tiyew lānkun! Enna'ku lapalnun diyalem ateyku supaya ku ga'i magduse tudju ka'!” (Jabur 119:105,11)

Ubus inin kalangan seddili ne isab, pa'inne,

“Sara' TUHANIN ga' niya' salla'ne, ba'ahuhanne basagten; Me' panganda'akan TUHANIN kapangandelan, ngurung kata'u si me' mangga' niya' kata'unen. Me' panolo' TUHANIN hāp du, ngurung kēg dem ateyte. Me' panganda'akan TUHANIN bentel, ngurung danta' dem pikilante. Mas mahalga' siye amban bulawan, amban bulawan hāp duk ga' niya' sagetne; Pesōng mamisnen amban bohe' buwani, amban bohe' buwani dem kōk bānakannen. Aku dara'akannun, tinolo'an ku we' panganda'akannun; bang tuhutte panganda'akannun, hadje te'ed panumbasnun!” (Jabur 19:7,8,10,11)

Inin kalangan seddili du isab, pa'inne,

“TUHANIN mangipat akuhin kuwe' pastul ngipat bili-biline, ga' niya' kulang si aku. Pahaline ku dem balili hāp; pandu'anne ku si bihing bohe' hāp; ba'ahuhanne basagkun. Pandu'anne ku si lān matumewwa'in, sa bakas pananggupnen. Bisan ku lumengngan dem lindem bitu-bituhan ga'i ku tinalew si ine-ine la'at, pegge' la'i du kew nuhut aku; tungkudnun mēbbegan aku. Memesnu kapamangankun si harapan me' bantakun. Saginanu ku kuwe' bisita pinahadje; ininumkun ekka manamal. Bugtu' hāpnun duk lasanun ga'i tahala' amban aku tiggelanku ma'ellumin, duk patenna'ankun si luma' TUHANIN salama-lama!” (Jabur 23) Amin!

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Si lesson mapaturulin pala'us du kite si istori sabab Nabi Da'ud duk takalete we' Tuhanin nuhut iye pag magkasuwa' iye duk Goliyat, a'a hadje manamal.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' pina'in we' Tuhanin pu si Nabi Samu'el, pa'inne:

“Bang aku, pikilankun seddili amban pikilan a'ahin. A'ahin mayam bang ine bentuknen si luwasan, saguwa' TUHANIN pinayamannen ateynen.” (1 Samu'el 16:7)

Wassalam

Lesson 47

Nabi Da'ud duk Goliyat

1 Samu'el 17; Jabur 27

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin nagna' ne kite bi matsa sabab Nabi Da'ud. Pakale ka'am si me' bissā Tuhanin sabab iye: “*Si Da'ud, anak si Jessehin, a'a makasulut ateyku. Hinangne du kēmon kinabaya'ankun.*” (Hinangan 13:22) Bakas takalete bang sa'ingge iye wakilan Tuhanin manjari sultan kaduweenen si bangsa Isra'el, pegge' sultan tagna'in, si Sa'ul, ga'i nuhut panganda'akan Tuhanin. Saguwa' duma'in Nabi Da'ud magtawus manjari sultan bangsa Isra'elin ellew pangwakil iye we' Tuhanin. Nakanak pe iye, bu ga' pe tekka waktu panganda'ak Tuhan pagbaya' pu si Nabi Da'ud dem lahatin. Pag ubus iye kawakilan balik dahu' iye magipat me' bili-bili samanen si luwasan puweblo Betlehem.

Ellew inin batsate dembuwa' istori hāp manamal magpakite we' to'o te'ed Tuhanin nuhut Nabi Da'ud, pegge' Nabi Da'ud nuhut Tuhanin du isab. Lesson inin inēnan “**Nabi Da'ud duk Goliyat**”. Pala'us ne kite bi matsa dem jūd ka'issa' Nabi Samu'el, kapitulu sempukpitu'. Pa'in Kitabin:

(1 Samu'el 17) ¹ *Manjari, me' bangsa Pilistinin [siye me' banta bangsa Isra'el mala'atin] magtipun ne me' armiden sōng pinabono'....*
² *Magtipun Sultan Sa'ul duk sundalu Isra'elin duk maghegpa' si lebbak inēnan Ela duk maglayn ne siye magbono' duk bangsa Pilistinin.* ³ *Me' a'a Pilistinin la'i si higad kūd dembuwa' duk me' a'a Isra'elin la'i si kūd dengkepak duk niya' lebbak si elletde.*

⁴ *Ubus niya' dembuwa' sundalu bangsa Pilistin pi si dehelluhan me' sawe'nen; ēnnen Goliyat, amban puweblo Gat. Langkewnen labi tellu metro.* ⁵ *Niya' sarukne tumbaga diyata' kōkne duk badju'nen tumbaga isab, bohatnen me' ennempū' kilu;* ⁶ *kunulnen lapat du isab*

we' tumbaga duk niya' bessine tumbaga tinoket si bukutne. ⁷ *Budjaknen kuwe' subuk dēddug duk tōng budjakin basi' duk bohatnen pitu' kilu. Niya' a'a mo'o tamingnen dehellu amban iye.*

⁸ *Nengge Goliyat duk ellanganne me' sundalu Isra'elin, pa'inne, "We'ey ne ka'am maglayn sōng mono'? Aku inin a'a Pilistin duk ka'am banyaga' si Sa'ul hadja. Mene' ka'am dembuwa' lella, ambat iye pitu si aku.* ⁹ *Bang takole'ne ku mono' duk nganda'ag iye si aku duk tapapateyne ku, kami kēmon manjari banyaga'bi. Saguwa' bang tada'ag iye we' ku duk tapapateyku iye, ka'am manjari banyaga' kamihin maghinang si kami."* ¹⁰ *Ubus pa'in sundalu Pilistin miya'an, pa'inne, "Ellew inin atuhan'te ne ka'am, armi Isra'el! Mapitu ka'am dembuwa' lella duk magbono' kami."* ¹¹ *Pag takalede bissā a'a Pilistin miya'an, ka'umāgadan si Sa'ul duk kēmon me' sundalu Isra'elin duk kadahitan siye.*

Panguti-nguti Goliyat me' a'a Isra'elin, la'i Nabi Da'ud magipat me' bili-bili samanen. Dem kasanyangan iye, tala iye amban pagbono'anin duk mikil-mikil iye sabab lapal Tuhanin, magpahelling alpanen iye duk magkanta mudji Tuhanin. Saguwa' niya' tellungan sakane, sundalu siye si armi Isra'el. Dembuwa' ellew pī samanen si iye duk pa'inne, "**Pi kew payamanun sakanun** la'i si pagbono'an, ubus bu akahanun ku bang sa'ingge ne siye." Hangkan inambanan we' Nabi Da'ud me' bili-bilinen si pastul seddili, duk ellew dembuwa'in donga' iye pasalung duk pī si pagbono'an.

Sasang la'i Nabi Da'ud nagina sakanen duk magbissā duk siye, paguwa' Goliyat, sundalu Pilistinin, amban diyalem me' sawe'ne sundaluhin duk patāmpak si me' sundalu Isra'elin nguti-nguti siye sa bakas hinanganne dem ampatpū' ellewin. Pag takite iye we' me' sundalu Isra'elin lahi siye hawal talewden. Niya' missā pu Nabi Da'ud, pa'inne, "Takitenu lella iyan? Sigi-sigi kami kuti-kutine. Bang niya' makapapatey a'a iyan, inurungan iye we' Sultan Sa'ul alata' ekka duk pangurungne du isab anakne dendehin hinangne anda duk pamilya samanen ga'i ne subey magbayed sukey."

Ubus pa'in Nabi Da'ud, "A'a kapil Pilistin iyan! We' sine iye hangkan iye maka'ara'-ara' ngusa' armi Tuhan Ma'ellumin?" Pag missā iye sa miya'an, ngamā sakanen duk pa'inne, "Ine jānnen hangkan kew pitu? Duk sine pangambanannu me' bili-bili ku'ahatin la'i si kapaslangan? Kata'uhanku du bang we'ey kew pitu. Mabaya' kew hadja mayam magbono'!" Saguwa' niya' dembuwa' sundalu Isra'el takalene we' bahani Nabi Da'ud missā sabab Goliyat. Pī a'a miya'an pu si Sultan Sa'ul duk akahanne iye sabab bakas pina'in Nabi Da'udin. Ubus masan si Sa'ul duk da'akne Nabi Da'ud pī si iye duk tinilew iye we' ne.

Manjari pa'in Kitabin:

(1 Samu'el 17) ³² **Pa'in si Da'ud pu si Sultan Sa'ul, "Ga' niya' subey tinalew** si a'a Pilistin iyan; aku, dara'akannun, pi magbono' duk iye." Nambung si Sa'ul, pa'inne, "Ga'i takole'nu mono' a'a Pilistin iyan; nakanak pe kew duk iye tagam ne magbono' kemuwe kadiki'ne."

³⁴ Saguwa' pa'in si Da'ud pu si Sa'ul, "Aku, dara'akannun, bakas magipat bili-bili samakun ku. Bang niya' lima'ung atawa banuwang tekka niggew bili-bilihin, ³⁵ lupugku iye, poggogku iye duk timbul bili-bilihin amban dem behene. Bang pabira iye ngusa' aku, siggewku diyata' bulune, duk poggogku iye duk matey. ³⁶ Bakas papateyku du lima'ungin duk banuwangin; hinangku du si a'a kapil Pilistin inin kuwe' me' hayep miya'an, pegge' bakas usa'ne armi Tuhan ma'ellumin. ³⁷ Timbul Tuhanin ku amban lima'ung duk banuwang bu timbulne du ku isab amban a'a Pilistin inin." Pa'in si Sa'ul pu si Da'ud, "Pihun ne, duk karayaw nuhut ka'u TUHANIN." ³⁸ Urunganne iye di badju'ne duk pa'asekane iye badju'ne mitalin sampay sarukne tumbagahin. ³⁹ Ubus inabit we' si Da'ud barung si Sa'ulin duk suleyanne bino'o lumengngan pegge' ga' iye tagam si panyap miya'an. "Ga'i ku makajari magbono' kuwe' inin," pa'inne pu si Sa'ul, "ga'i ku tagam si inin." Hangkan ananne kemon.

⁴⁰ Ubus eddo'ne tungkudne para pagipat hayepin, duk mene' iye **lime batu lanu'** amban dem sapa' bu isine dem puyu'ne duk bo'one **pitikannen** duk pi ne iye patudju pu si Goliyat. ⁴¹ A'a Pilistinin usa' ne isab nudju si Da'ud duk a'a mamoo' tamingnen lumengngan dehellu amban iye. Sigi-sigi Goliyat pesong. ⁴² Pag kitene te'ed si Da'ud inudji' iye we' Goliyat pegge' nakanak pe iye duk hap iye lella. ⁴³ Pa'inne pu si Da'ud, "Hinang ine tungkudnu iyan? Tapikilnun ke we' asu ku?" Ubus bu sukna'an Goliyat si Da'ud bu sabbutne en tuhan-tuhannen. ⁴⁴ Atuhanne si Da'ud, pa'inne, "Patapit kew pitu, duk pamakanku isinun si me' manuk-manuk duk me' hayep!"

⁴⁵ Nambung si Da'ud, pa'inne, "Pitu kew si aku mo'o barungnun, budjaknun, duk bessinu seddili, saguwa' aku, **pitu ku si ka'u si en TUHAN Mabalakatanin**, iye Tuhan me' armi Isra'elin, bu ka'u, bakas udji'nu iye. ⁴⁶ Ellew inin songan TUHANIN du kew si aku duk tada'ag du kew we' ku duk punggelanku kōknun. Ellew inin pamakanku du bangkey me' armi Pilistinin si me' manuk-manuk duk si me' hayep, ubus bu kata'uhan du we' kemon a'a dem dunyahin we' niya' du Tuhan a'a Isra'elin. ⁴⁷ Kemon magtipun matu'uhin kata'uhande du we' ga'i du nesessita si Tuhan ngangguna barung atawa budjak panimbulne a'anan; **TUHANIN du mamono'in**, duk songanne kemon ka'am si kami."

⁴⁸ *Pag patapit a'a Pilistinin supaya ta'usa'ne si Da'ud, palakkes si Da'ud magubas nudju iye.* ⁴⁹ *Ngeddo' iye dembuwa' batu amban dem puyu'ne, isihanne dem pitikanne, duk pitikne ne Goliyat duk tewwa' a'a Pilistin miya'an si lendo'ne. Pa'asek batuhin dem lendo'ne duk kumapang iye.* ⁵⁰ *Na, nganda'ag si Da'ud sabab batu duk pitikan! Bisan ga' niya' barungne, tapapateyne a'a Pilistinin.* ⁵¹ *Magubas si Da'ud pī si iye, duk urusne barung Goliyatin amban dem tegubanne duk punggellanne iye duk di barungne. Pag kite me' armi Pilistinin we' matey ne lella mabasagin, magubas siye lahi.* ⁵² *Ubus me' lella bangsa Isra'elin duk bangsa Yahudin magellang duk lupugande me' a'a Pilistinin taman gawang puweblo Ekron.*

Hangkan kitete ellew inin, we' Nabi Da'ud – kabata'nen pe – timbulne bangsanen amban bantaden sabab **pitikan, batu duk pegge' kahagad te'ed iye si Tuhan ma'ellumin**. Bugtu', istori sabab Nabi Da'ud duk Goliyat inin, istori meke'ulali', duk ekka ta'ayate importante diyalemne.

Bakas takaleta we' tinalew te'ed si Sa'ul duk me' sundalu Isra'elin pu si Goliyat. Ga' siye niya' maka'ara'-ara' mono' iye; saguwa' Nabi Da'ud ga'i du tinalew si iye; pakapangne iye duk papateyne iye. Ine jānnen hangkan tinalew disi Sa'ul duk sundalunen, bu Nabi Da'ud ga'i tinalew? Ine pagbidda'an Nabi Da'ud duk me' sundalu bangsa Isra'elin? Makajari pa'inte we' pagbidda'annen inin: ga'i tinalew Nabi Da'ud si a'a langkew duk basag pegge' **ngandel iye si TUHAN**. Si Sa'ul duk sundalunen ga'i ngandel si Tuhan. Hangkan siye tinalew si a'a langkew duk basag.

Si Sa'ul duk me' sundalunen tapikilden hadja **a'a langkew duk basag**. Bang Nabi Da'ud tapikilnen **Tuhan Mabalakatanin!** Si Sa'ul duk sundalunen niya' du āgamade, saguwa' duma'in hātinen we' magtuhut te'ed siye duk Tuhanin. Bang a'ahin tege āgama duma'in hātinen we' magtuhut iye duk Tuhan. Bang si Sa'ul duk sundalunen kata'uhande du we' niya' Tuhan, we' dembuwa' hadja Tuhanin, duk we' langkew iye duk balakatan. Saguwa' kata'ude iyan ga'i makajari nimbul siye amban Goliyat. Saguwa' Nabi Da'ud magtuhut te'ed duk Tuhan Ma'ellumin, Mabalakatanin! Kata'uhan Nabi Da'ud Tuhanin duk magtuhut duk iye. Kahagad Nabi Da'ud me' pananggung Tuhanin. Iye jānnen hangkan Nabi Da'ud ga'i tinalew pu si Goliyat.

Ka'am me' mapakale ellew inin kuwe' sinehin ka'am? Kuwe' Nabi Da'udin? Atawa kuwe' si Sa'ulin duk me' sundalunen? Kata'uhanbi te'ed Tuhanin? Atawa bakas takalebi hadja ku'ahat sabab iye? Kata'uhanbi ke te'ed Lapal Tuhanin duk penno'anne ne ke ateybin duk kēg? Atawa suleyanbi hadja nuhut me' sara' āgamabin? Atawa pagtuhutbi duk Tuhan ma'ellumin bugtu' duk mekesinna ka'am? Atawa tege āgama hadja ka'am

bu ga'i mekekēg ka'am? Pakale ka'am si me' sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jaburin sabab pagtuhutne duk Tuhanin. Pa'inne:

“TUHANIN mangipat akuhin kuwe' pastul ngipat bili-biline, ga' niya' kulang si aku. Bisan ku lumengngan dem lindem bitu-bituhan ga'i ku tinalew si ine-ine la'at, pegge' la'i du kew nuhut aku... Bugtu' hāpnun duk lasanun ga'i tahala' amban aku tiggelanku ma'ellumin, duk patenna'ankun si luma' TUHANIN salama-lama!” (Jabur 23:1,4,6)

Bang ka'u, sa'ingge kew? Magtuhut ke kew te'ed duk TUHANIN? Kata'uhannu ke we' iye Mangipat ka'uhin? Bugtu' ke si ka'u we' patenna'annun si luma'ne la'i si surga' salama-lama? Kabugtu'an Nabi Da'ud sabab kēmon inin pegge' kata'uhanne me' pananggungp Tuhan mahāpin. Bu duma'in hadja kata'uhanne pananggungpnen **dem kōkne**; saguwa' kahagad isab iye **dem ateyne**.

Bennal kahagad Nabi Da'ud. Duma'in hangkan iye kahagad sabab bissā manusiya' ga'i kapangandelanin. Jānnen hangkan iye kahagad sabab Lapal Tuhan kapangandelanin, bu ga'i siya-siya Tuhanin a'anen! Pakale ka'am si me' sinulat we' Nabi Da'ud diyalem Kitab Jaburin, pa'inne:

“TUHANIN danta'kun duk iye manimbul akuhin, hangkan ga'i ku tinalew bisan pu sine. TUHANIN kuwe' kuta' pagen pa'elliganku, hangkan ga'i ku tinalew bisan sumiyān...Bisan bang niya' armi paliput si aku ga'i tinalew dem ateykun; bisan ku usa' bantakun, masi pe ku ngandel si Tuhan. Niya' da bayu' pākuku amban TUHANIN, da bayu' hadja kabaya'ankun: we' makajari ku patenna' si luma' TUHANIN tiggelanku ma'ellumin, mayaman hāpnun duk miha panolo'nen. Pakale kew, TUHAN, bang ku missā si ka'u; ma'ase' kew si aku duk sambunganun ku. Ta'essebku panolo'nun, bakas pa'innu: 'Pitu ka'am si aku!' Hangkan patapit ku si ka'u, TUHAN!” (Jabur 27:1,3,4,7,8)

“Malasa ku si ka'u Tuhan, ka'u basagkun. Tuhanin kuwe' dalil batu hadje si aku iye kuwe' kuta'kun, iye mangelligan akuhin. Pegge' Tuhankun kuwe' batu hadje patapuk ku si iye duk ga' niya' la'at patapit si aku. Tuhanin kuwe' dalil taming isab ngelligan aku....Ka'u Tuhan mangurungan aku basagin hangkan ta'atuku bantakun; sabab basag pangurung Tuhanin tapana'ikku birang mahadje duk masubukin pangelligde lahatden. Kēmon hinangan Tuhanin tewwa' te'ed, kēmon pina'innen kapangandelan te'ed; kuwe' iye dalil taming si me' a'a meke'ellig si iyehin.” (Jabur 18:1,2,29,30)

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin pala'us kite bi si istori sabab Nabi Da'ud si lesson balik.

Payamante sa' bang sa'ingge iye nagna' magbaya' si bangsa Isra'el....
Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin. Si katambusan niya' pe bissā
Nabi Da'ud amban dem Kitab Jabur, pa'inne:

***“Kinamanun bi dihananbi hāp TUHANIN; sinna du a'ahin bang
pa'ellig siye si iye!”*** (Jabur 34:8)

Wassalam

Lesson 48

Sultan Da'ud duk me' pananggung Tuhanin

1 Samu'el 18 – 2 Samu'el 7

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Na, ellew inin pala'us ne kite bi matsa istori sabab **Nabi Da'ud**. Bakas takaleta me' duwe lesson dehellu amban inin we' pene' Tuhanin Nabi Da'ud kabata'nen pe we' iye subey sultan bangsa Isra'el kaduwenen. Saguwa' duma'in iye manjari sultan magtawus ellew pamene' iyehin. Tineyikutan si Sa'ul we' Tuhanin, sultan tagna'in, pegge' ga'i du meke'ine si iye bang tuhutne ke kabaya'an Tuhanin atawa ga'i. Saguwa' sabab Nabi Da'ud missā Tuhanin, pa'inne, “*Si Da'ud, anak si Jessehin, a'a makasulut ateyku. Hinangne du kēmon kinabaya'ankun.*” (Hinangan 13:22) Si lesson dehelluhin takaleta we' Nabi Da'ud mapatey a'a basag inēnan Goliyat, tada'ag iye we' Nabi Da'ud sabab pitikan, batu duk **sabab pakahagadne si Tuhan ma'ellumin**. Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi si istori sabab Nabi Da'ud duk takaleta bang sa'ingge iye paganti' pu si Sa'ul, sultan bangsa Isra'elin.

Dem Jūd Samu'el pa'in Kitabin:

(1 Samu'el 18) ⁶ *Pag mole' me' lellahin si lahatde, pag ubus papatey si Da'ud Goliyat, a'a Pilistinin, paguwa' me' dendeihin amban kēmon kalahatan Isra'el pasampang pu Sultan Sa'ul. Magkanta siye kanta makakēg duk mansak, magpahelling isab siye me' tambul duk me' alpa.* ⁷ *Sasangde mamansakin magkanta siye, pa'inde: “Si Sa'ul mapatey ibuhan a'a, saguwa' si Da'ud mapatey pū'an ibu.”* ⁸ *Ga'i te'ed kahāpan si Sa'ul sabab kanta inin duk astel iye manamal; pa'inne dem ateyne, “Pa'in me' a'ahin sabab si Da'ud, tapapateyenen pū'an ibu saguwa' sabab aku ibuhan du. Kaw men iye sōng hinangde sultan!”* Kemuwe ellew miya'an **kimbūhan** si Sa'ul si Da'ud duk sisilne iye.

Manjari inakahan kite dem Kitab we' kinalasahan te'ed Nabi Da'ud we' me' a'a Isra'elin. Saguwa' pesōng lasade si iyehin pesōng isab bunsi si Sa'ul si iyehin. **Iye dem atey si Sa'ulin luwal ngimbū.** Duk iye ne hadja tapikilnen ngimbū, ga' niya' tapikilne seddili amban bang ine makajari hininangne pu si Nabi Da'udin supaya tabinasane. Hangkan lahi Nabi Da'ud duk patapuk iye si lahat toho' ga' niya' a'ane. Niya' ampat hatas me' lella bangsa Isra'el nawe'an iye duk nuhut iye. Pineliman siye we' si Sa'ul duk sundalunen la'i si lahat toho' duk ga' niya' a'ane. Piha si Sa'ul te'ed bang inumey paniggewne Nabi Da'udin duk tapapateyne. Saguwa' ga'i takole'ne pegge' TUHANIN mangipat Nabi Da'udin. Saguwa' masi ekka kasusehan tekka pu Nabi Da'ud sabab si Sa'ul. Dem walun tahun lahi disi Nabi Da'ud duk me' sawe'nen amban Sultan Sa'ul, bu astel si Sa'ul.

Saguwa' bisan pakitehan si Sa'ul kimbūnen duk amānen pu si Nabi Da'ud, ga'i du bunsi Nabi Da'ud pu si Sa'ul. Ine jānnen hangkan Nabi Da'ud ga'i bunsi pu si Sa'ul, a'a sōng mamapatey iyehin? Ga'i Nabi Da'ud bunsi pu si Sa'ul pegge' **Nabi Da'ud magtuhut duk Tuhanin, iye Tuhan magpasilak ellewne si a'a bentel duk a'a ga'i mabentelin.** Pa'in Kitabin:

“Sasuku asal mamalrasahin, anak Tuhanin iye duk kata'uhanne Tuhanin. Mangga'i mamalrasahin ga'i kata'uhanne Tuhanin pegge' Tuhanin malasa hep te'ed. Malasa kite bi pegge' Tuhanin dehellu mamalasa si kitehin bi. Bang niya' magpa'in we' malasa iye si Tuhan bu kabunsihanne du pagkasinen, magdusta' iye. Pegge' bang ga'i iye malasa si pagkasine takitenen, inumey pangalasanane Tuhan mangga'i takitenen.” (1 Yahiya 4:7,8,19,20)

Ga' niya' taymte matsa kēmon me' mapalabey pu si Sa'ul duk Nabi Da'udin, saguwa' subey kite bi matsa dembuwa' istori supaya kata'uhante we' **diyawa' atey Nabi Da'udin duk we' malasa te'ed iye.** Batsate dem jūd Samu'el ka'issa', kapitulu duwempukampat. Pa'in Kitabin:

(1 Samu'el 24) ¹ [Niya' a'a pī pu si Sa'ul magpa'in], “Si Da'ud la'i du si lahat toho' si En Gedi.” ² Hangkan ngeddo' si Sa'ul tellu ngibu sundalu mahāpin la'i si Isra'el duk pī iye miha si Da'ud duk sawe'nen si bihing Batu Kambing Talun. ³ Tekka siye si lugal pagipatan bili-bili si bihing lān, niya' isab lingab batu tapit la'i. Padiyalem si Sa'ul sungi'. Si Da'ud duk sawe'nen patapuk diyalem lingab miya'an, diyalem manamal!

⁴ Pa'in sawe'nen, “Inin ne ellew pina'al we' TUHANIN pag pa'inne si ka'u, ‘sōnganku du bantanun si antanannu duk makajari hinangnu si iye ine-ine kabaya'annu.’” Ubus kamaya'-maya' si Da'ud hap pī duk ngehet tuggu semmek si Sa'ulin, bu si Sa'ul ga' takalessane. ⁵ Ubus

miya'an, usa' atey si Da'udin pegge' bakas kehetne semmekin. ⁶ Pa'inne si me' a'anen, "Karayaw alal TUHANIN ku supaya ku ga'i maghinang la'at si amukun, pegge' iye du sultan tapene' TUHANIN." ⁷ Sabab bissāne miya'an, ga'i dina'ak we' si Da'ud a'anen ngusa' si Sa'ul. Manjari tahala' si Sa'ul amban lingab batu miya'an duk lumengngan ne.

⁸ Ubus paguwa' si Da'ud amban dem lingabin duk linganne si Sa'ul, pa'inne, "O Sultan, amuku!" Pag haleng si Sa'ul, pasujud si Da'ud [pamahadjene amunen]. ⁹ Pa'inne pu si Sa'ul, "We'ey kew pakale si me' a'a magpa'in we' mabaya'a ku maghinang la'at si ka'u?" ¹⁰ Takitenu du kuwe'itu we' sōngan TUHANIN kew si aku tu'u dem lingab batu. Niya' muyu'-muyu' aku dina'ak kew pinapatey, saguwa' ga' tuhutku. Pa'inku, 'Ga'i ku maghinang la'at si amukun, pegge' tapene' TUHANIN iye.' ¹¹ Payamanun, Amma', tiya' ne iris semmeknun si tanganku! Kehetku hadja tuggu semmeknun saguwa' ga' kew papateyku. Sabab inin subey kata'uhannu we' ga'i kew kuntarahanku atawa maghinang la'at si ka'u. Ga' niya' la'at hinangku si ka'u saguwa' ka'u, pelimannu ku supaya ku tapapateynu. ¹² Karayaw hukum TUHANIN kite, sine-sine kite tege sala'. Karayaw leggane kew sabab me' mala'at hininangnu si akuhin, saguwa' bang aku ga' niya' hinangku la'at si ka'u. ¹³ Niya' eli'an a'a dehelluhin, pa'inne, 'Me' a'a mala'atin, la'at hinanganden.' Bang aku, ga'i ku maghinang la'at si ka'u."

¹⁶ Pag ubus si Da'ud missā, nilew si Sa'ul, pa'inne, "Suwalanu ke iyan, Da'ud, anakku?" Duk magtāring iye. ¹⁷ "Bentel kew amban aku," pa'inne. "Hāp kew si aku, bu aku, la'at ku si ka'u. ¹⁸ Pakitehannu ellew inin we' hāp kew si aku; bakas sōngan TUHANIN ku si ka'u, saguwa' ga' ku papateynu. ¹⁹ Bang a'ahin tasiggewne bantanen leppahanne ke? Karayaw tumbasan TUHANIN kew hāp sabab me' bakas hininangnu si aku ellew inin. ²⁰ Kata'uhanku du we' manjari sultan bangsa Isra'el kew duk pagsultannun manjari du."

Ubus miya'an mole' ne si Sa'ul. Saguwa' ga' du tiggel ngimbū iye balik duk piniha we' ne balik Nabi Da'ud dem lahat toho' duk kulang a'ane. Dem walun tahun sa miya'an hinang si Sa'ulin. Iye hadja jānnen pegge' **ngimbū** iye! Saguwa' kahaba' iye pi miha Nabi Da'ud, tinimbul Nabi Da'ud amban antanan si Sa'ul. Ujudnen mole' pu si Sa'ul me' bakas hininangne mala'atin. Pakale ka'am bang ine sinulat dem kapitulu tellumpukdembuwa'.

Pa'in Kitabin:

(1 Samu'el 31) ¹ Manjari, magbono' me' a'a Pilistinin duk me' a'a Isra'el; ekka me' a'a Isra'el pinapatey la'i si Punu Gilboa duk lahi me'

sinduwehin sampay si Sa'ul duk anakne tellungan. ² *Paturul me' a'a Pilistinin duk ta'abutde siye duk papateyde me' anakne tellunganin, si Jonatan, Abinadab duk Malki-Shua.* ³ *Basag bono'in la'i si pala'ihan si Sa'ulin duk tewwa' iye we' pana' bantanen duk garabe bakatnen.* ⁴ *Pa'inne si lella bata' mam'o bessinen, "Urusun bessinun duk papateyun ku supaya ku ga'i pinapatey we' me' lella kapil inin duk inudji' we' de." Saguwa' lella mam'o bessinen kadahitan duk ga'i ngatu; hangkan ineddo' we' si Sa'ul di barungnen duk papateyne dinen.*

Ellew miya'an matey si Sa'ul duk me' anaknen. Hangkan ubus ne kēmon me' tubu' si Sa'ulin sa pina'al we' Tuhanin. Si me' kapitulu mapaturulin, inaka dem Kitab bang sa'ingge **pagsultanan Isra'elin pangurung pu Nabi Da'ud we' Tuhanin**. Nabi Da'ud sultan bentel duk kahāpan iye si ine-ine bentel duk bunsu iye si ine-ine la'at. Kinalasahan we' Nabi Da'ud TUHANIN dembūs-būs ateynen. Lapal Tuhanin duk pamahadje Tuhanin iye umbul dembuwa' dem pikilan Sultan Da'udin. Hangkan, pag tagna' iye magbaya' si bangsa Isra'el, iye kabaya'anne dehelluhin we' Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin duk Ba'ul Pagjanji'anin bino'o hap Awrusalam. Awrusalam hep puweblo mahadjehin si bangsa Isra'el, hangkan kabaya'an Sultan Da'udin we' luma' pagsambahayanganin duk lugal pagkurbananin la'i ne si puweblo.

Inakahan kite dem Kitab we' pag ubus ne ilinda we' Nabi Da'ud Luma' Pagharapan duk Tuhanin pī si Awrusalam, magpalanu iye ngahinang langgal hāp manamal supaya pahadjene ēn TUHANIN. Mabaya' Nabi Da'ud ngahinang langgal supaya Ba'ul Pagjanji'anin binettad diyalemne duk supaya niya' lugal para si me' a'a dusehanin pagsōngande kurban si Tuhan supaya duseden kadebbunan. Saguwa' missā TUHANIN pu Nabi Da'ud we' duma'in iye mangahinang luma' para si Tuhanin, saguwa' we' Tuhanin mangahinang luma' para pu si Nabi Da'udin, hātinen, we' **niya' tubu'anne teteg salama-lama!** Pakale ka'am si **janji' Tuhan pu si Nabi Da'udin**. Pa'inne si iye:

(2 Samu'el 7) ¹² *"Bang ga' ne kew bu kinubul ne kew kuwe' me' kapapu'anbin, hinangku dembuwa' me' anaknun sultan duk pabasagku pagbaya'nen.* ¹³ *Iye iyan mangahinang luma' para si akuhin duk patenna'ku pagbaya'nen salama-lama.* ¹⁴ *Kabaya'ankun we' aku du samanen duk iye anakkun.* ¹⁶ *Sigi-sigi du niya' tubu'annu duk pagsultanannun ga'i du padeheng. Patetegku pagbaya'nun salama-lama."*

Tasabutbi ke janji' bakas hininang Tuhan duk Sultan Da'ud ellew miya'an? Sanggup hāp miya'an manamal! Labi pe te'ed amban

tasabuttenbi! Pananggup Tuhanin, pa'inne, “*Sigi-sigi du niya' tubu'annun duk pagsultanannun ga'i du padeheng. Patetegku pagbaya'nun salama-lama.*”

Ine?! Sa'ingge pagbaya'an Sultan Da'udin teteg **salama-lama**? Sa'ingge kajارينen? Sa'ingge makajari we' Sultan Da'ud – bu manusiya' du hadja iye – we' pagparintanen teteg salama-lama? Inin sambungnen: Nanggup Tuhanin pu si Sultan Da'ud we' **dembuwa' me' tubu'nen** magbaya' duk ga' niya' tamanan pagbaya'nen. Si pesōngan niya' dembuwa' Lella inanakan si tubu'an Sultan Da'ud bu makasangka iye wakil magbaya' si surga' duk si dunya salama-lama. Inēnan iye Sultan me' sultanin, Nakura' me' nakura'in, Mangantan Kasanyanganin. Hatusan tahun ne palabey amban ka'ellum Sultan Da'udin, duk me' pitu' hatu tahun dehellu amban panganak Sultan me' sultanin, sinulat inin we' Nabi Shi'ya, pa'inne:

“Niya' nakanak inanakan si kami! Niya' anak lella pangurung si kami! Bu iye mangantan kamihin. Inēnan iye Kunsihal Mahāpin, Tuhan Mabalakatanin, Sama Ga' Niya' Tamananne, Mangantan Kasanyanganin. Sigi-sigi pesōng balakatnen; sanyang hadja pagbaya'annen! Magbaya' iye paturul pu si Sultan Da'ud; balakatnen matewwa'in duk mabentelin kemuwe kuwe'itu ngeregse' salama-lama. TUHAN Mabalakatanin tahinangne kēmon inin pegge' iye kabaya'anne te'edin.” (Shi'ya 9:6,7)

Kata'uhanbi ke bang sine si me' tubu'an Sultan Da'ud inurungan wakil magbaya' salama-lamahin? Kata'uhanbi ke bang sine ngahukum kēmon manusiya'in si Ellew Kiyamat duk magbaya' salama-lamahin? Awe', iye **Manimbulin, Sultan amban surga'**, iye bakas inanakan we' budjang, bu budjang inin dembuwa' iye me' tubu'an Sultan Da'ud. Sabab Sultan inin pa'in Kitabin: “*Pinalangkew te'ed iye we' Tuhanin duk ginellal iye palangkew amban kēmon!*” (Pilipi 2:9)

Pag tasabut we' Sultan Da'ud we' gara' Tuhanin mapitu Manimbulin amban tubu'anne, pasujud iye, nambahayang duk pa'inne,

(2 Samu'el 7) ¹⁸ *“O TUHAN Magbaya'-baya'in, ga'i ku patut si kēmon hinangannu si akuhin, bu pamilyakun ga'i du isab patut.* ¹⁹ *Bu kuwe'itu tambahannu pe, TUHAN Magbaya'-baya'in, niya' pe sanggupnu sabab me' tubu'kun si pesōngan. Bu pesōng pe, pakitehannu pe inin si aku, bu manusiya' ku hadja, O TUHAN Magbaya'-baya'in!* ²² *Langkew kew te'ed, O TUHAN Magbaya'-baya'in! Kēmon bakas takale kamihin bugtu' ne si kami: Ga' niya' kuwe' ka'uhin, bu ga' niya' Tuhan seddili amban ka'u.* ²⁸ *O TUHAN Magbaya'-baya'in, ka'u Tuhanin! Kapangandelan te'ed bissānun, bu bakas pananggupnu me' mahāp inin si aku, dara'akannun.* ²⁹ *Na, karayaw kahāpan kew*

ngaledjiki'an tubu'kun we' teteg du ledjiki'nun si siye salama-lama; pegge' ka'u, O TUHAN Magbaya'-baya'in, ka'u du mamissāhin duk bang iledjiki'an we' nu tubu'ankun, iledjiki'an siye salama-lama."

Sa miya'an magsukul Sultan Da'ud sabab me' pananggup TUHAN si iyehin sabab **Sultan** paguwa' amban diyalem tubu'nen. Ka'am me' mangata'uhan Kitab Masutsihin, kata'uhanbi ne we' bakas tumanan Tuhanin ne sinduwe me' sanggupnen. Pegge' dem Kitab Injil tabatsate we' pag palabey me' de ngibu tahun ka'ellum Sultan Da'udin, niya' dembuwa' mala'ikat pinapī we' Tuhanin si me' pastul magipat bili-biliden si me' kūd-kūd tapit si Betlehem, si bakas pagipatan Nabi Da'ud bili-bili samanen masaley. Pa'in mala'ikat TUHANIN si me' pastulin, pa'inne, *"Da'a ka'am tinalew, pegge' pitu ku ngakahan ka'am aka-aka hāp makakēg me' a'ahin kēmon. La'i si Betlehem, puweblo Sultan Da'ud awwalley, inanakan ne ellew inin Manimbul ka'amin. Iye Almasi, Panuhutanin."* (Lukas 2:10,11) Awe', **Sultan** bakas pananggup Tuhanin subey paguwa' amban tubu'an Sultan Da'ud, inanakan ne. Kuwe'itu, balik ne iye la'i si surga' ngagad-ngagad taman ellew makatalew duk makakēg isab bang pitu iye balik ngahukum dunyahin, duk hukumannen bentel. Ellew iyan kēmon a'ahin kata'uhande du we' to'o te'ed me' pananggup Tuhan pu Sultan Da'udin sabab **pagbaya'anne salama-lamahin**. Si ellew iyan pina'in du, *"Ga' niya' seddili magbaya' si dunyahin kuwe'itu. Luwal Panuhutanten bi, Tuhanin duk tapene'nen, Almasi. Duk magbaya' iye salama-lama!"* (Me' pinakita'u 11:15)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Hāp isab bakas pakale ka'am. Si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, pala'us kite bi si istori Sultan Da'ud.

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin. Batsate dahu' ayat inin amban dem Kitab:

"Asal ga'i te'ed takila-kila ase' Tuhanin si kitehin bi kēmon. Lalem manamal kata'unen duk kata'uhanne kēmon!.....Pegge' Tuhanin magpapanjari kēmon-kēmonin. Iye magbaya'in duk kēmon pinapanjari we' ne supaya iye tapudji. Pudjite bi Tuhanin ga' tamanan! Amin!" (Roma 11:33,36)

Wassalam

Lesson 49

Sultan Da'ud duk Batseba

2 Samu'el 11,12; Jabur 51,32

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takitete we' Nabi Da'ud manjari Sultan bangsa Isra'el. Sultan Da'ud sultan bentel duk ma'ase' duk ellegne te'ed Lapal Tuhanin. Saguwa' ellew inin **niya'** sōng tabatsate **sabab Sultan Da'ud ga'i hāp** pinakale. Niya' tahinang Sultan Da'ud la'at te'ed si pamayaman Tuhanin; kabaya'anne anda lella sawe'ne magtapit luma'in, magjina siye duk dendehin, ubus bu tambahanne pe dusenen pegge' suleyanne nepukan hinangannen. Kaw niya' magpa'in, “We'ey kite ngasuwa' istori la'at sa iyan diyalem Kitab?” Sambungan Kitabin panilew miya'an, pa'inne: “*Kēmon pinasulat we' Tuhan dem Kitab awwalley, pamanolo' kite bi!*” (Roma 15:4) “*Tasulat isab inin...supaya kite bi ga'i maghinangan kuwe' siye miya'an....Hangkan bang niya' lu'u a'a pa'inne we' basag du sandelne si Tuhanin, subey iye pahatul-hatul kaw iye bessuwang tabo'o we' sassat bu kapagduse iye!*” (1 Korinto 10:11,12) Diyalem Kitabin ga'i tinapukan we' Tuhanin duse me' nabihin pegge' mabaya' Tuhanin manolo'an kite bi me' importante si kitehin bi.

Na, kuwe'itu matsa ne isab kite bi dem jūd kaduwe Samu'elin duk kata'uhante bi bang sa'ingge magduse Sultan Da'ud. Dem kapitulu sempukdembuwa' pa'in Kitabin:

(2 Samu'el 11) ¹ *Bakas mintedde, beytu daran me' sultanin magbono', dina'ak pī we' Sultan Da'ud si Joab duk me' opisiyalnen sampay armi bangsa Isra'el. Tada'ag we' de bangsa Ammonin duk iliput we' de tinunggu'an puweblo Rabbahin supaya ka'elletan a'anen. Saguwa' si Da'ud la'i du si Awrusalam.* ² *Dembuwa' kohap donga' Sultan Da'ud duk lumengngan iye diyata' sapew madatag si astana'nen. Niya' takitene si lame luma' dembuwa'in, dende mandi. Hāp te'ed*

dendehin. ³ Niya' dina'ak we' Sultan Da'ud masti'anne bang sine dende miya'an. Pa'in a'ahin, “**Batseba** iye...anda **Uriya** bangsa Hitti.” ⁴ Ubus masan Sultan Da'ud, da'akne dendehin pī si iye. Pag tekka dendehin padembuwa' iye si dendehin...ubus mole' ne iye. ⁵ Ngiram dendehin ubus bu masan iye ngakahan Sultan Da'ud.

Ubus, inaka dem Kitab bang sa'ingge suleyan Sultan Da'ud napukan dusenen. Pag takale Sultan Da'ud we' ngiram ne Batseba, masan iye pu si Joab, nakura' armi bangsa Isra'elin. Da'akne Uriya, ella Batsebahin, pī si iye. Ubus dina'ak ne we' si Joab Uriya pī pu si Sultan Da'ud.

(2 Samu'el 11) ⁷ Pag tekka Uriya tinilew we' Sultan Da'ud bang sa'ingge ne si Joab, bang sa'ingge me' sundaluhin duk bang sa'ingge ne pagbono'in. ⁸ Ubus pa'in Sultan Da'ud pu si Uriya, “Pi' ne kew hap luma' duk pahali kew dahu.” Hangkan tahala' ne Uriya amban astana' duk niya' pangurung sultanin pinabo'ohan pī si luma'ne. ⁹ Saguwa' ga' hap luma' Uriya; tuli iye si luwasan astana' la'i si me' guwaldiya sultanin. ¹⁰ Pag takale Sultan Da'ud we' ga' mole' Uriya, tilewne iye, pa'inne, “Behu tekka kew amban lahat tala. We'ey kew ga'i mole?” ¹¹ Nambung Uriya, pa'inne, “Me' sundalu Isra'elin duk me' sundalu Yahudin la'i si pagbono'an duk Ba'ul Pagjanji'anin i' la'i si siye; nakura'kun si Joab duk me' opisiyalnen tuli hadja si luwasan. Ga'i ku makajari mole', mangan duk nginum duk padembuwa' si andakun! Napa ku we' ga'i iyan hinangku!”

¹² Ubus pa'in Sultan Da'ud si iye, “Na, tu'u pe kew ellew inin, sumu da'akte kew pī balik.” Hangkan la'i si Awrusalam Uriya ellew miya'an duk ellew dembuwa'in....¹⁴ Pag salung-salungin nulat Sultan Da'ud pu si Joab duk pabo'ohanne sulatnen pu si Uriya. ¹⁵ Iye bissā dem sulatnen, pa'inne “Da'akun Uriya pī si dehelluhan pagbono'an manamalin. Ubus da'akun sinduwehin pasuhut supaya iye matey.” Hangkan sasang si Joab duk me' sundalunen paliput si puweblohin, da'akne Uriya pī si lugal kabasagan bantaden. ¹⁷ Paguwa' sundalu bantaden amban dem puweblo duk magbono' duk sundalu si Joabin; me' sundalu Isra'el sinduwehin matey duk sampay Uriya matey du isab. ¹⁸ Ubus magreport si Joab sabab pagbono'in [...duk magaka isab:] ²¹ “Matey isab dara'akannu Uriya bangsa Hittihin.”

²⁶ Pag takale anda Uriyahin we' matey ne ellanen, magsugul iye sabab ellanen. ²⁷ Pag ubus ne me' ellew pagsugulnen, da'ak Sultan Da'ud iye bino'o pī si luma'ne duk hinangne iye andane duk nganak iye lella. Saguwa' ga'i te'ed kahāpan TUHANIN si hinangan Sultan Da'ud miya'an.

(2 Samu'el 12) ¹ Dina'ak we' TUHANIN Nabi **Natan** pī pu si Sultan Da'ud. Pag tekka iye la'i, pa'inne, "Niya' duwe lella si dembuwa' kaluma'an, dembuwa'in dayahan duk dembuwa'in miskin. ² A'a dayahanin tege bili-bili duk sapi' ekka manamal, ³ saguwa' a'a miskinin ga' niya' luwal dembuwa' anak bili-bili dende bakas tabellinen. Ipatne bili-bilihin magsumbaya' duk anaknen. Mangan hayepin amban kinakan a'ahin duk nginum amban sawannen duk tuli diyata' pa'ane. Kuwe' anakne ne iye. ⁴ Manjari, niya' bisita tekka si luma' a'a dayahanin. Ga'i mabaya' a'a dayahanin numbali' dembuwa' me' hayepnen supaya niya' kinakan bisitanen. Embes iye ineddo'nen si iyehin, iye pe ineddo'nen anak bili-bili a'a miskinin, sumbali'ne duk memesne pamakanne bisitanen."

⁵ [Pag takale Sultan Da'ud istori inin] astel iye manamal sabab a'a dayahanin duk pa'inne pu Nabi Natan, "Kuwe' bugtu' we' ellum TUHANIN, bugtu' **patut matey a'a mangahinang iyan!** ⁶ Subey iye magbayed min ampat halga' bili-bilihin pegge' hinangne sa miya'an duk ga'i iye ma'ase'!" ⁷ Ubus pa'in Nabi Natan pu si Sultan Da'ud, "**Ka'u hep a'a iyan!** Inin pa'in TUHANIN, Tuhan bangsa Isra'elin, pa'inne: Pene'te kew manjari sultan bangsa Isra'el, bu timbulte kew amban antanan si Sa'ul. ⁸... hinangte kew sultan si bangsa Isra'el duk bangsa Yahud. Bu bang ga'i pe kew kasarangan si miya'an, urungante pe si' kew namba. ⁹ We'ey ga' tuhutnu panganda'akan TUHANIN. We'ey kew maghinang la'at sa inin? Bakas papateynu Uriya si pagbono'an duk eddo'nu andanen hinangnu di andanu. Papateynu iye sabab bessi bangsa Ammon. ¹⁰ Na, pegge' ga' tuhutnu panganda'akankun duk eddo'nu anda Uriyahin, hangkan sinduwehin si kemon pangkatan tubu'nun binono'. ¹¹ Inin pina'in TUHANIN: 'Niya' amban di pamilyanu mo'o bala' si ka'u. Kitenu du iyan bang ānanku me' andanun amban ka'u duk pangurungku si lella seddili duk magulid iye duk me' andanun bisan peya'-peya' ellew. ¹² Bang ka'u, hinangnu inin tinapukan saguwa' aku hinangku iyan bisan si danta' ellew duk kemon bangsa Isra'elin takitede du iyan!' " ¹³ Ubus pa'in Sultan Da'ud pu Nabi Natan, "**Bakas magduse ku si TUHAN!**" Nambung Nabi Natan, pa'inne, "**Inampun ne dusenun we' TUHANIN. Ga'i kew matey.** ¹⁴ Saguwa' pegge' padiyawa'nu TUHANIN matey du anaknu lella sōng inanakanin." Ubus mole' ne Nabi Natan.

Si me' kapitulu mapaturulin, inakahan kite dem Kitab we' ekka sasew duk ekka bala' tekka si pamilyanen. Saguwa' pina'in isab dem Lapal Tuhanin, pa'inne, "Bisan pesōng nga'ekka duse me' a'ahin, pasōng pe te'ed Tuhanin **malasa duk ma'ase'** si me' a'a madusehanin." (Roma 5:20) Hangkan payamante pe bang sa'ingge Tuhanin magpakite pu Sultan Da'ud **lasanen duk ase'nen** duk ampunne kemon **dusenen**.

Ine jānnen hangkan ampun Tuhanin duse Sultan Da'udin?

Takalenu ke bang ine sambung Sultan Da'udin pag missā Nabi Natan, pa'inne, “*Ka'u hep a'a iyan!*”? Bahani te'ed nabi Tuhanin si Natan missā sa miya'an si Sultan balakatan si bangsa Isra'el. Ine sambung Sultan Da'udin? Pinakalabusu ke Nabi Natan we' Sultan Da'ud, atawa kaw bisan pinapatey? Ekka me' sultanin tumbasande sa miya'an bang inakahan siye duseden. Saguwa' Sultan Da'ud ga' tumbasanne la'at. Suleyanne ke ngalugatan dusenen, kaw pa'inne, “Amban kahandak Tuhan du iyan!” atawa, “Hāp du Tuhanin, kaw du puwas hinanganku mala'atin sabab me' hinanganku mahāpin!”? Nambung ke Sultan Da'ud sa miya'an pu si Natan? Ga'! Na, ine sambungnen? Nambung Sultan Da'ud, pa'inne, “*Bakas magduse ku!*” “*Bakas magduse ku si TUHAN!*”

Supaya pesōng tasabutten bang sa'ingge magbennal Sultan Da'ud si Tuhan sabab dusenen, subey batsate bang ine sinulat dem Kitab Jaburin pag ubus sinabit we' Nabi Natan Sultan Da'ud sabab dusene duk Batsebahin. Si Kitab Jabur kapitulu limempukdembuwa' pa'in Sultan Da'ud:

(Jabur 51) ¹ *Ma'ase' kew si aku, O Tuhan, pegge' ga'i kew padeheng malasa; pegge' hadje du ase'nun puwasanun me' dusekun!* ² *Koso'anun kēmon mala'at diyalemkun duk sutsihun ku amban dusekun!*

³ *Kata'uhanku du me' sala'kun; duk sigi-sigi tapikilku dusekun.* ⁴ *Bakas magduse ku si ka'u – si ka'u hadja – bu niya' tahinangku la'at si matahannu. Hangkan tewwa' bang ku hukumnu; bentel kew bang pa'innu we' dusehan ku.* ⁵ *La'at ku kemuweku inanakan; kemuwe iniraman ku we' sa'ikun, andang ne ku dusehan.* ⁶ *Bugtu', iye kabaya'annun we' iye diyalem ateyin mato'ohin; tolo'anun pikilankun kata'u amban ka'u.*

⁷ *Ānanun dusekun, ubus sutsi ku; koso'anun ku duk issop, ubus pesōng pe pote'kun amban gapas.* ¹⁰ *Papanjarahun atey diyalemkun sutsi, O Tuhan, duk papihanun ku pikilan ba'ahu duk teteg diyalemku.*

¹⁷ *Kurbanku si ka'uhin, O Tuhan, pikilanku madiyahawa'in; ga'i du teyikutannu atey madiyahawa'in duk atey magsusunin!*

Sabab inin kata'uhante we' magsusun Sultan Da'ud. Magsugul iye manamal sabab dusenen. Kuwe' bentuk pessa' ateynen si harapan Tuhan. **Duma'in Sultan Da'ud kuwe' me' a'a magāgama bu masi du magduse kahaba' ellew.** To'o, magduse Sultan Da'ud, kuwe' iye lumorok dem lowang, saguwa' ga' du iye teteg la'i, pegge' malasa iye si Tuhan duk kata'uhanne we' “*Tuhanin asal danta' duk ga' niya' kalindeman si iye.*” (1 Yahiya 1:5)

Manjari, pag ubus Sultan Da'ud magsusun, ine pa'in Tuhanin si iye palabey amban Nabi Natan? Pa'in Tuhanin ke si iye, “*Pi kew maghinangan hāp ubus bu puwasanku dusenun!*”? Ga', ga' Tuhanin

missā sa miya'an! Akahan Nabi Natan hadja iye, pa'inne, *“Inampun ne dusenun we' TUHANIN. Ga'i du kew matey!”*

Ubus miya'an niya' kalangan Sultan Da'ud sinulat dem Kitab Jabur, magaka sabab ledjiki' a'ahin bang **inampun dusenen we' Tuhanin bisan pe ga' maghinangan hāp**. Pa'inne: *“Asal kēgan a'ahin bang ta'ampun ne we' Tuhanin dusenen duk kineyipatan ne we' Tuhanin me' hinanganne mala'atin. Asal kēgan a'ahin bang ga'i ne kimmatan Tuhanin dusenen duk bang diyalem ateynen ga'i iye ngakkal.”* (Jabur 32:1,2; Roma 4:7,8) Awe', ta'ampun Sultan Da'ud we' Tuhanin duk kinimatan ne iye bentel! Duma'in hātinen we inānan we' Tuhanin me' bala' ka'ujudan duse Sultan Da'udin. Hātinen we' bang tekka Ellew Kiyamat, ga'i ne tapikil Tuhanin me' duse Sultan Da'udin. **Puwasanne** ne kēmon amban dem listahanne!

Sa'ingge makajari we' hinang Tuhanin sa miya'an? Sa'ingge makajari we' ampun Tuhanin kēmon duse Sultan Da'udin bu masi pe iye hukum bentel? Makajari ke we' takeyipat hadja we' Tuhanin kēmon la'at tahinang we' Sultan Da'udin? Duma'in! Tuhanin hukum bentel du, bu ga'i makajari we' pakeddemne hadja matanen bu ga'i ne kitene duse me' manusiya'in. Na, bang sa iyan, sa'ingge makajari we' ta'ampun duse Sultan Da'udin we' Tuhanin duk masi pe Tuhanin bentel?

Ta'essebba ke bang ine pina'in Sultan Da'udin pag ngampun iye pag kata'uhanne we' magduse iye? Pa'inne, *“Koso'anun kēmon la'at diyalemkun... ; koso'anun ku duk issop, ubus pesōng pe pote'kun amban gapas!”* (Jabur 51:2,7) Bakas nganda'ak Tuhanin me' a'a Isra'el ngangguna langgas jambangan issop bang siye magpisik laha' kurban. Laha' pinisik-pisikanin umbaga'an hadja si kurban importantehin iye **Manimbul matekka si pesōnganin**. Manimbulin hep ngatu matey duk bu'us laha'nen bu laha'ne miya'an **pagbayed** duse.

Makajari ampun Tuhanin duse Sultan Da'udin pegge' **magsusun** iye **duk balik** iye si Tuhan duk **kahagad** iye si balakat Tuhanin we' limpiyuhanne iye sabab hinangan Manimbul mapitu si dunya si pesōnganin. Kaw Sultan Da'ud ngampun-ngampun kuwe' inin: *“O Tuhan, suse ku sabab dusekun duk māku ampun ku si ka'u! Kata'uhanku we' ta'ampunnu dusekun, pegge' dembuwa' ellew papitunu Manimbul mangga' niya' dusenen duk iye manandalan pangalegga dusekun mintedde du saguwa' beli salama-lama. Hangkan Tuhan, ma'ase' ko' kew si aku, madusehanin! Koso'anun ku duk laha' Manimbulin, ubus bu sutsi ne ku te'ed!”*

Bakas ta'ampun ne ke kēmon duse Sultan Da'udin? Ilimpiyuhan ne ke atey Sultan Da'udin we' Tuhanin duk kimmatanne ke iye bentel? Awe', bugtu' hinangne iyan! Ine jānnen hangkan hinang Tuhanin iyan? Inampun Sultan Da'ud we' Tuhanin pegge' **magbennal** iye we' dusehan

iye, duk **kahagad** iye si me' bakas pananggup Tuhanin sabab Manimbul mapitu duk mananggungan pangalegga dusehin. Pegge' kahagad iye si me' pananggup Tuhanin, iye jānnen hangkan Sultan Da'ud makajari kēgan duk sinulat dem Kitab Jabur, pina'in: ***“Asal kēgan a'ahin bang ta'ampun ne we' Tuhanin dusenen duk kineyipatan ne we' Tuhanin me' hinanganne mala'atin. Asal kēgan a'ahin bang ga'i ne kimmatan Tuhanin dusenen duk bang diyalem ateynen ga'i iye ngakkal.”*** (Jabur 32:1,2)

Me' bagayku, hāp pakale ka'am ellew inin. Si me' duwe lesson mapaturulin matsa kite bi amban dem Kitab Jabur supaya takaleta bang ine sinulat we' Nabi Da'ud sabab Manimbulin, iye mananggungan pangalegga ganti'ten bi, supaya ta'ampun we' Tuhanin duseten bi salama-lama.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab ayat sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jaburin sabab ledjiki' mahāp manamal amban Tuhanin, pina'in:

“Asal kēgan a'ahin bang ta'ampun ne we' Tuhanin dusenen duk kineyipatan ne we' Tuhanin me' hinanganne mala'atin. Asal kēgan a'ahin bang ga'i ne kimmatan Tuhanin dusenen duk bang diyalem ateynen ga'i iye ngakkal.” (Jabur 32:1,2)

Wassalam

Lesson 50

Nabi Da'ud duk AlMasihin

Jabur 1,2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' ampat lesson dehelluhin tabatsate me' istori sabab **Nabi Da'ud**. Bakas takaleta we' Nabi Da'ud pastul magipat bili-bili, a'a ta'u isab iye magalpa, ta'u maghinang kalangan, ngaya Lapal Tuhanin, a'a bantu si pagbono'an, duk sultan bangsa Isra'el iye duk nabi Tuhanin. Si lesson dehellu amban inin kitete we' **a'a dusehan** isab Nabi Da'ud; niya' hinangne duk bunsu manamal Tuhanin si hinangannen. Saguwa' takitete isab we' inampun dusenen we' Tuhanin, pegge' teyikutanne te'ed dusenen duk magsusun iye. Bu kahagad iye si me' pananggup Tuhanin sabab Manimbul mapitu si dunya si pesōnganin duk we' iye mananggungan pangalegga duse me' a'ahin dem entero dunya.

Ellew inin mabaya' kite bi mikil-mikil sabab dembuwa' jūd takasuwa'te si tengnga' Kitab. Kata'uhanbi ke ēn jūd inin? Awe, Kitab **Jabur** iyan. Diyalem jūd Kitab Jabur niya' da hatas duk limempū' kalangan atawa kapitulu. Dina'ak we' Tuhanin piyangan me' nabihin nulat me' kalangan inin, duma'in isab magsumbaya' saguwa' diyalem hatasan tahun. Me' manulatin Nabi Musa, Nabi Sulayman, si Asap duk me' anak si Kora lellahin. Saguwa' Nabi Da'ud iye manulat me' kalangan ma'ekkahin, pesōng amban me' nabi sinduwehin. Ellew inin mabaya' kite bi matsa me' duwe kalangan (atawa kapitulu) tagna'in dem jūd Kitab Jabur.

Kalangan tagna'in magpakite duwe bayu'an a'a tu'u si dunya: me' a'a nuhut **lān mabentelin**, duk me' a'a nuhut **lān mangga'i mabentelin**. Si kalangan ka'issa' sinulat kuwe' inin:

(Jabur 1) ¹ *Hāp pe a'a mangga'i manuhut tolo' me' a'a madupangin atawa nuhut-nuhut si me' hinangan me' a'a madusehanin atawa*

palamud si me' isunan me' a'a mangahinang Tuhan dageyin. ² Saguwa' iye kasinnahannen nuhut tolo' Tuhanin duk matsa sara' Tuhanin ellew-sangem duk mikil-mikil sababne. ³ A'a sa inin dalil po'on kayu tinanem si bihing bohe', buwa' bang ta'abut musimnen duk ga'i lanes dawennen. Damikkiyan isab a'a inin, ine-ine hinangne magjatu te'ed. ⁴ Saguwa' a'a dusehanin pabidda' amban a'a mahāpin. Kuwe' siye dalil apa paley tapale we' baliyu. ⁵ Hangkan me' a'a mala'atin hinukum si ellew paghukumin, me' a'a dusehanin ga'i sinakup si pagtipunan me' mabentelin. ⁶ Pegge' kata'uhan Tuhanin du hinangan me' manuhut iyehin duk ipatne du, saguwa' hinangan tinuhut we' me' madusehanin mo'o siye si kamulahan!

Kitete tu'u lān me' a'a iledjiki'an we' Tuhanin duk lān me' a'a **mapasape' amban Tuhanin**. Kēmon a'a mabaya' iledjiki'an. Ga' niya' mabaya' lepas. Iye kabaya'an Tuhanin we' kēmon a'a iledjiki'an. Saguwa' subey a'ahin nuhut lān ledjiki' bakas minemes we' Tuhanin. Ine lān ledjiki'in? Tina'at inin dem kalangan ka'issa' dem jūd Kitab Jabur duwe tegtang. **Ka'issa'**: Da'a kew nuhut lān me' a'a mamibas Lapal Tuhanin. **Kaduwe'**: Mikil-mikil kew sabab Lapal Tuhanin supaya tasabutnu, kahagadnu duk teyima'nu lān katimbulan minemes we' Tuhanin.

Bang kahagadnu duk tuhutnu lān minemes we' Tuhanin supaya a'ahin bentel si matahanne, pa'in Kitabin we' “kuwe' kew po'on kayu tinanem si bihing bohe' ”; po'on umulnun ga' niya' seddili amban di Tuhanin, magbuwa' umulnun “bang ta'abut musimnen”, buwa'nun lasa, kēg duk kasanyangan. Saguwa' bang ga'i kew nuhut lān minemes we' Tuhanin supaya a'ahin bentel si matahanne, lepas kew “kuwe' dalil apa paley tapale we' baliyu”.

Na, kuwe'itu batsate ne kalangan kaduwenen amban dem jūd Kitab Jabur. Si kapitulu inin inurungan Nabi Da'ud pikilan we' Tuhanin panulatne sabab **Manimbul** sōng mapitu si dunyahin. Pakale kite bi pahāp-hāp si me' pina'in si kite bi we' Tuhanin palabey amban nabinen, Nabi Da'ud. Pa'in Kitabin:

(Jabur 2) ¹ *We'ey me' kabangsa-bangsahanin kuntarahande Tuhanin? We'ey me' a'ahin magsakap nguntara bu ga' niya' ka'ujudanne?* ² *Me' sultan kabangsa-bangsahanin mabaya' siye magbaya'an dide, me' tege kapatutin magtipun magisun nguntarahan Tuhanin duk dembuwa' tapene'ne magsultanin (hātinen AlMasi).* ³ *Pa'inde, “Tahala' ne kite bi amban pagbaya'ande si kitehin bi, paluwas ne kite bi amban antanande.”* ⁴ *Saguwa' Tuhanin, iye maningkolo' si surga'in, magsaye hadja; kinisas hadja siye we' Tuhanin.* ⁵ *Ubus amāhanne siye pegge' astel te'ed iye duk kadahitan siye sabab mulka'ne mahadjehin.* ⁶ *Pa'in*

Tuhanin hep, “Patingkolo'ku du **sultan tapane'kun** la'i si Siyon, iye punu pinaseddili we' ku para si aku.”⁷ Ubus missā sultan tapene' we' Tuhanin, pa'inne, “Mahalayakku ne bissā Tuhan si akuhin, pa'in Tuhanin, ‘**Anakte** kew, kuwe'itu aku ne samanun. ⁸ Māku kew hadja ubus bu hinangte kew sultan kēmon kabangsa-bangsahanin, tepe si ka'u ne ka'ampat pidjū dunyahin. ⁹ Tada'ag du siye iyan we' nu. Posak siye we' nu kuwe' dalil paliyuk pessa'.” (Taman inin bissā Tuhanin si sultan tapene'nen.)¹⁰ Hangkan ka'am me' magbaya'in, pakitehanun bi we' tasabutbi ne me' bissā inin; ka'am me' nakura'in pakale ka'am si me' pina'in miya'an. ¹¹ Tuhutun bi panganda'akan TUHANIN duk subey ka'am tinalew si iye. ¹² **Magpadiyawa' ka'am si iye supaya iye ga'i astel si ka'am duk ka'am ga'i bessuwang papateyne, pegge' mura tekka astelnen. Saguwa' me' a'a mapatapit si iyehin pegge' iye pa'elliganden, kahāpan te'ed siye.**

Tasabutbi ke me' pina'in TUHANIN si kaduwe kapitulu Kitab Jabur inin? Importante manamal! Diyalem kalangan inin pinakita'u we' Tuhanin **tellu ēn Manimbulin hāp manamal**, bu Manimbulin sōng pitu si dunya nimbul me' manusiya'in. Bakas takalebi ke me' ēnne tellu inin? **AlMasi, Sultan** duk **Anak**. Mikil ne dahu' kite bi sabab me' tellu ēn pangurung we' Tuhanin si Manimbul dunyahin.

1.) Ka'issa', takitete we' Manimbulin inēnan we' Tuhanin “**AlMasi**”. Bissā AlMasi inin, hātinen *Dembuwa' tapene' we' Tuhanin*. Sabab ēn AlMasi inin magaka Tuhanin si me' manusiya'in we' kēmon a'a subey kahagadde duk teyima'de Manimbul sōng mapitu si dunyahin, pegge' iye Dembuwa' tapene' we' Tuhanin dihananne we' iye Manimbul duk Hukum dunyahin. Saguwa' si me' tellu ayat tagna'in si kalangan inin pa'al Tuhanin we' ma'ekkahin me' manusiya'in teyikutande du AlMasi pinapitu Tuhan si dunyahin. Batsate balik me' tellu ayat iyan.

“We'ey me' kabangsa-bangsahanin kuntarahande Tuhanin? We'ey me' a'ahin magsakap nguntara bu ga' niya' ka'ujudanne? Me' sultan kabangsa-bangsahanin mabaya' siye magbaya'an dide, me' tege kapatutin magtipun magisun nguntarahan Tuhanin duk dembuwa' tapene'ne magsultanin (hātinen AlMasi). Pa'inde, ‘Tahala' ne kite bi amban pagbaya'ande si kitehin bi, paluwas ne kite bi amban antanande.’” (Jabur 2:1-3)

Ine jānnen hangkan ga'i ngatu me' a'a dunyahin neyima' AlMasi, iye pinapitu we' Tuhanin? Teyikutande AlMasihin pegge' a'a sutsi iye, ga' niya' dusene, duk inakahan kite dem Kitab, pina'in, “**Kēmon maghinang mala'atin bunsu te'ed si danta'in duk ga'i iye patapit si danta'in, pegge' ga'i iye baya' we' takite me' hinanganne mala'atin.**” (Yahiya 3:20)

Hangkan pina'al we' Tuhanin si me' ayat inin we' me' a'a Isra'elin duk me' a'a amban kabangsa-bangsahan sinduwe si dunyahin suleyande magsumbaya' maka'atan A'a sutsi tapene' we' Tuhanin, iye Manimbul duk Hukum dunyahin. Saguwa' kata'uhan Tuhanin andang kēmon hinangan a'a mala'at sōng panuleyden. Maggara' Tuhanin ngangguna la'at hininang we' a'a supaya ta'ubusne gara'ne mabentelin ngalekkat madusehanin. Hangkan tabatsate: *“Tuhanin, iye maningkolo' si surga'in, magsaye hadja; kinisas hadja siye we' Tuhanin.”* (Jabur 2:4)

Hangkan ēn ka'issa' pangurung we' Tuhanin si Mangalekkatin si kapitulu inin **ALMasi**. Kaw kew isab kahāpan bang kata'uhannu we' bissā ALMasi inin si bissā Hibrani *Mashiah* duk bang si bissā Girik *Kristo* bu sali' du hātinen. Katellu hātinen *“Dembuwa' tapene' we' Tuhanin”*.

2.) Ēn kaduwenen **“Sultanin”**. AlMasihin Sultanin du isab. Sabab ēn inin mabaya' Tuhanin we' kēmon a'a kata'uhande we' AlMasihin, ujudnen iye du Hukumin duk Magbaya'in si kēmon dunya bisan iye tineyikutan we' me' a'a ma'ekkahin. Si Ellew Kiyamat kēmon manusiya'in pasujud si iye, pegge' iye Dembuwa' tapene' we' Tuhanin we' iye Sultan me' sultanin, duk Nakura' me' nakura'in. Hangkan AlMasihin si pesōngan iye **Manimbul ka'uhin atawa Hukumnun** – pegge', mabaya' kew atawa ga'i, **Iye Sultan** tapene' we' Tuhan magbaya'in salama-lama!

3.) Katellunen, si kapitulu inin niya' pe takaleta ēn seddili pangurung we' Tuhanin si AlMasihin. Ēn inin subey pikilte kuwe'itu pahāp-hāp. Ēnnen **“Anak”**. Dehellu amban pahātite ēn inin, kaw subey ta'essebte we' kēmon sinulat we' Nabi Da'ud dem Kalanganin, sinulat we' ne sabab kata'u pangurung Tuhanin. Inin du isab, subey ta'essebte bi we' diyalem me' sulat Kanabihanin, bang petekka niya' sinulatden hunit tasabut, saguwa' duma'in hātinen we' ga'i to'o! Inakahan kite we' Tuhanin dem Lapalne, pa'inne: *“Niya' me' sinduwehin hunit hināti hangkan me' mangga'i makahātihin duk me' mamura tabo'o pasape'in pindahande hātinen... hangkan asal ilegga du siye sabab hinangande inin.”* (2 Petros 3:16) La'at du te'ed bang a'ahin ga'i makahāti, pesōng pe bang ga'i makahāti sabab AlMasihin, iye tapene' we' Tuhanin mangalekkat me' manusiya'in amban mekemula siye salama-lamahin! Hāp du tina'at we' eli'anin, pina'in: **“Ga' pe tapikilnu, andang ne kew pinapatey we' ga' tahātinun!”** Subey enna'te pikilan inin dem ateyte sasangte mikil-mikil sabab ēn katellune pangurung we' Tuhan dihananne si AlMasihin.

Na, kuwe'itu balik ne kite bi mikil sabab kalangan kaduwenen. Si ayat pitu' tabatsate we' missā AlMasihin, pa'inne, *“Mahalayakku ne bissā TUHAN si akuhin, pa'in Tuhanin, “Anakte kew, kuwe'itu aku ne samanun.”* (Jabur 2:7) Takalebi bang ine pina'in TUHAN pu AlMasihin? Pa'inne, **“Anakte kew..... aku ne samanun.”** Kata'uhanbi ke bang we'ey ēnan Tuhanin AlMasihin **Anakne**? Kata'uhanbi ke bang **ine** hāti ēn inin?

Karayaw kēmon ka'am kata'uhanbi bang ine **duma'in hātinen**. Duma'in hātinen we' maganda Tuhanin supaya niya' anakne! Duma'in du! Pikilan sa miya'an pikilan kupul! Tuhanin niyawa duk ga'i iye nganak kuwe' manusiya'.

Manjari, ine jānnen hangkan pa'in Tuhanin si AlMasihin, “**Anakte kew!**”? Makajari kite bi magsukul si Tuhan pegge' magaka TUHANIN dihananne bang ine jānnen. Ga'i sarang taymten ellew inin magaka pina'ekka sabab inin, saguwa' akahante hadja ka'am ellew inin **tellu jānnen** amban me' Sulat Kanabihanin bang **we'ey** ēnan Tuhanin AlMasihin **Anakne**.

Ka'issa', subey kata'uhanbi we' ēnan Tuhanin AlMasihin *Anakne*, pegge' **AlMasihin pitu amban diyata'**; amban surga'. Kēmon makahagad si me' Sulat Kanabihanin, kata'uhanne we' AlMasihin duma'in pitu amban manusiya' saguwa' amban pala'ihan Tuhanin. Kata'uhanbi du we' **AlMasihin, ga' niya' samane manusiya'**. Bang tapikilte sabab paga'ane manusiya'in, dembuwa' iye me' tubu' Sultan Da'ud, pegge' inanakan AlMasihin we' dembuwa' budjang bu tubu' Sultan Da'ud iye. Saguwa' bang tapikilte sabab Samanen, AlMasihin dendangan hadja amban Niyawa Tuhanin ga' niya' epangne. Iye jānnen hangkan missā Tuhanin si iye, pa'inne, “**Anakte kew, kuwe'itu aku ne samanun!**”

Kaduwenen, inēnan AlMasihin we' Tuhanin *Anakne* pegge' pa'in Kitabin we' **Tuhanin duk AlMasihin sali' du sutsi addatden**. Nakanakin neppu samane hep. Manimbul bakas pananggupin subey hep ga' niya' salla'ne duk sutsi kuwe' Tuhanin ga' niya' salla'ne duk sutsi. Kuwe'itu ga'i kite bi makajari magpa'in pina'ekka sabab inin, saguwa' bang batsate ne amban dem Kitab Injil, kitete du we' AlMasihin duma'in kuwe' manusiya' lege we' duse! Bakas takaleta ne we' bisan malangkew si me' nabihin magduse du. Saguwa' AlMasihin ga'i magduse. Sigi-sigi hinangne kabaya'an Tuhanin. Nesessita du we' AlMasihin ga' niya' dusene pegge' pitu iye si dunya supaya timbulne madusehanin amban duseden! Makajari ke we' a'a ma'ekka utangnen mayedan utang sawe'ne? Ga'i, ga'i makajari! Bang AlMasihin ga' niya' utangne duse. Pina'in dem Kitabin we' “*sutsi iye; ga' niya' dusene atawa salla'ne; pinaseddili iye amban me' manusiya' madusehanin; duk pinalangkew iye la'i si surga'*.” (Hibrani 7:26) **Awe'**, **Manimbulin sutsi, kuwe' Tuhan mamapitu Iyehin sutsi!** Iye jānnen hangkan Tuhanin ga'i iya' ngēnan iye **Anakne**.

Katellunen, subey kata'uhanbi we' inēnan AlMasihin we' Tuhanin *Anakne* supaya pina'il iye amban kēmon nabi sinduwehin. Bakas takaleta ne we' Nabi Ibrahim inēnan, “*bagay Tuhanin.*” Nabi Musa inēnan “*a'a Tuhanin.*” Sabab Nabi Da'ud pa'in Tuhanin, “[*niya' takasuwa'ku*] *a'a makasulut ateyku.*” Saguwa' sabab nabi inggehin pa'in Tuhanin, “**Anakte kew, kuwe'itu aku ne samanun.**”? Makajari hadja

pina'in iyan pu AlMasihin, pegge' AlMasihin hadja dendangan mapitu amban surga'in, inanakan we' budjang, duk ga' iye lege we' duse.

Ka'am mapakale ellew inin, kata'uhanbi ke inēnan Tuhan AlMasihin, **Sultanin duk Anaknen?** Mabaya' Tuhanin we' kēmon a'ahin kata'uhande iye, pakale si iye, kahagad si iye duk neyima' iye. Hangkan tinambus we' Nabi Da'ud kalangan kaduwenen duk bissā inin, pa'inne:

“Hangkan ka'am me' magbaya'in, pakitehanun bi we' tasabutbi ne me' bissā inin; ka'am me' nakura'in pakale ka'am si me' pina'in miya'an. Tuhutun bi panganda'akan TUHANIN duk subey ka'am tinalew si iye. Magpadiyawa' ka'am si iye supaya iye ga'i astel si ka'am duk ka'am ga'i bessuwang papateyne, pegge' mura tekka astelnen. Saguwa' me' a'a mapatapit si iyehin pegge' iye pa'elliganden, kahāpan te'ed siye!” (Jabur 2:10-12)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Bang lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, mikil-mikil kite bi sabab kalangan seddili sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' sinulat we' Nabi Da'ud diyalem Kitab Jaburin, pa'inne:

“Pakitehanun bi we' tasabutbi ne me' bissā inin.... pakale ka'am si me' pina'in miya'an. Tuhutun bi panganda'akan TUHANIN duk subey ka'am tinalew si iye. Magpadiyawa' ka'am si iye supaya iye ga'i astel si ka'am duk ka'am ga'i bessuwang papateyne, pegge' mura tekka astelnen. Saguwa' me' a'a mapatapit si iyehin pegge' iye pa'elliganden, kahāpan te'ed siye!” (Jabur 2:10-12)

Wassalam

Lesson 51

Niya' pe amban dem Kitab Jabur

Jabur 22

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin mikil-mikil kite bi sabab me' duwe kapitulu tagna' dem **Kitab Jabur**. Hāp isab bang makajari kite bi matsa duk mikil-mikil sabab kēmon kalangan dem Kitab Jabur inin, saguwa' ga' niya' taymte si haradiyu inin, pegge' niya' me' da hatas duk limempū' kalangan!

Saguwa' ellew inin mabaya' pe kami magistadi magsumbaya' duk ka'am dembuwa' kalangan seddili pinapī we' Tuhanin dem pikilan Nabi Da'ud: dem **kapitulu duwempuk-duwe**. Importante te'ed kalangan inin pegge' ekka tina'at diyalemne **tuman du te'ed pag matey AlMasihin nandal peddi' manamal supaya tabayedanne duse** manusiya'in kēmon. Ka'ellum Nabi Da'udin niya' ne me' de ngibu tahun dehellu amban papitu AlMasi si dunyahin. Tina'at we' Nabi Da'ud diyalem kalangan inin me' tellumpū' ma'umantag ellew kamatey AlMasihin. Bang batsate ne amban dem Kitab Injil – iye istori sabab AlMasihin – kitete du we' **kēmon ma'umantagin sali' du duk pina'al we' Nabi Da'udin**. Hangkan makajari kite bi mugtu' we' kalangan inin duma'in hadja amban pikilan a'a saguwa' amban pikilan Tuhanin. **Luwal du Tuhanin** makajari magpa'al bang ine palabey si pesōnganin duk tewwa' te'ed.

Na, kuwe'itu pakale ne kite bi bang ine sinulat we' Nabi Da'ud dem kalangan duwempuk-duwe dem Kitab Jabur. Me' sinduwe sinulat Nabi Da'ud dem kalangan inin, tasabbut hep we' AlMasihin ellew kamateyenn pag bu'us laha'ne pagbayed dusehin. Pa'in kalanganin:

(Jabur 22) ¹ *O Tuhanku, ka'u Tuhankun, we'ey ku pasagadannu? We'ey kew ga'i pakale si pagtāringkun, we'ey kew tala?* ³ *Ka'u hep Tuhan Masutshin, pinudji kew we' a'a Isra'el.* ⁶ *Bang aku, duma'in*

ne ku kuwe' manusiya'; kuwe' luwati ne ku, diniyawa'an ku duk inudji' we' a'a. ¹⁴ *Ga' ne niya' basagku, kuwe' ne ku bohe' binu'usan, kēmon tolangkun magliha. Atey kun kuwe' talu tunag diyalem baranku.* ¹⁵ *Toho' kellongkun kuwe' begumbun, duk della'kun ngelekket si peggadku; ambanannu ku pabāk dem begumbun kuwe' a'a matey.* ¹⁶ *A'a la'at mapaliput si akuhin; kuwe' asu usa'de ku, **lagbas tangankun duk bettiskun we' de!***

Na padeheng ne dahu' kite bi. Takalebi ke bang ine sinulat we' Nabi Da'udin? Ga'i kata'uhante bi bang ine talessa Nabi Da'udin pag sultatne inin, bang ine mapalabey si iyehin. Saguwa' de ngibu tahun puwas ka'ellum Nabi Da'udin, kēmon inin tuman te'ed duk tewwa' pu si AlMasi! Bakas nulat Nabi Da'ud, pa'inne, “*A'a la'at mapaliput si akuhin, **lagbas tangankun duk bettiskun we' de!***” Si me' bissā inin pina'al andang bang sa'ingge lagbas me' a'ahin tangannen duk bettis AlMasihin pag lansangde iye diyata' olom. Meke'ulali' te'ed we' inurungan pikilan we' Tuhanin Nabi Da'ud supaya sultatne miya'an bu tuman te'ed puwas de ngibu tahun.

Saguwa' we'ey AlMasihin subey matey? We'ey pasagadan Tuhanin a'ahin mapatey Manimbul bakas pinapitunen? Niya' sambungne dem Lapal Tuhanin. Nesessita du we' Manimbulin nandal peddi' manamal duk matey pegge' **ganti'anne hep kite bi** duk tanggunganne pangalegga Tuhanin ngaganti'an kite bi. Pegge' tumbas dusehin kamatey duk hukuman pinadem narka' salama-lama, hangkan AlMasihin makalabey katiksa'an narka'in bu katiksa'an iyan patut si kite bi sabab duseten bi. Pegge' ma'ase' Tuhanin, maggara' ne iye andang we' papitune Mangalekkat mangga' niya' dusenen, supaya iye – amban di kabaya'anne “*matey ngaganti'an me' manusiya'in.*” (Hibrani 2:9) Sabab kamatey AlMasihin makajari Tuhanin ngaluka lān pangampunne me' manusiya'in duk ngaluka gawang umul salama-lamahin – bu masi pe Tuhanin bentel! AlMasihin mamayedan duseten bi. **Kamatey AlMasi mabentelin** iye jānnen we' Tuhan Mabentelin makajari **hukumne we' bentel kēmon makahagad si iyehin.**

Me' bakas sinulat we' Nabi Da'udin – bu tewwa' si sabab kamatey AlMasihin – meke'ulali' te'ed. Pikilun bi! De ngibu tahun dehellu amban inanakan AlMasihin sinulat ne we' Nabi Da'ud bang sa'ingge AlMasihin nandal sasangne ilansang diyata' olom. Subey du isab inin tasabutte duk ta'essebte: me' a'a bangsa Romahin siye tagna' makapikil maghinang sa miya'anin – bang mapatey a'a lansangde diyata' olom. Saguwa' masa panulat Nabi Da'ud kalangan inin, ga' pe niya' bangsa Roma duk ga' pe niya' mekepikilne mapatey a'a sa miya'an, hāninen ilansang a'ahin diyata' olom. Saguwa' Tuhanin papihanne bissā dem pikilan Nabi Da'udin

supaya sulatne sabab *lagbas tangannen duk bettisnen* si kalangan dem Kitab Jabur inin, **supaya kata'uhante duk bugtu' si kite** we' kamatey AlMasi diyata' olomin, **gara' Tuhanin** iyan supaya kite bi tatimbulne amban pengelegga duseten bi.

Takitete dem kalangan inin pasti' te'ed we' to'o, duk subey asipte. Saguwa' **duma'in kēmon a'a neyima' lapal inin amban Tuhan**. Sampay ellew inin me' sinduwehin masuway we' ga' matey AlMasihin diyata' olom. Pa'inde, “Ga'i du pasagadan Tuhanin AlMasihin matey sa miya'an, peddi'an manamal duk maka'iya'-iya!” Saguwa' me' a'a mamissā sa miya'an, ga'i kata'uhante Kitab Kanabihanin duk we' iye gara' Tuhanin panimbulne madusehanin. Ka'am, me' bagayku, pahatul-hatul ka'am, duk da'a keyipatanun bi lān Tuhan pagtimbulin! Niya' eli'an, pa'inne, “Ga' pe tapikilnu, andang ne kew pinapatey we' **ga'i tahātinun!**” Bu Lapal Tuhanin, pa'inne, “*Inumey kalumeppate amban mulka' Tuhanin bang ga'i hinangte ine katimbulan mahadje inin?*” (Hibrani 2:3) “*Bang inusihatan me' a'ahin sabab kamatey Isa AlMasi diyata' olomin, pa'in me' a'a tudju narka'in, we' kadupangan usihat miya'an. Saguwa' kite bi me' a'a tudju surga'in, kata'uhante bi we' tu'u si usihat inin takite te'ed balakat Tuhanin!*” (1 Korinto 1:18)

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa bang ine sinulat we' Nabi Da'udin bu tuman pag matey AlMasihin diyata' olom. Sinulat dem kalangan duwempukduwe, pa'inne:

(Jabur 22) ¹ *O Tuhanku, ka'u Tuhankun, we'ey ku pasagadannu?*
⁷ *Pinagsayehan ku we' kēmon mangite akuhin; palanggalande ku bissā, magkeleng-keleng siye, pa'inde:* ⁸ “*Ngandel iye si TUHAN, ambat iye timbul TUHANIN. Bang kahāpan TUHANIN si iye, ambat iye tabangne.*” ¹⁴ *Ga' ne niya' basagku, kuwe' ne ku bohe' binu'usan, kēmon tolangkun magliha. Atey kun kuwe' talu tunag diyalem baranku.* ¹⁵ *Toho' kelongkun kuwe' begumbun, duk della'kun ngelekket si peggadku; ambanannu ku pabāk dem begumbun kuwe' a'a matey.* ¹⁶ *A'a la'at mapaliput si akuhin; kuwe' asu usa'de ku, lagbas tangankun duk bettiskun we' de!*
¹⁷ *Ta'itungku ne kēmon tolangkun; nengge me' a'ahin la'i duk kapayam-payaman siye tudju aku.* ¹⁸ *Maglegot siye pagbahagi'de semmekkun.*

Kēmon me' bissā sinulat we' Nabi Da'ud inin tuman du pag ilansang ne we' me' a'ahin AlMasihin diyata' olom. Palanggalande iye bissā, udji'de iye, pagpayamande iye duk maglegot siye pagbahagi'de semmeknen. Pagpalabey ne de ngibu tahun panulat Nabi Da'ud inin, kēmon inin tuman du. Pakale ka'am bang ine sinulat dem Kitab Injilin sabab kamatey AlMasihin. Pa'in Kitabin:

“Pag ubus ne iye ilansang diyata' olom, maglegot me' sundaluhin pagbahagi'de semmeknen. Ubus ningkolo' siye la'i manteyan iye...Me' a'a mapalabeyin pinagsayehan iye we' de. Magkeleng-keleng siye duk pa'inde si iye, ‘...Bang bennal kew Anak Tuhanin, duwa'i kew amban diyata' olom iyan!’ Demikkiyan isab me' nakura' imamin duk me' guru si sara' āgamahin duk me' kabahi'anin pagudji'ande iye, pa'inde, ‘Bakas tabangne a'a seddilihin, saguwa' dinen ga'i tatabangne! Iye ko' sultan Isra'elin! Na, ambat iye duwa'i amban olom iyan kuwe'itu duk kite bi kahagad si iye. Ngandel iye si Tuhan duk pa'inne we' Anak Tuhanin iye. Payamante bi ko' bang asal tabang Tuhanin iye.’”
(Mateo 27:35,36,39,40-43)

Pinakitehan tu'u dem Kitab Injil we' tuman sinulat Nabi Da'udin.

Bakas takaleta bi isab ensini' we' bakas nulat Nabi Da'ud sabab lekkakan duk tiksa' manamal barannen duk diyalem ateynen duk niyawanen. Hangkan sulatne isab si ayat dembuwa', pa'inne, *“O Tuhanku, ka'u Tuhankun, we'ey ku pasagadannu?”* Bang magistadi ne kite bi amban dem Kitab Injil, takitete du we' kēmon ma'umantagin to'o du te'ed kuwe' bakas sinulat we' Nabi Da'ud dem kalangan inin. We'ey AlMasihin ngalingan pag ilansang ne iye diyata' olom, pa'inne, *“O Tuhanku, ka'u Tuhankun, we'ey ku pasagadannu?”* Pegge' Tuhanin *“Masutsihin”* (Jabur 22:3) bu ga'i teyima'ne ine-ine dusehan. Tuhan dihananne teyikutanne AlMasi pag ilansang diyata' olom duk pasape'ne dinen amban iye pegge' **pinatanggung we' Tuhanin si iye pangalegga duseten bi kēmon**. Hangkan pa'in Kitabin: *“AlMasi ga' te'ed niya' duse-dusene. Saguwa' para si kahāpante bi pinatanggung si iye we' Tuhanin duseten bi, supaya bang ne kite bi magdambuwa' duk AlMasi, kinimmatan kite bi bentel we' Tuhanin, kuwe' Tuhanin du bentel.”* (2 Korinto 5:21)

Pudjite Tuhanin, niya' pe seddili sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur – aka-aka hāp te'ed! Si kalangan sempukennem sinulat we' ne, pa'inne, *“Ka'u Tuhan, ga'i du ku pasagadannu dem kabul, ga'i ku pabuhukannu. Pakitehannu si aku lān umulin.”* (Jabur 16:10,11) Amban me' sinulat we' Nabi Da'ud inin tasabutte, we' gara' Tuhanin pakellumne AlMasihin bu ga'i iye ambananne dem kabul, supaya kēmon makahagad si iyehin ellum magsumbaya' duk iye si pala'ihan Tuhanin salama-lama! Hangkan pina'in dem Kitab Injil, pa'inne: *“[Almasihin] matey supaya kapuwasanne duseten bi kuwe' sinulat dem Kitabin, duk ... kinubul iye duk katellum bahanginen ellum iye balik amban kamateynen kuwe' sinulat dem Kitabin!”* (1 Korinto 15:3,4)

Sinulat isab we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur, kalangan da hatu duk sempū', pa'inne: *“Pa'in TUHANIN si Panuhutankun, pa'inne: ‘Ningkolo' kew tu'u si kanawananku samanta'an ga'i bettadku bantanun diyawa’*

pāt bettisnu.” (Jabur 110:1) Tasabutte we' pina'al tu'u, we' pag ubus AlMasihin ellum balik amban kamateyne, bino'o iye we' Tuhanin hap surga' duk pinatingkolo' iye si kanawanan Tuhanin samanta'an ga'i pe iye pitu balik ngahukum me' a'a dunyahin.

Si tuggu kalangan duwempukduwe sinulat inin we' Nabi Da'ud, pa'inne:

(Jabur 22) ²⁷ *Kēmon bangsa ta'essebde TUHANIN, amban kēmon lahat dem dunyahin patuhut a'ahin si iye, duk kēmon kabangsa-bangsahanin pasujud si iye...* ³⁰ *Me' pangkat dembuli si pesōnganin patuhut si iye; duk missā siye si me' pangkat mapaturulin sabab Panuhutanin.* ³¹ *Magmahalayak siye sabab kabentelnen si me' mangga' inanakan kuwe'ituhin pe, pegge' ta'ubusne hinangnen!*

Iye tambus kalangan inin bissā inin: **“Ta'ubusne hinangnen!”** Ine tahinang AlMasihin? Matey iye ganti' kēmon madusehanin! Tumananne kēmon pananggap Tuhan pu Apu' Adam duk Sitti Hawahin sabab Manimbulin, we' timbulne siye duk tubu'den amban pangalegga duseden. Matey AlMasihin manjari kurban pagtamananin. Sabab kamateyne diyata' olomin, AlMasihin manjari kurban te'edin duk iye ne miya'an taman pagkurban hayepin. Kurban hayepin umbaga'an hep hadja dina'ak we' Tuhanin matu'uhin. Kuwe' bili-bili mamatey ganti' anak Nabi Ibrahim, sa miya'an Manimbulin matey ganti' madusehanin, duk iye Kurban panambusanin duk ga' niya' salla'-salla'ne – kurban para si kēmon – salama-lama! Inin Aka-aka Hāp amban Tuhanin para si dunyahin: Matey AlMasihin **ganti' ka'u!** Kahagad kew si iye duk tinimbul kew amban hukuman Tuhanin! Iluka ne lān pagtimbulin para si kēmon makahagad si iyehin. Hangkan hep ngalingan AlMasihin pag sōng matey ne iye, pa'inne, **“Ubus ne hinangkun!”** (Yahiya 19:30) **“Ta'ubusne hinangnen!”** (Jabur 22:31) Duk hinaget we' Tuhanin kurban AlMasihin sabab pakellumne iye balik katellu ellewnen! Pesōng inin tasabutte bi bang magistadi ne kite bi dem Kitab Injil.

Manjari, karayaw ta'essebte bi inin: **De ngibu tahun dehellu amban inanakan Isa AlMasihin, sinulat ne we' Nabi Da'ud we' madusehanin lagbasde tangannen duk bettisnen!** Duk ga'i isab subey takeyipatte bi bang ine jānnen hangkan AlMasihin matey peddi'an manamal. Matey iye sabab **ka'u** duk **aku** duk sabab **kēmon madusehanin**, supaya kēmon makahagad si iyehin ga'i magmula saguwa' tege umul salama-lama! Ngatu AlMasihin we' a'a mala'atin lagbasde tangannen duk bettisnen pegge' mabaya' te'ed iye nuhut kēmon kabaya'an Tuhanin – duk pegge' malasa te'ed iye si ka'u duk si aku! Pakale ka'am bang ine pina'in Isa AlMasihin dem Kitab Injil, pa'inne:

“Maglilla' ku matey supaya ku pinakellum balik. Ga' niya' manusiya' tege kapatut mapatey aku, pegge' makapagbaya' ku bang matey ku atawa ga'i. Paglilla'ku umulkun amban kabaya'anku. Tege kapatut ku maglilla' umulkun, duk tege kapatut ku makellum barankun balik. Inin panganda'akan Samaku Tuhanin si aku.” (Yahiya 10:17,18)

Me' bagayku mapakalehin, magsukul ke kew duk pudjinu ke Tuhanin pegge' papitune AlMasihin nimbul ka'u amban dusenun? Pa'in Kitabin: ***“[Isa AlMasi] nandal sababbi!...Iye illeggahin sabab me' duseten bi, pangalansang iye diyata' olomin supaya kite bi ga'i ne magduse saguwa' maghinangan hāp hadja kite bi tiggelante bi ma'ellumin. Duk sabab me' bakatne sinandalannen kawuli'an kite bi....Pinapatey iye sabab duseten bi duk pinakellum iye balik we' Tuhanin supaya kite bi ta'ampun duk kinimmatan bentel we' Tuhanin.....supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin!”*** (1 Petros 2:21,24; Roma 4:25; Yahiya 3:16)

Karayaw pinapasti' du we' Tuhanin si ka'am kēmon bakas tabatsate ellew inin. Hāp isab, pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin si lesson balik pala'us kite bi matsa dem Kitab Kanabihanin duk matsa istori sabab anak Nabi Da'udin si Sulayman.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil bang we'ey Nabi Da'ud inurungan pikilan nulat inin:

“Lagbas tangankun duk bettiskun we' de!” (Jabur 22:16)

Wassalam

Lesson 52

Nabi Sulayman

1 Me' Sultan 2-10; Jabur 72

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bang upama pabagala Tuhanin si ka'u duk pa'inne si ka'u, “Pākuhun ine-ine kabaya'annu, ubus bu urungante kew,” ine kabaya'annu pinākuhin? We' taha' umulnun? We' dayahan kew te'ed? We' bantu kew? Atawa niya' pe seddili? Dembuwa' ellew pabagala Tuhanin pu Nabi Sulayman, anak Nabi Da'udin, diyalem taginepne duk pa'inne, “*Pākuhun ine-ine kabaya'annu urungante kew.*” Kata'uhanbi ke bang ine pinene' we' Nabi Sulaymanin? Takaleta du ellew inin bang ine sambungne si Tuhanin.

Si me' ennem lesson dehelluhin takaleta bi sabab istori **Nabi Da'ud**. Tabatsate me' kalangan sinduwehin dem Kitab **Jabur**. Si lesson dehellu amban inin takaleta we' niya' sinulat we' Nabi Da'ud bu kata'uhante kuwe'itu we' pina'al iyan sabab AlMasihin. Pina'al andang we' pinapatey AlMasihin we' a'ahin duk we' ilagbas tangannen duk bettisnen. Pina'al isab we' pinakellum AlMasihin we' Tuhanin amban kamateyne katellu ellewnen. Ellew inin ga'i ne kite bi pala'us pakale si istori sabab Nabi Da'ud saguwa' pakale kite bi si istori sabab anaknen, Nabi **Sulayman**.

Si jūd ka'issa' Me' Sultanin kapitulu duwe, sinulat dem Kitabin, pa'inne:

(1 Sultan 2) ¹ *Pag sōng matey ne si Da'ud, linganne anaknen Sulayman duk sessa'anne iye, pa'inne,* ² “*Sōng ne ku matey hangkan subey kew ga'i tinalaw duk addatnun subey kuwe' lella ta'u,* ³ *duk tuhutun kēmon panganda'akan TUHAN pagtuhanannun: Tuhutun lānnen ... kuwe' sinulat dem Sara' sinulat we' si Musahin, supaya intag-intag papihannu magjatu kēmon hinangannun.*” ¹⁰ *Ubus, matey si Da'ud duk kinubul iye si inēnan Puweblo si Da'ud.* ¹¹ *Iye*

bakas mangantan bangsa Isra'elin ampatpū' tahun...¹² Ubus paturul Sulayman si samanen si Da'ud magbaya' duk pagbaya'annen haget ne.

(1 Sultan 3)³ *Malasa Sulayman si TUHANIN duk tuhutne kēmon sessa' samanen si Da'ud...⁵ ..Pabagala TUHANIN pu Sulayman dembuwa' sangem dem taginepne. Pa'in Tuhanin, “Pākuhun ine-ine kabaya'annu urungante kew.”⁶ Nambung Sulayman, pa'inne, “...⁷ O TUHAN, ka'u pagtuhanankun, bakas hinangnu ku, dara'akannu, sultan paganti' si samakun si Da'ud, bisan pe ku bata' duk ga'i pe ku ta'u magbaya'...⁹ Hangkan urunganun ko' ku kata'u magbaya' si me' a'ahin duk bentel pagbaya'kun, duk tapa'ilku mahāp duk mala'atin. Bang ga'i ku urungannu, sa'ingge pagbaya'ku si me' a'anu mabanes inin?”¹⁰ Kasulutan Tuhanin si pināku Sulayman miya'an.¹¹ Hangkan pa'in Tuhanin si iye, “Pegge' māku kew kata'u magbaya' duk we' bentel pagbaya'nun, bu duma'in pinākunun umul taha' atawa alata' para si dinu, atawa iye pinākunun we' matey me' bantanun,¹² tuhutku du pinākunun. Urungante kew kata'u pesōng amban sine-sine dehellu atawa paturul si ka'u.¹³ Urungante kew isab me' ga' bakas pinākunun: tiggelannu ellum, dayahan kew duk pinahadje kew pesōng amban kēmon sultan sinduwehin.¹⁴ Duk bang kew kahagad si aku duk tuhutnu kēmon sara'kun duk panganda'akankun kuwe' samanun si Da'ud, urungante du kew isab umul taha'.”¹⁵ Ubus ngape ne Sulayman duk magiyakin iye we' missā Tuhanin si iye dem teginepne. Manjari balik iye pī hap Awrusalam duk nengge iye si harapan Ba'ul Pagjanji'an duk TUHANIN duk magkurban iye hayep ineggas duk hayep para pagsukul. Ubus miya'an magkakanan siye duk kēmon me' begellalnen.*

¹⁶ *Dembuwa' ellew niya' duwe dende dupang pī si iye mo'o iye magbissā.¹⁷ Pa'in dembuwa'in, “O Tuwan, kami duk dende inin magdembuwa' luma' kami. Nganak ku duk la'i du isab iye.¹⁸ Puwas duwem bahangi nganak isab iye. Luwal du kami duwangan diyalem luma'in, ga' niya' sawe' kami.¹⁹ Dembuwa' sangem diyalem patuline paliring iye diyata' nakanakin bu matey nakanakin.²⁰ Donga' iye sangem miya'an ngeddo' anakkun amban bihingku sasangu tuli duk bo'one pī si pabākanne. Ubus bu bettadne nakanak mamateyin si bihingku.²¹ Pag salung-salungin ne sōng pasusuku ne anakkun, kiteku ne we' matey. Saguwa' pag lilingku iye pahāp-hāp, kiteku we' duma'in iye anakkun.”²² Saguwa' nambung dende dembuwa'in, pa'inne, “Duma'in! Nakanak ma'ellumin iye anakkun, duk nakanak mamateyin iye anaknun!” Saguwa' dende tagna'in pa'inne, “Duma'in! Nakanak mamateyin iye anaknun, duk nakanak ma'ellumin iye anakkun!” Sa miya'an ne hadja siye magjawab si harapan sultanin.*

²³ *Ubus pa'in Sultan Sulayman, "Pa'in dende inin, 'Ellum anakkun duk matey anaknun,' bu pa'in dende miya'an, 'Duma'in! Matey anaknun duk ellum anakkun.'"* ²⁴ *Ubus pa'in sultanin, "Bo'ohanun bi ku barung." Ubus bino'ohan barung ne sultanin.* ²⁵ *Ubus maguldin sultanin, pa'inne, "Kehetun nakanak ma'ellumin pinaduwe duk pangurungun den tenga' si dembuwa'in duk den tenga' si dembuwa'in."*

²⁶ *Dendehin, sa'i nakanak ma'ellumin, ma'ase' te'ed si anaknen duk pa'inne si sultanin, "Pabuyu'-buyu' ku, Tuwan, pangurungun ne iye nakanak ma'ellumin! Da'a papateyun!" Saguwa' dembuwa'in, pa'inne, "Da'a pangurungun nakanak iyan si iye atawa si aku. Pihun ne, kehetun ne pinaduwe!"* ²⁷ *Ubus hinukum ne we' sultanin sa inin: "Pangurungun bi nakanak ma'ellumin si dende tagna'in. Da'a iye papateyun bi; iye iyan sa'inen."* ²⁸ *Pag takale we' me' a'a Isra'elin hukuman sultanin, pahadjede sultanin, pegge' kata'uhande we' inurungan iye kata'u we' Tuhanin ngahukum pinabentel.*

(1 Sultan 4) ²⁹ *Inurungan Sulayman we' Tuhanin kata'u lalem te'ed duk ekka manamal tasabutne, kata'unen ga'i tatakes kuwe' umus si higad tahik.* ³⁰ ***Pesōng lalem kata'u Sulaymanin** amban kata'u kēmon a'a si me' lahat Silanganin, duk pesōng kata'unen amban kēmon kata'u si lahat Misirin.* ³¹ *Pesōng kata'unen amban kēmon a'a sinduwehin... duk palatag bantunen si kēmon bangsa mapaliputin.* ³² *Niya' hinangne tellu ngibu eli'an duk kalangannen de ngibu duk lime.* ³⁴ *Me' sultan si kalahatan si dunyahin takalede sabab kata'u Sulaymanin duk da'akde a'aden pi pakale si kata'unen.*

Manjari, inaka isab dem Kitab we' masa miya'an niya' dembuwa' sultan dende, **sultan iye si lahat Sheba**. Bakas takalene sabab lalem kata'u Sultan Sulaymanin duk we' dayahan iye manamal duk pinahadje iye manamal. Magpalanu sultan dendehin pi hap Awrusalam, misita Sultan Sulayman supaya kata'uhanne bang **to'o ke atawa ga'i** me' bakas takalenen. Patenna'an sultan dende inin tala te'ed amban Awrusalam, si lahat Sheba si dembiya' pe amban lahat Arab. Lahat Sheba masaley kuwe'itu inēnan Yemen. Talahannen amban lahat iyan hap Awrusalam me' duwe ngibu kilumetro. Saguwa' bisan sa miya'an talanen masi pe sultan dendehin pi misita Sultan Sulayman.

Si kapitulu sempū' pa'in Kitabin:

(1 Sultan 10) ¹ *Pag takale sultan dende amban lahat Shebahin sabab kabantuhan Sulaymanin pi iye **nuleyan iye nilew duk panilew hunit sinambungan.*** ² *Tekka iye si Awrusalam, ekka sawe'ne nuhutan iye, sampay me' unta' mo'o me' pā-pā, duk bulawan ekka manamal*

duk palmata. Tekka iye la'i pu si Sulayman magbissā ne siye kēmon kabaya'anne binissāhin. ³ Sinambungan we' Sulayman kēmon tinilewnen; ga' kahunitan sultanin nambungan iye. ⁴ Takite sultan dende hin kēmon kata'u Sulaymanin duk astana' tahinangnen. ⁵ Kitene me' kinakan duk ininum binettad diyata' lamisahannen, bang sa'ingge peningkolo' me' begellalnen, kitene me' dara'akannen si pagkakanan duk we' hāp semmekden, duk kitene me' kurban hayep da'akne ineggas si langgal TUHAN mahadjehin. Bengangan te'ed iye.

⁶ Pa'inne si sultanin, “To'o te'ed me' bakas takaleku si lahatkun sabab me' kata'unun duk tahinangnun. ⁷ Saguwa' ga'i kahagadku me' takalekun samanta'an ga' ku tapitu duk takiteku duk di mataku. **To'o du, ga' bisan den tenga' bakas takalekun; lalem du kata'unun duk ekka pe alata'nun amban bakas inakahan akuhin.** ⁸ Hāp pe me' a'anun duk me' begellalnun sigi-sigi siye tu'u si harapannu duk pakale si kata'unun! ⁹ Pudjite TUHAN pagtuhanannun! Pakitehanne we' kasulutan iye si ka'u pegge' tapene'ne kew hinang sultan bangsa Isra'el. Pegge' lasanen si me' a'a Isra'el teteg salama-lama, hangkan hinangne kew sultande supaya tinuhut me' sara'in duk mabentelin.”

Na, taman inin ne hadja batsate ellew inin. Saguwa' niya' pe inaka dem Lapal Tuhanin sabab sultan dende amban lahat Sheba. Me' de ngibu tahun puwas amban pagsultan dende iyan niya' tasabbut we' AlMasihin sabab dende sultan amban Sheba duk Sultan Sulayman. Pa'inne, “Bang tekka ellew pangahukum Tuhan me' manusiya'in, pī iyan nengge sultan dende amban lahat Sheba masa awwalley duk taksilne ka'am. Pegge' iye, pitu iye amban higad dunya pegge' baya' pakalene me' bissā Sultan Sulaymanin, a'a lalem te'ed kata'unen masaley. Akahante ka'am, kuwe'itu **niya' tu'u si ka'am pasōng kata'unen amban Sulayman, saguwa' ga'i teyima'bi panolo'nen.**” (Mateo 12:42)

Takalebi ke bang ine pina'in AlMasihin? Pa'inne we' **sultan dende amban Shebahin pī masti'an kabantuhan Sultan Sulaymanin bu taksilne kēmon mangga'i mangatu mamasti'an kabantuhan AlMasihin.** Tahinang sultan dende miya'an kēmon magtuhut duk kapatutnen supaya kata'uhanne kabantuhan Sultan Sulaymanin duk pakale si kata'unen. Lumengngan iye ampat ngibu kilumetro pesōng-pole' supaya kata'uhanne bang to'o ke te'ed me' bakas takalenen! Niya' subey ta'ayate amban iyan. **AlMasihin** pitu amban surga' bu mas pesōng iye amban Sultan Sulayman: mas pesōng hadjenen, kata'unen, duk balakatnen. Saguwa' me' a'a ma'ekkahin **ga'i takilalede** hadjenen, **bu ga'i isab siye ngatu masti'anne** supaya kata'uhande mato'ohin! Iye jānnen hangkan pa'in AlMasihin: “Bang tekka ellew pangahukum Tuhan me' manusiya'in, pī iyan nengge sultan dende amban lahat Shebahin masa awwalley duk

taksilne ka'am. Pegge' iye, pitu iye amban higad dunya pegge' baya' pakalene me' bissā Sultan Sulaymanin, a'a lalem te'ed kata'unen masaley. Akahante ka'am, kuwe'itu niya' tu'u si ka'am pasōng kata'unen amban Sulayman.” (Mateo 12:42)

Ka'am me' mapakale ellew inin, **takilalebi ke bang sa'ingge AlMasihin** iye pinapitu we' Tuhanin? Atawa tapikilbi we' sali' du iye duk me' nabihin? Ta'essebba ke bang ine hāti gellal *AlMasi'* Awe', hātinin *Dembuwa' tapene' we' Tuhanin*. AlMasihin, iye hep Dembuwa' tapene' we' Tuhanin Manimbul duk Hukum dunyahin. Saguwa' sampay ellew inin me' a'a ma'ekkahin ga'i du meke'ine si siye AlMasihin. Ga'i kata'uhande bang sine iye, pegge' ga' siye bakas magpiha dem Sulat Kanabihanin.

Subey isab kata'uhanbi we' Sultan Sulayman inin, tasulatne isab tellu jūd hāp duk lalem duk sinakup dem Kitab Masutsihin. Me' ēn jūd inin: *Me' Eli'anin, Magusihatn, Kalangan Sulaymanin*. Me' kalangan sinduwehin sinulat we' Sultan Sulayman sinakup dem Kitab Jabur, sali' duk kalangan samanen Nabi Da'ud. Si katambusan lessonten ellew inin batsate amban dem kalangan pitumpukduwe dem Kitab Jabur sinulat we' Nabi Sulayman. Dem kalangan inin **sinulat we' Nabi Sulayman sabab dembuwa' sultan pitu si dunya duk hukumne manusiya'in, duk bentel hukumannen**. Bu tasabut we' pina'al inin sabab AlMasihin. Pakale kite bi bang ine sinulat we' Sultan Sulaymanin sabab Sultan ga' niya' sala'nen bu pesōng pe kata'unen duk hadjenen amban Sultan Sulayman.

Pa'in kalanganin:

(Jabur 72) ² *Pagbaya'ne si me' a'anun bentel du, duk bentel isab addatnen si me' a'anu dem katiksa'anin.* ⁸ *Magbaya' iye amban higad tahikin ...taman tuggu dunyahin.* ⁹ *Me' kabangsa-bangsahan amban lahat matoho' manamalin pasujud si iye duk bantanen pakapang si iye diyata' bulak.* ¹⁰ *...me' sultan amban Sheba duk Sebahin [la'i si lahat Arab] pī si iye mo'o pangurungden.* ¹¹ **Kēmon sultanin pasujud si iye duk kēmon kabangsa-bangsahanin patuhut si iye.** ¹⁵ *Karayaw taha' umul sultanin!...* ¹⁷ *Karayaw ga'i takeyipat ēn sultanin, karayaw bantunen teteg kuwe' mata ellewin! Iledjiki'an kēmon kabangsa-bangsahanin sabab iye, bu ēnande iye ilejdiki'an.* ¹⁸ *Pudjihun bi TUHANIN, pagtuhanan me' bangsa Isra'elin! Iye dendangan maghinang hinangan meke'ulali'in!* ¹⁹ *Pudjihun bi ēnne mahāp manamalin salama-lama! Karayaw penno' kēmon dunyahin we' kabantuhannen! Amin! Amin!*

Tasabutte amban inin we' dembuwa' ellew kēmon a'a dem dunyahin maglilla' si AlMasihin, iye Sultan me' sultanin duk Hukum dunyahin! Na, iye kabaya'an Tuhanin we' kēmon kite bi maglilla' si iye ellew inin! Bang ka'u, sa'ingge kew? Bennal ke we' maglilla' ne kew si Tuhan?

Tahātinu ke kabantuan duk kapatut AlMasihin iye bakas pinapitu Tuhanin duk pinapitune balikin? Atawa tapikilnu we' sali' du iye duk me' nabihin? Bang lilingnu te'ed me' Sulat Kanabihanin, tasabutnu du we' AlMasihin Manimbul duk Hukum dunyahin; iye du sinaksi'an we' kēmon me' nabihin. Iye hātinen me' sinulat dem Kitabin, pa'inne: *“Kēmon me' kanabi-nabihanin bakas missā sabab iye [hātinen AlMasihin]. Pa'inde we' sasuku masandel si iyehin, inampun du me' duseden sabab bakas tahinangnen!... Kahagadnu ke bissā me' kanabihanin?”* (Hinangan 10:43; 26:27)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson balik ayate sabab Nabi Iliyas, iye bakas nganda'ak ebbut labo' amban diyata' langit.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' pina'in we' AlMasihin, pa'inne:

“Bang tekka ellew pangahukum Tuhan me' manusiya'in, pī iyan nengge sultan dende amban lahat Sheba masa awwalley duk taksilne ka'am. Pegge' iye, pitu iye amban higad dunya pegge' baya' pakalene me' bissā Sultan Sulaymanin, a'a lalem te'ed kata'unen masaley. Akahante ka'am, kuwe'itu niya' tu'u si ka'am pasōng kata'unen amban Sulayman.” (Mateo 12:42)

Wassalam

Lesson 53

Nabi Iliyas (Eliya)

1 Sultan 6-18

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin magistadi kite bi istori sabab Sultan Sulayman, anak Nabi Da'ud. Bakas takitete we' **inurungan Sultan Sulayman we' Tuhanin kata'u lalem te'ed duk kata'u pagpa'il**. Masa Sultan Sulayman puweblo Awrusalam puweblo mahāpin dem kēmon dunya. Ekka luma' hāp hininang we' Sultan Sulayman saguwa' ga' niya' hāpnen kuwe' **Langgal TUHANIN**. Hininang Langgal inin we' Sultan Sulayman ganti' Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin, iye luma' tolda espesiyal pagsambahayangan bakas hininang we' Nabi Musahin duk me' a'a Isra'elin si lahat toho' manamal. Niya' duwe hatu ngibu a'a dina'ak we' Sultan Sulayman magtarabahu dem pitun tahun paghinang langgal mahāp inin supaya niya' lugal pagsambahayangande. Bisan ellew inin takite pe si Awrusalam me' batu hadje sinduwehin amban langgal hininang we' Sultan Sulaymanin!

Pag ubus langgal mahadjehin, magkurban me' imamin **ibuhan bili-bili duk sapi' lella hinang umbaga'an Manimbul** mapitu si pesōngan bu'us lahanen para si madusehanin. Sa miya'an panōngde langgal mahadjehin si Tuhan, pegge' hinangde langgal iyan supaya pahadjede ēnnen. Pag ubus pagkurbande me' hayep miya'an duk eggasde diyata' pagkurbanan tumbaga diyalem langgalin, bino'o we' me' imamin ba'ul pagjanji'an (bakas diyalem Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin) pī duk bettadde dem Bilik Masutsi Manamal diyalem langgal ba'ahu mahadjehin. Pag tahala' me' imamin amban dem Bilik Masutsi Manamalin, magtawus penno' we' sahaya Tuhanin Bilikin. Matu'uhin penno' we' sahaya Tuhanin Bilik Masutsihin dem luma' tolda pagsambahayangande bakas hininang we' Nabi Musa si lahat toho'

manamalin. Sa miya'an du isab penno' we' sahaya Tuhanin Bilik Masutsi Manamal dem langgal mahadje bakas hininang we' Sultan Sulayman si Awrusalamin.

Inakahan kite bi dem Kitab we' tampal panambusan pagbaya' Sultan Sulaymanin, addatnen duma'in ne kuwe' tagna'nen. Pakale ka'am bang ine sinulat dem jūd Ka'issa' Me' Sultanin, kapitulu sempukdembuwa'. Takitete du isab tu'u we' ga'i du tinapukan me' duse me' nabihin dem Lapal Tuhan Masutsihin. Pa'in Kitabin: *“Ekka dende kinalasahan we' Sultan Sulayman amban lahat seddili...Si kabahi'nen nuhut ne iye si tuhan-tuhan seddili, iye jānnen sabab me' andanen, ga'i ne dembūs-būs ateynen nuhut TUHAN pagtuhanannen, kuwe' samane ley si Da'ud.”* (1 Sultan 11:1,4)

Ubus ngahinang Sultan Sulayman me' lugal pagsambahayangan si me' kūd si silangan amban Awrusalam para si me' andane amban lahat seddilihin. Hinanganne siye supaya siye mekepegtugtug kamanyan duk magkurban para si tuhan-tuhanden la'i. Pag hininang miya'an we' ne, astel Tuhanin pu Sultan Sulayman, pegge' teyikutanne ne Lapal Tuhan mato'ohin duk ma'ellumin. Ubus pa'in Tuhanin pu si Sultan Sulayman,

“Pegge' iye pinene'nun ngalanggalan janji'ku si ka'uhin, bu ga' tuhutnu panganda'akankun, hangkan bugtu' du ānanku pagbaya'nun amban ka'u duk pangurungku si dembuwa' me' begellalnu. Saguwa' pegge' essebku samanu ley si Da'ud, ga'i iyan hinangku tiggellannu pe ellow. Ānanku du iyan amban antanan anaknun. Saguwa' ga'i du ānanku kēmon pagbaya'in amban iye, saguwa' urunganku hadja iye dembuwa' bangsa, pegge' essebku si Da'ud, dara'akankun duk pegge' essebku Awrusalamin iye bakas pinene'kun.” (1 Sultan 11:11-13)

Hangkan inakahan kite dem Kitab, pag ubus ne matey Sultan Sulayman, niya' magsasa' duk magbono' diyalem lahat bangsa Isra'el. Me' sempukduwe bangsa Isra'el, me' tubu' anak Nabi Yakubin, **magsape' pinaduwe** sa bakas inaka pu Sultan Sulayman we' Tuhanin. Duma'in ne siye dembuwa' lahat; manjari duwe lahat ne siye. Inēnan ne siye bangsa Isra'el duk bangsa Yahud. Me' sempū' bangsahin manjari pagsultanan Isra'el. Bangsa Yahud magtampu duk bangsa Binyamin manjari pagsultanan inēnan Yahud. Amban bangsa Yahud hep Sultan Da'ud duk pananggup we' Tuhanin we' amban tubu'ne, hātinen amban bangsa Yahud, pitu si dunya **AlMasihin**.

Inaka dem Kitab we' me' duwe lahat miya'an ekka sultande. Me' ekkahin me' sultan lahat Isra'el duk lahat Yahud nakura' la'at addatden. Teyikutande TUHANIN duk tuhutde āgama me' bangsa mapaliput si siyehin. Si kēmon me' sultan lahat bangsa Isra'elin, niya' dembuwa'

pesōng la'at amban me' sinduwehin. Kata'uhanbi ke bang sine iyan?
Sultan Ahab iye. Iye kawalu' sultan puwas Sultan Sulaymanin.

Missā Kitabin sabab si Ahab, pa'inne: *“Pesōng la'at hinangan si Ahab, anak si Omrihin, amban kēmon sultan dehelluhin.”* (1 Sultan 16:30)
 Maganda iye pu si **Isabel**, dende mala'at maneyikutan Lapal TUHANIN. Pesōng pe, si Ahab inin maghinang langgal pagsambahayangande si **Ba'al**. Si Ba'al inin tapikil we' me' bangsa mapaliputin we' iye Tuhanin. Ngamā te'ed TUHANIN pegge' ketimbo'ohan me' a'a Isra'elin we' si Ahab nuhut āgama mangga'i mato'ohin duk kahagad si me' nabi magdusta'in.

Saguwa' masa miya'an, niya' dembuwa' lella si bangsa Isra'el magtuhut duk Tuhanin. Ēnnen Nabi Iliyas (Eliya). Dembuwa' ellew dina'ak Nabi Iliyas we' Tuhanin pī pu si Sultan Ahab. *“Missā Nabi Iliyas ...pu si Ahab, pa'inne, “Akahante kew, bu bugtu' inin kuwe' bugtu' we' ellow TUHANIN Tuhan bangsa Isra'elin, bu iye pagtuhanankun. Ga' niya' ulan atawa halu' dem duwe atawa tellun tahun, bukut bang aku magpa'inin we' subey niya'.”* (1 Sultan 17:1)

Hangkan diyalem tellun tahun duk tenga' ga' niya' ulan si lahat Isra'el. Unus manamal dem kēmon lahat iyan. Si kapitulu sempukwalu', pa'in Kitabin:

(1 Sultan 18) ¹ *Pag tiggel ne ga' ulan, dem tahun katellunen ne, missā TUHANIN pu si Iliyas, pa'inne: “Pī kew paharap pu si Sultan Ahab ubus da'akku inulanan dem lahatin.”* ² *Hangkan pī Iliyas paharap pu si Ahab....* ¹⁷ *Pag kitene Iliyas pa'inne si iye, “Ka'u hati, makasasew bangsa Isra'elin!”* ¹⁸ *“Duma'in aku makasasew bangsa Isra'elin,” nambung Iliyas. “Saguwa' ka'u duk pamilya samanun makasasewin. Bakas teyikutannu panganda'akan TUHANIN duk iye tinuhutnun me' tuhan-tuhan Ba'al.* ¹⁹ *Na, tawagun me' a'a amban kēmon lahat Isra'elin, duk da'akun ku sinampang si siye la'i si Punu Karmel. Bo'ohun isab pī me' ampat hatas duk limempū' nabi si Ba'al duk ampat hatas nabi Asera pinaketo' we' Isabelin.”*

²⁰ *Manjari, masan duk dina'ak we' si Ahab kēmon a'a Isra'elin sampay me' nabihin magtipun si Punu Karmel.* ²¹ *Ubus paharap Iliyas si me' a'ahin duk pa'inne, “Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe. Bang TUHANIN iye Tuhan te'edin, tuhutun bi iye; saguwa' bang si Ba'al Tuhanin, iye tuhutun bi!”* Saguwa' ga' nambung me' a'ahin.

²² *Ubus pa'in Iliyas si siye, “Aku hadja dendangan mata'amban amban me' nabi TUHANIN, saguwa' si Ba'al, niya' ampat hatas duk limempū' nabinen.* ²³ *Mo'o ka'am pitu duwe sapi' lella. Ambat siye mene' dembuwa' para si siye, ambat sumbali'de duk kehetde hayepin, bu binettad diyata' kayu si pagkurbananden, saguwa' da'a*

ebbutande. Aku isab memesku sapi' dembuwa'in duk bettadku diyata' kayu pagkurbananin, saguwa' ga'i du isab ebbutanku. ²⁴ *Ubus ambat māku-māku me' nabi si Ba'alın amban tuhanden, duk aku isab māku-māku amban TUHAN. Sine-sine siye nambung duk mapī ebbut, iye Tuhanin."*

Ubus nambung kēmon a'ahin, pa'inde, "Awe', hāp pına'innun." ²⁵ *Ubus pa'in Iliyas si me' nabi si Ba'alın, pa'inne, "Mene' ka'am dehelli duk memesun bi ne, pegge' ekka ka'am. Māku-māku ka'am amban tuhanbin saguwa' da'a ebbutanun bi."* ²⁶ *Ubus eddo'de sapi' pangurung siyehin duk memesde. Ubus māku-māku siye amban si Ba'al kemuwe salung sampay lettu ellew. Maglingan siye, pa'inde, "O Ba'al, sambunganun kami!" Saguwa' ga' niya' nambung; ga' niya' nambungan siye. Mansak siye paliput si pagkurbanan bakas hininangden.* ²⁷ *Pag lettu ne, inudji' siye we' Iliyas. Pa'inne, "Papalesun bi pe! Bugtu' tuhan iye! Kaw pe iye mikil-mikil atawa ekka pe bahanne, atawa niya' pe lengnganne. Kaw pe iye tuli bu subey pe bangunbi."* ²⁸ *Ubus papalesde paglinganden duk kehetde diden duk bessiden duk budjakden, taman bu'us laha'den sa addatden.* ²⁹ *Pesōng pe siye magdebdab papales sampay kohap bu waktu ne para pagkurban sangemin. Saguwa' ga' niya' nambung, ga' niya' nambungan siye, ga' niya' ngasip siye.*

³⁰ *Ubus pa'in Iliyas si me' a'ahin, pa'inne, "Dayi' ka'am pitu si aku."* *Ubus pī siye patapit si iye. Ubus hatulne pagkurbanan TUHAN bakas magka'atin.* ³¹ *Ngeddo' Iliyas sempukduwe batu, tedembuwa'-dembuwa' para si me' sempukduwe bangsa tubu' Yakubin. Si iye hep bakas pamissāhan TUHANIN, pa'inne, "Ganti'anku ēnnun, subey ne kew inēnan Isra'el."* ³² *Gunane me' batu miya'an hinang pagkurbanan panambahayangande TUHANIN. Ubus ngali iye kuwe' gata paliput si pagkurbananin (sarang isihan ampat galon.)* ³³ *Ubus bettadne kayuhin diyata' pagkurbananin duk kehetne sapi'in duk bettadne diyata' kayuhin. Ubus pa'inne, "Ngisi ka'am bohe' ampat poga hadje duk bu'usanun bi diyata' kurbanin duk kayuhin." Na, iye ne miya'an hininangden.*

³⁴ *"Hinangun bi balik," pa'inne, ubus hinangde ne balik. "Hinangun bi min tellu." Ubus hinangde ne kemintellunen.* ³⁵ *Pabu'us bohe'in amban diyata' pagkurbananin duk bisan gatahin penno' ne.*

³⁶ *Pag waktu pagkurban ne kohapin, patapit Nabi Iliyas si pagkurbananin duk māku-māku iye, pa'inne: "O TUHAN, ka'u pagtuhanan Ibrahimın, si Ishakin duk Isra'elin, pasaplagun ne ellew inin we' ka'u Tuhan bangsa Isra'elin duk we' aku dara'akannun, duk we' hinangku kēmon inin pegge' da'aknu ku.* ³⁷ *Sambunganun ku,*

O TUHAN, nambung kew supaya kata'uhan me' a'a inin we' ka'u, O TUHAN, ka'u Tuhanin duk we' pabaliknu siye nuhut ka'u."

³⁸ *Ubus iyan labo' ebbut amban TUHANIN duk eggas ne kurbanin, kayuhin, batuhin duk bulakin duk sampay bohe' diyalem gatahin.*

³⁹ *Pag takite inin we' me' a'ahin, pasujud siye duk maglinganan siye, pa'inde, "TUHANIN, iye Tuhan te'edin! TUHANIN asal iye du Tuhanin!"*

⁴⁰ *Ubus da'ak Iliyas me' a'ahin, pa'inne, "Siggewun bi me' nabi si Ba'alın. Da'a siye paleppahun bi bisan dembuwa!"* ⁴¹ *Siggewde me' nabihin duk da'ak Iliyas siye bino'o padurul pı si Lebbak Kison duk papateyne siye la'i.* ⁴² *Ubus pa'in Iliyas pu si Ahab, "Pı ne kew mangan duk nğinum. Takaleku ne begeddu ulan malandesin."* ⁴³ *Hangkan pı ne si Ahab mangan saguwa' Iliyas mana'ik pı si punsak Punu Karmel, pasujud iye la'i, kōknen si ellet tu'utne.* ⁴⁴ *Manjari, ngalindem langitin we' gabun duk nihup baliyuhin, pegge' sōng tekka ne ulan malandesin.*

Takitete si istori inin hadjehan duk balakat Tuhanin duk ga'i nesessita we' ekka pe pahātite. Saguwa' subey pagmasite bi me' pina'in Nabi Iliyas si me' a'a Isra'elin. Pag sōng atuhanne me' ampat hatas duk limempū' nabi si Ba'al magdusta'in, pa'in Nabi Iliyas si me' a'ahin, ***"Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe. Bang TUHANIN iye Tuhan te'edin, tuhutun bi iye; saguwa' bang si Ba'al Tuhanin, iye tuhutun bi!"***

Tagna' ga' nambung me' a'a Isra'elin. Saguwa' pag kitede bang sa'ingge sambung Tuhanin pag māku-māku Nabi Iliyas duk we' labo'ne ebbutin amban diyata' langit diyata' pagkurbanannen panenan me' a'ahin pasujud duk linganande, ***"TUHANIN, iye Tuhan te'edin! TUHANIN asal iye du Tuhanin!"*** Manjari, diyalem de ellew hadja pakitehan nabi Tuhanin, Nabi Iliyas, si dehelluhan kēmon me' a'ahin we' me' nabi si Ba'alın, nabi magdusta' du hadja, duk pabalikne atey me' a'a Isra'elin si TUHAN, Tuhanden!

Ine jānnen hangkan nambung Tuhanin pag māku-māku Nabi Iliyas? Pegge' malasa Nabi Iliyas si TUHAN duk kahagadne Lapalnen. **Ine jānnen hangkan ga'i asip Tuhanin pangampun me' nabi si Ba'alın?** Pegge' duma'in siye māku-māku amban Tuhan te'edin, iye Tuhan mabennalin, bu iye magpakite dinen pu Nabi Ibrahim, Nabi Ishak, duk si bangsa Isra'elin. Me' nabi si Ba'alın, ga'i asipde Lapal Tuhanin duk iye tinuhutden addat di āgamaden. Magammal siye nuhut sara' āgamaden, saguwa' ga'i siye nuhut Tuhan ma'ellumin – hangkan kēmon ammalden ga' niya' hātine. Magāgama te'ed me' nabi si Ba'alın, hidjul siye pag māku-māku siye duk magkurban, saguwa' ga' du niya' baline – pegge' pamākuden duk pagkurbanden ga'i du nuhut Lapal Tuhan Ma'ellumin.

Hangkan ellew importante miya'an, dina'ak mene' me' a'a Isra'elin we' Nabi Iliyas. Inin subey pinene'den:

TUHAN pagtuhanan we' Nabi Ibrahimin, Nabi Ishakin duk Nabi Yakubin atawa āgama si Ba'al mangga' niya' balinen;

Mabennalin atawa dusta'in;

Lān mabentelin atawa lān mangga'i mabentelin;

Lapal Tuhan mabugtu'in atawa lapal āgama manusiya' mangga'i mabugtu'in.

Bang ka'u, ine sambungnun si panilew Nabi Iliyas, pa'inne: *“Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe?”* Taman sumiyan pe kew magduwe-duwe bang inggehin tinuhutnun, Lapal Tuhan mabennalin atawa me' addat manusiya' mangga' niya' balinen? Pa'in Kitabin: *“Ga' niya' dara'akan makajari magbanyaga' si duwe amu, pegge' kabunsihanne iyan dambuwa'in duk kalasahanne dambuwa'in, atawa tuhutne dambuwa'in duk ga'i asipne dambuwa'in. Bang pilakin mamahalga' si ka'amin, ga'i ka'am makajari maghinang isab si Tuhan.”* (Mateo 6:24) Ga'i makajari paglegumeynu nuhut TUHANIN duk nuhut āgama mangga' niya' balinen. *“Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe?”*

Na, me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang lesson balik pakale kite bi si istori sabab dembuwa' nabi bakas diyalem kenna hadje manamal tellum bahangi. Kata'uhanbi ke ēn nabi inin? Pakale ka'am si istori meke'ulali' inin si lesson balik...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā Nabi Iliyas si me' a'a Isra'elin pag pa'inne,

“Taman sumiyan pe ka'am magduwe-duwe? Bang TUHANIN iye Tuhan te'edin, tuhutun bi iye!” (1 Sultan 18:21)

Wassalam

Lesson 54

Nabi Yunus

Yunus

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta bi istori sabab dembuwa' nabi Tuhanin, ēnnen Nabi Iliyas. Nabi Iliyas inin dembuwa' nabi importante pegge' balakat Niyawa Tuhanin la'i si iye. Māku-māku iye si Tuhan we' ga'i ulan ubus bu ga' ulan diyalem lahat Isra'el dem tellun tahun duk tenga'. Tāmpakanne isab me' nabi magdusta'in – me' nabi si Ba'alīn – duk pakitehanne si kēmon me' a'a Isra'elin we' ga' niya' bali āgama me' nabi miya'an. Hangkan ekka me' a'a Isra'elin pabalik si TUHAN, iye Tuhanden, sabab Nabi Iliyas.

Ellew inin, mikil kite bi sabab istori nabi seddili paturul pu si Nabi Iliyas. Takaleta bi du we' niya' dembuwa' a'a Isra'el tepene' we' Tuhanin, ēnnen Nabi Yunus. Dina'ak iye we' Tuhanin **paliyu magmahalayak si me' a'a lahat seddili**, bu me' a'a inin banta me' bangsa Isra'el.

Matsa kite bi si jūd Nabi Yunus, kapitulu dembuwa'. Pa'in Kitabin: (Yunus 1) ¹ *Niya' lapal Tuhanin pu si Yunus anak si Amittay.* ² *Pa'inne, “Pī kew si puweblo hadje inēnan Niniba. Magmahalayak kew pī si siye duk akahanun siye we' sōng siye pinagmulka'an, pegge' tiya' ne kiteku hinangde mala'atin.”*

Takalebi ke bang ine panganda'akan Tuhan Nabi Yunusin? Da'ak Tuhanin iye pī magmahalayak si me' a'a si puweblo Niniba supaya siye magsusun duk lebbahande duseden – bu Niniba inin kapital lahat Assiriya, duk me' a'a Assiriyahin me' a'a la'at du bu kabaya'anden magka'at bangsa Isra'elin!

Ine jānnen hangkan da'ak TUHANIN Nabi Yunus pī si me' a'a liyu-liyu mangandiyawa'an duk ngabunsihan bangsa Isra'elin? Hinatul du ke isab me' banta bangsa Isra'elin we' Tuhanin? Na, awe'! Sōng pinagmulka'an

me' a'a Ninibahin we' Tuhanin pegge' takite Tuhanin hinangande mala'atin. Saguwa' **ga'i du Tuhanin sinna magmula madusehanin**. Mabaya' Tuhanin we' kēmon a'a magsusun duk lebbahande duseden, kahagad si Lapal Tuhanin duk tinimbul. **Iye jānnen hangkan da'ak TUHANIN Nabi Yunus pī** si me' a'a Niniba magmahalayak si siye supaya pagsusunande duseden, paharap si Tuhan duk tinimbul.

Saguwa' Nabi **Yunus ga'i mabaya' hap pī** magmahalayak si me' bantanen! Ga'i iye mabaya' magnabi si me' a'a puweblo Niniba! Mabaya' Tuhanin we' magsusun me' a'a Ninibahin supaya siye ka'ase'anne, saguwa' Nabi Yunus kabaya'annen we' ilegga siye we' Tuhanin! Saguwa' tungan palahihannen supaya iye tumahala' amban harapan Tuhanin?

Payamante dem istori bang ine hinang Nabi Yunusin. Pa'in Kitabin:

(Yunus 1) ³ **Saguwa' si Yunus lahi** amban Tuhan tudju lahat inēnan Tarsis (hātinēn, lahat tala te'ed amban Niniba). Pī iye hap pantalan Joppa duk niya' kitene dembuwa' kappal sōng pī hap lahat Tarsis inin. Magsukey ne iye, ubus mana'ik diyata' kappal duk palalga' ne iye hap Tarsis supaya iye tapalahi amban Tuhan. ⁴ Ubus inin **pinatekka we' Tuhanin baliyu pales manamal** diyata' tahik, duk lahat-lahat manamal. Agen larak kappalin. ⁵ Kēmon a'a magtarabahu diyata' kappal miya'an tinalēw duk ngalingan siye dangan-dangan si tuhan-tuhanden māku tabang. Ubus bu labo'de kalgade sinduwehin pī dem tahik supaya ngalampung kappalin. Saguwa' si Yunus andang ne la'i dem mohang kappal; pabāk iye la'i duk tuli. Leddek tulinen. ⁶ Ubus kapitan kappalin pī si iye mangun iye duk pa'inne, "Tuli pe kew? Donga' kew duk māku tabang kew si tuhannun. Kaw kite bi asipne duk kite bi ga'i matey." ⁷ Ubus pa'in me' magtarabahu si kappalin, "Magpuwa'an kite bi duk kata'uhante bang amban sine jānnen hangkan inin umantag." Ubus magpuwa'an siye. Manjari kata'uhande we' si Yunus jānnen.

⁸ Ubus pa'inde, "Akahanun kami bang asal ka'u ke jānnen hangkan inin umantag. Ine pagusahanun? Bakas ambannu? Intag lahatnun? Ine bangsanun?" ⁹ Sambunganne siye, pa'inne, "Aku inin bangsa Hibrani duk sambahayangku Tuhanin, iye Tuhan si surga'in duk iye magpapanjari bulak duk tahikin." ¹⁰ Pa'inne pe we' lahi iye amban Tuhan. Ubus ka'umāgadan me' a'a maghinang diyata' kappalin duk pa'inde, "La'at te'ed hinangannu iyan." ¹¹ Sigi-sigi pe ngahadje goyakin. Ubus tilewde iye, "Ine subey hinangte si ka'u inin duk pateddo' balik tahikin?"

¹² "Lakasanun bi ku dem tahik," pa'inne, "ubus ngateddo' iyan balik. Kata'uhanku hep we' aku jānnen hangkan tekka lahat-lahat inin si ka'am." ¹³ Saguwa' me' a'ahin musey pabasag manamal duk siye tapi si higad. Bu ga'i takole'de, pegge' pesōng ngabasag tahikin amban tagna'in.

¹⁴ *Ubus māku-māku isab siye si Tuhan, pa'inde, “O Tuhan, pabuyu'-buyu' kami, da'a kami hukumun pinapatey bang bekkat kami niyawa a'a inin. Da'a kami dusehun bisan papatey kami a'a ga' niya' dusenen. Pegge' ka'u du magbaya'in hangkan inin umantag kēmon.”*

¹⁵ *Ubus eddo'de si Yunus duk labo'de dem tahik. Ubus pateddo' ne tahikin.* ¹⁶ *Hangkan tinalew siye si Tuhan bu magkurban siye duk niya' tungga'de hāp si Tuhan.* ¹⁷ *Saguwa' **Tuhanin, papīne dembuwa' kenna hadje manamal** ngaloroy si Yunus. Bu la'i si Yunus diyalem kennahin tellu ellew duk tellun sangem.*

Padeheng ne dahu' kite bi tu'u si inin. Taman inin takitete si istorihin we' paturul Tuhanin si nabine malahihin! Bisan lumahi Nabi Yunus masi pe iye ga' tumahala' amban antanan Tuhanin. Ine jānnen hangkan turul Tuhanin Nabi Yunus? Paturul Tuhanin pegge' kalasahanne Nabi Yunus duk kabaya'annen we' tuhutne kabaya'an Tuhanin. Hangkan da'ak Tuhanin Nabi Yunus iloroy si kenna hadje saguwa' duma'in we' pinapatey.

Ka'ase'-ase' Nabi Yunus! Ī iye la'i dem betteng kenna hadje! Ga' niya' tahinangne nimbul dine. Ga' niya! Ga' niya' tahinangne luwal ngalingan duk māku-māku si TUHAN. Luwal Tuhanin makajari manimbul iyehin. Dem kapitulu duwe inakahan kite we' māku-māku Nabi Yunus si Tuhan amban diyalem kennahin, duk magbennal iye si dusenen we' bakas ga' iye ngatu nuhut kinabaya'an Tuhanin. Diyalem tellum bahangi inipat we' Tuhanin Nabi Yunus diyalem settuwa dem tahik miya'an. Niya' importante tahāti we' Nabi Yunus! Si ellew katellunen ngalingan Nabi Yunus, pa'inne, “**Tuhanin hadja manimbulin!**” (Yunus 2:9) Pag magpa'in Nabi Yunus, “**Tuhanin hadja manimbulin!**” inaka dem Kitab: “*dina'ak we' Tuhanin si Yunus pinaluwas si kennahin pī si higad tahik.*” (Yunus 2:10)

Si kapitulu tellu pa'in Kitabin:

(Yunus 3) ¹ *Ubus niya' lapal Tuhanin pu si Yunus kaminduwenen, pa'inne,* ² “**Pī kew** hap puweblo hadje inēnan Niniba duk akahanun siye me' pina'inku si ka'uhin.” ³ **Tuhut si Yunus** panganda'akan Tuhanin duk pī iye hap Niniba. Niniba inin luha manamal. Bang kew pabutas amban puweblo iyan subey tellu ellew. ⁴ Pag la'i si Yunus maglengngan-lengngan de ellew nagna' iye magaka-aka, pa'inne, “**Bang palabey ampatpū' ellew pinaka'atan du Ninibahin!**”

⁵ Pag kalede inin **kahagad me' a'a Ninibahin lapal amban Tuhanin.** Magpatawag-tawag siye we' subey siye muwase; duk kēmon me' a'ahin amban me' langkew paga'anen taman diyawa' paga'anen kēmon siye magsemmek karut, tanda' we' teyikutande ne duseden.

⁶ Pag takale sultan Ninibahin aka-aka sabab inin magtawus iye kuwat amban paningkolo'anne magbaya'in. Ānanne semmekne mahāpin duk

magsemmek karut iye. Ubus bu ningkolo' iye diyata' bulak, tanda' we' magsusun ne iye duk lebbahanne ne dusenen. ⁷ *Ubus bu masan iye si me' a'a Ninibahin pa'inne, "Da'akan inin amban sultanin duk me' sawe'ne magbaya'in: Ga' niya' subey mangan bisan ine. A'a atawa hayep, sapi' atawa bili-bili ga'i subey mangan atawa nginum.* ⁸ *Kēmon me' a'ahin subey magsemmek karut duk me' hayepin subey du isab bettadande karut. Kēmon siye subey basag ngampun-ngampun si Tuhan māku ampun. Kēmon siye subey teyikutande me' hinangande mangga'i matewwa'in duk hinangande mala'atin.* ⁹ *Ga'i kata'uhante; kaw ganti'an Tuhanin pikilannen duk lebbahanne pagamānen duk ma'ase' iye si kite bi supaya kite bi ga'i magka'at."* ¹⁰ **Pag kite Tuhanin me' hinanganden duk we' teyikutande ne hinangande mala'atin, ma'ase' ne iye duk ga' ne pala'usne mala'at bakas panungga'ne siyehin.**

Manjari, takitete tu'u we' **ma'ase' Tuhanin** si me' a'a Ninibahin, pegge' kahagad siye si lapal bakas pinapīne si siyehin. Me' a'a Ninibahin magsusun duk suse siye diyalem ateyde duk paharap ne siye si TUHAN. Saguwa' **ga' du sinna Nabi Yunus** pegge' ma'ase' Tuhanin si me' a'a Ninibahin. Pakale ka'am bang ine sinulat diyalem kapitulu ampat si jūd Nabi Yunus.

Pa'in Kitabin:

(Yunus 4) ¹ *Saguwa' si Yunus ga'i te'ed kahāpan duk astel iye.* ² *Ngampun-ngampun iye si Tuhan pa'inne, "O, Tuhan, iye hep inin bakas tapikilkun pag la'i pe ku si di lahatku we' sa miya'an hinangannun. Iye jānnen hangkan ku lahi palakkes pī hap lahat Tarsis. Kata'uhanku hep we' bētabang kew duk ma'ase', we' ga'i kew mura ngamā duk malasa kew te'ed. Mura ganti'annu pikilannun duk ga'i pala'usnu bala' panungga'nun.* ³ *Hangkan hep, Tuhan, ambat ne ku matey pegge' hāp pe ku matey amban ellum."* ⁴ *Saguwa' nambung Tuhanin pa'inne, "Tewwa' ke bang kew ngamā?"* ⁵ *Ubus inin paluwas si Yunus amban puweblo miya'an duk pī si lugal nampal silangan. Ngahinang iye payad-payad duk ningkolo' iye la'i dem landung ngagad-ngagad supaya kitene bang ine umantag si puweblohin.* ⁶ *Ubus pinatomo' we' Tuhanin dembuwa' jambangan supaya kalandungan kōk si Yunusin duk ga'i iye kahunitan. Sinna isab si Yunus sabab jambangan miya'an.*

⁷ *Saguwa' ellew dembuwa'in, subu-subu pe pinapī we' Tuhanin dembuwa' olet duk kakanne jambangan miya'an. Ubus ngalanes jambanganin.* ⁸ *Pag langkew ne ellewin pinatihup isab we' Tuhanin baliyu amban silangan panas manamal. Peddi' ellewin diyata' kōk si Yunus duk lamma ne iye te'ed. Mabaya' ne iye matey duk pa'inne,*

“Hāp pe ku matey amban ellum.”⁹ Saguwa' pa'in Tuhanin pu si Yunus, “Tewwa' ke bang kew ngamā sabab ma'umantag si jambangan miya'an?” “Awe!”, pa'inne. “Batang matey ne ku hawal astelkun.”¹⁰ Saguwa' pa'in Tuhanin, “Keyimanannu jambangan miya'an. Ga' kew bakas ipatne duk duma'in ka'u matomo' iyehin. Bessuwang ne hadja tomo' duk bessuwang hadja lanes.”¹¹ Pesōng pe ku ma'ase' si me' a'a Niniba inin pegge' niya' labi da hatu duk duwempū' ngibu mākanak, ga' niya' kasabutande. Duk ekka isab hayep la'i.” Na, iye ne inin katambusan jūd Nabi Yunusin.

Me' bagayku mapakalehin, ekka du makajari ta'ayate sabab addat a'ahin duk addat Tuhanin dem istori sabab Nabi Yunus inin. Dembuwa' takitete tu'u si inin, we' **Tuhanin ga'i pagbidda'ne manusiya'in**. Bang Nabi Yunus pagbidda'ne du, saguwa' Tuhanin ga'i pagbidda'ne. **Atey Tuhanin seddili amban atey Nabi Yunusin.**

Nabi Yunus luwal pagbidda'ne a'ahin, saguwa' **Tuhanin** ma'ase' duk malasa si kēmon a'a. Kalasahan Nabi Yunus di a'anen duk kabunsihanne bantanen, saguwa' Tuhanin, kalasahanne me' a'a Isra'elin **duk** me' a'a Ninibahin. Kabaya'an Nabi Yunusin we' **magka'at** me' a'a Ninibahin pegge' banta bangsa Isra'el siye, saguwa' kabaya'an Tuhanin we' **pagsusunande** duseden, teyima'de lapalnen duk tinimbul. **Tuhanin ga'i pagbidda'ne manusiya'in**. Bisan kew sine, bisan sa'ingge-sa'ingge addatnun masi **malasa Tuhanin si ka'u**. Ga'i iye kahāpan si dusenun duk si panguntaranun, saguwa' masi pe iye malasa si **ka'u**. **Kinalasahan we' Tuhanin me' a'ahin dangan-dangan si kēmon bangsa**, duk kabaya'annen we' kēmon a'a magbennal si iye sabab duseden, pakalede Mabennalin, tahātide duk kahagadde Mabennalin duk timbul.

Me' sinduwehin tapikilde we' ga'i du hinang Tuhanin ine a'ahin dembuwa'-dembuwa' tu'u si dunya. Tapikilden we' andang ne tapene' we' Tuhanin bang sine tiniksa' dem narka'in duk sine sinna si surga'in. To'o du we' me' a'a ma'ekkahin matey mo'o duseden duk parahap si Tuhanin duk mulka'nen. Saguwa' sala' tapikil me' a'ahin bang pa'inde we' ga'i du meke'ine si Tuhan bang me' a'ahin magmula pegge' awam siye. Pa'in Kitabin, “**Kabaya'an Tuhanin hep we' kēmon manusiya'in timbul duk ngata'uhan tolo' mabennalin!**” (1 Timoteo 2:4) “**Ga'i Tuhanin baya' we' niya' bisan dambuwa' ilegga saguwa' kabaya'annen we' kēmon pagsusunande duk lebbahande duseden.**” (2 Petros 3:9) Saguwa' me' mangga'i mangatu magsusun duk ngalebbahan duseden – hinukum du siye we' Tuhanin pegge' “**ga'i siye ngatu nuhut mabennalin supaya siye timbul.....Kalabo'an hukuman siye kēmon me' mangga'i makahagad si tolo' mabennalin. Pegge' iye hadja kasinnahanden maghinangan mala'atin.**” (2 Tessonika 2:10,12) Iye iyan pina'in lapal TUHANIN. **Hāp Tuhanin duk ma'ase' duk bakas**

memesne ne lān para pagtimbul me' a'ahin kēmon. Saguwa' **sutsi isab Tuhanin duk bentel** duk hukumne kēmon a'a mangga'i maneyima' lānne mabentel para pagtimbulin.

Me' bagayku, da'a ka'am ngatu inakkalan. Bang Tuhanin, ga'i du pagbidda'ne, duk ga'i du isab iye sinna bang magmula madusehanin. **Kabaya'an Tuhanin we' kēmon a'a si dunya kata'uhande mabennalin, kahagad duk tinimbul!** Iye jānnen hangkan Tuhanin ngurung pikilan metu'uhin si me' nabihin nulat Lapalnen, supaya **kata'uhante bi** lān para pagtimbul minemes we' Tuhanin, **teyima'te bi** iyan duk **tinimbul kite bi!** Sine-sine neyima' lān Tuhan para pagtimbulin hap surga' du. Sine-sine neyikutan lānnen atawa masagadanne, magmula du! Sa sinulat dem Kitabin, pina'in: *“Kabaya'an Tuhanin hep we' kēmon manusiya'in timbul!... Bang ga'i du pagsusunanbi duk lebbahanbi dusebin, kēmon ka'am matey!”* (1 Timoteo 2:4; Lukas 13:3)

Si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, ta'ayate sabab dembuwa' nabi importante. Ekka bakas pina'al we' ne sabab Manimbul mapitu si dunyahin supaya timbulne madusehanin. Nabi importante miya'an Nabi Shi'ya (Isaya), ellum iye me' pitu' hatas tahun dehellu amban katekka AlMasihin tu'u si dunya....

Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab me' duwe lesson tinolo'an we' Tuhanin pu si Nabi Yunus:

Dembuwa'in inin: *“**Tuhanin hadja manimbulin!**”* (Yunus 2:9)

Kaduwenen: *“**Tuhanin ga'i pagbidda'ne manusiya'in!**”*

(Hinangan 10:34)

Wassalam

Lesson 55

Nabi Shi'ya (Isaya)

Shi'ya

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin ta'ayate istori sabab Nabi **Yunus** iye manuleyan malahi amban TUHANIN. Saguwa' bang a'ahin nuley lahi amban Tuhanin kuwe' bentuk suleyanne lahi amban lingewne. Patuhut Tuhanin pu si Nabi Yunus bisan diyalem kenna hadje!

Ellew inin matsa kite bi sabab dembuwa' nabi mapaturul pu disi Nabi Yunusin duk bantu ēnnen dem Kitab Masutsihin. Inin **Nabi Shi'ya (Isaya)**, ellum iye me' pitu' hatas tahun dehellu amban inanakan AlMasihin. Nabi Shi'ya inin dembuwa' iye imam maghinang si Tuhan si langgal mahadje bakas hininang we' Sultan Sulaymanin. Kahaba' ellew nōng Nabi Shi'ya duk me' imam sinduwehin si Tuhan kurban hayep diyata' pagkurbananin. Me' kurbanin umbaga'an AlMasi, iye mabu'us laha'nen pamuwas duse manusiya'in.

Pakale ka'am bang ine palabey pu si Nabi Shi'yahin dembuwa' ellew sasangne la'i dem langgal Tuhanin. Dem jūd Shi'ya, kapitulu ennem nulat Nabi Shi'ya, pa'inne:

(Shi'ya 6) ¹ *Si tahun kamateyan Sultan Ussiyahin, takiteku Magbaya'-baya'in ningkolo' diyata' kursine langkew duk pinahadje, duk tuggu' semmeknen mekepenno' langgal.* ² *Si atagne niya' me' serapim (mala'ikat sakabayu') para dembuwa' siye ennem peppikden: duwe peppikden gunade pangelligde luwede, duwehin gunade pangelligde bettisde, duk duwehin gunade bang siye palayang.* ³ *Duk maglingan siye pī si sawe'den, pa'inde: “Sutsi, sutsi, sutsi TUHAN Mabalakatanin; bantu iye dem kēmon dunya.”* ⁴ *Sabab helling suwaladen hodjog me' lingkuran olom langgalin duk penno' langgalin we' umbu.* ⁵ *Pa'inku, “Allo! Lepas ne ku! Pegge' kēmon bissāku mapaguwa' amban*

behekun dusehan du, duk patenna'ankun diyalem bangsa bissāhanden dusehan. Duk masi pe, takiteku duk di mataku Sultanin, TUHAN Mabalakatanin."⁶ *Ubus dembuwa' me' serapimin palayang pī si aku duk niya' bale bo'one. Bakas ānnanne balehin amban pagkurbananin duk kesipit.* ⁷ *Singkune behekun duk balehin duk pa'inne, "Singingku ne behenun duk inin. Kuwe'itu puwas ne utangnu magdusehin, inampun ne duserun."*⁸ *Ubus takaleku suwala Tuhanin, pa'inne, "Sine dina'akku mapihin? Sine pamasanankun?"* *Ubus pa'inku, "Aku ne! Da'akun ne ku pī!"*

Sa miya'an pinabagala we' Tuhanin hadjenen duk sutsinen pu Nabi Shi'ya duk pene'ne iye magmahalayak Lapalnen si me' a'a Isra'el, hātinene me' Yahudihin, duk da'akne iye nulat Lapal Tuhanin diyalem libru supaya isab makahampit me' tumbu' dembulihin. Taha' jūd Shi'yahin duk lalem duk ga' niya' taymte matsa kēmon diyalemnen. Saguwa' makajari papandakte lapal Nabi Shi'yahin, me' importantehin duwe inin.

Ka'issa', inakahan me' Yahudihin we' Nabi Shi'ya aka-aka la'at sabab me' duseden duk pangalegga mamatalep si duseden.

Kaduwe, inakahan siye we' Nabi Shi'ya **Aka-aka Hāp** sabab AlMasi mapitu si dunyahin mananggungan pangalegga duseden.

Hangkan bang papandakte pina'innen, lapal Nabi Shi'yahin inin:

- 1.) **aka-aka la'at sabab duse duk pangaleggenen; duk**
- 2.) **Aka-aka Hāp sabab dembuwa' Manimbul mananggungan pangalegga madusehanin.**

Batsate dahu' me' ayat sinduwe magpakite me' **aka-aka mala'at** inaka we' Tuhanin pu Nabi Shi'ya supaya mahalayakne si me' a'a Yahudihin duk pu sine-sine ngatu pakale. Si kapitulu dembuwa' nulat Nabi Shi'ya, pa'inne:

(Shi'ya 1) ² **Pakale ka'am, langitin duk dunyahin! Pegge' bakas missā TUHANIN, pa'inne:** "Tigtuku mākanakin, saguwa' kuntarahande ku. ³ **Hāp pe sapi'in, kata'uhande depu'nen, duk asnuhin kata'uhande pagpakanan amuden, saguwa' me' a'a Isra'elin ga'i kata'uhande, me' a'akun ga'i tasabutde."** ⁴ **Ah, bangsa dusehan ka'am, me' a'a tegeb ka'am we' duse, tubu' maghinang la'at ka'am, mākanak maka'at ka'am! Teyikutande TUHANIN; ga'i siye ngatu nuhut Tuhan bangsa Isra'el masutshin duk teyikutande pe iye.** ¹³ **Padeheng ne ka'am magkurban mangga' niya' kagunahannen! Kabunsihanku ne kamanyan tinugtugbin. Kādja'anbi bang paguwa' bulan ba'ahuhin, atawa me' Sabtu' atawa me' pagtipunanbi magāgamahin – jumu' ne ku si me' pagtipunanbi mala'atin.** ¹⁴ **Bunsi ku si me' kādja'anbi kahaba' paguwa' bulan ba'ahuhin duk kādja'an ellew li'i. Kabohatan**

ku we' de; pekkeng ku nandalanne. ¹⁵ *Bang nawut ka'am ngampun-ngampun ga'i ne ku mayam; bisan ka'am daran ngampun-ngampun ga'i ku pakale!*

Sa miya'an inamāhan me' Yahudihin we' Nabi Shi'ya pegge' magmā-mā bē'āgama siye. Papandakne bissā sabab duseden, pa'inne: **“Pa'in TUHANIN: ‘Me' a'a inin, pahadjede ku duk behede saguwa' ateyden ga'i nuhut aku. Pa'inde we' sambahayangde ku; saguwa' pagtolo'den sara' panolo' a'a hadja!’”** (Mateo 15:8; Shi'ya 29:13)

Pag ubus amāhan Nabi Shi'ya me' Yahudihin pegge' tuwas kōkden duk dusehan siye, nagna' ne iye magaka me' Aka-aka Hāp. Aka-aka inin balakatan ngalimpiyuhan atey kēmon makahagadin. Na, kuwe'itu pakale ne kite bi si me' bissā sinduwehin, hāp manamal sinulat we' Nabi Shi'yahin sabab AlMasi, iye mapitu si dunya nimbul madusehanin. Bakas sulatne, pa'inne:

Pa'in TUHANIN, “Dayi' ka'am, magsara' ne kite bi. Bisandusebin peyat kuwe' laha', makajari du ngapote' kuwe' kakana'; bisandusebin peyat manamal ngapote' du kuwe' gapas!” (Shi'ya 1:18)

(Shi'ya 40) ¹ *“Pahemokanun bi me' a'akun,” pa'in Tuhanin, “pahemokanun bi siye.”* ³ *Niya' suwala ngalingan, pa'inne: “Memesun bi lān para si TUHANIN dem lahat matoho'in, ngahinang ka'am lān hāp duk bentel dem lahat ga' niya' a'ane para si Tuhanten bi.* ⁴ *Kēmon lebbakin subey pinerno'an, kēmon punu duk kūdin subey dinatagan, me' maglettud-lebbakin subey pinasadan duk me' bīdin dinatagan.* ⁵ *Ubus bu pinabagala du sahaya TUHANIN, duk kēmon manusiya'in takitede du. TUHANIN dihananne mananggupin.”* ⁹ *Ka'am, a'a Siyonin, mam'o pasan mahāpin, mana'ik ka'am diyata' punu langkew. Ka'am, a'a Awrusalamin, mam'o pasan mahāpin, ngalingan ka'am papales. Papalesun bi suwalabin, da'a ka'am tinalew; akahanun bi me' puweblo Yahudiyahin, pa'inun bi, “Tiya' du Tuhanin!”* ¹⁰ *Payamanun bi, pitu du TUHAN Magbaya'-baya'in makitehan balakatnen!*

“Tuhanin dihananne ngurung tanda' si ka'am: Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan du iye Immanu'el – ma'ana Immanu'elin, “Tuhanin palamud si kite bi!” (Shi'ya 7:14; Mateo 1:23).

Magpakite Tuhanin meke'ulali' manamal palabey amban Nabi Shi'ya! Gara' Tuhanin we' papine Niyawanen diyalem lahatan nakanak budjangin – dende ga' bakas magdembuwa' duk lella! Subey sa miya'an AlMasihin inanakan tu'u si dunya. Kata'uhanbi ne, we' AlMasihin ga' niya' samane manusiya'. Dehellu amban inanakan iye, andang ne iye la'i si surga', pegge' iye **Lapal** magdembuwa' duk Tuhanin kemuwe ewwalley. Sa pina'al

we' Nabi Shi'yahin, AlMasihin **Tuhan tege baran manusiya'**. Bennal inin meke'ulali' te'ed! Tuhanin Niyawa du, maggara' iye mapī di Niyawanen duk Lapalnen dem lahatan nakanak budjangin ubus bu inanakan pitu si dunya manjari nakanak diki'! Iye hep pina'in we' Nabi Shi'yahin pagpa'inne: “*Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan du iye Immanu'el – ma'ana Immanu'elin, ‘Tuhanin palamud si kite bi’!*”

Si me' kapitulu mapaturul inin, ekka sinulat we' Nabi Shi'ya sabab papitu AlMasihin. Si me' ayat sinduwehin pa'inne:

“Me' a'a mapatenna' dem kalindemanin makakite danta' sahaya manamal. Tekka ne danta'in si me' a'a dem kalindemanin, me' matinalew mamateyin. Pegge' niya' nakanak inanakan para si kite bi, inurungan kite bi nakanak lella... Inēnan du iye iyan Kunsihal Mahāp Manamalin, Tuhan Mabalakatanin, Sama Salama-lamahin, Nakura' Kasanyanganin!” (Shi'ya 9:2,6) “*Waktu iyan makakite ne mapessekin duk makakale ne mabisuhin. Mapengka'in palaksu du kuwe' payew, duk ma'umewin maglingan hawal kēgden!*” (Shi'ya 35:5,6)

Si me' ayat inin inaka we' Nabi Shi'ya we' bo'o AlMasihin pinakitehan sutsi duk ase' Tuhanin pitu si dunya. Pina'al isab we' ne we' AlMasi maghinang hinangan balakatan bu ga' pe niya' mekehinang sa miya'an metu'uhin, supaya kēmon tasabutde we' iye du AlMasihin mapitu amban harapan Tuhanin! Iye jānnen hangkan nulat Nabi Shi'ya we' AlMasihin inēnan: “*Kunsihal Mahāp Manamalin! Tuhan Mabalakatanin! Sama Salama-lamahin! Nakura' Kasanyanganin!*” Duma'in Nabi Shi'ya kuwe' me' a'a sinduwehin ellew inin, pa'inde we' AlMasihin sali' du duk me' nabi sinduwehin. Kata'uhan Nabi Shi'ya hadjehan Manimbul sōng mapitu amban harapan Tuhanin.

Subey pe kite bi matsa dembuwa' kapitulu, iyan kapitulu **limempuktellu**. Inin kapitulu **mahāp manamalin si kēmon sinulat we' Nabi Shi'yahin**, pegge' diyalem sulatnen pina'al we' ne we' AlMasihin bu'us iyan laha'nen kuwe' bili-bili pegkurban, supaya tatanggunganne pangalegga duse kēmon manusiya'in. Pakale ka'am pahāp-hāp si me' Aka-aka Mahāp inaka we' Tuhanin pu Nabi Shi'yahin me' pitu' hatuſ tahun dehellu amban waktu AlMasihin.

Pa'in Kitabin:

(Shi'ya 53) ¹ *Sine mangahagad aka-aka kamihin? Sine makasabut iyehin we' amban balakat TUHANIN inin?* ² *Kabaya'an TUHANIN we' suligan dara'akannen (hātinen AlMasihin) kuwe' tunas kagkag dem bulak toho'. Ga' niya' mannisne atawa hāpne hangkan iye ga'i asipte bi. Ga' niya' bantukne hāp mekesinna-sinna kite bi.*

³ *Diniyawa'an iye duk tineykutan we' a'a; nandal kabinsana'an iye*

duk peddi'. Kuwe' iye a'a ga' niya' mabaya' mayamanne, kuwe' iye mangga' si kite bi, kuwe' ga' niya' baline. ⁴ *Saguwa' iye mato'ohin, nandal kabinsana'an iye patut si kite bi duk tanggunganne peddi' patut si kitehin bi. Kannalte bi we' ilegga duk pinapeddi'an iye we' Tuhanin sabab di dusene.* ⁵ *Saguwa' ilogsok iye sabab duseten bi, ilubakan iye sabab hinangante bi mala'atin; iye matewwa' leggahin sabab duseten bi bu timbul kite bi; duk sabab me' bakatnen kewuli'an kite bi.* ⁶ *Kēmon kite bi kuwe' me' bili-bili lepas, dangan-dangan kite bi nuhut di kabaya'anten bi. Pinaduwa' we' TUHANIN duseten bi kēmon diyata'ne.*

⁷ *Bininsana' iye saguwa' sandalanne, diyawa' ateynen, duk ga' iye kebbutan; kuwe' iye anak bili-bili sōng sinumbali', kuwe' bili-bili sōng kinekehan bulunen sandalanne kēmon, ga' iye missā.* ⁸ *Siniggew iye duk hinukum duk bino'o tahala' supaya pinapatey, duk ga' niya' suse si iye. Pinapatey iye sabab duse me' a'akun.* ⁹ *Kinubul iye si pagkubulan a'a mala'atin duk me' a'a madayahanin, bisan ga' niya' bakas hinangne la'at atawa magdusta'.* ¹⁰ *Saguwa' iye kabaya'an TUHANIN we' nandal kabinsana'an iye; kamateynen du, iye kurban maka'ampun dusehin. Hangkan kitene du iyan tubu'nen; ellum iye iyan, bu taha' umulnen, bu sabab iye manjari du maksud TUHANIN.* ¹¹ *Pag ubus iye nandal kabinsana'an, kēgan iye iyan balik duk kaduhulan. Pa'in Tuhanin, "Dara'akan bentel iye duk kasulutan ku si iye, tanggunganne du pangalegga me' a'a ma'ekkahin duk sabab iye jānnen hangkan siye ampunku.* ¹² *Urunganku iye lugal suku' si a'a pinahadje, lugal si ellet ma'importantehin duk mabalakatanin. Ngatu iye maglilla' umulnen duk ngatu iye kinimmatan a'a la'at. Ganti'anne me' a'a madusehanin duk māku-māku iye we' inampun siye."*

Inin sinulat we' Nabi Shi'ya sabab kabinsana'an sinandalan AlMasihin supaya tapuwasanne duseten bi. Awe', subey nandal kabinsana'an Manimbulin duk bu'us laha'nen sabab kēmon madusehanin supaya ta'ampun Tuhanin duseten bi bu masi pe iye bentel. Hangkan sinulat we' Nabi Shi'ya, pa'inne: "*Saguwa' ilogsok iye sabab duseten bi, ilubakan iye sabab hinangante bi mala'atin.... Kēmon kite bi kuwe' me' bili-bili lepas, dangan-dangan kite bi nuhut di kabaya'anten bi. Pinaduwa' we' TUHANIN duseten bi kēmon diyata'ne.*" (Shi'ya 53:5,6) Ayat duwe malalem inin – iye hāti lapal jūd Nabi Shi'yahin bang binissā pinapandak, duk iye **me' aka-aka la'at duk me' Aka-aka Hāp.**

1.) Ka'issa', **aka-aka la'at inin:** we' kēmon kite bi dusehan duk ga'i kite bi makajari nimbul dite! Hangkan sinulat we' Nabi Shi'ya, pa'inne: "*Kēmon kite bi kuwe' me' bili-bili lepas, dangan-dangan kite bi nuhut di kabaya'anten bi!*"

2.) Kaduwe, **Aka-aka Hāp inin**: we' niya' gara' Tuhanin nimbul madusehanin, duk gara'ne iyan palabey amban kamatey duk ka'ellum AlMasi balikin. Hangkan sinulat we' Nabi Shi'ya, pa'inne: **“Saguwa' ilogsok iye sabab duseten bi, ilubakan iye sabab hinangante bi mala'atin.... Pineduwa' we' TUHANIN duseten bi kēmon diyata'ne.”**

Me' bagayku, tasabutbi ke bang sa'ingge hadje dusebin si matahan Tuhan, Masutsihin? **Kahagad** ke ka'am we' AlMasihin, iye inanakan we' budjangan, we' iye **“Tuhanin palamud si kite bi”?** **Kata'uhanbi ke bang we'ey** AlMasihin subey bu'us laha'nen kuwe' bili-bili pagkurban?

Mikil-mikil ka'am sabab me' bissā Nabi Shi'ya inin, pegge' ngurung umul du inin. Mabaya' Tuhanin nabangan ka'am supaya tasabutbi kēmon sinulat we' Nabi Shi'ya dem kapitulu limempuktellu inin.

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab Lapal Tuhanin palabey amban Nabi Shi'ya, pa'inne:

Pa'in TUHANIN, “Dayi' ka'am, magsara' ne kite bi. Bisan dusebin peyat kuwe' laha', makajari du ngapote' kuwe' kakana'; bisan dusebin peyat manamal ngapote' du kuwe' gapas!” (Shi'ya 1:18)

Wassalam

Lesson 56

Nabi Irmiya (Jeremiya)

Irmiya

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta we' ekka sinulat we' Nabi **Shi'ya** sabab AlMasi mapitu si dunya si pesōnganin. Me' pitu' hatustahun dehellu amban inanakan AlMasihin inurungan pikilan Nabi Shi'ya bang sa'ingge Manimbul madusehanin pitu si dunya amban harapan Tuhanin; we' inanakan iye we' budjang, we' sutsi kēmon bo'ohannen, duk tahinangne me' hinangan meke'ulali' ga' tahinang we' a'a seddili. Saguwa' pina'al isab we' Nabi Shi'ya we' pabu'us AlMasihin laha'nen kuwe' bili-bili pagkurban supaya tapuwasanne duse manusiya'in. Bu pa'alne isab we' bang ubus ne paglilla'ne umulnen hinang kurban, tada'ag du we' ne kamateyin duk ellum iye balik, duk urunganne umul salama-lama kēmon makahagad si iyehin. Ellew inin magistadi kite bi sabab dembuwa' nabi importante seddili – sabab **Nabi Irmiya**.

Ellum Nabi Irmiya me' da hatustahun puwas ka'ellum Nabi Shi'yahin. Bakas takaleta ne we' bangsa Isra'elin duma'in ne dembuwa' lahat. Binahagi' ne pinaduwe. Dembuwa'in inēnan lahat Isra'el duk dembuwa'in lahat Yahud. Masa Nabi Irmiyahin ubus ne pinaka'atan lahat **Isra'elin**. Pangurung we' Tuhanin me' a'a bangsa Isra'elin si antanan bantaden, pegge' ga' siye kahagad si lapal me' nabihin duk ga' teyikutande duseden. Hangkan **luwal lahat Yahud** maniya'in pe. Kapital lahatden Awrusalam, bu la'i du isab langgal bakas hininang we' Sultan Sulaymanin. Bakas takaleta ne we' bangsa Yahudihin, iye bangsa sinanggupan we' Tuhanin we' amban siye AlMasihin pitu si dunya.

Nabi Irmiya inin bangsa Yahudi. Inanakan iye si dembuwa' kaluma'an tapit si Awrusalam, me' lime kilometro du hadja talahannen. Sama Nabi Irmiyahin dembuwa' iye imam si langgal Awrusalamin.

Masa miya'an ma'ekkahin me' Yahudi si Awrusalamin **mag'āgama te'ed** nuhut me' addat kapapu'anden, saguwa' **ga'i asipde Lapal TUHANIN**. Saguwa' Nabi Irmiya, keyimananne te'ed Lapal Tuhanin duk tuhutne. Ngagad-ngagad iye duk ase-asene waktu bang pinapitu si dunya AlMasihin we' Tuhanin.

Na, kuwe'itu pakale ne kite bi bang sa'ingge Nabi Irmiya tapene' we' Tuhanin manjari nabi. Si kapitulu dembuwa' dem jūd Irmiya, tasulatne, pa'inne:

(Irmiya 1) ⁴ *Missā Tuhanin si aku, pa'inne,* ⁵ **“Ga' pe kew binettengan, andang ne kew kata'uhanku, ga' pe kew inanakan, andang ne kew pinaseddili we' ku; kawakilan kew we' ku manjari nabi para si me' kabangsa-bangsahanin.”** ⁶ *Pa'inku, “Ah, TUHAN Magbaya'-baya'in, ga'i ku tantu ta'u missā; mākanak pe ku.”* ⁷ *Saguwa' nambung TUHANIN, pa'inne, “Da'a kew magpa'in we' bata' pe kew. Subey kew pī si kēmon pamapihanku ka'u duk missā kew ine-ine panganda'akanku ka'u.* ⁸ *Da'a kew tinalew si siye, pegge' tuhutante kew duk timbulte kew. Aku, TUHAN mamissā inin.”* ⁹ *Ubus pakulawat TUHANIN tangannen duk singkune behekun duk pa'inne si aku, “Na, urungante kew me' bissā subey pina'innun.* ¹⁰ *Pakale kew, ellew inin urungante kew kapatut si me' bangsa duk pagsultanan supaya kew magbeddut duk maglarak, magpaka'at duk magbaliskat, duk maghinang duk magtanem.”*

Sa miya'an pemene' Nabi Irmiya we' Tuhanin manjari nabine. Kawakilan iye we' Tuhanin pī si me' pagkasine Yahudi, magaka si siye we' hinukum siye we' Tuhanin bang ga'i siye magsusun duk teyikutande duseden duk paharap balik si TUHAN duk Lapalne Masutsihin. Kahunitan te'ed Nabi Irmiya si hinang inin, pegge' **ga'i ngatu me' Yahudihin inakahan we' sine-sine, we' ga'i kasulutan Tuhanin si me' hinangande pagāgamaden**. Saguwa' ga'i du Nabi Irmiya a'a mabaya' hadja we' kasulutan a'ahin si iye. Hangkan diyalem duwempukampat tahun magmahalayak Nabi Irmiya si Awrusalam duk si kēmon lahat Yahud, pa'inne: “Kabaya'an Tuhanin akahante ka'am, we' bang ga'i du ka'am magsusun duk lebbahanbi dusebin duk kahagad si lapal TUHANIN, pasagadan Tuhanin me' armi bangsa Babilonin pitu, pa'asek si Awrusalam magpaka'at duk ngeggas puweblohin duk langgalin! Ubus bu hinangde ka'am pilisu duk bo'ode ka'am si lahat tala!” Inin lapal Nabi Irmiya minahalayak si me' a'a Yahudi mapatenna' si lahat Yahudin.

Batsate me' sinduwehin amban me' sinulat we' Nabi Irmiya, me' bakas inakahanne si pagkasine Yahudihin. Si jūd Irmiya kapitulu pitu' sinulat, pina'in:

(Irmiya 7) ¹ *Inin bissā TUHAN pu Nabi Irmiyahin, pa'inne:* ² *“Pī kew nengge si tarangka pa'asekan me' a'a si langgalin duk mahalayakun inin:*

“ Pakale ka'am si lapal TUHANIN, kēmon ka'am me' a'a lahat Yahudin, ka'am mapadiyalem si tarangka inin supaya tasambahayangbi TUHANIN. ³ Inin pina'in TUHAN Mabalakatanin, Tuhan bangsa Isra'elin, pa'inne: Pabentelun bi addatbin duk hinanganbin, ubus bu makajari pe ka'am patenna' tu'u si lahat inin. ⁴ Da'a ka'am kahagad si me' bissā dusta', magpa'in, “Inin langgal TUHANIN, inin langgal TUHANIN! [Ga'i kite bi hinukum we' Tuhanin pegge' langgal TUHANIN tiya' tu'u!]” ⁵ Ganti'anun bi addatbin duk hinanganbin. Hinangun bi hadja matewwa'in amban dangan pī si dangan. ⁶ Da'a ka'am jingki si me' a'a liyu-liyu, atawa me' ilu' ilu' atawa me' balu. Padeheng ka'am mapatey a'a si lahat inin bang ga' niya' dusene. Padeheng ka'am nambahayang si tuhan-tuhan seddili, pegge' iyan makapagka'at ka'am. ⁷ Bang ganti'anbi addatbin makajari pe ka'am patenna' tu'u si lahat bakas pangurungku kapapu'anbin salama-lama. ⁸ Payamanun bi, ngandel ka'am si bissā dusta' mangga' niya' balinen.

⁹ *“ Magtangkew ka'am, magpapatey, magjina, magdusta' ka'am bu napa pe bisan to'o,...duk nambahayang me' tuhan-tuhan mangga' kata'uhanbi metu'uhin. ¹⁰ Hinangbi kēmon me' kabunsihanku inin ubus bu pitu ka'am nengge si harapanku si luma'ku inin bu pa'inbi, ‘Bugtu' ga' niya' umantag si kami!’ ”*

Sa miya'an panabit we' Nabi Irmiya me' Yahudi **magmā-mā we' kata'uhande Tuhanin** saguwa' pasuweyde Tuhanin sabab hinanganden. Si kapitulu sempukpitu' tambahan Nabi Irmiya, pa'inne:

(Irmiya 17) ⁵ *Inin pa'in TUHANIN: “Sinukna'an a'ahin bang ngandel iye si a'a, si kabasag manusiya' bu teyikutanne TUHANIN....⁹ Ga' niya' ngakkal pesōng amban atey a'ahin, bu ga' niya' mekekewuli' iye. Sine makasabut iyehin. ¹⁰ Aku, TUHANIN, magpiha me' diyalem ateyin duk magliling pikilanin duk tumbasanku a'ahin sali' duk addatnen, duk magtalep duk hinangannen.”*

Na, sa miya'an inakahan me' a'a si lahat Yahudin we' Nabi Irmiya, pa'inne: “Bang ga'i ka'am magsusun sabab dusebin duk pabalik si Tuhan, pitu me' armi Babilonin duk paka'atande puweblo Awrusalam inin sampay langgal inin, duk manjari banyaga'de ka'am!”

Ine tapikilbin sabab inin? Tapikilbi ke we' teyima' duk asip me' a'a Yahudihin me' bissā TUHAN mapalabey amban Nabi Irmiyahin? **Me'**

ekkahin ga'i ngasip! Bisan me' imamin ga'i kahagadde me' pina'in Nabi Irmiyahin. Iye mato'ohin, pag takale me' imamin pina'innen, siniggew iye we' de, ilubakan duk kinarena bettisnen ellew miya'an. Ga'i ngatu kahagad me' imamin we' pasagadan Tuhanin bantaden, me' a'a Babilonin, pa'asek si Awrusalam duk magpaka'at puweblohin duk langgal hininang we' Sultan Sulaymanin. Kannalde we' ga'i miya'an makajari umantag bisan sumiyan! Astel siye pu Nabi Irmiya pegge' pa'alne we' pinaka'atan Awrusalamin duk we' sulatne isab me' bissā Tuhanin dem libru.

Duma'in hadja me' a'ahin duk imamin ga'i ngatu neyima' me' pina'in we' Nabi Irmiyahin. Sultanden, teyikutanne du isab. Iye mato'ohin pag batsa sultanin libru bakas sinulat we' Nabi Irmiyahin, **kehetne me' lambahan libruhin** duk oro' duk lakasanne dem ebbut la'i si lame supaya kadembuwa' tibu'uk libruhin eggas! Iye miya'an hinang sultan Yahudin. Ga'i iye magsusun sabab dusenen duk ga'i isab teyima'ne lapal TUHANIN. Awe', ineggas we' sultanin libru Irmiyahin, **saguwa' ga'i kaganti'anne panganda'akan Tuhanin**. Dina'ak hadja Nabi Irmiya we' Tuhanin nulat balik kēmon lapalnen dem libru seddili.

Bang ka'am magistadi jūd Nabi Irmiyahin, kitebi du we' **bininasa te'ed Nabi Irmiya we' sultanin, me' imamin duk me' a'a Yahudihin**. Daran iye pinakalabusu we' de. Mintedde papīde iye dem lowang lalem, ekka pisak diyalemne. Saguwa' tinimbul iye we' Tuhanin. Da'ak Tuhanin dembuwa' banyaga' sultanin, a'a amban Afrika, pī si iye malutan iye amban diyalem lowangin.

Niya' subey tapikilte, bu importante inin. Bisan me' Yahudi ma'ekkahin **ga'i ngatu pakale** pu Nabi Irmiya, duma'in du hātinin we' ga'i siye pakale pu sine-sine. **Pakale siye** si a'a ngēnan diden me' nabi – saguwa' duma'in siye nabi te'ed, **nabi dusta'an** siye! Inakahan kite dem Kitab sabab ekka lella magpa'in we' nabi Tuhanin siye, saguwa' iye mato'ohin, a'a magmā-mā hadja siye duk ngakkal, pegge' **lapalden duma'in amban Tuhan**. Hangkan, sasang Nabi Irmiya magmahalayak sabab hukuman Tuhan sōng matekka si Awrusalamin, me' nabi madusta'anin missā si me' a'a Yahudihin, pa'inde, “Ga'i du, ga'i du! Me' bala' pina'al we' Irmiyahin ga'i du iyan tekka! Ga'i tapaka'at Awrusalamin we' a'a Babilon! Ga' niya' makajari maka'atan langgal Tuhanin! Ga' niya' bala' takitebi! Dem kasanyangan hadja ka'am! Ga' niya' seddili amban kasanyangan hadja!”

Saguwa' missā Nabi Irmiya si kēmon Yahudi pa'inne,

(Irmiya 23) ¹⁶ *Inin pina'in TUHAN Mabalakatanin, pa'inne:
“Da'a ka'am pakale si me' pina'al we' me' nabihin; pinadupang
ka'am we' de. Me' pina'inden paguwa' hadja amban di pikilande,*

duma'in amban aku. ²¹ **Duma'in aku manganda'ak me' nabi inin, masi siye pī mo'o lapalden; ga' niya' lapal amban aku si siye, masi pe siye magpa'in we' kapatutden amban aku.**

²² **Bang kata'uhande si' gara'kun, magmahalayang si' siye lapalkun si me' a'akun duk da'akde si' siye pateyikut amban addatde duk hinangande mala'atin!"**

Sa miya'an inakahan me' Yahudihin we' Nabi Irmiya we' subey siye maghalli' si bissā a'a magmahalayang me' magdusta'in. Saguwa' me' a'a ma'ekkahin si lahat Yahud ga'i asipde lapal Nabi Irmiyahin. Saguwa' iye **kinahagadden bissā me' nabi magdusta'in**. Ujudnen, pag **lambus ne**, kata'uhan sultanin, me' imamin, me' a'ahin duk me' nabi dusta'anin bang sine bakas magmahalayang **lapal Tuhan mato'ohin!** Kata'uhande pegge' tekka ne kēmon bakas inaka we' Nabi Irmiyahin sabab pagka'at Awrusalamin. Sigi-sigi du tuman Lapal Tuhanin.

Pakale ka'am bang ine sinulat dem Kitabin:

(Irmiya 52) ⁴ *Dem kasiyam tahunnen pagbaya' sultan Sidkiya si lahat Yahudin ....pī **Nebukadnessar**, sultan Babilonin, duk arminen hap Awrusalam. Maghegpa' siye paliput si luwasan puweblohin. [Ga' niya' makajari paluwas atawa padiyalem.]* ⁵ *Sa miya'an puweblohin binirang taman kasempukdembuwa' tahun pagbaya' sultan Sidkiyahin.* ⁶ *Pagtekka kasiyam ellewnen bulan ka'ampatnen la'at te'ed unusin diyalem puweblohin, ga' ne niya' kinakan me' a'ahin.* ⁷ **Manjari, ilarakan dinding puweblohin** [we' me' armi Babilonin duk siggewde sultan me' Yahudihin.]....⁹ *Bino'o iye si harapan sultan Babilonin...duk hinukum iye we' ne.* ¹⁰ *La'i si lahat Ribla pinapatay we' sultan Babilonin anak sultan Sidkiya lellahin si matahanne....* ¹¹ *Ubus da'akne pinessekan mata sultan Sidkiyahin, kinarena iye duk bino'o hap lahat Babilon....* ¹³ *[Ubus sultan Nebukadnessar duk sundalunen] eggasde langgal TUHANIN, astana' sultanin duk kēmon me' luma' diyalem Awrusalamin. Kēmon me' luma' ma'importantehin ineggas du.* ¹⁴ *....duk larakne kēmon dinding paliput si Awrusalamin.* ¹⁵ *Ubus bino'o we' Nebusaradan, iye kumandel me' guwaldiyahin, hap Babilon me' a'a mata'amban si puweblohin, me' a'a mata'u maghinang me' bayu'-bayu'anin duk me' a'a bakas malahi pī si armi Babilonin.* ¹⁶ *Saguwa' ambananne si lahat Yahud sinduwe me' a'a miskin manamalin supaya siye maghinang si me' tana' duk likus bahan ubasin.* ²⁷ **....Sa miya'an bino'o bangsa Yahudihin tahala' amban lahatde pī si pamilisuhan siyehin!**

Na, kitete du we' **tumanan Tuhanin du kēmon** bakas pina'alne palabey amban Nabi Irmiyahin. Kuwe'itu kata'uhan me' Yahudihin

we' me' bissā Nabi Irmiyahin **bissā to'o** du. Saguwa', kata'u inin ga'i ne nabang siye, pegge' a'a tasiggeu ne siye dem antanan sundalu Babilonin!

Na, sa'ingge subey tambuste lesson ellew inin? Kaw subey tambuste duk pikilan inin: Si Ellew Paghukumin, ellew Kiyamat, kēmon manusiya'in, kata'uhande du bang inggehin mato'ohin duk inggehin mangga'i mato'ohin. Saguwa' **mabaya' Tuhanin we' tabistunu kuwe'itu bang ine mato'ohin duk ine mangga'i mato'ohin. Pegge' bang tekka ne Ellew Paghukumin ga' ne niya' kagunahanne bang kata'uhannu mato'ohin saguwa' ga' teyima'nu tiggelannu ellum tu'u si dunya! Si Ellew Paghukumin lambus ne kew magsusun, pegge' magmula kew mo'o dusenun! Hangkan pa'in Lapal Tuhanin: “*Ellew inin ne ellew pangeddew Tuhanin pamakitene lasanen. Ellew inin ne ellew panimbulne ka'am amban hukuman dusebin!*” (2 Korinto 6:2)**

“Me' bagayku kinalasahankun, da'a magtawus kahagadun bi bang niya' me' a'a magpa'in we' la'i si siye Niyawa Tuhanin. Subey dahu' pandogahanbi me' panolo'den supaya kata'uhanbi bang bennal la'i si siye Niyawa Tuhanin atawa ga'. Pegge' ekka ne me' a'a paguwa' si me' kalahat-lahatan tu'u si dunya magmā-mā nabi siye!”
(1 Yahiya 4:1)

Si lesson balik takaleta bi du bang ine mapalabey si me' Yahudi bino'o tahala' hap lahat Babilonin...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab pananggup inin amban TUHANIN, sinulat we' Nabi Irmiya. Pa'in TUHANIN,

“Pihabi du ku iyan, duk takasuwa'bi ku iyan bang pihabi ku dembūs-būs ateybin.” (Irmiya 29:13)

Wassalam

Lesson 57

Nabi Daniyal

Daniyal 1,6

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin tabatsate amban dem jūd **Irmiya**. Ellum Nabi Irmiya me' ennem hatas tahun dehellu amban katekka AlMasihin. Bakas takaletе we' inakahan we' Nabi Irmiya me' pagkasine Yahudihin bang ga'i pagsusunande duseden duk paharap balik si Tuhan, pinaka'atan du puweblo Awrusalamin we' me' арми bangsa Babilonin duk hinangde pilisu me' a'ahin. Me' Yahudi ma'ekkahin, pakale si **me' nabi dusta'an** duk ga'i siye ngatu ngasip si lapal Nabi Irmiyahin. Hangkan bakas tabatsate we' tekka me' арми Babilonin, maka'atan Awrusalamin, duk bo'ode me' Yahudihin patala hap lahat Babilon. Umantag du te'ed kēmon sa bakas pina'al we' Tuhanin palabey amban Nabi Irmiya.

Saguwa' bisan pinaka'atan Awrusalamin duma'in hātinen we' pinasagadan ne we' Tuhanin me' Yahudihin, me' a'a bakas tapene'ne ne masaley. Ga'i takeyipat Tuhanin **janji'ne** bakas pagjanji'ande duk Nabi Ibrahimin, Nabi Ishakin duk Nabi Yakubin. Bakas pa'inne hep si siye, “*Kēmon a'a dunyahin iledjiki'an du sababnu.*” Ga' takeyipat Tuhanin **gara'nen** we' papitune Manimbulin si dunya amban bangsa Yahudi, siye me' tubu' Nabi Ibrahimin. Manjari, inakahan kite dem Kitab we' ipat Tuhanin me' Yahudihin si lahat Babilon dem **pitumpū' tahun** samanta'an ga' pe siye bo'one balik hap Awrusalam sa bakas pananggupnen. Saguwa' ga' pe ka'am inakahan istori iyan ellew inin, subey pe agadbi lesson mapaturulin.

Ellew inin matsa kite bi sabab dembuwa' lella bangsa Yahudi bata' pe, dembuwa' iye me' a'a hininang pilisu duk bino'o hap Babilon. Lella bata' iyan **Daniyal** – Nabi Daniyal. Ma'ana ēn Daniyalin, hātinen **Tuhanin mangahukum akuhin**. Ēnnen magtewwa' duk hinangannen. Ga'i

Nabi Daniyal tinalew pu sine-sine luwal hadja si Tuhan Mabalakatanin; si Tuhanin hep subey pagbennalan kēmon a'ahin dembuwa' ellew. Ga'i du meke'ine pu Nabi Daniyal bang ine tapikil a'ahin sabab iye. Luwal bang ine tapikil Tuhanin, iye ma'importante si iyehin. Tuhanin hep hukum Nabi Daniyalin. Kinahagad we' Nabi Daniyal me' bakas sinulat we' sultan Sulayman masaley, pa'inne: “*Sine-sine tinalew si a'a kuwe' iye tewwa' leppas, saguwa' sine-sine ngandel si TUHAN, ga' niya' makasiya-siya iye.*” (Eli'an 29:25)

Inurungan pikilan Nabi Daniyal we' Tuhanin nulat jūd lalem. Dem jūd Daniyal ekka pinakita'u bu ga' pe tapikil we' manusiya'. Luwal du Tuhanin ngata'uhan bang ine mapalabey si pesōnganin. Saguwa' nulat Nabi Daniyal **sabab ekka bangsa si dunya** – bu panulatne miya'an ga' pe niya' me' bangsa miya'an! Upama, nulat Nabi Daniyal sabab bangsa Paras (Persiya), bangsa Girik, duk bangsa Roma duk bang ine hinang me' sultanden. Bu panulatne iyan hatusan tahun pe dehellu amban niya' bangsa sa miya'an! Nulat isab Nabi Daniyal – sa sinulat me' nabi ma'ekkahin – **sabab tagna' papitu AlMasi si dunyahin duk sabab papitune mabalikin**. Pina'al we' Nabi Daniyal we' bang tagna' pitu AlMasihin “*tinettep umulnen*” – hātinin pinapatey iye manjari kurban para dusehin (Daniyal 9:26), saguwa' bang pitu balik AlMasihin si dunya hukumne du manusiya'in duk hukumannen bentel. Pakale ka'am si me' mapabagala pu Nabi Daniyal sabab papitu AlMasi mabalikin, pa'inne:

“Sasanku mamayam-mayamin, niya' me' kursi binettad la'i para si me' hukumin duk maningkolo' mala'ihin Dembuwa' Ma'ellum Sakapalanin. Semmeknen pote' kuwe' kakana', duk bulu kōknen pote' kuwe' gapas. Kursinen kayat ebbut duk bettis kursi mapaliringin salay du isab. Duk niya' bohe' ebbut nelluy paguwa' amban dehelluhanne. Ibuhan a'a manengge mala'ihin ngagad hinang kinabaya'annen, me' milyon manengge si harapanen. Niya' me' hukum ningkolo' duk iluka ne me' libruhin!”

Sasanku mamayam si mapabagala inin, niya' takiteku dembuwa' kuwe' bantuk manusiya' magtuhut duk inalak. Pī iye tudju Dembuwa' Ma'ellum Sakapalanin duk bino'o iye si harapanne. Inurungan iye kapatut duk balakat magbaya' duk binangsahan iye; pasujud si iye kēmon a'ahin, kēmon bangsa duk a'a amban kēmon bahasa. Kapatutnen teteg salama-lama duk pagbaya'nen ga' niya' tamananne.”
(Daniyal 7:9.10,13,14)

Na, ga' niya' taymte pakale si me' pikilan Tuhan malalem manamalin diyalem jūd Daniyal. Pakale ne hadja kite bi ellew inin si **istori Nabi Daniyalin**.

Si kapitulu tagna'in dem jūd Daniyal tabatsate we' pinene' we' Sultan Nebukadnessar, sultan Babilonin, sinduwe **me' bangsa Yahudi lella mabata'in**, supaya siye tinolo'an maghinang si gubelnonen. Pene'ne me' mākanak hāp manamal bantukden duk ta'u manamal – me' mākanak ta'u magiskul ine-ine, duk ta'u ngaya me' batang duk bahasa Babilonin bisan hunit. Nabi **Daniyal**, dembuwa' iye me' mākanak pinene' we' sultanin.

Hangkan nagna' ne magiskul Nabi Daniyal si iskulan Babilonin. Saguwa' bisan ellew tagna' pala'inen, niya' ne **problema** Nabi Daniyal. Bakas maguldin sultanin we' me' lella bata' magiskul si iskulannen, subey siye mangan kinakan duk nginum bohe' ubas mahāp manamalin. Saguwa' bohe' ubas duk kinakan miya'an bakas sinōngan si me' tuhan-tuhanin. Makajari ke we' Nabi Daniyal kuwe' bentuk matuk nambahayang si me' tuhan-tuhanin bang kakanne duk inumne miya'an? Ga'i makajari! We'ey ga'i? Pegge' tinalew Nabi Daniyal si **Tuhan**. Eddo' Nabi Daniyal pe matey amban ngahinang ine-ine ga'i kasulutan Tuhanin, Panuhutannen. Hangkan pa'in Kitabin: *“Magniyat Daniyal we' ga'i ne iye ngaharaman dine sabab kinakan duk ininum sultanin. Hangkan māku permiso iye amban nakura' dara'akan sultanin we' ga'i ne iye subey dina'ak mangan duk iye ga'i haram.”* (Daniyal 1:8)

Magaka du Kitabin bang sa'ingge tabangan Tuhanin Nabi Daniyal si problemanen, we' ledjiki'anne iye duk urunganne iye kata'u lalem. Pa'in Kitabin: *“Na, maghinang ne [Daniyal] si sultanin. Ine-ine tinilew we' sultanin atawa problemane, takite we' kata'u duk tasabut Daniyalin min sempū pesōng amban kēmon me' a'a sultan mata'u magpayamin duk tege ilmu'in si kēmon pagbaya'annen.”* (Daniyal 1:20) Hangkan diyalem me' pitumpū' tahun maghinang Nabi Daniyal si ampat sultan magturul-turul, duk tinuhutan iye we' Tuhanin.

Na, kuwe'itu mayam kite bi si **dembuwa' istori ka'ellum Nabi Daniyalin**. Sabab istori inin takitete bi we' tinalew Nabi Daniyal si Tuhan hadja, ga' niya' seddili. Kitete du we' seddili manamal Nabi Daniyal amban me' begellal sinduwe maghinang si sultanin. Siye me' bayu'-bayu'an a'a luwal ngalibuwadan mabennalin supaya siye makasangka sin amban a'a – pegge' talewde si Tuhanin tala amban dem ateyde. Saguwa' bang Nabi Daniyal, ga'i iye ngatu maghinang ine-ine ga'i bentel atawa ga'i to'o, pegge' tinalew iye si Tuhan dembūs-būs ateynen. Eddo'ne pe pinapī dem lowang pala'ihan me' lima'ungin amban hinang ga'i kasulutan Tuhanin.

Tagna' istorite ellew inin, a'a bahi' ne Nabi Daniyal duk maghinang pe iye pabasag si sultan ka'ampatnen. Masa miya'an lahat Babilonin ga' ne inēnan Babilon saguwa' Paras (Persiya), pegge' duwe bangsa – me' bangsa Maday (Medes) duk bangsa Paras (Persiya) bakas tada'ag we' de Babilonin duk bahagi'de hinang duwe lahat sa bakas pina'al we' Nabi Daniyalin.

Si kapitulu ennem pa'in Kitabin:

(Daniyal 6) ¹ Kawakilan we' Dariyus [iye sultanin] 120 begellal magbaya' si pagbaya'annen, ² duk tapene'ne Daniyal duk duwe a'a seddili mayam bang tewwa' hinanganden supaya sultanin ga'i lugi. ³ Ga'i du tiggel, pasti' we' **Daniyal mas pesōng hāp kata'unen amban kēmon begellalin duk me' mamayam-mayaman siye sinduwehin.** Hangkan tapikil sultanin ne we' hinangne Daniyal malangkewin si kēmon pagbaya'annen.

⁴ Manjari, miha me' begellalin duk me' mayam-mayaman siyehin jān supaya tatuntutande Daniyal we' ga'i tewwa' hinangannen, saguwa' ga' niya' takasuwa'de pegge' kapangandelan iye duk ga' niya' hinangne la'at atawa ga'i bentel. ⁵ Ujudnen pa'in me' lellahin, **“Ga' niya' takasuwa'te bi jān panuntutante a'a inin** luwal hadja bang niya' sabab āgamanen.”

⁶ Hangkan pī siye kēmon si sultanin duk pa'inde: **“Sultan Dariyus, karayaw ellum kew salama-lama! ⁷ Kēmon kami me' maghinang si pagbaya'annun – me' begellalin, me' mamayam-mayamin duk me' bakas kawakilannu sinduwehin – maguyun kami kēmon we' hāp bang niya' uldinnu duk tinuhut te'ed uldinnu inin. Maguldin ko' kew we' diyalem tellumpū' ellew ga' niya' makajari māku-māku ine-ine amban tuhande atawa manusiya', luwal amban ka'u, Sultan. Sine-sine ga'i nuhut uldinnu inin subey pinapī dem lowang pala'ihan me' lima'ungin.** ⁸ Na, nulat ne kew uldin sa miya'an duk pilmahanun ne, supaya ga'i ne ginanti'an, pegge' me' sara' me' Maday duk Parasin ga'i makajari ginanti'an.” ⁹ Na, ubus sinulat ne we' Sultan Dariyus uldinin duk pilmahanne ne.

¹⁰ **Si luma' Daniyalin niya' tendewan tudju Awrusalam si pangkat diyata'in. Mintellu kahaba' ellew nengge iye duk tu'utne la'i māku-māku duk magpasalamat si Tuhan. Manjari, pag takale Daniyal we' niya' uldin sa miya'an ubus ne pinilmahan, mole' iye duk hinangne sa katagamannen.** ¹¹ Na, hap pī me' bantanen duk kitede iye ngampun-ngampun duk māku tabang si Tuhan. ¹² Hangkan magtuhut siye hap pī si sultanin nuntutan iye. Pa'inde, **“O, Sultan, bakas maguldin hep kew we' diyalem tellumpū' ellew ga' niya' makajari māku-māku ine-ine amban tuhanden atawa amban manusiya', luwal amban ka'u. Sine-sine ga'i nuhut uldinnu inin subey pinapī dem lowang pala'ihan me' lima'ungin.”** Nambung sultanin, pa'inne, **“Awe', uldin kasu' iyan, sara' me' Maday duk Parasin ga'i makajari ginanti'an.”** ¹³ Ubus pa'inde si sultanin, **“Daniyal, dembuwa' me' pilisu amban lahat Yahud, ga'i ngasip si ka'u duk si uldin bakas sinulatnun, Sultan. Masi pe iye ngampun-ngampun mintellu de ellew.”**

¹⁴ *Pag takale inin we' sultanin, suse te'ed iye; kekkohapan miha iye labeyan supaya tatimbulne Daniyal.* ¹⁵ *Pag sōng seddep ne ellewin pī balik si sultanin kēmon me' lellahin duk pa'inde, “Esseb-essebun, Sultan, we' sa sara' me' Maday duk Parasin ga'i makajari ginanti'an uldin sultanin.”* ¹⁶ *Hangkan dina'ak ne we' sultanin bino'o pī Daniyal duk **ilabo' dem lowang pala'ihan me' lima'ungin.** Pa'in sultanin pu Daniyal, “Karayaw tinimbul kew we' Tuhannun, iye luwal tinuhutnun!”* ¹⁷ *Ubus niya' bo'ode batu duk binettad diyata' behe lowangin duk papihan sultanin indannen duk indan me' begellalnen la'i supaya ga' niya' makapaluwas Daniyal.* ¹⁸ *Ubus mole' ne sultanin hap astana'ne, ga' iye mangan duk ga' iye ngatu inadjak. Ga' iye tumuli sangem miya'an.*

¹⁹ *Subu-subu pe donga' ne sultanin duk magdayi'-dayi' iye pī si lowang pala'ihan me' lima'ungin.* ²⁰ *Pag tapit iye si lowangin, maglingan iye pegge' tinalew iye, pa'inne, “O Daniyal, dara'akan Tuhan ma'ellumin! Takole' ke kew tinimbul we' Tuhan luwal tinuhutnun amban me' lima'ungin?”* ²¹ *Nambung Daniyal, pa'inne, “O Sultan, karayaw ellum kew salama-lama!* ²² ***Pinapitu we' Tuhanin mala'ikatnen duk tambelne behe me' lima'ungin supaya ku ga'i papeddi'ande. Pegge' kata'uhanne we' ga' niya' sā'ku si matahanne duk ga' isab niya' tahinangku mangga'i matewwa'in si ka'u, Sultan.**”* ²³ *Sinna manamal sultanin duk da'akne Daniyal binalutan amban dem lowang. Ubus binalutan ne iye, bu kitede we' ga' niya' bakatne pegge' bakas ngandel iye si Tuhannen.* ²⁴ *Ubus da'ak sultanin siniggew kēmon manuntutan Daniyalin duk ilabo' siye sampay anak-andaden dem lowang pala'ihan me' lima'ungin. Ga' pe ta'abutde buli' lowangin kinakan ne siye we' me' lima'ungin sampay tolangden.*

²⁵ *Ubus miya'an nulat Sultan Daryus si kēmon a'a, si kēmon bangsa duk si a'a missā keniya-keniya bahasa dem lahatin, pa'inne: “Karayaw pesōng kasanyanganin si ka'am!* ²⁶ *Panganda'akankun we' kēmon a'a si pagbaya'ankun subey tinalew si Tuhan tinuhut we' Daniyalin duk subey iye pahadjede. Pegge' iye Tuhan ma'ellumin duk magbaya' iye salama-lama. Ga' niya' makapagka'at pagbaya'nen, duk balakatnen ga' niya' ka'ubusne.* ²⁷ ***Paluwasne duk timbulne; maghinang iye me' tanda' duk hinangan meke'ulali' si dunya duk si langit. Bakas timbulne Daniyal amban balakat lima'ungin!**” Amin.*

Bakas takalebi ke bang ine pina'in sultan si me' a'a mangga'i manuhut Tuhanin pag ubus kitene we' tinimbul Nabi Daniyal we' ne amban me' lima'ungin? Pa'inne, “Panganda'akankun we' kēmon a'a si pagbaya'ankun subey tinalew si Tuhan tinuhut we' Daniyalin. Pegge' iye Tuhan ma'ellumin duk magbaya' iye salama-lama.”

Ka'am me' mapakale ellew inin, tinalew ke ka'am si Tuhan tinuhut we' Nabi Daniyalin? Kaw tilewbi, “**Sine Tuhan Nabi Daniyalin?**” Tuhan Nabi Daniyalin sali' du duk Tuhan Nabi Ibrahimin, Nabi Ishakin duk Nabi Yakubin. Tuhan Nabi Daniyalin, iye du Tuhan Nabi Musahin duk Nabi Da'udin. Tuhan Nabi Daniyalin, iye Tuhan bakas mangurungan Kitabin si kite bi. Iye Tuhan mananggung we' papitune Mangalekkatin manimbul madusehanin amban balakat pesōng pe basag amban balakat lima'ungin, hātinen amban balakat Nakura' Seyitanin, balakat dusehin duk balakat narka'in! Tuhan Nabi Daniyalin, iye **Tuhan** – Dembuwa' Tuhan Mato'ohin!

Tinalew ke ka'am si Tuhan Nabi Daniyalin? Duma'in tinilew kamihin bang tinalew ke ka'am si bagaybin duk si pikilanden, atawa bang tinalew ke ka'am si me' kapapu'anbin duk addatden, atawa si me' ustadbin duk da'akanden! Inin tinilew kamihin: Tinalew ke ka'am si **Tuhan**? Mabaya' ke ka'am makasulut Tuhanin duk kahagad si Lapalne masutsihin? Tinalew Nabi Daniyal si **Tuhan**, hangkan ga'i iye tinalew si a'a. Eddo' Nabi Daniyal pe la'i dem lowang pala'ihan lima'ungin amban bang ga'i kasulutan TUHANIN si iye! Bang ka'u, sa'ingge kew? Tinalew ke kew si Tuhan? Tinalew ke kew si iye kuwe' Nabi Daniyalin tinalew si iye? Bunsu ke kew si mangga'i matewwa'in kuwe' Nabi Daniyalin bunsu? Keyimanannu ke Lapal Tuhanin kuwe' Nabi Daniyalin keyimananne? Atawa sali' ke kew duk me' a'a ma'ekkahin ngalibuwadan mabennalin, sinna si sin duk ga'i tapikilde Kitab Masutsihin? **Tinalew ke kew si Tuhan?**

Na, taman inin ne hadja. Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Si lesson balik matsa kite bi me' pina'al meke'ulali' sinulat we' Nabi Jakariya, dembuwa' nabi paturul pu si Nabi Daniyal.....

Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab mabennal inin:

“Sine-sine tinalew si a'a kuwe' iye tewwa' leppas, saguwa' sine-sine ngandel si TUHAN ga' niya' makasiya-siya iye.” (Eli'an 29:25)

Wassalam

Lesson 58

Nabi Jakariya

Jakariya

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Duwe lesson dehellu amban inin ta'ayate we' magaka Nabi Irmiya si me' pagkasine Yahudihin bang ga'i siye pakale si Lapal Tuhanin duk magsusun si duseden, da'ak Tuhanin du hap pī me' sundalu armi Babilonin maka'atan lahatden duk mo'o me' a'ahin hap lahat tala. Me'ekkahin me' Yahudihin ga'i pakale si bissā Nabi Irmiya. Hangkan, tekka me' armi Babilonin amban silangan, paka'atande Awrusalamin, larakde langgal mahadjehin duk hinangde me' Yahudihin pilisu duk bo'ode hap Babilon, sa bakas pina'al we' Nabi Irmiyahin. **Hangkan kinanat-kanat me' a'a Yahudihin pegge' ga'i siye ngatu pakale si lapal me' nabi Tuhanin.**

Saguwa' alal ke Tuhanin numanan janji'nen pegge' ga'i kapangandelan me' Yahudihin? Ga'i du! Pakale ka'am bang ine pina'in Nabi Irmiyahin si me' Yahudi bakas bino'o hap Babilonin sabab duseden duk kuwe'itu pilisu siye la'i. Pa'inne si siye:

(Irmiya 29) ⁴ Inin pina'in TUHAN Mabalakatanin, Tuhan bangsa Isra'elin, si kēmon a'a bino'o amban Awrusalam hininang pilisu si Babilon: ¹⁰... “Bang ubus ka'am pinagbaya'an si Babilon pitumpū' tahun, tabangte ka'am duk tumananku sanggupku mahāp si ka'amin duk bo'ote ka'am balik [hap Awrusalam]. ¹¹ Pegge' kata'uhanku bang ine gara'kun si ka'am. Gara'kun hāp duma'in la'at, gara'kun ngurungan ka'am me' inase-asebi si pesōnganbin.”

Inakahan me' Yahudihin we' Nabi Irmiya we' bisan bakas tekeyipatde Tuhanin ga'i siye kineyipatan we' Tuhanin! Bang ubus pitumpū' tahun gara' Tuhanin mo'o siye balik hap lahat kapapu'anden. Inaka

inin we' Nabi Irmiya si me' Yahudi pilisu mala'i si lahat Babilonin. To'o te'ed **tumanan Tuhanin janji'nen**. Ga' du takeyipat Tuhanin we' bakas nanggung iye ngaledjiki'an kēmon bangsa dem dunyahn palabey amban me' tubu' Nabi Ibrahim, Nabi Ishak, duk Nabi Yakub. Ga' takeyipat Tuhanin we' iye maksudnen ngurungan Lapalnen si me' bangsa Isra'el supaya pangurungde si kēmon manusiya'. Bakas kitete si me' bakas ta'ayaten we' tapene' Tuhanin nabinen amban bangsa Yahudi. Urunganne siye pikilan magmahalayak Lapalne masutsihin duk nulat lapalnen dem libru para si tumbu' dembulihin. Kata'uhante bi we' pinapī Kitab Tawratin dem pikilan Nabi Musa duk me' kalangan si Kitab Jaburin pinapī dem atey Nabi Da'ud. Bakas kitete ne isab we' arak sa miya'an pangurung Tuhan pikilan si Yahudi sinduwehin kuwe' Nabi Yussa', Nabi Samu'el, Nabi Sulayman, Nabi Shi'ya, Nabi Irmiya duk Nabi Daniyal supaya sulatde Lapal Tuhanin. Bakas tapandogate ne isab we' kēmon me' Sinulat me' Kanabihanin magaka sabab gara' Tuhan mahāpin we' papitune du si dunya Manimbulin amban bangsa Isra'el.

Ellew inin batsate bang sa'ingge **Tuhanin pabalikne me' Yahudihin** hap lahat Yahud. Iye hep lahat bakas pina'al, we' la'i du inanakan AlMasihin si pesōngan. Ta'ayate du bang sa'ingge me' Yahudihin balik hap Awrusalam pag ubus siye pinilisu pitumpū' tahun, sa bakas pina'al we' Nabi Irmiyahin.

Essebun bi we' lahat Babilonin ginanti'an ne ēnnen masa miya'an inēnan ne Paras pegge' tada'ag Babilonin we' me' a'a Paras. Matsa ne kite bi amban dem jūd Usayir (Esra), kapitululu dembuwa'. Pa'in Kitabin:

(Usayir (Esra) 1) ¹ *Si tahun tagna' pag baya' Sultan Kores si lahat Parasin tinumanan we' TUHANIN me' bakas pina'alnen palabey amban Irmiya. Urunganne pikilan Sultan Kores magpalatag si kēmon lahatnen duk nulat panganda'akanne inin:* ² *“Inin bissā si Kores, sultan lahat Parasin: ‘TUHANIN, iye Tuhan si surga'in, urunganne ku kapatut magbaya' si kēmon lahat dem dunya. Kawakilan ku we' ne maghinang langgal hadje para si iye si Awrusalam si lahat Yahud.* ³ *Karayaw magtuhut Tuhanin duk kēmon ka'am me' a'anen. Pī ka'am hap Awrusalam duk hinangun bi balik langgal TUHANIN, Tuhan bangsa Isra'elin....’”*

⁵ *Manjari, magmemes ne lumengngan hap Awrusalam me' nakura' ka'usbahan bangsa Yahudin duk bangsa Binyaminin, me' imamin duk me' bangsa Lebihin (siye me' tabang me' imamin) duk kēmon a'a inurungan baya' we' Tuhanin, supaya siye maghinang langgal TUHAN mahadjehin si Awrusalam.* ⁶ *Tinabangan siye we' me' a'a tapit luma'den duk urungande siye ekka me' bayu'-bayu'an para si langgal Awrusalamin duk para si dide. Urungande siye pangisihan hininang*

duk pilak, bulawan, panyap ine-ine, me' hayep duk urungande pe siye panyap mahalga' seddili. ⁷ Bu pinabalik isab we' sultan Kores me' pangisihan amban dem langgal TUHAN mahadje si Awrusalamin bakas tataban Nebukadnesser mala'ihin duk bakas pinapine dem langgal tuhan-tuhannen.

Tumanan Tuhanin ke me' bakas pananggapne metu'uhin palabey amban Nabi Irmiya? Bugtu' tumananne! Bakas kitete ne we' pasagadan Tuhanin sultan Babilonin **maka'atan** Awrusalamin duk maglarak langgal Tuhanin – **sa bakas pina'al we' Nabi Irmiyahin**. Duk kuwe'itu kitete bi we' si Kores, sultan lahat Parasin da'akne me' Yahudi mamabaya'in balik hap lahatde duk **hininang balik** langgal mahadjehin duk puweblo Awrusalamin – **sa bakas pina'al we' Nabi Irmiyahin du isab**. Bugtu', TUHANIN Sultan me' sultanin. Iye mangantan kēmon-kēmonin. Kēmon pina'innen manjari du! Bakas nulat Nabi Sulayman, pa'inne: “*Atey sultanin pinagbaya'an we' TUHANIN; da'akne pī kuwe' bohe' nelluy tungantungan kabaya'anne.*” (Eli'an 21:1)

Manjari, inakahan kite dem Kitab we' niya' grupu me' Yahudihin tahala' amban lahat Paras duk lumengngan pī balik hap lahat Yahud duk hap puweblo Awrusalam. Nakura'den dembuwa' a'a Yahudi inēnan **Serubabel**. Pag tekka siye la'i si Awrusalam sasew siye manamal pegge' magka'at te'ed kēmon puweblohin duk larak langgal TUHAN bakas hininang we' Sultan Sulaymanin. Ga' niya' talebbi luwal du batu mapessa'in duk abu.

Hangkan inakahan kite dem Kitab we' tagna' magmiting me' Yahudihin si bakas pala'ihan langgal TUHANIN. Hinangde balik pagkurbananin duk magkurban siye me' hayep sinduwehin. Magsumbaya' siye magpasalamat duk mudji TUHANIN pegge' ipatne siye dem lahat Babilon duk Paras dem pitumpū' tahun duk pegge' bo'one siye balik hap di lahatde. Magtuhut Tuhanin duk me' Yahudi miya'an duk tabangne siye duk pabasagne siye. Pag ubus bang piyen tahun lubagan siye maghinang duk ekka talabeyde katiksa'an duk kabinasahan – **tahinangde balik langgal TUHANIN, duk puweblo Awrusalamin duk dindingne mapaliput si puweblohin**.

Kaw ka'am me' sinduwehin, tilewbi, pa'inbi, “We'ey istori sabab me' Yahudi mabalik hap Awrusalamin importante si kite bi?” Me' bagayku, importante te'ed pabalik me' Yahudi si lahatden, pegge' si lahat **Yahud** miya'an, la'i du subey inanakan **AlMasihin**. Nesessita du te'ed we' balik me' Yahudihin pī hap lahat Yahud supaya Mangalekkat dunyahin – **Mangalekkat ka'amin** – makajari inanakan la'i!

Masa pabalik me' Yahudihin hap Awrusalam niya' dembuwa' nabi ēnnen **Jakariya**. Jakariya inin seddili amban Jakariya sama Nabi Yahiya magpandi-pandi me' a'ahin. Pinapī Nabi Jakariya we' Tuhanin supaya

pabasagne sandel me' Yahudihin si Tuhanin duk me' pananggupnen. Niya' lapal importante subey akahanne me' a'ahin. Tapit ne pangeddew Tuhanin pamapitune Manimbulin si dunya! Me' lime hatas tahun pe hadja mangkin pitu hap dunya Manimbulin.

Batsate me' bissā sinduwe pinapī dem pikilan Nabi Jakariya we' Tuhanin. Dem jūd Jakariya, kapitulu dembuwa', pa'in Kitabin:

(Jakariya 1) ¹ *Tekka bissā TUHANIN pu si Nabi Jakariya, anak si Berekya, ampu si Iddo, pa'inne:* ² *“Ngamā manamal TUHANIN si me' kapapu'anbin. ⁴ Da'a ka'am kuwe' me' kapapu'anbin; bakas missā me' nabi metu'uhin si siye, pa'inde: Inin pina'in TUHAN Mabalakatanin: 'Pateyikut ka'am amban me' addat duk hinanganbi mala'atin.' Saguwa' ga' siye pakale, ga' siye ngasip si aku, pa'in TUHANIN. ⁵ Intag ne kapapu'anbin kuwe'itu? Duk me' nabihin, ellow ke siye salama-lama? ⁶ Saguwa' me' pina'inkun duk pina'alkun bakas dina'akku si me' dara'akankun, me' nabihin, magpasaplag si kapapu'anbin, tekka du!”*

Takalebi ke pina'in Nabi Jakariya si me' Yahudihin? Pa'inne si siye, *“Ngamā manamal TUHANIN si me' kapapu'anbin. Da'a ka'am kuwe' me' kapapu'anbin!”* Ine jānnen hangkan Tuhanin ngamā si me' kapapu'an me' Yahudihin? Ngamā Tuhanin si siye pegge' **ga' siye ngasip si bissā me' nabihin** bakas pinapīne si siyehin. Iye jānnen hangkan ujudnen la'i siye pinilisu si lahat Babilon. Magāgama kapapu'anden, saguwa' ga'i du kasulutan Tuhanin si siye pegge' ga'i siye pakale si bissā me' nabihin. Me' Yahudi masaley kuwe' me' a'a kuwe'itu magpa'inin, *“Bugtu', kahagad kami kēmon me' nabihin!”* Saguwa' pasti' du we' ga'i te'ed siye kahagad si me' nabi Tuhanin, pegge' ga'i siye ngasip si **me' sinulat we' me' nabihin** dem Kitab Masutihin. Tege **āgama** siye saguwa' ga'i du siye **magtuhut** duk di Tuhanin. Sa miya'an du isab me' kapapu'an Yahudi ma'ekkahin. Ga'i siye sinna si me' bissā me' nabihin. Pahadjede Tuhanin duk **behede** saguwa' ga'i teyima'de Lapalnen diyalem **ateyde**. Hangkan dina'ak we' Tuhanin dara'akannen Nabi Jakariya pī si me' Yahudihin supaya siye akahanne balik, duk siye ga'i nuhut hinangan me' kapapu'anden, iye luwal tina'atden, *“Tuhan, Tuhan, Tuhan!”*, bu ga'i du siye pakale si Lapal Tuhan bakas pinabo'ohanne palabey amban me' nabihin.

Pag ubus sessa'an Nabi Jakariya me' Yahudihin, akahanne isab siye sabab **Manimbulin** mapitu si pesōnganin. Ga'i kite bi makajari matsa kēmon sinulat we' Nabi Jakariya sabab AlMasihin, saguwa' batsate sinduwehin.

Si jūd Jakariya kapitulu siyam, pina'al we' Nabi Jakariya we' **AlMasihin** pediyalem Awrusalam pasakey diyata' asnu. Pe'inne: *“Magkēg ka'am, a'a Siyonin! Magellang ka'am hawal kēgbin, a'a Awrusalamin! Payamanun bi, pitu si ka'am sultanbin! Hinangne mabentelin*

*duk la'i si iye tabang Tuhanin. Diyawa' ateynen duk **pasakey iye diyata' asnu, diyata' anak asnu.***” (Jakariya 9:9)

Si kapitulu sempukdembuwa' niya' pina'al saguwa' ga' niya' taymte magpahāti kēmon kuwe'itu. Dembuwa' me' pina'al we' Nabi Jakariyahin we' **pinabellihan AlMasihin bali tellumpū' kayu' pilak tibu'uk.** Nulat Nabi Jakariya, pa'inne: *“Akahanku siye, ‘Bang ngatu ka'am, pangurungun bi aku suweldokun. Saguwa' bang ga'i, si ka'am ne hadja.’ Ubus urungande ku **tellumpū' kayu' pilak tibu'uk....Ubus eddo'ku me' tellumpū' kayu' pilak tibu'uk miya'an ubus bu lakasanku dem langgal TUHANIN...**”* (Jakariya 11:12,13)

Si kapitulu sempukduwe pina'al we' Nabi Jakariya we' duma'in hadja pinabellihan AlMasihin, saguwa' papateyde iye iyan! Pa'inne: Inin bissā TUHANIN, pa'inne,

*“Urunganku du iyan si me' tubu'an Sultan Da'ud duk me' mapatenna' si Awrusalam sinduwehin atey lunuk duk ma'ase' siye si sawe'de duk māku ampun si Tuhan. Mayam siye iyan pi si aku, **iye bakas ilogsokden, duk magsugul siye kuwe' a'ahin magsugul sabab anakde dembuwa'-buwa'in, magdukka siye manamal sabab iye kuwe' a'ahin magdukka sabab anakde panganayenin...Bang niya' iyan nilew iye, pa'inne, ‘Pali' ine si tangannu iyan?’ nambung iye iyan, pa'inne, ‘Pali'ku inin ta'eddo'ku si luma' me' bagayku.’**”* (Jakariya 12:10;13:6)

Si me' bissā inin pa'al Nabi Jakariya we' niya' pali' si tangan AlMasihin. Sa'ingge ta'eddo'ne me' pali' inin? Me' pagkasine Yahudihin bumbungande iyan me' a'a Romahin mapatey iye diyata' olom. Me' a'a Roma iyan lansangde tangannen duk bettisnen diyata' olom duk ujudnen logsokde pe seddinen duk budjak. Kēmon mapalabeyin magtewwa' duk pina'al we' Nabi Jakariyahin. Me' sinulat we' Nabi Jakariyahin **maguyun** te'ed duk me' pina'al we' Nabi Da'udin hatusan tahun ne andang ne dem Kitab Jabur. Pa'inne la'i sabab AlMasihin: *“Logsojde tangankun duk bettiskun.”* (Jabur 22:16)

Me' bagayku, mabaya' Tuhanin we' kata'uhante bi we' **kamatey AlMasi diyata' olomin, iye ma'importante manamalin si gara'ne bakas ginara'ne awwalley pe supaya tatimbulne me' manusiya'in amban pangalegga duseden. AlMasi mabentelin subey nandal duk matey ganti' me' mangga'i mabentelin! Iye miya'an lapal kēmon me' nabi Tuhanin.** Pasti' ke inin si ka'am? Tasabutbi ke bang ine pina'al we' Nabi Jakariyahin sabab AlMasihin me' lime hatas tahun dehellu amban inanakan AlMasihin? Kahagad ke te'ed ka'am si **lapal** me' nabihin – we' AlMasihin magsandal duk matey ubus bu ellum balik amban kamateyne; bu sanggupanne kēmon makahagad si iyehin we' inampun duseden

duk niya' lugalde si surga'? **Kahagadnu ke bissā me' kanabihanin?** (Payamanun isab Hinangan 26:18-27) Atawa kuwe' me' Yahudihin kew, pahadjede me' nabi Tuhanin duk behede saguwa' ga' kahagadde lapalden?

Sabab lapal me' nabihin sinulat dem Kitabin, pina'in:

“Da'a diyawa'anun bi me' bissā pinabissā we' Tuhanin.”

(1 Tessalonika 5:20) *“Pasōng kabugtu'an kami we' to'o me' pina'in kanabi-nabihanin awwalley sabab ALMasihin. Subey te'ed asipbi pina'innen pegge' kuwe' iyan payita'an ninag dem kalindeman sampay tekka ellew papitu ALMasi mabalikin.*

ALMasi kuwe' dalil māga ngadanta'an dem ateybin.” (2 Petros 1:19)

“Kahagadnu ke bissā me' kanabihanin?” (Hinangan 26:27)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin pakale kite bi si lesson balik si me' sinulat we' nabi manulat jūd tugguhin dem Kitab Kanabihanin dehellu amban tekka ALMasihin si dunya...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil duk miha sambung to'o si panilew amban dem Lapal Tuhanin, pa'inne:

“Kahagadnu ke bissā me' kanabihanin?” (Hinangan 26:27)

Wassalam

Lesson 59

Lapal me' nabihin binalik

Mal'aki

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Tiggel ne kite bi magistadi da bahagi' tagna' dem Kitab Masutsihin. Da bahagi' inin inēnan **Pagjanji'an Tagna'in** (First Covenant). Bang petekka inēnan isab *Pagjanji'an Andangin* (Old Testament). Diyalem da bahagi' inin niya' Kitab Tawrat, Kitab Jabur duk me' Sulat Kanabihan sinduwehin. Bakas takaleta ne we' diyalem de ngibu duk lime hatu tahun niya' labi tellumpū' nabi inurungan kata'u we' Tuhanin nulat da bahagi' Pagjanji'an Tagna' inin.

Ellew inin tambuste ne pagistadite dem da bahagi' tagna' dem Kitab Masutsihin. Saguwa' hāp bang missā dahu' kite bi sabab me' bakas ta'ayate ne kemuwe tagna'in taman kuwe'itu amban dem Kitab inin, mangkin isab payamante jūd si tuggu' si Pagjanji'an Tagna'in. **Bang papandakte kēmon lapal me' nabihin, niya' tellu importante te'ed:**

- **Ka'issa':** Tuhanin **sutsi** duk subey hukumne kēmon duse.
- **Kaduwe:** Kēmon manusiya'in ga' pe inanakan, andang ne **dusehan** bu subey hinukum we' Tuhanin.
- **Katellu:** Gara' Tuhanin mapitu si dunya dembuwa' **Mangalekkat** masutsihin bu tanggunganne pangalegga duse manusiya'in.

Inin me' tellu mabennal minahalayak we' kēmon nabi Tuhanin. Balikte ne me' tellu inin.

- **Ka'issa': Sutsi Tuhanin** duk ga'i pangga'-ga'ne dusehin.
- **Kaduwe:** **A'ahin ga'i sutsi**, penno' we' duse bu ga'i iye makajari nimbul dine amban pangalegga dusenen.
- **Katellunen:** **Niya' gara' Tuhanin** ngalimpiyuhan madusehanin duk nimbul siye amban hukumanden.

Ta'eddo'nu ke me' tellu mabennal inin? Ta'eddo' ke kew isab we'

mabennal inin? Tahātinu ke bang sa'ingge sutsi Tuhanin? Kata'uhannu ke bang sa'ingge hadje dusenun si matahan Mangahukum ka'uhin? Kata'uhannu ke we' niya' gara' Tuhanin ngalimpiyuhan ka'u amban me' dusenun?

To'o te'ed, **sutsi Tuhanin duk ga'i te'ed sutsi manusiya'in**. Si me' bakas inistadite dem Kitabin takitete du duwe mabennal inin. Pegge' sutsi Tuhanin, iye jānnen hangkan pinapanjari we' Tuhanin ebbut narka' ga'i tapalemin para si Nakura' Seyitanin duk kēmon manuhut iyehin. Pegge' sutsi Tuhanin, iye jānnen hangkan pinatahala' we' Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa amban likus jambangan Eden ellew pamangande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin. Pegge' sutsi Tuhanin, iye jānnen hangkan dina'ak we' Tuhanin manusiya'in magkurban hayep supaya kadebbunan duseden. Pegge' sutsi Tuhanin, iye isab jānnen hangkan ga'i sangkane me' sinōngan we' si Kabilin. Pegge' sutsi Tuhanin, hangkan paka'atanne madusehanin masa Nabi Nu dem dunuk duk hangkan inulanan we' ne duk ebbut me' a'a Sodom duk Gomorrhahin masa Nabi Ibrahim. Pegge' sutsi Tuhanin, iye jānnen hangkan memesne ne ellew pangahukum manusiya'in, bu bentel hukumannen.

Pakale ka'am si me' sinulat we' me' nabihin sabab sutsi Tuhanin duk ga'i sutsi manusiya'in. Pa'inde: “*O TUHAN, ka'u Maniya'in mangga' niya' tagna'annen duk ga' niya' tamanannen!...Sutsi manamal matanun, ga'i kew ngatu mayam ine-ine la'at; ga'i kew ngatu neiyama' ine-ine sala!*” (Habakuk 1:12,13) “*Kēmon kite bi kuwe' a'a haram, duk kēmon hinangante mabentelin kuwe' tarapu lege!*” (Shi'ya 64,6) Bang Tuhanin sutsi manamal duk manusiya'in haram manamal, sine makajari tinimbulin? Sa'ingge kite bi tatimbul amban ebbut narka' salama-lamahin? Sa'ingge makajari we' me' manusiya'in patenna' si harapan Tuhan salama-lamahin, bu porol iye sutsi?

Sambungnen si panilew inin, takasuwa' si **katellunen** dem lapal kanabihanin bang pinapandak. Pag ubus magmahalayang me' nabihin we' **sutsi** Tuhanin duk we' me' manusiya'in **ga'i te'ed sutsi**, pala'us siye magmahalayang we' **niya' gara'** Tuhanin bang sa'ingge limpiyuhanne manusiya'in amban duseden.

Lapal importante manamalin diyalem da bahagi' Pagjanji'an Tagna'in (*Pagjanji'an Andangin*) we' nanggup Tuhanin mapitu si dunya **dembuwa' Mangalekkat mabentelin bu matey iye ganti' manusiya' mangga'i mabentelin**, supaya tatimbul kēmon makahagad si iyehin. Inin gara' Tuhanin nimbul madusehanin. Luwal palabey amban laha' Mangalekkat mabu'usin maki kajari Tuhanin ngampun duse duk maghāp madusehanin balik duk dinen, duk masi pe iye sutsi.

Supaya manjari gara' Tuhanin we' papitune Manimbulin si dunya, pene'ne **Nabi Ibrahim**. Hinangne iye bangsa ba'ahu, duk amban bangsa

inin paguwa' me' nabi Tuhanin duk AlMasihin. Missā Tuhanin pu Nabi Ibrahim, pa'inne: *“Ka'urung ledjiki' kew si pagkasinu manusiya'in... Duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.”* Ubus, si kabahi'nen ne niya' anak Nabi Ibrahim si **Ishak**, duk Nabi Ishak niya' anakne si **Yakub**, duk Nabi Yakub niya' **sempukduwe anakne** lella manjari me' bangsa **Isra'el**. Na, ta'ayate we' pag tapene' Nabi Ibrahim we' Tuhanin, pesōng Tuhanin ne gara'nen we' papitune Manimbulin si dunya, pegge' kabaya'annen we' amban tubu'an Nabi Ibrahim, amban diyalem bangsa Isra'el, subey inanakan AlMasihin.

Ubus iyan, kitete we' me' tubu'an Isra'elin palinda amban lahat Kana'an pī hap lahat Misir duk patenna' la'i, bu manjari banyaga' bangsa Misir siye la'i. Saguwa' ga' takeyapat we' Tuhanin me' tubu'an Nabi Ibrahimin, me' a'a Isra'elin. Tapene' we' Tuhanin **Nabi Musa** supaya paluwasne me' a'a Isra'elin amban lahat Misir duk bo'one siye hap lahat bakas pananggung Tuhan si kapapu'anden Nabi Ibrahim masaley pe. Inurungan isab kite bi we' Tuhanin Kitab **Tawrat** palabey amban Nabi Musa. Bu Kitab Tawratin iye po'on kēmon pinakita'u we' Tuhanin kemuwe miya'an.

Puwas masa Nabi Musa, takitete we' ekka nabi dina'ak pī si me' a'a Isra'el we' Tuhanin. Saguwa' me' a'a ma'ekkahin ga' ngasip si lalap me' nabihin. Suga' bisan me' a'a Isra'elin daran ga'i ngatu nuhut Tuhanin masi du Tuhanin kapangandelan duk tumananne du sanggupnen we' papitune AlMasihin si dunya! Na, kitete du we' tapene' Tuhanin Nabi **Da'ud** manjari sultan bangsa Isra'el duk pene'ne iye nulat kalangan ekka hāp duk lalem dem Kitab **Jabur**. Ekka du sinulat we' Nabi Da'ud sabab AlMasihin duk we' bininasa iye we' me' a'ahin duk bisan ilogsok tangannen duk bettisnen. Saguwa' pina'al isab we' Nabi Da'ud we' pag ubus matey AlMasihin hinang kurban pagpuwas duse, tada'ag du we' AlMasi kamateyin duk paguwa' iye balik amban kubulne ellum!

Si pagistadite dem Kitabin ta'ayate isab we' duma'in hadja Nabi Musa duk Nabi Da'ud manulat sabab AlMasihin. **Kēmon me' nabi Tuhanin magmahalayak sabab papitu AlMasihin**. Upama, pina'al we' Nabi **Shi'ya** we' panganak AlMasihin seddili amban kēmon manusiya'in. Pa'inne: *“Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan du iye Immanu'el – ma'ana Immanu'elin, “Tuhanin palamud si kite bi.”* (Shi'ya 7:14; Mateo 1:23) Sinulat inin we' Nabi Shi'ya pitu' hatu tahu dehelli amban inanakan AlMasihin.

Niya' pe dembuwa' nabi ellum du isab masa Nabi Shi'yahin. Ēnnen Nabi **Mika**. Pinakita'u pu Nabi Mika we' Tuhanin ēn puweblo panganakan AlMasihin si pesōngan. Pakale ka'am pahāp-hāp si me' sinulat Nabi Mikahin. Dem jūd Mika, kapitulu lime, batsate: *“Ka'u, lahat **Betlehem** - Eprata, bisan kew diki' si me' ka'usbahan bangsa Yahud, paguwa'*

du iyan amban ka'u dembuwa' nakura' magbaya' si Isra'el. Po'onnen masa awwalley te'ed!" (Mika 5:2) Inaka we' Nabi Mika we' lahat panganakan AlMasihin puweblo Betlehem, iye du puweblo Sultan Da'udin! Si katellu lessonne ley takaleta du iyan bang sa'ingge tumanan Tuhanin pina'al inin. Pegge' si puweblo Betlehem du inanakan AlMasihin sa bakas pina'al we' Nabi Mikahin hatusan tahun ne palabey.

Bugtu' minemes pahāp-hāp we' Tuhanin katekka Manimbul dunyahin! Diyalem Kitab **duma'in min da hatas tabangkil we' me' nabihin sabab papitu AlMasihin**. Kaw tilewbi: Ine jānnen hangkan inurungan pikilan me' nabihin we' Tuhanin sabab AlMasihin **dehellu** amban pitu iye si dunya? Niya' dembuwa' jān importante te'ed. Inurungan pikilan me' nabihin we' Tuhanin nulat pina'ekka sabab AlMasihin dehellu amban papitunen, supaya kata'uhante bi duk ne kite bi **ga'i magduwe-duwe** we' iye – duk iye hadja – Manimbul pinapitu we' Tuhanin, bang tekka iye numanan kēmon sinulat we' me' nabi sabab iyehin. Ga'i mabaya' Tuhanin we' niya' ngakkalan ka'am! Mabaya' Tuhanin we' kata'uhanbi bang sine AlMasihin, Manimbul madusehanin, supaya ka'am makajari kahagad si iye, nuhut iye duk tatimbul ka'am amban dusebin. Iye dembuwa' jān hangkan pangurungne si kite bi Kitab mahāp duk kapangandelan inin inēnan Pagjanji'an Tagna'in – supaya **tapa'ilte mabennalin** amban **mangga'i mabennalin**.

Na, kuwe'itu batsate ne amban jūd **Mal'aki**, iye jūd si katambusan Pagjanji'an Tagna'in. Importante me' bissā Nabi Mal'aki inin si kite bi, pegge' iye katambusan bissā amban Tuhanin para si manusiya'in mangkin pitu AlMasihin si dunya. Me' ampat hatas tahun sa' maki inanakan Mangalekkatin.

Pakale ka'am si me' sinulat we' Nabi Mal'aki si kapitulu katambusan Pagjanji'an Tagna'in. Pa'inne:

“Payamanunbi, da'akku pī pamasanankun duk memesne lānkun. Ubus bu bessuwang du tekka Panuhutan pinihabin si langgalne; tekka du pamasanan mam'o'o pagjanji'an inase-asebin, 'pa'in TUHAN Mabalakatanin... 'Aku du TUHANIN duk ga'i ku pinda....Saguwa' si ka'am me' manuhut akuhin, ellew iyan ellew panimbul ka'amin. Kuwe' paguwa' mata ellewin, sa miya'an hukuman mabentelin palatag si lahatbi. Duk kēmon manjari hāp balik!’” (Mal'aki 3:1,6;4:2)

Sa inin pina'al we' Nabi Mal'aki we' maggara' Tuhanin nganda'ak pitu dembuwa' nabi dehellu amban AlMasihin supaya memesne lānnen. Kata'uhanbi ke bang sine nabi iyan? Si lesson balik takaleta du we' a'a magmemes lān dehellu amban AlMasihin iye Nabi **Yahiya**.

Saguwa' niya' isab sinulat we' Nabi Mal'aki, pa'inne: *“Pa'in TUHAN Mabalakatanin: 'Tekka du pamasanan mam'o'o pagjanji'an inase-asebin,*

...*Aku du TUHANIN duk ga'i ku pinda!*'” (Mal'aki 3:1) Me' duwe hatuŕ tahun dehellu amban pamissā Nabi Mal'aki inin, pina'al we' Nabi Irmiya, pa'inne:

“Pa'in TUHANIN, ‘Tekka du iyan waktuhin bang hinangku pagjanji'an ba'ahuhin duk me' a'a Isra'elin duk me' a'a Yahudin. Duma'in iyan kuwe' pagjanji'an tagna' bakas hininangku duk me' kapapu'anden pag tundanku tanganden bino'o paluwas amban lahat Misir. Bisan ku kuwe' ellade si siye ga' du tuhutde pagjanji'an miya'an. Pagjanji'an ba'ahu hininangku iyan duk me' a'a Isra'elin, inin: Isiku sara'kun dem pikilande duk sulatku dem ateyde.....Ampunku iyan me' duseden duk ga'i ne pikilku sala'den!’” (Irmiya 31:31-34)

Si me' bissā inin, inakahan ne andang we' Tuhanin we' bang tekka AlMasihin bo'one Pagjanji'an Ba'ahuhin. Pagjanji'an Ba'ahuhin duma'in kuwe' Pagjanji'an Tagna'in. Si Pagjanji'an Tagna'in a'ahin subey nuhut kēmon panganda'akan Tuhanin dembuwa'-dembuwa' supaya iye tiney ma' we' Tuhanin. Saguwa' ga' niya' a'a meketuhutne. Manjari ngahinang Tuhanin Pagjanji'an Ba'ahu. Bu Pagjanji'an inin seddili. Duk Pagjanji'an inin tumananne kēmon pananggung duk dina'ak dem Pagjanji'an Tagna'in. Pegge' kapangandelan Tuhanin duk ma'ase', hangkan da'akne iyan pitu AlMasihin, iye Pamasanan mam'o'o Pagjanji'an Ba'ahuhin.

Diyalem ibuhan tahun dina'ak we' Tuhanin we' hayep subey pagkurbanin supaya ampunne me' duse manusiya'in. **Me' kurban hayepin** importante si **Pagjanji'an Tagna'in**. Bu pagjanji'an inin pangurung si manusiya'in palabey amban **me' nabi Tuhanin**. Saguwa', AlMasihin iye mam'o'o **Pagjanji'an Ba'ahu** si dunyahin, iye **manumanan umbaga'an kurban hayepin**. Hangkan ga'i ne nesessita Pagjanji'an Tagna'in.

Duma'in AlMasihin pitu supaya **ga'i ne binali** me' lapal nabihin saguwa' supaya **tatumananne**. Hangkan AlMasihin pinagsali' duk **mata ellewin** we' Nabi Mal'aki. Sa'ingge iye kuwe' mata ellewin? Me' nabihin kuwe' bulanin atawa lansuk ngurung danta' ku'ahat dem dunya malindemin. Saguwa' AlMasihin kuwe' mata ellew mapaguwa'in, pegge' pitu iye supaya patahala'ne lindem duseten bi duk supaya kite bi tapapine si **lān mabentelin salama-lama!** Ga'i ne gunate bulanin atawa lansukin bang paguwa' ne mata ellewin! AlMasihin hep **Mata Ellew Mam'o'o Mabentelin!** Si lesson balik, pakale kite bi iyan we' Jakariya, sama Nabi Yahiyahin, missā du isab sabab AlMasihin arak sa miya'an, pa'inne: *“Pegge' Tuhanin ma'ase' te'ed duk hāp, papitune si kite bi danta' amban surga'in. Sinag danta' inin si kēmon mapatenna' dem lindemin, si me' a'a matalew mamateyin, duk pandu'anne kite bi pī si lān tudju kasanyanganin.”* (Lukas 1:78,79) Amin!

Manjari, kuwe'itu ta'abutte bi ne katambusan pagistaditen diyalem me' jūd Pagjanji'an Tagna'in. Bang amban kahandak Tuhanin si lesson balik nagna' ne kite bi magistadi si bahagi' mapaturulin, hātinen bahagi' sabab Pagjanji'an Ba'ahuhin – me' jūd dem Kitab Injil. Dem Kitab Injil hep kitete bang sa'ingge tinumanan we' AlMasihin me' lapal me' nabihin..... Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi pakale si bissā inin:

***“Pesōng kabugtu'an kami we' to'o me' pina'in kanabi-nabihan
awwalley sabab AlMasihin. Subey te'ed asipbi pina'innen pegge'
kuwe' iyan payita'an ninag dem kalindeman sampay tekka ellew
papitu AlMasi mabalikin. AlMasi kuwe' dalil māga ngadanta'an dem
ateybin!”*** (2 Petros 1:19)

Wassalam

Lān mabentelin
sa sinulat dem
Kitab Injilin
sabab Isa AlMasi

*Tilew si Isa me' tindegnen, pa'inne,
“Ine pa'in me' a'ahin, sine ko' ku?”*

*Nambung siye, pa'inde,
“Niya' me' a'a magpa'in....
we' ka'u ko' dambuwa' me' nabi....”*

*“Saguwa' bang ka'am,
ine pa'inbi? Sine te' ku?”*

Kitab Injil jūd Lukas 9:18-20

“Ine pa'inbi sabab AlMasihin?”

Kitab Injil jūd Mateo 22:42

Lesson 60

Nabi Yahiya

Lukas 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin tambus ne pagistadite amban dem da bahagi' tagna' dem Kitabin, hātinen amban dem Kitab Tawrat, Kitab Jabur duk me' Sulat Me' Kanabihanin. Bahagi' tagna' iyan inēnan **Pagjanji'an Tagna'in**, atawa bang petekka inēnan isab *Pagjanji'an Andangin*. Ellew inin nagna' ne kite bi magistadi amban bahagi' kaduwenen dem Lapal Tuhanin, inēnan **Pagjanji'an Ba'ahu**.

Ine jānnen hangkan pagpa'il Tuhanin Kitabin hinang duwe bahagi', Pagjanji'an Tagna'in duk Pagjanji'an Ba'ahuhin? Ekka jānne hangkan pagpa'ilne. Kaw dahu' iye subey tasabutten we' kēmon lapal dem **Pagjanji'an Tagna'in** sinulat **dehellu amban inanakan AlMasihin**. Me' lapal dem **Pagjanji'an Ba'ahuhin** sinulat **pag ubus ne inanakan AlMasihin**. Hangkan lapal me' nabihin dem Pagjanji'an Tagna'in inin: “**Papitu** Tuhanin **du iyan AlMasihin!**” Saguwa' lapal dem Pagjanji'an Ba'ahuhin inin: “**Bakas papitu** Tuhanin ne AlMasihin sa bakas pina'alne palabey amban me' nabihin dem Pagjanji'an Tagna'in!”

Pasti' ke si ka'am pagbidida'an importante inin si Pagjanji'an Tagna'in duk Pagjanji'an Ba'ahuhin? Niya' a'a diyawa'ande Kitab Masutsihin pegge' niya' *Pagjanji'an Andangin* duk *Pagjanji'an Ba'ahuhin*. Tapikilde we' Kitab Pagjanji'an Ba'ahuhin hātinen we' niya' a'a bakas nuleyanne ngaganti'an me' Sinulat we' Me' Kanabihan tagna'in duk ga' ne niya' bali ma'andangin! Saguwa' duma'in sa iyan. Pagjanji'an Ba'ahuhin **duma'in ngānan bali** me' sinulat me' kanabihan si Pagjanji'an Tagna'in – **pabugtu'ne pe** me' sinulat we' me' kanabihanin! Diyalem Pagjanji'an Ba'ahuhin pinakitehan bang sa'ingge tumanan Tuhanin me' pananggup, me' pina'al duk me' umbaga'an dem Pagjanji'an Tagna'in. Dem Pagjanji'an Tagna'in kēmon me' nabihin

magmahalayak, pa'inde: “Pitu **du iyan** AlMasihin! **Pitu du iye iyan!** **Pitu du iye iyan!**” Saguwa' lapal dem Kitab Pagjanji'an Ba'ahuhin, pa'inne: “**Tekka ne AlMasihin! Tu'u ne AlMasihin, iye bakas pina'al duk sinulat we' kēmon me' nabihin! Tekka ne iye!**”

Awe', subey te'ed kite bi **magsukul si Tuhan** duk subey kēgan dem ateyten we' diyalem Kitab Masutsihin niya' Pagjanji'an Tagna'in **duk** Pagjanji'an Ba'ahuhin. Pegge' kitete du si kaduwe bahagi' inin we' ubus ne tahnang Tuhanin me' bakas pananggupne masaley! Pinapitu ne we' Tuhanin si kite bi dembuwa' Manimbulin, **sa bakas pananggupne si kapapu'anten bi dem Kitab Tawrat, Kitab Jabur, duk me' jūd sinduwehin Sinulat we' Me' Kanabihanin.** Kuwe' bigi kayu nulig manjari kayu hadje te'ed, arak du isab sa miya'an kamanjarihan Pagjanji'an Tagna'in dem Pagjanji'an Ba'ahuhin.

Kaw kata'uhanbi we' bahagi' kaduweenen dem Kitab Masutsihin – hātinen **Pagjanji'an Ba'ahuhin** – niya' isab ēnne seddili. Ēnne iyan “*Injil*”. Bissā *Injil* inin bissā Arab duk hātinen **Aka-aka Hāp**. To'o du, lapal dem Kitab Injil inin **aka-aka hāp du manamal**, pegge' magaka bang sa'ingge tumanan AlMasihin kēmon pina'al we' me' kanabihanin. Sabab tahnangnen, iluka we' ne gawang para si me' manusiya'in supaya manusiya'in maghāp duk Tuhanin salama-lama!

Subey te'ed tasabutbi sabab Kitab Injil inin we' duma'in sinulat we' AlMasihin dihananne. Urungan Tuhanin kata'u si a'a manulat me' jūd dem Pagjanji'an Ba'ahuhin sali' du duk kata'u pangurungne si me' a'a manulat me' jūd dem Pagjanji'an Tagna'in. Inurungan kata'u we' Tuhanin **ampat a'a** manulat aka-aka sabab AlMasi mapitu si dunyahin. Ēn me' ampat a'a inin *Mateo*, *si Markus*, *si Lukas* duk *Yahiya*. **Ine jānnen hangkan inurungan we' Tuhanin kata'u si ampat a'a manulat aka-aka sabab AlMasihin?** We'ey hadja ga'i da'akne dembuwa' manulat aka-aka sabab AlMasihin? Inin jānnen: Mabaya' Tuhanin magaka si kite bi we' lapalnen patut kinahagad duk ga'i magduwe-duwe. Da'akne ampat manulatin supaya **pabugtu'ne lapalnen**. Upama, bang ampat bettis lamisahanin pesōng haget amban dembuwa' hadja bettisnen, sa miya'an isab bang niya' ampat saksi' pesōng isab haget amban dembuwa' hadja manaksi'in. Da'ak Tuhanin ampat manaksi'in, supaya kata'uhante bi we' kēmon sinulat dem Kitab Injil sabab AlMasihin to'o te'ed! Sa pamapī Tuhan lapalne dem pikilan me' nabihin, sa miya'an du isab ampat a'a tinolo'an we' Tuhanin ma'ellum masa AlMasihin nulat me' bakas takiteden duk takaleden sabab Manimbul dunyahin. [Iye mato'ohin, inurungan kata'u we' Tuhanin si walu' a'a nulat sabab AlMasihin. Me' sulat me' kawakilanin inēnan si Paul, si Petros, si Yakub duk si Judas sinakup du isab dem Kitab Injil. Duk kēmon sinulatden maguyun te'ed!]

Kata'uhanbi ke bang si bissāhan inggehin sinulat Kitab Injilin we'

Mateo, si Markus, si Lukas duk Yahiya? Sulatde si bissā Girik. Saguwa' bang kite bi tu'u, batsate bi si bissā Yakan, pegge' me' ekkahin kite bi ga'i tasabutte bi bissā Girikin! Magsukul kite bi si Tuhan we' urunganne baya' duk kata'u a'a maglinda Kitab Injilin amban bissā Girik si bissā Yakan, duk si me' duwe ngibu bahasa seddili dem kēmon dunya.

Awe', bang petekka niya' takaleta we' me' sinduwehin kuntarahande Kitab Injilin, pa'inde, “Ga'i du iyan kapangandelan. Niya' ngaganti'an hātinen! Niya' sala'ne duk sulatne sinduwehin ga'i maguyun!” Me' bagayku, sine-sine nguntarahan Kitab Injilin kuntarahanne di Tuhanin. “Ga'i batuhin pessa' we' pugad!” Kitab Masutsihin pata' kite bi ngandel si iye duk tuhutte bi. Tewwa' Lapal Tuhanin dem Kitab Tawrat duk Kitab Jabur, sa miya'an du isab Lapal Tuhanin tewwa' dem Kitab Injil. Kitab Masutsihin ga'i makajari ginanti'an. Balakatan Tuhanin duk ta'u iye ngaguwaldiyahan Lapalne Salama-lamahin. Bakas enna'ne Mabennalin para si kēmon mamiha dembūs-būs ateynen. Ga' niya' makajari ngaganti'an Lapal Tuhan ma'ellumin duk matetegin! Iye du isab miya'an pina'in we' Panuhutanin dihananne dem Injilin pag pa'inne: **“Palabey hadja langitin duk dunyahin, saguwa' bang bissākun asal ga'i usa!”** (Mateo 24:35)

Na, manjari, kuwe'itu **nagna' ne kite bi magistadi dem Kitab Injil**, Pagjanji'an Ba'ahuhin. Si lesson dehelluhin tabatsate sabab Nabi Mal'aki, ellum iye empat hatas tahun dehellu amban AlMasihin. Dem empat hatas tahun puwas masa Nabi Mal'aki, ga' ne niya' nabi dina'ak pi si me' Yahudi we' Tuhanin supaya sulatne Lapal Tuhanin. Ine jānnen hangkan ga' ne niya' nabi? Ga' ne niya' nabi pegge' jukup ne me' jūd Pagjanji'an Tagna'in. **Ubus ne bissā Tuhanin kēmon kabaya'anne binissāhin palabey amban me' nabihin.** Ngagad-ngagad ne hadja Tuhanin oras pangeddewne bang papitune AlMasihin si dunya supaya patenggene Pagjanji'an Ba'ahuhin.

Bakas tabatsate ne me' pina'al we' Nabi Shi'ya duk Nabi Mal'aki sabab gara' Tuhanin we' niya' da'akne pitu dembuwa' nabi dehellu amban AlMasihin supaya memesne lānnen. Kata'uhanbi ke bang sine nabi inin? Awe', Nabi Yahiya iye. Sama Nabi Yahiyahin, Jakariya. Jakariya dembuwa' me' imam maghinang para si Tuhan. Hinangnen magkurban hayep diyata' pagkurbananin la'i si langgal hadje si Awrusalam.

Na, kuwe'itu lukate ne Kitab Injilin duk pakale kite bi bang ine sinulat we' si Lukas bang sa'ingge inanakan Nabi Yahiya. Pa'in Kitabin dem kapitulu dembuwa', pa'inne:

(Lukas 1) ⁵ *Matu'uhin, masa si Herod pe sultan si lahat Yahudiyahin, niya' imam ēnnen Jakariya. Dembuwa' iye me' imam si grupu Imam Abiya ley. Andanen si Elisabet pangkatan me' imam isab.*

⁶ Kaduwangan siye bentel si pagmatahan Tuhan. Tinuhut te'ed we' de kēmon sara' duk panganda'akan Tuhanin. Ga' niya' panalla'an siye. ⁷ Saguwa' ga' niya' anakde pegge' ga'i anakan Elisabet duk masa miya'an bahi' ne te'ed siye sali'-sali'.

⁸ Manjari dembuwa' ellew, paganti' ne magimam Jakariya duk grupunen si langgal mahadjehin....¹⁰ Me' a'a mabanenin la'i si bukut ngampun-ngampun sasang panugtug kamanyanin. ¹¹ **Manjari pabagala si iye dambuwa' mala'ikat Tuhanin nengge la'i si kanawan antag panugtug-nugtugan kamanyanin.** ¹² Pag kite Jakariya mala'ikatin, takeddut iye duk pa'asekan talew iye. ¹³ Saguwa' pa'in mala'ikatin si iye, “Da'a kew tinalew, Jakariya. Pinakale ne we' Tuhanin pangampunnun. Andanun Elisabet nganak du we' nu dambuwa' lella duk ēnanun iye Yahiya. ¹⁴ Asal sinna kew te'ed iyan duk kēgan kew duk ekka isab a'a kēgan pag inanakan ne iye, ¹⁵ pegge' bangsahan du iye iyan si pagmatahan Tuhan. Ga'i iye subey nginum ine-ine makalango. Kemuwe inanakan iye, andang ne iye pa'asekan Niyawa Sutsihin. ¹⁶ Duk ekka me' a'a Isra'el tabo'one balik si Tuhan Panuhutanden. ¹⁷ Si Yahiya anaknu inin, iye mapadehellu amban Panuhutanin. Pagbaya'an iye we' Niyawa Sutsihin kuwe' Nabi Iliyas masaley, duk balakatan iye kuwe' balakat Nabi Iliyasin masaley. Sabab panolo'nen, maghāp balik me' samahin duk me' anakden. Duk me' a'a mangga'i manuhut panganda'akan Tuhanin, sabab me' panolo'nen, pindahande du pikilanden duk bentel ne pamikilden. Ubus niya' ne me' a'a memes bang tekka Panuhutanin.”

¹⁸ Pa'in Jakariya si mala'ikatin, “Sa'ingge pakabugtu'ku inin? Bahi' ne ku duk andakun bahi' ne du isab.” ¹⁹ Nambung mala'ikatin, pa'inne, “**Jibra'il** ku inin. Aku inin luwal ku nengge si pana'anan Tuhanin. Dina'ak ku we' Tuhanin pitu missā si ka'u ngakahan ka'u aka-aka mahāp inin. ²⁰ **Payamanun be, pegge' ga' kahagadnu inakakun, nga'umew kew iyan duk ga'i kew makabissā samanta'an ga'i tuman pina'inku si ka'u inin. Saguwa' kēmon bakas inakaku si ka'uhin asal tuman du bang ta'abut ne waktunen.**”

²¹ Sābu miya'an, me' a'ahin magagad pu si Jakariya duk ulali' siye bang we'ey iye managha' tiggel la'i diyalem langgal. ²² Pag paguwa'ne, ga'i iye ta'u missā si siye hangkan kata'uhande we' niya' bakas takitene pabagala si iye la'i dem langgal. Ninyas-ninyas hadja iye si siye pegge' umew ne iye. ²³ Manjari pag jukup ne ellew pagimammen la'i si langgal mahadjehin, balik ne iye hap lahatne. ²⁴ Ga' du tiggel, betteng ne si Elisabet, andanen....²⁵ Pa'inne, “Asal hāp Tuhanin si aku. Inānan ne we' ne ka'iyā'anku si me' a'ahin pegge' tiya' ne ku sōng anakan.”

Takalete tu'u we' da'ak Tuhanin mala'ikat Jibra'il pī pu si Jakariya supaya iye ta'akahanne we' andanen Elisabet sōng nganak lella. Anakde inin manjari iyan nabi importante magmemes lān dehellu amban AlMasihin. Si tuggu kapitulu inin pa'in Kitabin:

(Lukas 1) ⁵⁷ Manjari, ta'abut ne ellew panganak Elisabetin duk nganak iye lella. ⁵⁸ Pag kale me' sawe'ne magtapit luma'in duk me' ka'usbahannen we' hāp te'ed hinangan Tuhanin si iye, magkēg isab siye matukan iye. ⁵⁹ Pag ta'abut ne nakanakin walum bahangi diyata' kāpan, patipun siye pangislam nakanakin duk arak ēnande nakanakin Jakariya, sa ēn samanen. ⁶⁰ Saguwa' pa'in sa'inen, “Da'a. Subey iye inēnan **Yahiya.**” ⁶¹ “We'ey?” pa'inde. “Ga' hati' niya' bisan dambuwa' me' ka'usbahannun magēn iyan.” ⁶² Manjari magsinyas siye si sama nakanakin bang ine kabaya'anne pangēn nakanakin. ⁶³ Ninyas isab Jakariya māku panulatan duk sinulatnen inin: “**Ēnnen Yahiya.**” ⁶⁴ Manjari magtawus ne Jakariya makabissā duk pinudji we' ne Tuhanin. ⁶⁵ Pa'asekan talew kēmon sawe'de magtapit luma'in duk bawag ma'umantag inin si me' kalahat-lahatan diyata' la'i si Yahudiya. ⁶⁶ Duk kēmon makakale inin, luwal pikil-pikilde duk pa'inde, “Ine ente' pangaganta' Tuhan nakanak miya'an?” Pegge' pasti' we' balakat Tuhanin la'i si nakanak miya'an.

⁶⁷ Manjari Jakariya, sama nakanakin, pinagbaya'an we' Niyawa Sutsihin duk pasampayne lapal Tuhanin, pa'inne, ⁶⁸ “Pudjite bi Tuhanin, iye Tuhan sinambahayang bangsate bi Isra'elin, pegge' ta'essebne du kite bi me' a'anen duk pinaluwas kite bi we' ne. ⁶⁹ Papatune si kite bi dambuwa' manimbulin, balakatan du iye duk tubu' dara'akan Sultan Da'ud ley. ⁷⁰ Asal nanggung Tuhanin awwalley duk pinalata' inin we' me' nabine masutsihin. ⁷¹ Nanggung Tuhanin we' asal paluwasne kite bi amban me' bantaten bi duk amban antanan me' mabunsi si kitehin bi. ⁷² Pa'inne we' ka'ase'anne me' kapapu'ante bi ley duk tumananne du janji'ne masutsihin, ⁷³ iye janji' sinapahanne si papu'ten bi Ibrahim. ⁷⁴ Ngajanji' hep iye we' kite bi me' tubu' Ibrahimin, paluwasne du amban antanan me' bantaten bi duk kite bi kapaghinang si Tuhan, ga' niya' makatalew kite bi, ⁷⁵ supaya tiggelante bi ma'ellumin kapaghinang kite bi si Tuhan, sutsi pagateyten, duk bentel hinanganten.”

⁷⁶ Manjari missā Jakariya si anaknen, pa'inne, “Ka'u Toto', inēnan du kew nabi Tuhan Tamanan Malangkewin. Pegge' padehellu du kew amban Panuhutanin manyap lān palabeyannen. ⁷⁷ Ka'u iye mangakahan me' a'anen supaya kata'uhande we' bang inampun ne duseden, timbul du siye. ⁷⁸ Pegge' Tuhanin ma'ase' te'ed duk hāp.

Papitune si kite bi danta' amban surga'in. ⁷⁹ *Sinag danta' inin si kēmon mapatenna' dem lindemin, si me' a'a matalew mamateyin, duk pandu'anne kite bi pī si lān tudju kasanyanganin.*”

Sa miya'an pinudji Tuhanin we' Jakariya pag ubus inanakan Yahiya pegge' kata'uhanne we' **tekka ne waktu panganak AlMasihin!** Yahiya inin, anak Jakariyahin, duma'in iye AlMasihin saguwa' iye dembuwa' mapadehellu amban AlMasihin supaya **mahalayakne we' tekka AlMasihin** duk we' memesne lānnen.

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Sege'-sege'te ka'am ngaluka haradiyubin para si lesson balik. Batsate iyan istori sabab dina'ak pitu we' Tuhanin mala'ikat Jibra'il pī si dembuwa' budjang ēnnen Mariyam, supaya akahanne iye lapal importante manamal. Ekka hāp duk importante si lesson balik. Da'a keyipatanun bi!.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā Jakariya inin:

“Pudjite bi Tuhanin!.... Papitune si kite bi dambuwa' manimbulin, balakatan du iye duk tubu' dara'akan Sultan Da'ud ley. Asal nanggup Tuhanin awwalley duk pinalata' inin we' me' nabine masutsihin.” (Lukas 1:68-70)

Wassalam

Lesson 61

Pina'al panganak AlMasihin

Lukas 1; Mateo 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' ennempū' lesson dehelluhin bakas magistadi kite bi amban dem Kitab Pagjanji'an Tagna'in, hātinin, Kitab Tawrat, Kitab Jabur duk Me' Sinulat we' Kanabihan sinduwehin. Si lesson dehellu amban inin nagna' ne kite bi magistadi amban dem Kitab **Pagjanji'an Ba'ahuhin**, hātinin Kitab Injil. Bissā *Injil* inin bissā Arab duk hātinin *Aka-aka Hāp*. To'o du lapal dem Kitab Injilin aka-aka hāp te'ed si kēmon makahagad si iyehin, pegge' akahanne kite bi we' **pinapitu si dunya we' Tuhanin Mabalakatan Manimbulin sa bakas pina'alne palabey amban me' nabine masaley**.

Dehellu amban magistadi kite bi amban diyalem Kitab Injil, hāp du bang ta'essebte bi **bang we'ey gara' Tuhanin mapitu Manimbulin** si me' manusiya'in. Ta'essebbi ke bang ine bakas ma'umantag ellew pag ga'i tinuhut we' Apu' Adam duk Sitti Hawa me' panganda'akan Tuhanin? Takitete dem Kitab Tawrat we' pegge' Apu' Adam ga'i nuhut panganda'akan Tuhanin tabo'o kēmon manusiya'in paluwas amban pagbaya'an Tuhanin pī dem pagbaya'an Nakura' Seyitanin. Sabab duse Apu' Adamin kēmon kite bi andang ne ga'i bentel kemuwe inanakan. Kuwe' pina'in dem eli'anin, pina'in, “bang kabang sapi'in asti'an anaknen”, sa miya'an du isab Apu' Adam duk me' tubu'nen. A'a dusehanin nganak a'a dusehan! Hinukum ne kite bi sabab duseten bi hangkan ga' niya' lānte bi mekebentel diten bi si pagmatahan Dembuwa' mangahukum kitehin bi!

Saguwa' pudjite Tuhanin, ga'i du tambus Kitabin pag ubus inakahan istori sabab duse Apu' Adamin! Bakas takitete bi ne we' bisan ellew pag duse Apu' Adam duk Sitti Hawahin, nagna' ne pinakita'u we' Tuhanin

gara'ne mahāpin we' papitune iyan si dunya dembuwa' Mangalekkatin, bu mangalekkat inin nimbul me' manusiya'in amban pagbaya'an Nakura' Seyitanin duk amban dusehin. Ellew malindem miya'an pag pa'asek dusehin si dunya, magmahalayak ne Tuhanin we' Mangalekkat masutsi inin inanakan *'we' dende.'* (Panagna'an 3:15; Galatiya 4:4) Mangalekkat inin AlMasi hep. Ga'i makajari we' AlMasi tege sama manusiya' dusehan, pegge' iye kurban ga' niya' salla'-salla'ne, bu'usanne laha'nen ganti' madusehanin. Subey hadja iye hāp duk sutsi kuwe' Tuhanin hāp duk sutsi. Hangkan sinulat we' Nabi Shi'ya (ellum iye me' pitu' hatu' tahun dehellu amban tekka AlMasihin), pa'inne: ***"Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan iye Immanu'el – ma'ana Immanu'elin, Tuhanin palamud si kite bi!"*** (Shi'ya 7:14; Mateo 1:23)

Na, balik ne kite bi si Kitab Injil supaya kitete bi bang **sa'ingge tumanan Tuhanin me' bakas pananggupne sabab Mangalekkat masutsihin,** inanakan we' budjang – dende ga' bakas magdembuwa' duk lella. Dem lesson dehelluhin bakas takalet ne we' mala'ikat Tuhanin, inēnan Jibra'il, pabagala si dembuwa' lella bangsa Yahudi inēnan Jakariya. Magaka mala'ikat Jibra'il pu Jakariya we' niya' du iyan anakne bu subey ēanne Yahiya, bu iye mangamemes lān para Mangalekkatin.

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil, jūd Lukas, kapitulu ka'issa' duk kitete la'i we' niya' dembuwa' mala'ikat dina'ak we' Tuhanin pī si dembuwa' budjang inēnan Mariyam. Pa'in Kitabin:

(Lukas 1) ²⁶ *Pag ennem bulan ne betteng Elisabetin [sa'i Yahiyahin], dina'ak we' Tuhanin mala'ikat Jibra'il hap pī si dembuwa' puweblo la'i si lahat Jalil inēnan Nasaret.* ²⁷ *Dina'ak iye pī si dembuwa' budjang ēnnen si Mariyam. Si Mariyam inin magtunang duk dembuwa' lella ēnnen si Yusup, tubu' Sultan Da'ud ley.* ²⁸ *Pag tekka mala'ikatin la'i si pala'ihan Mariyamin, pa'inne si dendehin, "Assalamu alaikum. Tapene' kew we' Tuhanin, Mariyam. Lu'u si ka'u Tuhanin."* ²⁹ *Pag kale Mariyam pina'in mala'ikatin, sasew te'ed dem pikilannen duk pinikil-pikil we' ne bang ine hāti pina'inne si iye miya'an.* ³⁰ *Manjari pa'in mala'ikatin si iye, "Da'a kew tinalew, Mariyam, pegge' kasulutan te'ed Tuhanin si ka'u.* ³¹ *Sōng betteng kew iyan duk nganak kew lella. Ēnanun iye si Isa.* ³² *Bangsahan te'ed iye iyan duk inēnan du iye Anak Tuhan Tamanan Malangkewin. Duk pamanjari Tuhanin du iye sultan kuwe' papu'nen Sultan Da'ud ley.* ³³ *Duk magsultan du iye si me' bangsa Isra'elin salama-lama. Ga' niya' tamanan pagsultanannen."* ³⁴ *Pa'in Mariyam si mala'ikatin, "Sa'ingge kajarine inin bu ga' pe niya' ellaku?"* ³⁵ *Nambung mala'ikatin, pa'inne, "Patekka du piyu si ka'u Niyawa Sutsihin duk kalandungan du kew we' balakat Tuhanin.*

Hangkan hep nakanak inanakannun sutsi duk inēnan iye Anak Tuhan.
³⁶ *Payamanun be isab usbanun Elisabet. Betteng iye kuwe'itu bisan ne iye bahi'. Dende pina'inde ga'i manganakin, kuwe'itu ennem bulan ne bettengnen.* ³⁷ *Pegge' bang si Tuhan ga' niya' hunit.* ³⁸ *Manjari pa'in Mariyam, "Dara'akan Tuhanin ku inin. Maghilla' ku si pina'innun."*
Ubus tahala' ne amban iye mala'ikatin.

Na, pedeheng ne kite bi dahu' matsa, duk missā dahu' sabab bang ine palabey pag paguwa' mala'ikat Jibra'il pu Mariyam. Mariyam inin dende bata' bu ellegne te'ed Lapal Tuhanin. Niya' ne tunangne ēnnen si Yusup, saguwa' ga' pe siye magdembuwa'. Kaduwangan siye, si Yusup duk Mariyam, tubu' Sultan Da'ud ley. Ta'essebba ke we' bakas pina'al we' me' nabihin we' AlMasihin duma'in hadja we' **inanakan iye we' budjang suga' pina'al isab we' dembuwa' iye me' tubu' Sultan Da'ud ley.**

Niya' pe isab subey tasabutbi sabab Mariyam supaya ga' niya' sala' pamikilbin. Inin ne: Mariyam tubu' Apu' Adam du isab. Kuwe' a'a kēmonin iye, inanakan andang ne dusehan. Nesessita du we' tasabutte inin, pegge' sinduwehin pahadjede Mariyam arak kuwe' Tuhanin, ngampun-ngampun si iye duk nambahayang si iye. Bang niya' ngahinangne sa miya'an, hinangde iye **tuhan-tuhan!** Bugtu' **pata'** Mariyam **pinahadje** pegge' iye dende tapene' we' Tuhanin manjari sa'i AlMasihin. Saguwa' kahāpan pinakitehan si iye we' Tuhanin **duma'in hātinen we' pata' iye sinambahayang**, pegge' pa'in Kitabin: "*Subey ka'am pasujud si Tuhan Panuhutanbin duk subey hadja iye dandangan sinambahayangbin!*" (Mateo 4:10)

Manjari, dem ayat bakas tabatsate ensini'in, takaleta we' mala'ikat Jibra'il pī nindew Mariyam supaya akahanne iye we' niat Tuhanin we' palabey amban iye inanakan Manimbul madusehanin. Magaka isab mala'ikat Jibra'il ēn nakanak sōng inanakannen. Pa'inne si iye, "*Ēnanun iye si Isa.*" Ēn si Isa inin, ēnnen dem Kur'an, si bissā Girik, iye bahasa si lahat Isra'el masa miya'an, helling ēnnen si 'Yesus', bu si bissā Hibrani hellingnen 'Yeshua' atawa 'Yoshua', bu ma'ana kēmon ēn inin **nimbul TUHANIN**. Saguwa' niya' pe ēn seddili tina'at we' mala'ikat Jibra'il pag missā iye sabab AlMasihin. Bakas takalebi ke? Ēnanne iye "**Anak Tuhan Taman Malangkewin.**" Kahāpan kite bi atawa ga'i, iye pina'in we' mala'ikat Jibra'ilin. Bakas tabatsate ne dem kalangan Nabi Da'ud dem Kitab Jabur we' AlMasihin inēnan we' Tuhanin *Anakne*. Bu kuwe'itu takaleta we' mala'ikat Jibra'il isab ēnanne AlMasihin "*Anak Tuhanin*".

Me' bagayku, kata'uhan kami we' ekka a'a bang takalede ēn "**Anak Tuhanin**", pa'inde, "Ga'i makajari! *Astagpirullah!* Bissā kupul iyan!" Niya' eli'an, pa'inne: "Da'a sampakun behe a'ahin bang ga'i pe kata'uhannu bang we'ey iye natihup." Arak du isab inin sa miya'an, da'a diyawa'anun

ēn “Anak Tuhanin” bang ga' pe kata'uhannu bang ine hātinen. Subey te'ed pihanu bang ine hāti *Anak Tuhanin!* Dem Kitab, AlMasihin inēnan *Anak Tuhanin* labi min dahatus duk duwempū'. Hangkan kami me' makahagad si Sinulat we' me' Kanabihanin ga'i kami makatawakkal masuwey we' AlMasihin inēnan we' Tuhanin **Anakne**. Saguwa' mabaya' kata'uhante bi bang **ine jānnen** hangkan si Isa inēnan we' Tuhanin **Anakne**.

Ka'issa', subey kata'uhante bang ine **duma'in hātinen. Duma'in hātinen we' maganda Tuhanin duk niya' anakne!** Sine-sine mikil sa miya'an, kupul pamikilnen tudju Tuhan! Tuhanin iye Malangkewin duk ga' niya' anakne kuwe' lellahin tege anak. Ga'i makajari! Subey te'ed pasti'te iyan dem pikilante. Ga' niya' taymte ellew inin magpahāti kēmon hāti ēn *Anak Tuhan*, saguwa' subey tasabutbi we' **duma'in hātinen we' maganda Tuhanin** ubus bu niya' anakne! Ara'-ara'ku ga'i du iyan hunit tasabut, pegge' upama si lahat sinduwehin bang a'ahin inanakan la'i, bang petekka pa'inde “anak lahat miya'an iye”, bu pasti' du we' ga'i du maganda lahatin duk tege anak. Inin du isab, bang a'ahin lumengngan hap lahat seddili, kaw pa'in me' a'ahin we' “anak Pilipinas” kew, saguwa' **duma'in hātinen we' Pilipinas samanun!** Hātinen hadja we' amban Pilipinas kew, iye lahatnu tagna'in.

Arak du isab sa miya'an Isa AlMasi. Inēnan iye we' Tuhanin Anakne **pegge' amban Tuhan iye.** AlMasihin amban surga'. Dehellu amban inanakan iye, la'i iye si Tuhan; bakas diyalem Tuhan iye. Iye “**Ruh Allah**”; *Niyawa Tuhanin*. “*Ruh Allah*” bissā Arab, hātinen Niyawa Tuhan; arak kuwe' bissā Hibrani “*Ruach*”. Duk inin gellal si Isahin dem Kur'an duk tewwa' bang sine te'ed iye. AlMasihin “**Kalimat**” du isab; *Lapalin* magtuhut duk Tuhanin kemuwe tagna'. “*Kalimat Allah*” bissā Arab bu hātinen *Lapal Tuhanin*: inin dembuwa' gellal pengurung pu AlMasihin dem Kitab Injil duk dem Kur'an. Iye pina'in dem Kitab in bang pa'inne:

“Ga' pe dunya inin pinapanjari asal andang ne Lapalin. Lapalin magdambuwa' duk Tuhanin duk Lapalin Tuhanin ne. Kemuwe awwalley Lapalin duk Tuhanin dambuwa' du. Kēmon-kēmonin pinapanjari we' Lapalin amban panganda'akan Tuhanin. Ga' niya' pinapanjari bisan ine tu'u dem alam inin bang duma'in amban Lapalin. Manjari, Lapalin palahil tu'u si dunya taga baran manusiya' duk patenna' diyaleman manusiya’.” (Yahiya 1:1-3,14)

Awe', AlMasihin **Lapal Tuhanin** pitu amban surga' duk inanakan iye manusiya'. Kata'uhante bi kēmon we' AlMasihin ga' niya' samane manusiya'. Na, bang ga' niya' samane manusiya', na, amban iye? Anak sine iye? Pakale ka'am balik si me' pina'in mala'ikat Jibra'il pu Mariyamin. Pa'inne, “**Patekka du piyu si ka'u Niyawa Sutsihin duk**

kalandungan du kew we' balakat Tuhanin. Hangkan hep nakanak inanakanun sutsi duk inēnan iye Anak Tuhan.” (Lukas 1:35)

Kaw niya' bakas takalenu a'ahin magpa'in, “Awe', to'o, kata'uhan kami we' si Isa ga' niya' samane manusiya', saguwa' ga'i du tantu importante we' inanakan iye we' budjangin. Mabaya' hadja Tuhanin magpakite balakatnen. Apu' Adam pinapanjari we' Tuhanin bu ga' niya' sa'ine atawa samane. Ubus iyan, papanjarine Sitti Hawa tege sama hadja, hātinen, hinangne iye amban payang bakas eddo'ne amban Apu' Adam. Ubus supaya pakitehanne balakatnen, magpapanjari Tuhanin lella amban dende hadja. Iye hadja jännen hangkan si Isa inanakan ga' niya' samane manusiya'.”

Me' bagayku kalasahanku, to'o du we' Tuhanin Mabalakatanin duk ga' niya' ga'i makajari si iye! Saguwa' subey kata'uhanbi we' sabab panganak si Isa we' budjangin, niya' jänne mas pesōng importante amban magpakite balakat Tuhanin! Da'a ka'am ngatu inakkalan! Niya' jänne importante manamal-namal hangkan si Isa inanakan we' budjang ibuhan tahun palabey amban pinapanjari Apu' Adam duk Sitti Hawa we' Tuhanin! Kata'uhanbi jännen? Magaka Kitabin jännen, pa'inne: “*Isa AlMasi bakas pitu si dunya supaya tatimbulne me' a'a dusehanin.*” (1 Timoteo 1:15) **Inanakan si Isa pitu si dunya supaya tatimbulne me' tubu' Apu' Adam, malepasin, madusehanin, makaleggeyin duk hinukum pinapateyin – hangkan ga'i makajari we' paguwa' iye amban a'a kaleggeyan duse!** Bakas takaleta ne metu'uhin we' iye dem gara' Tuhanin, we' AlMasihin subey manjari kurban mu'usan laha'nen pagbayed duse. Mangalekkatin subey ga' niya' dusene atawa salla'ne supaya iye manjari **kurban ga' niya' salla'ne** kuwe' bili-bili hāp duk ga' niya' salla'ne pagkurban kahaba' tahun si bulan sambahayang hadji' (Id al-Adha).

Pikilun bi inin! Bang a'ahin, hadje manamal utangnen, makajari ke bayedanne utang sawe'nen? Ga'i! Luwal a'a mangga' niya' utangnen makajari mayedan utang sawe'nen. Arak du isab sa miya'an AlMasihin, subey iye a'a ga' niya' dusene supaya tapuwasanne duse tubu' Apu' Adamin. Mabaya' Tuhanin we' tasabutte we' AlMasihin duk me' tubu' Apu' Adamin magseddili manamal. Kite bi kēmon anak **Apu' Adamin**, saguwa' si Isa **Anak Tuhanin!** Kite bi me' anak Apu' Adamin **lemmi' kuwe' bulak** sabab duseten bi. Saguwa' si Isa **kuwe' ulan duwa'i iye amban diyata' langit.** Limpiyu iye duk sutsi kuwe' Tuhanin sutsi. Hangkan ga'i iya' Tuhanin ngēnan iye **Anakne!** Na, me' bagayku, karayaw pesōng pasti' si ka'am duk pesōng tasabutbi bang we'ey Isa AlMasi inanakan we' budjang duk **bang ine hāti ēn “Anak Tuhanin” duk bang ine duma'in hātinen.**

Manjari, tambuste ne lesson ellew inin matsa amban dem Kitab Injil jūd Mateo sabab panganak pu AlMasihin. Inday bang piyem bulan ne

betteng Mariyamin we' balakat Niyawa Tuhanin, dina'ak pī we' Tuhanin dembuwa' mala'ikat pu si Yusup, iye tunang Mariyamin. Pa'in Kitabin:

(Mateo 1) ¹⁸ *Manjari sa inin panganak pu si Isa AlMasihin. Sa'inen Mariyam, taga tunang inēnan si Yusup. Ga' pe siye takawin betteng Mariyam we' balakat Niyawa Tuhanin.* ¹⁹ *Tunangnen, si Yusup, bentel hinangannen. Hangkan pag kata'uhanne we' betteng Mariyam, ga'i iye baya' we' iya' Mariyam. Hangkan tapikilne magbutas ne hadja siye saguwa' ga'i pinabawag.* ²⁰ *Sasangne mamikil-mikil inin, paguwa' pu si Yusup mala'ikat Tuhanin pataginep si iye. Pa'in mala'ikatin, “O Yusup, tubu' Sultan Da'ud, da'a kew magalang-alang ngawinan Mariyam, pegge' pu'unne betteng, we' balakat Niyawa Tuhanin.* ²¹ *Nganak iye iyan lella duk ēnanun iye si Isa, pegge' iye manimbul me' bangsanen amban me' duseden.”* ²² *Na, kēmon inin pinalabey supaya tuman bakas pina'in Tuhan pu si Nabi Shi'ya awwalley, pa'inne,* ²³ *“Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan du iye Immanu'el.” Ma'ana Immanu'elin – Tuhanin palamud si kite bi.* ²⁴ *Pag ngāpe si Yusup, tinuhut we' ne panganda'akan mala'ikatin. Kinawinan we' ne Mariyam.* ²⁵ *Saguwa' ga' siye magulid samanta'an ga' pe ubus nganak Mariyam. Pag nganak ne Mariyam, lella anaknen duk inēnan iye we' si Yusup si Isa.*

Padeheng ne kite bi kuwe'itu. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson balik pala'us du kite bi matsa amban dem Kitab Injil istori sabab panganak si Isa AlMasihin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'essebba me' bissā mala'ikat pu si Yusupin sabab AlMasihin:

“Ēnanun iye si Isa, pegge' iye manimbul me' bangsanen amban me' duseden!” (Mateo 1:21)

Wassalam

Lesson 62

Inanakan ne AlMasihin

Lukas 2; Mateo 2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin, diyalem pagistadite amban dem Kitab Injilin takitete, we' dina'ak we' Tuhanin mala'ikatnen Jibra'il hap pī hap lahat Isra'el, hap puweblo Nasaret si dembuwa' dende inēnan Mariyam. Pabagala mala'ikatin si budjang iyan duk akahanne iye, we' sōng betteng iye we' balakat Niyawa Tuhanin. Akahanne iye we' nganak iye lella duk subey iye ēnanne si *Isa*. Hāti si *Isa*, **nimbul Tuhanin**. Bakas takitete ne we' tekka ne waktu luwal inagadan we' me' a'a manuhut Tuhanin! **Manimbul inin**, iye pananggung Tuhanin ellew pagduse disi Apu' Adam duk Sitti Hawahin, **la'i ne dem betteng budjangin** bu sōng palahil ne si dunya.

Lesson ellew inin inēnan “**Inanakan ne AlMasihin!**” Missā ne kite bi dahu' sabab lahat masa panganak pu si *Isa AlMasihin* mangkin kite bi matsa amban dem Kitab Injil bang sa'ingge panganak iyehin. Masa miya'an sultan bangsa Romahin inēnan Caesar Agustus (hātinin ‘Sultan Agustus’) ekka lahat pagbaya'anne duk magbaya' isab iye si lahat me' Yahudihin. Saguwa' bisan ga'i kata'uhande Tuhan te'edin, me' magbaya' mala'i si Romahin ga'i makajari alalde palanu Tuhanin we' papitune Manimbulin si dunya. Iye mato'ohin, ginuna me' bangsa Romahin we' Tuhanin numanan me' pina'al we' me' nabihin.

Ta'essebba ke bang ine pina'al we' Nabi Mika me' pitu' hatas tahun dehellu amban inanakan AlMasihin? Pina'al we' Nabi Mika we' AlMasihin subey inanakan si puweblo **Betlehem**, iye puweblo pamilya Sultan Da'ud masaley. Saguwa' Mariyam, dende sōng manganakan si Isahin, ga' patenna' si Betlehem suga' si **Nasaret**, dembuwa' puweblo tala amban Betlehem, me' da hatas duk limempū kilometro talahannen. Na, sa'ingge makajari we' AlMasihin inanakan si lahat Betlehem?

Na, me' bagayku, kata'uhanbi du we' ga' niya' hunit si Tuhan! Iye te'ed Tuhanin duk iye manganda'akin si kēmon mapalabey si dunyahin. Kata'uhanne ne andang bang ine sōng mapalabeyin. Ellew inin batsate we' niya' dembuwa' uldin sultan bangsa Romahin pag sōng tapit ne waktu panganak Mariyamin. Pa'in uldin inin: “Kēmon lella duk dende subey pī magpalista si puweblo kapapu'anden duk mabayed sukey si gubelnohin!” Hātinin we' duwangan siye, Mariyam duk si Yusup, subey pī hap Betlehem, puweblo sultan Da'ud, pegge' tubu' Sultan Da'ud isab siye. Na, kuwe'itu matsa ne isab kite bi amban dem Kitab Injil sinulat we' si Lukas, kapitulu duwe duk pakale kite bi bang sa'ingge inanakan Isa AlMasi la'i si **Betlehem**, sa pananggup Tuhanin masaley.

Sinulat dem Kitabin, pa'inne:

(Lukas 2) ¹ *Masa i', si Agustus Sultan Nakura' si bangsa Romahin. Manjari ngurung uldin iye we' subey magpalista kēmon a'a dem me' kalahat-lahatan si antanannen....*³ *Hangkan kēmon a'ahin balik pī si lahat kapapu'anden magpalista.* ⁴ *Si Yusup lumengngan amban puweblo Nasaret la'i si lahat Jalil pataked hap pī si lahat Yahudiya, si puweblo Betlehem, iye lahat panganakan Sultan Da'ud ley. Pī iye magpalista la'i pegge' tubu' si Da'ud iye.* ⁵ *Magtuhut iye duk Mariyam tunangnen pī magpalista. Si Mariyam betteng.* ⁶ *Manjari, baytude la'i si Betlehem, ta'abut nganak Mariyam.* ⁷ *Inanakan we' ne anakne panganayenin, lella. Pinutus we' ne nakanakin dem olos duk pinabāk we' ne dem kahun pagpakanan hayep dem kamalig pegge' ga' niya' lānde dem luma' paghegpa'-hegpa'anin.*

Padeheng dahu' kite bi. Takalebi ke bang sa'ingge parasahannen pag inanakan AlMasihin? Inanakan AlMasihin a'a miskin, diyawa' te'ed paga'anen. Inanakan iye dem kamalig pegge' penno' luma' paghegpa'-hegpa'an si Betlehemin. Iye Manimbul duk Hukum dunya si pesōnganin, inanakan dem kamalig! Kaw tapikil me' sinduwehin: “Ga'i makajari! Bang si Isa Manimbul dunyahin duk iye Mangantan kēmon-kēmonin duk Mangahukum kēmon manusiya'in, we'ey iye ga' inanakan dem astana' liput we' alata' supaya kata'uhan kēmon a'a we' iye Sultan me' sultanin duk Panuhutan me' panuhutanin?”

Me' bagayku, subey te'ed ta'essebte bi inin: **me' pikilan Tuhanin seddili amban pikilan manusiya'**, duk bangsahan Tuhanin seddili amban bangsahan si dunya inin. Bugtu', panganak pu si Isahin magtuhut duk tanda' balakat duk sahaya te'ed, saguwa' me' a'a ma'ekkahin ga' takilaleda pegge' seddili manamal **bangsahan Tuhanin duk bangsahan si dunya.**

Upama, kaw ka'am bakas ngite a'a dayahan patenna' si luma' hadje duk hāp. Magsemmek mahalga' siye duk parasahanden hāp hadja, kaw niya' dara'akande nuhut kēmon kinabaya'anden. Sa miya'an a'a bangsahan

si dunyahin. Saguwa' **bangsahan Tuhanin** seddili amban **bangsahan si dunya inin**. Iye jännnen hangkan AlMasihin – iye mapitu amban harapan Tuhanin – duma'in iye inanakan dem parasahan hāp. Duma'in iye kuwe' me' a'a dayahan ma'ekkahin, ga'i tasabutde bang sa'ingge katiksa'an duk kahunitan me' a'a mamiskinin. Duma'in. Iye miya'an pinapitu we' Tuhanin supaya tatimbulne me' manusiya'in amban balakat Nakura' Seyitanin duk balakat dusehin; inanakan iye kuwe' a'a miskin, bisan dem kamalig! Hangkan ga' niya' tapagpa'in we' pitu AlMasihin nimbul me' madayahanin hadja, atawa we' ga'i tasabutne lessa mamiskinin. Mabaya' Tuhanin we' kēmon a'ahin tasabutde du we' Mangalekkatin pinapitu we' ne si dunya supaya timbulne **kēmon** makahagad si iyehin – bahi' duk bata', lella duk dende, dayahan duk miskin, banyaga' duk duma'in banyaga'. Hangkan sinulat dem Kitabin: *“Kata'uhanbi du bang sa'ingge hadje lasa duk ase' Panuhutanten bi Isa AlMasi si kitehin bi. Hawal ase'ne si ka'amin, bisan iye dayahan la'i si surga', magpamiskin iye pegge' maglilla' iye manjari manusiya' supaya ka'am ngandayahan sabab iye.”* (2 Korinto 8:9) AlMasihin hadja dendangan, ga' niya' seddili, iye **mamene' dinen** we' subey iye inanakan. Duk pene'ne pe, inanakan iye a'a miskin! {Inin du isab: kaw niya' pe jän seddili hangkan si Isa inanakan dem kamalig. Kaw isab subey tasabutte bi we' iye “Bili-bili Tuhanin.” Me' bili-bilihin inanakan dem kamalig. Ta'ayate namba sabab gellal “Bili-bili Tuhanin” para pu si Isa si lesson 64.}

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi si istori sabab panganak AlMasihin duk batsate bi ne mahāp manamalin. Sangem miya'an panganak pu si Isa dem kamaligin, dina'ak we' Tuhanin me' mala'ikatnen pi si me' pastul sinduwe mangipat hayepden la'i si kapaslangan paliput si Betlehem. Pakale ka'am bang sa'ingge siye inakahan we' Tuhanin aka-aka hāp sabab panganak AlMasihin.

Sinulat dem Kitabin:

(Lukas 2) ⁸ *Na, sangem miya'an, niya' me' pastul bili-bili si lahat miya'an magjaga manteyan me' panenan bili-biliden dem kabalilihan si kahayanan.* ⁹ *Bessuwang niya' dembuwa' mala'ikat Tuhanin pabagala si siye duk sahaya Tuhanin ninag paliput si siye hangkan kadahitan te'ed siye.* ¹⁰ *Saguwa' pa'in mala'ikatin, “Da'a ka'am tinalaw, pegge' pitu ku ngakahan ka'am aka-aka hāp makakēg me' a'ahin kēmon.* ¹¹ *La'i si Betlehem, puweblo Sultan Da'ud awwalley, inanakan ne ellew inin Manimbul ka'amin. Iye AlMasi, Panuhutanin.* ¹² *Duk iye inin indanin we' bernal aka-aka inin: kasuwa'bi du nakanakin pinutus dem olos duk pinabāk dem kahun pagpakanan hayep.”*

¹³ *Manjari niya' magtawus takitede si bihing mala'ikatin banes te'ed mala'ikat amban surga'. Pinudji we' de Tuhanin, pa'inde* ¹⁴ *“Pata”*

Tuhanin pinudji si surga', duk si dunya karayaw sanyang me' a'a makasulut iyehin!"

¹⁵ *Ubus tahala' ne me' mala'ikatin balik pī si surga'. Pag tumahala' ne siye, pa'in me' pastul bili-bilihin, "Sūng kite bi pī si Betlehem. Payamante bi bakas pinaginta'u we' Tuhan si kite inin."* ¹⁶ *Manjari magdayi'-dayi' siye pī duk takasuwa' we' de si Mariyam duk si Yusup, duk nakanakin la'i pinabāk dem kahun pagpakanan hayep. Pag kitede nakanakin, magaka-aka siye sabab bakas inaka mala'ikat si siyehin pasal nakanak miya'an....* ²⁰ ***Manjari balik ne me' pastulin pī si me' hayepden. Pinudji duk sinanglitan we' de Tuhanin sabab me' bakas takaleden duk takiteden, pegge' kēmon bakas inaka mala'ikat si siyehin to'o te'ed. Amin.***

Sine tagna' pinakita'u we' Tuhanin me' aka-aka hāp sabab panganak AlMasihin? Pakita'une ke aka-aka hāp inin si sultan bangsa Roma, atawa si me' a'a dayahan, atawa si me' nakura' āgama? Duma'in. Inakahan dehellu we' Tuhanin aka-aka hāp sabab panganak AlMasihin si a'a miskin; si pastul diyawa' paga'aden mangagad we' pitu Manimbulin. Sinna te'ed me' pastulin mayaman nakanak diki' inin, si Isa! Inurungan siye sukud hāp manamal! **Takitede ne iye bakas pina'al we' kēmon me' nabihin: AlMasihin, Manimbul dunyahin, Lapal Tuhan Mangga' niya' Tamanannen la'i ne si nakanak behu inanakan miya'an!**

Payamante ne dem Kitab bang ine palabey pag ubus ne inanakan si Isa me' den tahun. Ensini' takaleta ne bang sa'ingge me' **a'a miskinin** inakahan we' Tuhanin palabey amban me' **mala'ikat** mapabagalahin sabab panganak pu si Isahin. Kuwe'itu takaleta bi bang sa'ingge inakahan we' Tuhanin me' **a'a lalem kata'uden** sabab panganak pu AlMasihin palabey amban **pote'an** hadje duk hāp paguwa' diyata' langit. Pakale ka'am si me' sinulat dem Kitab Injil we' Mateo, kapitulu duwe.

Sinulat dem Kitabin:

(Mateo 2) ¹ *Inanakan si Isa si puweblo Betlehem si lahat Yahudiya masa si Herod sultanin. Ga' tiggel, niya' me' a'a tekka pī si puweblo Awrusalam amban lahat silangan. Me' a'a inin inadji'an we' de me' pote'anin.* ² *Pag tekkade la'i magtilew siye, pa'inde, "Ingge nakanak ba'ahu inanakanin, iye ujud manjari sultan me' Yahudihin? Pegge' niya' takite kami pote'an paguwa' la'i si silangan duk pote'an miya'an tanda' we' inanakan ne iye duk pitu kami mudji iye."*

³ *Pag takale we' Sultan Herod inin, sasew te'ed pikilannen duk sampay kēmon a'a si Awrusalamin sasew du isab.* ⁴ *Dina'ak we' sultanin magtipun kēmon me' nakura' imamin duk me' guru si sara' āgamahin. Manjari tinilew siye we' ne, pa'inne, "Antag lahat*

panganakan pu AlMasihin?”⁵ Pa'inde, “Si puweblo Betlehem la'i si Yahudiya, **pegge' bakas tasulat we' Nabi Mika dem Kitab sa inin,** ⁶ ‘O me' a'a Betlehem lu'u si lahat Yahudiya, bisan diki' lahatbin ga'i du ka'am diniyawa'an si matahan me' nakura' Yahudihin, pegge' billu'u paluwas du dembuwa' nakura' mangantan me' a'akun bangsa Isra'elin’”.⁷ Pag takale si Herod inin, pinasan we' ne dina'ak pi me' lella amban silangan miya'an, bu bino'o siye we' ne magbissā, siye-siye hadja. Tinilew siye we' ne bang sumiyan pangitede paguwa' pote'anin. Inakahan iye we' de.⁸ Manjari dina'ak ne siye hap Betlehem we' si Herod, pa'inne, “Pi ka'am, pihahun bi te'ed nakanakin. Bang takasuwa'bi ne nakanakin, akahanun bi ku duk ku isab tapi mudji iye.” (Saguwa' magpalanu Sultan Herod dem ateyne we' papateyne nakanakin, pegge' ga'i iye mabaya' we' niya' magsultan seddili amban iye!)

⁹⁻¹⁰ Manjari, pag ubus sultanin missā, lumengngan ne me' a'a amban silangan miya'an. Sābude maglengnganin, takitede balik pote'an bakas takitede si lahat silanganin. Pag kitede pote'anin sinna te'ed siye manamal. Patuhut siye si pote'anin, ubus bu pahali pote'anin si atag pala'ihan nakanakin.¹¹ Ubus padiyalem siye si luma' miya'an duk takitede nakanakin duk sa'inen Mariyam. Pasudjud siye duk pinudji we' de nakanakin. Lukade pangisihanden duk urungande iye bulawan, kamanyan duk isellan bengngi inēnan mira.¹² Ubus inin inakahan siye we' Tuhanin diyalem taginepde, ga'i siye dina'ak balik pi pu si Herod. Manjari mole' siye, nuhut lān seddili.

Na, inin istori sabab panganak pu AlMasihin. Ine makajari pa'inte sabab kēmon bakas takaleta ellew inin? Bugtu' dembuwa' inin makajari tapa'inte, we' panganak pu si Isa AlMasihin **ga' niya' sali'ne** si kēmon dunya! Bang tapikilte kēmon nabihin duk sultanin duk a'a sinduwe dem dunyahin, ga' niya' bakas inanakan kuwe' si Isahin!

- Bakas takitete ellew inin we' AlMasihin inanakan we' **budjang, sabab balakat Tuhanin, sa bakas pina'al we' me' nabi Tuhanin.**
- Takaleta we' inanakan si Isa si puweblo **Betlehem**, sa bakas pina'al we' Nabi Mika me' pitu' hatas tahun dehellu amban inanakan si Isa.
- Takaleta isab we' **dina'ak pi mala'ikatnen we' Tuhanin duk sahayane amban surga'** si me' pastulin supaya akahanne siye aka-aka hāp, pa'inne, “Pitu ku ngakahan ka'am aka-aka hāp makakēg me' a'ahin kēmon. La'i si Betlehem, puweblo Sultan Da'ud awwalley, inanakan ne ellew inin Manimbul ka'amin. Iye AlMasi, Panuhutanin.”

- Ubus takaleta we' **banes me' mala'ikatin pabagala duk mala'ikat tagna'in, mudji Tuhanin** duk pa'inde, *“Pata' Tuhanin pinudji si surga', duk si dunya karayaw sanyang me' a'a makasulut iyehin!”*
- Bakas takaleta isab we' **pinabettad we' Tuhanin dembuwa' pote'an hadje diyata' langit** supaya pakita'une si me' a'a lalem kata'uden si lahat tala, we' AlMasihin, Sultan me' sultanin, Manimbul madusehanin inanakan ne.

Me' bagayku, ine makajari pa'inte sabab kēmon inin? Pa'inte inin: Ga' niya' a'a inanakan si dunya kuwe' lella inin. Tinggal du panganak pu si Isahin. Bang sabab panganak pu **si Isahin ga' niya' sali'ne!** Ga'i iye makajari pagsali'te duk a'a seddili. Si Isa pesōng amban nabi. **Iye bakas pina'al we' kēmon me' nabihin. Iye AlMasihin amban surga'!**

Me' bagayku, bang si Isa dembuwa' hadja me' nabi, **we'ey kēmon me' nabi Tuhanin magpa'al we' pitu iye dehellu amban panganak iyehin? Ine jānnen hangkan me' mala'ikatin duwa'i amban surga' magkēg-kēg** sabab panganak iyehin? Bang si Isa dembuwa' hadja nabi kuwe' me' sinduwehin, **we'ey pabettad Tuhanin pote'an hadje diyata' langit** supaya pasaplagne panganak iyehin? Duk **ine jānnen hangkan** iye inanakan we' budjang? **Karayaw mikil-mikil ka'am te'ed sabab me' panilew importante inin.**

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, takaleta bi bang sa'ingge Isa AlMasi nagna' maghinang hinangannen tu'u si dunya....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab lapal mala'ikat si me' pastulin, pa'inne:

“Da'a ka'am tinalew, pegge' pitu ku ngakahan ka'am aka-aka hāp makakēg me' a'ahin kēmon. La'i si Betlehem, puweblo Sultan Da'ud awwalley, inanakan ne ellew inin Manimbul ka'amin. Iye AlMasi, Panuhutanin!” (Lukas 2:10,11)

Wassalam

Lesson 63

Anak Masutshin

Lukas 2; Mateo 3,4

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin amban dem Kitab Injil takaletē istori sabab panganak pu AlMasihin. **Ga' niya' bakas inanakan kuwe' si Isahin.** Inanakan iye we' budjang, sabab balakat Tuhanin, si puweblo Betlehem asal sa bakas pina'alın. Sangem panganak si Isa miya'an, dina'ak we' Tuhanin mala'ikat sahaya banes manamal pī si me' pastul mangipat hayepde sangem miya'an la'i si kapaslangan paliput si Betlehemın. Dembuwa' me' mala'ikatin missā si me' pastulin, pa'inne, “*Pitu ku ngakahan ka'am aka-aka hāp makakēg me' a'ahin kēmon. La'i si Betlehem, puweblo Sultan Da'ud awwalley, inanakan ne ellew inin Manimbul ka'amin. Iye AlMasi, Panuhutanin.*” (Lukas 2:10,11)

Ellew inin magistadi kite bi **bang sa'ingge si Isa si kadiki'nen pe duk kabahi'nen ne.** Tabatsate dem Kitab Injil we' pag ubus inanakan si Isa, niya' pe anak si Yusup duk Mariyam seddili, ampat lella duk niya' isab dende. Kasuligan si Isahin duk me' salinen magdembuwa' luma' siye la'i si puweblo Nasaret si probinsiya Jalil. Kata'uhanbi ne we' si Yusup duma'in sama si Isa te'ed, saguwa' si pikilan me' a'ahin anak si Yusup iye. Pegge' si Yusup kapentero, magkapentero isab si Isa pala'ine si luma' matetto'anen. Hangkan tagam du isab si Isa lubagan. Pa'in Kitabın: “*Pasōng panulig si Isahin duk pasōng isab kata'unen. Pasōng isab kasulutan Tuhanin duk me' a'ahin si iye.*” (Lukas 2:52)

Si Isa sali' du duk me' mākanak sinduwehin, mangan duk tuli, magdagey duk magistadi. Saguwa' niya' isab paseddilihanne amban me' mākanak sinduwehin. Kata'uhannu ke bang ine? Inin du: **Bang si Isa ga'i iye magduse!** Ga' niya' bissāne dusta'. (1 Petros 2:22) Ga'i iye subey magpa'in, “Ampunun ku” bisan pu sine, pegge' ga' iye magduse pu

sine-sine, pegge' **ga' niya' gamut duse** diyalemne! Pangaddatannen sutsi hadja. Ga' niya' la'at diyalemne. Kēmon hinangannen kasulitan hadja Tuhanin. **Niya' baranne kuwe' kitehin bi, saguwa' ga' niya' disaline la'at kuwe' kitehin bi!** Iye hātinen bang sinulat dem Kitab sabab si Isa, pa'inne: *“Niya' Imam Nakura'te bangsahan manamal, duk Imam Nakura'te inin ma'ase' si kite bi pegge' kata'uhanne me' kalammahanten bi, sabab bakas iye manusiya' kuwe' kitehin bi. Talabeyne me' bayu'-bayu'an sassat amban nakura' seyitanin kuwe' kitehin bi du isab saguwa' ga' iye tabo'o magduse.”* (Hibrani 4:14,15)

Pag tellumpū' tahun ne umul si Isahin ta'abut ne **waktu paghinangne me' hinangan** Manimbul dunyahin. Dembuwa' ellew ma'id ne iye tahala' amban Nasaret, duk pī iye tudju bohe' Jordan la'i si pala'ihan Nabi Yahiya magmahalayakin duk magpandi-pandi me' a'ahin dem bohe'.

Ta'essebba ke Nabi Yahiya inin? Inanakan iye ennem bulan dehellu amban si Isa. Nabi Yahiya inin, iye hep nabi pina'al pinapī we' Tuhanin supaya memesne me' atey a'ahin, supaya siye magsusun duk lebbahande duseden duk teyima'de AlMasi dina'ak mapī we' Tuhanin. Pakale ka'am si me' pina'in sabab Nabi Yahiya inin dem Kitab Injil duk bang sa'ingge memesne lān para pu AlMasihin.

Sinulat dem Kitab Injil sinulat we' Mateo, kapitulu tellu, pa'inne:

(Mateo 3) ¹ *Manjari, masa miya'an tekka Yahiya magpandi-pandi a'ahin si lahat makagindew-gindew si Yahudiya. Ekka a'a hap pī si iye duk magmahalayak iye, pa'inne,* ² **“Pagsusunanun bi dusebin duk lebbahanun bi ne, pegge' sōng pitu Tuhanin magbaya' si kite bi.”**

³ *Bakas inaka we' Nabi Shi'ya sabab Yahiya inin, pa'inne: “Niya' a'a maglingan dem lahat makagindew-gindew. Iye inin pina'inne: ‘Sōng tekka ne Panuhutanin. Palanu'un bi lān palabeyannen. Pabentelun bi lān tinuhutnen.’”* ⁴ *Semmek Yahiyahin bulu unta' tinennun duk kanditnen kuwit sapi'. Kinakannen me' dulu duk bohe' buwani.*

⁵ *Hap pī si iye me' a'ahin amban Awrusalam duk amban tibu'ukan lahat Yahudiya duk amban me' kalahatan si bihing bohe' Jordan.*

⁶ *Magbennal siye si me' duseden duk pinandi siye we' Yahiya dem bohe' Jordan.*

Na, padeheng ne dahu' kite bi tu'u duk mikil-mikil sabab me' bakas tabatsaten. Takalebi ke lapal Nabi Yahiyahin? Pa'inne: *“Pagsusunanun bi dusebin! Lebbahanun bi me' hinanganbi mala'atin duk magmemes ka'am supaya ka'am magkasuwa' duk AlMasihin, iye bakas mapitu si ka'am amban surga'in!”* Kēmon me' magbennal sabab duseden si harapan Tuhanin, pinandi we' Nabi Yahiya dem bohe' Jordan. Hangkan Nabi Yahiya inin bantu we' iye *Yahiya magpandi-pandihin*. Bang a'ahin pinandi dem bohe', duma'in hātinen we' puwas ne duseden. Tanda' hadja iyan

we' magsusun siye sabab duseden duk memes ne siye neyima' AlMasihin we' iye Manimbul siyehin.

Me' sinduwe manuhut Nabi Yahiyahin supaya siye pinandi, saku si duwe grupu Yahudi inēnan *Sadduseo* duk *Pariseo*. Me' **Sadduseohin** me' Yahudi dayahan duk pinakale siye we' gubelno bangsa Romahin. Saguwa' ga' tantu bēbbegande me' Sulat Kanabihanin. Me' **Pariseohin** me' pandey si āgama duk basag siye ngampun-ngampun duk muwase, magsarakka duk magjakat. Saguwa' pagāgamaden ga' niya' baline, pegge' suleyande diden mabentel si matahan Tuhanin sabab di hinanganden. Duk pagsewusagetde isab Lapal Tuhan mato'ohin duk di addatden. Hangkan hep pagāgamaden kuwe' magpakite hadja si me' a'a duk udji'de kēmon mangga'i pasakup si gurupuden. Hātinen, me' Pariseohin duk Sadduseohin pahadjede Tuhanin duk **behede** saguwa' **ateyden** tala amban iye.

Manjari, pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk pakale kite bi we' pineges we' Nabi Yahiya me' pandey āgamahin pegge' magmā-mā hadja siye. Sinulat dem Kitabin, pa'inne:

(Mateo 3) ⁷ *Niya' isab me' Pariseo duk me' Sadduseo hap pī, me' nakura' āgama siye. Pag kite Yahiya ekka Pariseo duk me' Sadduseo pī makipandi si iye, pa'inne, “Ka'am iyan, addatbin kuwe' addat sawe pangakkal. Kannalbi hatu we' ga'i ka'am tewwa' mulka' Tuhan sōng matekkahin bang ka'am pinandi.* ⁸ *Hinangun bi hinangan mahāpin duk takite we' tayikutanbi ne dusebin.* ⁹ *Da'a ka'am ngandel we' ga'i ka'am legga Tuhanin sewukat ne ka'am tubu' Apu' Ibrahim. Akahante ka'am, bisan me' batu inin tahnang Tuhanin du me' tubu' Apu' Ibrahim.* ¹⁰ *Kuwe' dalil kayu ka'am sōng tinebbengan si gamutne. Kēmon kayu mangga'i magbuwa' mahāpin tinebbengan duk ilakasan dem ebbut ineggas.* ¹¹ *Pinandi ka'am we' ku duk bohe' duk takite we' magsusun ne ka'am duk lebbahanbi dusebin. Saguwa' niya' paturul pitu si aku, balakatan pe iye amban aku. Ga'i ku bisan pata' mo'o tehomp'a'nen. Iye inin seddili pamandine ka'amin. Niya' ka'am papihanne Niyawa Sutsihin duk sinduwehin pandine duk ebbut.* ¹² *Pagpa'ilne me' a'a mahāpin duk me' a'a mala'atin. Kuwe' iye dalil a'a magpalid paley, pagpa'ilne linggasin duk apahin. Me' linggasin enna'ne pinadem lukung saguwa' apahin eggasne dem ebbut ga' niya' kapalemne.”*

¹³ *Manjari lumengngan si Isa amban lahat Jalil hap bohe' Jordan, duk makipandi iye pu si Yahiya.* ¹⁴ *Saguwa' ga'i mabaya' si Yahiya, pa'inne, “We'ey kew pitu makipandi si aku? Subey ka'u mamandi akuhin.”* ¹⁵ *Saguwa' nambung si Isa, pa'inne, “Pihun ne, pandihun ne ku kuwe'itu pegge' subey te'ed tuhutte kēmon panganda'akan Tuhanin.”* *Ubus sinulut ne si Isa we' Yahiya.*

Ubus pinandi Panuhutanin si Isa we' Nabi Yahiya dem bohe' Jordan. Kaw niya' nilew, pina'in, "We'ey si Isa makipandi pu Nabi Yahiya bu ga' du niya' dusene?" To'o, Panuhutanin si Isa ga'i nesessita magsusun sabab ine-ine, pegge' ga' iye bakas magduse. Na, ine jānnen hangkan si Isa pī pu Nabi Yahiya supaya iye pandine kuwe' pamandine me' madusehanin? Ine bakas pa'in si Isa sabab inin? Pa'in si Isa pu Nabi Yahiya, "*Pihun ne, pandihun ne ku kuwe'itu pegge' subey te'ed tuhutte kēmon panganda'akan Tuhanin.*" Sabab pamandi si Isahin, urunganne kite bi pangalekkatante bi, bu pakitehanne isab si kite bi we' pitu iye manjari kuwe' kitehin bi duk matey iye para si kite bi.

Si tuggu kapitulu tellu pa'in Kitabin:

(Mateo 3) ¹⁶ *Pag ubus si Isa pinandi paguwa' iye amban dem bohe'. Manjari paluka langitin duk takitene Niyawa Tuhanin kuwe' bantuk assang duwa'i amban surga' duk padapu' si iye.* ¹⁷ *Niya' isab suwala amban surga' missā, pa'inne, "Inin Anakku kalasahanku. Asal kasulutan ku te'ed si iye."*

Me' bagayku, suwala sine takale amban diyata' langitin? Suwala Tuhanin! Ine pa'in Tuhanin? Pa'in Tuhanin sabab si Isa, "*Inin Anakku kalasahanku. Asal kasulutan ku te'ed si iye.*" Bakas tabatsate bi ne dem Kitab we' Nabi Da'ud duk mala'ikat Jibra'il, ēnande AlMasihin "*Anak Tuhan*". Kuwe'itu takaleta we' Tuhanin dihananne ēnanne si Isa, "*Anakku kalasahanku!*" We'ey ēnan Tuhanin si Isa Anakne? Bakas takaleta bi ne we' si Isa inēnan *Anak Tuhanin* pegge' deretso iye amban surga'. Bang si Isa, ga' niya' samane manusiya'. Pinapī we' Tuhanin Lapalne Salama-lamahin dem betteng budjangan. Duk niya' pe isab seddili jānne hangkan si Isa inēnan Anak Tuhanin. **Ēnan Tuhanin si Isa Anakne supaya iye pinabidda' amban kēmon me' sinduwehin.**

Sa'ingge si Isa pinabidda' amban kēmon manusiya'in? Kēmon tubu' Apu' Adamin disalide kaleggeyan we' dusehin, saguwa' **si Isa disaline ga'i kaleggeyan we' dusehin.** Ga' niya' dusene, bisan dembuwa', pegge' pitu iye amban Niyawa Tuhan Masutsihin. AlMasihin, eddo'ne pe matuk **magbaran manusiya'** kuwe' baranten bi, saguwa' ga'i eddo'ne matuk si **kawul-pi'ilten dusehan.** Kawul-pi'ilnen sutsi duk ga' niya' kulang! Hangkan Tuhanin – bu iye Masutsihin – makajari kasulutan pu si Isa kuwe' sama nakanakin kasulutan si anakne manuhut tolo'in duk kapangandelanin. Bang patekka pina'in we' nakanakin neppu samane. Sine-sine ngite nakanakin kata'uhanne bang sa'ingge samanen. Sa miya'an du isab, sine-sine ngata'uhan si Isa, kata'uhanne bang sa'ingge Tuhanin, pegge' si Isa pitu amban Tuhanin supaya **tapakitehanne kawul-pi'il Tuhanin.** Ga' niya' bakas ngite Tuhanin, saguwa' pinakita'u iye we' AlMasihin! Si Isa hadja dendangan manusiya' tege kawul-pi'il masutsihin,

pegge' iye hadja dendangan mapitu amban Niyawa Tuhan Masutsihin! Hangkan Tuhanin ga'i iya' makale di suwalanen amban surga', magpa'in, *“Inin Anakku kalasahanku. Asal kasulutan ku te'ed si iye!”*

Na, kuwe'itu batsate ne amban dem kapitulu ampat, duk pakaleta bang ine palabey pag ubus si Isa pinandi we' Nabi Yahiya. Sinulat dem Kitabin, pa'inne:

(Mateo 4) ¹ *Manjari bino'o si Isa we' Niyawa Sutsihin hap lahat makagindew-gindew supaya iye tasassat we' nakura' seyitanin.* ² *Pag la'i si Isa ga' iye mangan ampatpū' ellew duk ampatpū' sangem. Pag puwas miya'an inusan ne iye.* ³ *Manjari tekka nakura' seyitanin duk pa'inne pu si Isa, “Bang bennal kew te'ed Anak Tuhanin, da'akum me' batu inin manjari kinakan.”* ⁴ *Nambung si Isa, pa'inne, “Tasulat dem kitab, pina'in, ‘Duma'in hadja kinakan maka'ellum manusiya'in saguwa' iye maka'ellum manusiya'in me' bissā Tuhanin.’”*

⁵ *Ubus miya'an bino'o iye we' nakura' seyitanin hap Awrusalam duk pinatengge iye diyata' būngan langgal hadjehin.* ⁶ *Pa'in nakura' seyitanin, “Bang bennal kew te'ed Anak Tuhanin, palabo' kew bittu'u, pegge' tasulat du dem kitab, pina'in, ‘Da'ak Tuhanin kew inipat si me' mala'ikatnen duk tayakde kew supaya bisan bettishun ga'i peddi'an we' batu.’”* ⁷ *Pa'in si Isa, “Niya' isab tasulat sa inin, ‘Da'a suleyanun Tuhanin, Panuhutannun.’”* ⁸ *Pag ubus miya'an, bino'o iye we' nakura' seyitanin diyata' punu langkew manamal. Pinakitehan si iye we' nakura' seyitanin kēmon kalahatan dem dunyahin duk alata'den duk balakat nakura'den.* ⁹ *Pa'in nakura' seyitanin pu si Isa, “Kēmon inin pangurungku ka'u bang kew pasujud duk nambahayang si aku.”* ¹⁰ *Pa'in si Isa, “Tahala' kew, seyitan, pegge' tasulat dem kitab, pina'in, ‘Subey ka'am pasujud si Tuhan Panuhutanbin duk subey hadja iye dendangan sinambahayangbin.’”* ¹¹ *Ubus miya'an tahala' ne nakura' seyitanin duk tekka me' mala'ikatin ngahatul iye.*

Mintellu sinuleyan binidjakan si Isa we' Nakura' Seyitanin supaya nuhut iye duk magduse. Mintellu nambung si Isa si Nakura' Seyitanin ta'atne Lapal Tuhanin. Sa panassat Nakura' Seyitanin disi Apu' Adam duk Sitti Hawa magduse la'i si likus jambangan si Edenin, sa miya'an du isab panassatne si Isa Panuhutanin magduse la'i si lahat mekegindew-gindewin. **Saguwa' bang si Isa, ga' iye magduse.**

We'ey si Isa sinassat we' Nakura' Seyitanin? Pegge' kata'uhanne we' si Isa Mangalekkat masutsihin bakas pitu si dunya amban surga' supaya tatimbulne me' tubu' Apu' Adamin amban balakat seyitanin. Kata'uhan Nakura' Seyitanin isab we' bang si Isa magduse bisan hadja mintedde, ga'i ne tatimbulne me' tubu' Apu' Adamin amban antanan dusehin.

Hangkan sinassat si Isa we' Nakura' Seyitanin, suleyanne iye ngakkalan. Saguwa' ga' si Isa ta'eddo' we' ne.

Awe', tada'ag duk ka'akkalan we' Nakura' Seyitanin kapapu'anten bi Apu' Adam duk Sitti Hawa, saguwa' ga' makajari tada'ag we' ne Anak Tuhan masutsihin. **Ga'i kapagduse Panuhutanin si Isa pegge' ga'i kapagduse Tuhanin.** Anaknen kuwe' Samanen. Si Isa du Lapal Tuhan ma'ellum duk mabalakatanin diyalem baran manusiya'. Pinapitu iye si dunya we' Tuhanin supaya tatimbulne me' manusiya'in amban balakat Nakura' Seyitanin duk dusehin, pegge' luwal du iye makada'ag Nakura' Seyitanin duk dusehin. Hangkan pina'in dem Kitab sabab AlMasihin:

“Na, si Isa mattan Imam Nakura'te bi si Tuhanin. Matalep iye nabangan kite bi pegge' sutsi iye. Ga' niya' dusene atawa salla'ne. Pinaseddili iye amban me' manusiya' madusehanin. Duk pinalangkew iye we' Tuhanin la'i si surga'. Duma'in iye kuwe' me' imam nakura' sinduwehin. Siye subey magkurban kahaba' ellew si Tuhan pamuwas duseden dahu' ubus bu duse me' a'ahin. Saguwa' si Isa mintedde du hadja iye magkurban para pamuwas duse me' manusiya'in kēmon duk iye pagkurbannen, dinen.” (Hibrani 7:26,27)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am kuwe'itu. Pakale isab ka'am si lesson mapaturulin. Magistadi kite bi dem lesson iyan bang we'ey me' tindeg Nabi Yahiyahin tahala' amban iye duk nuhut si Isa....

Karayaw ka'urungan kata'u ka'am we' Tuhanin bang pikil-pikilbi sabab me' bakas inistadihante bi ellew inin. Mikil-mikil ko' isab ka'am sabab ayat amban dem Kitab inin:

“Pitu AlMasi si dunya muwasan duse me' manusiya'in kēmon bu iye ga' te'ed niya' duse-dusene.” (1 Yahiya 3:5)

Wassalam

Lesson 64

Bili-bili Tuhanin

Yahiya 1,3

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si me' duwe lesson dehelluhin takitete bi we' Isa AlMasi ga' niya' sali'ne panganak iyehin duk ga' niya' sali' kawul-pi'ilnen.

- Sabab **panganak iyehin** kitete we' ga' niya' inanakan kuwe' si Isahin, pegge' ga' niya' samane manusiya'. Inanakan iye we' budjang, sabab balakat Niyawa Tuhanin.
- Sabab **kawul-pi'ilnen**, ga' niya' sali' si Isa. Ga' niya' inanakan bisan sumiyan tege kawul-pi'il sutsi kuwe' iyehin. Barannen kuwe' baranten bi, saguwa' ga' niya' kawul-pi'ilnen la'at kuwe' kitehin bi. Ga' iye kaleggeyan we' duse, pegge' iye Manimbul pinapitu we' Tuhan si dunyahin supaya tanggunganne pangalegga duseten bi.

Ellew inin pala'us ne kite bi dem Kitab Injil duk pakale kite bi **bang ine aka Nabi Yahiyahin sabab si Isa**. Nabi Yahiya inin iye nabi pinapī we' Tuhanin supaya memesne lān para pu si AlMasihin.

Batsate bi ne dem Kitab Injil sinulat we' Yahiya. (Yahiya manulat inin seddili a'a amban Nabi Yahiya magpandi-pandi me' a'ahin.) Batsate si kapitulu tagna'in, pa'inne:

(Yahiya 1) ¹⁹ *Dembuwa' ellew niya' me' imam duk me' tabang me' imamin dina'ak we' me' nakura' me' Yahudi si puweblo Awrusalamin hap pī pu Yahiya nilew iye bang sine iye.* ²⁰ *Ga' magellig-ellig Yahiya saguwa' magbennal te'ed iye, pa'inne, “Duma'in ku AlMasihin.”... Manjari pa'inde si iye, “Akahanun kami bang sine kew te'ed. Subey kami akahannu supaya niya' pangaka kami si me' manganda'ak kami mapituhin. Ine pa'innu sabab dinun?”* ²³ *Sambung Yahiyahin sali' du te'ed kuwe' bakas tasulat Nabi Shi'ya dem kitabin. Pa'in Yahiya,*

*“Aku a'a maglingan papales dem lahat makagindew-gindewin. Pa'inku: Pabentelun bi lān sōng palabeyan Tuhanin.”...Pa'in Yahiya si siye, “Aku inin, magpandi ku me' a'a duk bohe'. Saguwa' niya' dambuwa' nengge lu'u si tengnga'bi saguwa' ga'i kata'uhanbi bang sine. ²⁷ **Dambuli iye amban aku pitu, saguwa' ga'i ku pata' bisan ngalekkahan ingket tehomp'a'nen pegge' langkew te'ed iye amban aku.**” ²⁸ Kēmon inin palabey la'i si Betani si dembiya' bohe' Jordan pala'ihan si Yahiya magpandi. ²⁹ Pag sasumuhin, kite Yahiya si Isa pī patudju si iye. Pag kitene si Isa, pa'in Yahiya si me' a'a mala'ihin, **“Iye ne hep inin dalil ganti' bili-bili pangurung Tuhanin pagkurban para si manusiya'. Iye inin mamuwasan duse manusiya'in kēmon.**” ³⁰ **Iye ne hep inin bakas inakaku si ka'amin, pa'inku, ‘Niya' pitu dambuli amban aku. Langkew iye amban aku, pegge' ga' pe ku inanakan asal andang ne iye.’”***

Na, padeheng ne kite bi dahu' mikil sabab me' pina'in we' Nabi Yahiyahin. Takalebi ke bang ine pina'innen sabab AlMasihin? Pakale kite bi balik si Kitabin. Pa'inne: *Pag kite Yahiya si Isa pī patudju si iye, pa'inne, “Iye ne hep inin dalil ganti' bili-bili pangurung Tuhanin pagkurban para si manusiya'. Iye inin mamuwasan duse manusiya'in kēmon.”* Bakas tabatsate ne we' ekka ēn seddili pangēn AlMasihin we' me' nabi Tuhanin kuwe' Mangalekkatin, Manimbulin, Sultanin, Panuhutanin, Lapal Tuhanin duk Anak Tuhanin. Kuwe'itu takaleta we' inēnan iye **“Bili-bili Tuhanin.”** Inin gellal importante te'ed duk subey pinahāti.

Ine jānnen hangkan si Isa inēnan we' Nabi Yahiya Bili-bili Tuhanin? Bili-bili ke si Isa? Duma'in, duma'in si Isa bili-bili. Niya' a'a si Afrika bang petekka ēnande diden lima'ung. Kata'uhante kēmon we' dalilan hadja iyan pegge' kabaya'an me' a'ahin we' basagden kuwe' lima'ung duk mabaya' siye bahani kuwe' lima'ung. Saguwa' ine jānnen hangkan ēnan Nabi Yahiya si Isa **Bili-bili Tuhanin?** We'ey a'ahin inēnan bili-bili? We'ey tolo' Nabi Yahiya si Isa duk pa'inne si me' tindeg'nen, **“Payamanun bi! Tiya' ne Bili-bili Tuhanin, iye mamuwasan duse manusiya'in kēmon!”?**

Supaya tasabutte bi bang ine hāti gellal **“Bili-bili Tuhanin”**, subey ta'esebte bang ine panganda'akan Tuhanin pag ubus magduse disi Apu' Adam duk Sitti Hawa. Bakas panganda'akan Tuhanin we' pagbayed dusehin subey kamatey duk narka', duk we' ga'i makajari inampun dusehin bang ga' niya' hayep bu'us laha'nen, hātinin pinapatey. Duk subey hayep ga' niya' salla'ne. Hangkan tabatsate we' anak Apu' Adam duk Sitti Hawa kaduweenen, si Habil, kahagad iye si Tuhan, numbali' iye **bili-bili** duk sōnganne si Tuhan hinangne kurban diyata' pagkurbananin supaya kadebbunan dusenen. Pag kite Tuhanin laha' bili-bilihin, gina'an ne pangalegga duse si Habilin duk kinimmatan ne iye bentel,

pegge' niya' bili-bili ga' niya' dusene matey ganti'ne. Saguwa' pa'in Tuhanin isab we' laha' bili-bilihin ga'i makajari tineyima' salama-lama para pagānan duse, pegge' magbidda' manamal halga' hayepin duk halga' manusiya'. **Bili-bilihin kuwe' lingew hadja duk umbaga'an si Mangalekkat masutsihin mapitu si dunya si sinōngin bu'us laha'nen supaya tatimbulne madusehanin amban hukuman Tuhan mabentelin.**

Pitu' hatu tahun dehellu amban inanakan si Isa, sinulat ne we' Nabi Shi'ya we' AlMasihin “*kuwe' iye anak bili-bili sōng sinumbali*” hinang kurban supaya ānanne duseten bi. (Shi'ya 53:7) Manjari, si ellet masa si Habil duk masa AlMasihin, kēmon a'a makahagad si Tuhanin matuk magkurban anak bili-bili duk pahadjede pangaddatan inin. Nabi Nu, Nabi Ibrahim, Nabi Musa, Nabi Da'ud, Nabi Sulayman duk kēmon me' nabihin, duk kēmon makahagad si Lapal Tuhanin, tagam du nōng duk magkurban si Tuhan anak bili-bili ga' niya' salla'ne. Sabab hinangande inin pakitehande we' ngagad-ngagad siye ellew bang Tuhanin mapitu si dunya tamanan pagkurbanin, hātinen, Mangalekkat masutsihin, duk iye mu'usan laha'nen pegge' iye kurban ngānan dusehin salama-lama.

Me' bagayku, iye jānnen hangkan Nabi Yahiya pag kitene si Isa pī tudju iye, tolo'ne si Isa duk pa'inne si tindeggen, “**Payamanun bi! Tiya' ne Bili-bili Tuhanin, iye mamuwasan duse manusiya'in kēmon!**” Sa miya'an pinakita'u we' Nabi Yahiya si me' tindeggen we' si Isa inin, iye manengge si harapanden, iye AlMasihin, “*Bili-bilihin*”, pinapitu we' Tuhanin amban surga', kurban tamanan mahāpin pina'al we' kēmon me' nabihin. Si Isa kurban masutsi mapitu si dunyahin supaya iye matey ganti' me' manusiya'in supaya Tuhanin makajari ngampun duseten salama-lama!

Ubus, pina'in dem Kitab:

(Yahiya 1) ³⁵ Pag sasumuhin, la'i ne isab si Yahiya si lipag bohe' Jordan duk duwangan me' tindeggen. ³⁶ Takite Yahiya si Isa palabey. Magtawus pa'inne, “**Iye hep miya'an dalil bili-bili Tuhanin.**” ³⁷ Takale me' tindegne duwanganin pina'in Yahiya miya'an, manjari paturul siye pu si Isa. ³⁸ Pag haleng si Isa, takitene duwanganin paturul si iye. Tinilew siye we' ne, pa'inne, “*Ine akabin?*” Nambung siye, pa'inde, “*Rabbi, (hātinen Guru) antag patenna'annun?*” ³⁹ Pa'in si Isa, “*Nuhut ka'am aku duk takitebi.*” Manjari nuhut ne siye si Isa. Hatu ne miya'an me' lisag ampat kohap. Takite we' de patenna'an si Isahin duk la'i pe siye ngeregese' lindem. ⁴⁰ Dambuwa' mapaturul pu si Isahin, ēnnen si Andariyas. Si Andariyas inin punggina'i si Simon Petros. ⁴¹ Manjari magtawus piniha we' Andariyas punggina'inen. Pag takasuwa'ne, pa'inne si iye, “**Takasuwa' kami ne AlMasihin.**”.... ⁴²Ubus bino'o we' ne si Simon pī pu si Isa. Pinayaman si Simon pahantap we' si Isa duk

pa'inne, “Ka'u si Simon; ēn samanun Yahiya. Saguwa' ēnante kew si Kepas.” (Ēn Kepas inin sali' du kuwe' ēn Petros, hātinēn, batu.)⁴³ Pag sasumuhin, tapikil si Isa hap pī si lahat Jalil. Takasuwa'ne si Pilip duk pa'inne si iye, “Nuhut kew aku.”⁴⁴ Si Pilip inin amban Betsaida, lahat si Andariyas duk si Petrosin.⁴⁵ Piniha we' si Pilip si Natanael. Pag takasuwa'ne, inakahan we' ne, pa'inne, “**Takasuwa' kami ne a'a bakas inaka si Musa dem kitab Tawratin duk inaka isab we' me' kanabi-nabihanin dem sulatden, iye si Isa anak si Yusupin amban kaluma'an Nasaret.**”⁴⁶ Pa'in Natanael, “Oy, ga' niya' a'a hāp paguwa' amban Nasaret.” Pa'in si Pilip, “Nuhut be kew aku duk kitenu.”

Manjari, kitete we' me' tindeg Nabi Yahiyahin nagna' ne nuhut si Isa. Ine jānnen hangkan me' tindeg Nabi Yahiyahin tahala' amban iye duk nuhut si Isa? Nagna' ne siye nuhut si Isa pegge' kahagadde me' pina'in we' Nabi Yahiyahin pag pa'inne we' **si Isa, AlMasihin duk iye Bili-bili Tuhanin, iye pina'al we' kēmon me' nabihin!** Hangkan pag tasabut we' dembuwa' me' tindeg Nabi Yahiyahin, si Andariyas, we' si Isa AlMasihin, pī iye miha pungtina'inen si Simon Petros duk pa'inne si iye: “**Takasuwa' kami ne AlMasihin!!!**” Duk pag takilale we' tindegne seddili inēnan si Pilipin bang sine si Isa, sinna iye manamal duk akahanne Natanael, bagaynen, “**Takasuwa' kami ne a'a bakas inaka si Musa dem kitab Tawratin duk inaka isab we' me' kanabi-nabihanin dem sulatde, iye si Isa amban kaluma'an Nasaret.**”

Awe', sinna te'ed Andariyas duk si Petros, si Pilip duk Natanael pag kitede si Isa, pegge' kata'uhande we' **ibuhan tahun ne pina'al we' me' nabihin we' pitu AlMasihin. Bu kuwe'itu kitede ne AlMasihin duk di matade!** Pudjite Tuhanin! Mangalekkat mabalakatanin bakas pina'al we' kēmon me' nabi Tuhanin, kuwe'itu tu'u ne diyalemande! Pudjite Tuhanin, ujudnen tekka ne AlMasihin! Hangkan me' ampat tindeg Nabi Yahiyahin nagna' ne nuhut si Isa, duk siye manjari tindegne tagna'in.

Ubus, pina'in dem Kitab:

(Mateo 4)²¹ *Palanjal ne si Isa. Niya' isab takitene duwangan magpungtina'i disi Yakub duk Yahiya, me' anak si Sebedehin. Dem bangsa' siye duk samaden, maghatul pokotden. Ilinganan siye we' si Isa, [19 pa'inne, “Dayi' ka'am nuhut aku. Bahanbin mageddo'-eddo' kenna. Saguwa' bang ka'am nuhut aku, tolo'ante ka'am mageddo'-eddo' a'a pinatuhut si aku.”]*²² *Magtawus du isab siye nuhut. Inambanan we' de samaden duk bangsa'den.*²³ *Manjari ilatag we' si Isa lahat Jalilin duk magusihat iye si me' kalanggal-langgalan duk magmahalayak aka-aka hāp sabab pagbaya' Tuhanin. Pinakole' we' ne me' a'a masakihin. Bisan ine-ine sakiden pinakawuli' we' ne.*²⁴ *Manjari*

bawag ne si Isa si kēmon kalahatan si Siriya. Hangkan bino'o isab we' me' a'ahin pī pu si Isa kēmon a'a masakihin, me' mapeddi'anin duk me' a'a pasayedan seyitanin, me' binabuy-babuyin duk me' a'a mamatey barannen. Kawuli'an siye kēmon we' si Isa. ²⁵ Tungan-tunganne, ekka a'a nuhut iye, me' a'a amban lahat Jalil, amban me' sempū' puweblo, amban Awrusalam duk Yahudiya duk amban dembiya' bohe' Jordan.

Bang amban kahandak Tuhanin pakale kite bi istori namba si lesson mapaturulin duk kitete bi bang sa'ingge si Isa nolo'an me' a'a mabanesin duk maghinang iye hinangan balakat meke'ulali'. Kitete du iyan we' sabab me' bissānen duk me' hinangannen **iye purebanen we'** si Isa **bennal** du AlMasihin sa bakas sinulat we' kēmon me' nabihin! Saguwa' kuwe'itu batsate ne dahu' namba duk kitete bang ine mapalabey **pu Nabi Yahiyahin**. Bakas takaleta bi ensini' we' pag magaka Nabi Yahiya we' si Isa AlMasihin, tahala' ne me' tindeggen dembuwa'-dembuwa' duk nuhut ne siye **si Isa! Kasulitan ke Nabi Yahiya we' tahala' tindeggen duk nuhut ne siye si Isa?** Ine tapikilbin?

Pakale ka'am si me' sinulat dem Kitab Injilin sinulat we' Yahiya, kapitulu tellu, pa'inne:

*(Yahiya 3) ²⁶ Hap pī me' tindeg Yahiya sinduwehin si iye duk pa'inde si iye, “Tuwan, ta'essebnu ke a'a sawe'nu magtuhut la'i si lipag bohe' Jordanin, iye bakas inakanun? Na kuwe'itu magpandi me' a'a ne iye, duk ekka te'ed a'a hap pī si iye.” ²⁷ Nambung Yahiya, pa'inne, “Ga' niya' kapatut a'a bang duma'in pangurung Tuhan si iye. ²⁸ Ka'am iyan magsaksi'an aku we' bakas tapa'inku we' duma'in ku AlMasihin. Pinapitu ku hadja dehellu amban iye, magpanyap para si iye. ²⁹ Bang upama niya' magkawin, pangantin lellahin dapu' andahin. Saguwa' bagaynen nengge-nengge la'i duk pakale-kale. Sinna iye pag takalene missā pangantin lellahin. Kami duk si Isa kuwe' siye miya'an du isab,” pa'in Yahiya. “**Kēgan ne ku manamal.** ³⁰ **Subey iye pasōng pinahadje saguwa' aku subey ne padiyawa'-diyawa'!**”*

Ine tapikilnu sabab inin? Pa'in Nabi Yahiya we' **sinna te'ed** iye pag tahala' tindeggen amban iye duk nuhut AlMasihin! **Kēgan manamal Nabi Yahiya pegge' ta'ubusne ne hinangannen;** ubus ne memesne lān para pu si AlMasihin. Sa kēmon me' **nabi Tuhanin**, iye hadja kabaya'an Nabi Yahiyahin we' pandu'anne a'ahin tudju **AlMasihin**. Seddili te'ed Nabi Yahiya amban ka'ekkahen me' nakura' āgama kuwe'ituhin! **Bang nakura' āgama te'edin sigi-sigi kew pandu'anne tudju si Isa Panuhutanin,** pegge' si Isa hadja dendangan makajari mamō'o ka'u si harapan Tuhan **masutshin si surga'**. Kata'uhan Nabi Yahiya we' **ekka du nabi Tuhanin,** saguwa' **dembuwa' hadja Manimbulin!** Iye jānnen hangkan pa'in Nabi

Yahiya: *“Sine-sine sandel si Anak Tuhanin (Isa AlMasi) ellum salama-lama. Saguwa' mangga'i masandel duk manuhut si Anak Tuhanin, ga' niya' umulne salama-lama. Bisan miya'an, pateteg si iye mulka' Tuhanin salama-lama!”* (Yahiya 3:36)

Sabab sōng kamateyan Nabi Yahiyahin pina'in dem Kitab:

“Ekka pe usihat seddili guna Yahiya pag mahalayakne aka-aka mahāpin si me' a'ahin, duk binuyu'-buyu' siye we' ne dina'ak ginanti'an kawul-pi'ilden. Inamāhan isab we' Yahiya Gubnul Herod sabab maganda iye pu si Herodiyas, bakas anda pungtina'inen, duk sabab hinanganne sinduwe mala'atin.” (Lukas 3:18,19)

Hangan maguldin si Herod siniggew Nabi Yahiya duk pinakalabusu. Ujudnen dina'ak pinunggelan Nabi Yahiya we' si Herod supaya kasulutan andanen. (Markus 6:17,27) Na, matey Nabi Yahiya duk tapī iye si harapan Tuhanin si surga'.

Inakahan kite bi dem Kitab we' Nabi Yahiya nabi importante, pesōng iye importante amban me' nabi dehellu amban iyehin. Ine jānnen hangkan Nabi Yahiya pesōng importante amban me' sinduwehin? Inin sambungnen. **Kēmon me' nabi sinduwehin** magmahalayak: **“Si pesōngan pitu AlMasihin!** Pitu du iye! Pitu du iye!” Saguwa' magmahalayak **Nabi Yahiya**, pa'inne, **“Tekka ne AlMasihin!** Ēnnen si Isa. Payamanun bi! Tekka ne Bili-bili Tuhanin ujud pinapatey supaya puwasanne duse manusiya'in kēmon! Tuhutun bi iye!” Sa miya'an pangubus Nabi Yahiya hinangannen pagmemesne lān para pu si AlMasihin.

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson balik, pala'us kite bi matsa dem Kitab Injil duk payamante bi bang we'ey si Isa inēnan pananambal mabalakatanin....

Karayaw inurungan ka'am kata'u we' Tuhanin sabab me' bakas inistadiahante bi ellew inin. Ga' niya' importante amban me' minahalayak we' Nabi Yahiya sabab Isa AlMasihin, pag pa'inne:

“Payamanun bi! Iye ne hep inin dalil ganti' bili-bili pangurung Tuhanin pagkurban para si manusiya'. Iye inin mamuwasan duse manusiya'in kēmon.” (Yahiya 1:29)

Wassalam

Lesson 65

Pananambal mabalakatanin

Markus 1,2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Me' ekkahin ka'am, kata'uhanbi ne we' magistadi kite bi kuwe'itu amban dem Kitab Injil. Dem Kitab inin inakahan kite me' aka-aka hāp sabab AlMasihin pitu si dunya supaya paluwasne me' manusiya'in amban antanan Nakura' Seyitanin duk dusehin. Si lesson dehelluhin tabatsate bi we' Isa AlMasi nagna' ne pī si me' kaluma'an **magtolo'** si me' a'a mabanesin duk **magpakewuli'** me' bayu'-bayu'an saki me' a'ahin. Bantu ne ēnnen dem kēmon lahat.

Ellew inin pala'us ne kite bi pakale si istori Isa AlMasihin supaya kitete bi we' **panolo'nen duk hinangannen** seddili manamal amban kēmon madehellu amban iyehin. Bang si Isa, ga' niya' andane, ga' niya' luma'ne, atawa alata'ne. Ga' niya' epangne. Dembuwa' hadja ma'importante si iyehin: ngahinang kabaya'an Mamapitu iyehin, ngubus hinang bakas dina'ak we' Tuhan si iyehin.

Dem Kitab Injil jūd sinulat we' si Markus, kapitulu dembuwa', pa'inne:

(Markus 1) ²¹ *Hap pī disi Isa si puweblo Kapernaum. Pag ta'abut ellew Sabtu', ellew li'i me' Yahudihin, hap pī si Isa si langgal magusihat si me' a'ahin.* ²² *Ulali' me' a'ahin pag kalede usihatnen. Pegge' magbidda' te'ed usihat si Isahin duk usihat me' guru si sara' āgamahin. Pegge' tege balakat si Isa bang iye missā.* ²³ *Manjari niya' padiyalem pī dem langgal a'a pasayedan seyitan.* ²⁴ *Magkilahap iye, pa'inne, “Da'a kami sasewun, Isa, a'a Nasaret. Ga' niya' lamudnu si kami. Pitu ke kew maka'atan kami? Kata'uhanku du bang sine kew. Ka'u dembuwa'-buwa' masutsi mapitu amban Tuhanin.”* ²⁵ *Saguwa' inamāhan we' si Isa seyitanin. Pa'inne, “Da'a kew mabehe. Paguwa' kew amban a'a iyan.”* ²⁶ *Manjari magpaspadan we' seyitanin a'ahin duk pag ubus*

seyitanin magkilahap, paguwa' ne iye amban a'ahin. ²⁷ *Bengngangan me' a'ahin kēmon, hangkan magtilew-tilew siye, pa'inde, "Ine ente' inin? Tolo' ba'ahu hep inin. Tege kapatut iye nganda'ak bisan me' seyitanin, duk tuhutde panganda'akannen."* ²⁸ *Manjari kabantuhannen magtawus bawag si kēmon kalahat-lahatan la'i si lahat Jalil.*

Panolo' si Isahin seddili manamal amban panolo' me' guru si sara' āgamahin. Kēmon mapakale pu si Isa si me' langgalin bengngangan manamal si me' bissānen pegge' panolo'ne siyehin tege kapatut amban me' gurude si sara' āgamahin.

Kata'uhanbi ne sabab **me' guru si sara' āgama**. Subey pahātide Kitab Tawratin, Kitab Jabur duk me' Sulat me' Kanabihanin. Saguwa' me' ekkahin siye ga'i siye tantu ta'u magpahāti me' Sulat me' Kanabihanin, pegge' bisan du siye, ga'i du tantu tasabutde me' sulat miya'an! Kata'uhande kēmon bang ine panganda'akan āgamaden duk me' addat kapapu'anden, saguwa' ga'i kata'uhande Lapal Tuhanin. Me' guru āgama inin pahadjede Tuhanin duk behede, saguwa' ga'i siye malasa si Lapalnen. Hangkan, pag pī si Isa si me' langgalde duk balakatan pagpahātine Lapal Tuhanin duk pasti' pagpahātinen – bu si Isa ga' bakas ngadji' si me' iskulande āgamahin – iya' siye manamal. Bu pesōng pe, me' a'a si me' langgalin bengngangan sabab me' bissā duk hinangan si Isahin duk magtilew-tinilew siye, pa'inde, “Sine iye? Amban panolo'ne ba'ahu inin? Amban kapatutne magtolo' sa inin. Da'akne bisan me' seyitanin duk tuhutde panganda'akannen! Ga' pe kite bakas ngite epang inin! Ga' niya' bakas magtolo' kuwe' a'a inin! Ga' niya' bakas maghinang hinangan kuwe' iyehin!”

Bugtu', kemuwe ellew magduse Apu' Adam ngeregse' ellew panagna' si Isa maghinang hinangan meke'ulali'in, ga' niya' takite me' a'ahin a'a tege balakat kuwe' si Isahin. Saguwa' kuwe'itu ngite ne siye a'a ta'u missā bisan de tegtang ubus bu lahi ne seyitanin duk Nakura'den! Luwal du AlMasi mapitu amban surga'in maghinang sa miya'anin! Takalebi ke bang ine pina'in a'a pasayedan seyitan pu si Isahin? Magkilahap iye, pa'inne, “*Da'a kami sasewun, Isa, a'a Nasaret. Ga' niya' lamudnu si kami. Pitu ke kew maka'atan kami? Kata'uhanku du bang sine kew. Ka'u dambuwa'-buwa' masutsi mapitu amban Tuhanin.*” Kata'uhan **me' seyitanin** te'ed bang amban si Isa duk bang sine iye. Saguwa' **me' a'a** ma'ekkahin ga' kata'uhande bang sine te'ed si Isa. Me' seyitanin duk Nakura'den tinalew te'ed pu si Isa, pegge' kata'uhande du we' iye Lapalin, duk pinapanjari we' Lapal inin amban panganda'akan Tuhanin dunya duk langit tagna'in. Kata'uhande du we' si Isa, iye Masutsihin tege kapatut ngalakasan siye dem ebbut narka' salama-lamahin! Hangkan migpid siye hawal talewden bang magkesuwa' siye duk si Isa.

Na, pala'us ne kite bi matsa dem kapitulu dembuwa'. Pina'in dem Kitab:

(Markus 1) ²⁹ Puwas miya'an, paluwas si Isa amban langgal duk pī iye padiyalem si luma' disi Simon duk Andariyas. Magtuhut iye duk si Yakub duk Yahiya. ³⁰ Mato'a si Simon dendehin pabāk la'i ilemmun. Manjari magtawus akahan me' a'a mala'ihin si Isa sababne. ³¹ Hap pī si Isa duk inantanan we' ne tangan dendehin bu pinakuwat we' ne. Manjari **kawuli'an ne iye**. Ubus pinakan siye we' ne. ³² Pag seddep ne ellewin, bino'o we' me' a'ahin pī pu si Isa sasuku masakihin duk me' a'a pasayedan we' seyitanin. ³³ Duk me' a'a puwablo miya'an, magtipun si luwasan luma' miya'an. ³⁴ Ekka a'a tege saki bayu'-bayu'an pinakawuli' we' si Isa duk ekka isab me' seyitan pinaluwas we' ne. Ga'i dina'ak we' ne me' seyitanin mabehe pegge' asal kata'uhande bang sine si Isa. ³⁵ Pag sasumu subu-subu pe te'ed, donga' si Isa duk paluwas iye amban luma'. Tahala' iye amban puwablo hap pī si lugal ga' niya' a'ane duk missā iye la'i si Tuhan. ³⁶ Manjari, pegge' ga' iye la'i si luma', piniha iye we' disi Simon. ³⁷ Pag takasuwa'de ne iye, pa'inde si iye, “Ī la'i me' a'ahin kēmon miha ka'u.” ³⁸ Pa'in si Isa si siye, “Sūng kite bi pī si me' kaluma'an seddili matapitin duk ku makapagusihat isab la'i. Pegge' iye hep inin akaku mapitu si dunyahin.” ³⁹ Manjari hap pī ne si Isa si kēmon kalahatan si Jalil. Magmahalayak iye dem me' kalanggal-langgalande duk magpaluwas iye me' seyitan amban me' a'a. ⁴⁰ Manjari niya' pī pu si Isa dembuwa' a'a inipul. Nengge a'a inin duk tu'utne magpadiyawa' pu si Isa duk pabuyu' te'ed, pa'inne, “Bang kew mabaya' tapakawuli'nu ku.” ⁴¹ Ma'ase' te'ed si Isa si iye. Pinasōng we' ne tangannen duk inantan we' ne a'a inipulin duk pa'inne, “Asal mabaya' ku. Kawuli'an ne kew.” ⁴² Magtawus **ipulnen tahala' duk kawuli'an ne iye**.

Sa miya'an pinakawuli' we' si Isa a'a tege saki bayu'-bayu'anin duk pakitehanne **ase'nen** si me' manusiya'in, pegge' lamma siye duk ga'i siye ta'u nabang dide, kuwe' bili-bili ga' niya' ngipatne. Saguwa' niya' pe isab jān seddili hangkan ekka hinang si Isa hinangan meke'ulali'. Magpakawuli' si Isa kēmon bayu'-bayu'an saki duk patahala'ne me' seyitanin supaya niya' purebane si me' manusiya'in we' iye AlMasihin bakas pananggup we' Tuhan palabey amban me' nabihin masa awwalley pe. Upama, bakas tabatsate bi ne we' Nabi Shi'ya nulat bang ine mapalabeyin bang tekka AlMasihin. Sulatne inin hatusan tahun dehellu amban inanakan si Isa, pa'inne, “Waktu iyan makakite ne mapessekin duk makakale ne mabisuhin. Mapengka'in palaksu du kuwe' payew, duk ma'umewin maglingan hawal kēgden!” (Shi'ya 53:5,6) Si me' bissā inin inaka we' Nabi Shi'ya we' AlMasihin maghinang iyan hinangan

meke'ulali' ga' niya' bakas mekehinangne. Bakas tabatsate ne we' Nabi Musa duk Nabi Iliyas inurungan kata'u we' Tuhanin maghinang hinangan meke'ulali'. Saguwa' me' hinangan meke'ulali' hininang we' me' duwe nabi iyan kulang du bang pinagsali' duk me' hinangan meke'ulali' hininang we' AlMasihin. Inin du isab, bang Nabi Musa duk Nabi Iliyas ga' niya' di balakatde maghinang me' hinangan meke'ulali'. Saguwa' bang Isa AlMasi la'i du si iye balakat Tuhanin, pegge' asal iye du balakat Tuhanin!

Pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil sinulat we' si Markus, kapitulu duwe. Pina'in la'i:

(Markus 2) ¹ Palabey bang piye ellew, balik si Isa pī si puweblo Kapernaum. Ta'aka we' la'i iye si dembuwa' luma'. ² Ekka me' a'a patipun pī si luma' pala'ihan si Isa miya'an. Hangkan ga' ne niya' kasiguwehande, bisan pe si behe gawang. Minahalayak we' si Isa lapal Tuhanin si siye. ³ Manjari niya' bino'o pī si iye a'a saki pinagtanggungan we' ampat a'a. A'a masaki miya'an matey barannen. ⁴ Pegge' ga'i siye tumapit pu si Isa hawal ekka a'ahin, manjari ilarakan we' de sapew madatag si atag kōk si Isahin. Pag ubus ne siye ngahinang pamalānan, pinatuntun we' de a'a masakihin diyata' tanggunganen. ⁵ Pag takite si Isa we' sandel te'ed siye si iye, pa'inne si a'a mamatey barannen, “**Bagay, ta'ampun ne me' dusenun.**” ⁶ Saguwa' niya' magtingkolo' la'i me' guru si sara' āgama. Ngutu-ngutu' siye dem ateyde pegge' missā si Isa sa ī'. ⁷ “Uy!” pa'inde. “Missā iye kuwe' Tuhanin iye. Sine maka'ampun dusehin bang duma'in dembuwa'-buwa' Tuhan.” ⁸ Magtawus kata'uhan si Isa bang ine pinikilden duk pa'inne si siye, “We'ey ka'am magtilew-tilew sa iyan dem ateybi?” ⁹ Ine mamurahin, binissā si a'a mamatey baranne inin, ‘Inampun ne dusenun,’ atawa ‘Donga' kew, bo'ohun pabākannun bu nu ne lumenggan.’ ¹⁰ Pakole'ku a'a inin supaya kata'uhanbi we' aku, Anak Manusiya'in [hātinin AlMasihin], tege kapatut tu'u si dunya ngampun duse.” ¹¹ Manjari pa'in si Isa si a'a mamatey barannen, “**Donga' kew, bo'ohun pabākannun bu nu ne hap luma'.**” ¹² Manjari donga' a'a masakihin duk magtawus eddo'ne pabākannen duk pabukut iye si pagmatahande kēmon. Bengngangan me' a'ahin kēmon. Pinudji we' de Tuhanin, pa'inde, “Ga' te'ed kite bi bakas ngite sa inin.”

Si istori inin kitete we' balakat si Isahin duma'in hadja sarang pagpakole' **baran a'a masakihin**, saguwa' niya' isab balakatne magpakole' **atey a'a dusehan!** Si Isa, Pananambal mabalakatanin, kata'uhanne we' **problema hadje manamalan** si a'a mamatey baranne miya'an duma'in we' ga'i usa' bettisnen, saguwa' **duse** diyalem ateynen. Iye jānnen hangkan pa'in si Isa dahu' si iye, “*Bagay, ta'ampun ne me' dusenun.*”

Ine tapikil me' guru si sara' āgamahin pag tina'at inin we' si Isa? Pa'inde diyalem ateyde, “Kupul binissā si Isahin! Ga' niya' maka'ampun duse bang duma'in dembuwa'-buwa' Tuhan!” Pikilanden to'o sinduwe bu sala' sinduwe. To'o du we' **ga' niya' maka'ampun duse bang duma'in dembuwa'-buwa' Tuhan**. Saguwa', pag tapikilde we' kupul bissā si Isahin tudju Tuhan, sala' siye pegge' ga'i tasabutde we' **si Isa Mapaselletin pinapitu we' Tuhanin supaya maghāp a'a dusehanin duk Tuhan**. Si Isa Lapal Tuhanin; hangkan pag pa'in si Isa, “*Ta'ampun ne me' dusenun,*” **Tuhanin** dihananne pa'inne, “*Ta'ampun ne me' dusenun!*” Si Isa suwala Tuhanin tu'u si dunya! Bu duma'in hadja iyan, saguwa' si Isa isab inanakan tu'u si dunya supaya tasōnganne umulnen manjari **kurban te'edin** ngānan dusehin salama-lama. Kuwe' a'ahin du isab, urunganne anaknen kapatut maghinang duk missā ganti'ne, sa miya'an Tuhanin urunganne si Isa kapatut ngampun duse. Pagampun dusehin takasuwa'te hadja pu si Isa Panuhutanin. Saguwa' me' guru si sara' āgamahin ga'i kahagadde inin.

Batsate pe namba amban me' ayat mapaturulin.

“Palanjā ne si Isa [amban luma' bakas pagpakole'anne a'a mamatey barannen]. Na, pag lanjalne, ngite iye dembuwa' a'a inēnan Mateo ningkolo' la'i si upisinane pagbayed-bayedan sukeyin. Pa'in si Isa si iye, 'Dayi' kew, nuhut kew aku.' Manjari kuwat si Mateo duk nuhut ne iye si Isa.” (Mateo 9:9) *“Manjari mangan si Isa la'i si luma' Mateo. Ekka isab me' a'a magpāku-pāku sukey duk me' a'a dusehan ningkolo' mangan pasumbaya' si iye duk me' tindeggen. Pegge' ekka siye manuhut iyehin. Niya' la'i me' Pariseo, me' guru si sara' āgama. Pag kitede we' mangan si Isa magsumbaya' duk me' a'a dusehan duk me' a'a magpāku-pāku sukey, pa'inde si me' tindeg si Isahin, 'We'ey si Isa palamud magkakanan duk me' a'a magpāku-pāku sukeyin duk me' a'a dusehan sinduwehin?’* Pag kale si Isa inin, pa'inne si siye, *‘Me' a'a saki hep hap doktolin; bang me' makole'in ga' niya' gunane hap doktol. Duma'in ku pitu miha me' a'a mabentelin saguwa' pitu ku miha me' a'a dusehanin.’*” (Markus 2:15-17)

Sa miya'an mabaya' si Isa, Pananambal mabalakatanin, magpakite si me' guru si sara' āgamahin we' **saki** siye si harapan Tuhanin sabab **duseden**. Saguwa' me' guru si sara' āgama inin ga' tahātide duseden. Iye mato'ohin, lilipde si Isa pegge' mangan iye magsumbaya' duk me' a'a magpāku-pāku sukey duk a'a sinduwehin kata'uhan we' “dusehan” siye. Saguwa' iye te'ed jānnen hangkan si Isa inanakan tu'u si dunya supaya iye magtuhut duk **madusehanin** duk pakole'ne siye amban **duseden!**

Bang ka'u, kata'uhannu ke we' inanakan kew tege saki garabe inēnan **duse?** Duse diyalemnun jānnen hangkan kew subey matey duk hinukum

we' Tuhan Masutsihin. Saguwa' pudjite Tuhanin, **niya' Dembuwa' makapakole' ka'u amban dusenu diyalem ateynun!** Kata'uhannu ke bang sine iye? Awe', **Isa AlMasi** – iye mangga' niya' dusenen duk pitu iye si dunya nimbul manusiya'in amban duseden. Saguwa' mangkin hadja si Isa makapakole' ateynun amban duse, subey dahu' tahātinu we' saki kew we' duse. Luwal me' mangata'uhan we' saki siye, siye mapī hap doktolin. Sali' du isab, luwal me' mangata'uhan we' dusehan siye, siye mapatudju pu si Isahin Manimbul madusehanin. **Duma'in si Isa pitu para me' a'a kannalde we' bentel siye, saguwa' pitu iye para me' a'a mangata'uhan we' dusehan siye.** Hangkan pa'inne si me' guru si sara' āgamahin, *“Me' a'a saki hep hap doktolin; bang me' makole'in ga' niya' gunane hap doktol. Duma'in ku pitu miha me' a'a mabentelin saguwa' pitu ku miha me' a'a dusehanin.”*

Me' bagayku, taman inin ne hadja lessonten ellew inin. Si lesson balik – bang amban kahandak Tuhanin – pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk takalete bi me' bissā malalem duk meke'ulali' panolo' si Isahin, Pananambal madusehanin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā Panuhutanin si me' guru si sara' āgamahin, pa'inne:

“Me' a'a saki hep hap doktolin; bang me' makole'in ga' niya' gunane hap doktol. Duma'in ku pitu miha me' a'a mabentelin saguwa' pitu ku miha me' a'a dusehanin.” (Markus 2:17)

Wassalam

Lesson 66

Guru mabalakatanin

Mateo 5-7

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta bi we' lumengngan Isa AlMasi si me' kalahat-lahatan si Isra'el nolo'an me' a'a mabanesin, magpakawuli' masakihin, duk magpaluwas me' seyitanin. Bengngangan me' a'ahin duk magtilew-tinilew siye, pa'inde, “*Sine ente' inin? Tolo' ba'ahu hep inin. Tege kapatut iye nganda'ak bisan me' seyitanin, duk tuhutde panganda'akannen.*” (Markus 1:27)

Ellew inin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk pakale kite bi **me' bissā hāp manamal binissā we' si Isa Panuhutanin**, dembuwa' ellew pag la'i iye si higad kūd magsumbaya' duk me' tindegngan duk me' a'a mabanesin. Ga' niya' taymte matsa kēmon panolo' si Isa me' tindegngan ellew miya'an; saguwa' bang ka'am mabaya', makajari batsabi kēmon pina'innen dem Kitab Injil sinulat we' Mateo, kapitulu lime taman pitu'.

Me' bagayku, bisan ka'am intag-intag kuwe'itu, da'akte ka'am pakale si “Pagusihat diyata' Punu” – dembuwa' usihat pananolo' we' si Isa palabey ne tapit duwe ngibu tahun.

Pina'in dem Kitab:

(Mateo 5) ¹ *Manjari pag kite si Isa me' a'a mabanesin, pataked iye diyata' kūd duk ningkolo' iye. Patapit si iye me' tindegngan.* ² *Magusihat iye si siye, pa'inne:*

³ *“Hāp pe me' a'a mangata'uhan we' ga'i kasulutan Tuhanin si siye bang ga'i siye ngandel si iye, pegge' pagbaya'an du siye we' Tuhanin.*

⁴ *Hāp pe me' a'a madukkahin, pegge' pinahemokan du siye we' Tuhanin.*

⁵ **Hāp pe** me' a'a madiyawa' ateynen pegge' tasangkade du kahāpan pananggup Tuhānin.

⁶ **Hāp pe** me' a'a mamabaya' manuhut kabaya'an Tuhānin, pegge' dinuhulan du siye.

⁷ **Hāp pe** me' a'a mama'ase' si sawe'den, pegge' kina'ase'an du isab siye we' Tuhānin.

⁸ **Hāp pe** me' a'a mabentel dem ateyden, pegge' magkite du siye duk Tuhānin.

⁹ **Hāp pe** me' a'a maghāp sawe'den, pegge' inēnan du siye anak Tuhānin.

¹⁰ **Hāp pe** me' a'a bininasa sabab panuhutde panganda'akan Tuhānin, pegge' pagbaya'an siye we' Tuhānin.

¹¹ **Hāp pe** ka'am bang ka'am binissā-bissāhan, duk pinapeddi'an duk ilimutan bu ga'i to'o pegge' nuhut ka'am aku. ¹² Magkēg ka'am manamal pegge' hadje panumbas ka'amin si surga'. Pegge' sa miya'an du hep isab paminasa si me' kanabihan matu'uley.

¹⁷ “Da'a ka'am magpikil we' hangkan ku pitu supaya ga'i ne binali sara' si Musahin duk me' panolo' kanabihanin. Ga'i ku pitu **ngānan** sara'in duk me' panolo' kanabihanin saguwa' supaya **tapahāti te'ed bang ine hātinen**. ¹⁸ Sabennal akahante ka'am samanta'an tu'u pe dunyahin duk langitin, ga' niya' bisan dembuwa' batang duk dembuwa' balis inānan amban sara'in. Ga'i makajari we' ga'i binali sara'in **samanta'an ga' pe kiyamat**. ¹⁹ Hangkan sine-sine ngalanggalan sara'in, bisan me' sara' ga' niya' tantu baline, duk tolo'anne isab sinduwehin ngalanggalanne, iye du madiyawa' te'ed dem pagbaya'an Tuhānin. Saguwa' sine-sine nuhut sara'in duk tolo'anne isab sinduwehin nuhut sara'in, langkew iye si pagbaya'an Tuhānin. ²⁰ **Akahante ka'am, bang pagtuyu'bi manuhut panganda'akan Tuhānin ga'i palabi amban pagtuyu' me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin, ga'i du ka'am tapī dem pagbaya'an Tuhānin.**

²¹ “**Bakas takalebi** sabab panolo' si me' a'a dehelluhin, pina'in, ‘Da'a kew mapatey. Sine-sine mapatey subey hinukum.’ ²² **Saguwa' aku, pa'inku:** sine-sine astel si sawe'nen subey hinukum, duk sine-sine magpa'in si sawe'ne, ‘Babbal kew!’ subey bino'o si huwis, duk sine-sine magpa'in si sawe'ne, ‘Dupang kew te'ed, ga' niya' kagunahannu!’ siya-siya iye hinukum pinadem ebbut narka’. ²⁷ **Bakas takalebi** isab panolo' inin, pina'in, ‘Da'a kew magjina.’ ²⁸ **Saguwa' aku, pa'inku:** sine-sine mayam si dende bu tapikilnen la'at, kapagjina ne iye duk dende

dem ateyne. ³³ **Bakas takalebi** isab sabab panolo' si me' a'a dehelluhin, pina'in, 'Da'a ka'am napa bang ga'i to'o. Duk subey tumananbi bang niya' sanggupbi si pakalehan Tuhanin.' ^{34,35} **Saguwa' aku, pa'inku:** bang ka'am nanggung ine-ine, da'a ka'am napa nabbut surga'in, pegge' la'i paningkolo'an Tuhanin. Da'a ka'am napa nabbut dunyahin, pegge' inin pahalihan bettis Tuhanin.... ³⁷ Pa'inun bi hadja, 'Awe" atawa 'Ga'i'. Ine-ine panambabi supaya ka'am kinahagad, iyan amban nakura' seyitanin ne.

³⁸ **"Bakas takalebi panolo' inin, pina'in, 'Bang niya' a'a makapagka'at mata sawe'ne, subey isab pinagka'at matanen, duk bang niya' a'a makalupu' impen sawe'ne, subey isab ilupu' impennen.'** ³⁹ **Saguwa' aku, pa'inku:** da'a ka'am males bang niya' a'a tege sā' si ka'am. Bang niya' nampak luwenu dembiya'in patampalun isab pī si iye dembiya'in, ambat sampakne. Bang niya' a'a nuntutan ka'u supaya ta'eddo'ne badju'nun, pangurungun du isab iye ōsnun. Bang niya' a'a nganggagahan ka'u mo'o bino'onen da kulumetro, bo'ohun duwe kilumetro. ⁴³ **Bakas takalebi panolo' inin, pina'in, 'Kalasahanun bagaynun duk kabunsihanun bantanun.'** ⁴⁴ **Saguwa' aku, pa'inku:** kalasahanun bi bantabin duk māku-māku ka'am si Tuhan para si me' mangala'at ka'amin ⁴⁵ supaya addatbin neppu addat Tuhanin, Samabi si surga'in. Pegge' Tuhanin pasilakne ellewin si me' a'a mahāpin duk me' a'a mala'atin sali'-sali'. Duk urunganne ulan me' a'a mabentelin duk me' a'a maghinangan mala'atin. ⁴⁶ Da'a ka'am ngase-ngase we' tumbasan Tuhanin ka'am bang iye hadja kinalasahanbin me' malasa si ka'amin. Pegge' bisan du me' a'a magpāku-pāku sukey mangalibahin, kalasahande du isab mamalasa si siyehin. ⁴⁷ Bang iye hadja inasipbin me' bagaybin, na, ga' du niya' tahinangbi pasōng hāpnen amban tahinang me' sinduwehin. Bisin me' a'a mangga'i mangata'uhan Tuhanin sa iyan du isab addatden. ⁴⁸ **Hangkan ka'am, subey ka'am hāp kuwe' hāpan Samabi si surga'in.**

(Mateo 6) ¹ **"Pahatul-hatul ka'am, da'a ka'am maghinang hāp supaya hadja ka'am takite we' a'a.** Pegge' bang hinangbi inin supaya hadja ka'am takite we' a'a, ga' niya' tumbasbi amban Tuhanin, Samabi si surga'in.

² **"Hangkan bang ka'am ngurung si me' a'a miskin, da'a ka'am magpabawag kuwe' me' a'a magmā-māhin mangurung dem langgalin duk si me' lānin supaya siye pinudji we' a'a sinduwehin. Sabennal akahante ka'am, bang siye pudji a'a, katumbasan ne siye, duk iye miya'an tumbas si siyehin.** ³ Saguwa' ka'am, bang ka'am ngurung si me' a'a miskin, da'a ka'am magaka-aka bisan si bagaybi manamalin

⁴ duk ga'i kata'uhan pangurungbin. Samabi si surga'in kata'uhanne hininangbin bisan sipuk duk tumbasanne du ka'am.

⁵ **“Bang ka'am ngampun si Tuhanin, da'a ka'am kuwe' me' a'a magmā-māhin.** Pegge' sinna siye ngampun si Tuhan si langgal duk si bihing lān supaya siye takite we' a'a. Akahante ka'am, bang siye pudji a'a, katumbasan ne siye, duk iye miya'an tumbas si siyehin. ⁶ Saguwa' bang kew ngampun, pī kew dem bilik duk tambelun gawangin duk ngampun kew si Tuhan, iye Samanu ga'i takitehin. Samanu inin, takitene du hininangnun duk tumbasanne du kew. ⁷ Bang ka'am ngampun, da'a ka'am missā pinataha' duk binalik-balik kuwe' me' a'a mangga'i mangata'uhan Tuhanin, pegge' pa'inde we' takale Tuhanin siye bang ekka bissāde. ⁸ Da'a be ka'am kuwe' siyehin pegge' kata'uhan Samabi Tuhanin du andang bang ine me' sukalbin.

⁹ **“Bang ka'am ngampun subey kuwe' inin:**

‘O Amma', ka'u sama kami si surga'in, karayaw pinagaddatan ēnnun we' kēmon manusiya'in.

¹⁰ Karayaw we' ga'i tiggel magbaya' ne kew si kēmon manusiya'. Karayaw tinuhut kinabaya'annun tu'u si dunya sa malu'u si surga'in.

¹¹ Urunganun kami kinakan ellew inin.

¹² Ampunun me' duse kamihin kuwe' du isab pangampun kami me' makaduse si kamihin.

¹³ Patalahun kami amban sassat duk elliganun kami amban nakura' seyitanin. Pegge' si ka'u du pagbaya'anin duk balakatin duk sahayahin salama-lama. Amin!'

¹⁶ **“Bang ka'am muwase, da'a ka'am kuwe' bantuk suse kuwe' me' a'a magmā-māhin hadja.** Pegge' bang siye muwase, ga'i siye ngula'up atawa magsugley supaya takite we' a'a we' magpuwase siye. Sabennal akahante ka'am, bang siye pudji a'a, katumbasan ne siye duk iye miya'an tumbas si siyehin. ¹⁷ Saguwa' bang ka'am muwase, ngula'up ka'am duk maglanu'-lanu' ka'am ¹⁸ supaya ga'i kata'uhan sinduwehin we' muwase ka'am. Samabi ga'i takitehin, takitene du hininangbin duk tumbasanne du ka'am.

¹⁹ **“Da'a ka'am magtipun alata' tu'u si dunya pegge' mura magka'at.** Makajari kakan mellek atawa ginaha', atawa tinangkew bang ilangkat luma'in. ²⁰ Saguwa' maghinang ka'am hāp supaya niya' katekkahanbi si surga'. Duk alata'bi iyan ga'i takakan mellek, ga'i ginaha' duk ga'i tatangkew. ²¹ Pegge' antag-antag pangenna'anbi alata'bin, la'i isab patetegan ateybin.

²² “Mataten dalil payita'an si barante. Bang pasti' pamayamten, hātinen, bentel hinanganten, kuwe' danta' tibu'ukan baranten.

²³ Saguwa' bang labut pamayamten, hātinen la'at hinanganten, kuwe' lindem tibu'ukan baranten. Bang pa'inte we' danta' dem baranten bu lindem hati', asal lindem manamal. ²⁴ **Ga' niya' dara'akan makajari magbanyaga' si duwe amu**, pegge' kabunsihanne iyan dembuwa'in duk kalasahanne dembuwa'in, atawa tuhutne te'ed dembuwa'in duk ga'i asipne dembuwa'in. Bang pilakin mamahalga' si ka'amin, ga'i ka'am makajari maghinang isab si Tuhan.

²⁵ “Hangkan hep pa'inku si ka'am: **da'a ka'am magsuse sabab ka'ellumanbin** bang ine kinakanbin duk bang ine ininumbin supaya ka'am ellum, atawa sabab baranbin bang ine panemmekbin. Mahalga' pe hep umulin amban kinakan, duk mahalga' pe hep baranin amban semmek. ²⁶ Payamanun bi me' manuk-manuk mapalayangin. Ga'i siye magenna' saguwa' pakan Tuhanin siye. Bu ka'am, pasōng te'ed ka'am mahalga' amban me' manuk-manukin. ²⁷ Sine ka'am tapataha'bi umulbin bisan da ora bang ka'am magsuse?

²⁸ “We'ey pe ka'am pagsusehanbi sabab semmekbin? Payamanun bi me' sumpingin bang sa'ingge panuligden. Ga'i siye maghinang, ga'i siye magtennun. ²⁹ Bu pa'in, akahante ka'am, bisan Sultan Sulayman madayahan awwalley, ga' du makapagsemmek hāpnen kuwe' dembuwa' me' sumping inin. ³⁰ Bang Tuhanin tapasemmekanne pahāp-hāp me' sumping sabetin bu ga'i du siye natas, ellum siye kuwe'itu, pag sumu ineggas, na, ka'am pe ga'i tapasemmekanne? Asal kulang sandelbi si Tuhanin. ³¹ Hangkan da'a ka'am magsuse. Da'a ka'am magpa'in, 'Ine kinakanten bi, ine ininumten bi, ine panemmekten bi.' ³² Me' a'a mangga'i mangata'uhan Tuhanin, iye hep inin luwal pinikilden. Saguwa' ka'am, subey ka'am ga'i magsuse pegge' kata'uhan Samabi Tuhanin we' iye inin me' sukalbin. ³³ **Saguwa' iye subey pikilun bi sabab pagbaya'an Tuhanin duk sabab panuhut kinabaya'annen. Manjari, urunganne du ka'am kēmon sukalbi inin.**

(Mateo 7) ¹ “**Da'a ka'am ngandiyawa'an sawe'bi duk ka'am ga'i hukum Tuhanin,** ² pegge' bang ka'am kuwe' bentuk ngahukum sawe'bi, demikkiyan du isab ka'am hukum Tuhanin. Duk bang sa'ingge ka'am nakesan sawe'bi, kuwe' miya'an du isab takesan si ka'amin. ³ Ka'u, mangandiyawa'an sawe'nun, we'ey iye tatiknun hapak-hapak dem mata sawe'nun, bu ka'u batang kayu dem matanun, bu ga'i tatiknu. ⁴ Sa'ingge kapagpa'innu si sawe'nun, 'Bagay, tuhun ko', ānante hapak-hapak dem matanu lu,' bang niya' batang kayu dem di matanun. ⁵ Ka'u iyan magmā-mā hadja. Ananun dahu' batang kayuhin amban

dem matanu iyan, ubus pasti' ne pamayamnun ngānan hapak-hapak dem mata sawe'nun. (¹² *Ine-ine kabaya'anbi hinang a'a si ka'am, demikkiyan isab hinangun bi si siye, pegge' iyan hāti sara' si Musahin duk panolo' me' kanabihanin.*)

⁷ “*Māku-māku ka'am ubus inurungan du ka'am; miha ka'am ubus ngasuwa' du ka'am; makipadiyalem ka'am ubus ilukahan du ka'am.*

⁸ *Pegge' kēmon mamākuhin inurungan du, mamihahin ngasuwa' du, duk makipadiyalemin ilukahan du.*

¹³ “*Pa'asek ka'am amban tarangka makiputin. Luha tarangkahin duk mura tinuhut lān hap narka'in. Ekka a'a nuhut lān miya'an.*

¹⁴ *Saguwa' kiput tarangkahin duk hunit tinuhut lān tudju surga'in. Kulang a'a mangasuwa' iyehin.*

¹⁵ “*Pahatul-hatul ka'am, kaw ka'am tabo'o we' me' nabi ga'i bennal. Si luwasan hāp addatden, saguwa' dem ateyde, la'atan siye kuwe' dalil asu bingis.* ¹⁶ *Takilalebi siye si me' hinanganden, kuwe' kayuhin kata'uhan si buwa'ne. Ga'i kite bi ngeddo' buwa' ubas amban puhung atawa buwa' biyabas amban sampinit.* ¹⁷ *Kayu mahāpin hāp buwa'nen saguwa' kayu mangga'i mahāpin ga'i isab hāp buwa'nen.*

¹⁸ *Kayu mahāpin ga'i buwa' ga'i hāp duk kayu mangga'i mahāpin ga'i buwa' hāp.* ¹⁹ *Kēmon kayu mangga'i magbuwa' mahāpin tinebbengan duk ilakasan dem ebbut ineggas.* ²⁰ *Sa iyan du isab takilalebi me' nabi mangga'i mabennalin si me' hinanganden.*

²¹ “*Duma'in kēmon luwal manabbut ēnkun tapī si pagbaya'an Tuhanin, saguwa' luwal hadja me' a'a manuhut kabaya'an Samaku si surga'in.* ²² *Bang ta'abut ne ellew pangahukum manusiya'in, ekka iyan a'a magpa'in si aku, 'Ka'u Panuhutan kamihin, pegge' bakas kami magpalata' bissā Tuhanin we' balakat ēnnun, duk bakas kami magpaluwas me' seyitan duk bakas kami maghinang ekka hinangan maka'ulali' we' balakat ēnnun.*’ ²³ *Ubus pa'inku iyan si siye, 'Ga'i ka'am takilaleku. Tahala' ka'am amban aku, kēmon ka'am maghinangan mala'atin.*’

²⁴ “*Manjari, sasuku pakale si me' bissāku miya'an duk tuhutne, kuwe' iye a'a pandey te'ed mikil ngahinang luma'ne diyata' batu.*

²⁵ *Manjari tekka ulanin duk dunuk bohe'in duk tewwa' luma'in we' baliyu mabasagin. Saguwa' ga' hebba' luma'in pegge' hininang diyata' batu.* ²⁶ *Duk sasuku pakale si me' bissāku miya'an bu ga'i du tuhutne, kuwe' iye a'a dupang maghinang luma' diyata' umus.* ²⁷ *Manjari tekka ulanin duk dunuk bohe'in duk tewwa' luma'in we' baliyu mabasagin. Magtawus hebba' luma'in duk jadjag te'ed.”*

²⁸ *Pag ubus inin bissā si Isa, ulali' me' a'ahin pag kalede usihatnen,*
²⁹ *pegge' magbidda' te'ed usihat si Isahin duk usihat me' guru si sara'*
āgamahin. Pegge' tege balakat si Isa bang iye missā.

Me' bagayku, padeheng ne kite bi tu'u ellew inin pegge' taym ne. Karayaw pakale isab ka'am si lesson mapaturulin supaya kite bi magsumbaya' mikil sabab me' bissā lalem duk meke'ulali' bakas takaleta bi ellew inin. Me' bissā inin bissā si Isa hep, iye Guru Mabalakatanin amban surga'.

Karayaw inurungan kata'u ka'am we' Tuhanin si me' bakas takalebi ellew inin. Balikte pe si ka'am me' bissā hāp manamal tina'at we' si Isa diyata' kūd miya'an, pina'in:

“Iye subey pikilun bi sabab pagbaya'an Tuhanin duk sabab panuhut kinabaya'annen. Manjari, urunganne du ka'am kēmon sukalbi inin.”
 (Mateo 6:33)

Wassalam

Lesson 67

Subey ka'am inanakan balik

Yahiya 3

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si pagistadite dem Kitab Injilin takitete ne we' ga' niya' epang Isa AlMasi bang tapikilte **panganak iyehin, addatnen, duk hinangannen**. Si lesson dehelluhin takaletē isab we' ga' niya' epang si Isa bang tapikilte **panolo'nen**. Bisan sumiyan ga' niya' kuwe' iyehin missā pasti' duk lalem kuwe' iyehin. Me' a'a mapakale si iyehin bengngangan pegge' niya' kapatutne bang iye magtolo', bu me' imamden duk gurude si sara' āgamahin ga' niya' kapatutde sa miya'an. Bang si Isa magtolo' bisan pandak, pesōng balinen amban pagtolo' me' gurude si sara' āgamahin bisan taha'. Iye jānnen hangkan ma'ekkahin si me' nakura' Yahudihin ga' siye kasulutan pu si Isa. Duma'in hadja pegge' pagtolo'nen **kuntara si me' pangaddatanden** saguwa' **pakitehanne** isab si kēmon a'a **we' nakura'den me' a'a magmā-mā!**

Si lesson dehellu amban inin takaletē bi usihat si Isahin pag la'i iye diyata' kūd duk me' tindeggen. Bang papandakte usihatne miya'an, makajari papandakte si ennem bissā inin: “*Da'a ka'am kuwe' me' a'a magmā-māhin!*” Kabunsihan Tuhanin bang a'ahin magmā-mā bu makapagka'at a'a isab. Hangkan pa'in si Isa si me' a'a mabanesin, “*Da'a ka'am kuwe' me' a'a magmā-māhin!*” Bang a'ahin magpakite si me' sinduwehin we' kuwe' bentuk hāp addatnen saguwa' ga'i maguyun duk diyalem ateynen, magmā-mā hadja iye. Pa'in si Isa sabab me' a'a magmā-māhin we' kuwe' bentuk kubul pinahāp-hāp siye; hāp bentuknen amban luwasan saguwa' diyalemnen penno' we' tolang duk isi buhuk. (Mateo 23:27)

Ga' niya' makajari ngakkalan Tuhanin. Pina'in dem Lapal Tuhanin: “*Ga' niya' bisan ine katapukante amban Tuhan pegge' kēmon pinapanjarinen*”

tampal si pagmatahanne. Duk si pesōngan kēmon kite bi subey paharap si iye magbennal sabab kēmon kahinanganten bi.” (Hibrani 4:13) Kata'uhan si Isa diyalem atey manusiya'in, duk kitene pagmā-mā me' nakura' āgamahin, me' Pariseohin duk me' guru si sara' āgamahin. Si luwasan magāgama te'ed siye duk basag siye ngampun-ngampun, magpuwase, duk ngurung sarakka, saguwa' diyalem ateyden ga' siye malasa si Tuhan duk Lapalnen. Hangkan hep kēmon me' hinangande pina'inde “mabentelin” duk hinangande magāgamahin, ga' niya' gunane. Hangkan tinolo'an we' si Isa me' tindeggen, pa'inne:

“Bang ka'am **ngampun** si Tuhanin da'a ka'am kuwe' me' a'a **magmā-māhin**. Pegge' sinna siye ngampun si Tuhan si langgal duk si bihing lān supaya siye takite we' a'a. Akahante ka'am, bang siye pudji a'a, katumbasan ne siye, duk iye miya'an tumbas si siyehin.” (Mateo 6:5) “Bang ka'am **ngurung** si me' a'a miskin, da'a ka'am magpabawag kuwe' me' a'a **magmā-māhin** mangurung dem langgalin duk si me' lānin supaya siye pinudji we' a'a sinduwehin. Sabennal akahante ka'am, bang siye pudji a'a, katumbasan ne siye, duk iye miya'an tumbas si siyehin.” (Mateo 6:2) “Bang ka'am **muwase**, da'a ka'am kuwe' bantuk suse kuwe' me' a'a **magmā-māhin** hadja. Pegge' bang siye muwase, ga'i siye ngula'up atawa magsugley supaya takite we' a'a we' magpuwase siye. Sabennal akahante ka'am, bang siye pudji a'a, katumbasan ne siye duk iye miya'an tumbas si siyehin.” (Mateo 6:16)

“Da'a ka'am kuwe' me' a'a **magmā-māhin**. Akahante ka'am, bang pagtuyu'bi manuhut panganda'akan Tuhanin ga'i palabi amban pagtuyu' me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin, ga'i du ka'am tapi dem pagbaya'an Tuhanin.” (Mateo 6:5; 5:20) “Hāp pe me' a'a **mangata'uhan we' ga'i kasulutan Tuhanin si siye bang ga'i siye ngandel si iye**, pegge' pagbaya'an du siye we' Tuhanin. Hāp pe me' a'a **mamabaya' manuhut kabaya'an Tuhanin**, pegge' dinuhulan du siye. Hāp pe me' a'a **mabentel dem ateyden**, pegge' magkite du siye duk Tuhanin. Hangkan ka'am, subey ka'am **hāp** kuwe' hāpan Samabi si surga'in!” (Mateo 5:3,6,8,48) “Pa'asek ka'am amban tarangka makiputin. Luha tarangkahin duk mura tinuhut lān hap narka'in. **Ekka** a'a nuhut lān miya'an. Saguwa' kiput tarangkahin duk hunit tinuhut lān tudju surga'in. **Kulang** a'a mangasuwa' iyehin.” (Mateo 7:13,14)

Sa miya'an tinolo'an me' a'ahin we' si Isa mene' lān makiput mapī tudju umul salama-lamahin. Tasabutbi ke me' pina'inne sabab lān pagtimbulin? Importante inin manamal! Sa'ingge subey a'ahin supaya iye magkite duk Tuhanin duk ellum si harapan Tuhanin salama-lama?

Ine pina'in si Isahin sabab inin? Pa'inne: “**Subey ateybin sutsi duk hāp kuwe' hāpan Tuhanin!**”

Saguwa' sa'ingge makajari we' a'ahin tege atey sutsi duk hāp, bu manusiya' du iye duk pag inanakan iye andang ne iye dusehan? Niya' ke tahinangne supaya ateyne mala'atin ginanti'an manjari sutsi duk hāp kuwe' panganda'akan Tuhanin? Ga'i du! Bang a'ahin dihananne ga' niya' pangalimpiyune ateynen. Niya' eli'an pa'inne, “Bisan batang kayuhin tiggel ilebbagan dem bohe' ga'i du manjari buwaye.” Sa miya'an du isab kite bi madusehanin, **ga' niya' tahinangte dihanante** supaya kite bi limpiyu si matahan Tuhanin. Saguwa' kitete bi pesōng-sōng we' **me' mangga'i makajari si manusiya'in makajari du si Tuhan!**

Manjari, batsate ne dem Kitab supaya takaleta sabab dembuwa' nakura' āgama amban Awrusalam, ēnnen **Nikodemus** pī pu si Isa missā duk iye sangem. Pinakitehan iye we' si Isa bang sa'ingge a'a madusehanin makajari makasangka atey sutsi duk umul salama-lama duk kaduwe iyan lasa-lasahan Tuhanin. Matsa ne kite bi amban dem Kitab Injil sinulat we' Yahiya, kapitulu tellu. Pina'in la'i:

(Yahiya 3) ¹ *Manjari, niya' dembuwa' nakura' me' Yahudihin, ēnnen si Nikodemus. Dembuwa' iye Pariseo.* ² *Dembuwa' sangem pī iye pu si Isa duk pa'inne, “Tuwan, kata'uhan kami we' ka'u dembuwa' guru dina'ak we' Tuhanin pitu. Pegge' ga'i tahinangnu me' hinangan maka'ulali' hininangnun bang ga' kew ka'urungan balakat we' Tuhanin.”* ³ *Nambung si Isa, pa'inne, “Sabennal akahante kew, bang a'ahin ga'i inanakan balik, ga'i takitene pagbaya'an Tuhanin.”*

⁴ *Pa'in Nikodemus, “Sa'ingge a'ahin inanakan balik bang bahi' ne iye? Ga'i iye umasek balik pī dem betteng sa'inen bu inanakan balik.”* ⁵ *Nambung si Isa, pa'inne, “Sabennal akahante kew, bang a'ahin ga'i inanakan amban bohe' duk amban Niyawa Tuhanin, ga'i iye umasek dem pagbaya'an Tuhanin.* ⁶ *Inanakan we' manusiya'in, manusiya' du. Saguwa' bang a'ahin inanakan balik amban Niyawa Tuhanin, tahinang iye anak Tuhanin.* ⁷ *Da'a kew ulali' pegge' pa'inku si ka'u we' subey ka'am kēmon inanakan balik,” pa'in si Isa.* ⁸ *“Dalilnen baliyuhin. Baliyuhin nihup tungan-tungan kabaya'anne. Ga'i kata'uhan bang amban baliyuhin atawa bang tungan, saguwa' takalenu begeddunen. Sa miya'an du isab bang a'ahin inanakan amban Niyawa Tuhanin, ga'i kata'uhan bang sa'ingge saguwa' to'o.”*

⁹ *“Sa'ingge kajarine inin?” pa'in Nikodemus.* ¹⁰ *Nambung si Isa, pa'inne, “Ga'i ke inin tahātinu bu guru bantu kew tu'u si bangsate Isra'el?”* ¹¹ *Sabennal akahante kew, kami iye inaka kamihin*

kinata'uhan kamihin, duk iye sinaksi'an kamihin me' bakas takite kamihin. Saguwa' ga'i kahagadbi panaksi' kamihin. ¹² *Sa'ingge pakahagadbi panolo'ku sabab surga'in, bang bisan panolo'ku sabab dunyahin ga'i kahagadbi?* ¹³ *Ga' niya' bakas tapi si surga' luwal Anak Manusiya'in [hätinen AlMasihin]. Duwa'i iye pitu amban surga'.* ¹⁴ *Sa si Musa awwalley, pa'angkatne patta' sawe si lahat toho' manamal, damikkiyan Anak Manusiya'in, subey isab pina'angkat diyata' olom duk pinapatey,* ¹⁵ *supaya kēmon masandel si iyehin ellum salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin.* ¹⁶ *Kinalasahan te'ed we' Tuhanin manusiya'in, hangkan sinōngan we' ne Anakne dembuwa'-buwa'in pinapatey, supaya kēmon masandel si Anaknen ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin.*” Amin.

Na, mikil-mikil ne kite bi sabab me' bakas inaka si Isa pu Nikodemus, nakura' āgamahin. Ine pa'in si Isa pu Nikodemus subey palabey mangkin a'ahin makajari tege umul salama-lama duk makajari iye ellum si pana'anan Tuhanin salama-lama? Pa'inne, “*Sabennal akahante kew, bang a'ahin ga'i inanakan balik, ga'i takitene pagbaya'an Tuhanin. Subey ka'am kēmon inanakan balik!*” Kata'uhan Nikodemus ke bang ine hāti “*inanakan balik*”? Ga'i! Iye jānnen hangkan pa'in si Isa si iye, “*Ga'i ke inin tahätinu bu guru bantu kew tu'u si bangsate Isra'el? Inanakan we' manusiya'in, manusiya' du. Saguwa' bang a'ahin inanakan balik amban Niyawa Tuhanin, tahinang iye anak Tuhanin. Da'a kew ulali' pegge' pa'inku si ka'u we' subey ka'am kēmon inanakan balik!*” (Yahiya 3:10,6,7)

Pa'in si Isa pu Nikodemus we' bang a'ahin mabaya' magkite duk Tuhanin duk ellum si pana'anne salama-lama subey iye inanakan **minduwe!** Duma'in hätinen we' subey kew balik dem betteng sa'inu duk inanakan balik. Bang kew inanakan balik, hätinen we' **bina'ahuhan kew we' Niyawa Tuhanin**, kuwe' bentuk kinoso'an lege dem ateynun duk bina'ahuhan we' balakatnen. (Titus 3:5) Subey kew inanakan balik we' **balakat amban surga'**, bu **seddili iyan manamal amban nuhut addat āgama hadja**. Subey kew ginanti'an **diyalem te'ed – diyalem ateynun!** Sine-sine inanakan manusiya' hadja, lege iye we' duse duk duma'in iye suku' si pagbaya'an Tuhanin. Kēmon manusiya' ga' niya' basagde ngānan gamut duse matomo' diyalem ateyden. Sali' du duk batang kayuhin ga'i manjari buwaye bisan tiggel dem bohe', sa miya'an du isab a'ahin ga'i tahinangne ateyne mala'atin sutsi duk hāp sabab nuhut āgama duk maghinang hinangan hāp. Subey di Tuhanin maghinang hinangan meke'ulali' diyalem ateynun duk mama'ahuhan ateynun. Iye hätinen, “*Subey kew inanakan balik!*”

Inin pamanolo' we' si Isa pu Nikodemus, nakura' āgamahin. Saguwa' hunit inin tahāti we' Nikodemus. Hangkan tilewne si Isa, pa'inne: Sa'ingge inin makajari? **Sa'ingge** ku makajari inanakan balik duk ku makasangka atey ba'ahu duk hāp?

Nambung si Isa, pa'inne,

“Sa si Musa awwalley, pa'angkatne patta' sawe si lahat toho' manamal, damikkiyan Anak Manusiya'in, subey isab pina'angkat diyata' olom duk pinapatey, supaya kēmon masandel si iyehin ellow salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin. Kinalasahan te'ed we' Tuhanin manusiya'in, hangkan sinōngan we' ne Anakne dembuwa'-buwa'in pinapatey, supaya kēmon masandel si Anaknen ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellow siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin.” (Yahiya 3:14-16)

Pa'esseban si Isa Nikodemus sabab me' mapalabey si kapapu'annen masa Nabi Musa si lahat toho' manamal, supaya tapakitehanne Nikodemus bang sa'ingge iye lumepa amban hukuman pinadem narka' duk bang sa'ingge tasangkane umul salama-lamahin. Bakas takaleta bi dem Kitab Tawrat we' masa Nabi Musa, dembuwa' ellew pag bakas pinuggutan we' me' a'a Isra'elin Tuhanin duk Nabi Musa, pinapihan siye we' Tuhanin me' sawe bisa. Tigtukde me' a'ahin duk ekka matey. Saguwa' pag magsusun me' a'a Isra'elin duk lebbahande duseden, dina'ak Nabi Musa we' Tuhanin ngahinang patta' **sawe tumbaga duk pina'angkat diyata' olom**, supaya **kēmon mamayaman iyehin kewuli'an** duk ga'i matey.

Na, inakahan Nikodemus we' si Isa we' masaley me' a'a Isra'elin luwal hadja subey ngandel duk mayam pī si patta' sawe tumbaga diyata' olomin ubus bu timbul siye amban kamateyden. Sa miya'an du isab me' manusiya'in luwal hadja subey **kahagad** si “dalil tambal” minemes we' Tuhanin supaya siye timbul amban pangalegga salama-lamahin. Kēmon **kite bi** kuwe' me' a'a Isra'el bakas tinigtuk we' sawehin. **Nakura' Seyitanin** kuwe' sawe bisa, duk **dusehin** kuwe' laksun makamatey a'a. Kēmon manusiya'in tinigtuk we' Nakura' Seyitanin duk laksun dusehin makamula kite bi si narka' salama-lama bang ga'i kite bi inurungan tambal we' Tuhanin! Ga'i kite bi makajari nimbul diten bi amban hukuman Tuhanin, pegge' tumbas dusehin kamatey duk narka'. Saguwa' pudjite bi Tuhanin – bakas memesne “tambal” pagtimbul me' a'a Isra'elin amban laksun me' sawehin – sa miya'an du isab memesne “**tambal**” pagtimbul me' manusiya'in amban “laksun” dusehin.

Kata'uhannu ke we' niya' palanu Tuhanin maghāp duk ma'ahuhan atey me' manusiya' penno' we' dusehin? Ine pa'in si Isa sabab inin? Pa'inne we' Mangalekkatin subey pina'angkat diyata' olom supaya

sandalanne pangalegga duse madusehanin – “*supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama!*”

Sine makajari tinimbulin? Ine pina'in dem Kitabin? Pa'inne: “***Kēmon masandel si iyehin...ga'i pasape' amban Tuhan!***” Pu sine kite bi subey sandel? Subey kite bi sandel si Mangalekkat pinapitu we' Tuhanin. Kahagad ke kew si iye? Kahagad ke kew diyalem ateynu we' si Isa Manimbulin, pinapitu we' Tuhanin si dunya **para si ka'u**, supaya tanggunganne pangelegga dusenun? Ga'i mabaya' Tuhanin we' niya' pasape' amban iye. Tambal Tuhan si problemate sabab dusehin kamatey si Isa diyata' olomin. Pa'in Kitabin: “***AlMasi ga' te'ed niya' duse-dusene. Saguwa' para si kahāpante bi pinatangung si iye we' Tuhanin duseten bi, supaya bang ne kite bi magdembuwa' duk AlMasi, kinimmatan kite bi bentel we' Tuhanin, kuwe' Tuhanin du bentel.***” (2 Korinto 5:21)

Me' bagayku, ga'i du pinda Tuhanin. Me' pina'in we' si Isa pu Nikodemus me' duwe ngibu tahun ne palabey, iye du isab pina'inne si ka'am ellew inin: “***Subey ka'am kēmon inanakan balik!***” Mabaya' Tuhanin ngoso'an ateybin, duk ma'ahuhan ka'am duk balakatnen. Saguwa', subey ka'am kahagad si Aka-akane Mahāpin. Subey ka'am kahagad pu si AlMasi bakas pinapitunen. Subey ka'am kahagad we' si Isa, mangga' niya' duse-dusenen magbayed para utang dusebin supaya ka'am ellum si pana'anan Tuhanin salama-lama. “***Subey ka'am kēmon inanakan balik!... Bang a'ahin ga'i inanakan balik, ga'i takitene pagbaya'an Tuhanin!***” Amin.

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson mapaturulin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk pakale kite pu si Isa magbissā duk dembuwa' dende lime bakas ellanen...

Karayaw inurungan ledjiki' ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab bissā Isa AlMasi inin, pa'inne,

“Da'a kew ulali' pegge' pa'inku si ka'u we' subey ka'am kēmon inanakan balik!” (Yahiya 3:7) ***“Hāp pe me' a'a mabentel dem ateyden, pegge' magkite du siye duk Tuhanin!”*** (Mateo 5:8)

Wassalam

Lesson 68

Manimbul manusiya'in

Yahiya 4; Lukas 4

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bakas takitete bi ne si pagistadite bi dem Kitab Injilin we' bang Isa AlMasi, ga' niya' epangne **panganak iyehin**, si **addatne**, si **hinanganne** duk si **pagtolo'ne**.

- Sabab bakas **panganak** iyehin takitete we' ga' niya' inanakan kuwe' si Isahin, pegge' inanakan iye we' budjang sabab balakat Niyawa Tuhanin.
- Bakas takitete isab we' seddili si Isa amban kēmonin si **addatne** pegge' ga' niya' seddili inanakan tege kawul-pi'il sutsi kuwe' iyehin.
- Ga' isab niya' sali' si Isa si **hinangannen**, pegge' ga' niya' bakas maghinang hinangan meke'ulali' kuwe' iyehin. Missā hadja iye de tegtang, kewuli'an ne masakihin, lahi ne me' seyitanin duk nakura'den, duk puwas ne dusehin.
- Kitete isab we' ga' niya' sali' si Isa si **panolo'nen**. Kitete miya'an si lesson dehelluhin pag magbissā iye duk nakura' āgama inēnan Nikodemus. Pinakitehan we' si Isa pu Nikodemus we' ga'i iye makajari tapī si pana'anan Tuhanin bang ga'i dahu' bina'ahuhan ateynen we' Niyawa Tuhanin. Hangkan pa'in si Isa, Panuhutanin, si iye, “*Subey ka'am kēmon inanakan balik!*”

Ellew inin takaleta we' missā Isa AlMasi si **dembuwa' a'a seddili manamal** amban Nikodemus. Nikodemus miya'an a'a Yahudi; saguwa' a'a si lesson ellew inin **duma'in Yahudi**. Nikodemus lella; a'a takitete ellew inin **dende**. Nikodemus a'a magāgama te'ed, saguwa' dende inin **dusehan manamal**, lime bakas ellanen. Si matahan me' a'ahin mas hāp Nikodemus, nakura' āgamahin, amban dende ba'isan miya'an. Saguwa'

duma'in sa miya'an pinayaman Tuhanin, pegge' kēmon manusiya' pinagbaya'an we' duse bisan a'a magāgama atawa a'a dusehan manamal. Iye jānnen hangkan kēmon manusiya'in subey inanakan balik we' balakat amban Tuhanin.

Na, kuwe'itu mayam ne kite bi dem Kitab Injil duk pakale kite bi bang ine **pagbissā-bissā si Isa duk dende ba'isan amban Samariyahin**. Samariya'inin lahat la'i dem lahat me' Yahudihin si ellet Yahudiya duk Jalil. Ekka me' a'a Samariyahin a'a liyu-liyu; kinimmatan siye we' me' Yahudihin we' ga'i siye nuhut Tuhanin, hangkan siye ga'i magtewwa'. Saguwa' bang si Isa ga'i pagbidda'ne a'ahin kuwe' Tuhanin hep ga'i du isab pagbidda'ne. **Pitu si Isa si dunya supaya pihane duk timbulne kēmon madusehanin, me' mamabaya' tege atey ba'ahuhin duk mahāpin**. Hangkan hep si Isa ga' iya' magbissā duk dende amban Samariya bakas tege ella minlimehin.

Na, pakale ne kite bi si me' sinulat we' Yahiya dem Kitab Injilin, kapitulu ampat. Pa'inne:

(Yahiya 4) ⁴ *Subey disi Isa pabutas amban lahat Samariya.* ⁵ *Pag tekka siye si lahat Samariya, hap pī siye si dembuwa' puweblo inēnan Sikar. Tapit puweblo inin si bulak pinangurung we' si Yakub si anaknen Yusup awwalley.* ⁶ *La'i si antag miya'an niya' kupung bakas hininang we' si Yakub awwalley. Ningkolo' si Isa si higad kupungin pegge' pekkeng iye si paglengnganan. Lettu ne miya'an ellewin.* ⁷⁻⁸ *Me' tindegnen ga' la'i pegge' la'i siye hap puweblo melli kinakande. Ga' tiggel niya' tekka pī dende Samariya nginduk bohe'. Pa'in si Isa si iye, “Dende, urungun ku bohe' inumku.”* ⁹ *Nambung dendehin, pa'inne, “Oy, bangsa Yahudi kew. We'ey kew māku bohe' si aku bu bangsa Samariya ku?”* *Missā dendehin kuwe' miya'an pegge' me' Yahudihin ga'i hep baya' ngangguna me' panyap me' a'a Samariyahin.* ¹⁰ *Nambung si Isa, pa'inne, “Bang hadja kata'uhannu bang ine pangurung Tuhan si manusiya'in duk bang sine ku, mamāku bohe' si ka'u kuwe'itu inin, bugtu' asal māku kew isab bohe' si aku duk pa'inumte kew bohe' makapakellumin.”* ¹¹ *“Tuwan,” pa'in dendehin, “antag kew ngeddo' bohe' makapakellumin? Ga' hati' niya' panginduknu duk lalem hep kupung inin.* ¹² *Kupung inin ta'amban si kami we' papu'ten bi si Yakub. Siye magtewtey-anakin duk sampay me' hayepden, tu'u si kupung inin panginumanden. We' labi kapatutnun amban kapatut si Yakubin?”* ¹³ *Nambung si Isa, pa'inne, “Kēmon manginum bohe' kupung inin, lekkakan du balik.* ¹⁴ *Saguwa' sine-sine maka'inum bohe' pama'inumku iyehin, ga'i ne te'ed lekkakan balik. Pegge' bohe' pama'inumku iyehin manjari kuwe' buwal neyibuwa diyalem ateyne, ngurungan iye bohe' makapakellumin iye salama-lama.”* ¹⁵ *“Tuwan,”*

pa'in dendehein, "urungun ku bohe' pina'innu inin inumku, duk ne ku ga'i lekkakan balik duk ga'i ne ku subey magpituhan nginduk bohe'." ¹⁶ "Pi kew eddo'un ellanun," pa'in si Isa, "bu bo'ohun pitu." ¹⁷ "Ga' niya' ellaku," sambung dendehein. Pa'in si Isa si iye, "To'o pina'innu iyan. Ga' niya' ellanu. ¹⁸ Pegge' minlime kew bakas magella saguwa' sawe'nu magdembuwa' kuwe'ituhin duma'in ellanu. To'o pina'innun." ¹⁹ Pa'in dendehein pu si Isa, "Tuwan, bahu kata'uhanku we' ka'u inin **nabi hati**." ²⁰ Me' kapapu'an kami bangsa Samariyahin," pa'inne, "tu'u si punu inin lugal panambahayangande Tuhanin. Saguwa' ka'am me' Yahudihin, pa'inbi we' subey la'i si Awrusalam panambahayangante bi Tuhanin." ²¹ Pa'in si Isa si iye, "Dende, kahagadun pina'inku inin. Niya' du iyan waktu si pesōngan, bang me' a'ahin nambahayang si Samate bi Tuhanin, duma'in tu'u si punu inin atawa la'i si Awrusalam. ²² Ka'am me' bangsa Samariyahin, magsambahayang ka'am saguwa' awam ka'am bang ine sinambahayangbin. Kami me' Yahudihin, kata'uhan kami bang sine sinambahayang kamihin, pegge' manimbul me' manusiya'in paguwa' hep amban bangsa Yahudi. ²³ Saguwa' tekka du waktuhin duk kuwe'itu ne hep, we' me' a'a manambahayang sabennalin, sambahayangde du Samate bi Tuhanin amban dem ateyde duk asal to'o panambahayangden. Kuwe' iyan kinabaya'an Samate bi Tuhanin panambahayang si iyehin." ²⁴ Pa'in si Isa pe, "**Tuhanin po'on niyawa, lagi' niyawa du iye, duma'in du iye kuwe' manusiya' tege baran. Duk sasuku manambahayang si iyehin subey sambahayangde iye amban dem ateyde duk subey to'o panambahayangde si iyehin.**" ²⁵ Pa'in dendehein pu si Isa, "Asal kata'uhanku niya' du pitu si pesōngan magsultan si kite bi, iye AlMasihin. Pag tekka iye pitu, pahāthanne du si kami kēmon-kēmonin." ²⁶ Pa'in si Isa, "**Aku ne hep, iye mamissā si ka'u inin.**"

²⁷ Behu ubus bissāne inin, tekka ne me' tindeg si Isahin. Ulali' siye pegge' kitede niya' dende sawe'ne magbissā-bissā. Saguwa' ga' siye nilew dendehein bang ine akanen, atawa nilew si Isa bang we'ey iye magbissā-bissā duk dende miya'an. ²⁸ Manjari inambanan we' dendehein kombo'ne pangisi-ngisihanne bohe'in duk balik iye pi si puweblo. Pag tekkane la'i missā iye si me' a'a mala'ihin. ²⁹ Pa'inne, "**Dayi' be ka'am nuhut aku. Payamanun bi, niya' a'a ngakahan aku kēmon bakas tahinangku ilabeyin. Duma'in ente' iye AlMasihin?**" ³⁰ Manjari paluwas me' a'a miya'an amban puweblo duk lumengngan siye pi mayaman si Isa.

³⁹ Manjari ekka me' a'a Samariya amban puweblo Sikarin kahagad pu si Isa sabab pina'in dendehein. Pa'inne hep, "Inakahan ku we' ne kēmon bakas tahinangku ilabeyin." ⁴⁰ Hangkan pag tekka me'

a'a Samariyahin la'i pu si Isa, inohotan iye we' de la'i dahu' si siye patenna'. Duk patenna' si Isa la'i duwem bahangi. ⁴¹ Sasang la'i pe iye, ekka pe me' a'a kahagad pu si Isa sabab panolo'ne si siyehin. ⁴² Pa'inde si dendeihin, "Kuwe'itu kahagad ne kami pu si Isa, duma'in ne sabab inakanu si kamihin, saguwa' pegge' asal di kami ne makakale me' panolo'nen, duk kata'uhan kami we' sabennal iye manimbul me' manusiya' si dunyahin."

Na, taman inin du istori dende amban Samariyahin. Bugtu' istori inin importante pegge' takite we' takilale we' dende ba'isanin, we' si Isa Manimbul pinapitu we' Tuhan si dunyahin. Pinda te'ed dendeihin. Tagna' pag bissā-bissāden ga' kata'uhan dendeihin bang sine sawe'ne magbissāhin. Tapikilne we' si Isa **dembuwa' hadja me' Yahudi**. Saguwa' sasangde magbissā-bissāhin, niya' inakahan we' si Isa si iye, ga'i makajari kata'uhan bang a'a hadja. Hangkan tapikil dendeihin we' **nabi** iye. Saguwa' ujudnen, tasabutne we' si Isa inin, iye sawe'ne magbissāhin, **pesōng amban nabi. AlMasihin iye – iye pina'al we' kēmon me' kanabihanin, Manimbul manusiya'in!**

Pag takilalene we' a'a maningkolo' si higad kupungin duk mamissā si iyehin we' AlMasihin, ambananne kombo'nen duk magubas iye pī hap puweblo duk akahanne me' a'ahin, pa'inne, *"Dayi' be ka'am nuhut aku. Payamanun bi, niya' a'a ngakahan aku kēmon bakas tahinangku ilabeyin. Duma'in ente' iye AlMasihin?"*

Ubus iyan paluwas me' a'ahin amban puweblo pī pu si Isa duk ohotande iye dina'ak la'i si siye. Patenna' si Isa la'i duwem bahangi, nolo'an siye bang sa'ingge siye makajari makasangka atey ba'ahu duk hāp duk nambahayang te'ed si Tuhanin. Hangkan pa'in Kitabin:

"Ekka pe me' a'a kahagad pu si Isa sabab panolo'ne si siyehin. Pa'inde si dendeihin, 'Kuwe'itu kahagad ne kami pu si Isa, duma'in ne sabab inakanu si kamihin, saguwa' pegge' asal di kami ne makakale me' panolo'nen, duk kata'uhan kami we' sabennal iye manimbul me' manusiya' si dunyahin.' " (Yahiya 4:41,42)

Na, pala'us ne kite bi kuwe'itu matsa dem Kitab Injil duk payamante bang ine mapalabeyin puwas si Isa la'i si Samariya. Kitete bi du tu'u we' **duma'in kēmon a'a neyima' si Isa we' iye Manimbul manusiya'in**. Dem Kitab Injil sinulat we' si Lukas, kapitulu ampat, pina'in:

(Lukas 4) ¹⁴ *Manjari balik si Isa pī hap Jalil. La'i si iye balakat Niyawa Sutsihin, duk aka-aka sabab iyehin palatag si me' kalahat-lahatan mapaliputin. ¹⁵ Magusihat iye si me' kalanggal-langgalanden duk sinanglitan iye we' me' a'ahin kēmon. ¹⁶ Hap pī si Isa si Nasaret,*

lahat kasuligannen. Pag ta'abut ellew Sabtu', ellew li'i me' Yahudihin, pī iye si langgal sa hinangannen. Manjari nengge iye supaya iye makabatsa amban dem kitab. ¹⁷ Sinōngan si iye kitab sinulat Nabi Shi'yahin. Iluka we' ne kitabin duk takasuwa' we' ne me' ayat inin bu binatsa we' ne inin, pina'in: ¹⁸ “Pagbaya'an ku we' Niyawa Tuhanin, pegge' tapene' ku we' ne magmahalayak aka-aka mahāpin si me' a'a maka'ase'-ase'in. Dina'ak ku we' Tuhanin pitu ngakahan me' pilisuhin we' pinaluwas ne siye, me' mapessekin we' makakite ne siye balik, duk maluwas ku me' tiniksa'in. ¹⁹ Dina'ak ku isab pitu magpalata' we' ta'abut ne tahun pagtimbul Tuhan me' a'anen.” ²⁰ Ubus tinambel we' ne kitabin duk pinangurung we' ne balik pī si bilalin bu ningkolo' iye. Kēmon a'a dem langgal miya'an ngadendengan iye. ²¹ Manjari nagna' iye missā si siye. Pa'inne, “Ellew inin me' ayat binatsaku miya'an tuman ne sasangi mapakalehin.”

Si me' bissā inin, magaka si Isa we' iye AlMasihin duk Manimbulin bakas sinulat sababne we' Nabi Shi'ya me' pitu' hatas tahun masaley. Saguwa' me' Yahudi mapatenna' si Nasaretin, ga'i siye ngatu neyima' iye we' iye inin Manimbul manusiya'in pinapitu amban surga', pegge' kata'uhande du we' kasuligan si Isahin la'i si diyalemande! Hangkan udji'de iye, pa'inde, “Uy, duma'in ke inin anak si Yusupin?”

Niya' pe inaka dem kitab we' pineges me' a'a Nasaretin we' si Isa we' ga'i subey diyawa'ande AlMasi, pinapī we' Tuhan si siyehin. Saguwa' mas pesōng pe siye ngamā. Pa'in Kitabin:

(Lukas 4) ²⁸ Pag kalede inin, kēmon siye dem langgal miya'an astel manamal. ²⁹ Kuwat siye duk sinōngadan we' de si Isa bu bino'o we' de paluwas amban puweblo pī diyata' punu paglahatande miya'an, supaya iye talabo'de pī si pampang. ³⁰ Saguwa' si Isa lumabey amban tengnga'de duk tahala' iye.

Suleyan me' a'a Nasaretin mapatey si Isa! Ine jānnen hangkan suleyande iye mapatey? Kabaya'ande iye mapatey pegge' bakas pa'inne we' iye AlMasi bakas inaka dem sulat we' kēmon kanabihanin. Me' bissā si Isa mabennalin iye ka'astelan me' a'a Nasaret manamalin duk kabaya'anden labo'de iye si pampang. Saguwa' ga' tahinangde miya'an, pegge' ga' pe tekka waktu pangeddew Tuhan pamapatey si Isahin. Dupang te'ed duk la'at me' a'a mamabaya' mapatey pinene' we' Tuhan manjari Manimbul duk Hukum manusiya'in! Si pesōngan pinapatey du iye we' a'a – saguwa' pinakellum du iye iyan balik amban kamatey ne puwas tellu ellew. Takaleta namba sabab inin si lesson si pesōngan.

Na, sa'ingge makajari papandakte lesson ellew inin? Sa inin: Bakas takaleta duwe istori sabab **duwe grupu a'a**. Kaduwe grupu

inin takalede we' pa'in si Isa we' iye AlMasihin, saguwa' magseddili manamal tapikilden.

1.) Tagna' takalet sabab dende dusehan takasuwa' we' si Isa si kupung duk me' a'a Samariya. Teyima'de bissā si Isahin duk sinna te'ed siye, duk **kahagad** siye we' si Isa te'ed AlMasihin, Manimbul manusiya'in.

2.) Saguwa' si istori kaduwenen takalet sabab me' a'a magāgama si Nasaretin. Diyawa'ande bissā si Isahin. **Ga'** siye **kahagad** we' si Isa te'ed AlMasihin, pegge' kasuligannen si puweblode.

Takitete we' me' madusehan mapatenna' si Samariyahin teyima'de si Isa we' iye Manimbul pinapitu amban surga'in, saguwa' me' a'a magāgama mapatenna' si Nasaretin ga' iye teyima'de.

Bang ka'am, sa'ingge ka'am? Kuwe' grupu inggehin ka'am? Kuwe' me' a'a Samariyahin ke ka'am **neyima' si Isa we' iye Panuhutanden duk Manimbul siyehin?** Atawa kuwe' me' a'a Nasaretin ke ka'am **ga' ngatu kahagad we' si Isa te'ed AlMasihin pinapitu amban surga' nimbul siye amban duseden.** Tahātibi ke we' si Isa Manimbulin bakas sinulat sabab iye we' kēmon kanabihanin. Bakas teyima'bi ke iye duk iye ne Manimbul ka'amin?

Pakale ka'am bang ine pina'in dem Kitabin sabab Isa AlMasi. Pa'inne:

“Danta'in ninag dem kalindeman duk danta'in ga'i te'ed tapalem we' lindemin....Bisan ne Lapalin tu'u si dunya duk pinapanjari hep we' ne dunyahin, ga' du Lapalin takilale we' me' a'a si dunyahin. Pitu iye si lahatne, saguwa' ga' iye tineyima' we' bangsanen. Saguwa' sine-sine neyima' Lapalin duk makahagad si iyehin, urunganne siye kapatut manjari me' anak Tuhanin. Tahinang siye anak Tuhanin duma'in kuwe' paganak manusiya' atawa amban kabaya'an manusiya' atawa amban napsu manusiya'. Saguwa' tahinang siye anak Tuhanin amban kabaya'an Tuhanin!” (Yahiya 1:5,10-13)

Bagayku mapakalehin, bakas ne ke kew tahinang anak Tuhanin? Kahagad ke kew te'ed pu si Isa? Bakas teyima'nu ne ke iye duk iye ne Panuhutannun duk Manimbul ka'uhin?

Padeheng ne kite bi kuwe'itu ellew inin. Da'akte kew pakale balik si lesson mapaturulin duk mayaman me' tanda' pinakitehan we' si Isahin, supaya kēmon makajari kata'uhan we' iye du Manimbul manusiya' mabennalin...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'esebbi me' pina'in we' me' a'a Samariya sabab si Isahin, pa'inde,

“Sabennal iye Manimbul me' manusiya' si dunyahin!” (Yahiya 4:42)

Wassalam

Lesson 69

Kapatut si Isahin

Mateo 12; Yahiya 5

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Me' ekkahin ka'am, kata'uhanbi ne we' matsa ne kite kuwe'itu amban dem Kitab Injil si inistadihante dem Kitabin. Kitab Injilin hep mamagakahin aka-aka hāp sabab Isa AlMasihin. Iye Manimbulin mapitu si dunyahin supaya paluwasne me' manusiya'in amban antanan Nakura' Seyitanin, amban duse duk amban hukumante bi illegga salama-lamahin.

Si me' lesson sinduwehin bakas takaleta we' lumengngan si Isa palatag si lahat me' Yahudihin, **magtolo'** iye si me' a'a mabanesin duk **pakewuli'**ne masakihin. Hangkan banes me' a'ahin nuhut iye. Saguwa' **me' nakura' āgama ma'ekkahin ngimbū si iye** pegge' ga'i siye makajari ngalugat we' lalem kata'u bissāhannen, duk ga'i siye makajari mesuwey si me' hinanganne meke'ulali' tahinangnen.

Ellew inin matsa pe kite bi namba amban dem Kitab Injil duk kata'uhante bang sa'ingge **si Isa kinuntarahan we' me' nakura' āgamahin sabab ellew li'i**. Ellew li'ihin kapitu' ellewnen diyalem de simana, hātinen ellew Sabtu'. Ellew inin dina'ak we' Tuhanin si me' Yahudihin subey ellew pagli'i, pag ubus ne siye maghinang ennem bahangi. Saguwa' tinuksa' si Isa we' me' Pariseohin – me' nakura' āgama masa miya'an – we' langgalanne sara' sabab ellew li'ihin, pegge' niya' tahinangne hinangan hāp si ellew Sabtu'. Hinangde hadja inin da'awa, pegge' ga' niya' takasuwa'de la'at panuksa'ande iye.

Na, batsate ne amban dem Kitab Injil sinulat we' Mateo, kapitulu sempukduwe. Pina'in dem Kitab:

(Mateo 12) ¹ **Dembuwa' Sabtu'**, ellew li'i me' Yahudihin, pabutas disi Isa dem tana'. Pegge' inusan me' tindeggen, ngalupu' siye buwa' tana'in bu ininta' we' de. ² Pag kite me' Pariseohin miya'an, pa'inde pu si Isa,

“Payamanun be. Me' tindegnun hinangde tinaggahan sara' si ellew li'ihin.”³ Pa'in si Isa si siye, “Ga' ke bakas tabatsabi bang ine hininang Sultan Da'udin masaley pag inusan iye duk me' sawe'nen?”⁴ Padiyalem hep iye pī si luma' Tuhanin duk ineddo' we' ne pan binettad la'i pangurung si Tuhanin duk kinakan we' ne duk me' sawe'nen. Bu tinaggahan hep we' sara' kinakan pan miya'an, luwal hadja para si me' imam.⁵ Duk ga' ke isab tabatsabi dem kitab Tawrat we' me' imam si langgal hadjehin maghinang kahaba' ellew li'i bisan tinaggahan maghinangin we' sara'? Saguwa' ga'i du siye magduse.⁶ Akahante ka'am, niya' ne tu'u pesōng kapatutnen amban sara' si langgal hadjehin.⁷ Niya' tasulat dem kitab, pina'in, ‘Ga'i mahalga' si aku kurbanin saguwa' iye kabaya'ankun we' ma'ase' ka'am si sawe'bi.’ Bang tasabutbi te'ed hātine inin, ga'i labo'anbi hukuman a'a mangga' niya' dusenen.⁸ **Anak Manusiya'in tege kapatut magpa'in bang ine-ine mapatut hininang si ellew li'ihin.**”

Niya' hatusan ēn duk gellal ginuna para pu si Isa dem Kitab. Dembuwa' me' gellalin daran ginuna we' ne para si dinen inin “**Anak Manusiya'**”. Gellal inin, Anak Manusiya', ma'esseban kite bi we' AlMasihin ngandiyawa'an dine manjari a'a, dembuwa' me' tubu' Apu' Adam. Gellal inin magpakite isab we' balakatan iye, pegge' iye mangandiyawa'an dinen manjari a'a, bu iye du isab mangantanan kēmon kapatut duk kēmon hukuman si kēmon manusiya'in. Pikilun bi! Lapal Tuhanin duk Niyawanen, duk balakatnen, duk sahayanen – pitu si dunya manjari baran manusiya'! Awe', Isa AlMasi, Anak Manusiya', Mangantanan ellew li'ihin duk Mangantanan kēmon-kēmonin. Saguwa' ga' inin kinahagad we' me' Pariseohin bang sine te'ed si Isa.

Batsate ne bang ine mapalabeyin puwas miya'an. Pina'in dem Kitab:

(Mateo 12)⁹ Manjari palanjai si Isa billa'i duk padiyalem iye dem langgalde.¹⁰ La'i dem langgal niya' a'a sapik tangannen. Niya' isab la'i me' a'a batang miha duse si Isa supaya iye katuntutande. Hangkan tilewde iye, pa'inde, “Ngalanggalan sara' ke magpakole' si ellew li'ihin?”¹¹ Nambung si Isa pa'inne, “Ine hinangbi bang upama niya' bili-bilibi dembuwa' du bu labo' pe dem kupung beytu ellew li'i? Ga' ke eddo'bi maluwas bisan ne ellew li'i?”¹² Pesōng hep mahalga' a'ahin amban bili-bili. **Hangkan patut maghinang makahāp si ellew li'i.**”¹³ Manjari pa'inne si a'a masapik tangannen, “Pahintengun tangannun.” Na, pinahinteng we' ne, manjari kewuli'an ne tangannen kuwe' tanganne dembuwa'in.¹⁴ Manjari paluwas me' Pariseohin amban langgal duk magisun siye bang sa'ingge si Isa tapapateyde.¹⁵ Pag kata'uhan si Isa sabab isun me' Pariseohin, tahala' iye amban lahat

miya'an. Ekka a'a paturul si iye. Pinakewuli' we' ne kēmon me' a'a masakihin....

Kitete we' tinuksa' si Isa we' me' Pariseohin we' talanggalne sara'in pegge' ga' pagaddatanne me' pangaddatanden. Magmā-mā te'ed siye! Me' nakura' āgama inin, ga'i siye ma'ase' si me' a'a inusan atawa si me' a'a saki. Saguwa' kabaya'anden we' kahagad me' a'ahin we' me' bi'at-bi'atande sabab ellew li'ihin sara' amban Tuhan! Bu pa'inde we' ga'i kuhi maghinang hāp bang ellew li'i. Saguwa' kata'uhan si Isa la'at diyalem ateyden duk pa'essebanne siye me' pina'in Tuhan dem Kitab, pa'inne, “Ga'i mahalga' si aku kurbanin saguwa' iye kabaya'ankun we' ma'ase' ka'am si sawe'bi.' Bang tasabutbi te'ed hātine inin, ga'i labo'anbi hukuman a'a mangga' niya' dusenen. Anak Manusiya'in tege kapatut magpa'in bang ine-ine mapatut hininang si ellew li'ihin.”

Pala'us pe kite bi matsa amban dem Kitab, pa'inne:

(Mateo 12) ²² Manjari niya' bino'o pī pu si Isa dembuwa' a'a pessek duk umew pegge' **pasayedan seyitan iye**. Kawuli'an iye we' si Isa, hangkan kapamissā ne iye duk ngite ne iye. ²³ Kēmon a'ahin ulali' duk pa'inde, “Inin ne ente' tubu' Sultan Da'udin?” ²⁴ Pag kale me' Pariseohin inin, pa'inde, “Ka'urungan iye balakat we' Belsebul, nakura' me' seyitanin, hangkan iye kapagpaluwas me' seyitanin.” ²⁵ Kata'uhan si Isa bang ine dem pikilanden, hangkan pa'inne si siye, “Bang niya' pagsultanan bu magbono' me' a'anen, magka'at pagsultanan miya'an. Duk bang me' a'a si dembuwa' puweblohin atawa me' magtewtey-anakin ga'i magtuhut pikilan saguwa' luwal magsasa', ujudnen magkanat-kanat siye. ²⁶ Hangkan bang nakura' seyitanin maluwas tindegne seyitanin, hātinen we' magkuntara ne siye duk ga'i layun pagbaya'an seyitanin. ²⁷ Pa'inbi we' magpaluwas ku seyitan pegge' ka'urungan ku balakat we' Belsebul, nakura' seyitanin. Bang bennal inin, na, me' tindegbin, amban balakat sine pagpaluwasde seyitanin? Siye ne iyan magpa'inin we' sala' pamikilbin. ²⁸ Saguwa' iye mato'ohin, asal amban Niyawa Tuhanin balakatku magpaluwas seyitanin. Hātine inin, Tuhanin magbaya' ne tu'u si ka'am.”

(Yahiya 5) ¹ Ga' tiggel puwas inin, pataked disi Isa hap Awrusalam pegge' niya' kādja'an me' Yahudihin la'i. ² La'i si Awrusalam niya' limbu, ěnnen bang si bissā Yahudi, limbu Betsata. Limbu inin si bihing dembuwa' me' tarangka padiyalem hap Awrusalamin, inēnan tarangka bili-bili. Niya' lime luma'-luma' pasayindungan si bihing limbu miya'an. ³ Tu'u si me' luma'-luma' inin, ekka me' a'a saki pabāk. Niya' siye pessek, niya' pengka' duk niya' matey baranden. Inagad-agad we' de

paseyibuwa bohe' dem limbuhin. ⁴ Pegge' bang patekka niya' mala'ikat Tuhanin pī dem limbu nguta'ul bohe'in. Duk madumehellu mapī dem bohe'in, pag ubus kuta'ul bohe'in, kewuli'an bisan ine sakinen.

⁵ Niya' dembuwa' a'a la'i tellumpū' duk walun tahun ne sakinen. ⁶ Takite si Isa iye pabāk-bāk la'i duk kata'uhanne we' tiggel ne saki a'a miya'an. Manjari tilew si Isa iye, pa'inne, “Baya' ke kew kole?” ⁷ Nambung a'a sakihin, pa'inne, “Awe', Tuwan. Saguwa' ga' niya' mengket aku pī dem limbu bang ne kuta'ul bohe'in. Duk sasangku pe pa'insud pī, niya' ne dumehellu amban aku.” ⁸ Pa'in si Isa si iye, “Kuwat kew, bo'ohun pabākannun bu nu ne lumengngan.” ⁹ Magtawus a'ahin kole'. Bino'o we' ne pabākannen bu lumengngan ne iye.

Na, ellew miya'an, ellew Sabtu', ellew li'i me' Yahudihin.

¹⁰ Hangkan pag kite me' nakura' Yahudihin a'a makawuli'anin magbo'o pabākannen, pa'inde, “Hoy! Ellew li'i ma'in. Langgalannu sara'ten bi pamo'onu pabākannu iyan.” ¹¹ Sambunganne siye, pa'inne, “A'a mamakole' akuhin, da'akne bino'o si aku pabākankun duk da'akne ku lumengngan.” ¹² “Sine a'a manganda'ak ka'uhin?” pa'inde. ¹³ Saguwa' ga' kata'uhanne bang sine, pegge' ekka te'ed a'a la'i si higad limbu duk magtawus si Isa tahala'.

¹⁴ Puwas inin, takasuwa' si Isa a'a bakas masakihin la'i dem langgal hadjehin. Pa'in si Isa si iye, “Payamanun, kole' ne kew. Hangkan lebbahanun ne dusenun, kaw pe niya' pesōng la'at tekka si ka'u.” ¹⁵ Manjari tahala' a'ahin duk pī iye ngakahan me' nakura' me' Yahudihin we' si Isa makole' iyehin. ¹⁶ Hangkan hep si Isa kinuntarahan te'ed we' me' nakura' me' Yahudihin, pegge' pinakole' we' ne a'a sakihin beytu ellew li'i. ¹⁷ Manjari sambungan si Isa siye, pa'inne, “Samaku Tuhanin luwal maghinang sampay ma'in, damikkiyan aku, maghinang ku isab.” ¹⁸ Pegge' kuwe' miya'an sambung si Isahin, hangkan tinuyu'an te'ed iye pinapatey we' de, duma'in hadja pegge' langgalanne sara' ellew li'ihin, saguwa' pegge' pa'inne isab we' Tuhanin Samanen, hātinen pasali'ne dinen si Tuhanin.

Padeheng ne dahu' kite bi matsa. Ine jānnen hangkan me' nakura' āgamahin sassatde si Isa duk pihade iye sōng pinapatey? Iye ke jānnen pegge' pakole'ne a'a masakihin ellew li'i? Duma'in iyan jānne te'edin. Pihade si Isa sōng pinapatey pegge' **pa'inne we' Tuhanin Samanen**. Ga' siye ngatu neyima' we' si Isa AlMasihin pitu amban pana'anan Tuhanin. Hangkan tuksa'de si Isa missā kupul si Tuhan duk pihade bang sa'ingge pamaka'atde iyehin.

Saguwa' pina'in dem Kitab:

(Yahiya 5) ¹⁹ *Sambungan si Isa me' nakura' miya'an, pa'inne, "Sabennal akahante ka'am, ga' te'ed niya' tahinangku bang baran-baranku hadja. Saguwa' ine-ine takiteku hinang Samakun, iye isab miya'an hininangkun. Kēmon hininang Samanen iye du isab hininang Anaknen.* ²⁰ *Pegge' kinalasahan ku we' Samaku Tuhanin, duk pinakita'u we' ne si aku kēmon hininangnen. Duk si pesōngan pahinangne pe ku iyan me' hinangan pesōng balakatan amban me' tahinangku ilabeyin, ubus bu kēmon ka'am ulali' manamal.*

²¹ *Samaku Tuhanin makapakellum a'a matey. Damikkiyan isab aku, Anak Tuhanin, tapakellumku sine-sine kabaya'anku.* ²² *Duk duma'in Samaku Tuhanin mangahukum me' manusiya'in. Saguwa' pinangurung we' ne si aku kapatut mangahukum manusiya'in kēmon,* ²³ *supaya kēmon a'ahin, pahadjede ku kuwe' pamahadjede Tuhanin. Sine-sine ga'i mahadje Anak Tuhanin, ga'i du isab pahadjene Samaku Tuhanin, iye mamapitu akuhin.*

²⁴ ***"Sabennal akahante ka'am, sine-sine makakale me' panolo'kun duk kahagad si mamapitu akuhin, ellum iye salama-lama. Ga'i iye tewwa' hukuman Tuhanin. Ga'i ne iye legga Tuhanin saguwa' ellum iye salama-lama.***

³¹ ***"Bang aku hadja missā sabab dikun, ga' du niya' bali pina'inkun.***

³² *Saguwa' niya' seddili naksi'an aku. Kata'uhanku we' panaksi'ne si akuhin asal bennal."* ³³ *Pa'in si Isa pe, "Bakas ka'am nganda'ak me' a'abi pī pu Yahiya. Duk inaka we' Yahiya mabennalin sabab aku.*

³⁴ *Saguwa' duma'in pangandelankun saksi' manusiya'. Bissāku hadja inin sabab Yahiya supaya ka'am timbul.* ³⁵ *Si Yahiya kuwe' dalil payita'an kayat ngurung danta' si pikilan manusiya' duk sinna ka'am si danta'nen, hātinen si panolo'nen, bisan daddali' hadja.* ³⁶ *Saguwa' niya' saksi'ku pesōng basagnen amban panaksi' Yahiyahin. Iye ne me' hinang bakas tahinangkun. Me' hinangku inin amban panganda'akan Samaku Tuhanin duk da'akne si aku inubus. Asal hininangku ne inin naksi'an aku we' Samaku Tuhanin mamapitu akuhin.* ³⁷ ***Duk Samakun, iye mamapitu akuhin, saksi'anne ku isab. Saguwa' ga' bakas takalebi suwalanen duk ga' bakas takitebi bayhu'nen.*** ³⁸ *Duk ga' lapalnen pa'essep dem ateybi pegge' ga' ka'am kahagad si aku, iye pinapitune si ka'amin.* ³⁹ *Ka'am iyan, magtuyu' te'ed ka'am ngadji' kitabin, pegge' tapikilbi bang ka'am ngadji' ngasuwa' umul ka'am salama-lama si surga'. Bu kitab inin ne magaka sabab akuhin.* ⁴⁰ *Saguwa' ga'i ka'am ngatu patuhut si aku, bu aku maka'urungan ka'am umul ga' tamanannen."* ⁴¹ *Pa'in si Isa pe si me' nakura' me' Yahudihin, "Duma'in inapaskun sanglitan manusiya' ku.* ⁴² *Saguwa' kata'uhanku bang ine dem ateybin. Kata'uhanku ga' niya' lasabi si Tuhan.* ⁴³ *Bisan ku pitu*

inurungan kapatut amban Samaku Tuhanin, ga'i du ku kahagadbi. Saguwa' bang niya' a'a seddili pitu magkapatutan dine, kahagadbi iye. Sa'ingge pakahagadbi si akuhin bang iye kabaya'anbin sanglitan sawe'bin ka'am? Ga'i iye apasbi sanglit amban Tuhanin, Tuhan dembuwa'-buwa'in.

⁴⁵ *“Da'a pikilun bi we' sumbungte ka'am si Samaku Tuhanin la'i si ellew paghukum. Duma'in aku saguwa' si Musa, mamasampay si ka'am sara' tinuhutbin, iye manumbung ka'amin.* ⁴⁶ *Bang bennal ka'am kahagad pu si Musa, subey ka'am kahagad si aku pegge' sabab aku hep sinulatne dem kitabin.* ⁴⁷ *Saguwa' pegge' ga'i kahagadbi me' sinulat si Musahin, sa'ingge pakahagadbi me' bissakun?”*

Takalebi ke bang sa'ingge sinabit we' si Isa me' Pariseo me' mabaya' mapatey iyehin? Pa'inne si siye we' **sine-sine ga'i ngatu neyima' AlMasihin** pinapitu we' Tuhan amban surga'in, **ga'i te'ed teyima'ne bissāhannen duk hinangannen** iye manaksi'an AlMasihin; ga'i isab teyima'ne panaksi' **Nabi Yahiyahin**, panaksi' **Nabi Musahin** duk panaksi' **Kitabin**. Hātinene sine-sine ga'i neyima' AlMasihin ga'i teyima'ne **di Tuhanin**. Sine-sine ga'i mahadje Anak Tuhanin ga'i isab pahadjene Samane mamapitu iyehin. Bang niya' ga'i ngatu neyima' lapal duk kapatut si Isahin hātinene ga'i iye ngatu neyima' lapal duk kapatut Tuhanin – pegge' si Isa te'ed Lapal Tuhanin duk pinangandel we' Tuhanin si iye kēmon hukuman duk kapatutin.

Sine-sine kahagad te'ed si Tuhanin duk nabinen, kahagad isab iye we' si Isa AlMasihin mapitu amban surga'in, pegge' kēmon me' nabihin naksi'an iye. Kēmon mangata'uhan duk makahagad si Sulat me' Kanabihanin, kata'uhande isab duk kahagadde we' si Isa, anak Mariyamin, iye pinene' we' Tuhanin manjari Manimbul manusiya'in. Iye inaka si Isa si me' nakura' āgamahin pag pa'inne,

(Yahiya 5) ³⁹ Ka'am iyan, magtuyu' te'ed ka'am ngadji' kitabin, pegge' tapikilbi bang ka'am ngadji' ngasuwa' umul ka'am salama-lama si surga'. Bu kitab inin ne magaka sabab akuhin. ⁴⁰ *Saguwa' ga'i ka'am ngatu patuhut si aku, bu aku mangurungan ka'am umul ga' tamanannen. ....*

⁴⁵ *Da'a pikilun bi we' sumbungte ka'am si Samaku Tuhanin la'i si ellew paghukum. Duma'in aku saguwa' si Musa, mamasampay si ka'am sara' tinuhutbin, iye manumbung ka'amin.* ⁴⁶ *Bang bennal ka'am kahagad pu si Musa, subey ka'am kahagad si aku pegge' sabab aku hep sinulatne dem kitabin.* ⁴⁷ *Saguwa' pegge' ga'i kahagadbi me' sinulat si Musahin, sa'ingge pakahagadbi me' bissakun?*

Karayaw kēmon kite bi pahatul-hatul mikil sabab me' bissā inin, pegge' mabaya' Tuhanin ngurungan kite bi kata'u bang ine hātine

te'edin. Mabaya' Tuhanin we' mabennalin iye diyalem ateyten bi. **Bang kite bi magpa'in we' kahagad kite bi si me' kanabihanin, subey isab kite bi kahagad si sinaksi'anden, hātinen Isa AlMasi!** Me' bagayku, niya' panilewku si ka'am: Kahagadbi ke te'ed me' kanabihanin? Ekka me' a'ahin mura kahagad si saksi' dembuwa' a'a, saguwa' meke'ulali' te'ed inin, kulang me' a'ahin kahagad si **saksi' pinabugtu' we' me' nabi ma'ekkahin**, siye manulat Kitab Masutsihin. Bang ka'u, sa'ingge kew? *“Kahagadnu ke bissā me' kanabihanin?”* (Hinangan 26:27)

Na, me' bagayku mapakalehin, taman inin ne hadja ellew inin. Saguwa' da'akte isab ka'am pakale si lesson mapaturulin bang pala'us kite bi matsa amban dem istori sabab Isa AlMasihin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā si Isa Panuhutanin si me' Pariseohin, pa'inne:

“Saguwa' pegge' ga'i kahagadbi me' sinulat si Musahin, sa'ingge pakahagadbi me' bissākun?” (Yahiya 5:47)

Wassalam

Lesson 70

Balakat si Isahin

Markus 4-6; Mateo 9,10

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin kitete bi we' **miha me' nakura' āgama me' Yahudihin pamaka'atde si Isa pegge' pa'inne we' Tuhanin Samanen, hātinen we' salī iye duk Tuhanin**. Banes manamal me' a'ahin nuhut si Isa Panuhutanin, bisan iye hap tungan. Me' sinduwe me' a'a mabanesin kahagad si bissā si Isa duk sinduwehin ga'i kahagad. Amban me' makahagad si iye ma'ekkahin niya' tapene'ne sempukduwe a'a kawakilan we' ne. Kabaya'annen we' luwal siye magtuhut-tuhut duk tolo'anne siye duk da'akne siye pī magmahalayak Aka-aka Hāp sabab pagtimbulin.

Me' sempukduwe **a'a kawakilan** pinene' we' si Isahin, inin ēnden: si Simon inēnan isab si *Petros*, duk *Andariyas* pungtina'inen; si *Yakub* anak Sebedehin, duk salinen si *Yahiya* – me' ampat inin a'a mageddo'-eddo' kenna. Me' a'a kawakilan sinduwehin si *Pilip*, *Bartolome*, si *Tomas*, si *Mateo* a'a magpāku-pāku sukey, si *Yakub anak Alpahin*, si *Taddeo* duk si *Simon a'a si grupu pangangatuhin*, duk si *Judas Iskariyot*, iye mamuddihan si Isa si pesōnganin. (Payamanun isab Mateo 10:2-4) Inin me' sempukduwe tindegne magtuhut-tuhut duk si Isahin. **Niya' isab me' dende** magtuhut-tuhut duk si Isa tungan-tunganne: si *Mariyam dende amban Magdala*, bakas paluwasan seyitan pitu'in; si *Jo'anna*, anda si Kusa kapatat me' dara'akan Sultan Herodin; duk *Susanna* duk *niya' pe dende seddili*. Siye inin mangatasan disi Isahin. (Payamanun isab Lukas 8:2,3)

Bakas takitete ne we' bengngangan me' a'ahin si panolo' si Isahin, pegge' pagtolo'nen tege kapatat bu me' gurude si āgamahin ga' niya' kapatatde sa miya'an. Kapatat si Isahin duma'in hadja si me' bissānen saguwa' takite isab si me' hinanganne mabalakatanin. Pina'in hep dem Kitab: “*Bang a'ahin asal pagbaya'an Tuhanin, kata'uhan du we' bennal inin*”

duma'in hadja sabab bissānen, saguwa' sabab me' hinanganne mahāpin takite balakat Tuhanin.” (1 Korinto 4:20) Si lesson ellew inin takitete bi du we' si Isa Panuhutanin tege balakat duk kapatut si kēmon pinapanjari duk kēmon tege balakat tu'u si dunya.

Tagna', matsa ne kite bi dem Kitab Injil sinulat we' si Markus, kapitulu ampat. Pina'in dem Kitab:

(Markus 4) ³⁵ *Manjari ellew miya'an pag magalib ne, pa'in si Isa si me' tindeggen, “Sūng kite bi pī palipag si dambiya' lamew.”* ³⁶ *Inambanan we' de me' a'a mabanesin. Pasakey me' tindeg si Isahin dem bangka' andang paningkolo'annen duk bino'o ne we' de patulak si Isa. Niya' isab me' bangka' sinduwe patuhut si siye.* ³⁷ *Bessuwang nihup baliyu mabasagin duk patampo' goyakin magdem bangka', hangkan sōng perno' ne we' bohe' bangka'in.* ³⁸ *Si Isa la'i si buli' bangka' tuli. Magu'an iye. Binangun iye we' me' tindeggen. Pa'inde, “Tuwan, ga'i ke kew gagal bisan kite bi matey?”* ³⁹ *Manjari donga' si Isa duk pinadeheng we' ne baliyuhin. Duk missā iye si lamewin, pa'inne, “Sarang ne. Pateddo' kew.” Magtawus padeheng baliyuhin duk teddo' ne te'ed lamewin.* ⁴⁰ *“We'ey ka'am tinalew?” pa'in si Isa si me' tindeggen. “Ga'i pe ka'am sandel si aku?”* ⁴¹ *Tinalew te'ed siye. Hangkan magtilew-tinilew siye, pa'inde, “A'ahay inin? Bisn baliyuhin duk goyakin nuhut panganda'akannen!”*

(Markus 5) ¹ *Manjari tekka si Isa duk me' tindeggen si dambiya' lamew Jalil, la'i si lahat me' a'a Gerasa.* ² *Pag duwa'i si Isa amban dem bangka', niya' pasampang si iye dambuwa' a'a amban me' kakubulan. A'a inin pasayedan seyitan.* ³ *Paglahatannen si me' lingab pagkubulan duk ga'i te'ed iye ka'ingketan we' a'a bisan pe karena pangingket iyehin.* ⁴ *Daran iningketan tangannen duk bettisen, saguwa' ubus hadja bekkat-bekkatne karenahin. Ga' niya' a'a basag makagapus iye.* ⁵ *Ellew-sangem luwal iye magkolehak si me' kakubulan duk si kakūdan duk ngehet dine duk batu.*

⁶ *Pag kitene si Isa amban katalahan, magubas iye pī pasujud si iye.* ⁷⁻⁸ *Manjari pa'in si Isa si seyitanin, “Pa1uwas kew amban a'a iyan, seyitan.” Maggasud seyitanin papales, pa'inne, “Ga' niya' lamudnu si aku, Isa. Ka'u Anak Tuhanin, iye Tuhan Malangkewin. Iyu' pakale Tuhanin, junjungku si ka'u, da'a ku binasahun.”* ⁹ *Manjari tinilew iye we' si Isa, pa'inne, “Sine ēnnun?” Nambung iye, pa'inne, “Ēnkun si Ibuhan pegge' ekka kami inin.”* ¹⁰ *Duk pabuyu'-buyu' te'ed me' seyitanin pu si Isa, ga'i siye makapatahala' amban lahat miya'an.*

¹¹ *Manjari niya' magsungkal la'i diyata' bīd panenan bawi, ekka manamal.* ¹² *Pabuyu'-buyu' me' seyitanin pu si Isa, pa'inde, “Da'akun*

kami pī si me' bawi miya'an duk padiyalemun kami magdem barande.”
¹³ Na, dina'ak ne siye we' si Isa. Manjari paluwas me' seyitanin amban a'ahin duk padiyalem ne siye pī magdem baran me' bawihin. Magtawus panenan bawihin magubas padurul pī si pampang magdem lamew duk lambo siye kēmon. Me' bawihin niya' kulang-labi duwe ngibu ekkahanden.

¹⁴ Manjari me' a'a magipat me' bawi miya'an, magubas duk magaka-aka siye la'i si puweblo duk si me' lahat diyata'. Manjari hap pī me' a'ahin mayaman bakas ma'umantag miya'an. ¹⁵ **Pag tekkade la'i pu si Isa, takitede a'a bakas pasayedan seyitan ma'ekkahin. Ningkolo' iye la'i magsemmek ne duk hāp ne pikilannen. Manjari tinalew siye.** ¹⁶ Ubus inaka-akahan ne siye we' me' a'a bakas mangitehin sabab ma'umantag si a'a pasayedan seyitanin, duk sabab me' bawihin. ¹⁷ Ubus pabuyu'-buyu' me' a'a lahat miya'an pu si Isa, dina'ak iye tahala' amban lahatde.

¹⁸ Pag sakey si Isa magdem bangka', a'a bakas pasayedan seyitanin pabuyu'-buyu' nuhut iye. ¹⁹ Saguwa' ga' iye dina'ak we' si Isa. Pa'in si Isa si iye, “Mole' ne kew pī si lahatnu. Akahanun me' ka'usbahannun sabab hinangan hadje bakas tahinang Tuhan si ka'uhin duk sabab ase'ne si ka'uhin.” ²⁰ Manjari lumengngan ne a'ahin duk ilatag we' ne lahat inēnan Sampū' Puweblohin duk magaka-aka iye sabab hinangan hadje bakas tahinang si Isa si iyehin. **Kēmon me' a'a makakale inin, bengngangan te'ed.**

²¹ Manjari palipag ne isab si Isa magbangka' pī si dambiya' lamew Jalil. Banes ne isab te'ed a'a patipun pī si iye pag la'i iye si higad lamew. ²² Niya' a'a pī si iye inēnan si Jairus. A'a inin dambuwa' nakura' si langgal me' Yahudihin. Pag kitene si Isa, pī iye pasujud si antag bettisne. ²³ Duk pabuyu'-buyu' te'ed iye pu si Isa, pa'inne, “Tuwan, anakku dende-dendehin sōng ne matey. Dayi' ne kew duk bettadun me' tangannun si iye supaya du iye kole' duk ellow du iye.” ²⁴ Manjari nuhut ne si Isa iye. Me' a'a mabananes te'edin patuhut pu si Isa duk maglaray siye pī si iye.

²⁵ Manjari niya' isab la'i dende saki, luwal paguwa'an laha'. **Sampū' duk duwen tahun ne kemuwe kasakinen.** ²⁶ Duk magsandal te'ed iye si antanan me' doktol ma'ekkahin duk ubus ne tagastune kēmon sinnen. Saguwa' ga' du iye ngahāp. Nambahi hadja pasōng sakinen. ²⁷ Manjari takalene aka-aka sabab si Isahin. Hangkan pī iye patapit si bukutan si Isa palagumey si me' a'ahin. ²⁸ Pa'inne dem pikilanne, “Bang hadja ta'antanku badju'nen, asal kawuli'an ku.” ²⁹ **Pag antanne,** magtawus **padeheng paglaha'nen** duk takalessane si baranne we' kawuli'an ne

sakinen. ³⁰ Magtawus isab takalessa si Isa we' niya' balakat paluwas amban baranne. Manjari padeheng iye duk hinarap we' ne me' a'a si dambulihanin duk pa'inne, “Sine bakas mangantan badju'kun?”

³¹ Pa'in me' tindegne si iye, “Kiteru ne, Tuwan, me' a'a mabaner mapalaray si ka'u inin, magtilew pe kew bang sine bakas mangantan ka'uhin?” ³² Saguwa' mayam iye paliput, mayaman bang sine bakas mangantan iyehin. ³³ Manjari dendehein, pegge' kata'uhanne we' kawuli'an ne sakinen, pī iye patapit pu si Isa migpid pegge' tinalew iye. Pasujud iye si antag bettis si Isa duk magaka ne iye magsabennal.

³⁴ Pa'in si Isa si iye, “Dende, kawuli'an ne kew pegge' sandel kew si aku. Pī ne kew, da'a kew suse. Kawuli'an ne te'ed sakinun.”

³⁵ Manjari, sasang si Isa pe mamissā si dendehein, niya' ne me' a'a tekka pī amban luma' si Jairus. Pa'inde pu si Jairus, “**Anaknu dendehein ga' ne.** Da'a ne sasewun guruhin.” ³⁶ Saguwa' ga' inasip we' si Isa inakade miya'an. Pa'inne pu si Jairus, “Da'a kew tinalew. Sandel kew hadja.” ³⁷ Ga' niya' patuhut si Isa si iye seddili, luwal si Petros duk duwe magpungtina'ihin, si Yakub duk Yahiya. ³⁸ Pag tekkade la'i si luma' si Jairus, takitene me' a'a mala'ihin hewuhala'. Magtāring siye duk magmatey papales. ³⁹ Padiyalem si Isa duk pa'inne si siye, “We'ey ka'am iyan hewuhala' duk magmatey? Duma'in hep matey nakanakin saguwa' tuli hadja.” ⁴⁰ Pinagsayehan iye we' de. Saguwa' pinaluwas siye kēmon we' si Isa. Ubus bu bino'o we' ne sa'i-sama nakanakin duk tindegne tellunganin padiyalem pī si bilik pala'ihan nakanakin. ⁴¹ Inantan we' ne tangan nakanakin duk pa'inne si iye, “Talita kumi.” Bang si bissāte bi hātinen, “**Endeng, pa'inku si ka'u, donga' kew.**” ⁴² Magtawus nakanakin donga' duk lumengngan ne dem luma'. Umulnen sampū' duk duwen tahun. **Bengngangan te'ed siye.** ⁴³ Manjari sinessa'an te'ed siye we' si Isa ga'i siye dina'ak magaka-aka si me' a'a sabab inin. Duk dina'ak we' ne pinakan nakanakin.

(Mateo 9) ²⁷ Palanjat ne si Isa billa'i. Sasangne si lānin, niya' **duwe a'a pessek** paturul si iye. Ngalingan siye papales, pa'inde, “O tubu' Sultan Da'ud, ma'ase' ne kew si kami.” ²⁸ Manjari pag diyalem si Isa dem luma', patapit pī si iye me' a'a pessek miya'an. Pa'in si Isa si siye, “Kahagad ke ka'am we' tapakawuli'ku ka'am?” “Awe', Tuwan,” pa'inde. ²⁹ Manjari inantan we' si Isa mataden. Pa'inne, “Tahinang ne si ka'am sa kinahagadbin.” ³⁰ Manjari **ngite ne siye.** Sinessa'an siye we' si Isa ga'i dina'ak magaka-aka bisan pu sine. ³¹ Saguwa' tahala' siye duk magaka-aka siye sabab si Isa si me' kalahat-lahatan la'i.

³² Pag tahala' me' a'a miya'an, niya' ne isab me' a'a tekka pī duk **niya' a'a umew** bino'o we' de. **Pu'unne umew pegge' pasayedan**

seyitan iye. ³³ Pag ubus pinaluwas we' si Isa seyitanin, *kapamissā ne a'a ma'umewin. Ulali' te'ed me' a'a mabanesin. Pa'inde,* “Ga' pe kite bi bakas ngite sa inin si kēmon lahat Isra'el.” ³⁴ Saguwa' pa'in me' Pariseohin, “Ka'urungan iye balakat we' nakura' me' seyitanin hangkan iye kapagpaluwas me' seyitan.”

(Markus 6) ¹ Tahala' si Isa duk pī iye si lahatne, si Nasaret. Nuhut iye isab me' tindeggen. ² Manjari pag ellew Sabtu', ellew li'i me' Yahudihin, nagna' ne isab iye magusihat dem langgal. Ekka mapakale si iyehin ulali'. Pa'inde, “Uy, **antag pangeddo'anne pangadji'ne inin? Duk kata'u ine ne pangurung iye inin? Sa'ingge pangahinangne me' hinangan balakat i'en?**” ³ Takilalete bi hep a'a inin. Iye inin kalpentero, anak Mariyamin. Pungtina'ine hep disi Yakub duk si Joses duk si Judas duk si Simon. Duk me' pungtina'ine dendehein tiya' du hep tu'u si lahatte bi.” Duk peddi' ateyden pu si Isa. ⁴ Hangkan pa'in si Isa si siye, “Pagaddatan nabihin antag-antag. Saguwa' bang si lahatne duk dem ka'usbahanne duk si luma'ne, ga'i iye pagaddatan.” ⁵ Duk ga' si Isa makahinang hinangan balakatan la'i, bukut hadja amban pamettadne me' tanganne si me' a'a saki bang piyanganin duk pinakole' siye we' ne. ⁶ **Ulali' te'ed iye bang we'ey me' a'a mala'ihin ga'i kahagad si iye.**

Manjari lumengngan si Isa ngalatag me' kaluma'an si lahat miya'an duk magusihat iye la'i. ⁷ Manjari ilinganan we' ne tindegne sampū' duk duwehin pī si iye duk dina'ak siye we' ne lumengngan duwangan-duwangan magmahalayak lapal Tuhanin. Inurungan isab siye we' ne balakat maluwas me' seyitan. ⁸ Duk sinessa'an siye we' ne, pa'inne : (Mateo 10) ¹⁶ “Palengngante ka'am pī si me' a'a la'atan. **Kuwe' ka'am dalil me' anak bili-bili pī dem ka'ekkan asu bingis.** Hangkan subey lalem akkalbin duk hāp hadja dem ateybin. ¹⁷ Papateng-pateng ka'am pegge' niya' iyan me' a'a niggew ka'am. Sōngande du ka'am si me' hukum duk paglubakande ka'am dem me' langgalde...” ²⁸ **Da'a ka'am tinalew si me' makapapatey baranin bu bang niyawahin ga'i du tapapateyde. Saguwa' iye subey katalewanbin, Tuhanin, pegge' duma'in hadja baran saguwa' sampay niyawa makajari paka'atanne dem narka'....** ³⁴ We' kannalbi pitu ku mo'o kasanyangan si dunya? Ga'i ku pitu mo'o kasanyangan saguwa' pitu ku mo'o jān pagsagga'an. ³⁵ Sababku anak lellahin nguntarahan samanen duk anak dendehein nguntarahan sa'inen duk eyu'an dendehein nguntarahan mato'ane dendehein. ³⁶ A'ahin, iye bantane te'edin me' usbanen. ³⁷ Bang a'ahin kalasahanne sa'i-samanen pasōng amban aku, ga'i iye pata' manjari tindegku, duk bang a'ahin kalasahanne anaknen pasōng amban aku, ga'i iye pata' manjari tindegku.... ³⁹ Bang a'ahin ellegne umulnen, ga' niya' umulne salama-lama. Saguwa' bang a'ahin ga'i ellegne umulnen

duk maghilla' pe iye matey hawal tuyu'ne manuhut akuhin, taga umul du iye salama-lama.” Amin.

Manjari, takitete bi ellew inin we' jukup pu si Isa Panuhutanin, balakat Tuhanin, **si bissāhanne duk si hinanganne**. Ulali' me' a'a mabanēs manuhut iyehin, pa'inde, *“Antag pangeddo'anne pangadji'ne inin? Duk kata'u ine ne pangurung iye inin? Sa'ingge pangahinangne me' hinangan balakat i'en?”* (Markus 6:2)

Amban ta'eddo' si Isa balakatnen duk kata'unen? Duma'in iyan “ta'eddo'ne” amban intag-intag pegge' Iye Dihananne Balakat duk Kata'u Tuhanin. Hinang si Isa Panuhutanin kēmon me' hinangan balakatan amban Tuhanin tu'u si dunya, supaya tapakitehanne si me' a'ahin bang **amban iye duk sine iye**. Niya' kapatutne si kēmon pinapanjarahin duk kēmon bayu'-bayu'an balakatin pegge' iye *“Ruh Allah”* duk *“Kalimat Allah”*, hātinēn Iye **Niyawa Tuhanin** duk Iye **Lapal Tuhanin**. Hangkan tapateddo'ne baliyu mabasagin duk tapakole'ne a'a pasayedan seyitan mabasagin sabab bissāne hadja de tegtang. Kēmon balakat Tuhan mangga' niya' limitnen la'i pu si Isa. Iye jānnen hangkan pakole'ne dende mapaguwa'an laha' dem sempukduwen tahunin. Ubus ne kēmon sīn dende iyan pagbayedne si me' doktol duk tambal, saguwa' pag antanne semmek si Isahin magtawus iye kewuli'an. Arak du isab sa miya'an pag antan si Isa mata me' duwe a'a mapessekin magtawus siye ngite. Duk duma'in hadja kapatut si Isahin si me' a'a ma'ellumin. Niya' isab kapatutne si me' mamateyin! Hangkan tapakellumne balik nakanak mamateyin. Labi balakat si Isahin amban balakat me' nabi hadja, pegge' iye dihananne **Lapal Tuhanin dem baran manusiya'**.

Awe', inakahan kite bi dem Lapal Tuhanin we' **kēmon** balakat duk **kēmon** kapatut pangurung pu Isa AlMasi. Hangkan hep ga'i ne kew subey tinalew si ine-ine, bang sandel ne kew pu si Isa duk iye ne Manimbul ka'uhin duk Panuhutannun. Ga'i ne kew tinalew si kamatey atawa ka'ellum, si seyitan mala'atin atawa si me' mata'u maghinanghinangin, si kuwe'itu atawa si sinōng! **Ga'i ne kew nesessita maganting-anting** atawa maglamas atawa magpediya pegge' **inelligan du kew we' si Isa Panuhutanin**. Hangkan pina'in dem Kitab: *“AlMasi bisan iye inanakan kuwe' bantukte bi manusiya', saguwa' tipun la'i si iye kēmon addat duk pikilan Tuhanin; duk ka'am iyan, pegge' lu'u ne si ka'am AlMasi, tepe si ka'am isab sasuku maniya' pu AlMasihin. Duk amban kēmon me' magbaya'in duk tege kapatutin, mala'ikat ke siye atawa seyitan, ga' niya' palangkew amban Isa AlMasi. Iye magbaya' si siyehin kēmon!”* (Kolossa 2:9,10)

Me' bagayku, sandel ne ke ka'am si *“magbaya' si kēmon me' magbaya'in duk kēmon tege kapatutin”*? Atawa suleyannu pe ke pahāp si me' tege kapatut matu'u si dunyahin?

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin si lesson mapaturulin pakale kite bi bang sa'ingge si Isa magtolo' si me' a'ahin magdalilan....

Karayaw ipat Tuhanin ka'am duk tolo'anne ka'am hāti malalemin sabab me' pina'inne sabab AlMasihin, pa'inne:

“AlMasi bisan iye inanakan kuwe' bantukte bi manusiya', saguwa' tipun la'i si iye kēmon addat duk pikilan Tuhanin!” (Kolossa 2:9,10)

Wassalam

Lesson 71

Duwe dalilan importante

Lukas 8; Mateo 13

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin ta'ayate we' Isa AlMasihin tege kapatut mas labi amban kapatut nabi hadja. La'i pu si Isa kēmon balakat Tuhanin. **Iye te'ed Balakat Tuhanin diyalem baran manusiya!** Iye jānnen hangkan tapateddo'ne baliyu mabasagin, tapaluwasne seyitanin, tapakole'ne masakihin duk mapessekin, duk bisan mamateyin tapakellumne balik!

Ellew inin pala'us kite bi matsa dem Kitab Injil duk pakale bang sa'ingge si Isa **magdalilan** nolo'an me' a'a mabanesin. Daran si Isa magdalilan bang akahanne siye mabennalin pegge' me' a'a mapaturul si iye ma'ekkahin ga'i du te'ed mabaya' kata'uhande Lapal Tuhanin. Iye hadja kabaya'anden we' magpakawuli' si Isa **saki** si baranden, saguwa' ga'i siye mabaya' we' pakawuli'ne niyawaden amban **duse**. Niya' isab me' nakura' āgama paturul pu si Isa kuwe' panenan asu siye. Pakale hadja siye si iye supaya niya' takasuwa'de panuksa'ande iye. Bang la'i me' nakura' āgamahin, missā si Isa si me' a'a mabanesin magdalilan. Agadne bang tahala' ne me' a'a mabanesin mangkin pahātine si me' tindegnen me' dalilannen.

Mabaya' Tuhanin we' kēmon a'ahin kata'uhande mabennalin duk we' timbul siye, saguwa' bang tuwas ateyten ga'i pinakita'u we' Tuhanin mabennal amban iyehin si kite bi. Mabaya' Tuhanin we' pihate mabennalin kuwe' me' a'a ma'ekkahin miha daya! Bakas nulat Nabi Sulayman, pa'inne, “**Bang pihanu mabennalin kuwe' pamihanu pilak atawa pamihanu alata' tinapukan, ubus tasabutnu hāti katalew si Tuhanin duk takasuwa'nu kata'u sabab Tuhanin.**” (Eli'an 2:4,5)

Bang ka'u, ellegnu ke **mabennal amban Tuhanin** pesōng amban sīn duk kēmon bayu'-bayu'an alata'? Umbul dembuwa' ke diyalem pikilannu duk ateynu Lapal Tuhan mato'ohin? Kaw ga'i kata'uhanu bang sa'ingge te'ed ateynun si matahan Tuhanin. Manjari, pakale kew pahāp-hāp si **Dalilan sabab a'a magsabulak binihi'** inaka we' si Isahin.

Matsa kite bi amban dem Kitab Injil sinulat we' si Lukas, kapitulu walu', pina'in la'i:

(Lukas 8) ⁴ *Dambuwa' ellew pag banes a'a patipun pu si Isa, duk magkatekka siye amban me' kaluma'anin, missā si Isa si siye magdalilan. Pa'inne,* ⁵ *“Niya' a'a pī si tana'ne magsabulak binihi'. Pag sabulakne, niya' binihi' tapisik si lān. Manjari tadi'ik-di'ik duk pī me' manuk-manukin manganne.* ⁶ *Me' binihi' sinduwehin labo' diyata' batu pānas, duk sakali' ne tomo', lanes pegge' ga'i pa'essepān bohe'.⁷ Sinduwehin labo' dem kasampinitan, duk nuhut nulig sampinitin manjari katalungan tinanemin.* ⁸ *Niya' isab me' binihi' sinduwehin labo' si kahāpan bulak. Me' binihi' inin tomo' duk nulig duk mo'o buwa'ne. Ekka manamal jarihannen.”* Manjari missā si Isa, pa'inne, **“Amey-amey pakalehun bi bang niya' pina'in si ka'am.”**

⁹ *Tinilew si Isa we' me' tindeggen bang ine hāti dalilan miya'an.* ¹⁰ *Pa'inne, ...* ¹¹ *“Na, iye inin hāti dalilan miya'an,”* pa'in si Isa. **“Binihi'in lapal Tuhanin.** ¹² *Me' kasabulakan si lānin, dalil me' a'a makakale lapal Tuhanin, manjari pī nakura' seyitanin ngagew lapalin amban dem pikilande supaya siye ga'i kahagad duk ga'i siye timbul.* ¹³ *Duk me' kasabulakan diyata' batu pānasin, dalil me' a'a makakale lapal Tuhanin duk magtawus kahagadde duk kēgan siye. Saguwa' kuwe' siye dalil binihi' ga' nganggamut. Kahagad siye daddali' saguwa' pag tekka sassatin, ga'i ne siye kahagad.* ¹⁴ *Duk me' binihi' malabo' dem kasampinitanin, dalil me' a'a makakale lapal Tuhanin saguwa' sābude mapasōngin, ekka makasuse siye duk alal siye we' me' alata'den duk sinna siye magadjak. Kuwe' siye dalil me' tinanem katalungan duk ga' abutan to'e buwa'den.* ¹⁵ *Duk me' sinabulakan dem bulak mahāpin, dalil me' a'a makakale lapal Tuhanin, ateyden hāp duk lunuk. Ellegde te'ed lapalin dem ateyde duk magtuyu' te'ed siye nuhutne, hangkan dalil tinanemin buwa' siye, hātinen hāp ka'ujudanden.”*

Tasabutnu ke hāti dalilan sabab a'a magsabulak binihi'in? Kitete diyalem dalilan inin binihi'in duk bulakin. Dalil ine binihi'in? Ine pina'in si Isahin? Pa'inne: **Binihi'in dalil Lapal Tuhan mato'ohin.** Sa'ingge sabab bulakin? Dalil ine? **Bulakin dalil atey a'ahin.**

Awe', Lapal Tuhanin kuwe' binihi' hāp, pegge' ellum iye duk ka'ujudannen ngurung umul salama-lama duk ledjiki' te'ed diyalem

ateynu duk si kēmon hinangannun. Saguwa' atey a'ahin sali' duk bulak, bang petekka tuwas manamal duk toho'. Pikilte dahu' sabab inin. Piye bayu' bulak takitete dem dalilanin? Takitete we' binihi'in labo' diyata' ampat bayu'an bulak.

- 1.) Niya' binihi' labo' diyata' **lān tuwas**.
- 2.) Niya' isab labo' diyata' **batu pānas**.
- 3.) Niya' isab labo' dem **kasampinitan**.
- 4.) Niya' isab labo' dem **bulak hāp**.

Ka'issa' magtolo' si Isa we' ekka a'a dem dunya tege atey kuwe' **lān tuwas** palabeyan a'a. Niya' a'a ateyden tuwas kuwe' semento. Bang niya' binihi' labo' diyata' lān tuwas – ine ma'umantagin? Tomo' ke duk magbuwa'? Ga'i du! Ga'i iyan bisan nganggamut. Di'ikan me' a'ahin hadja duk kinakan we' me' manuk-manuk. Ekka a'a sa miya'an du ateyden. A'a tege atey kuwe' lān tuwasin, siye me' **mangga'i mangasip si Sulat Kanabihanin** duk hangkan ga'i siye kahagad we' si Isa Manimbul manusiya'in. Iye hadja ma'importante si siyehin di pikilanden atawa me' addat kapapu'anden. Lapal Tuhan mabennalin ga'i tomo' diyalem ateyde, kuwe' binihi' labo' diyata' lān tuwas ga'i tomo'.

Bulak **kaduwenen** binissā we' si Isa tege **batu pānas**. Bulak tege batu pānasin dalil atey a'a mapakale si Lapal Tuhanin, teyima'de magtawus duk kēgan siye. Saguwa' **ga'i du tiggel**, pegge' ga'i du te'ed nganggamut Lapal Tuhanin diyalem atey a'a iyan. A'a sa inin pa'inne we' kahagad iye saguwa' bang kahunitan iye atawa bininasa iye, jānnen sabab Lapal Mabennalin, teyikutanne mabennalin. Ekka a'a sa miya'an. Ga'i du lalem gamut Lapal Tuhanin diyalem ateyde, pegge' kahāpan siye sinanglitan we' a'a amban sinanglitan we' Tuhan. Hangkan ga' niya' bali Lapal Tuhanin si siye, kuwe' binihi' malabo' diyata' batu pānasin ga' du isab niya' baline.

Bulak **katellunen sampinitan**. Ine ka'ujudannen bang binihi'in labo' dem kasampinitan? Magbuwa' ke iyan? Ga'i du! Katalungan binihi'in we' sampinitin duk ga'i abutan to'e buwa'nen. Bulak kasampinitanin dalil atey a'a mapakale si Lapal Tuhanin, saguwa' **tada'ag iye we' me' kasusehan duk ka'akkalan iye we' me' alata' duk napsu**, ubus katalungan ne Lapalin duk ga'i manjari. Ekka a'a tege atey kuwe' bulak sampinitan. Tapikilde: “Awe' dembuwa' ellew si sinōng batsaku isab Sulat me' Kanabihanin. Atawa bang niya' taymku, *insha Allah*, pakale ku si Lapal Tuhanin!” Saguwa' kata'uhan Nakura' Seyitanin we' a'a sa miya'an ga'i du pihade supaya tasabutde Lapal Tuhanin. Me' problemade kahaba' ellewin duk sukalden, iye ma'importante diyalem ateyden duk dem pikilanden. Subey siye magtarabahu, miha sīn, nabu', magpabelli duk melli, tuli duk kēmon sa miya'an. Sa miya'an ke isab talabeynun? Ekka ke problemanu duk sukalnu duk ga' pe ke pihanu Mabennal amban

Tuhanin dembūs-būs ateynun? Essebun, bessuwang du tekka kamateyin ubus bu hinukum kew we' Tuhanin. Ellew iyan kata'uhannu du bang inggehin mabennalin duk bang inggehin dusta'in, saguwa' bisan iyan kata'uhannu ga'i ne makatabang ka'u. Pegge' tiggelannu ma'ellumin ga' pihanu mabennalin duk ga' kahagadnu, saguwa' ellew iyan ga'i ne kew makajari magsusun duk ga'i ne kew makajari pateyikut amban hinangannun saguwa' lepas ne kew salama-lama!

Bulak **ka'ampatnen bulak hāp**. Binihi' sinabulakan dem bulak mahāpin duk bulak bakas ilimpiuhanin, nganggamut, nulig duk mo'o buwa'ne ekka. Magpagani a'a magsabulakin min da hatu ekkahannen amban bakas sinabulakannen. Bulak mahāpin dalil a'a mapakale si Lapal Tuhanin, **enna'ne dem ateyne mahāpin** duk ka'ujudannen bentel iye si matahan Tuhan duk bentel hinangannen duk tege umul iye salama-lama. Lapal Tuhanin ellum duk balakatan duk urunganne umul salama-lama duk atey bentel si kēmon maneyima' iyehin, diyawa' ateynen duk hāp.

Inin panolo' si Isa dem dalilan sabab a'a magsabulak binihi'in. Lapal Tuhanin kuwe' **binihi' hāp**, duk ateyten bi kuwe' **bulak tuwas**. Ine subey hininangin mangkin binihi'in makajari sinabulakan dem bulak tuwas? Kata'uhan du we' kēmon maghinang si bulak, we' bulakin subey dahu' binadja'. Arak du isab sa miya'an ateyin. Ateyin subey lunuk duk diyawa', hātinin minemes, mangkin tateyima'ne Binihi' Mahāpin, hātinin Lapal Tuhanin. Kasulutan Tuhanin si atey maneyima' Lapalnen pegge' diyawa' iye duk kahagad. Iye hāti pina'in dem Kitabin, pa'inne: *“Subey kite bi kēmon pakale pahāp-hāp duk ga'i magdayi'-dayi' missā... Ānanun bi kēmon makalemmi' ateybin duk lebbahanun bi kēmon me' hinanganbi mala'atin. Padiyawa'un bi ateybin si Tuhan duk teyima'un bi Lapalne pinapiyune dem ateybin. Pegge' Lapal Tuhanin hep makatimbul ka'amin.”* (Yakub 1:19,21)

Sa'ingge ateynun? Diyawa' ke ateynun, memes ne ke neyima' me' pina'in we' Tuhan dem Kitabin palabey amban me' kanabihanin? Nulig ne ke Lapal Tuhanin diyalem ateynu? Atawa ateynun kuwe' bulak tuwas, atawa tege batu pānas, atawa kasampinitan? Lapal Tuhanin Binihi' Hāp, saguwa' ngurung umul hadja duk ledjiki' si atey masandelin duk makahagad te'edin.

Na, kuwe'itu pakale ne isab kite bi si dalilan seddili sabab a'a maghinang si bulak inaka we' si Isa si me' a'a mabanesin. Inin **Dalilan sabab Sabetin**. Pina'in dem Kitab:

(Mateo 13) ²⁴ *Manjari magdalilan ne isab si Isa si me' a'ahin, pa'inne, “Pagbaya' Tuhan si me' a'anen kuwe' dalil binihi' sabulakan a'a dem tana'ne.* ²⁵ *Dambuwa' sangem sasang tuli ne kēmon a'ahin, hap pī bantanen bu binubudan we' ne bigi sabet pinaturul si binihi'in, ubus*

bu tahala' iye. ²⁶ Manjari pag tomo' ne binihi'in duk nagna' ne buwa', takite isab me' sabetin. ²⁷ Me' dara'akannen pī si dapu' tana'in duk pa'inde, 'O Tuwan, hāp hep me' binihi' tinanemnu si tana'nun. Amban me' sabet miya'an?' ²⁸ Nambung dapu' tana'in, pa'inne, 'Hinangan bantakun iyan.' Pa'in me' dara'akannen, 'Mabaya' ke kew bang kami harap pī meddutan me' sabet miya'an?' ²⁹ 'Da'a,' pa'inne, 'pegge' bang beddutbi sabetin, kaw tabeddu tinanemin isab. ³⁰ Ambat siye nulig kaduwe sampay pagani. Manjari pag ta'abut ne pinagani, pa'inku sa' si me' mamaganihin: Beddutun bi dahu' me' sabet iyan duk pekkesun bi bu bi ne ngeggasne. Ubus bu paganihun bi ne buwa' tana'in duk enna'un bi dem kamaligku.' ”

³⁶ Manjari inambanan we' si Isa me' a'a mabanesin duk padiyalem iye dem luma'. Hap pī isab me' tindegnen duk pa'inde si iye, "Pahātihanun ko' kami dalilan sabab sabet si tana'in." ³⁷ Nambung iye, pa'inne, "Aku, **Anak Manusiya'in**, dalil a'a magsabulak binihi' mahāpin. ³⁸ Tana'in **dunyahin**. Hāti binihi' mahāpin, me' a'a **manuhut pagbaya'an Tuhanin**. Sabetin me' a'a **manuhut nakura' seyitanin**. ³⁹ Banta a'ahin, bakas mamubudan sabetin, iye **nakura' seyitanin**. Waktu pagpaganihin, hātinen bang **kiyamat ne dunyahin**. Mamaganihin me' **mala'ikatin**. ⁴⁰ Na, bang sabetin, tinipun du hadja duk ineggas. Kuwe' miya'an du isab ma'umantagin bang ta'abut ne ellew kiyamat. ⁴¹ Aku, **Anak Manusiya'in**, da'akku du me' mala'ikatkun pitu dem dunya nipun kēmon me' a'a makapaduse sawe'den duk kēmon me' a'a maghinangan mala'atin. ⁴² Duk ilakasan du siye dem ebbut narka'. Magmatey siye iyan la'i duk magtage'ot me' impenden hawal pagsusunden. ⁴³ Saguwa' me' a'a suku' si Tuhanin sahaya kuwe' mata ellewin la'i si pagbaya'an Samade Tuhanin. **Amey-amey pakalehun bi bang niya' pina'in si ka'am.**" Amin.

Si dalilan sabab sabetin, pinagsali' we' si Isa dunyahin duk tana'. A'a magsabulak binihi'in dalil Isa AlMasi. Me' tinanem si tana'in dalil me' a'a manuhut pagbaya'an Tuhanin pegge' kahagad siye si Aka-aka Hāp inaka we' AlMasihin. Banta bakas mamubudan sabet si ellet tinanemin dalil Nakura' Seyitanin. Sabetin dalil me' a'a duma'in suku' si Tuhanin pegge' ga' teyima'de Aka-aka Hāp inaka we' AlMasihin. Pagpaganihin dalil Ellew Kiyamatin. Buwa' tana' inenna' dem kamaligin dalil me' a'a mapatut mapatenna' si pala'ihan Tuhanin salama-lama. Saguwa' sabet tinipun duk ineggasin dalil me' a'a ilakasan dem ebbut narka'in.

Me' bagayku mapakalehin, sa'ingge bang ka'am? Kuwe' buwa' tana'in ke ka'am? Atawa kuwe' sabetin ke ka'am? Lilingun bi dem ateybin! Tekka du iyan Ellew Paghukumin! Hukumin la'i ne si behe gawang! Kabugtu'anbi ke we' hāp bang magtāmpak ka'am duk Hukumin si Ellew

Paghukumin? Ga'i ka'am nesessita tinalew si ellew iyan bang kahagadbi diyalem ateybi Aka-aka Hāp sabab Manimbul ka'am amban narka'in. Pakale ka'am si me' pina'in we' Isa AlMasi sabab Ellew Paghukumin. Pa'inne, *“Sabennal akahante ka'am, sine-sine makakale me' panolo'kun duk kahagad si mamapitu akuhin, ellum iye salama-lama. Ga'i iye tewwa' hukuman Tuhanin. Ga'i ne iye legga Tuhanin saguwa' ellum iye salama-lama!”* (Yahiya 5:24) Amin!

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil si lesson mapaturulin duk kitete hinangan meke'ulali'in we' pinakan we' si Isa lime ngibu a'a duk lime pan duk duwe hadja kenna ....

Karaway tinabangan ka'am we' Tuhanin supaya tasabutbi kēmon bakas takalebi ellew inin sasang ta'essebbi me' bissā Isa AlMasihin, pa'inne:

“Amey-amey pakalehun bi bang niya' pina'in si ka'am.”
(Mateo 13:43)

Wassalam

Lesson 72

Kinakan Maka'ellumin

Markus 6; Yahiya 6

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin kitete we' missā si Isa si me' a'a mabanesin. Panolo'ne siyehin magdalilan bu ekka manamal mabennal salama-lamahin diyalemne. Saguwa' **ma'ekkahin siye ga' tasabutde hāti me' dalilanin pegge' tuwas ateyden**. Ga' mahalga' si siye me' mahāp mala'i si surga'in, iye mamahalga' si siyehin me' panyap matu'u si dunyahin. Ma'ekkahin siye duma'in nuhut si Isa pegge' iye Manimbul madusehanin; nuhut hadja siye pegge' niya' ase-asede we' niya' tasangkade amban iye.

Ellew inin pakale pe kite bi namba si panolo' Panuhutanin si Isa. Kitete isab we' bennal panolo'nen sabab tanda' meke'ulali' hininangnen. Lesson ellew inin inēnan “**Kinakan Maka'ellumin.**”

Na, pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil sinulat we' si Markus, kapitulu ennem. Pina'in la'i:

(Markus 6) ³⁰ *Manjari me' a'a bakas kawakilan we' si Isahin magtipun ne balik pī si iye.... Ekka hep a'a maggew-ganti' pī si siye hangkan ga'i ne siye bisan makasalu' mangan.* ³¹ *Hangkan pa'in si Isa si siye, “Sūng kite bi pī si lahat makagindew-gindew, kite-kite bi hadja duk ka'am kapahali-hali daddali.”* ³² *Manjari tahala' siye magbangka' pī si lahat makagindew-gindew, siye-siye hadja.*

³³ *Saguwa' ekka a'a ngite siye patahala'den duk makakilale siye. Manjari magubas me' a'ahin amban me' kaluma'an hap pī duk dumehellu pe siye tekka amban disi Isa la'i si dambiya' lamew.*

³⁴ *Pag takas si Isa, banes te'ed a'a kitene duk ma'ase' iye si siye, pegge' kuwe' siye me' bili-bili ga' niya' ngipat siye. Manjari ekka pamanolo'ne siye.*

³⁵ *Pag kohap ne, pī me' tindeggen si iye duk pa'inde, “Lahat ga'i hep inin tantu papituhan a'a bu iyu' ne kohap te'ed.* ³⁶ *Da'akun me' a'a inin pī si me' a'a magtinanemin la'i si kalahatan diyata' duk si me' kaluma'an mapaliputin duk siye makabelli kinakande.”* ³⁷ *Saguwa' pa'in si Isa si siye, “Ka'am ne mamakan siyehin.” Pa'inde si iye, “Na, inumey inin? Sa banes a'a iyan, subey tangdan a'a maghinang dem walum bulan pamelli panin pamakan siye iyan.”* ³⁸ *Tilew si Isa siye, pa'inne, “Piyek kayu' panbi lu? Pī ko', payamanun bi.” Pag sakali' ne kata'uhande, pa'inde, “Lime du panin duk duwe kenna.”* ³⁹ *Manjari dina'ak siye we' si Isa ningkolo' kēmon magtumpuk-tumpuk diyata' balili.* ⁴⁰ *Hangkan ningkolo' ne siye magtumpuk-tumpuk, niya' ne dahatus-dahatus duk niya' ne lime-limempū'.*

⁴¹ *Manjari inedito' we' si Isa pan lime kayu'in duk kenna duwehin, bu mayam iye magdiyata' langit magpasalamat si Tuhan. Ubus bu binahagi'-bahagi' we' ne panin duk pinangurung we' ne si me' tindeggen dina'ak pangurung si me' a'ahin. Damikkiyan isab kenna duwehin binahagi'-bahagi' we' ne si siye kēmon.* ⁴² ***Mangan siye kēmon duk esso siye.*** ⁴³ *Pag ubus siye mangan, tinipun we' me' tindeg si Isahin lukasde pan duk kennahin, sampū' duk duwe baka' penno'.* ⁴⁴ *Ekkahan mamangan pan miya'an, me' lellahin hadja niya' lime ngibu.*

⁴⁵ *Puwas miya'an, magtawus dina'ak we' si Isa me' tindeggen pasakey dem bangka'. Pinadehellu siye we' ne pī si dambiya' lamew si puweblo Betsaida, sābune pe mapole' me' a'ahin.* ⁴⁶ *Pag ubus ne siye patahala'ne, pī iye diyata' kūd missā si Tuhan.* ⁴⁷ *Pag sangem ne, la'i ne si tengnga' lamew bangka'in. Si Isa la'i pe diyata' kūd dendangan.* ⁴⁸ *Kitene me' tindeggen kahunitan te'ed pegge' pasumbal si siye baliyuhin. Pag dayi' ellew ne, pī si Isa si siye lumengngan diyata' kuwit-kuwit lamew. Sōng hadja siye labeyanne,* ⁴⁹ *saguwa' takite me' tindeggen iye lumengngan diyata' kuwit-kuwit lamew duk kannalde we' panyata' iye. Magkilahap te'ed siye.* ⁵⁰ *Pegge' kēmon siye takitede iye duk ka'umāgadan siye. Saguwa' magtawus si Isa missā si siye duk pa'inne, “Pahagetun bi ateybin. Aku hep itu'. Da'a ka'am tinalew.”* ⁵¹ *Manjari pasakey si Isa pī si siye magdem bangka'. Pag sakeyne, padeheng baliyuhin hangkan bengngangan te'ed me' tindeg si Isahin.* ⁵² *Pegge' bisan ne bakas takitede balakat si Isahin pamakanne a'a lime ngibuhin, ga'i pe te'ed tasabutde bang ine hāti bakas takiteden; tuwas pe ateyden.* ⁵³ *Pag sakali' ne siye lumipag, tekka siye si lahat Gennesaret duk padunggu' siye si tapiyan.*

(Yahiya 6) ²² *Pag sasumuhin, me' a'a mabanes mapa'amban si dambiya' lamewin, takitede we' dambuwa' du bangka' bakas*

mala'ihin; duk kata'uhande we' ga' si Isa pasakey la'i nuhut me' tindeggen, saguwa' luwal du me' tindeggen mapatulakin...

²⁴ *Manjari pag kite me' a'ahin we' ga' hati' la'i si Isa atawa me' tindeggen, pasakey siye si me' bangsa' miya'an miha si Isa .....*

²⁵ *Pag takasuwa'de si Isa la'i si dambiya' lamew, pa'inde si iye, "Tuwan, sumiyan papitunun?"* ²⁶ *Sambungan si Isa siye, pa'inne, "Sabennal akahante ka'am, hangkan ku pihabi, pegge' esso ka'am we' panin. Saguwa' ga' tahātibi hinangan maka'ulali' tahinangku si matahanbin.* ²⁷ *Da'a iye pagtuyu'anun bi kinakan mamagka'atin. Saguwa' iye subey pagtuyu'anbin kinakan mangga'i magka'atin, kinakan maka'ellum salama-lamahin. Aku, Anak Manusiya'in, mangurungan ka'am kinakan inin, pegge' ka'urungan ku kapatut we' Samaku Tuhanin."*

Na, padeheng ne dahu' kite bi. Ine jānnen hangkan pa'in si Isa si me' a'a mabanesin, ***"Da'a iye pagtuyu'anun bi kinakan mamagka'atin"***? Hātinen ke we' ga'i kite bi subey maghinang supaya niya' kakante bi? Duma'in, duma'in iye hātinen, pegge' pa'in Lapal Tuhanin isab: ***"Bang niya' ga'i ngatu maghinang, subey iye ga'i pakanbi."*** (2 Tessonika 3:10) Na, we'ey pa'in si Isa, ***"Da'a iye pagtuyu'anun bi kinakan mamagka'atin"***? Inin pina'inne te'edin: Bang iye hadja paghinanganbin, sabab kinakanbin duk iye hadja pagtuyu'anbin me' panyap si dunyahin, ujudnen lepas du kēmon amban ka'am, pegge' baranbin matey du iyan duk manjari bulak balik. Saguwa' niya' diyalem baranbi ga'i magka'at. Iyan **niyawabin**. Niyawa a'ahin iye maniya' salama-lamahin – si lugal mahāp manamalin inēnan **Surga'** atawa si lugal makatalew manamal inēnan **Narka'**. Hangkan pa'in si Isa, ***"Da'a iye pagtuyu'anun bi kinakan mamagka'atin. Saguwa' iye subey pagtuyu'anbin kinakan mangga'i magka'atin, kinakan maka'ellum salama-lamahin."*** Sa miya'an pina'inan me' a'a mabanesin we' si Isa supaya hadja siye ga'i iye kinabaya'anden kinakan mamagka'atin, saguwa' supaya pihade Lapal Tuhan mangga' niya' tamanannen. Pegge' ***"duma'in hadja kinakan maka'ellum manusiya'in saguwa' iye maka'ellum manusiya'in me' bissā Tuhanin."*** (Mateo 4:4) Inin pina'in si Isa Panuhutanin.

Me' a'a ma'ekkahin mapaliput pu si Isahin ga' du hinangde ine Lapal Tuhanin, duk ga' du isab siye kahagad si pinapī si siye we' Tuhanin! Mas importante si siye menno'an bettengden duk kinakan amban menno'an ateyden duk mabennal meketimbul siye amban hukuman Tuhanin. Iye jānnen hangkan pa'in si Isa si siye, (Yahiya 6) ²⁷ ***Da'a iye pagtuyu'anun bi kinakan mamagka'atin. Saguwa' iye subey pagtuyu'anbin kinakan mangga'i magka'atin, kinakan maka'ellum salama-lamahin...*** ²⁸ *Manjari tinilew we' de si Isa, pa'inde, "Na, ine ne pa'in subey hinang kami duk tatuhut*

kami kinabaya'an Tuhanin?" ²⁹ *Sambungan si Isa siye, pa'inne, "Iye inin kabaya'an Tuhan subey hininangbin, we' subey ka'am kahagad si aku, iye pinapitunen."*

Takalenu ke sambung si Isahin? Sa'ingge a'ahin mekesulut Tuhanin – bu dusehan iye kemuwe tagna'. Niya' ke makajari hinangte supaya kasulutan Tuhanin? Makajari ke timbulte diten amban antanan Nakura' Seyitanin, amban duse duk amban narka'? Tahinangte ke ateyten hāp duk limpiyu kuwe' kinabaya'an Tuhanin? Ga'i tahinangte, bisan sumiyān! Kuwe' pina'in dem eli'anin, pa'inne, "Bisan batang kayuhin tiggel ilebbagan dem bohe' ga'i du manjari buwaye." Na, sa'ingge makajari a'ahin mekesulut Tuhanin? Ine pa'in si Isa, Panuhutanin, sabab inin? Pa'inne, *"Iye inin kabaya'an Tuhan subey hininangbin, we' subey ka'am kahagad si aku, iye pinapitunen."* Ga' niya' a'a makajari mekesulut Tuhanin tiggelanne ga'i kahagad si Mangalekkat pinapitu we' Tuhanin.

Ma'ekkahin me' a'a mabanesin ga' kahagad we' si Isa Manimbul pinapitu we' Tuhanin. Hangkan pa'inde si iye,

(Yahiya 6) ³⁰⁻³¹ *"Tanda' ine pinakitehannu si kamihin duk kami kahagad si ka'u? Me' kapapu'anten bi mangan manna la'i dem lahat makagindew-gindew awwalley. Pa'in kitabin, 'Inurungan siye we' ne kinakan amban surga.' Na, ka'u," pa'inde pu si Isa, "ine hinang tahinangnun?"* ³² *Pa'in si Isa si siye, "Sabennal akahante ka'am, mannahin, kinakan pinangurung si Musahin, duma'in miya'an kinakan mabennal amban surga'in. Kinakan amban surga'in, iye kinakan pangurung Samaku si ka'amin, duk pinangurungne inin, kinakan mabennalin.* ³³ *Pegge' kinakan pangurung Tuhan inin, iye ne mapitu amban Tuhanin duk ngurung umul iye si manusiya'."*

³⁴ *Manjari māku me' a'a miya'an pu si Isa, pa'inde, "Tuwan, tiggelan kami ellow, urungun kami kinakan pina'innu inin."* ³⁵ *Pa'in si Isa, "Aku ne hep kinakan maka'ellumin. Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik!"*

Hāti pina'in si Isahin: Bakas pinapihan we' Tuhanin kinakan amban surga' me' a'a Isra'elin dem ampatpū' tahun supaya siye ga'i matey la'i dem lahat toho' manamal, sa miya'an du isab pinapitu we' Tuhanin si kēmon manusiya'in "kinakan" mangurung umul salama-lamahin supaya kite bi ga'i magmula bu dusehan pe!

Intag "kinakan" inin? Niya' ke kinakan tu'u si dunya bang kakante makajari kite patenna' si harapan Tuhanin salama-lama? Ga' niya' sa miya'an! Ine "kinakan" inin mangurung umul salama-lama inin? Ine pa'in si Isa, Panuhutanin? Pa'inne,

(Yahiya 6) ³⁵ “**Aku ne hep kinakan maka'ellumin.** Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik. ³⁶ Na, bakas ne ka'am akahanku we' bisan ku takitebi, ga'i du ka'am kahagad. ³⁷ Kēmon pinasuku' Samaku si akuhin, nuhut du si aku. Duk kēmon manuhut si akuhin, ga'i patahala'ku... ⁴⁰ Pegge' kabaya'an Samaku Tuhaniin, we' subey ellum salama-lama kēmon mangite duk makahagad si akuhin, Anaknen. Duk pakellumku siye si ellew dambuli.”

⁴¹ Manjari ngunub-ngunub me' a'ahin sabab pina'in si Isa miya'an pag pa'inne, “Aku kinakan amban surga'in.” ⁴² Pa'inde, “Duma'in ke a'a inin si Isa, anak si Yusupin? Kata'uhante bi hep sa'i-samanen. We'ey iye magpa'in we' amban surga' iye?”

⁴³ Nambung si Isa pa'inne, “Da'a ka'am magkunub-kunub lu'u... ⁴⁵ Kēmon mapakale si panolo' Samaku Tuhaniin, siye ne matumuhut si akuhin. ⁴⁶ Duma'in hātine inin we' niya' manusiya' bakas ngite Samaku Tuhaniin. Ga' niya' bakas ngite Samakun; luwal hadja aku, mapitu amban Tuhaniin, bakas mangite iyehin. ⁴⁷ Sabennal akahante ka'am,” pa'in si Isa, “sasuku makahagad si akuhin ellum salama-lama. ⁴⁸ Aku kinakan maka'ellumin,” pa'in si Isa. ⁴⁹ “Me' kapapu'anbin maka'akan manna la'i si lahat makagindew-gindew, saguwa' matey du siye. ⁵⁰ Saguwa' kinakan amban surga' inin, bang niya' a'a maka'akanne, ga'i iye matey. ⁵¹ **Aku ne kinakan amban surga'in.** Aku ne kinakan maka'ellumin. Bang niya' mangan kinakan inin, ellum iye salama-lama...”

⁶⁰ Ekka me' tindeg si Isahin makakale panolo'ne inin duk pa'inde, “Asal makalandu' pamanolo'ne inin. Ga' niya' makasandal pakale si iyan.” ⁶¹ Ga' niya' ngakahan si Isa saguwa' kata'uhanne we' ngunub-ngunub siye sabab panolo'ne miya'an. Hangkan pa'inne si siye, “La'at ke ateybin sabab panolo'ku miya'an? ⁶² Na sa'ingge ente', bang kitebi ku, Anak Manusiya'in, balik pi si lahat bakas pala'ihanku matu'uhin? ⁶³ Akahante ka'am,” pa'in si Isa, “Niyawa Tuhaniin hep makapakellum kitehin bi. Bang kabasag manusiya'in ga' niya' gunane, ga'i makapakellum manusiya'. Me' bakas panolo'ku si ka'amin makapakellum pegge' paluwas inin amban Niyawa Tuhaniin. ⁶⁴ Saguwa' niya' ka'am ga'i kahagad si aku,” pa'in si Isa. Pa'in si Isa miya'an pegge' asal kata'uhanne kemuwe tagna' bang sine mangga'i makahagad si iyehin duk bang sine mamuddihan iyehin....

⁶⁶ Sabab miya'an ekka me' tindeg si Isahin tahala' amban iye duk ga'i ne nuhut iye. ⁶⁷ Hangkan pa'in si Isa si tindegne sampū' duk duwehin, “Na, ka'am, mabaya' ke isab ka'am tahala'?” ⁶⁸ Nambung

si Simon Petros, pa'inne, “Tuwan, sine panuhutan kamihin bang duma'in ka'u? Luwal du ka'u makabissā me' bissā makapakellum salama-lamahin. ⁶⁹ Kahagad ne te'ed kami duk kata'uhan kami ne te'ed we' ka'u masutsi mapitu amban Tuhanin.”

Hangkan ekka me' tindeggen tahala' ne amban iye duk ga'i ne siye nuhut si Isa jānnen sabab panolo'ne mahunitin. Saguwa' me' sinduwe manuhut si Isahin ga' tahala' amban iye, pegge' bugtu' dem ateyde we' si Isa, iye AlMasihin, Masutsi amban Tuhanin – **Kinakan Meke'ellumin – “Kinakan Te'edin” mangurung umul salama-lamahin!**

Awe', iye ne te'ed miya'an. Bang kata'uhannu ne bang sine te'ed si Isa duk bang sa'ingge iye duk bang ine tahinangne para si ka'uhin – ga'i ne kew kaduhulan duk nuhut si seddili! Si Isa hadja dendangan po'on umul salama-lamahin. Iye hadja dendangan makaduhul ateyin bang ateyin kuwe' bentuk inusan mabaya' kabugtu'an sabab katimbulanin duk sabab pagtuhut te'ed duk Tuhanin.

Bang ka'u? Inusan ke kew duk lekkakan ke kew batang tege umul salama-lama? Magkina'agen ke kew we' maghāp ne ka'am duk Tuhanin tu'u si dunya duk si ellew ahirat? Bang sa iyan dem ateynun, tuhutun pina'in Isa AlMasi, Panuhutanin, pa'inne, **“Pitu ka'am si aku, sine-sine ka'am pekkeng duk kabohatan supaya ka'am humali....Aku ne hep kinakan maka'ellumin. Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik!”** (Mateo 11:28; Yahiya 6:35) Amin.

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson balik pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk takaleta bi bang sa'ingge me' a'a mabanessin magkeniya-keniya tapikil sabab si Isa...

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'essebba me' bissā si Isa, Panuhutanin, pa'inne:

“Aku ne hep kinakan maka'ellumin. Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik!” (Yahiya 6:35)

Wassalam

Lesson 73

Magkeniya-keniya tapikil sabab si Isa

Mateo 15,16; Yahiya 7

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan *“Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan”*.

Si lesson dehelluhin takaleta we' pina'ekka we' si Isa pan limek kayu'in duk kenna duwek kayu'in duk pamakanne me' a'a ma'ekkahin, labi lime ngibu lellahin. Ellew mapaturulin banes isab a'a paliput pu si Isa, saguwa' kata'uhanne diyalem ateyden duk pa'inne si siye,

“Hangkan ku pihabi, pegge' esso ka'am we' panin. Da'a iye pagtuyu'anun bi kinakan mamagka'atin. Saguwa' iye subey pagtuyu'anbin kinakan mangga'i magka'atin, kinakan maka'ellum salama-lamahin! Aku ne hep kinakan maka'ellumin. Sasuku manuhut akuhin ga'i ne te'ed inusan balik. Duk sasuku makahagad si akuhin, ga'i ne te'ed lekkakan balik.” (Yahiya 6:26,27,35)

Saguwa' ekka me' a'ahin pateyikut amban iye duk ga' ne siye nuhut si Isa pegge' mahalga' pe si siye kinakan meke'esso baranin amban “kinakan” mekeduhul niyawaden. Saguwa' me' sinduwehin masi pe nuhut pu si Isa pegge' kahagadde diyalem ateyde we' si Isa Masutsi amban Tuhanin duk iye po'on umul salama-lamahin.

Ellew inin pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk kitete bi bang sa'ingge si Isa **sinalla' we' me' nakura' āgama** me' Yahudihin duk bang sa'ingge me' Yahudihin **magkeniya-keniya tapikil sabab si Isa**. Kaw dahu' subey pahātihante we' me' pandey si āgama inēnan me' Pariseohin duk me' Yahudi ma'ekkahin, tuhutde me' bi'at-bi'atan hininang-hinang we' de duk we' me' kapapu'anden. Upama, bang siye mole' amban dem ka'ekkahin a'a ga'i siye mangan bang ga'i siye ngoso' nutsi dide. Ekka pe isab me' addatde seddili, supaya me' panyapden sutsi

ko' manamal; upama bang sa'ingge me' tikungin subey kinoso'an, me' pogahin duk me' sili'in.

Pakale ka'am si me' sinulat dem Kitab Injilin sinulat we' Mateo, kapitulu sempuklime. Pina'in la'i:

(Mateo 15) ¹ *Manjari niya' me' Pariseo duk me' guru si sara' āgama amban Awrusalam hap pī pu si Isa duk pa'inde,* ² *“We'ey me' tindegnun ga'i nuhut bi'at-bi'atan me' kapapu'anten bi? Mangan siye bisan siye ga' bakas ngoso' tangan makasutsi.”* ³ *Nambung si Isa, pa'inne, “Na, ka'am, we'ey ga'i tuhutbi panganda'akan Tuhanin supaya iye tatuhutbin me' bi'at-bi'atan kapapu'anbin?”* ⁴ *Pegge' bakas nganda'ak Tuhanin, pa'inne, ‘Pagaddatanun bi sa'i-samabin,’ duk ‘Sine-sine missāhan sa'inen atawa samanen la'atan, subey te'ed iye pinapatey.’* ⁵ *Saguwa' ka'am,” pa'in si Isa, “si sara' hininang-hinangbin hadja, pa'inbi we' bang niya' a'a magpa'in si sa'i-samanen, ‘Ga' ne niya' panabangku ka'am, Amma' atawa Ina'; tapangurungku ne alata'kun si Tuhan,’* ⁶ *makajari ne bisan ga'i tabangne matetto'anen. Sa hinanganbi iyan ga'i pinagmasi we' bi panganda'akan Tuhanin pegge' iye tinuhutbin me' bi'at-bi'atan kapapu'anbin.* ⁷ *Ka'am iyan magmā-mā nuhut Tuhan bu ga'i du. Asal bennal te'ed sinulat Nabi Shi'ya sabab ka'amin, pa'inne,* ⁸ *‘Me' a'a inin, pahadjede ku duk behede saguwa' ateyden ga'i nuhut aku.* ⁹ *Ga' gunane pagsambahayangde si akuhin pegge' me' pamanolo'den hinang-hinang a'a hadja bu pa'inde amban aku,' pa'in Tuhanin.”*

Talanggalbi ke bang sa'ingge pinapasti' we' si Isa si harapan me' a'a kēmonin we' me' Pariseohin duk me' guru si sara' āgamahin magmā-mā nuhut Tuhanin hadja? Suleyan me' nakura' āgamahin makitehan we' bentel siye si matahan a'a, saguwa' kata'uhan si Isa bang ine diyalem ateyden. Kaw limpiyu **tanganden, bettisen duk luweden,** saguwa' **ateyden kaleggeyan duse! Atey masutsihin mas importante amban tangan limpiyu.** Bang a'ahin ngoso' supaya sutsi barannen ga'i du mekesutsi ateyne. Bang niya' kaldero bu lemmit' diyalemnen, bu kinoso'an hadja amban luwasan, limpiyu ke iyan? Ga'i! Sa miya'an du isab addat āgama magsutsi tinuhut we' me' Yahudihin ga'i du isab makapuwat **duse** diyalem ateyde. Hangkan pa'in si Isa si siye:

(Mateo 15) ⁷ *“Ka'am iyan magmā-mā nuhut Tuhan bu ga'i du. Asal bennal te'ed sinulat Nabi Shi'ya sabab ka'amin, pa'inne,* ⁸ *‘Me' a'a inin, pahadjede ku duk behede saguwa' ateyden ga'i nuhut aku.* ⁹ *Ga' gunane pagsambahayangde si akuhin pegge' me' pamanolo'den hinang-hinang a'a hadja bu pa'inde amban aku,' pa'in Tuhanin.”*

¹⁰ Puwas miya'an, ilinganan ne isab we' si Isa me' a'ahin pī si iye duk pa'inne si siye, “Pakale ka'am duk tahātibi bissāku inin: ¹¹ Duma'in kinakan mapadiyalem dem behe a'ahin makaharam iyehin, saguwa' iye makaharam iyehin me' bissā la'atan mapaguwa' amban behenen.”

¹² Manjari hap pī me' tindegnen si iye duk pa'inde, “Kata'uhannu ke we' la'at atey me' Pariseohin sabab binissānu miya'an?” ¹³ Nambung iye, pa'inne, “Kēmon jambangan ga' tinanem we' Samaku si surga'in bineddutan du. ¹⁴ Da'a ka'am suse sabab siye. Me' nakura' siye saguwa' kuwe' siye me' a'a pessek. **Bang a'a pessekin nundan a'a pessek du isab, na, labo' siye kaduwangan dem lowang.**”

¹⁵ Manjari missā si Petros, pa'inne, “Pahātihanun kami bang ine hāti binissānu miya'an.” ¹⁶ Pa'in si Isa, “Sampay ka'am isab, ga'i pe tahātibi? ¹⁷ Ga'i ke tahātibi we' bisan kinakan ine padiyalem dem behe, pī dem betteng ubus bu pinaluwas du? ¹⁸ Saguwa' mapaluwas amban dem behe a'ahin, paguwa' amban dem ateyne, duk iye iyan makaharam a'ahin. ¹⁹ Pegge' amban dem ateyin paguwa' me' pikilan mala'atanin kuwe' mapatey, magjina, duk maghinangan la'at seddili, magtangkew, magdusta', duk maglimut. ²⁰ **Kēmon iyan makaharam a'ahin**, duma'in bang mangan iye bu ga' bakas ngoso' tangan sa panganda'akan me' Pariseohin.”

²⁹ Manjari palanjil si Isa billa'i bu nusul lamew Jalilin. Ubus mana'ik iye diyata' punu duk ningkolo' iye la'i. ³⁰ Banes a'a hap pī si iye, duk bino'o we' de me' mapengka'in, me' makuku'in, me' mapessekin, me' ma'umewin duk ekka a'a taga saki seddili. Pinapī we' de me' a'a masaki inin si antag bettis si Isa duk pinakawuli' siye kēmon we' ne. ³¹ Ulali' te'ed me' a'ahin pag kitede we' ma'umewin makabissā ne, makuku'in kawuli'an ne, mapengka'in makalengngan ne pahāp-hāp, duk mapessekin ngite ne. Manjari pinudji we' de Tuhan inisbat bangsa Isra'elin.

(Mateo 16) ¹ Manjari niya' me' Pariseo duk me' Sadduseo pī pu si Isa. Batang iye kuhi-kuhide, hangkan makapakite siye tanda' bang bennal taga kapatut iye amban Tuhan. ² Sambungan si Isa siye, pa'inne, “Bang seddep ellewin pa'inbi, ‘Hāp lahatin sumu, pegge' peyat-peyat langitin.’ ³ Bang salung-salung pa'inbi, ‘Ulan ellew inin pegge' peyat-peyat langitin duk maglindem lahatin.’ Kata'uhanbi hati' bang ine hāti me' tapandogabi si bantuk langitin saguwa' ga'i kata'uhanbi hāti me' ma'umantag si waktu kuwe'itu inin. ⁴ Me' a'a kuwe'itu inin la'at duk ga'i nuhut Tuhan duk māku tanda'. Saguwa' ga' niya' tanda' pinakitehan si ka'am luwal hadja tanda' Nabi Yunus awwalley.”

(Mateo 12) ⁴⁰ “Pegge' kuwe' Nabi Yunusin la'i dem betteng kenna mahadjehin tellu ellew duk tellu sangem, damikkiyan aku, Anak Manusiya'in, si sinōng la'i ku dem bulak tellu ellew duk tellu sangem. ⁴¹ Bang tekka ellew pangahukum Tuhan me' manusiya'in, pī iyan nengge me' a'a si lahat Niniba awwalley duk taksilde ka'am. Pegge' siye, pagsusunande duk lebbahande duseden sakali' takalede usihat Nabi Yunusin. Akahante ka'am, kuwe'itu niya' tu'u si ka'am pasōng langkew amban Nabi Yunus.”

Sa miya'an pina'al si Isahin we' tellu ellew iye iyan dem kubul kuwe' Nabi Yunusin bakas dem betteng kenna hadje tellu ellew. Duk kuwe' Nabi Yunusin paguwa' amban dem betteng kenna katellu ellewnen, ellum iyan balik si Isa amban kamateyne katellu ellewnen. Iye inin purebanen we' iye AlMasihin amban surga', iye Mapitu Manimbul kitehin bi amban balakat duse, amban kamatey duk amban narka'!

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk kitete bang sa'ingge me' pandey si āgamahin masi pe ga' kahagad. Dem Kitab Injil sinulat we' Yahiya, kapitulu pitu', sinulat la'i, pina'in:

(Yahiya 7) ¹ Puwas inin, lumengngan si Isa si me' kalahatan la'i si Jalil hadja. Ga'i iye mabaya' pī si lahat Yahudiya pegge' batang iye papatey me' nakura' me' Yahudi mala'ihin. ² Manjari tapit ne pagkādja'an me' Yahudihin patenna'de dem me' payad-payadin. ³ Pa'in me' pungtina'i si Isa lellahin si iye, “Hāp pe kew tahala' bittu'u. Subey kew pī si lahat Yahudiya duk isab takite me' tindegnun me' hinangnun. ⁴ Pegge' bang niya' a'a mabaya' bantu, subey ga'i tapukanne me' hinangannen. Pegge' iyu' kew maghinang me' hinangan maka'ulali', subey kew pakite si me' a'ahin kēmon.” ⁵ Bisan hep me' pungtina'inen, ga'i kahagad si iye.

⁶⁻⁷ Manjari pa'in si Isa si siye, “Ga' pe ta'abut waktu pamakiteku dikun. Bang ka'am, bisan waktu ine makajari pegge' ga' du ka'am kabunsihan we' me' a'a si dunyahin. Bu aku, kabunsihan ku we' de pegge' luwal siye pa'inanku we' me' hinanganden la'at. ⁸ Pī ka'am si Awrusalam si pagkādja'an,” pa'in si Isa si me' pungtina'inen. “Ga'i pe ku hap pī pegge' ga' pe ta'abut waktukun.” ⁹ Ubus inin bissāne, ga' iye usa' amban lahat Jalil.

¹⁰ Pag lumikut ne me' pungtina'inen hap pī si pagkādja'an miya'an, ga' du tiggel paturul isab si Isa pī. Saguwa' ga' iye patuhut si me' a'a ma'ekkahin hangkan ga' niya' ngata'u papīnen. ¹¹ Pinaggiha iye we' me' nakura' Yahudihin la'i si pagkādja'an. Magtilew siye bang antag iye. ¹² Ekka me' a'a magkemot-kemot sabab si Isa la'i dem ka'ekkahin me' a'ahin. Pa'in sinduwehin, “A'a hāp si Isa.” Pa'in sinduwehin isab,

“Duma'in, iyu' padupangne me' a'ahin.”¹³ Saguwa' ga' niya' missā binawag sabab si Isa, pegge' tinalew siye si me' nakura'den.

¹⁴ Pag sōng nenga' ne pagkādja'anin, hap pī si Isa si langgal hadjehin duk nagna' iye magtolo' si me' a'ahin. ¹⁵ Ulali' manamal me' nakura' Yahudihin si panolo' si Isahin. Pa'inde, “Ga' hati' a'a inin bakas ngadji'. Antag pangeddo'anne kata'une inin?” ¹⁶ Sambungan si Isa siye, pa'inne, “Panolo'kun duma'in amban di kata'uku saguwa' amban Tuhan, iye mamapitu akuhin. ¹⁷ Bang a'ahin ngatu ngahinang kinabaya'an Tuhanin, kata'uhanne du bang panolo'kun amban Tuhan ke atawa bang amban di pikilanku hadja....” ¹⁹ Duma'in ke pinangurung we' si Musa si ka'am sara'in? Saguwa' ga' du niya' ka'am nuhut sara'in. We'ey ku batang papateybi?”

²⁰ Nambung me' a'a ma'ekkahin, pa'inde, “Iyu' kew kasayedan. Sine batang mapatey ka'uhin?” ²¹ Nambung si Isa, pa'inne, “Mintedde du ku ngahinang hinangan maka'ulali' baytu ellew li'i, na, iye ne inin pagulali'anbin kēmon. ²² Dina'ak we' si Musa si ka'am inislam me' anakbi lellahin. (Bu duma'in hep amban si Musa da'akan inin saguwa' amban me' kapapu'anbin du.) Manjari bang ta'abut ellew pagislamin, bisan tewwa' si ellew li'i, inislam du we' bi me' anakbi lellahin. ²³ Ka'am hati', magislam ka'am me' anakbin bisan baytu ellew li'i supaya ga'i talanggalbi sara' si Musahin, na we'ey ka'am astel si aku pegge' makole' ku a'a si ellew li'i? ²⁴ Da'a ku magtawus hukumun bi bang ga'i ka'am kapasti'an. Saguwa' bang ka'am ngahukum, tuhutun bi hukuman mabentelin.” ³⁰ Manjari batang ne iye siggewde, saguwa' ga' niya' bisan maka'antan iye, pegge' ga' pe ta'abut waktu pamapatey iyehin. ³¹ Saguwa' ekka me' a'a mala'ihin kahagad pu si Isa. Pa'inde, “Asal inin ne Almasihin. Pegge' ga' niya' a'a makahinang me' hinangan maka'ulali' labi amban me' hininang si Isa inin.” ³² Pag kata'uhan we' me' Pariseohin bang ine kinemot-kemot me' a'a sabab si Isahin, magtawus siye duk me' nakura' me' imamin nganda'ak me' guwaldiya pī niggew si Isa.

³⁷ Kakapusan ellew pagkādja'anin, iye ellew asal mahadjehin, nengge si Isa diyalem langgal hadjehin duk missā iye pinapales, pa'inne, “Sine-sine ka'am lekkakan, pitu ka'am si aku duk pa'inumte ka'am. ³⁸ Pegge' tasulat dem kitab sabab a'a makahagad si akuhin; pa'in kitabin, ‘Niya' nubud kuwe' dalil me' bohe' amban dem ateyne, bohe' makapakellum.’ ” ⁴⁰ Pag kale me' a'ahin me' bissā si Isa inin, pa'in me' sinduwehin, “Asal a'a inin ne nabi inagad-agadten bi.” ⁴¹ Pa'in me' sinduwehin isab, “Inin ne Almasihin.” Saguwa' niya' sinduwe magpa'in, “Duma'in iye Almasihin. Pegge' Almasihin duma'in

amban lahat Jalil. ⁴² Pa'in kitabin hep we' Almasihin tubu' Sultan Da'ud duk subey iye inanakan si kaluma'an Betlehem pegge' iye miya'an lahat si Sultan Da'udin. ” ⁴³ Hangkan magseddili-seddili tapikil me' a'ahin sabab si Isa. ⁴⁴ Niya' siye mabaya' niggew iye saguwa' ga' niya' bisan maka'antan iye.

⁴⁵ Manjari balik ne me' guwaldiyahin. Tinilew siye we' me' Pariseohin duk me' nakura' me' imamin, pa'inde, “We'ey iye ga' bo'obi pitu?” ⁴⁶ Nambung me' guwaldiyahin, pa'inde, “**Ga' te'ed niya' a'a bakas magtolo' kuwe' panolo' a'a miya'an.**” ⁴⁷ Sambungan me' Pariseohin siye, pa'inde, “Sampay ka'am tapadupang du isab we' ne? ⁴⁸ Kami me' Pariseohin, ga' niya' bisan dangan kami kahagad si iye. Duk me' nakura' Yahudihin damikkiyan du isab. ⁴⁹ Iye du makahagad si iyehin me' a'a ma'ekka i'en pegge' awam siye bang ine pina'in dem sara' si Musahin. Hangkan kamulka'an siye we' Tuhanin.” ⁵⁰ Dangan me' Pariseo mala'ihin si **Nikodemus**. Iye hep miya'an bakas mapī magbissā duk si Isa sangem i'en. Pa'inne si me' sawe'nen, ⁵¹ “Pa'in sara'ten we' ga'i a'ahin makajari labo'ante hukuman bang ga'i dahu' iye pinakale supaya kata'uhan bang ine bakas tahinangnen.” ⁵² Nambung siye, pa'inde, “We' amban Jalil kew isab? Payamanun dem kitab, ga' tasulat dem kitab we' niya' nabi paguwa' amban lahat Jalil.” ⁵³ Manjari kaniya-kaniya ne siye mole'.

Na, taman inin ne hadja binatsate ellew inin. Kitete du we' sinigpitan si Isa we' me' imamin, me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin. Kabaya'anden we' siggewde iye duk pinapatey, saguwa' ga' niya' tahinangde si iye, pegge' ga' pe tekka waktu pangeddew Tuhanin we' subey matey si Isa manjari kurban pamuwas duse.

Ma'ekkahin me' nakura' āgama Yahudihin **tuwas ateyden**. Diyawa'ande si Isa duk tungga'ande me' a'ahin pinatahala' amban dem langgalde bang kahagad siye we' si Isa AlMasihin. Hangkan **magseddili-seddili pikilan** me' a'ahin sabab si Isa. Ga' niya' ka'ara'-ara' missā pinabentel sabab si Isa, pegge' tinalew siye si me' nakura' āgamaden duk me' imamin. Bang ga' niya' makakale seddili, siye-siye hadja, pa'in me' sinduwehin, “A'a hāp si Isa.” Pa'in sinduwehin isab, “Duma'in, iyu' padupangne me' a'ahin!” Me' sinduwehin ulali', pa'inde, “Bang tekka AlMasihin, makahinang ke iye me' hinangan maka'ulali' labi amban me' hininang a'a inin?”

Me' bagayku, bang **ka'am**, ine pina'inbin sabab si Isa? Bang **ka'am**, ine tapikilbin sabab iye? Kahagad ke ka'am we' si Isa AlMasihin bakas pina'al we' me' kanabihanin? Atawa tapikilbi we' si Isa dembuwa' me' nabi hadja? Da'a ka'am ngatu pinadupang we' a'a sabab inin. Sambungbin si panilew inin iye memugtu'in bang intag katekkahanbin si

ahilat! **Kata'uhanbi ke bang sine te'ed si Isa?** Kata'uhanbi ke bang we'ey iye pitu si dunya? Pakale ka'am bang ine pina'in si Isa sabab dinen, pa'inne:

*“Aku inin lān tudju Tuhanin, aku **po'on sasuku mabennalin, duk aku po'on umulin.** Ga' niya' tapi si Samaku Tuhanin bang duma'in aku palabeyannen.... Iye sababnen hangkan ku inanakan duk hangkan ku pitu si dunya, supaya ku kapagtolo' sabab mabennalin. **Kēmon manuhut mabennalin pakale du si aku.**”* (Yahiya 14:6; 18:37)

Bang ka'u, bagayku, sine duk ine tinuhutnun? Ngatu ke kew nuhut Mabennalin – bisan kew tineyikutan we' me' usbanun? Niya' eli'an, pa'inne, “Sine-sine mabaya' si bohe' buwani subey iye bahani patapit si buwani.” Bakas pa'in si Isa, Panuhutanin, pa'inne,

*“We' kannalbi pitu ku mo'o kasanyangan si dunya? Ga'i ku pitu mo'o kasanyangan saguwa' pitu ku mo'o jān pagsagga'an. Sababku anak lellahin nguntarahan samanen duk anak dendehein nguntarahan sa'inen duk eyu'an dendehein nguntarahan mato'ane dendehein. A'ahin, iye bantane te'edin me' usbanen. **Bang a'ahin kalasahanne sa'i-samanen pasōng amban aku, ga'i iye pata' manjari tindegku, duk bang a'ahin kalasahanne anaknen pasōng amban aku, ga'i iye pata' manjari tindegku.**”* (Mateo 10:34-37)

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Pakale ko' kew isab si lesson mapaturulin. Bang amban kahandak Tuhanin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk kitete bang sa'ingge pinakole' we' si Isa dembuwa' a'a pessek kemuwe panganak iye.....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab me' bissā Isa AlMasi inin, pa'inne:

*“**Kēmon manuhut mabennalin pakale du si aku.**”* (Yahiya 18:37)

Wassalam

Lesson 74

Danta' si Dunyahin

Yahiya 8,9

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takitete bi we' **sinigpitan si Isa** we' me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin duk suleyande iye niggew supaya iye tada'akde pinapatey. Saguwu' ga' niya' makajari niggew si Isa, pegge' ga' pe tekka waktu pangeddew Tuhanin we' matey iye manjari kurban mekepuwas duse. Ellew inin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk takaleta bi bang sa'ingge manguntarahan iyehin, pina'inan we' si Isa, duk bang sa'ingge pakewuli'ne dembuwa' lella mapessek amban dem bettengin. Lessonen bi ellew inin inēnan “**Danta' si Dunyahin.**”

Dem Kitab Injil sinulat we' Yahiya pa'inne:

(Yahiya 8) ² *Subu-subu pe pag sasumuhin, pī iye balik si langgal hadjehin. Banes a'a patipun pī si iye ubus ningkolo' iye magtolo' si siye.....* ¹² *Puwas miya'an, missā si Isa balik. Pa'inne, “**Aku inin danta' mangurung danta' dem pikilan manusiya'in. Sine-sine nuhut aku, salama-lama ga'i ne te'ed iye lumengngan dem lindem, pegge' la'i dem pikilanne danta' makapakellum manusiya'in.**”* ¹³ *Pa'in me' Pariseohin pu si Isa, “Naksi'an kew di nu. Bang a'ahin naksi'an dine, ga' niya' kahagad si iye.”* ¹⁴ *Nambung si Isa, pa'inne, “Bisan ku naksi'an diku, to'o panaksi'kun pegge' kata'uhanku bang amban ku duk bang tungan ku. Saguwu' ka'am, ga'i kata'uhanbi bang amban ku duk bang tungan ku.”....* ²³ *Pa'in si Isa pe, “Ka'am iyan a'a dunya du, bu aku inin surga' lahatkun. Kēmon pikilanbin amban dunya hadja, bu pikilankun duma'in.* ²⁴ *Hangkan hep ka'am akahanku we' matey du ka'am mo'o dusebin. Pegge' **bang ga'i kahagadbi pina'inku sabab dikun, asal matey ka'am mo'o dusebin.**”* ²⁵ *“Sine te' kew te'ed?” pa'inde. Pa'in si Isa, “Bakas akahante ne ka'am kemuwe tagna'.....* ²⁸ *Bang ne bakas dangkatbi*

Anak Manusiya'in diyata' olom, meke ne kata'uhanbi we' aku ne iye pina'inkun. Duk kata'uhanbi du isab iyan we' ga' niya' hinangku bang baran-baranku hadja duk kēmon panolo'kun, iye hadja panganda'akan Samaku akuhin....³² Duk kata'uhanbi du iyan bang ine mabennal amban Tuhanin. **Duk mabennal inin iye mamaluwas ka'amin amban pamanyaga'an ka'amin.**”

³³ Nambung siye pa'inde, “Oy, kami inin me' tubu' Ibrahim. Ga' kami bakas tabanyaga' we' sine-sine. We'ey kew magpa'in we' lumuwas du kami amban pamanyaga'an kamihin?”³⁴ Sambungan si Isa siye, pa'inne, “Akahante ka'am mato'ohin, **sasuku magduse, binanyaga' siye we' napsude magdusehin.**”³⁵ Banyaga' a'ahin ga'i teteg si a'ahin. Iye mateteg si iyehin anaknen.³⁶ Hangkan bang Anak Tuhanin mamaluwas ka'amin, bugtu' te'ed ka'am lumuwas.³⁷ Kata'uhanku we' ka'am iyan me' tubu' Ibrahim. Saguwa' batang ku papateybi pegge' ga'i tatayima'bi panolo'kun.³⁸ Me' panolo'ku si ka'am inin takaleku amban Samakun saguwa' ka'am, hininang we' bi me' takalebi amban samabin.”³⁹ Pa'in me' Yahudihin, “Sama kamihin Ibrahim.” Pa'in si Isa, “Bang ka'am bennal me' tubu' Ibrahim, neppu si' ka'am Ibrahim si me' hinangannen.”⁴⁰ Saguwa' ka'am iyan, batang ku papateybi sewukat ne ka'am bakas akahanku mabennal takaleku amban Tuhanin. Ga' Ibrahim bakas maghinangan kuwe' iyan.⁴¹ Me' hinanganbin sali' duk hinangan samabin.”

Magtawus me' a'a miya'an nambung, pa'inde, “Oy, dambuwa'-buwa' du sama kamihin, Tuhanin. Duk kami inin bennal me' anakne.”⁴² Pa'in si Isa si siye, “**Bang bennal Tuhanin samabin, kalasahanbi si' ku pegge' aku amban Tuhanin hangkan ne ku tu'u.** Ga' ku pitu amban baya'ku saguwa' pinapitu ku we' Tuhanin.”⁴³ We'ey te' ga'i tahātibi binissākun? Hangkan ga'i tahātibi pegge' ga'i tasandalbi makale binissākun.”⁴⁴ Pa'in si Isa pe si me' a'a miya'an, “Ka'am, samabin nakura' seyitanin duk iye kabaya'anbi tinuhutin me' kinabaya'an samabin. Kemuwe amban tagna' asal bē-papatey iye. Ga' iye bakas nuhut mabennalin pegge' ga' niya' bennal la'i si iye. Iye bahannen, magdusta' pegge' inin addatnen. Dusta'an te'ed iye duk iye po'on dusta'in kēmon.”⁴⁵ Saguwa' aku, bennal hadja me' bissākun hangkan ga'i ku kahagadbi.⁴⁶ Ga' niya' ka'am makapagpa'in we' dusehan ku; kēmon binissākun bennal. We'ey pe ku ga'i kahagadbi?⁴⁷ Bang a'ahin suku' si Tuhan, pakalene tolo' Tuhanin. Saguwa' ka'am duma'in ka'am suku' si Tuhan, hangkan hep ga'i ka'am mabaya' pakale.”

⁴⁸ Sinambungan si Isa we' me' Yahudihin, pa'inde, “Tewwa' te'ed pina'in kamihin we' duma'in kew iyan bennal a'a Isra'el. A'a Samariya

kew duk pasayedan seyitan kew.”⁴⁹ “Ga' ku itu' pasayedan seyitan,” pa'in si Isa. “Pinahadje we' ku Samakun saguwa' bissā-bissāhanbi ku.⁵⁰ Duma'in inapaskun we' pinahadje ku. Niya' seddili makapikilne mahadje aku duk iye mangahukumun.”⁵¹ Sabennal akahante ka'am,” pa'in si Isa, “sine-sine nuhut panolo'kun, ga'i te'ed matey salama-lama.”⁵² Pa'inde si iye, “Na, kabugtu'an kami ne te'ed we' pasayedan seyitan kew. Bisan Apu' Ibrahim duk me' kanabihanin kēmon matey du. Hati' pa'innu we' ga'i te'ed matey salama-lama sasuku manuhut panolo'nun.”⁵³ We'ey, balakatan pe kew amban papu' kamihin, Ibrahim? Bisan me' kanabi-nabihanin kēmon duk bisan Apu' Ibrahim matey du. We' sine te' kew?”⁵⁴ Nambung si Isa, pa'inne, “Bang sa'upama pahadjeku dikun, ga' niya' kagunahan pamahadjeku miya'an. Iye mahadje akuhin Samakun, iye ne pina'inbi Tuhanbin.”⁵⁵ Ga'i bisan kata'uhanbi Tuhanin. Saguwa' aku, kata'uhanku iye. Bang sa'upama pa'inku we' ga'i Tuhanin kata'uhanku, na kuwe' ne ku ka'amin dusta'an. Saguwa' asal kata'uhanku te'ed Tuhanin duk tuhutku te'ed kēmon panganda'akannen.”⁵⁶ Papu'bin Ibrahim magkēg pegge' kata'uhanne niya' waktu si pasōngan, kitene du ku pitu si dunya. Manjari pag kitene papitukun kēgan iye.”⁵⁷ Nambung siye, pa'inde, “Sa'ingge pagkitebi duk Ibrahimin? Ga' pe hati' bisan limempū' tahun umulnun.”⁵⁸ Pa'in si Isa si siye, “Akahante ka'am mato'ohin, **ga' pe Ibrahim inanakan, andang ne ku.**”⁵⁹ Manjari me' Yahudi miya'an **nimuk batu panibagde si Isa.** Saguwa' pa'ellig si Isa duk paluwas iye amban dem langgal hadjehin.

(Yahiya 9)¹ Sasang si Isa lumengngan, ngite iye **dambuwa' a'a pessek amban dem betteng.**² Tinilew si Isa we' me' tindeggen, pa'inde, “Tuwan, we'ey te' a'a inin pessek amban dem betteng? Sabab dusene ke atawa sabab duse sa'i-samanen?”³ Nambung si Isa, pa'inne, “Duma'in sabab dusene atawa duse sa'i-samanen hangkan iye pessek. Saguwa' pessek iye supaya tapakitehan Tuhanin balakatnen bang ngite ne a'a inin.”⁴ Pādpād ellew pe subey hinangte me' hinang Tuhanin, Tuhan mamapitu akuhin,” pa'in si Isa. “Pag ta'abut ne sangem ga' ne niya' kapaghinang.”⁵ Tiggelanku tu'u si dunya, aku mangurung danta' si pikilan manusiya'in.”

⁶ Pag ubus inin bissā si Isa, ngalura' iye diyata' bulak duk pinaglagumey we' ne lura'nen duk bulakin hinang pisak. Ubus bu pinasusut we' ne pisakin pī si mata a'ahin.”⁷ Ubus pa'inne si a'ahin, “Pī kew ngula'up si bohe' Siluwam.” Hāti Siluwamin – pinabo'ohan. Manjari pī ne a'a pessekin ngula'up. Pag balikne **ngite ne iye.**⁸ Takite iye we' me' sawe'ne magtapit luma'in duk me' a'a bakas mangite iye magpāku-pāku sinin. Pa'inde, “Duma'in ke inin a'a bakas maningkolo'

magpāku-pāku sinin?”⁹ Pa'in me' sinduwehin, “Awe', iye ne.” Pa'in me' sinduwehin isab, “Duma'in iye. Kuwe' bantuknen hadja.” Saguwa' nambung ne a'ahin, pa'inne, “Aku ne inin a'a bakas mapessekin.”

¹⁰ “Sa'ingge pangitenun?” pa'inde. ¹¹ Nambung iye, pa'inne, “Niya' a'a inēnan si Isa ngahinang pisak bu pinasusut we' ne pī si matakū. Ubus da'akne ku pī si bohe' Siluwam ngula'up. Na, hap pī ne ku ngula'up. Pag ubus ku hadja ngula'up, magtawus ne ku ngite.” ¹² “Antag ne a'a miya'an,” pa'inde. Nambung iye, pa'inne, “Inday, ga'i kata'uhanku.”

¹³ Manjari bino'o we' me' a'ahin a'a bakas mapessekin pī si me' Pariseohin. ¹⁴ Ellew pangahinang si Isa pisakin duk pamakawuli'ne a'a pessekin, ellew Sabtu', ellew li'i. ¹⁵ Tinilew isab a'a bakas mapessekin we' me' Pariseohin, bang sa'ingge pangitene. Pa'inne si siye, “Binettadan we' si Isa pisak me' matakun. Ubus ngula'up ku. Pag ubus ku ngula'up, magtawus ne ku ngite.” ¹⁶ Pa'in me' Pariseo sinduwehin, “A'a miya'an duma'in amban Tuhan pegge' hininangne miya'an ngalanggalan sara' pasal ellew li'ihin.” Saguwa' pa'in me' sinduwehin, “Bang a'ahin dusehan, ga'i tahinangne me' hinangan maka'ulali' kuwe' tahinangne miya'an.” Manjari magseddili-seddili pikilanden.

¹⁷ Manjari tinilew ne isab balik a'ahin we' me' Pariseohin, pa'inde, “Pa'innu we' kawuli'an matanun we' a'a miya'an. Na, bang ka'u, sine iye?” Pa'in a'a bakas mapessekin, “Bang aku, dambuwa' iye nabi.”

¹⁸ Saguwa' me' nakura' Yahudi miya'an ga'i kahagad we' a'a inin asal bakas pessek bu ngite ne, hangkan ilinganan we' de sa'i-samanen duk tinilewan we' de. ¹⁹ Pa'in me' nakura' miya'an si siye, “Anakbi ke a'a inin? To'o ke we' pessek ko' iye amban dem betteng? We'ey managhā' ngite ne iye kuwe'itu?” ²⁰ Nambung me' matetto'anen, pa'inde, “Awe', anak kami inin. To'o pessek iye amban dem betteng. ²¹ Saguwa' ga'i kata'uhan kami bang sa'ingge pangitene kuwe'ituhin atawa bang sine makakawuli' matanen. Tilewun bi iye. Duma'in ne du iye nakanak. Ambat iye ne nambungan ka'am.” ²² Kuwe' miya'an panambung me' matetto'anen pegge' **tinalew siye si me' nakura'den**. Pegge' bakas magisun ne me' nakura'in we' bang niya' magpa'in we' kahagad iye si Isa ne Almasihin, ga'i a'a miya'an pina'asek dem langgal. ²³ Hangkan hep pa'in me' matetto'anen, “Tilewun bi iye. Duma'in ne du iye nakanak.”

²⁴ Manjari ilinganan ne isab balik we' me' nakura' Yahudihin a'a bakas mapessekin duk pa'inde si iye, “Akahun mato'ohin. Iyu' Tuhanin pakale-kale. Kata'uhan kami we' a'a magpakawuli' si ka'u miya'an dusehan.” ²⁵ Nambung a'ahin, pa'inne, “Ga'i kata'uhanku

bang dusehan ke a'a miya'an atawa ga'i. **Iye hadja kata'uhankun, we' tagna' pessek ku saguwa' kuwe'itu ngite ne ku.**"²⁶ Tilewde iye balik, "Inumeyne si ka'uhin hangkan kew ngite?"²⁷ Sambunganne siye, pa'inne, "Bakas ne ka'am akahanku bu ga' du pakalebi. We'ey pe batang takalebi balik? Hatu mabaya' isab ka'am patindeg si iye."²⁸ Binissā-bissāhan iye we' me' nakura' miya'an, pa'inde, "Ka'u tindegnen. Kami inin tindeg si Musa."²⁹ Kata'uhan kami we' Tuhanin missā pu si Musa saguwa' bang a'a miya'an, ga'i bisan kata'uhan kami bang amban iye."

³⁰ Nambung a'a bakas mapessekin, pa'inne, "**Ulali' ku si ka'am. Ga'i kata'uhanbi bang amban iye bu iye makapakite akuhin.**

³¹ Kata'uhante bi we' ga'i pakale Tuhanin a'a dusehanin. Iye pinakale Tuhanin magmātabat si iyehin duk maghinang me' kinabaya'annen.

³² Kemuwe tagna' dunyahin, ga' bakas takale we' niya' makapakite a'a pessek amban dem betteng.³³ Bang a'a miya'an duma'in amban Tuhan, bugtu' ga'i iye kapaghinang me' hinangan kuwe' inin."³⁴ Jinampa iye we' de, pa'inde, "We'ey? Tolo'annu pe kami? Bu ka'u iyan, amban dem betteng pe, andang ne kew taga duse." Manjari pinaluwas iye we' me' nakura' miya'an amban dem langgal.

³⁵ Pag kale si Isa we' pinaluwas we' me' nakura'in a'a bakas mapessekin, magtawus si Isa pī si iye. Pag takasuwa'ne, pa'inne si a'ahin, "Kahagad ke kew si a'a inēnan Anak Manusiya'in?"

³⁶ Nambung a'ahin, pa'inne, "Sine te' iye, Tuwan? Akahanun ku duk ku kahagad si iye."³⁷ Pa'in si Isa si iye, "Takitenu ne iye. Duk iye ne mamissā si ka'u inin."³⁸ **Magtawus a'ahin pasujud pu si Isa duk pa'inne, "O Tuwan, kahagad ku si ka'u."**³⁹ Pa'in si Isa, "Hangkan ku pitu si dunya, supaya pinagsape' me' a'ahin. Me' a'a dalil mapessekin, pegge' ga'i kata'uhande mabennal sabab Tuhanin, ngite du. Duk me' a'a magpa'inin we' ngite siye, pegge' kannalde kata'uhande mabennal sabab Tuhanin, ngapessek du."

⁴⁰ Takale pina'in si Isa inin we' me' Pariseo sinduwe mala'ihin duk pa'inde si iye, "Ine pina'innu miya'an? We' pessek isab kami? Ngite kami inin."⁴¹ Pa'in si Isa si siye, "Bang ka'am pessek, hātinen ga' te'ed kata'uhanbi mabennalin, ga' ne niya' dusebi. Saguwa' pegge' pa'inbi ngite du ka'am, hātinen kata'uhanbi du mabennalin, taga duse pe ka'am, pegge' ga'i tuhutbi mabennalin."

Sa miya'an pinakawuli' we' si Isa, Panuhutanin, a'a mapessek amban dem bettengin duk pa'inanne me' Pariseohin we' pessek pikilanden. Me' pandey si āgama inin kuwe' bantuk pessek du isab siye bu mas pesōng la'atne iyan amban bang pessek mataten. Makajari siye ngite, saguwa'

ga'i siye mabaya' ngite, hangkan nimuk batu siye sōng panibagde si Isa. Kuwe' bentuk bakas tambelde pikilanden supaya ga'i kitede mabennal sabab si Isahin. **Ga'i siye ngatu kahagad** we' AlMasihin iye, duk iye Mangurung Danta' si dunyahin. Ga'i siye ngatu kahagad we' si Isa andang ne niya' dehellu amban Nabi Ibrahim; we' iye Lapalin magdembuwa' duk Tuhanin tagna' ewwalley. **Ga'i siye mabaya' ngite mabennalin.**

Si istori ellew inin takitete **duwe bayu'an a'a pessek**: niya' pessek si **matane** duk niya' pessek si **pikilanne**. Lindemin bang pessek pikilandin pesōng la'at amban lindem bang pessek matahin. Bang pessek matanun ga'i takitenu me' panyap si dunyahin, saguwa' bang pessek ateynun duk pikilannun, ga'i takitenu atawa tasabutnu ma'importante salama-lamahin!

Tinolo'an kite dem Lapal Tuhanin we' kēmon manusiya'in **pessek amban dem betteng** – pessek diyalem pikilanden duk dem ateyden. Jānnen sabab duse Apu' Adamin kēmon kite bi inanakan awam duk dem kalindeman sabab dusehin. Ga' niya' kata'ute sabab Tuhan duk ga' isab niya' disalite mabaya' si mabennal amban Tuhanin. Kuwe' kite tayabas magubas patapuk bang pinadanta' dem luma'in, sa miya'an patapukten bi duk kite ga'i tewwa' we' danta' Lapal Tuhanin. Kahāpan kite bi patenna' dem lindem. Me' a'a ma'ekkahin matey awam duk dem lindem. Niya' isab sinulat we' Nabi Hosea, pa'inne: *“Pakale ka'am si Lapal Tuhanin....**pinaka'atan** me' a'akun pegge' **ga' niya' kata'ude**. Pegge' teyikutanbi kata'uhin, teyikutanku isab ka'am....!”* (Hosea 4:1,6)

Inin aka-aka mahāpin, we' ga'i mabaya' Tuhanin we' niya' kite bi magmula awam duk dem lindem we' duse. Hangkan papitune si kite bi Isa AlMasi, Panuhutanin. Missā Nabi Jakariya sabab si Isa, ēanne iye *“**danta' amban surga'in**”* pinapitu Tuhan si pesōnganin. Pa'inne, *“**Sinag** danta' inin si kēmon mapatenna' dem lindemin, si me' a'a matalew mamateyin, duk **pandu'anne** kite bi pī si lān tudju kasanyanganin.”* (Lukas 1:79) Me' nabihin kuwe' me' pote'an madanta' sangemin, saguwa' Isa AlMasi kuwe' danta' ellew, ngurung danta' duk umul si kēmon makahagad si iyehin. Piye mata ellew pinapanjari we' Tuhanin mangurung danta' si dunyahin? Dembuwa' hadja. Piyangan Manimbul pinapitu we' Tuhan amban surga'in supaya tatimbulde madusehanin amban lindem dusehin duk narka'? Dembuwa' hadja. Saguwa' me' a'a ma'ekkahin ga'i tasabutde inin, hangkan lumengngan pe siye dem lindem dusehin. Hangkan pa'in Kitabin sabab Isa AlMasi, pa'inne: *“**Danta'in** ninag dem kalindeman duk **danta'in ga'i te'ed tasabut we' lindemin**. Bisan ne iye tu'u si dunya duk pinapanjari hep we' ne dunyahin, **ga' du iye takilale we' me' a'a si dunyahin.**”* (Yahiya 1:5,10)

Me' bagayku mapakalehin, iluka ne ke “mata” pikilannun duk ateynun we' si Isa, Panuhutanin? Atawa lumengngan pe kew awam duk dem lindem?

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk kite bi makakite we' sahaya Tuhanin ninag kuwe' danta' ellew amban si Isa....

Karaway iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab me' pina'in we' si Isa, Panuhutanin, pa'inne:

“Aku inin danta' mangurung danta' dem pikilan manusiya'in. Sine-sine nuhut aku, salama-lama ga'i ne te'ed iye lumengngan dem lindem, pegge' la'i dem pikilanne danta' makapakellum manusiya'in.” (Yahiya 8:12)

Wassalam

Lesson 75

Magbaya'in Mangantan Sahaya si Surga'in

Mateo 16,17

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin dem pagistadite bi dem Kitab Injilin takaleta bi we' luka Isa AlMasi mata a'a mapessek amban dem bettengin. Ga' niya' we' ga'i kata'uhan si Isa pegge' iye te'ed Lapal Tuhanin magbaran manusiya' tu'u si dunya. Hangkan iye mangantanan kēmon si dunyahin – baliyuhin, tahikin, seyitanin, sakihin duk kamateyin. Bisan si Isa tungan, banes me' a'ahin patapit si iye, saguwa' **kulang mekekilale iye, bang sine te'ed iye**. Tapikilde we' nabi iye, saguwa' ga' takilalede we' Tuhanin te'ed mala'i diyalemnen. Ga' tasabutde we' si Isa te'ed Magbaya'in Mangantanan Sahaya si Surga'in pitu amban surga'. Si lesson ellew inin, bang amban kahandak Tuhanin, kitete du iyan we' **danta' duk sahaya Tuhanin la'i te'ed pu si Isa Panuhutanin**. Kitete du iyan we' dembuwa' ellew pakitehanne sahayanen daddali' si tellungan me' tindegnen pag la'i siye magtuhut duk iye diyata' punu.

Na, batsate ne isab amban dem Kitab Injil. Pina'in:

(Lukas 9) ¹⁸ *Dembuwa' ellew sābu si Isa ngampun dendangan, patapit me' tindegnen pi si iye. Manjari tilewne siye, pa'inne, “Ine pa'in me' a'ahin, sine ko' ku?”* ¹⁹ *Nambung siye, pa'inde, “Niya' me' a'a magpa'in we' ka'u ko' si Yahiya magpandi-pandi me' a'ahin. Saguwa' sinduwehin isab magpa'in we' Nabi Iliyas ko' kew. Duk niya' pe isab magpa'in we' ka'u ko' dembuwa' me' nabi masaley ellum balik.”* (Mateo 16) ¹⁵ *“Saguwa' bang ka'am,” pa'in si Isa, “Ine pina'inbin? Sine te' ku?”* ¹⁶ *Nambung si Simon Petros, pa'inne, “Ka'u AlMasihin, tapene' Tuhan magbaya'in. Ka'u Anak Tuhan ma'ellumin.”* ¹⁷ *Pa'in si Isa si iye, “Hāp pe kew, Simon anak Yahiyahin. Pegge' duma'in amban manusiya' pu'unnu ngata'uhanne inin saguwa' pinakata'u inin si ka'u we' Samaku si surga'in.”*

Na, padeheng ne dahu' kite bi duk mikil-mikil kite bi sabab panilew si Isa si me' tindeggen pag la'i siye ga' niya' sawe'de seddili. Nilew si Isa, pa'inne, “Ine pa'in me' a'ahin, sine ko' ku?” Nambung me' tindeggen we' ma'ekkahin magpa'in we' dembuwa' iye me' nabi. Ubus tilewne siye balik, pa'inne, “Saguwa' bang ka'am, ine pa'inbi? Sine te' ku?” Dembuwa' me' tindeggen, si Simon Petros nambung, pa'inne “**Ka'u AlMasihin, tapene' Tuhan magbaya'in. Ka'u Anak Tuhan ma'ellumin!**”

Bugtu' panilew si Isa si me' tindeggen panilew importante, bu kēmon kite bi subey sambungante bi panilew inin! Ka'am mapakale ellew inin, ara'-ara'bi, sine si Isa? Ine tapikilbin sabab iye? Pa'inbi we' dembuwa' hadja iye me' nabi? Atawa patuhut ke ka'am pu si Petros magpa'in we' si Isa “AlMasihin, Anak Tuhan Ma'ellumin”? **Ine tapikilbin, sine si Isa?** Kahagad ke ka'am we' si Isa AlMasihin – Manimbul pananggung we' Tuhan ewwalley, ellew pagduse kapapu'anten bi Apu' Adam duk Sitti Hawahin? Kahagad ke ka'am we' si Isa “Anak Tuhan Ma'ellumin” – Lapal mapitu amban surga'in?

Kata'uhannu hep we' sampay ellew inin **ekka a'a masuwey we' si Isa duma'in Anak Tuhanin**, pegge' tapikilde hāti gellal inin we' maganda Tuhanin ubus bu niya' anakne! Saguwa' duma'in iyan hātinin! Tuhanin Niyawa du duk ga'i iye anakan kuwe' a'ahin tege anak, **saguwa' masi pe si Isa inēnan Anakne we' Tuhanin**. Bakas ta'upamate bi ne sa inin: si lahat sinduwe bang a'ahin inanakan la'i, bang petekka pa'inde “anak lahat miya'an iye”, bu pasti' du we' ga'i du maganda lahatin duk tege anak. Sa inin du isab, bang lumengngan ku hap lahat seddili, kaw pa'in me' a'ahin we' “anak Pilipinas” ku, saguwa' duma'in hātinin we' Pilipinas samakun! Hātinin hadja we' amban Pilipinas ku, iye lahatku tagna'in.

Sa miya'an du isab Isa AlMasi, iye inanakan we' budjangin. Ga' pe iye inanakan, andang ne iye la'i si surga'. Iye “*Kalimat Allah*” duk “*Ruh Allah*” – hātinin Lapal Tuhanin duk Niyawa Tuhanin te'ed. Luwal du si Isa mapatut inēnan Anak Tuhan Mabalakatanin pegge' iye du Lapal magdembuwa' duk Tuhanin tagna' ewwalley. Inin **kata'u hadje te'ed bu tinapukan**, bu kata'u tinapukan inin **asal bennal te'ed!** Pinapitu si dunya we' Tuhanin Anaknen duma'in hadja supaya kite bi tatimbulne amban duseten bi, saguwa' supaya tapakitehanne isab kite bi bang sa'ingge te'ed iye. Pinakitehan we' si Isa tu'u si dunya addat Tuhanin. Sine-sine ngite Anaknen kata'uhanne bang sa'ingge Samanen. Sine-sine ngite si Isa kata'uhanne bang sa'ingge Tuhanin. Inēnan si Isa Anak Tuhanin pegge' **pitu iye amban Tuhan**, pegge' **kuwe' Tuhanin iye**, duk pegge' **iye te'ed Lapal Tuhanin duk Niyawa Tuhanin**. Me' bagayku, kahagad kite duk ga'i, masi inin bennal: **si Isa Anak Tuhan Ma'ellumin!**

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil sinulat we' Mateo duk pakale kite bi si me' mapalabey pag ubus si Petros

magpa'in we' si Isa AlMasihin, Anak Tuhan Ma'ellumin. Sinulat la'i, pa'inne:

*(Mateo 16) ²¹ Manjari puwas miya'an, **nagna' pahāti si Isa si me' tindeggen we' iye kahandak Tuhanin, subey iye hap pī si Awrusalam duk ekka kabinasahan sandalanne amban me' kabahi'anin duk me' nakura' imamin duk me' guru si sara' āgamahin. Ubus pinapatey du iye duk ellum du iye balik katellum bahanginen.** ²² Bino'o si Isa we' si Petros patala-tala bu inamāhan iye we' ne, pa'inne, “Karayaw ga'i pa'atag Tuhanin, Tuwan. Ga'i iyan umantag si ka'u.” ²³ Saguwa' paharap si Isa duk pa'inne pu si Petros, “Tahala' kew amban aku, Seyitan. Iyu' kew nassat aku si kala'atan, pegge' pikilannun pikilan amban manusiya' hadja duma'in amban Tuhan.”*

Bakas takalebi ke bang ine pina'in si Isa si me' tindeggen? Akahanne siye we' subey iye pī hap Awrusalam duk ekka kabinasahan sandalanne amban me' kabahi'anin, me' nakura' imamin duk me' guru si sara' āgamahin, duk we' subey iye pinapatey duk ellum iye balik katellum bahanginen. Sa miya'an pinamahalayak we' si Isa we' matey iye bu'us laha'nen bayed utang duseten bi.

Ngatu si Isa bisan iye siniggew we' me' nakura' me' Yahudi mala'atin, bininasa we' de duk pinapatey we' de – bu iye tege kēmon balakat duk kapatutin. Saguwa' **ga'i ngatu si Petros.** Iye jānnen hangkan pa'in si Petros pu si Isa, “*Karayaw ga'i pa'atag Tuhanin, Tuwan. Ga'i iyan umantag si ka'u.*” Saguwa' kata'uhan si Isa we' hangkan iye pitu si dunya supaya bu'usanne laha'nen manjari kurban muwasan duse. Hangkan pa'inne pu si Petros, “*Tahala' kew amban aku, Seyitan. Iyu' kew nassat aku si kala'atan, pegge' pikilannun pikilan amban manusiya' hadja duma'in amban Tuhan!*”

Kata'uhan si Isa bang we'ey iye pitu si dunya. Pitu iye supaya tapangurungne umulnen duk bu'us laha'nen ganti' madusehanin, sa pina'al we' me' kanabihan masaley. Pitu si Isa supaya umbaga'an bili-bili hininang kurbanin, tuman du we' ne. Ah me' bagayku mapakalehin, bang da bayu' hadja ta'essebba amban lesson ellew inin, subey ne inin: **Isa AlMasi pitu si dunya matey manjari kurban muwasan duse – dusekun duk dusenun!** Bang amban kahandak Tuhanin, bang palabey bang piye lesson dembuli amban inin, kitete du we' me' pina'al we' si Isa sabab kamateynen tuman te'ed si Awrusalam. Me' bagayku, bisan niya' a'a magmahalayak seddili ga'i magtewwa' duk me' pina'al we' si Isa, Panuhutanin duk me' kanabihan masaley, masi du ga'i pinda mabennalin sabab kamatey si Isa duk ka'ellumne balikin. **Tuhanin du dihananne manganda'ak AlMasihin we' subey iye matey diyata' olom,** duk ga' niya' makajari ngaganti'an panganda'akan Tuhanin! **Amban kabaya'an**

si Isa du we' iye manjari kurban tamanan ma'importantehin. Ngatu iye hinang sa miya'an pegge' malasa iye si ka'u duk si aku duk ga'i iye mabaya' we' magmula kite bi.

Na, kuwe'itu payamante bi bang ine mapalabeyin de simana puwas si Isa magaka si me' tindegnen we' sōnganne umulnen la'i si Awrusalam. Pina'in dem Kitab:

(Mateo 17) ¹ *Manjari ennem bahangi puwas miya'an, bino'o we' si Isa si Petros, si Yakub, duk si Yahiya pī diyata' punu langkew, siye-siye hadja. ² Sābude mala'ihin, pinda te'ed bantuk si Isahin si pagmatahande. Luwenen sahaya kuwe' mata ellewin duk semmeknen makasilew hawal pote'nen.*

(Lukas 9) ³⁰ *Manjari bessuwang niya' duwe lella magbissā duk si Isa. Siye inin disi eynulla Musa duk eynulla Iliyas. ³¹ Pabagala siye la'i duk sahaya du isab kēmon puhu'den. Magbissā siye sabab sōng kamatey si Isahin la'i si puweblo Awrusalam sa panganggara' Tuhan iyehin. (Mateo 17) ⁴ Sābude magbissāhin, pa'in si Petros pu si Isa, “Tuwan, hāp te'ed pegge' tiya' kami tu'u. Bang kew mabaya', ngahinang ku tu'u tellu payad. Dambuwa' si ka'u, dambuwa' pu si Musa, duk dambuwa' pu Nabi Iliyas.” ⁵ Manjari sasang missā pe si Petros, niya' inalak danta' paguwa' si atagde duk kalandungan siye duk niya' suwala amban inalakin magpa'in, “Inin Anakku kalasahanku te'ed. Kasulutan ku te'ed si iye. Pakalehun bi iye.” ⁶ Pag kale me' tindegnen suwala miya'an, kadahitan siye manamal duk magtawus siye pakusu diyata' bulak. ⁷ Saguwa' pī si Isa si me' tindegnen duk inantan siye we' ne, pa'inne, “Nengge ka'am duk da'a ka'am tinalew.” ⁸ Pag tongasde, ga' niya' seddili kitede luwal sa' si Isa. ⁹ Manjari sasangde padurul amban diyata' punu, sinessa'an siye we' si Isa, pa'inne, “Da'a ka'am magaka-aka sabab bakas takitebi diyata' punu inin, samanta'an aku, Anak Manusiya'in, ga'i pe ku ellum balik amban kamatey kun.”*

Tasabutbi ke bang ine mapalabey diyata' punu malangkew miya'an? Meke'ulali' du duk hāp! Tabatsate we' pinda bayhu' si Isahin – luwenen sahaya kuwe' mata ellew duk semmeknen makasilew hawal pote'nen. Danta' duk sahaya makasilew mapaguwa' amban Tuhanin duk mapaliput si kursine mala'i si surga'in, kuwe'itu paguwa' isab amban si Isa! Sahaya makapenno' Bilik Masutsi dem Luma' Tolda Pagharapan duk Tuhanin masa Nabi Musa duk me' a'a Isra'elin la'i si lahat toho' manamal – sahaya miya'an la'i pu si Isa, bisan ga'i takite we' a'a. Saguwa' daddali' hadja pinakitehan we' Tuhanin si me' tindeg si Isa tellunganin sahayane makatalew tinapukan dem baran si Isahin! Bu pinasumbaya' isab pinapī we' Tuhanin amban surga' duwe nabi, si Musa duk Iliyas duk magbissā

siye duk si Isa sabab kamateyne si Awrusalamin. Tabatsate isab we' niya' inalak danta' paguwa' si atagde duk takale suwala Tuhan Mabalakatanin amban diyalem inalakin, magpa'in, **“Inin Anakku kalasahanku te'ed. Kasulutan ku te'ed si iye. Pakalehun bi iye!”**

Ine jānnen hangkan kēmon inin palabey? Ine jānnen hangkan hininang we' Tuhanin kēmon me' hinangan mahāp manamalin si harapan si Petros, Yahiya duk si Yakub? Inin jānnen. Mabaya' Tuhanin ngurung pureba si me' tellungan manaksi' inin we' bennal te'ed si Isa Anak Tuhan salama-lama amban surga', duk we' kēmon subey pakale si iye! Inin isab minahalayak dem Kitabin, pa'inne:

*“Sine-sine ga'i mahadje **Anak Tuhanin**, ga'i du isab pahadjene **Samaku Tuhanin, iye mamapitu akuhin.**”* (Yahiya 5:23) *“Masa awwalley Tuhanin daran magpasampay bissānen pitu si me' kapapu'anten bi me' Yahudihin duk magseddili-seddili pamasampayne bissāne si siyehin. Me' **kanabihanin** magpalata' bissānen. Saguwa' si me' ellew kuwe'itu inin, magpalata' bissānen si kite bi **Anaknen**. Iye mamapanjari alamin amban panganda'akan Tuhanin duk iye hep tapene' we' Tuhanin pangurunganne kēmon-kēmonin. **La'i si iye takite sahaya Tuhanin duk lekkup te'ed iye neppu Tuhanin.** Iye mangantanan alam inin we' bissāne mabalakatanin. Duk pag ubus hinangnen supaya ta'ampun duse manusiya'in, manjari hap pī iye si surga' duk ningkolo' iye si kanawanan Tuhan Tamanan Mabalakatanin.”* (Hibrani 1:1-3)

Ka'am me' mapakale ellew inin, ine tapikilbin sabab si Isa? Ine pina'inbin sabab iye? Kahagad ke ka'am we' si Isa Mangantanan Sahayahin mapitu amban surga'in? Atawa tapikilbi kuwe' me' a'a ma'ekka matu'u si dunyahin we' nabi hadja iye? Pakale pe kite bi si me' sinulat me' a'a kawakilan we' si Isahin, si Petros duk Yahiya. Sinulat we' de dem Kitab Masutshin bang piyen tahun puwas takitede sahaya Tuhanin ninag amban diyalem si Isa la'i diyata' punu.

Nulat si Petros, pa'inne:

*“Duma'in kissa hininang-hinang hadja inaka kami si ka'amin pangaka kami sabab balakat Isa Almasi, Panuhutanten bi duk sabab pabalikne mapituhin. **Saguwa' asal takite kami duk me' mata kamihin sahayanen.** Asal la'i te'ed kami sakali' iye pinahadje duk pinakitehan sahayanen we' Samane Tuhanin. Niya' hep suwala amban Tuhan magpa'in, **'Inin Anakku kalasahanku manamal, kasulutan ku te'ed si iye.'** Asal takale kami suwala inin missā amban surga' sābu kami la'i nuhutan Isa Almasi diyata' punu pamahadjehan Tuhan Anaknen.”* (2 Petros 1:16-18)

Nulat Yahiya, pa'inne:

“Sulatante ka'am sabab Isa Almasi, iye Lapal mangurung umulin. Tagna' awwalley pe te'ed andang ne iye. Takale kami iye missā duk takite kami iye duk me' mata kami inin. Awe', takite kami iye duk ta'antan kami duk me' tangan kami inin. Pinakitehan iye si bantuk manusiya'. Asal takite kami iye ... Kēmon lasa duk bennal la'i si iye. Takite kami balakatnen duk sahayanen, duk balakatne duk sahayane inin talep si iye pegge' iye Anak Tuhan dambuwa'-buwa'in.” (1 Yahiya 1:1,2; Yahiya 1:14)

Duk nampal tuggu si Kitab Injil sinulat we' Yahiya, pa'inne,

“Ekka pe me' hinangan maka'ulali' seddili tahinang si Isa si pagmatahan me' tindegnen, ga' tasulat na'an si kitab inin. Saguwa' me' sinulat matu'u inin, sinulat supaya du kahagadbi we' si Isa asal Almasihin ne, Anak Tuhanin, duk supaya ka'urungan ka'am umul salama-lama sabab sandelbi si iyehin.” (Yahiya 20:30,31)

Hunit ke inin tasabutbi kēmon? Mabaya' Tuhanin ngurungan ka'am kata'u si mabennal mahāp inin. Pina'in dem Kitab:

A'ahin bang ga' la'i si iye Niyawa Tuhanin, ga'i tayima'ne usihat amban Niyawa Tuhanin. Ga'i tahātine usihat miya'an. Bang si iye, ga' miya'an niya' gunane pegge' subey dahu' Niyawa Tuhanin la'i si a'a miya'an meke tahātine.... Saguwa' bang si me' a'a asal basag ne sandelde si Tuhanin, lalem du isab panolo'ku si siyehin. Saguwa' kata'u ginunakun duma'in kuwe' kata'u si babew dunya inin duk duma'in kuwe' kata'u me' taga kapatut magbaya' si dunya inin. Magtamanan du kapatutden. Me' usihatku miya'an sabab me' gara' Tuhan mangga' kinata'uhan manusiya'in. Ga' pe dunya inin pinapanjari, tapikil ne we' Tuhanin bang sa'ingge ne duk kite bi tapī si surga'. Saguwa' me' magbaya' tu'u si dnyahin, ga' tahātide pikilan Tuhanin pegge' bang tahātide inin, ga' si' miya'an da'akde ilansang diyata' olom Isa Almasi, mabalakatan magbaya'in. (1 Korinto 2:14,6-8)

Karayaw pinapasti' si ka'am we' Tuhanin me' bakas takaletē bi ellew inin...

Taman lesson balik mikil-mikil ko' ka'am sabab me' pina'in we' Tuhan Mabalakatanin sabab si Isa Panuhutanin, la'i diyata' punu, pa'inne,

“Inin Anakku kalasahanku te'ed. Kasulutan ku te'ed si iye. Pakalehun bi iye!” (Mateo 17:5)

Wassalam

Lesson 76

Pastul Mahāpin

Yahiya 10

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takalete bi we' pa'in si Isa Panuhutanin, we' **subey iye matey si Awrusalam duk ellum balik amban kamateyenn katellu ellewnen**. Kata'uhan si Isa we' inanakan iye tu'u si dunya supaya bu'usanne laha'nen manjari kurban pamuwas duse. Si lesson iyan kitete bi isab we' pinakitehan we' si Isa sahayane mahadjehin pag la'i iye diyata' punu magsumbaya' duk tellungan me' tindeggen. Sinag luwe si Isahin kuwe' mata ellew, duk semmeknen makasilew hawal pote'nen. Sa miya'an pabagala sahaya Tuhan mapatenna' diyalem si Isahin.

Ellew inin pala'us kite bi matsa dem Kitab Injil duk takalete bi we' pinagsali' we' si Isa me' a'a manuhut iyehin duk **bili-bili kaduhulan**. Bakas takalete ne dem Kitab Kanabihanin we' daran me' manusiya'in pinagsali' we' Tuhanin duk **bili-bili lepas mangga' niya' mangipat siyehin**. Saguwa' ga'i mabaya' Tuhanin we' me' a'ahin magmula kuwe' bili-bili ga' niya' pastulne. Iye jānnen hangkan papitune amban surga' Pastul mabalakatanin supaya kite bi tapandu'anne si lān kasanyangan duk supaya kite bi tatimbulne amban me' bantate mala'atin, hātinen, amban Nakura' Seyitanin, dusehin, kamateyin duk narka'in. **Kata'uhannu ke Pastul Mahāp** pinapitu we' Tuhan si me' manusiya'in? Bang ga' pe kata'uhannu, pakale kew pahāp-hāp si lesson ellew inin.

Matsa kite bi amban dem Kitab Injil sinulat we' Yahiya, kapitulu sempū'. Dembuwa' ellew missā si Isa si me' a'a mabanes mapaliput si iyehin, pa'inne:

(Yahiya 10) ¹ “*Sabennal akahante ka'am, bang a'ahin padiyalem dem kural me' bili-bilihin bu ga'i palabey amban gawang saguwa' padiyalem amban lān seddili, a'a miya'an panangkew duk*

ngalangpas. ² A'a mapadiyalem amban gawangin, iye mangipat bili-bilihin." .... ⁶ **Dalilan inin** inaka we' si Isa si me' a'ahin saguwa' ga'i tasabutde hātinen. ⁷ Hangkan missā si Isa si siye balik, pa'inne, "Sabennal akahante ka'am, aku inin dalil gawang palabeyan bili-bilihin..... ⁹ **Aku dalil gawangin,**" pa'in si Isa. "Sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye. Luhaya iye padiyalem-pabukut duk inurungan iye kahāpan. ¹⁰ A'a ngalangpasin, ga' niya' akane pitu bang duma'in nangkew, duk mapatey, duk maka'at. Saguwa' aku, akaku mapituhin ngurungan me' manusiya'in umul, maglabi-labi hāpnen.

¹¹ "Aku inin, dalil pastul bili-bili hāp pagipatne me' bili-bilinen. Pastul bili-bili mahāpin maglilla' matey para si me' bili-bilinen.

¹² A'a tinangdanan magbantey me' bili-bilihin, duma'in iye pastulin duk duma'in iye dapu' me' bili-bilihin. Hangkan bang niya' takitene hayep talun hap pī si me' bili-bilihin, lahi iye duk ambananne me' bili-bilihin. Manjari siggew hayep talunin me' bili-bilihin duk kanat-kanatne siye. ¹³ Hangkan iye lahi pegge' tinangdanan hadja iye. Ga' niya' lasane si me' bili-bilihin. ¹⁴⁻¹⁵ Aku inin," pa'in si Isa, "dalil pastul bili-bili, hāp pagipatne me' bili-bilinen. Magkinata'u te'ed kami duk Samakun. Damikkiyan isab, kata'uhanku me' a'a suku' si akuhin duk kata'uhande ku isab. Maglilla' ku matey para si me' a'a suku' si akuhin.... ¹⁷ Kinalasahan ku te'ed we' Samaku Tuhanin pegge' maglilla' ku matey supaya ku pinakellum balik. ¹⁸ Ga' niya' manusiya' taga kapatut mapatey aku, pegge' makapagbaya' ku bang matey ku atawa ga'i. Paglilla'ku umulkun amban kabaya'anku. Taga kapatut ku maglilla' umulkun, duk taga kapatut ku makellum barankun balik. Inin panganda'akan Samaku Tuhanin si aku."

¹⁹ Pag kale me' a'ahin me' bissā si Isa inin, magseddili-seddili tapikil ne isab siye balik. ²⁰ Ekka siye magpa'in, "Pasayedan seyitan iyan, duk binalew. We'ey ka'am pakale si iye?" ²¹ Saguwa' pa'in me' sinduwehin isab, "Bang a'a pasayedan seyitan, ga'i iye makabissā kuwe' binissāne miya'an. Duk bang seyitan, ga'i tapangitene a'a pessekin."

²⁴ Manjari patipun pī si iye me' a'ahin duk pa'inde si iye, "Sampay sumiyān pe kami pa'agadnu meke kami akahannu bang sine kew? Bang asal bennal ka'u Almasihin, tapene' Tuhan magsultan si kamihin, akahanun kami papasti'." ²⁵ Sambungan si Isa siye, pa'inne, "Bakas ne ka'am akahanku saguwa' ga'i du ku kahagadbi. Me' hinangan bakas hininangku amban kapatut Samakun, kuwe' ngakahan ka'am ne bang sine ku. ²⁶ Saguwa' ga'i ku kahagadbi pegge' duma'in ka'am suku' si aku. ²⁷ Me' a'a suku' si akuhin, me' dalil bili-bilikun, pakaleda suwalakun. Kata'uhanku siye duk nuhut siye aku. ²⁸ Urunganku siye

umul ga' tamananne. Ga'i te'ed siye pinasape' amban Tuhan salama-lama. Duk ga' te'ed niya' maka'agew siye amban aku. ²⁹ Pinasuku' siye we' Samakun si aku. Samakun balakatan amban kēmon. Ga' niya' maka'agew me' a'a suku' si akuhin amban iye. ³⁰ **Samakun duk aku dambuwa' du.**”

³¹ Pag kale me' a'ahin binissā si Isa miya'an, nimuk ne isab siye batu panibagde si Isa. ³² Pa'in si Isa si siye, “Ekka me' hinangan hāp tapakitehanku si ka'am. Me' hinangku miya'an pinahinang we' Tuhanin si aku. Ingehin me' hinangku miya'an kabunsihanbi hangkan ku batang tibagbi?” ³³ Nambung me' a'ahin, pa'inde, “Duma'in sabab hinangannu hāp hangkan kew batang tibag kami, saguwa' sabab pamišānu kupul si Tuhanin. Manusiya' kew hadja bu **pa'innu Tuhan kew.**” ³⁴ Pa'in si Isa si siye, “Tasulat bisan dem kitabbi pina'in Tuhan si me' a'a mangahukumin masaley. Pa'in Tuhanin si siye, ‘Ka'am iyan me' tuhan.’ ³⁵ Na, kata'uhante bi we' kēmon tasulat dem kitabbi ga'i te'ed pinda salama-lama. Na, bang me' pangurungan Tuhan lapalnen inēnan we' ne me' tuhan, ³⁶ pasōng ne aku asal talep inēnan Anak Tuhan. Pegge' aku inin, tapene' we' Tuhanin duk pinapitu ku we' ne si dunya. Na, we'ey pa'inbi we' bissāhanku Tuhanin kupul pegge' magpa'in ku we' Anak Tuhanin ku? ³⁷ Bang sa'upama me' hinangkun ga'i magsali' duk me' hinang Samakun, na, da'a ku kahagadun bi. ³⁸ Saguwa' bang magsali' du, **bisan ne ga'i kahagadbi me' bissākun basta kahagadbi hadja me' hinangkun, ujud kata'uhanbi du duk tahātibi du te'ed we' Samakun duk aku dambuwa' du.**” ³⁹ Ubus mabaya' ne isab siye niggew si Isa sabab bissāhannen saguwa' lumahi iye.

Takalebi ke bang ine pina'in si Isa si me' a'ahin? Ga' niya' taymte magpahāti kēmon, saguwa' mikil kite bi sabab **duwe ēn** ginuna we' si Isa si dinen. Bakas takalebi ke? Inin me' ēnnen: **gawang palabeyan bili-bilihin duk pastul bili-bili mahāpin.**

Pinagsali' we' si Isa me' manusiya'in duk **bili-bili.** Tagna' takaleta we' pa'inne si me' a'a mabanesin, “**Aku inin dalil gawang palabeyan bili-bilihin...sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye.**” We'ey ēnan si Isa dinen “**Gawang palabeyan bili-bilihin**”? Masa miya'an a'a magipat hayepnen hinanganne hayepnen kural duk ginunanen pange luhihan atawa batu, duk hinanganne dembuwa' gawang palabeyan hayepin. Bang sangem ne bu dumiyalem ne me' bili-bilihin, tuli pastulin si behe gawang ngaguwaldiyahan hayepnen. Hangkan bang niya' hayep talun sōng pa'asek duk mapatey bili-bilihin, subey palabey amban gawang pala'ihan pastulin. Luhud pastulin hayep talunin supaya ga'i tapaka'atanne me' bili-bilihin. Hangkan hep di pastulin ne “**gawang palabeyan me' bili-bilihin**”.

Ēnan si Isa Panuhutanin, dinen “*Gawang palabeyan me' bili-bilihin*”. Hātinen we' si Isa mangipat kēmon suku' si iyehin. Hātinen isab we' bang kew mabaya' sinakup si me' a'a suku' si Tuhanin, **subey kew palabey amban si Isa**. Sine-sine mabaya' timbul amban akkal Nakura' Seyitanin, amban legga dusehin, amban balakat kamateyin, duk amban legga salama-lama si narka'in subey palabey amban si Isa. Iye hadja dendangan gawangin pa'asekan a'a madusehanin pī si umul salama-lamahin. Iye jānnen hangkan pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne: “*Asal iye hadja dendangan makatimbul kitehin bi. Pegge' tu'u si tibu'ukan dunya inin, ga' niya' seddili pangurung we' Tuhanin makatimbul kite bi luwal si Isa hadja.*” (Hinangan 4:12) Si Isa hadja dendangan gawang Pagtimbulin.

Ta'essebba ke bang ine bakas tabatsaten, palabey ne bang piyem bulan, sabab Nabi Nu duk laseyin? Da'ak Tuhanin Nabi Nu ngahinang kappal supaya niya' panuhutan kēmon mamabaya' malahi amban hukuman laseyin. Piye gawang kappal dina'ak Tuhan subey hininangin? **Dembuwa' gawang hadja**. Kēmon mamabaya' malahi amban laseyin subey padiyalem amban gawang dembuwa' inin. Sine-sine padiyalem amban gawang inin **timbul**. Sine-sine ga'i padiyalem amban gawang inin **magmula!** Sa miya'an du isab bang ta'abut ne Ellew Paghukumin, pinabugtu' si kite bi dem Kitab we' dembuwa' hadja gawang iluka we' Tuhanin para si me' manusiya'in supaya siye timbul. AlMasi dihananne Gawangin para pa'asekan me' a'ahin pī si umul salama-lamahin. Iye jānnen hangkan pa'in si Isa, “*Aku dalil gawangin; sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye....saguwa' bang a'ahin padiyalem dem kural me' bili-bilihin bu ga'i palabey amban gawang, saguwa' padiyalem amban lān seddili, a'a miya'an panangkew duk ngalangpas!*” (Yahiya 10:9,1)

Ēn kaduwenen ginuna we' si Isa para si dinen arak sali' duk tagna'in. Duma'in hadja si Isa “*Gawang palabeyan me' bili-bilihin*”, saguwa' “*Pastul Mahāp si me' bili-bilihin*” isab. Si Isa Pastul **Mahāpin**, pegge' iye mamalasa si kitehin bi duk paglilla'ne umulnen para si kite bi. Pastul hāp te'ed iye manamal! Nabi Da'ud nulat sabab iye dem Kitab Jabur, kalangan duwempuk-tellu, pa'inne:

¹ Tuhanin mangipat akuhin kuwe' pastul ngipat bili-biline, ga' niya' kulang si aku. ² Pahaline ku dem balili hāp; pandu'anne ku si bihing bohe' hāp; ³ ba'ahuhanne basagkun. Pandu'anne ku si lān matumewwa'in, sa bakas pananggupnen. ⁴ Bisan ku lumengngan dem lindem bitu-bituhan ga'i ku tinalew si ine-ine la'at, pegge' la'i du kew nuhut aku; tungkudnun mēbbegan aku. ⁵ Memesnu kapamangankun si harapan me' bantakun. Saginanu ku kuwe' bisita pinahadje; ininumkun ekka manamal. ⁶ Bugtu' hāpnun duk lasanun ga'i tahala' amban aku tiggelanku ma'ellumin, duk patenna'ankun si luma' Tuhanin salama-lama. (Jabur 23)

Subey kata'uhante bi we' Pastul bili-bili mahāp sinulat we' Nabi Da'ud miya'an, iye AlMasihin. Iye jānnen hangkan tapagpa'in si Isa, “*Aku pastul bili-bili mahāpin!*” duk pa'inne isab, “*Samakun duk aku dembuwa' du!*” (Yahiya 10:11,30) Saguwa' pag pa'in si Isa we' dembuwa' du iye duk **Tuhanin**, inēnan iye we' me' Yahudihin we' missā kupul iye si Tuhan duk nimuk batu siye sōng panibagde iye. Ga'i teyima'de we' si Isa Tuhanin magbaran manusiya'. Sampay kuwe'itu inin me' a'a ma'ekkahin kapeddi'an si bissā si Isa inin. Kannal me' sinduwehin bang pina'in we' si Isa magdembuwa' siye duk Tuhanin, hātinen we' niya' duwe Tuhan. Saguwa' duma'in iyan to'o, pegge' Kitab me' Kanabihanin magpa'in papasti' we' Tuhanin dembuwa' du, pa'inne: “*Magbaya'-baya'in, Tuhanten bi, Dembuwa' du iye!*” (Panessa'-nessa' 6:4) **Bisan pa'in Kitabin we' “Tuhanin Dembuwa' du” ga'i du alal Tuhanin mabagala dinen si dunya magbaran manusiya'.**

Kaw pesōng tasabutte bi sabab **upama** inin. Pikilun bi sabab mata ellewin. Pasilak ellewin si dunya ngurung danta' duk panas. Piye mata ellewin? Dembuwa' du. Intag mata ellewin? Tala du, la'i diyata' pe amban mahawan, saguwa' tu'u du isab si dunya, ngurung umul si kēmon ma'ellumin. Mata ellew makayatin duk silak ellew makapanas dunyahin dembuwa' du. Arak sa miya'an Tuhanin duk si Isa, dembuwa' du isab. Pa'in si Isa, “*Samakun [Tuhanin] duk aku dembuwa' du!*” Pitu si Isa Panuhutanin si dunya, supaya tasabutte bi lasa Tuhanin duk pagtimbulnen. Pakale ka'am bang ine pina'in dem Kitabin sabab Tuhanin duk si Isa, pa'inne:

*“Tuhanten bi .... kuwe' ebbut hadje.... Patenna'annen dem sahaya ga'i katumapitan.... Ga' niya' bakas ngite Tuhanin. Saguwa' pinakata'u Tuhanin si manusiya' we' Anakne dambuwa'-buwa'in, pegge' asal Tuhan du iye duk magdambuwa' iye duk Samanen.... La'i si Anaknen takite sahaya Tuhanin duk lekkup te'ed iye neppu Tuhanin. Iye mangantanan alam inin we' bissāne mabalakatanin. Duk pag ubus hinangnen supaya ta'ampun duse manusiya'in, manjari hap pī iye si surga' duk ningkolo' iye si kanawanan Tuhan Tamanan Mabalakatanin.... Pegge' kabaya'an Tuhanin we' Anaknen (Isa AlMasi) asal tattap kuwe' iyehin.... **Tipun la'i si iye (AlMasihin) kēmon addat duk pikilan Tuhanin!**” (Hibrani 12:29; 1 Timoteo 6:16; Yahiya 1:18; Hibrani 1:3; Kolossa 1:19; 2:9)*

Awe', iye pina'in dem Lapal Tuhanin: “**Tipun la'i si AlMasihin kēmon addat duk pikilan Tuhanin!**” (Kolossa 2:9) Hangkan makajari si Isa Panuhutanin magpa'in, “*Samakun duk aku dembuwa' du!*” Isa AlMasi du **Pastul Mahāp** mapitu amban surga'in, manjari manusiya', patenna' tu'u si dunya, duk paglilla'ne umulne masutsihin supaya kite bi tatimbulne amban sukna' bino'o we' duseten bi. Iye du isab ma'ellum balik amban

kamateynen duk ngatu ngurung umul salama-lamahin si kēmon makahagad si iyehin. Iye jānnen hangkan makajari si Isa magpa'in:

“Aku inin dalil pastul bili-bili, hāp pagipatne me' bili-bilinen.... Maglilla' ku matey para si me' bili-bilikun, hātinen a'a suku' si akuhin.... maglilla' ku matey supaya ku pinakellum balik. Ga' niya' manusiya' taga kapatut mapatey aku, pegge' makapagbaya' ku bang matey ku atawa ga'i. Paglilla'ku umulkun amban kabaya'anku. Taga kapatut ku maglilla' umulkun, duk taga kapatut ku makellum barankun balik. Inin panganda'akan Samaku Tuhanin si aku.”
(Yahiya 10:14-18)

Bugtu' te'ed, si Isa **“Pastul Mahāpin”**, pegge' sarang hadje lasanen si kite bi hangkan paglilla'ne umulnen para si kite bi!

Pakale ne kite bi balik si me' bissā mahāp manamal binissā we' si Isa Panuhutanin, pa'inne:

(Yahiya 10) ⁹ **Aku dalil gawangin**, sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye.... ¹⁰ A'a ngalangpasin, ga' niya' akane pitu bang duma'in nangkew, duk mapatey, duk maka'at... ¹¹ **Aku inin dalil pastul bili-bili hāp pagipatne me' bili-bilinen.** Pastul bili-bili mahāpin maglilla' matey para si me' bili-bilinen. ¹² A'a tinangdanan magbantey me' bili-bilihin, duma'in iye pastulin duk duma'in iye dapu' me' bili-bilihin. Hangkan bang niya' takitene hayep talun hap pī si me' bili-bilihin, lahi iye duk ambananne me' bili-bilihin.... ¹⁴ **Aku inin dalil pastul bili-bili, hāp pagipatne me' bili-bilinen....** ²⁷ **Me' a'a suku' si akuhin, me' dalil bili-bilikun, pakalede suwalakun. Kata'uhanku siye duk nuhut siye aku.** ²⁸ **Urunganku siye umul ga' tamananne. Ga'i te'ed siye pinasape' amban Tuhan salama-lama. Duk ga' te'ed niya' maka'agew siye amban aku!**

Me' bagayku mapakalehin, sine tinuhutbin? Tuhutbi ke **Pastul Mahāpin**? Atawa niya' tuhutbi seddili?

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Da'akte ka'am pakale si lesson balik supaya takalebi panolo' si Isa sabab ase' Tuhan mahadjehin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'essebba me' pina'in we' si Isa sabab dinen, pa'inne:

“Aku dalil gawangin, sine-sine padiyalem amban aku, timbul iye.... Aku inin dalil pastul bili-bili hāp pagipatne me' bili-bilinen. Pastul bili-bili mahāpin maglilla' matey para si me' bili-bilinen!”
(Yahiya 10:9,11)

Wassalam

Lesson 77

Atey Tuhanin

Lukas 18,15

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Diyalem kēmon pagistadite bi dem Sulat Kanabihanin bakas takitete bi we' **sutsi** Tuhanin duk **bentel**, duk we' ga'i du makajari we' ga'i meke'ine si iye dusehin. Saguwa' takitete bi isab we' **ma'ase'** iye duk **bē-tabang**. Aka-aka mahāp manamal si kite bi iyan, importante hep si kite bi we' ma'ase' iye, pegge' kēmon kite bi bakas hinangte maka'astel Tuhanin. Kēmon duseten bi la'at te'ed si matahan Tuhanin duk subey kite bi hinukum pinadem narka' salama-lama bang ga'i Tuhanin ma'ase' si kite bi! Ellew inin matsa kite **duwe dalilan** inaka we' si Isa si me' a'a mabanesin. Sabab me' duwe istori inin ta'ayate we' **ma'ase' te'ed atey Tuhanin, duk bang sa'ingge madusehanin makajari makasangka ase' Tuhanin**.

Si **dalilan tagna'in** sabab **duwe lella**: dembuwa'in ga' makasangka ase' Tuhanin duk dembuwa'in makasangka. Dembuwa'in pasakup si grupu Pariseo duk bē-āgama iye, luwal iye ngampun-ngampun, muwase duk magsarakka. Magāgama iye manamal si matahan a'a. Dembuwa'in, a'a magpāku-pāku sukey, hangkan iye a'a dusehan si matahan a'a, pegge' me'ekkahin bang a'a magpāku-pāku sukey, ngaliba.

Pakale ka'am si istori sabab Pariseohin duk a'a magpāku-pāku sukeyin. Batsate amban dem Kitab Injil sinulat we' si Lukas, kapitulu sempukwalu'. Pina'in dem Kitab:

(Lukas 18) ⁹ *Niya' isab dalilan inaka we' si Isa si me' a'a pangimmatde si diden we' bentel siye duk diniyawa'an we' de me' a'a sinduwehin.*

¹⁰ *Pa'inne, “Niya' **duwangan a'a** pataked pī si langgal hadje ngampun. Dambuwa'in Pariseo duk dambuwa'in a'a magpāku-pāku sukey. ¹¹ Pag la'i ne siye dem langgal, nengge **Pariseohin** duk ngampun iye **diyalem***

ateyne. Pa'inne, 'O Tuhan, magpasalamat ku si ka'u we' duma'in ku kuwe' me' a'a sinduwehin napsuhan duk ngaliba duk magjina. Duk magpasalamat ku isab we' duma'in ku kuwe' a'a magpāku-pāku sukey miya'an. ¹² *Kahaba' simana minduwe ku magpuwase duk jakatanku kēmon usahakun.* ¹³ *Saguwa' a'a magpāku-pāku sukeyin, nengge patala-tala duk ga'i bisan mayam padiyata' saguwa' patondok hadja iye. Tineppak-teppak we' ne dākannen hawal susenen duk pa'inne, 'O Tuhan, ma'ase' kew si aku, dusehan ku.'* ¹⁴ *Akahante ka'am,* pa'in si Isa, “we' a'a inin hap luma' kinimmatan ne bentel we' Tuhanin duk duma'in Pariseohin mabentelin. *Pegge' sine-sine mahadje dine, pinadiyawa' du, duk sine-sine madiyawa' dine, pinahadje du.*”

Ine kabaya'an si Isa pamanolo' sabab dalilan mapandak inin? Bang papandakte hadja, inin pamanolo'nen, we' ma'ase' Tuhanin si a'ahin bang **magbennal** iye we' ga'i iye bentel si matahan Tuhanin. Duk hinukum ilegga a'ahin bang **kimmatanne** dinen we' bentel iye si matahan Tuhan. Iye pina'in dem Kitabin pag pa'inne: “**Kuntarahan Tuhanin me' malangkew ateynen saguwa' ka'ase'anne me' madiyawa' ateynen.**” (1 Petros 5:5) Me' pinahadje we' a'ahin, diniyawa'an we' Tuhanin. Makajari ke teyima' Tuhanin me' a'a mamahadje dinen, pa'inde, “**Aku** inin a'a bentel! Ngampun-ngampun **ku!** Muwase **ku!** Magsarakka **ku!** **Pi ku** hap masjid! **Pi ku** hap langgal! Bang **aku,** hinangku inin duk hinangku miya'an!” Kasulutan ke Tuhanin si a'a luwal “mag'aku-aku” sa inin? Ga'! Ga'i sinna dem atey Tuhanin si hinangan a'a pu'unne ngahinangne sabab abbunen.

Bunsi Tuhanin si atey abbuhan. Ta'essebba ke si Kabil, anak Apu' Adam sakahin? Suleyanne patapit si Tuhan sabab di hinangannen. Tineyima' ke we' Tuhanin sinōngannen? Ga' du, ga' tineyima' we' Tuhanin. Me' bagayku, ga' pe pinda Tuhanin. Sampay ellew inin, ga'i makajari sinna atey Tuhanin sabab **di hinangan** a'a, pegge' bang di hinangante ga'i hāp duk ga'i jukup si matahanne. Iye kabaya'an Tuhanin **we' magbennal kite we' dusehan kite,** kuwe' a'a magpāku-pāku sukey miya'an teppak-teppakne dākannen hawal susenen duk pa'inne, “**O Tuhan, ma'ase' kew si aku, dusehan ku!**” Atey madiyawa' sa miya'an, iye kasinnahan Tuhanin. Saguwa' bunsi iye si a'a bang pasali'ne dinen si sawe'ne, kuwe' Pariseo miya'an, pa'inne si dinen, “**O Tuhan, magpasalamat ku si ka'u we' duma'in ku kuwe' me' a'a sinduwehin napsuhan duk ngaliba duk magjina. Duk magpasalamat ku isab we' duma'in ku kuwe' a'a magpāku-pāku sukey miya'an.**”

Ga'i tasabut Pariseohin we' bang ta'abut Ellew Paghukumin ga'i kite pinagsali' we' Tuhanin duk sawe'te madusehanin. Saguwa' pinagsali' kite we' Tuhanin duk sara'ne masutsihin duk mahāpin, pa'inne: “**Sasuku**

mangalanggan dembuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in!" (Yakub 2:10) Pa'in Tuhanin, "Da'a ka'am magjina"; pa'inne isab, "Da'a ka'am magdusta'." Bang ga' ka'am bakas magjina saguwa' bakas magdusta' ka'am, hātinan bakas talanggalanbi sara' Tuhanin. Ga'i ka'am tapī si surga', si pala'ihan Tuhanin, pegge' pina'in dem Kitab: "Ga' niya' sammal umasek pī la'i. Ga' niya' me' a'a maghinangan maka'iya'-iya' atawa magdusta' umasek pī." (Me' pinakita'u 21:27) Iye jānnen hangkan nesessita si me' manusiya'in we' ma'ase' Tuhanin si siye. Bagayku, bang ka'u, tasangkanu ne ke ase' Tuhanin kuwe' a'a magpāku-pāku sukey dem dalilanin? Atawa kuwe' Pariseohin kew, suleyannu pe dinun manjari bentel sabab di hinangannun?

Na, kuwe'itu batsate **delilan kaduwenen**. Pinakitehan kite bi diyalemne we' penno' atey Tuhanin we' lasa duk ase', kuwe' atey a'a malasa manamal si anakne. Dem Kitab Injil sinulat we' si Lukas, kapitulu sempuklime, batsate:

(Lukas 15) ¹ *Dambuwa' ellew ekka me' a'a magpāku-pāku sukey para si gubelno duk me' a'a sinduwehin ga'i nuhut sara' āgama, pī siye patapit pu si Isa pegge' baya' siye pakale si usihatnen.* ² *Manjari me' Pariseohin duk me' guru si sara' āgamahin ngunub-ngunub, pa'inde, "A'a inin magtuhut-tuhut duk me' a'a dusehanin duk sampay mangan magsawu siye."* ³ *Hangkan inaka we' si Isa si siye dalilan inin, pa'inne,....*

¹¹ *"Niya' dambuwa' a'a taga anak lella duwangan.* ¹² *Dambuwa' ellew pa'in salihin si samanen, 'Amma', bahagi'un ne alata'nun duk pangurungan ne aku bahagi'kun.* ³ *Na, iye ne miya'an, binahagi' ne we' a'ahin alata'nen si duwangan anaknen.* ¹³ *Ga' tiggel, pinabellihan we' salihin bahagi'nen, eddo'ne sinnen, ubus bu lumenggan iye pī si lahat tala. Pag la'i iye, inubus we' ne sinnen si me' bayu'-bayu'an ga' niya' kagunahanne.* ¹⁴ *Pag ubus ne tagastune kēmon, bessuwang isab inunus te'ed lahat miya'an. Manjari kasukalan te'ed iye.* ¹⁵ *Hangkan pī iye si dambuwa' a'a si lahat miya'an duk manjari dara'akanne. Dina'ak iye pī we' a'ahin si bulakne ngipat me' bawi.* ¹⁶ *Hawal kawugtu'nen, mabaya' ne kakanne bisan kinakan bawihin, saguwa' ga' niya' ngurungan iye bisan ine.*

¹⁷ *Manjari bahune makapikil kadupangannen duk pa'inne dem ateyne, 'Kēmon dara'akan samakun, maglabi-labi kinakanden. Bu aku inin tiya' ne ku sōng matey tu'u we' kawugtu'in.* ¹⁸ *Hāp pe ku mole' pī pu si Amma' duk pa'inku si iye: Amma', kapagduse ku si Tuhan duk si ka'u.* ¹⁹ *Ga'i ne ku pata' ēnannu anaknu. Kimmatanun ne ku hadja*

*kuwe' dambuwa' me' dara'akannun.*²⁰ *Ubus bu tahala' ne iye duk lumengngan ne iye pī balik si samanen.*

“*Saguwa' tala-tala pe iye, takite ne iye we' samanen. Ma'ase' te'ed samanen si iye duk magubas iye pī ngalipunesan anaknen.*²¹ *Pa'in anaknen si iye, 'Ammā', kapagduse ku si Tuhan duk si ka'u. Ga'i ne ku pata' ēnannu anaknu.*²² *Saguwa' ilinganan we' samanen me' dara'akanin duk pa'inne si siye, 'Palakkes ka'am, bo'ohun bi pitu semmek tamanan mahāp lu duk pasemmekanun bi iye. Pasinsimanun bi isab duk patehompā'anun bi.*²³ *Ubus pī ka'am, eddo'un bi anak sapi' pinalemmekante bi ley bu sumbali'un bi. Magjamu-jamu kite bi duk maglami-lami.*²⁴ *Pegge' anakku inin kuwe' bakas matey, bu ellum du balik. Kuwe' iye bakas lepas, bu tapole' du.*²⁵ *Manjari nagna' ne siye maglami-lami.*

²⁵ “*Saguwa' anakne sakahin baytu la'i miya'an si tana'. Pag hap luma' ne iye duk sakali' iye tapit, niya' takalene magkulintang duk magpansak la'i diyalem luma'den.*²⁶ *Ilinganan we' ne dangan me' dara'akanin duk tinilew we' ne bang ine paglami-lamihanin.*²⁷ *Pa'in dara'akanin si iye, 'Tekka ne salinun duk dina'ak sinumbali' we' samanun sapi' pinalemmekanin pegge' salinu inin ga' niya' baya-bayane.'*²⁸ *Saguwa' astel iye duk ga'i iye baya' padiyalem. Paluwās samanen pī muyu'-muyu' iye bino'o padiyalem.*²⁹ *Saguwa' sambunganne samanen, pa'inne, 'Payamanun Amma', piyen tahun ne paghinangku si ka'uhin kuwe' dambuwa' banyaga'nu. Ga' niya' panganda'akannu aku we' ga'i hinangku. Saguwa' ga' ku bakas ka'urungannu bisan dambuwa' anak kambing duk ku kapagjamu-jamu duk me' bagaykun.*³⁰ *Saguwa' pag tekka pitu anaknu iyan, pag ubus paka'atanne alata'nun si me' dende dupang, sinumbali' ne we' nu para si iye sapi' pinalemmekannun.*³¹ *'Toto', pa'in samanen, 'luwal du kew tu'u si aku duk kēmon maniya' si akuhin, si ka'u du.*³² *Talep kite maglami-lami duk magkēg, pegge' salinu iyan kuwe' bakas matey, bu ellum du balik. Kuwe' iye bakas lepas, bu tapole' du.' ”*

Ine kabaya'an Tuhan pamanolo' si kitehin bi sabab dalilan mahāp inin? Niya' takitete tellu lella: samahin, anakne salihin duk anakne sakahin.

- **Samahin** diyalem istori inin dalil **Tuhanin**.
- **Anakne salihin** dalil **a'a madusehanin magsusun duk lebbahanne** dusenen duk pahaṛap si Tuhan māku ampun.
- **Anakne sakahin** dalil **a'a magāgama mangakkalan dinen** pegge' kannalde we' bentel siye si matahan Tuhan.

Na, mikil-mikil dahu' kite bi sabab **anakne salihin** manuhut

kinabaya'annen hadja duk hinangne mangga' niya' kagunahannen si lahat tala. Ine ka'ujudannen? Takitete we' ujudnen tapikilne we' bakas hininangne miya'an la'at tudju Tuhan duk tudju a'a. Suse iye sabab dusenen duk magsusun iye, pa'inne, *“Hāp pe ku mole' pī pu si Amma' duk pa'inku si iye: Amma', kapagduse ku si Tuhan duk si ka'u. Ga'i ne ku pata' ēnannu anaknu. Kimmatanun ne ku hadja kuwe' dambuwa' me' dara'akannun.”* Ubus kitete we' teyikutan salihin me' bawihin duk pī iye balik tudju luma' samanen.

Na, ine isab sabab **samahin**, sa'ingge iye? Astel ke iye si anakne salihin bakas mangubus kēmon alata'nen? Teyima'ne ke hadja iye kuwe' banyaga'ne? Duma'in! Pa'in si Isa,

“Saguwa' tala-tala pe iye, takite ne iye we' samanen. Ma'ase' te'ed samanen si iye duk magubas iye pī ngalipunesan anaknen. Ilinganan we' samanen me' dara'akanin duk pa'inne si siye, 'Palakkes ka'am, bo'ohun bi pitu semmek tamanan mahāp lu duk pasemmekanun bi iye. Pasinsimanun bi isab duk patehomp'a'anun bi. Ubus pī ka'am, eddo'un bi anak sapi' pinalemmekante bi ley bu sumbali'un bi. Magjamu-jamu kite bi duk maglami-lami. Pegge' anakku inin kuwe' bakas matey, bu ellum du balik. Kuwe' iye bakas lepas, bu tapole' du.’”

Ine makajari ta'ayaten amban inin? Ta'ayate we' Tuhanin tattap kuwe' sama miya'an, ma'ase' manamal! **Malasa Tuhanin si madusehanin**, duk kabaya'annen pakitehanne ase'nen, **saguwa' ngagad iye** samanta'an ga'i pagsusunan madusehanin me' duseden duk tuhutde lān mabentel bakas minemesnen.

Na, sabab **anakne sakahin**, niya' takaletе maka'ulali' te'ed. Anakne sakahin ga'i ma'ase' kuwe' samanen. Imbes ma'ase' iye, astel iye duk ga'i ngatu bisan padiyalem luma', pa'inne si samanen, *“Payamanun Amma', piyen tahun ne paghinangku si ka'uhin kuwe' dambuwa' banyaga'nu. Ga' niya' panganda'akannu aku we' ga'i hinangku. Saguwa' ga' ku bakas ka'urungannu bisan dambuwa' anak kambing duk ku kapagjamu-jamu duk me' bagaykun.”* Bakas takalebi ke bang ine pina'in anakne sakahin? Pa'inne, *“Payamanun! Piyen tahun ne paghinangku si ka'uhin kuwe' dembuwa' banyaga'!”* Saguwa' ga'i tasabut anakne sakahin we' ga'i mabaya' samanen we' niya' anakne maghinang si iye kuwe' **banyaga'**. Iye kabaya'annen, we' anaknen **malasa si iye amban dem ateyne** duk sinna iye ngahinang kinabaya'an samanen.

Ngeregse' kuwe'itu, ekka me' manusiya'in kuwe' anak saka miya'an. Kimmatande diden kuwe' hadja **“banyaga' Tuhanin”**. Saguwa' ga'i mabaya' Tuhanin we' **banyaga' hadja** kite bi. Kabaya'annen we' **kuwe' anakne** kite bi si iye. Iye pina'in dem Kitabin sabab me' maneyima' si Isa manjari Panuhutanden duk Manimbul siyehin, pa'inne: *“Pegge'*

pinangurung we' Tuhanin si kite bi Niyawanen, ga'i ne kite bi subey tinalew kuwe' banyaga'in tinalew si amunen. Saguwa' pinangurung we' ne Niyawanen si kite bi duk kite bi manjari me' anakne. Hangkan makajari Tuhanin ěnante bi Samate bi!" (Roma 8:15)

Bagayku, tapikilnu ke we' **banyaga' Tuhanin** kew hadja atawa we' **anak Tuhanin** kew? Kuwe' inggehin kew si dalilan bakas tabatsaten? Kuwe' anak salihin ke kew tahātine dusenen duk ka'ase'an iye we' samanen? Atawa kuwe' anak sakahin ke kew maghinang para si samanen kuwe' banyaga'? Ga'i mabaya' Tuhanin we' kuwe' **banyaga'** kew **tinalew si amune**. Iye kabaya'an Tuhanin we' kuwe' **anak** kew **malasa si samanen**, bu sinna nuhut kinabaya'annen. Malasa Tuhanin si ka'u duk magkina'agen iye ma'ase' si ka'u, saguwa' agadne pe we' magsusun kew duk paharap si iye. Iye pina'in we' Nabi Shi'ya dem sulatnen, pa'inne: *“Magkina'agen Tuhanin ma'ase' si ka'u duk nabangan ka'u; pitu iye supaya tapakitehanne ase'nen si ka'u. Pegge' Magbaya'-baya'in Tuhan bentel. Hāp pe me' a'a masandel si iyehin!”* (Shi'ya 30:18)

Tuhan mama'ase'in ngagad-ngagad we' pī kew si iye, kuwe' sama dem dalilanin ngagad-ngagad we' mole' anakne salihin. Mabaya' Tuhanin we' magsusun kew duk diyawa' ateynun. Bang sa miya'an kew pī si iye duk pihanu iye dembūs-būs ateynun, bugtu' magkasuwa' kew duk Tuhanin, pegge' ateynen kuwe' atey samate ma'ase' duk bē-tabang. Saguwa' bang a'ahin abbuhan duk kisasne ase' Tuhan mahadjehin luwal iye ta'ase-asenen hukuman Tuhanin, bu ga' ne niya' ase' si iye!

Na, hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Si lesson balik – bang amban kahadak Tuhanin – pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk kitete we' pinakellum balik we' si Isa dembuwa' a'a bakas kinubul dem lingab ampat bahangi!....

Karaway urungan Tuhanin kew kata'u si me' bakas inistadihante bi ellew inin. Duk esseb-essebun inin:

“Kuntarahan Tuhanin me' malangkew ateynen saguwa' ka'ase'anne me' madiyawa' ateynen.” (1 Petros 5:5)

Wassalam

Lesson 78

Magpekellum me' pateyin duk Po'on Umulin

Yahiya 11,12

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bakas takalete ne dem pagistadite dem Kitab Injilin we' AlMasihin, si Isa, **ekka ēnne** magseddili-seddili. Sabab ēnne miya'an tinabangan kami supaya tasabut kami bang sine te'ed iye. Takalete ne we' si Isa inēnan: *Lapalin magsumbaya' duk Tuhanin tagna' ewwalley, Anak Tuhan Mabalakatanin, Anak Manusiya', Bili-bili Tuhanin, Manimbulin, Kinakan Mangurung Umulin, Danta' si Dunyahin, Mangantanan Sahayahin, Gawang palabeyan me' bili-bilihin, duk Pastul Mahāpin*. Ellew inin niya' ne isab takalete duwe ēn seddili para pu si Isa: inin me' ēnnen: “**Magpakellum me' pateyin**” duk “**Po'on Umulin**”.

Bakas takalete ne we' lumengngan si Isa palatag si lahat me' Yahudihin magtolo', maghinang me' hinangan hāp, magpakewuli masakihin, makuku'in, mapessekin, duk mapasayedan we' seyitanin. Banes me' a'ahin nuhut iye. Saguwa' me' pandey si āgamahin inēnan isab Pariseo, kimbūhande si Isa. Ga'i siye ta'u masuwey we' ga'i **lalem kata'unen** bang iye missā, duk ga'i ne siye ta'u masuwey we' ga'i tahinangne **hinangan meke'ulali'in**.

Na, ellew inin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil. Kitete bi du we' **niya' isab hinangan meke'ulali' seddili hininang we' si Isa duk hinangan inin magpakite we' balakat Tuhanin la'i diyalem si Isa supaya me' a'ahin kahagad si iye**. Matsa kite bi amban dem Kitab sinulat we' Yahiya, kapitulu sempukdembuwa'. Pina'in la'i:

(Yahiya 11) ¹ *Manjari, niya' dambuwa' lella inēnan **Lasarus** saki. Patenna'annen la'i si kaluma'an Betani. La'i du isab patenna'an duwangan pungtina'ine dendehin, si **Mariyam** duk si **Marta**.* ² *Si Mariyam hep inin manata'an isellan bengngihin si bettis si Isa duk*

pinunasan we' ne duk kōkne. Manjari pegge' saki punggina'iden, ³ masan duwangan magpunggina'ihin pī pu si Isa, pa'inde, “Tuwan, saki bagaynu kinalasahannun.” ⁴ Pag kale si Isa pasan miya'an, pa'inne, “Saki si Lasarus miya'an duma'in duk iye matey saguwa' duk du bawag balakat Tuhanin supaya bantu Anak Tuhanin.” ⁵ Na, kinalasahan we' si Isa tellungan magpunggina'i miya'an, disi Marta duk Mariyam duk Lasarus. ⁶ Saguwa' pag kata'uhan si Isa we' saki si Lasarus, ngagad pe iye la'i duwem bahangi si kaluma'an pala'ihannen. (Kata'uhan si Isa we' matey du iyan Lasarus. Saguwa' mabaya' pakitehan si Isa balakat Tuhan diyalemnen sabab kamatey Lasarusin, supaya kata'uhan me' a'ahin we' amban surga' iye.)

⁷ Pag puwas duwem bahangi miya'an, pa'in si Isa si me' tindegnen, “Sūng kite bi balik pī si lahat Yahudiya.” ⁸ Pa'in me' tindegnen si iye, “Tuwan, ga' du miya'an tiggel arak kew pagtibagan me a'ahin duk kew matey, hati' balik pe kew pī?” ⁹ Nambung si Isa magdalilan, pa'inne, “Da'a ka'am suse. Dem da ellewin niya' sampū' duk duwe ora danta'... ¹¹ ...Si Lasarus bagayten bi, kapatuli ne. Saguwa' pī ku mangun iye.” ¹² Pa'in me' tindegnen si iye, “Tuwan, ngakole' du iye bang kapatuli iye.” ¹³ Hāti binissā si Isa miya'an we' asal matey ne si Lasarus. Saguwa' kannal me' tindegnen binissānen sabab tuli hadja. ¹⁴ Hangkan papasti' si Isa ne si siye, pa'inne, “Si Lasarus matey ne. ¹⁵ Duk kēgan ku,” pa'in si Isa, “pegge' ga' ku la'i. Inin para si kahāpanbi duk ka'am kahagad. Sūng kite bi pī si iye.”

¹⁷ Pag tekka disi Isa si Betani, ka'ampat ellewnen ne si Lasarus dem kubul. ¹⁸ Tapit du kaluma'an Betanihin si Awrusalam, kulang-kulang tellu kilometro hadja. ¹⁹ Hangkan ekka me' Yahudi pī pu si Marta duk Mariyam mahemokan siye pegge' matey punggina'iden. ²⁰ Manjari pag kale si Marta we' i' ne si Isa, pī iye pasampang. Si Mariyam la'i hadja dem luma'. ²¹ Pag magkasuwa' ne si Marta duk si Isa, pa'inne pu si Isa, “Tuwan, bang kew miya'an tu'u, ga' si' matey punggina'i kamihin. ²² Saguwa' kata'uhanku, bisan kuwe'itu, duhulan Tuhanin kew bisan ine pākunu.” ²³ Pa'in si Isa si iye, “Ellum du balik punggina'inun.” ²⁴ Pa'in si Marta, “Awe', Tuwan, kata'uhanku we' pinakellum du iye balik si ellew dambuli.”

²⁵ Pa'in si Isa si iye, “Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin. Sine-sine sandel si aku, ellum du iye bisan ne iye matey. ²⁶ Duk kēmon ma'ellumin bu sandel si aku, ga'i matey salama-lama.” Manjari tilew si Isa si Marta, pa'inne, “Kahagad ke kew?” ²⁷ “Awe', Tuwan,” pa'in si Marta. “Kahagad ne ku we' ka'u Almasihin, Anak Tuhanin, asal dambuwa'-buwa' inagad kami mapitu si dunyahin.”

²⁸ *Pag ubus inin bissā si Marta, pī iye ngalinganan pungtina'inen, si Mariyam, duk kinemotan we' ne, pa'inne, "Tiya' ne guruhin duk pihane kew."* ²⁹ *Pag kale Mariyam inin, duwa'i iye magdayi'-dayi' duk pī iye pu si Isa....* ³² *...Pag kite Mariyam si Isa, pasujud iye si antag bettis si Isa duk pa'inne, "Tuwan, bang kew miya'an tu'u, ga' si' matey pungtina'i kamihin."*

³³ *Magtangis si Mariyam duk sampay me' sawe'ne Yahudihin magtangis isab. Pag kite si Isa siye magtangis, hansul ateynen duk dukka te'ed iye.* ³⁴ *Pa' inne, "Antag pangubulanbi iyehin?" Pa' inde, "Nuhut kew, Tuwan, duk takitenu."* ³⁵ *Manjari magtangis si Isa.* ³⁶ *Magbissā-bissā me' a'a mala'ihin, pa'inde, "Payamanun bi be, asal kalasahanne te'ed si Lasarus."* ³⁷ *Saguwa' pa'in me' sinduwehin isab, "Si Isa inin, tapangitene me' a'a mapessekin. We'ey ga' tabangne si Lasarus duk iye ga' matey?"*

³⁸ *Hansul ne isab atey si Isahin sasangne mapī si kubulin. Kubul inin lingab tinampengan duk batu.* ³⁹ *Pag tekka siye si kubul, pa'in si Isa, "Ānanun bi batuhin."* *Magtawus missā si Marta, pungtina'i a'a mateyin. Pa'inne pu si Isa, "Bewwan ne iye, Tuwan, pegge' ampat ellew ne kuwe'itu."* ⁴⁰ *Pa'in si Isa si iye, "Bakas ne kew akahanku we' bang kew hadja kahagad, asal kitenu balakat Tuhanin."* ⁴¹ *Manjari inānan we' de batu tampeng kubulin. Ubus mayam si Isa padiyata' ngampun si Tuhan, pa'inne, "O Amma', magsalamat ku si ka'u pegge' pinakale ku we' nu."* ⁴² *Kata'uhanku we' luwal ku pakalenu. Saguwa' bissāku inin si pakalehan me' a'a matu'u inin, supaya du siye kahagad we' asal ka'u mamapitu akuhin."* ⁴³ *Pag ubus inin bissāne, ngalingan iye papales, pa'inne, "Lasarus, paguwa' kew pitu."* ⁴⁴ *Magtawus paguwa' a'a bakas mamateyin dem saput pe. Me' tangannen duk me' bettisnen pinekkes pe duk luwenen kinukuban. Pa'in si Isa si siye, "Lekkahanun bi saputnen duk iye tapa hap luma'."*

Niya' pe tamba istori meke'ulali' inin, saguwa' hāp bang mikil-mikil dahu' kite bi sabab hinangan maka'ulali' duk balakat hininang we' si Isa inin. Kemuwe pinapanjari dunyahin ngeregse' ellew inin ga' niya' bakas makakale we' niya' a'a ta'u ngurung umul si bangkey bakas dem kubul ne ampat bahangi, bangkey nagna' buhuk ne duk bewwan. Saguwa' iye te'ed hininang si Isahin pamakellumne Lasarus amban kamateynen.

Balakat kamateyin ga' niya' problemane pu si Isa Panuhutanin, pegge' iye Lapal Tuhanin. Umul Tuhanin te'ed iye pitu amban surga'. Tuhanin iye ne di umulin, sa miya'an du isab AlMasi iye du isab di umulin. Tuhanin du mata'u magpakellum baran a'a mamateyin duk mangurung umulin, sa miya'an du isab AlMasi ta'u ngurung umul pu

sine-sine kabaya'anne, pegge' iye te'ed **Po'on Umulin**. Hangkan pag ilinganen Lasarus we' si Isa dina'ak paguwa' amban dem kubul, ellum balik bangkeyin, donga' duk paguwa' amban dem kubul. Iye isab jānnen hangkan makajari si Isa missā si me' pungtina'i Lasarusin, pa'inne, “**Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin. Sine-sine sandel si aku, ellum du iye bisan ne iye matey!**”

Kuwe'itu ubuste bi ne istorihin duk kitete bang ine hinang me' Yahudihin pag ubus kitede we' pakellum si Isa Lasarus amban dem kubulne. Pina'in dem Kitab:

(Yahiya 11) ⁴⁵ Ekka me' Yahudi manawe'an si Mariyamin kahagad ne pu si Isa pegge' takitede hininang si Isa miya'an. ⁴⁶ Saguwa' me' sinduwehin hap pī si me' Pariseohin duk inaka we' de si siye bakas hininang si Isahin. ⁴⁷ Hangkan magtawus magtipun me' Pariseohin duk me' nakura' me' imamin magisun, pa'inde, “Ine ente' tahinangte bi si a'a inin? Iyu' ne ekka tanda' maka'ulali' tahinangne. ⁴⁸ Bang pasagadante bi iye,” pa'inde, “ujud kahagad kēmon a'ahin. Duk pitu iyan me' nakura' bangsa Romahin maka'atan langgalten bi duk sampay bangsaten bi.”

⁴⁹ Niya' dambuwa' nambung, ēnnen si Kayapas. Iye imam nakura'in tahun miya'an. Pa'in Kayapas, “Ga' niya' tasabutbi. ⁵⁰ Ga'i tahātibi we' si kahāpante bi hep bang dambuwa' a'a hadja mamateyin ganti' me' a'ahin duk duma'in tibu'ukan bangsahin magmulahin.” ⁵¹ Binissā si Kayapas miya'an duma'in amban di pikilanne. Saguwa' pegge' iye imam nakura'in tahun miya'an, pina'al we' ne we' subey si Isa matey ganti' bangsa Isra'elin. ⁵² Duk matey iye duma'in hadja ngaganti'an bangsa Isra'elin, saguwa' supaya isab me' anak Tuhan makanat-kanat si me' kalahatanin tapagdambuwa' du we' ne. ⁵³ Manjari kemuwe ellew miya'an, isunden we' papateyde si Isa. ⁵⁴ Hangkan ga' ne si Isa patampal si me' a'a la'i si Yahudiyahin. Saguwa' tahala' iye duk me' tindegnen pī si dambuwa' kaluma'an inēnan Epraim. Kaluma'an inin si sīng lahat ga' niya' tantu a'ane. La'i siye patenna'.

⁵⁵ Manjari tapit ne pagkādja'an me' Yahudihin ēnande Kādja'an Pangesseban. Ekka me' a'a amban me' kalahatan pāngkat hap Awrusalam magsutsi baran meke siye sumakup si kādja'anin. ⁵⁶ Piniha we' de si Isa la'i si Awrusalam duk pagbissā-bissāde sābude la'i dem langgal hadjehin. Pa'inde, “Ine pikilbi? Pitu ente' si Isa si pagkādja'an? Hatu ga'i, ē?” Iye miya'an pagbissā-bissāden, ⁵⁷ pegge' bakas maguldin hep me' nakura' me' imamin duk me' Pariseohin we' bang niya' ngata'uhan pala'ihan si Isahin, subey siye inakahan duk iye tasiggewde.

(Yahiya 12) ¹ *Ennem ellew pe meke tinagna'an Kādja'an Pangessebanin, pī si Isa hap Betani, lahat si Lasarus a'a pinakellumne amban kamateynen.* ² *Pag la'i iye si Betani, magjamu-jamu me' a'a mala'ihin pamahadjede si Isa. Si Marta nabang magtāgad si siye. Si Lasarus magtuhut mangan duk si Isa duk me' sinduwehin.* ³ *Manjari ngeddo' Mariyam isellan bengngi inēnan narda tenga' kilu bohatnen. Mahalga' te'ed isellan bengngi inin duk ga' niya' lamud-lamudne. Pinatata' we' Mariyam isellan bengngi inin si bettis si Isa, ubus bu pinunasan we' ne duk kōkne. Manyug bengnginen dem luma'.* ⁴ *Manjari nagga' si Judas Iskariyot, dambuwa' me' tindeg si Isahin. Si Judas hep inin mamuddihan si Isahin.* ⁵ *Pa'in si Judas, "Gam pe isellan bengngi miya'an pinabellihan, bu pangurung sinin si me' mamiskinin. Halga'ne miya'an tangdan hinang dem dan tahun."* ⁶ *Duma'in we' ma'ase' si Judas si me' mamiskinin hangkan inin bissāne, saguwa' pegge' panangkew iye. Iye hep pinangandel magantan pangisihan sinden duk daran iye ngeddo'.* ⁷ *Manjari pa'in si Isa, "Pasagadanun dende inin. Enna'ne isellan bengngi inin para ellew pangubul akuhin.* ⁸ *Me' mamiskinin ga'i du usa' amban ka'am duk tatabangbi siye. Saguwa' aku, ga'i ku teteg tu'u si ka'am."*

⁹ *Ekka me' a'a ngata'u we' la'i si Isa si Betani, hangkan hap pī siye la'i. Pī siye duma'in sabab si Isa hadja, saguwa' batang kitede isab si Lasarus, iye bakas pinakellum si Isa amban kamateynen.*

¹⁰ *Hangkan magisun me' nakura' me' imamin we' duma'in hadja si Isa pinapateyden saguwa' sampay si Lasarus isab.* ¹¹ *Hangkan siye magisun kuwe' miya'an, pegge' sabab Lasarus ekka me' Yahudihin kahagad ne pu si Isa. Ga'i ne siye nuhut me' imamden.*

Na, sōng taym ne. Saguwa' niya' pe subey pikil-pikilte. Takalebi ke bang ine hinang me' nakura' āgamahin pag kitede me' tanda' meke'ulali' pinakitehan si siye we' si Isahin? Ga' siye niya' maka'ara'-ara' masuwey sabab me' hinangan meke'ulali' hininang we' si Isahin. Pegge' kēmon me' a'ahin takitede du a'a bakas pinakellum amban kamateynen! Saguwa' ine hinang Imam Nakura'in duk me' imam sinduwehin? Pagsusunande ke duseden duk kahagad ke we' si Isa AlMasihin pitu amban surga'? **Ga'i, ga' siye magsusun!** Kēmon me' tanda' meke'ulali' hininang we' si Isahin ga' du manjari pagsusunan me' imamin duk me' tindegden duk ga' du manjari paneyima'ande si Isa we' iye Panuhutanden duk Manimbul siyehin.

Ubus miya'an, ine pe hinang me' Imam Nakura'in? Mas pesōng pe siye bunsu pu si Isa duk magisun siye magpalanu mapatey iye! Magpalanu isab siye mapatey si Lasarus – bu behu pinakellum du iye amban kamateyne we' si Isa – pegge' iye jānnen hangkan ekka me' Yahudihin

pateyikut si me' imamin duk nuhut si Isa. Tala te'ed atey me' nakura' āgama miya'an amban Tuhan! **Ga'i siye malasa si Tuhan atawa si mabennalin.** Keyipatande me' pureba mapasti'in, hātinen me' hinangan meke'ulali' bakas hininang we' si Isa si pagmatahanden. Iye hadja tapikilden me' kasinnahanden, we' langkew paga'aden, bang ine mahāp para si siyehin, duk bang sa'ingge siye ngandayahan. Hangkan magisun siye mapatey si Isa, pegge' tinalew siye bang ga'i padehengde si Isa, ujudnen kēmon me' Yahudihin pateyikut amban siye duk nuhut si Isa.

Ine tapikilbin sabab me' nakura' āgama miya'an? Sine mangurungan siye pikilan we' subey papateyde si Isa? Pinapikilan siye we' Nakura' Seyitanin, pegge' bunsu iye si Tuhanin duk AlMasihin. Tapikil Nakura' Seyitanin bang pinapatey si Isa we' me' nakura' me' Yahudihin, ga'i ne manjari palanu Tuhan manimbul manusiya'in amban balakatnen. Ga'i hep kata'uhan Nakura' Seyitanin we' iye te'ed palanu Tuhanin we' **gunane kamatey AlMasihin panimbul me' manusiya'in amban balakat Nakura' Seyitanin!** Inin du isab, ga'i kata'uhan Nakura' Seyitanin duk manuhut iyehin we' balakat kamateyin ga' du niya' kaputne pu si Isa Panuhutanin. Ga'i du iye buhuk we' bulakin pegge' si **Isa Magpakellum mamateyin duk iye Po'on Umulin.** Iye jānnen hangkan pa'in si Isa si me' pungtina'i Lasarusin, pa'inne, **“Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin. Sine-sine sandel si aku, ellum du iye bisan ne iye matey.... Kahagad ke kew?”** (Yahiya 11:25,26)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Da'akte ka'am pakale si lesson balik. Pala'us kite bi magistadi amban dem Kitab Injil duk payamante bang sa'ingge si Isa padiyalem si Awrusalam pasakey diyata' anak asnu. Sa miya'an tumananne me' pina'al we' me' kanabihanin sabab AlMasihin masaley....

Karayaw tinolo'an ka'am we' di Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab hāti me' bissā si Isa AlMasi inin, pa'inne:

“Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin. Sine-sine sandel si aku, ellum du iye bisan ne iye matey.... Kahagad ke kew?”
(Yahiya 11:25,26)

Wassalam

Lesson 79

Pa'asek si Isa si Awrusalam

Lukas 18-20, ETC.

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta we' **pakellum si Isa Panuhutanin, a'a matey** bakas dem lingab pagkubulan ampat bahangihin. Balakat kamateyin ga' du niya' problemane pu si Isa, pegge' iye du Magpakellum me' pateyin duk Po'on Umulin. Ellew inin pala'us du kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk takaleta bang sa'ingge si Isa pa'asek si Awrusalam, iye puweblo pamapateyan iyehin. **Kata'uhan si Isa andang bang ine sōng ma'umantag si iyehin.** Kata'uhanne we' sinōngan du iye iyan si me' bangsa Roma we' me' nakura' āgama me' Yahudihin duk bininasa iye we' de duk ilansang diyata' olom. Bisan iyan kata'uhanne kēmon, masi pe iye pī hap Awrusalam. Sabab inin sinulat dem Kitab Injilin, pa'inne: “*Pegge' sōng ta'abut ne waktu pa'angkat si Isa hap surga'in, magtuyu' te'ed iye pī hap Awrusalam.*” (Lukas 9:51) Sasang lumengngan disi Isa pī tudju Awrusalam, pa'inne si me' tindeggen: “*Niya' me' kabinasahan subey talabeyku. Kabohatan ku te'ed samanta'an ga'i pe inin puwas.*” (Lukas 12:50)

We'ey si Isa magtuyu' te'ed pī hap Awrusalam? Hinangne inin supaya sōnganne dinen si me' a'a mamabaya' mamapatey iyehin! **Meke'ulali'** te'ed inin! Bang ka'u, bang kata'uhannu we' niya' a'a si dembuwa' puweblo mabaya' minasa duk mapatey ka'u, magtuyu' ke kew pī hap puweblo iyan? Iye te'ed hininang we' Isa AlMasihin. Kata'uhan si Isa we' iye jānnen hangkan iye inanakan supaya iye manjari kurban duk matey pamuwas duse kēmon manusiya'in. Duma'in si Isa pitu si dunya miha kahāpanne saguwa' **supaya tatumananne me' sinulat we' me' kanabihanin sabab iye masaley.** Bakas sulatde hep we' AlMasihin bininasa iyan duk bu'us laha'nen si luwasan Awrusalam diyata' kūd bakas panōngan Ibrahim bili-bili lella ganti' anaknen. Bili-bili lella bakas

pagkurban masaley umbaga'an hep, bu nesessita we' tumanan si Isa umbaga'an miya'an. Iye jannen hangkan si Isa pī hap Awrusalam.

Na, kuwe'itu pala'uste ne pagistadite dem Kitab Injilin. Pa'in Kitabin:

“Manjari pag la'i si Isa duk me' sawe'nen si lān pataked tudju Awrusalam, lumengngan si Isa padehellu amban siye. Kebba-kebbahan me' tindegne duk me' mapatuhut si iye si dembulihanin tinalew. Bino'o ne isab we' si Isa patala-tala tindegne sempū' duk duwehin duk inakahan siye we' ne sabab me' sōng ma'umantag si iyehin.” (Markus 10:32) *“Pakale ka'am,”* pa'inne, *“kite bi inin pataked hap Awrusalam. Pag la'i ne kite bi, tinumanan du kēmon bakas tasulat me' kanabihanin sabab aku, Anak Manusiya'in.”* (Lukas 18:31) *“Aku, Anak Manusiya'in, sinōngan du pī si antanan me' nakura' me' imamin duk me' guru si sara' āgamahin. Manjari hukumande si akuhin we' pinapatey ku. Ubus sōngande du ku isab pī si antanan me' a'a duma'in Yahudi. Duk me' bangsa seddili inin, hinangde du ku dagey duk paglura'ande ku duk lubakande ku. Ubus bu papateyde ku. Saguwa' puwas tellum bahangi, ellum du ku balik.”* (Markus 10:33,34)

(Lukas 18) ³⁴ *Saguwa' ga' tahāti me' tindegne binissāne miya'an. Ga' pasti' si siye duk ga' kata'uhande bang ine hāti pina'innen.* ³⁵ *Sakali ne siye tapit si puweblo Ariha, niya' la'i ningkolo' si higad lān palabeyanden a'a pessek magpāku-pāku sīn.* ³⁶ *Pag kale a'a mapessekin me' a'a ma'ekka mapalabeyin, tilewne bang we'ey miya'an.* ³⁷ *Inakahan iye, pa'inde, “Si Isa, a'a amban Nasaretin mapalabeyin.”* ³⁸ *Pag kalene inin magtawus iye ngalingan papales, pa'inne, “O Isa, tubu' Sultan Da'ud, ma'ase' ne kew si aku.”* ³⁹ *Inamāhan iye we' me' a'a si dehelluhanin, ga'i iye dina'ak magbukag. Saguwa' namba ne papalesne paglingannen. “O tubu' Sultan Da'ud,”* pa'inne, *“ma'ase' ne kew si aku.”* ⁴⁰ *Manjari padeheng si Isa duk da'akne a'ahin bino'o pī si iye. Pag tapit ne a'ahin, tilew si Isa iye, pa'inne,* ⁴¹ *“Ine kabaya'annu hininangku si ka'uhin?”* *“Tuwan,”* pa'inne, *“kabaya'ankun makakite ne ku.”* ⁴² *Pa'in si Isa si iye, “Makakite ne kew. Kawuli'an kew pegge' sandel kew si aku.”* ⁴³ *Magtawus iye makakite duk nuhut ne iye si Isa lumengngan. Pinudji ne pa'in we' ne Tuhanin. Duk me' a'a mangite miya'an, pinudji isab we' de Tuhanin.*

(Mateo 21) ¹ *Pag tapit ne disi Isa si Awrusalam, duk takitede ne kaluma'an Betpagehin la'i si kūd Jaitun, dina'ak padehellu we' si Isa duwangan tindegne.* ² *Pa'inne si siye, “Pī ka'am si kaluma'an si dehelluhanbi miya'an. Pag tekkabi la'i, magtawus ka'am iyan ngite dambuwa' asnu duk anakne dinagtel la'i. Lekkahun bi duk bo'ohun bi pitu si aku.* ³ *Bang niya' nilew ka'am bang we'ey eddo'bi, pa'inun bi, ‘Niya' kagunahan Panuhutanin si iye,’ duk da'akne du iyan bino'o*

magtawus.” (Asnuhin kuwe' bantuk kura.)⁴ **Pinalabey inin duk tuman binissā nabi dem kitabin, pa'inne,**⁵ “Akahanun bi me' a'a Awrusalamin, 'Payamanun bi, tekka du sultanbin, diyawa' ateynen duk pasakey iye diyata' anak asnu.’ ”

⁶ Manjari hap pī ne me' tindegnen duk hininang we' de sa panganda'akan si Isa siyehin.⁷ Bino'o ne we' de asnuhin duk anaknen duk ilampiruhan we' de duk me' semmekde, ubus bu pasakey ne si Isa.⁸ Ekka isab me' a'a la'i. Binellat we' de me' semmekden si lān palabeyannen. Sinduwehin noto' me' pange dawenan duk kinanat we' de si lān pamahadjede si Isa.⁹ Magellang-ellang me' a'a si dehelluhan si Isahin duk me' si dambulihannen. Ngalingan siye, pa'inde, “Pudjite bi tubu' Sultan Da'udin. Pudjite bi pinapitu we' Tuhanin. Pudjite bi te'ed Tuhanin.”

(Lukas 19)³⁹ Niya' me' Pariseo la'i dem ka'ekkahan me' a'ahin. Pa'inde pu si Isa, “Tuan, pagesun me' tindegnun. Da'akun siye padeheng nanglitan ka'u.”⁴⁰ Nambung iye, pa'inne, “Akahante ka'am, we' bang ga'i siye inin mabehe, me' batu si lān inin asal ngellang mudji aku.”⁴¹ Pag tapit-tapit ne si Isa si puweblo Awrusalam duk takitene ne me' kaluma'anin, **magtangis iye hawal ase'ne si me' a'a puweblo miya'an.**⁴² Pa'inne, “Bang si' hadja tahātibi bisan ellew inin bang ine subey hininangbin supaya ka'am ngasuwa' kasanyangan. Saguwa' asal ga'i tahātibi.⁴⁴.....pegge' **ga' pagmasibi waktu pamakite Tuhan ase'ne si ka'amin.**”

(Mateo 21)¹⁰ Manjari pag tekka si Isa si Awrusalam, bengngangan a'ahin kēmon duk pa'inde, “**Sine a'a inin?**”¹¹ Pa'in me' a'a mabanessin, “Inin si Isa, nabi amban Nasaret si lahat Jalil.”¹² Manjari padiyalem si Isa dem langgal hadjehin duk binudjew we' ne kēmon me' a'a magdagang duk me' magbelli diyalem luma' Tuhanin. **Ilintuwadan we' ne me' lamisahan me' a'a magsambi'-sambi' sīnin.** Ilintuwadan isab we' ne me' paningkolo'an me' a'a magdagang assang pagkurbanin.¹³ Pa'inne si siye, “Tasulat dem kitab, pa'in Tuhanin, **'Luma'kun inēnan du luma' pangampunan.'** Saguwa' ka'am,” pa'in si Isa, “**hininang we' bi luma' Tuhanin kuwe' luma' patapukan me' a'a panangkew.**”

¹⁴ Me' a'a mapessekin duk me' makuku'in pī si iye dem langgal hadjehin duk pinakole' siye we' ne.¹⁵ Saguwa' astel te'ed me' nakura' imamin duk me' guru si sara' āgamahin pu si Isa pag kitede me' hinanganne maka'ulali'in, duk pag kalede me' mākanakin ngalingan la'i dem langgal magpa'in, “**Pudjite bi tubu' Sultan Da'udin.**”¹⁶ Pa'inde pu si Isa, “Takalenu ke bissā me' mākanak miya'an?” “Awe’,” pa'in si Isa, “takaleku. Ga' ke bakas tabatsabi tasulat dem kitabin, pina'in, **'Bisan me' mākanak diki'in tinolo'an du mudji Tuhanin.'** ”

“Manjari ka'akahan me' nakura' me' imamin duk me' guru si sara' āgamahin sabab hininang si Isa miya'an. Tinalew siye si iye pegge' kēmon a'a mabanesin bengngangan si usihatnen. Hangkan miha siye lān supaya tapapateyde si Isa.” (Markus 11:18)

(Yahiya 12) ²³ [Ubus missā si Isa si me' tindegnen, pa'inne,] “**Ta'abut ne waktukun.** Aku, Anak Manusiya'in, sōng pinahadje ne ku. ²⁴ Sabennal akahante ka'am, we' da lowang binihi' tattap da lowang hadja samanta'an ga'i pinadem bulak. Saguwa' bang pinadem bulak ne, kuwe' dalil matey bu kinubul, na, manjari tomo' duk ekka buwa'ne....”

²⁷ Missā-missā pe si Isa, pa'inne, “Suse te'ed ateykun kuwe'itu. Na, ine subey pa'inku? Pākuku ente' si Samakun we' ga'i patekkane si aku kabinasahan inin? Ga'i inin pākuku pegge' **asal inin sababnen hangkan ku pitu, we' subey ku makalabey kabinasahan inin.**” ²⁸ Manjari missā si Isa si Tuhanin, pa'inne, “O Amma', pahadjehun ēnnun.” Magtawus niya' suwala amban langit magpa'in, “Bakas ne pahadjeku ēnkun duk pahadjeku du balik.” ²⁹ Me' a'a magtengge mala'ihin, takalede suwalahin. Pa'in me' sinduwehin, “Uy, lugung hep i'en.” Pa'in me' sinduwehin isab, “Mala'ikat miya'an, missā si iye.” ³⁰ Saguwa' pa'in si Isa si siye, “Suwala miya'an pinakale si ka'am, duma'in si kahāpanku saguwa' si kahāpanbi.” ³¹ Pa'inne, “Ta'abut ne waktu pangahukum me' manusiya' si dunyahin. Ta'abut ne waktu pangānan basag nakura' seyitanin, iye magnakura' tu'u si dunyahin. ³² Bang ne ku pinadangkat diyata' olom,” pa'in si Isa, “tabo'oku du kēmon a'ahin nuhut aku.” ³³ **Binissā si Isa inin, pamahātine si me' a'a mala'ihin bang sa'ingge kamateyenen.**

Na, padeheng ne dahu' kite bi matsa. Bakas takitete ne we' si Isa pa'asek si Awrusalam pasakey diyata' anak asnu duk we' me' a'a Yahudi mabanesin pudjide iye. Kabaya'anden we' hinangde iye sultande. Saguwa' ga' tasabut me' a'ahin bang we'ey si Isa pa'asek si Awrusalam. Bisan me' tindeg si Isahin ga' tasabutde bang ine sōng ma'umantagin. Iye inase-aseden we' timbul si Isa me' bangsa Yahudihin amban bantade bangsa Romahin. Saguwa' duma'in iyan jānnen hangkan iye pitu si dunya. **Duma'in papituhan si Isahin maka'atan pagbaya'an bangsa Romahin, saguwa' papituhannen maka'atan pagbaya'an Nakura' Seyitanin.** Duma'in papituhannen supaya pindane dunya mala'atin, saguwa' **supaya pindane atey me' a'ahin.** To'o, dembuwa' ellew pitu du balik Isa AlMasi ngahukum me' a'a si dunyahin duk pahāpne balik kēmon bakas pinapanjarahin. Saguwa' iye papituhanne tagna'in, **supaya iye matey manjari kurban.** Pitu iye supaya tatimbulne me' manusiya'in amban legga sabab duseden, kuwe' bakas pananggup Tuhanin palabey amban me' nabi masaley.

Na, pala'uste bi ne istorihin, pa'in Kitabin:

(Lukas 19) ⁴⁷ **Magtolo'** si Isa ellew-ellew dem langgal hadjehin. Me' nakura' me' imamin duk me' guru si sara' āgamahin duk sampay me' a'a mabangsahanin miha-miha lān supaya si Isa tapapateyde. ⁴⁸ Saguwa' ga' niya' tahinangde pegge' kēmon a'ahin sinna te'ed pakale si me' bissānen.

(Lukas 20) ¹ Dambuwa' ellew la'i si Isa magtolo' si me' a'ahin dem langgal hadjehin duk magmahalayak isab aka-aka mahāpin si siye. Manjari patapit pī si iye me' nakura' imamin duk me' guru si sara' āgamahin duk me' kabahi'anin. ² Pa'inde si iye, “Ine kapatutnu ngahinang me' hininangnu ellew miya'an? **Sine mangurungan ka'u kapatutin?**” ³ Sambungan si Isa siye, pa'inne, “Niya' isab tilewku si ka'am. Akahanun bi ku, ⁴ pamandi Yahiya me' a'ahin, amban Tuhan ke atawa amban manusiya' hadja?” ⁵ Manjari magisun-isun siye. Pa'inde, “Bang sa'upama pa'inte bi we' kapatut Yahiya pamandine me' a'ahin amban Tuhan, pa'inne iyan, ‘Na, we'ey Yahiya ga' kahagadbi?’ ⁶ Saguwa' bang pa'inte bi, ‘Amban manusiya’, na, pagtibagan kite bi iyan we' me' a'ahin kēmon, pegge' kahagad siye we' Yahiya asal nabi Tuhanin.” ⁷ Hangkan nambung siye, “Ga'i kata'uhan kami bang amban kapatut Yahiyahin.” ⁸ Manjari pa'in si Isa si siye, “Na, ga'i isab ka'am akahanku bang amban kapatutku maghinang me' hininangku miya'an.”

⁹ Manjari inakahan we' si Isa me' a'ahin dalilan inin. “**Niya' a'a maglikus bāhan ubas** duk pinatunggu' we' ne si me' a'a, pagbahagi'an uli tinanemnen. Ubus bu tahala' iye pī si lahat tala duk tiggel iye la'i. ¹⁰ Pag ta'abut pagbuwa' ubasin, dina'ak we' dapu' likusin dambuwa' dara'akanne pī si me' a'a tatunggu'nen māku bahagi'ne si me' buwa' ubasin. Saguwa' pinapeddi'an dara'akanin we' de duk pinapole' iye ga' niya' tabo'one. ¹¹ Ubus nganda'ak ne isab dapu' likusin seddili dara'akanne pī si siye. Pinapeddi'an du isab we' de duk pina'iya' duk pinapole' ga' niya' tabo'one. ¹² Ubus nganda'ak ne isab iye dara'akanne pī kamintellunen. Inin bakat-bakat du isab we' de, ubus bu sinōgadan we' de pī si bukut birang likusin. ¹³ Manjari pa'in dapu' likusin, ‘Ine ente' hinangku? Gam pe da'akku pī anakku kinalasahanku te'edin. Bugtu' pagaddatande iye.’ ¹⁴ Saguwa' pag kite me' tatunggu' likusin anakne miya'an, magisun siye, pa'inde, ‘Iye hep inin pinusaka'anin. Dayi' ka'am, papateyte bi duk likus inin tepe si kite bi.’ ¹⁵ Manjari siniggew iye we' de duk sinōgadan pī si bukut birang likusin duk pinapatey we' de. Na,” pa'in si Isa, “ine ente' hinang dapu' likus miya'an si siye? ¹⁶ Hap pī iye duk papateyne me' tatunggu' miya'an duk patunggu'anne likusnen si seddili.” Pag kale me' a'ahin inin, pa'inde, “Karayaw patala Tuhanin!” ¹⁷ Saguwa' pinayaman siye we' si Isa duk pa'inne, “Na, ine pa'inbi hāti ayat inin, tasulat dem kitab, pina'in,

'Batu tinayikutan we' me' pandey maghinang luma' batuhin, pegge' kannalde ga'i taguna, kuwe'itu iye ne miya'an batu tamanan maniya' kagunahannen.' ”¹⁸ Pa'in si Isa pe, *“Kēmon malabo' diyata' batu inin posak-posak barannen. Duk sasuku kalabo'an batu inin, pipis iye.”*¹⁹ Me' guru si sara' āgamahin duk me' nakura' imamin, batang ne siggewde si Isa du'un-du'un, pegge' *tahātide we' siye inandigne si dalilan sabab likus miya'an. Saguwa' ga' iye siggewde pegge' talew siye si me' a'a ma'ekkahin.*

Pina'inan we' si Isa me' a'a magisun mapatey iyehin, pinalabey amban dalilan sabab a'a tatunggu' mala'atin. Tasabutbi ke hāti dalilan inin? Ga'i du tantu hunit pinahāti dalilan inin. Diyalem dalilan inin pinagsali' we' si Isa **Tuhanin** duk dapu' bulakin. Likusin pinagsali' duk **bangsa Isra'el**. Me' a'a tatunggu' mala'atin dalil me' **nakura' āgama me' Yahudihin**. Me' dara'akan dina'ak mapī we' depu' likusin māku bahagi'ne si me' buwa' ubasin bu pinapeddi'an we' me' tatunggu'in, siye me' **nabihin**. Anak dapu' likusin, iye pinapatey we' me' tatunggu'in, iye **AlMasihin, si Isa**.

Tasabutte bi bang we'ey astel manamal me' imamin duk me' guru si sara' āgamahin. Kata'uhande du we' siye pina'andigan si Isahin! Tasabutde du we' pinagsali' siye we' si Isa duk me' tatunggu' mala'atin, me' bakas maminasa me' dara'akan dapu' likusin duk ujudnen papateyde anaknen. Pa'in si Isa hep we' siye du **mangga'i mangahinang ine lapal me' nabihin**, duk siye du **mamapatey AlMasihin, Anak Tuhan Mabalakatanin**. Duma'in hadja we' magdalilan si Isa si siye, saguwa' akahanne isab siye me' bakas sinulat sabab iye diyalem Kitab Jaburin, pa'inne: *“Batu tinayikutan we' me' pandey maghinang luma' batuhin, pegge' kannalde ga'i taguna, kuwe'itu iye ne miya'an batu tamanan maniya' kagunahannen. Kēmon malabo' diyata' batu inin posak-posak barannen. Duk sasuku kalabo'an batu inin, pipis iye.”* (Lukas 20:17,18; Jabur 118:22) Sa miya'an inakahan we' si Isa me' nakura' āgamahin we' **Manimbulin** mangga'i tineyima'den duk pagisunande sōng pinapateyin, ujud iye ne manjari **Hukumden!**

Me' bagayku, taym ne kuwe'itu. Hāp isab bakas pakale ka'am. Bang amban kahandak Tuhanin, pala'us kite bi si lesson balik matsa istori meke'ulali' sabab si Isa duk me' nakura' āgamahin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' pina'in dem Kitab sabab AlMasihin, pa'inne:

“Tu'u ne iye si dunya duk pinapanjari hep we' ne dunyahin, ga' du iye takilale we' me' a'a si dunyahin!” (Yahiya 1:10)

Wassalam

Lesson 80

Me' bissā hunit duk bennal

Mateo 22-25

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta bi we' AlMasihin, **si Isa, pa'asek si Awrusalam, bu kata'uhanne** du we' Awrusalam inin puweblo me' imamin duk guru si sara' āgamahin – bu siye du magisun sōng mamapatey iyehin! Kata'uhan si Isa kēmon me' sōng ma'umantag si iyehin, saguwa' masi pe iye pī hap Awrusalam. Kata'uhanne we' inanakan iye supaya iye matey manjari kurban pamuwas duse kēmon a'a dem dunyahin. Inday bang piye ellew sa' paniggew iyehin we' me' imamin duk da'akde iye ilansang diyata' olom.

Hangkan ka'am, me' mapakalehin, bisan ka'am intag-intag, pakale ko' ka'am pahāp-hāp si me' bissā si Isa Panuhutanin iye bakas pama'ianne me' nakura' āgama me' Yahudihin, pegge' magmā-mā siye duk la'at siye. **Me' bissā** takaleta ellew inin **bissā hunit** – duk **bennal**. Bang patekka peddi' si kite bang takaleta mabennalin. Lesson ellew inin ekka bissā peddi' sa miya'an. Niya' eli'an bu to'o du iyan, pa'inne: “Mabennalin kuwe' sili lala!”

Bakas takaleta si lesson dehelluhin we' pag ubus si Isa pa'asek si Awrusalam, kahaba' ellew pī iye hap langgal mahadjehin nolo'an me' a'ahin. Kahaba' ellew miha labeyan me' nakura' āgamahin duk me' guru si sara' āgamahin supaya niya' panguhihande me' bissānen, duk niya' da'awade mapatey iye. Saguwa' tinalew siye si me' a'a mapakale pu si Isa pahāp-hāpin.

Dem Kitab Injil sinulat we' si Lukas, kapitulu duwempū, pina'in:

(Lukas 20) ²⁰ *Hangkan miha-miha siye [me' nakura' imamin] lān supaya iye tasōngande pī si antanan gubnulin. Nangdan siye me' a'a dina'ak pī pakale pu si Isa, magmā-mā we' siye me' a'a asal nuhut*

sara', supaya iye takuhide si me' bissānen. ²¹ Manjari pa'in me' a'a tinangdanan miya'an pu si Isa, "Tuwan, kata'uhan kami we' patut me' binissānun duk pamanolo'nun. Ga'i pagbidda'nu a'ahin duk bennal me' panolo'nu sabab kahandak Tuhanin. ²² Ine pa'innu. Patuhut ke si sara'te bi bang kite bi magbayed sukey si Sultan Nakura' bangsa Romahin atawa ga'i." ²³ Saguwa' kata'uhan si Isa pangakkalden. Pa'inne si siye, ²⁴ "Pakitehanun bi ku sīn tuwas." Pag la'i ne sinin, pa'inne, "Patta' sine te' duk sulat sine si sīn inin?" Pa'inde, "Patta' Sultan Nakura'in duk sulatnen." ²⁵ "Na," pa'in si Isa, "**pangurungun bi si Sultan Nakura'in suku' si iyeihin, duk pangurungun bi si Tuhan suku' si Tuhanin.** (Hātinen, magbayed ka'am sukey duk pangurungun bi dibin dambūs-būs si Tuhan.)" ²⁶ Ga' iye takuhide si me' binissāne si harapan me' a'ahin. Saguwa' ulali' te'ed siye si sambungnen, hangkan ga' ne niya' bissāde.

(Mateo 22) ²³ Ellew miya'an niya' pī pu si Isa me' **Sadduseo**, me' Yahudi ga'i kahagad we' ellum balik me' pateyin si ellew dambuli. ²⁴ Tilewde iye, pa'inde, "Tuwan, bakas sinulat we' si Musa, pa'inne, 'Bang niya' lella, bu matey iye ga' niya' anakne, subey ne maganda salinen si balu miya'an duk niya' tubu' sakanen.'" ²⁵ Manjari niya' miya'an pitu' lella magpungtina'i bakas patenna' tu'u si kami. Maganda sakahin saguwa' matey iye ga' niya' anakde. Ubus salinen maganda si baluhin. ²⁶ Matey iye ga' du isab niya' anakde. Damikkiyan du isab mapasunu' si iyeihin. Kapitu' magpungtina'ihin magganti' nganda baluhin duk matey siye ga' niya' anakde. ²⁷ Ujudnen matey isab dendehin. ²⁸ Na, Tuwan," pa'inde, "si ellew pag ellum balik me' pateyin, anda sine iye, bu pitu' magpungtina'ihin maka'anda iye?"

²⁹ Nambung si Isa, pa'inne, "**Sala' ka'am. Hangkan ka'am sala' pegge' ga'i tasabutbi tasulat dem kitabin duk ga'i isab kata'uhanbi balakat Tuhanin.**

(Lukas 20) ³⁴ "Me' a'a si dunya inin maganda duk magella. ³⁵ Saguwa' me' a'a kinimmatan we' Tuhan mapata' pinakellum balik amban me' pateyin duk maglahat la'i si surga'in, ga'i ne siye maganda atawa magella. ³⁶ Pegge' ga'i ne siye matey saguwa' kuwe' ne siye me' mala'ikatin. Me' anak Tuhanin ne siye pegge' bakas pinakellum ne siye balik amban kamateyden. ³⁷ Na, pasal me' a'a mamateyin we' pinakellum balik, pinapasti' inin we' si Musa dem kitab. Sinulat hep we' ne la'i sabab po'on puhung makayatin. Pangēne Tuhanin la'i, 'Tuhan pagtuhanan disi Ibrahim duk si Ishak duk si Yakubin.'" ³⁸ Tuhanin Tuhan me' ma'ellumin duma'in Tuhan me' mamateyin. (Hātinen bisan disi Ibrahim duk si Ishak duk si Yakub tiggel ne matey, ellum siye la'i si surga' pegge' inisbat pe we' de Tuhanin.) Bang si bistahan Tuhan, ellum kēmon a'ahin."

(Mateo 22) ³³ Pag kale inin we' me' a'a mabanesin, ulali' te'ed siye sabab panolo'nen. ³⁴ Pag kale me' **Pariseohin** we' ga' ta'u me' Sadduseohin nambungan si Isa, magtipun siye duk pī siye pu si Isa. ³⁵ Dangan siye guru pandey si sara' āgama. Niya' tilewne panuleyanne si Isa. ³⁶ “Tuwan,” pa'inne, “dem sara', inggehin da'akan malangkew amban kēmonin?” ³⁷ Nambung si Isa, pa'inne, “Inin, **'Subey kalasahannu Tuhanin, Panuhutannun dambūs-būs ateynun duk pikilannun duk basagnun.**’ ³⁸ Iye inin,” pa'in si Isa, “da'akan malangkew amban kēmonin. ³⁹ Duk panganda'akan mapasunu'in sali' du isab langkewnen, **'Subey kalasahannu sawe'nun kuwe' pangalasanu dinun.**’ ⁴⁰ Kēmon me' da'akan dem sara' pangurung Tuhan si Musahin duk kēmon panolo' kanabihanin sakup dem duwe da'akan inin.”

⁴¹ Manjari pa'in si Isa si me' Pariseo bakas magtipunin, ⁴² **“Ine pa'inbi sabab Almasihin, tubu' sine iye?”** Pa'inde, “Tubu' Sultan Da'ud.” ⁴³ “Bang bennal iyan,” pa'inne, “we'ey pa'in si Da'ud sābu pagbaya'an iye we' Niyawa Sutsihin we' Almasihin Panuhutannen?” ⁴⁴ Pa'inne dem kitab, ‘Missā Tuhanin si Panuhutankun. Pa'in Tuhanin, dayi' kew, ningkolo' kew tu'u si kanawananku, tu'u si paningkolo'an mabangsahanin. Bettadku du me' bantanun diyawa' pat bettisnu.’” ⁴⁵ Pa'in si Isa, “Bang Almasihin inēnan Panuhutan we' si Da'ud, sa'ingge kajارين we' tubu' Sultan Da'ud iye?” ⁴⁶ Ubus ga'i ne siye ta'u nambungan iye duk **kemuwe ellew miya'an ga' ne niya' a'a makatawakkal nilew iye ine-ine.**

(Mateo 23) ¹ Manjari missā si Isa si me' a'a mabanesin duk si me' tindegnen, pa'inne, ² “Me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin taga kapatut magtolo' me' sara' si Musahin. ³ ....Saguwa' da'a ka'am nuhut hinanganden, pegge' **ga'i du tuhutde me' panolo'den.** ⁴ Pinabohatan we' de me' a'ahin duk me' sara' ga'i takole'de, bu ga'i siye nabang mo'one bisan kuwe'ahat. ⁵ Kēmon hininangden hinangde duk siye takite we' a'a. Payamanun bi be me' pangisihande sulat ilekkat amban dem kitabin pinekkes si lendo'de duk lengngende, hadje amban si me' sinduwehin duk taha' isab me' jambu semmekden. ⁶ Bang siye si me' pagjamu-jamuhan, kabaya'anden ningkolo' si me' paningkolo'an mabangsahanin. Bang dem langgal, mabaya' siye ningkolo' si me' paningkolo'an para si me' a'a pinagaddatanin. ⁷ Sinna siye sinalam si me' tabu'an duk bang siye inēnan ‘Guru.’ ⁸ Bang ka'am, da'a ka'am mabaya' inēnan ‘Guru,’ pegge' kuwe' du ka'am kēmon magpungtina'i duk dambuwa' du hadja gurubin, aku. ⁹ Da'a ēnanun bi ‘Amma” sine-sine tu'u si dunya, pegge' dambuwa' du samabin, iye Tuhan si surga'in. ¹⁰ Duk ga'i ka'am makajari inēnan ‘Nakura’ pegge' dambuwa' hadja

nakura'bin, Almasihin. ¹¹ Sine-sine ka'am mabaya' pinalangkew te'edin subey iye dara'akanbi. ¹² Sine-sine mahadje dine pinadiyawa' du, duk sine-sine madiyawa' dine pinahadje du.”

¹³ “**Ka'ase'-ase' ka'am**, me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin pegge' asal legga Tuhanin du ka'am. Magmā-mā hadja ka'am nuhut Tuhanin. Binembelan we' bi me' a'ahin supaya siye ga'i tumuhut pī si pagbaya'an Tuhanin. Ga'i du tuhutbi lān miya'an duk pagesbi pe sasuku mabaya' nuhut lān miya'an.

¹⁵ “**Ka'ase'-ase' ka'am** me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin pegge' asal legga Tuhanin ka'am. Magmā-mā hadja ka'am nuhut Tuhanin. Butasanbi tahikin pī si kalahatan seddili duk lumengngan ka'am tala magtolo' supaya niya' bisan dambuwa' a'a nuhut panolo'bin. Saguwa' bang nuhut ne iye, pasōng pe iye pata' pinadem narka' amban ka'am sabab me' panolo'bi si iyehin.

²³ “**Ka'ase'-ase' ka'am** me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin pegge' asal legga Tuhanin du ka'am. Magmā-mā hadja ka'am nuhut Tuhanin. Magjakat ka'am bisan sampay jambanganbi pagpā-pā kinakanin. Saguwa' ga'i ka'am nuhut me' da'akan malangkewin. Ga'i ka'am bentel, ga'i ka'am ma'ase' si sawe'bi, duk ga'i ka'am tapangandelan. Hāp bang ka'am magjakat, saguwa' subey ga'i tayikutanbi me' hinangan pina'inku miya'an. ²⁴ Pagtuyu'anbi nuhut da'akan mangga'i malangkewin saguwa' bang da'akan malangkewin ga'i hinangbi. Kuwe' ka'am a'a pessek mandu'an sawe'bin. Kuwe' ka'am a'a magsā' bohe' duk ga'i ta'inumne sanamin saguwa' taloroyne unta'in.

²⁵ “**Ka'ase'-ase' ka'am** me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin pegge' legga Tuhanin du ka'am. Magmā-mā hadja ka'am nuhut Tuhanin. Kinoso'an we' bi tikungin duk laleyin saguwa' diyalemnen haram, pegge' ta'eddo'bi me' kinakan iyan sabab pangakkalbin duk pagnapsubin. ²⁶ Pessek ka'am, me' Pariseohin. Limpiyuhanun bi dahu' me' inisibin ubus limpiyu du isab laleybin duk tikungbin.

²⁷ “**Ka'ase'-ase' ka'am** me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin pegge' legga Tuhanin du ka'am. Magmā-mā hadja ka'am nuhut Tuhanin. Kuwe' kubul pininta ka'am. Hāp-hāp bantuknen amban luwasan saguwa' diyalemnen penno' we' tolang duk isi buhuk. ²⁸ Damikkiyan du isab ka'am, si me' a'a kuwe' bantuk bentel ka'am, saguwa' dem ateybin magdusta' hadja ka'am duk ngalanggalan sara'.

²⁹ “**Ka'ase'-ase' ka'am** me' guru si sara' āgamahin duk me' Pariseohin. Magmā-mā hadja ka'am nuhut Tuhanin. Mahāpan ka'am me' kubul

me' nabihin duk me' a'a mabentelin pangaddatbi siye. ³⁰ Duk pa'inbi, 'Bang ellum ne kami masa kapapu'an kamiley ga'i te'ed kami matuk si hinanganden mapatey me' nabihin.' ³¹ We' bissābi iyan magbennal ne ka'am we' tubu' me' mamapatey nabihin ka'am. ³² Pihun bi, ubusanun bi hininang me' kapapu'anbi ley. ³³ La'at te'ed ka'am. Ga'i ka'am makajari patapuk amban hukuman pinadem narka'.... ³⁷ "O, me' a'a Awrusalam, suse ku sabab ka'am. Luwal papateybi me' nabihin duk pagtibaganbi me' dina'ak Tuhan mapiyu si ka'amin. Mimpiye ne ka'am batang pagtipunku duk ipatku kuwe' dalil bukaran magtipun me' usuynen diyawa' peppikne, **saguwa' ga'i ka'am mabaya'.**"

(Mateo 24) ¹ Pag luwas si Isa amban dem langgal hadjehin, hap pī si iye me' tindeggen duk pinakitehan we' de si iye langgalin. ² Pa'in si Isa si siye, "Awe', payamanun bi ne iyan, pegge' sabennal akahante ka'am, **niya' ellew si pasōngan ga' du iyan niya' talebbi tu'u me' batu magbangkat-bangkit iyan, saguwa' kēmon kinanat-kanat du.**" ³ Manjari sasang si Isa ningkolo' si kūd Jaitun, hap pī si iye me' tindeggen, siye-siye hadja duk pa'inde, "Akahanun kami, sumiyan umantag me' pina'innu iyan, duk me tanda' mapaguwa'in bang sōng pitu ne kew balik duk bang sōng kiyamat ne dunyahin?"

⁴ Nambung si Isa, pa'inne, "**Pahatul-hatul ka'am duk ka'am ga'i ka'akkalan.**" ⁵ Pegge' ekka iyan pitu magēnan ēnkun magpa'in we' siye ne Almasihin. Duk ekka iyan ka'akkalande. ⁶ Makakale ka'am iyan sabab magbono' dem lahat duk suwi-suwi sabab magbono' si lahat tala, saguwa' da'a ka'am tinalew. Kēmon inin subey umantag saguwa' duma'in pe inin ellew kiyamat. ⁷ Dambuwa' bangsa magbono' duk bangsa seddili, duk dambuwa' pagsultanan magbono' duk pagsultanan seddili. Niya' iyan me' unus duk me' linug si me' kalahat-lahatan si dunya. ⁸ Saguwa' kēmon inin panagna'an me' katiksa'anin hadja, kuwe' dalil dende sōng nganak duk nagna' peddi'an ne.

⁹ "Ubus siggew me' a'a du ka'am duk sōngande ka'am ilegga duk pinapatey. Kabunsihan du ka'am we' kēmon manusiya' pegge' nuhut ka'am aku. ¹⁰ Ellew iyan ekka ga'i ne nuhut aku. Pagbuddihande sawe'den duk kabunsihande sawe'den. ¹¹ Ekka iyan **a'a tekka magmā-mā nabi siye pinapitu we' Tuhanin duk ekka a'a ka'akkalande....**" ²³ "Bang niya' si ellew ī magpa'in si ka'am, 'Oy, payamanun bi, tiya' Almasihin,' atawa 'ī iye la'i,' da'a te'ed kahagadun bi. ²⁴ Pegge' si me' ellew ī, niya' iyan paguwa' me' a'a magpa'in we' Almasihin siye bu ga'i bennal. Niya' isab iyan me' a'a magpa'in we' nabi siye bu ga'i to'o. Duk magpakite siye iyan me' tanda' balakatan duk me' hinangan maka'ulali' supaya bang makajari tabo'ode pasape' bisan me' a'a tapene' Tuhanin. ²⁵ **Pakale ka'am,**" pa'in

si Isa, “**bakas ne ka'am akahanku andang sabab me' inin pādpād ga' pe umantag.**”²⁶ Hangkan hep bang pa'inde si ka'am, ‘Payamanun be, i' iye la'i si lahat makagindew-gindew,’ da'a ka'am hap pī. Bang pa'inde, ‘Payamanun be, tiya' iye patapuk tu'u,’ da'a ka'am kahagad.²⁷ Pegge' aku, Anak Manusiya'in, bang ne ku pitu, takite papitukun kuwe' lalat ninagan langitin amban silangan tudju seddepan.”

²⁹ “Manjari si me' ellew i,” pa'in si Isa, “pag ubus me' katiksa'an miya'an, ngalindem mata ellewin duk bulanin ga'i ne danta', duk me' pote'anin magkalabo'-labo' amban diyata' langit duk me' bayu'an diyata' langitin tahala' amban lugalden.³⁰ Manjari pag ubus inin, **kitede du ku, Anak Manusiya'in, pitu dem inalak. Takite me' a'ahin du sahayakun duk balakatku mahadjehin,** duk magmatey kēmon a'a amban kabangsa-bangsahan si dunyahin.³¹ Ubus niya' iyan helling kuwe' helling tabuli' pales manamal duk da'akku pitu me' mala'ikatkun nipun me' a'a tapene'kun amban ka'ampat pidjū alamin.”

(Mateo 25)³¹ Manjari pa'in si Isa, “Bang aku, Anak Manusiya'in, pitu balik magtuhut duk me' mala'ikatin kēmon, aku ne magbaya'in. Manjari ningkolo' ku si paghukuman.³² Kēmon a'a amban kabangsa-bangsahan si dunyahin pinagtipun du si harapanku duk pagsape'ku siye, kuwe' a'a magipat hayepin pagsape'ne me' bili-bilihin duk me' kambingin.³³ Me' a'a mabentelin papiku si kanawananku duk me' sinduwehin si bibanganku.³⁴ Manjari aku, magbaya'in, pa'inku iyan si me' a'a si kanawanankun, ‘Ka'am, me' ka'urungan kahāpan we' Samaku Tuhanin, pitu ka'am, patenna' tu'u si pagbaya'anku pegge' inin andang pinanyap para si ka'am kemuwe tagna' dunyahin....’⁴¹ Ubus pa'inku du iyan si me' a'a si bibangankun, ‘Ka'am, me' pagmulka'an Tuhanin, tahala' ka'am amban aku duk pī ka'am dem ebbut narka' pinanyap andang para si nakura' seyitanin duk si me' dara'akannen....’⁴⁶ **Manjari me' a'a inin pinadem narka' du duk magtiksa' siye salama-lama, saguwa' me' a'a mabentelin pinapī du si surga' duk niya' umulde salama-lama!”**

Me' bagayku, padeheng ne kite bi ellew inin. Bakas takaleta bi we' pages si Isa me' nakura' āgamahin pegge' magmā-mā siye duk pegge' tuwas diyalem ateyden. Bakas takaleta bi isab we' akahanne andang me' tindeggen we' niya' paturul si iye magmā-mā nabi siye, saguwa' ekka me' a'a ka'akkalande. Si katambusannen takaleta bi **magmahalayak** si Isa Panuhutanin we' dembuwa' ellew si sinōng pitu iye balik hap dunya, pitu iye amban surga' magtuhut duk mala'ikatne mabasagin. Ubus bu hukumne kēmon mangga'i mangatu kahagad si me' Aka-aka Hāp amban Tuhan sabab AlMasihin, Manimbul madusehanin.

Awe', bakas takaleta bi me' **bissā hunit** ellew inin, saguwa' **bissā hāp** isab, pegge' **bissā bennal**. Duk me' bissā inin **asal bissā hāp manamal** para si kēmon makahagad si me' bissā inin, pegge' bakas pa'in si Isa Panuhutanin, *“Kata'uhanbi du iyan bang ine mabennal amban Tuhanin. Duk mabennal inin iye mamaluwas ka'amin amban pamanyaga'an ka'amin!”* (Yahiya 8:32)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Saguwa' pakale isab ka'am si lesson mapaturulin. Takaleta iyan sabab dembuwa' me' tindeg si Isahin pī si me' imamin supaya buddihanne si Isa duk sōnganne iye si me' mamabaya' mamapatey iyehin.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' pina'in we' si Isa Panuhutanin, pa'inne,

“Sala' ka'am. Hangkan ka'am sala' pegge' ga'i tasabutbi tasulat dem kitabin duk ga'i isab kata'uhanbi balakat Tuhanin!” Saguwa' “mabennal inin mamaluwas ka'amin!” (Mateo 22:29; Yahiya 8:32)

Wassalam

Lesson 81

Taman pamangan si Isa duk me' tindeggen

Mateo 26

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Me' ekkahin ka'am, kata'uhanbi du, we' si pagistadite bi dem Kitab Masutsihin, magistadi kite bi kuwe'itu amban dem Kitab Injil, iye Kitab mamagaka Aka-aka Māhap sabab Isa AlMasihin. Si Isa iye Mangalekkatin pitu si dunya, supaya lekkatne me' manusiya'in amban antanan Nakura' Seyitanin. **Seddili manamal Mangalekkatin amban kēmon a'a sinduwehin; Iye Lapalin magdembuwa' duk Tuhanin tagna' ewwalley pe, duk palahil iye si dunya tege baran manusiya'.** Lella inin, si Isa, ga' niya' epangne bang pikilte **panganak** iyehin, pegge' inanakan iye we' budjang sabab balakat Niyawa Tuhanin. Ga' isab niya' epangne bang pikilte **kawul-pi'ilnen**, pegge' kemuwe inanakan iye sutsi kawul-pi'ilnen; ga' iye bakas magduse. Ga' isab niya' epangne bang pikilte **hinangannen**; ga' niya' bakas maghinang hinangan meke'ulali' kuwe' iyehin. Si Isa Panuhutanin tege balakat magbaya' si Nakura' Seyitanin duk dara'akannen, si baliyuhin duk tahikin, sakihin duk kamateyin. **Penolo'nen** ga' isab niya' epangne; bisan bantanen pa'inde, “*Ga' te'ed niya' a'a bakas magtolo' kuwe' panolo' a'a miya'an.*” (Yahiya 7:46)

Awe', ga' niya' epang Isa AlMasi bang pikilte panganak iyehin, kawul-pi'ilnen, hinangannen duk bissāhannen. Saguwa' masi du ga' takilale we' ma'ekkahin we' iye Manimbul mapitu amban surga'in. Ma'ekkahin me' manusiya'in, ga' tasabutde bang sine te'ed si Isa. Ara'-ara'de we' si Isa dembuwa' nabi, saguwa' ga' tasabutde we' di Tuhanin pitu si siye mayaman siye! Bang me' nakura' āgama me' Yahudihin, duma'in hadja we' ga' tasabutde bang sine si Isa, saguwa' magisun pe siye mapatey iye! Si lesson dehelluhin takaleta bi we' pina'inan we' si Isa me' nakura' āgamahin duk me' guru si sara' āgamahin pegge' magmā-mā hadja siye

duk la'at siye. Saguwa' ga' siye magsusun bisan takalede bissā si Isahin. Masi pe, iye hadja luwal tapikilden: **si Isa subey pinapatey!**

Kata'uhan si Isa Panuhutanin we' matey iyan iye la'i si Awrusalam, duk we' me' nakura' āgama miya'an, siye du mamapatey iyehin. Hangkan takalete bi we' inakahan me' tindeggen we' si Isa, we' me' imamin duk me' guru si sara' āgamahin hukumde iyan iye pinapatey. Sōngande iyan iye si me' bangsa Roma supaya iye udji'de, lura'ande, lubakande duk lansangde iye diyata' olom. Saguwa' puwas tellum bahangi ellum du iyan iye balik! Sa miya'an pina'al we' si Isahin we' matey iye diyata' olom duk ellum iye balik. Duma'in hadja inaka we' si Isahin bang **sa'ingge** kamateynen, duk bang **intag** iye matey, saguwa' si kapitulu sōng binatsate ellew inin, magaka isab si Isa bang **sumiyan** iye matey!

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab sinulat we' Mateo, kapitulu duwempuk-ennem, duk pakale kite bi bang ine hininang si Isahin pag sōng matey iye diyata' olom. Pina'in dem Lapal Tuhanin: (Mateo 26) ¹ *Pag ubus inin binissā we' si Isa kēmon, pa'inne si me' tindeggen,* ² *“Kata'uhanbi we' sumudde ne ellew Kādja'an Pangessebanin. Ellew iyan aku, Anak Manusiya'in, sinōngan du ku supaya ku talansang diyata' olom.”*

Takalebi ke bang ine pina'in si Isa si me' tindeggen? Akahanne siye we' sōng ilansang iye we' me' a'ahin diyata' olom **si ellew Kādja'an Pangessebanin**. Importante te'ed inin. Pag magistadi kite bi dem Kitab Tawrat, ta'ayate ne sabab ellew Palabey Tuhanin. Ellew miya'an tagna' bulan si tahun me' Yahudihin bu iyan si bulan March atawa April. Kahaba' tahun bang ta'abut Kādja'an Pangessebanin, ta'esseb me' Yahudihin bang ine mapalabey masa Nabi Musahin pag la'i me' a'a Isra'elin si lahat Misir binanyaga' we' sultan mala'ihin. Masa miya'an hinukum we' Tuhanin we' kēmon anak lella saka si lahat Misirin subey matey. Saguwa' niya' isab lān hininang we' Tuhanin makatimbul kēmon makahagad si iyehin. Dina'ak me' a'a Isra'elin we' Tuhanin we' kēmon magtewtey'anakin subey magkurban dembuwa' anak bili-bili ga' niya' salla'-salla'ne duk subey gunade laha'nen pangalegede kaha gawang luma'den. Bakas nanggup Tuhanin pa'inne, **“Bang kiteku laha'in labeyante hadja ka'am.”** (Paglappas 12:13) Tuhut me' a'a Isra'elin du panganda'akan Tuhanin hangkan timbul me' anakde lella sakahin amban kamateyde. Ilekkat siye we' Tuhanin sabab **laha' bili-bilihin**.

Diyalem de ngibu duk lime hatu tahun magkurban bili-bili me' Yahudihin kahaba' tahun bang beytu Kādja'an Pangessebanin, supaya ta'essebde bang sa'ingge siye tinimbul we' Tuhanin amban bala' kamatey matekka si lahat Misirin. Saguwa' mabaya' Tuhanin we' duma'in hadja **tapikilde masaley** duk ta'essebde me' mapalabey miya'an. Sabab me' kurban bili-bilihin mabaya' Tuhanin we' **tapikilde sinōngin** duk ase-asede ellew bang pitu AlMasihin matey bu'us laha'nen diyata' olom. Laha'

binu'usan AlMasihin meketimbul madusehanin iyan amban bala' mala'at manamalin: iye ebbut narka' ga' niya' tamanannen! Kamatey Mangalekkat diyata' olomin, iye tamanan kurbanin duk ga' niya' salla'-salla'ne, iye panuman sara' Tuhan mabentelin. Sabab lalem kata'u Tuhanin palanune ne andang we' bu'us laha' Mangalekkatin ellew Kādja'an Pangessebanin duk sabab miya'an **tuman umbaga'an kurban bili-bilihin**. Sa miya'an iyan si Isa Mangalekkatin ngubus palanu hininang we' Tuhanin supaya madusehanin timbul amban hukumanne mabentelin.

Na, kuwe'itu matsa kite bi balik amban dem Kitab Injil, batsate bi dahu' me' ayat bakas tabatsate ensini'in, pa'inne.

(Mateo 26) ¹ *Pag ubus inin binissā we' si Isa kēmon, pa'inne si me' tindeggen,* ² **“Kata'uhanbi we' sumudde ne ellew Kādja'an Pangessebanin. Ellew iyan aku, Anak Manusiya'in, sinōngan du ku supaya ku talansang diyata' olom.”**

³ *Manjari magtipun ne me' nakura' imamin duk me' bahi'in la'i si astana' si Kayapas, imam nakura'in.* ⁴ *Magisun siye bang sa'ingge paniggewde duk pamapatayde si Isahin duk ga'i kata'uhan me' a'ahin.* ⁵ **“Da'a bang baytu kādja'anin,”** pa'inde, **“kaw hewuhala' me' a'ahin.”**..... ¹⁴ *Manjari pag ubus miya'an si Judas Iskariyot, dambuwa' si me' tindeg si Isa sampuk-duwehin, hap pī si me' nakura' imamin.* ¹⁵ *Pa'inne si siye, “Piye sīn ku urungbi bang sōnganku ka'am si Isa.” Binayedan iye we' de tellumpū' kayu' sin tuwas, pilak te'ed.* ¹⁶ *Puwas miya'an miha ne si Judas waktu hāp panōngne si Isa si siye.*

(Markus 14) ¹² *Na, ta'abut ne tagna' ellew kādja'anin pag kakande pan ga'i sinagetan pasuligin. Ellew miya'an subey me' a'ahin numbali' anak bili-bili kakande pangessebande pamaluwas Tuhan bangsaden amban kamatey la'i si lahat Misir awwalley. Tinilew si Isa we' me' tindeggen, pa'inde, “Tuwan, antag kami kabaya'annu pī manyapan ka'u pamanganannu pagkādja'an inin?”* ¹³ *Dina'ak we' si Isa me' tindeggen duwangan duk pa'inne si siye, “Pī ka'am dem puweblo miya'an. Niya' iyan a'a tasampangbi la'i magbo'o kombo' isihan bohe'. Nuhut ka'am iye.* ¹⁴ *Duk bang ne iye pa'asek dem luma', pa'inun bi si dapu' luma' miya'an, ‘Dina'ak kew tinilew we' guruhin bang antag ko' bilik pagjamu-jamuhanne duk me' tindeggen para si Kādja'an Pangessebanin.’* ¹⁵ *Manjari niya' iyan pakitehanne ka'am bilik luha la'i diyata' luma’,”* pa'in si Isa. **“Andang ne panyap bilik miya'an. La'i ne ka'am maghatul kinakanten bi.”** ¹⁶ *Manjari lumengngan ne me' tindegne duwanganin pī si puweblo duk takitede la'i sa pangaka si Isa siyehin. Duk maghatul ne siye la'i para si pagjamu-jamuhan Pangessebanin.*

(Lukas 22) ¹⁴ *Pag tekka ne waktu pagjamu-jamuhin, ningkolo' ne si Isa duk me' kawakilannen mangan.* ¹⁵ *Manjari pa'in si Isa si siye, "Asal iye hep te'ed kinabaya'ankun kapagtuhut kite bi mangan kinakan para si pagjamu-jamuhan Pangesseban inin meke ku nandal kabinasahan.* ¹⁶ *Pegge' akahante ka'am, puwas inin ga'i ne ku mangan inin balik. Meke ku mangan inin balik bang Tuhanin ne magbaya' si me' a'ahin duk tuman ne bang ine asal hāti pagjamu-jamuhan inin."* (Markus 14) ¹⁸ *Sasangde ningkolo' si lamisahan magkakan, pa'in si Isa si me' tindeggen, "Sabennal akahante ka'am, niya' dangan si ka'am muddihan aku, sawe'ku magtuhut mangan."* ¹⁹ *Magtawus siye dukka duk magganti' siye nilew iye. Pa'in dangan-dangan, "Bugtu' duma'in aku, Tuwan, ē'?"* ²⁰ *Nambung si Isa, pa'inne, "Mamuddihan akuhin dangan ka'am duk magsawu kami mangan si dambuwa' pinggan.* ²¹ *Aku inin, Anak Manusiya'in," pa'in si Isa, "matey du ku pegge' iye iyan ganta'ankun sa sinulat dem kitabin. Saguwa' maka'ase'-ase' te'ed a'a mamuddihan Anak Manusiya'in. Gam pe a'a miya'an ga' inanakan."* (Mateo 26) ²⁵ *Ubus pa'in si Judas, iye sōng mamuddihan si Isahin, "Bugtu' duma'in aku, Tuwan, ē'?" Pa'in si Isa, "Ka'u hep."* (Yahiya 13) ³⁰ *Manjari pag sangka si Judas panin, magtawus iye duwa'i. Duk sangem ne miya'an.* (Markus 14) ²² *Sasangde mamanganin, ngeddo' si Isa pan duk pag ubus iye magpasalamat si Tuhan, kinepak-kepak we' ne bu pinangurung we' ne si siye. Pa'inne, "Ngeddo' ka'am. Pan inin barankun."* ²³ *Manjari ngeddo' iye sawan duk pag ubus iye magpasalamat si Tuhan, pinangurung we' ne si siye duk nginum siye kēmon.* ²⁴ *Pa'in si Isa si siye, "Inin laha'kun sōng bu'us sabab me' a'a ekka. Inin tanda' we' tumanan Tuhanin du janji'nen..."*

Inin me' sinulat dem kitabin sabab taman pamangan si Isa duk me' tindeggen behune matey, bu'us laha'nen pamuwas duse. Pinakita'u we' si Isa si me' tindegne sempuk-duwehin we' dembuwa' siye sōng muddihan iye. Iye si Judas Iskariyot. Dem pikilan me' a'ahin si Judas inin tindeg kapangandelan, saguwa' diyalem ateynen, iye hadja mahalga' pu si Judasin sīn duk me' bayu'-bayu'an si dunya inin. Hangkan pī iye si me' imam nakura'in duk pa'inne si siye, *"Piye sīn ku urungbi bang sōnganku ka'am si Isa."* Hangkan binayedan iye we' me' imamin tellumpū' kayu' sīn tuwas, pilak te'ed. Palabey inin supaya tuman pina'al Nabi Jakariyahin hatusan tahun ne palabey. Sinulat hep we' ne we' AlMasihin binuddihan iyan duk pagtangdanan tellumpū' kayu' sīn tuwas, pilak te'ed. (Payamanun Jakariya 11:12,13)

Saguwa' me' importante manamalin diyalem me' bakas tabatsate miya'an, me' bakas tina'at we' si Isa pag pangurungne panin duk sawanin si me' tindeggen. Bakas takalebi ke me' pina'innen? Batsate balik:

(Markus 14) ²² Sasangde mamanganin, ngeddo' si Isa **pan** duk pag ubus iye magpasalamat si Tuhan, kinepak-kepak we' ne bu pinangurung we' ne si siye. Pa'inne, “Ngeddo' ka'am. Pan inin **barankun.**” ²³ Manjari ngeddo' iye **sawan** duk pag ubus iye magpasalamat si Tuhan, pinangurung we' ne si siye duk nginum siye **kēmon.** ²⁴ Pa'in si Isa si siye, “Inin **laha'kun** sōng bu'us sabab me' a'a ekka. Inin tanda' we' tumanan Tuhanin du janji'nen....”

Manjari, kitete tu'u we' binettad we' si Isa **duwe umbaga'an** si harapan me' tindegnen: umbaga'an **pan**, duk umbaga'an **sawan**. Panin kinepak-kepak we' si Isa duk pangurungne si me' tindegnen **umbaga'an** baranne sōng sinōnganne hinang kurbanin. Sawan isihan bohe' buwa' ubasin **umbaga'an** laha'ne sōng mabu'usin pamayed utang duse manusiya'in supaya siye makajari ellum si harapan Tuhan salama-lama.

Hangkan, tinolo'an we' si Isa me' tindegnen sabab **umbaga'an pan** duk sabab **umbaga'an sawan**, we' iye jānnen hangkan iye pitu si dunya supaya **pangurungne umulnen** – hātinen, barannen duk laha'nen – manjari kurban ganti' me' madusehanin. Tu'u si dunya **kēmon** manusiya'in subey **mangan** kinakan **duk nginum** bohe' supaya siye ellum, sa miya'an du isab **kēmon** mamabaya' ma'ellum salama-lama si surga' magsumbaya' duk Tuhanin subey **kahagad** we' Isa AlMasi bakas pangurungne barannen duk laha'nen supaya kite bi ellum salama-lama. Isa AlMasi Panuhutanin, iye hadja dendangan mangurung umul salama-lamahin, duk laha'ne mabu'usin, iye hadja tambal Tuhanin, ga' niya' seddili, ngalekkat ka'u duk aku amban sukna' matekka si kite bi sabab dusehin.

Na, me' bagayku, bang da bayu' hadja ta'esebbin amban pagistadite bi ellew inin, subey inin: **Isa AlMasi pitu si dunya supaya tanggunganne pangalegga dusenun.** Iye **lapal** me' nabi Tuhanin. Duk iye **hāti** bili-bili sinumbali' we' Nabi Ibrahim ganti' anaknen. Ampun Tuhanin dusenun sabab pagkurban we' Mangalekkatin dinen, pegge' bu'usanne laha'nen para si kahāpannu. Ibuhan tahun teyima' Tuhanin kurban hayepin supaya kadebbunan duse manusiya'in. Iyan pagjanji'an tagna'in pangurung we' Tuhanin si me' nabihin. Saguwa' Isa AlMasi iye mam'o pagjanji'an ba'ahuhin. Iye mapituhin **numanan umbaga'an kurban hayepin.** Isa AlMasi dihananne manjari pagtamanan bili-bili sinumbali' Pangesseban Palabey Tuhanin, supaya **kēmon** makahagad si iyehin timbul duk ga'i ne tewwa' hukuman Tuhan mabentelin. Hangkan pina'in dem Kitab: “Si Isa AlMasi hep matey pamuwas me' duseten bi, duk iye dalil bili-bili sinumbali' me' Yahudihin bang baytu Kādja'an Pangesseban Palabey Tuhanin.” (1 Korinto 5:7) “**AlMasi ga' te'ed niya' duse-dusene. Saguwa' para si kahāpante bi pinatangung si iye we' Tuhanin duseten**

bi, supaya bang ne kite bi magdembuwa' duk AlMasi, kinimatan kite bi bentel we' Tuhanin, kuwe' Tuhanin du bentel.” (2 Korinto 5:21)

Mahalga' manamal laha' si Isahin. Pakale ka'am si me' pina'in dem Lapal Tuhanin sabab laha' si Isa makalimpiyuhin. Pina'in dem Kitab:

“Sabab laha' si Isa [AlMasi]....puwas kēmon duseten duk sutsi ne kite.” (1 Yahiya 1:7) **“Kata'uhanbi du bang ine pangalekkat Tuhan ka'amin amban me' addatbi ga' niya' kagunahannen, me' addat ta'ayabi amban me' kamatetto'ahanbin. Duma'in pangalekkatnen me' alata' magka'at kuwe' pilak atawa bulawan. Saguwa' iye pangalekkatnen laha' si Isa AlMasi mamahalga'in mabu'us kamateynen. Si AlMasi kuwe' anak bili-bili ga' niya' salla'-salla'ne atawa lege-lege ne hinang kurban pamuwas duseten bi. Ga' pe pinapanjari dunya inin, andang ne AlMasi tapene' we' Tuhanin pinapatey pamuwas duseten bi saguwa' kuwe'itu hadja si me' ellew dembuli inin pinakitehan iye supaya kite tatabangne. Sabab tahinang Isa AlMasi si kitehin bi sandel ne ka'am si Tuhan. Iye hep mamakellum Isa AlMasi amban kamateynen duk pinahadje iye we' ne. Hangkan hep sandelbin duk pangase-ngasebin teteg ne si Tuhan!”** (1 Petros 1:18-21)

Karayaw mikil-mikil ka'am pahāp-hāp sabab me' bakas takalebi ellew inin, pegge' mabaya' Tuhanin ngurungan ka'am kata'u sabab mabennal importante inin. Si pagistadite mapaturulin ubuste aka-aka sabab taman pamanganin duk kitete iyan bang sa'ingge siniggew si Isa we' me' nakura' āgamahin supaya iye tapapateyde....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab hāti malalemin duk ledjiki' mahāp tina'at dem ayat inin amban dem Lapal Tuhanin, pa'inne,

“Sabab laha' si Isa [AlMasi]....puwas kēmon duseten duk sutsi ne kite.” (1 Yahiya 1:7; Yahiya 1:29)

Wassalam

Lesson 82

Siniggew si Isa

Yahiya 14; Mateo 26

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si programa dehelluhin ta'ayate sabab **taman pamangan** si Isa duk me' tindeggen pag sōng matey iye. Takaleta we' magaka si Isa andang si me' tindeggen we' dembuwa' siye muddihan iye duk sōnganne iye si me' bantanen. Takaleta isab we' urungan si Isa pan duk ininum dem sawan me' tindeggen, duk akahanne siye we' pan kinepak-kepaknen, dalilan barannen sōng sinōnganne hinang kurbanin, duk sawan isihan bohe' buwa' ubasin, dalilan laha'ne sōng binu'usannen. Pinakitehan we' si Isa balik si me' tindeggen we' iye jānnen hangkan iye pitu si dunya supaya iye matey duk bu'us laha'nen, hātinen manjari kurban pamuwas duse duk ngurung umul salama-lama.

Ellew inin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk pakale kite bi si me' **bissā lalem duk hāp manamal** binissā we' si Isa Panuhutanin **sangem miya'an pag pī me' guwaldiya langgalin niggew iye**.

Matsa kite bi amban dem Kitab Injil sinulat we' Yahiya, kapitulu sempuk-ampat. Kata'uhan si Isa we' tekka ne waktu sōng paglilla'ne umulnen, manjari missā iye si me' tindeggen, pa'inne,

(Yahiya 14) ¹ “*Da'a ka'am suse dem ateybi sabab me' pina'inku miya'an. Sandel ka'am si Tuhan duk sandel isab ka'am si aku.*

² *La'i si lahat Samaku Tuhanin, ekka patenna'an. Bang inin ga'i to'o ga'i ka'am akahanku. Pī ku manyap patenna'anbin.* ³ *Manjari bang ubus ne ku magpanyap patenna'anbin, balik du ku pitu ngeddo' ka'am duk bo'ote ka'am pī si patenna'ankun duk kite bi magdambuwa' patenna'an.* ⁴ *Duk kata'uhanbi du lān hap pī si papihankun.*”

⁵ *Pa'in si Tomas si iye, “Tuwan, ga'i kata'uhan kami bang tungan papihannun. Sa'ingge pangata'u kami lān hap pihin?”* ⁶ *Pa'in si Isa si*

iey, “**Aku inin lān tudju Tuhanin, aku po'on sasuku mabennalin, duk aku po'on umulin. Ga' niya' tapī si Samaku Tuhanin bang duma'in aku palabeyannen.**”⁷ Kuwe'itu pegge' kata'uhanbi ne ku,” pa'in si Isa, “kata'uhanbi du isab Samakun. Tinagna'an kuwe'itu, kata'uhanbi ne Samakun duk takitebi ne iye.”

⁸ Pa'in si Pilip pu si Isa, “Tuwan, pakitehanun si kami Samanun duk ne kami kaduhulan.”⁹ Sambungan si Isa iye, pa'inne, “Katiggelku ne tu'u si ka'am, ga'i pe kata'uhannu bang sine ku, Pilip? **Sine-sine ngite aku, kuwe' Samakun ne te'ed takitenen.** Hangkan we'ey pa'innu we' subey pinakitehan si ka'u Samakun?”¹⁰ We' ga'i kew kahagad, Pilip, we' Samakun duk aku dambuwa' du? Me' pamanolo'ku si ka'amin duma'in amban aku, saguwa' amban Samaku mateteg tu'u si akuhin. Kēmon me' hinangkun iye mangahinangin.”¹¹ Pa'in si Isa, “Subey kahagadbi pina'inkun we' Samakun duk aku dambuwa' du. Bang ga'i ka'am kahagad sabab bissāku inin, kahagad ka'am hadja sabab me' hinang bakas hininangkun.”

¹⁵ Pa'in si Isa pe, “Bang bennal ku kalasahanbi, bugtu' tuhutbi me' panganda'akanku si ka'amin.”¹⁶ Pākuku du si Samakun duk ka'am urunganne **seddili nabangan** ka'am ganti'ku. Lu'u du iye si ka'am salama-lama.¹⁷ **Manabang inin, Niyawa Tuhanin. Iye magaka mabennalin sabab Tuhanin.** Saguwa' me' a'a mangga'i manuhut Tuhanin, ga'i tatayima'de Niyawa Tuhanin pegge' ga'i iye tahātide duk ga'i iye kata'uhande. Saguwa' ka'am, kata'uhanbi du Niyawa Tuhanin pegge' lu'u iye si ka'am duk pateteg du iye dem ateybi.¹⁸ Bisan ku tahala', ga'i du ka'am siya-siyaku. Balik du ku pitu si ka'am.¹⁹ Ga'i ne tiggel ga'i ne ku takite we' me' a'a mangga'i manuhut Tuhanin. Saguwa' ka'am, kitebi du ku. Duk pegge' ellum ku salama-lama, ka'am ellum du isab salama-lama.²⁰ Pag tekka ellew miya'an, kata'uhanbi du we' Samakun duk aku magdambuwa'. Duk kata'uhanbi isab we' ka'am duk aku magdambuwa'.²¹ Sine-sine nayima' me' panganda'akankun duk tuhutne du, iye iyan a'a asal mamalasa si akuhin. A'a mamalasa si akuhin kinalasahan du iye we' Samakun. Duk kalasahanku isab iye duk pahātiku du dikun si iye.....

²³ “Bang a'ahin malasa si aku, bugtu' tuhutne me' panolo'kun. Manjari kalasahan Samakun iye, duk la'i kami duk Samakun patenna' si iye.”²⁴ Saguwa' a'a mangga'i malasa si akuhin, ga'i du isab tuhutne me' pamanolo'kun. Duk me' pamanolo'ku si ka'amin duma'in amban aku saguwa' amban Samaku mamapitu akuhin.

²⁵ “Inaka inin kēmon we' ku si ka'am pādpād tiya' pe ku tu'u si ka'am.”²⁶ Saguwa' papitu Samakun du si ka'am **manabangin, ganti'ku.**

Iye Niyawa Sutsihin. *Tolo'anne du ka'am kēmon-kēmonin duk pa'essebanne ka'am kēmon bakas panolo'ku si ka'amin."*

²⁷ *Pa'in si Isa pe, "Iye pangambanku si ka'amin atey sanyang. Kasanyangan inin amban aku duk ga'i inin magsali' duk kasanyangan si dunyahin. Hangkan da'a ka'am suse dem ateybi duk da'a ka'am tinalew."*

Sa miya'an pinahemokan atey me' tindegnen we' si Isa Panuhutanin duk minemes ne siye we' si Isa sabab me' sōng mapalabeyin. Takalebi ke bang ine pina'in si Isa sabab **Manabangin**? Importante du we' tasabutbi inin, pegge' niya' a'a kuwe'itu ganti'ande hāti bissā si Isa inin bu pa'inde, hātinin we' pina'al we' si Isa we' niya' nabi seddili pitu. Saguwa' me' pina'in we' si Isa sabab Manabangin ga'i makajari we' sabab nabi, atawa a'a sine-sine. Pegge' pa'in si Isa we' Manabang inin niyawa ga'i takite bu pitu patenna' diyalem me' manuhut si Isa te'edin.

Sine Manabang inin? Magaka si Isa pinapasti' bang sine Manabang inin. Pakale ka'am balik si me' pina'in si Isahin, pa'inne,

"Pākuku du si Samakun duk ka'am urunganne seddili nabangan ka'am ganti'ku. Lu'u du iye si ka'am salama-lama. Manabang inin, Niyawa Tuhanin. Iye magaka mabennalin sabab Tuhanin....Lu'u iye... dem ateybi. Bisan ku tahala', ga'i du ka'am siya-siyaku. Balik du ku pitu si ka'am.... papitu Samakun du si ka'am manabangin, ganti'ku. Iye Niyawa Sutsihin. Tolo'anne du ka'am kēmon-kēmonin duk pa'essebanne ka'am kēmon bakas panolo'ku si ka'amin."
(Yahiya 14:16-18,26)

Tilewte ka'am balik: sine Manabangin pananggap we' si Isa me' tindegnen? **Niyawa Sutsihin** iye, iye mapitu amban Tuhanin bu bakas la'i pu si Isa. Iye Niyawa Tuhanin duk Niyawa si Isahin. Iye Niyawa Sutsihin duk papī Tuhanin iye diyalem atey kēmon makahagad pu si Isahin we' iye Manimbul siyehin duk iye Panuhutanden. Nanggap si Isa si me' tindegnen, we' papīne dem ateyde Niyawane Masutsihin pag ubus iye matey bu ellum balik duk tapī si surga', supaya siye ba'ahuhanne, limpiyuhanne duk urunganne siye basag duk *"panolo'anne siye kēmon panolo' mabennalin."* (Yahiya 16:13; payamanun isab Titus 3:4-7) Inday bang piye lesson paturul si inin, kitete du we' palabey te'ed iyan si Awrusalam. Sempū' ellew pag ubus si Isa pa'angkat hap surga', tekka Niyawa Sutsihin duk nagna' patenna' diyalem atey kēmon me' tindeg si Isahin, sa bakas pananggapnen.

Si lesson seddili magistadi du kite namba sabab Manabang inin, hātinin Niyawa Sutsihin. Ta'u hep iye ngaganti'an a'a luwal hadja tapikilnen sabab dinen, supaya manjari a'a malasa si Tuhan duk pihane

bang sa'ingge duhulanne Tuhanin. Saguwa' kuwe'itu balik dahu' kite si Kitab Injil duk payamante bang ine mapalabey sangem miya'an pag ubus si Isa mangan taman pamanganne magsumbaya' duk me' tindegnen.

Pina'in dem Kitab:

(Mateo 26) ³⁰ *Ubus inin ngalang siye dambuwa' kalangan pamudji Tuhan ubus bu paluwas ne siye pi si kūd Jaitun.* ³¹ *Manjari pa'in si Isa si siye, “Sangem inin kēmon ka'am ambananbi du ku, pegge' tasulat inin dem kitab, pina'in, ‘Da'akku pinapatey magbantey bili-bilihin, manjari me' bili-bilinen magkanat-kanat.’* ³² *Saguwa' pag ellow ne ku balik, magkasuwa' du kite bi. Padehellu ku amban ka'am pi si lahat Jalil.”* ³³ *Manjari pa'in si Petros si iye, “Bisan kēmon siye ngambanan ka'u, Tuwan, saguwa' aku, asal ga'i kew ambananku.”* ³⁴ *Pa'in si Isa si iye, “Sabennal akahante kew, sangem inin du, ga'i pe manukin makatingkowak, kapamasuwey ne kew mintellu we' ga'i ku kata'uhannu.”* ³⁵ *Saguwa' pa'in si Petros, “Bisan pe ku matey patuhut si ka'u, asal ga'i kew te'ed pasuweyanku.” Duk kēmon tindeg si Isahin kuwe' inin isab binissāden.*

³⁶ *Manjari palanjat disi Isa pi si kabbun inēnan Getsemane. Pa'in si Isa si me' tindegnen, “Ningkolo' ka'am tu'u tiggelanku la'i māku-māku si Tuhan.”* ³⁷ *Bino'o we' ne si Petros duk me' anak Sebede duwanganin. Nagna' iye kebba-kebbahan duk sasew dem ateynen.* ³⁸ *Manjari pa'inne si siye, “Ateykun dukka te'ed, agen-agen makamatey aku. Pa'amban ne ka'am tu'u duk magjaga ka'am.”* ³⁹ *Manjari lumengngan iye patalatala duk pasujud iye diyata' bulak duk ngampun iye si Tuhan, pa'inne, “O Amma', bang makajari, da'a ku pasagadanun bininasa. Saguwa' duma'in tinuhutin kinabaya'ankun saguwa' kinabaya'annun!”*

Padeheng ne dahu' kite bi. Sa'ingge paminasa iyehin hangkan si Isa kadahitan? We'ey si Isa dukka manamal, agen-agen makamatey iye? Kabohatan si Isa ga'i takila-kila pegge' kata'uhanne we' tekka ne waktunen we' subey tanggunganne pangalegga duse kēmon manusiya'in! **Tekka ne waktu pina'al we' kēmon me' nabi Tuhanin!** Sōng pinapeddi'an Mangalekkatin we' a'ahin duk lansangde iye diyata' olom, saguwa' iye mala'at manamal dem pikilan si Isahin inin: kata'uhanne we' pinaduwa' si iye we' Tuhanin pangalegga duse kēmon manusiya'in, bisan iye kinalasahan we' Tuhan, Samane si surga'in, duk malasa isab iye si Tuhanin! Iye jānnen hangkan māku-māku si Isa pa'inne: **“O Amma', bang makajari, da'a ku pasagadanun bininasa. Saguwa' duma'in tinuhutin kinabaya'ankun saguwa' kinabaya'annun!”**

Ubus pina'in dem Kitab:

(Mateo 26) ⁴⁰ Manjari balik [si Isa] pī si me' tindeggen, duk takitene siye kapatuli. Bangunne siye duk pa'inne pu si Petros, “Ga'i ka'am kapanuhut aku magjaga bisan da ora? ⁴¹ Papateng-pateng ka'am, duk māku-māku ka'am si Tuhan supaya ka'am ga'i tabo'o we' sassat. Tapikil we' atey saguwa' ga'i ka'angawta'an we' baran.” ⁴² Manjari **tahala' ne isab** si Isa duk māku-māku iye si Tuhan, pa' inne, “O Amma', bang subey te'ed ku lumabey si me' kabinasahan inin, na, tuhutku ne kinabaya'annun.” ⁴³ Ubus balik ne isab iye pī si me' tindeggen duk takitene siye kapatuli pegge' kinaru' te'ed siye. ⁴⁴ Tahala' ne isab iye balik duk māku-māku iye si Tuhanin **kamintellunen**, binalik we' ne bakas binissāne si Samanen. ⁴⁵ Pag balik si Isa si me' tindeggen, pa'inne si siye, “Tuli pe ka'am duk pahali pe? Pakale ka'am, tekka ne waktuhin. Aku, Anak Manusiya'in, sōng sinōngan ne si antanan me' a'a dusehan. ⁴⁶ Kuwat ka'am, sūng ne kite bi. Payamanun bi, tiya' ne a'a mamuddihan akuhin.”

⁴⁷ Sasang missā pe si Isa, tekka ne si Judas [Iskariyot]. Dambuwa' iye si me' sampuk-duwe tindeg si Isahin. Banes te'ed a'a nuhut si Judas magbarung duk magbo'o me' kakakal. Siye miya'an dina'ak pī we' me' nakura' imamin duk me' kabahi'anin. ⁴⁸ Ka'urungan siye indan we' si Judas. Bakas pa'inne hep si siye, “Sine-sine ūku, iye ne iyan a'ahin. Siggewun bi iye.” ⁴⁹ Pag tekka siye la'i, magtawus si Judas patapit pu si Isa duk pa'inne, “Na, aku itu', Tuwan.” Ubus bu inūk si Isa we' ne. ⁵⁰ Pa'in si Isa si iye, “Bagay, hinangun ne akanu mapituhin.” Manjari patapit me' a'a sinduwehin duk **siniggew** we' de si Isa duk inantan we' de pahaget.

⁵¹ Dambuwa' me' sawe' si Isahin ngurus barungnen bu pineddang we' ne dara'akan imam nakura'in duk butas tayingenen. [Manjari inantan we' si Isa tayinge dara'akanin duk kawuli'an we' ne. (Lukas 22:51)] ⁵² Pa'in si Isa [si a'a mabaya' nabangan iye, pa'inne], “Isihun balik bessinun dem tagubanne. Pegge' sine-sine ngangguna bessi pagbono', matey du isab iye we' bessi. ⁵³ **Ga'i ke kata'uhannu we' bang ku māku tabang si Samaku Tuhanin, magtawus ku pabo'ohanne ibuhan mala'ikatnen?** ⁵⁴ **Saguwa' bang ku māku tabang ga'i tuman bissā Tuhan dem kitabin we' kēmon inin subey umantag.**”

(Mateo 26) ⁵⁵ Ubus pa'in si Isa si me' a'a mabanesin, “We' kannalbi mundu ku hangkan ka'am pitu niggew aku magbarung duk magbo'o me' kakakal? Ellew-ellew ningkolo' ku la'i dem langgal hadjehin magtolo', saguwa' ga' ku siggewbi la'i. ⁵⁶ Saguwa' kuwe'itu inin,” pa'inne, “**umantag ne inin kēmon supaya katumanan me' tasulat we' me' kanabihan dem kitabin.**” Manjari tinayikutan si Isa we' me'

tindeggen kēmon duk lahi siye. ⁵⁷ *Manjari bino'o si Isa we' me' a'a maniggew iyehin pī pu si Kayapas, iye imam nakura'in. Me' guru si sara' āgamahin duk me' kabahi'anin magtipun du isab la'i.*

Manjari, bakas takitete ellew inin we' si Isa nōngan dine si antanan me' mamabaya' mamapatey iyehin. Kaw niya' nilew, pina'in: “We'ey si Isa ngatu sinōngan si antanan me' bantanen? Ta'u iye magpateddo' beliyuhin, patahala'ne me' seyitanin, pakole'ne mapessekin, duk pakellumne balik mamateyin – **we'ey ga'i timbulne dinen amban bantanen?**” Inakahan kite bi we' si Isa dihananne. Pag suleyan dembuwa' me' tindeggen mēbbegan iye, pa'in si Isa si iye,

*“Isihun balik bessinun dem tagubanne.... Ga'i ke kata'uhannu we' bang ku māku tabang si Samaku Tuhanin, magtawus ku pabo'ohanne ibuhan mala'ikatnen? **Saguwa' bang ku māku tabang ga'i tuman bissā Tuhan dem kitabin we' kēmon inin subey umantag.**”*
(Mateo 26:52-54)

Ine jānnen hangkan si Isa ngatu siniggew we' me' bantanen? Ngatu iye supaya **tatumananne sinulat me' nabi dem Kitabin.** Daran pina'al we' de we' AlMasihin subey nandal duk matey, duk bu'us laha'nen manjari kurban pamuwas duse. Mangalekkat Mabentelin subey matey ganti' me' mangga'i mabentelin supaya kite bi tapī si Tuhan. Isa AlMasihi pitu si dunya supaya tatumananne bissā me' nabihin. Pitu iye supaya tatumananne hāti bili-bili pagkurbanin. Pitu iye nimbul ka'u duk aku amban duseten bi. Iye jānnen hangkan iye ngatu siniggew we' me' bantanen. **Paglilla' si Isa umulnen para si ka'u duk si aku.** Pudjite Tuhanin pegge' papitune Manimbul sa miya'anin!

Me' bagayku, padeheng ne kite bi ellew inin. Karayaw pakale isab ka'am si pagistadite bi mabalikin supaya kata'uhanbi bang sa'ingge me' a'ahin – me' nakura' me' imamin, me' a'a diyalem Awrusalamin duk nakura'den magtabang-tinabang ngahukum si Isa duk labo'ande hukuman we' subey iye pinapatey; bu sabab miya'an tumanande bissā me' nabihin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'essebbi me' pina'in we' si Isa si me' tindeggen, pa'inne,

*“**Maglilla' ku matey supaya ku pinakellum balik. Ga' niya' manusiya' taga kapatut mapatey aku, pegge' makapagbaya' ku bang matey ku atawa ga'!**”* (Yahiya 10:17,18)

Wassalam

Lesson 83

Hinukum si Isa

Mateo 26,27; Yahiya 18,19

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si pagistadite dem Kitab Masutsihin takaleta we' minahalayak we' me' nabi Tuhanin **palanu pagtimbul** hininang we' Tuhanin supaya madusehanin timbul amban pangalegga salama-lamahin. Ine palanu pagtimbul inin? Inin ne, kamatey AlMasi diyata' olomin. Magaka me' nabihin we' AlMasi mabentelin subey matey, bu'us laha'nen para si kahāpan me' mangga'i mabentelin, nanggungan pangelegga duseten bi ganti'te bi, kuwe' iye bili-bili ga' niya' dusene pagkurban. Sa miya'an hadja Tuhanin makajari ngampun duseten bi duk kimmatanne kite bi bentel bu masi pe iye bentel. Si pagistadite bi dem Kitab magturul-turul kemuwe tagna'in, tapit ne kite bi si istori ma'importante manamalin, hātinan aka-aka mato'ohin sabab kamatey duk ka'ellum AlMasi mabalikhin. Ellew inin, si lesson inin, kitete du bang sa'ingge AlMasihin, si Isa, paglilla'ne umulnen supaya tatanggunganne duse manusiya'in.

Si lesson dehelluhin takaleta we' inurungan sīn we' me' nakura' me' imamin a'a mamuddihin duk mamanol'o'an siye lugal pala'ihan si Isa duk me' tindeggen. Takaleta bi we' **siggewde si Isa**, ingketande iye duk bo'ode iye tahala'. **Meke'ulali' te'ed!** We'ey si Isa ngatu – bu la'i du si iye balakat Tuhanin – we'ey iye ngatu siniggew we' me' bantanen? Ngatu iye siniggew we' de supaya **tatumananne Sinulat me' Kanabihanin**. Pina'al hep we' de andang we' AlMasihin subey nandal kabinasahan duk matey duk ellum balik amban kamateyne katellu ellewnen, supaya kēmon makahagad si iyehin tasangkade pangampun duseden. Sa pina'al we' me' nabihin, AlMasihin “*kuwe' anak bili-bili sōng sinumbali*.” (Shi'ya 53:7)

Na, pala'us ne kite bi matsa amban dem Kitab Injil supaya takitete bi bang ine ma'umantagin **sangem malindem manamal miya'an**, pag ubus

siniggew si Isa we' me' nakura' āgamahin. Pina'in dem Kitab:

(Markus 14) ⁵³ **Manjari bino'o we' de si Isa pī si luma' imam nakura'in. Duk magtipun isab la'i kēmon nakura' imamin duk me' kabahi'anin duk me' guru si sara' āgamahin.** ⁵⁴ Na, si Petros paturul pu si Isa saguwa' patala-tala, sampay pī diyalem lame luma' imam nakura'in. Ningkolo' iye duk me' guwaldiyahin si bihing ebbut ngindāng.

⁵⁵ **Manjari me' nakura' imamin duk me' kakunsihalanin miha pureba panuntutande si Isa supaya iye tapapateyde. Saguwa' ga' niya' kasuwa'de panuntutande iye.** ⁵⁶ Ekka naksi' kuntara pu si Isa saguwa' ga'i bennal duk ga'i maguyun me' bissāden.

⁵⁷ *Ubis niya' sinduwe kuwat naksi' kuntara pu si Isa ga'i du isab bennal.* ⁵⁸ Pa'inde, “Bakas takale kami a'a inin magpa'in we' larakne ko' langgal mahadjehin, hininang we' manusiya', duk dem tellu ellew matengge ko' iye seddili saguwa' duma'in a'a mangahinang iyehin.” ⁵⁹ Saguwa' bisan pe kuwe' miya'an panaksi'den, ga' du maguyun me' bissāden.

⁶⁰ *Manjari nengge imam nakura'in la'i si tengnga'de nilew si Isa. Pa'inne, “Ga' niya' sambungnu si me' tuntutde si ka'u inin?”* ⁶¹ Saguwa' ga' si Isa nambung. *Manjari tinilew iye balik we' imam nakura'in, pa'inne, “Ka'u ne ke Almasihin, Anak Tuhanin?”* ⁶² “**Aku ne,**” sambung si Isahin. “*Duk kitebi du ku iyan, aku, Anak Manusiya'in, ningkolo' si kanawanan Tuhan Mabalakatanin. Duk kitebi du ku iyan pitu magtuhut duk me' inalak amban diyata' langit.*” ⁶³ *Manjari ginaret we' imam nakura'in semmeknen hawal peddi' ateynen. Duk pa'inne, “We'ey pe kite bi subey miha me' saksi'?* ⁶⁴ *Takalebi ne binissāne miya'an, kuwe' Tuhanin iye. Ine hukumanbin?”* Pa'inde kēmon, “**Hukuman kamihin we' subey iye pinapatey.**” ⁶⁵ *Manjari sinduwe me' a'ahin nagna' ngalura'an iye. Binennesan isab we' de luwenen duk pinagsuntukan iye we' de. Pa'inde si iye, “Na, untukun ko', sine manuntuk ka'uhin.” Duk sinampak isab iye we' me' guwaldiyahin pangeddo'de iyehin.*

⁶⁶ *Manjari sasang si Petros la'i si lame, niya' dambuwa' dende dara'akan imam nakura'in hap pī la'i.* ⁶⁷ *Pag kitene si Petros ngindāng, dinendengan te'ed iye we' ne duk pa'inne, “Oy, ka'u isab bakas sawe' a'a Nasaret miya'an, si Isa.”* ⁶⁸ *Saguwa' masuwey si Petros, pa'inne, “Ga'i kata'uhanku duk ga'i tasabutku bang ine binissānu iyan.” Duk magtawus iye tahala' tudju tarangka. Manjari ningkowak manukin.* ⁶⁹ *Takite ne isab iye balik we' dende dara'akan miya'an duk pa'in dendehein si me' a'a magtengge mala'ihin, “A'a miya'an sawe'de isab.”* ⁷⁰ *Saguwa' masuwey ne isab si Petros. Ga' du tiggel, me' a'a magtengge mala'ihin magpa'in pu si Petros, “Ga'i kew kapamasuwey we' duma'in kew sawe'de pegge' a'a Jalil du kew isab.”* ⁷¹ *Saguwa' sukna'an si Petros*

dinen duk napa iye. Pa'inne, "Asal ga'i kata'uhanku a'a pagbissābi iyan." ⁷² Magtawus tingkowak manukin. Kaminduwenen ne inin. Manjari ta'esseb we' si Petros bakas pina'in si Isa si iyehin, "Ga'i pe makatingkowak manukin minduwe, kapamasuwey ne kew mintellu we' ga'i ku kata'uhannu." Sakali' tapikil si Petros inin, magtangis iye.

(Mateo 27) ¹ Pag salung ne magisun kēmon me' nakura' imamin duk me' kabahi'anin bang sa'ingge pamapateyde si Isahin. ² Manjari pag ubus siye magisun, iningketan we' de si Isa duk bino'o we' de pī sinōngan pu si Pilatus, iye gubnul bangsa Romahin.

³ Pag kata'uhan si Judas, iye mamuddihan si Isahin, we' ubus ne hinukum si Isa pinapatey, magsusun te'ed iye duk hap pī iye si me' nakura' imamin duk me' kabahi'anin mabalik tellumpū' kayu' sīn tuwasin. ⁴ Pa'inne si siye, "Bakas magduse ku, pegge' binuddihan we' ku a'a mangga' niya' dusenen bu sōng iye pinapatey." Nambung siye, pa'inde, "Ga' ne niya' lamud kami lu'u. Baya'-baya'nu ne." ⁵ Manjari ilakasan we' si Judas sinin dem langgal hadjehin bu tahala' iye. Pī iye mowet dine duk iye matey.

(Yahiya 18) ²⁸ Subu-subu pe bino'o si Isa amban luma' si Kayapas pī si astana' gubnul bangsa Romahin, saguwa' ga' padiyalem me' nakura' Yahudihin dem astana' pegge' bang siye padiyalem dem luma' duma'in Yahudi, batal siye duk ga'i ne siye makajari palamud magjamu-jamu la'i si Kādja'an Pangessebanin. ²⁹ Hangkan paluwas Gubnul Pilatus pī si siye duk tilewne siye, pa'inne, "Ine panuntutanbi a'a inin?" ³⁰ Nambung siye, pa'inde, "Ga'i bo'o kami a'a inin pitu si ka'u bang ga' niya' dusene." ³¹ Pa'in Pilatus si siye, "Ka'am ne iye ngahukumne nuhut sara'bin." Nambung me' Yahudihin, pa'inde, "Ga' niya' kapatut kami ngalabo'an sine-sine hukuman pinapatey." ³² Kēmon inin umantag supaya tuman bakas pina'in si Isahin bang sa'ingge kamateyenen.

³³ Manjari padiyalem balik si Pilatus dem astana' duk dina'ak we' ne si Isa bino'o pī si iye. Pa'inne pu si Isa, "To'o ke we' ka'u sultan bangsa Yahudihin?" ³⁴ Nambung si Isa, pa'inne, "Amban di pikilannu ke manilew aku inin atawa niya' ke me' a'a seddili bakas ngakahan ka'u sabab aku?" ³⁵ Nambung Pilatus, pa'inne, "We' Yahudi ku? Me' bangsanu du duk me' nakura' imambin hep manōngan ka'u pitu si akuhin. We'ey, ine te' dusenun?" ³⁶ Nambung si Isa, pa'inne, "Pagsultanankun duma'in tu'u si dunya. Bang pagsultanankun tu'u si dunya, asal nungka' me' tindegkun duk ku ga'i tasiggew we' me' nakura' Yahudihin. Awe', pagsultanankun duma'in tu'u si dunya inin." ³⁷ Pa'in Pilatus, "Bang sa iyan, sultan kew hati?" Pa'in si Isa, "Ka'u ne magpa'inin we' sultan ku. Iye sababnen hangkan ku inanakan duk

hangan ku pitu si dunya, supaya ku kapagtolo' sabab mabennalin. Kēmon manuhut mabennalin pakale du si aku.”³⁸ Pa'in Pilatus, “Ine te' mabennalin?” Pag ubus inin bissā Pilatus, paguwa' iye balik pī si me' Yahudihin duk pa'inne si siye, “**Ga' niya' takasuwa'ku jānne pangahukumanku a'a inin.**” (Lukas 23)⁵ Saguwa' pasege' te'ed siye, pa'inde, “Magsasew iye si me' a'ahin sabab tolo'nen. Tinagna'an we' ne pagtolo'nen la'i si lahat Jalil, duk magtolo' isab iye si tibu'ukan Yahudiya, duk kuwe'itu tiya' ne isab iye tu'u si Awrusalam.”⁶ Pag kale Pilatus inin, pa'inne, “A'a Jalil ke a'a inin?”⁷ “Awe,” pa'inde. Pag kata'uhan Pilatus we' si Isa amban lahat diyalem pagsultanan si Herod, dina'ak we' ne si Isa bino'o pī pu Sultan Herod, pegge' sābu la'i iye si Awrusalam masa miya'an.

(Lukas 23)⁸ Pag kite si **Herod** si Isa, kēgan te'ed iye pegge' tiggel ne kabaya'ne mangite iyehin. Ekka aka-aka bakas takalene sabab si Isa duk baya' iye ngite hinangan balakat hinangne.⁹ Hangan tiggel panilew-nilewne si Isahin, saguwa' ga' si Isa nambung.¹⁰ Manjari me' nakura' me' imamin duk me' guru si sara' āgamahin patapit pī duk pinabasag we' de panuntutde si Isahin.¹¹ Manjari hinang dagey si Isa we' si Herod duk me' sundalunen duk diniyawa'an we' de. Pinasemmekan iye we' de juba tanam manamal, ubus bu da'ak si Herod ne iye bino'o balik pī pu si Pilatus.¹² Ellew miya'an magbagay ne Pilatus duk si Herod. Matu'uhin magbanta hep siye.

¹³ Manjari tinawag we' Pilatus patipun me' nakura' me' imamin duk me' bahi'in duk me' a'ahin.¹⁴ Pa'inne si siye, “Bino'o we' bi a'a inin pitu si aku duk pa'inbi we' katimbo'ohan we' ne me' a'ahin nguntarahan gubelnohin. Bakas ne iye paliksa'ku tu'u si pana'ananbi, saguwa' **ga' niya' kasuwa'ku duse a'a inin kuwe' panuntutanbi iyehin.**”¹⁵ Duk bisan si Herod damikkiyan du isab, pegge' da'akne ne iye bino'o balik pitu si kite bi. Pasti' te'ed we' ga' niya' la'at tahinang a'a inin talep pamapateyan iye.” (Yahiya 18)³⁹ “Saguwa' katagamanbin kahaba' ta'abut Kādja'an Pangessebanin, maluwas ku dambuwa' pilisu. Baya' ke ka'am bang paluwasku ka'am ‘sultan me' Yahudihin?’”⁴⁰ Magkalolop me' a'ahin, pa'inde, “Da'a bang a'a iyan. Kabaya'an kamihin si **Barabbas.**” (Lukas 23)¹⁹ (Si Barabbas inin tahan dem kalabusu pegge' bakas iye nuhut me' a'a nguntarahan gubelnohin la'i dem puweblo Awrusalam, duk makapapatey iye a'a.)²⁰ Baya' si Isa paluwas Pilatus hangkan ngalingan iye balik si me' a'ahin.²¹ Saguwa' magkalolop siye, pa'inde, “**Lansangun iye diyata' olom. Lansangun iye diyata' olom.**”²² Kamintellunen pa'in Pilatus si siye, “We'ey, ine la'at tahinangnen? Ga' niya' takasuwa'ku dusene talep pamapateyan iye. Hangan da'akku hadja iye ilubakan ubus bu paluwasku ne iye.”

(Yahiya 19) ¹ *Manjari dina'ak we' Pilatus si Isa ilagutan.* ² *Ubus miya'an ngalakal me' sundaluhin bāhan luhihan, hininang kuwe' korona sultan, duk pinapī we' de si kōk si Isa. Pinasemmekan isab iye we' de juba taluk kuwe' juba sultan.* ³ *Manjari hininang dagey iye we' de. Magbalik-balik siye pī si iye nalam iye, pa'inde, "Assalamu alaikum, Sultan me' Yahudihin," ubus bu pinagsampakan we' de. [Ubus pinaglura'an si Isa we' de duk ineddo' we' de kayu-kayu inantanannen bu pinogpog we' de kōknen. (Mateo 27:30)]*

⁴ *Manjari paluwas balik si Pilatus duk pa'inne si me' a'a ma'ekkahin, "Payamanun bi, bo'oku du si Isa paluwas pitu si ka'am supaya kata'uhanbi we' ga' niya' takasuwa'ku jānne pangahukumanku iye."*

⁵ *Manjari paluwas isab si Isa, la'i pe lakal luhihanin diyata' kōkne duk magjuba talukin pe iye. Pa'in Pilatus si me' a'ahin, "Payamanun bi a'a inin."* ⁶ *Pag kite me' nakura' imamin duk me' guwaldiya si langgal mahadjehin si Isa, magkalolop siye, pa'inde, "Papatayun iye. Lansangun diyata' olom."* Pa'in Pilatus si me' a'ahin, "Baya'-baya'bi ne. Bo'ohun bi iye duk ka'am ne ngalansang iye diyata' olom. Saguwa' bang aku, ga' niya' takasuwa'ku jānne pamapateyan iye." ⁷ Pa'in me' nakura' Yahudihin si iye, "Pa'in sara' kamihin subey iye pinapatey pegge' pa'inne we' Anak Tuhanin iye."

⁸ *Pag kale Pilatus pina'inde inin, pasōng ne talewnen.* ⁹ *Bino'o we' ne si Isa padiyalem balik dem astana' bu tinilew we' ne, pa'inne, "A'a amban kew?" Saguwa' ga' nambung si Isa.* ¹⁰ Pa'in Pilatus si iye, "We'ey kew ga'i nambung? Ga'i ke kata'uhannu we' taga kapatut ku maluwas ka'u? Duk taga kapatut ku isab ngalansang ka'u diyata' olom duk kew matey." ¹¹ *Nambung si Isa, pa'inne, "Bang duma'in Tuhanin mangurungan ka'u kapatutin, ga' niya' kapatutnu ngahukum aku. Hangkan hep a'a manōngan aku pitu si ka'uhin, pasōng hadje dusenen amban dusenun."* ¹² *Amban miya'an, miha te'ed lān si Pilatus supaya tapaluwasne si Isa. Saguwa' magkalolop ne pa'in me' nakura' Yahudihin, pa'inde, "Bang paluwasnu a'a iyan, duma'in kew bagay Sultan Nakura'in. Sine-sine ngēnan dinen sultan, kuntarahanne Sultan Nakura'in."*

(Mateo 27) ²⁴ *Kata'uhan Pilatus we' ga' niya' gunane magbissā namba, pegge' sōng hewuhala' me' a'a mabanesin. Manjari ngeddo' iye bohe' duk kinoso'an we' ne tangannen si harapan me' a'ahin, tanda' we' ga' iye palamud si hinanganden. Duk pa'inne, "Bang matey a'a inin ga' niya' duseku. Ka'am dinusehin."* ²⁵ *Nambung kēmon me' a'ahin, pa'inde, "Ambat kamateynen mole' si kami duk si me' anak kamihin."* (Markus 15)

¹⁵ *Manjari kabaya'an Pilatusin we' duhulanne kabaya'an me' a'a mabanesin, hangkan pinaluwas we' ne Barabbas si siye. Duk .... sinōngan ne [si Isa] we' Pilatus supaya iye talansang diyata' olom.*

Manjari, kēmon inin umantag sa pina'al we' Nabi Shi'yahin me' pitu' hatu' tahun ne palabey panulatne sabab AlMasihin, pa'inne: **“Bininsana' iye saguwa' sandalanne diyawa' ateynen, duk ga' iye kebbutan; kuwe' iye anak bili-bili sōng sinumbali', kuwe' bili-bili sōng kinekehan bulunen sandalanne kēmon, ga' iye missā.”** (Shi'ya 53:7) Sinulat isab me' bissā AlMasi inin we' Nabi Shi'ya, pa'inne, **“Patampalku bukutkun si me' mangalubakan akuhin, duk patampalku langalkun si me' mangalarutan bongotkun; ga' tapukanku luwekun bisan ku udji'de duk lura'ande.”** (Shi'ya 50:6)

Takaleta ellew inin we' tumanan me' nakura' āgama me' Yahudihin me' sinulat we' me' Kanabihanin pag bininsana' we' de duk pabohatande AlMasi mabentelin duk hukumde iye pinapatey. Ine jānnen hangkan hinukum AlMasihin pinapatey we' me' nakura' āgamahin? Hukumde iye pegge' **ga'i siye kahāpan si danta' mato'ohin, hātinin mabennalin.** Inakahan siye mabennalin we' si Isa, duk mabennal inin magpakite we' la'at siye duk magmā-mā hadja. Si Isa dihananne Mabennalin! Pitu Danta'in si dunya, saguwa' kahāpan me' a'ahin si lindemin pegge' la'at hinanganden. Duk pegge' me' manusiya'in ga'i kahāpan si Danta'in, kabaya'anden pinandem Danta'in. Iye inaka dem Kitabin, pa'inne:

“Danta' inin ninag dem kalindeman duk danta'in ga'i te'ed tapalem we' lindemin....Me' magbaya' tu'u si dunyahin, ga' tahātide pikilan Tuhanin pegge' bang tahātide inin, ga' si' miya'an da'akde ilansang diyata' olom Isa AlMasi, mabalakatan magbaya'in.... Bisane iye tu'u si dunya duk pinapanjari hep we' ne dunyahin, ga' du iye takilale we' me' a'a si dunyahin. Pitu iye si lahatne, saguwa' ga' iye tineyima' we' bangsanen. Saguwa' sine-sine neyima' iye duk makahagad si iyehin, urunganne siye kapatut manjari me' anak Tuhanin.” (Yahiya 1:5; 1 Korinto 2:8; Yahiya 1:10-12)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Buyu'-buyu'te ka'am dina'ak pakale isab si lesson mapaturulin duk payamante bang sa'ingge tumanan me' a'ahin bissā sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur sabab AlMasihin, pa'inne: **“Lagbas tangankun duk bettiskun we' de.”** (Jabur 22:16).....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' sinulat we' Nabi Shi'ya ewwalley pe sabab pagsandal AlMasihin, pa'inne:

“Bininsana' iye saguwa' sandalanne diyawa' ateynen, duk ga' iye kebbutan; kuwe' iye anak bili-bili sōng sinumbali', kuwe' bili-bili sōng kinekehan bulunen sandalanne kēmon, ga' iye missā.” (Shi'ya 53:7)

Lesson 84

Ilansang si Isa diyata' olom

Mateo 27; Markus 15; Lukas 23; Yahiya 19

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta we' siniggew si Isa we' me' nakura' āgama Yahudihin duk bino'o iye pī we' de si astana' Imam Nakura'in sangem miya'an. Ubus **hukumde** iye bu niya' naksi' ga'i bennal, duk **labo'ande iye hukuman we' subey iye pinapatey**, ubus bu bo'ode iye pī pu si Pilatus gubnul dem lahat miya'an supaya siye inurungan kapatut ngalansang iye diyata' olom. Me' sundaluhin, lubakande iye manamal, ubus bu ngahinang siye lakal bāhan luhihan hinangde kuwe' korona sultan bu papīde diyata' kōkne; udji'de iye, sampakde iye, duk lura'ande iye; ngeddo' siye kayu-kayu duk pogpogde iye diyata' kōkne. **Sa miya'an teyikutan me' manusiya'in Mabentelin, Mangantanan Sahaya mapitu amban surga'in.** Ga' kata'uhan me' a'a maminasa si Isahin sinulat me' kanabihanin; saguwa' masi tumanande bissā kanabihan bakas inaka andang sabab AlMasihin we' me' madusehanin pasandalde AlMasi sa miya'an.

Ellew inin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil duk kata'uhante bang sa'ingge **Isa AlMasi nandal duk matey** diyata' olom, bu **sa miya'an tumananne palanu Tuhan para pagtimbul** pina'al andang we' me' nabihin. Niya' pe dahu' subey pahātite mangkin kite bi pala'us si pagistadite ellew inin. Masa si Isa ellum tu'u si dunya, bang niya' a'a ngalangalan sara' bu ilabo'an hukuman pinapatey, me' sinduwehin siye dina'ak we' gubelno Romahin, we' subey siye ilansang diyata' olom atawa diyata' kayu atawa diyata' olom binābagan inēnan kurūs. Bang a'ahin pinapatey sa miya'an pina'in '*kinurūs*' iye. Luwal bang a'a la'at manamalan pinapatey sa miya'anin bu peddi'an manamal duk meke'iya'-iya'.

Kaw me' sinduwehin ka'am ulali' bang we'ey maggara' Tuhanin we' AlMasi mabentelin subey matey sa miya'an, peddi'an duk meke'iya'-iya'.

Jānnen hangkan si Isa matey sa miya'an la'at manamal kamateynen, pegge' dusehin la'at manamalan. **Dusehin, iye problema dunyahin.** Kēmon kite bi a'a dusehan duk duseten bi duse tudju Tuhan masutsihin duk mabentelin! **Ga'i makajari we' ga'i hukum Tuhanin duseten duk hukuman bentel.** Ga'i makajari we' ampun Tuhanin duseten hadja-hadja. Tuhanin hukum bentel duk subey te'ed leggane **kēmon** duse. Pangalegga dusehin kamatey duk ebbut narka' salama-lama. Pangalegga inin ga'i makajari kinulangan. Pangalegga inin subey **kumpeleto** bayednen. Hangkan inin Aka-aka Hāp pegge' pinapitu we' Tuhanin Mangalekkat mabentelin para si kahāpante bi supaya bayedanne kumpeleto pangalegga duseten bi. Si Isa hep Mangalekkat mabentel duk mabalakatan miya'an. Pitu iye supaya kite bi tatimbulne amban mulka' Tuhanin, pegge' kite bi hep subey tewwa' mulka' Tuhanin sabab duseten bi.

Na, kuwe'itu, me' bagayku, pakale ka'am pahāp-hāp sampay pikilanbin duk ateybin pegge' matsa ne kite bi amban dem Kitab Injil **istori sutsi sabab si Isa duk kamateyne diyata' olomin.** Pina'in dem Kitab:

(Yahiya 19) ¹⁶ **Manjari sinōngan ne we' Pilatus si Isa pī si siye duk iye talansangde diyata' olom pinapatey.** ¹⁷ *Manjari inedito' ne we' me' sundaluhin si Isa duk bino'o we' de paluwas amban puweblo. Pinapanangkit we' de pu si Isa olom sōng pangalansangan iyehin, tudju pī si lugal inēnan “Lahat Bungkug,” bang si bissā Yahudi, “Golgota.”*

(Lukas 23) ²⁶ *Manjari bino'o ne we' de si Isa lumengngan tudju pī si lugal pangalansangan iyehin. Sasangde si lān, niya' tasampangde a'a amban lahat Kirene, ēnnen si Simon. Bakas amban lahat diyata' iye balik pī si puweblo. Ginagahan iye we' me' sundaluhin duk dina'ak pinanangkit si iye olom sōng pangalansangan si Isahin, dina'ak bino'o si dambulihan si Isa.* ²⁷ *Banes te'ed a'a patuhut pu si Isa sampay niya' me' dende magtangis duk magmatey sababne....* ³² *Niya' isab duwangan a'a seddili amban si Isa bino'o we' de pinapatey. Duwangan miya'an bakas ngalanggalan sara'.* ³³ *Pag tekkade la'i si lugal ēnande “Bungkug,” ilansang we' de si Isa diyata' olom bu pinatengge we' de olomin. Ilansang isab we' de duwangan ngalanggalan sara'in si olomde. Dambuwa' olomin patenggede si kanawanan si Isa duk dambuwa'in si bibanganne.* ³⁴ *Ngampun si Isa si Tuhan para si me' mangalansang iyehin, pa'inne, “O Amma', ampunun siye pegge' ga'i tahātide hininangde inin.”...* ³⁵ *Sasang me' a'a magtengge mala'ihin mayam-mayam, me' nakura' me' Yahudihin, pinagudji'an si Isa we' de duk binissāhan. Pa'inde, “Tatabangne me' a'a seddilihin, ambat tabangne dinen bang asal bennal iye Almasihin, tapene' Tuhan magsultanin.”* ³⁶ *Hinang dagey isab iye we' me' sundaluhin. Patapit siye pī duk*

sinōngan iye we' de ininum pama'inum iye. ³⁷ Duk pa'inde, “Bang sultan me' Yahudihin kew, tabangun dinun.”

(Yahiya 19) ¹⁹ Niya' sinulat we' Pilatus dina'ak we' ne pinapī diyata' olom si Isahin. Iye inin sinulatnen: “SI ISA, A'A NASARET, SULTAN ME' YAHUDIHING.” ²⁰ Ekka a'a makabatsa sulat inin pegge' lugal pangalansangan si Isahin tapit si Awrusalam duk sinulat inin si bissā Yahudi, si bissā me' a'a Roma, duk si bissā Girik. ²¹ Manjari hap pī me' nakura' imamin pu si Pilatus duk pa'inde si iye, “Ga'i tewwa' sinulatnu miya'an. Da'a iye sulatun 'Sultan me' Yahudihin' saguwa' sulatun, 'Pa'in a'a inin we' iye sultan me' Yahudihin.' ” ²² Nambung Pilatus, pa'inne, “Bakas tasulatkun ga'i ne kapindahan.” ²³ Pag ubus ne ilansang we' me' sundaluhin si Isa, ineddo' we' de me' semmeknen duk binahagi' we' de pina'ampat, da bahagi'-da bahagi' siye dangan. Saguwa' niya' pe dambuwa' badju' si Isa, ga' niya' la'itanne, tinennun pinadambūs. ²⁴ Pa'in me' sundaluhin si sawe'den, “Da'a garette bi badju' inin. Saguwa' magpuwa'an hadja kite bi. Sine-sine nganda'ag, tepe si iye badju' inin.” Sabab hininang me' sundalu miya'an, **tuman tasulat dem kitabin**, pina'in la'i, “Pagbahagi'ande semmekkun duk pagpuwa'ande badju'kun.”

(Lukas 23) ³⁹ Binissā-bissāhan isab si Isa we' dangan me' a'a ngalanggalan sara' ilansangin, pa'inne, “Duma'in ke kew Almasihin. Na, timbulun be dinun duk sampay kami isab.” ⁴⁰ Saguwa' inamāhan iye we' sawe'nen, pa'inne, “We'ey kew missā sa iyan? We' ga'i kew talew si Tuhan? Sali'-sali' hep hukuman si kitehin bi tellungan. ⁴¹ Saguwa' kite duwangan patut kite pinapatey kuwe' inin pegge' inin tumbas me' hinanganten. Saguwa' a'a inin ga' niya' la'at tahnangne.” ⁴² Manjari pa'inne pu si Isa, “O Isa, da'a ku kayipatanun bang ne kew magsultan.” ⁴³ Pa'in si Isa si iye, “Sabennal akahante kew, ellew inin du, la'i kite magtuhut si surga'.”

(Markus 15) ³³ Na, pag lettu ne ellewin, maglindem dem tibu'ukan lahat miya'an sampay lisag tellu kohapin. ³⁴ Pag lisag tellu ne, magkilahap si Isa papales, pa'inne, “**Eloi, Eloi, lama sabachthani?**” Hātinen, “**O Tuhanku, we'ey ku pasagadannu?**” ³⁵ Pag takale inin we' me' a'a magtengge-tengge mala'ihin, sala' pakalehanden. Pa'inde, “Pakalehun bi be. Lingananne Nabi Eliyas.” ³⁶ Magtawus niya' a'a magubas pī mo'o kuwe' gapas bu ngaleglebanne magdem ininum. Ubus tinogsokan we' ne miya'an diyata' kayu-kayu bu sinōngan we' ne pamasessep pu si Isa. Pa'in a'a miya'an, “Da'a dahu'. Payamante bi bang pitu ke Nabi Eliyas maduwa'i iye amban diyata' olomin!” (Bissā me' a'ahin inin pegge' ga' tasabutde bang ine pina'in si Isahin,

duk ga'i isab tasabutde bang ine te'ed ma'umantagin. Lindem manamal dem kēmon lahatin – amban lettu ellew ngeregse' sōng kohap. Sasang me' oras kalindem miya'an **pinaduwa' we' Tuhanin pangalegga duse kēmon manusiya'in pī si Mangalekkat masutsihin**, supaya kēmon makahagad si iyehin ga'i lepas! Ga'i bisan tapikilte bi bang sa'ingge sinandalan si Isahin we' para si kahāpante bi.)

(Yahiya 19) ²⁸ *Manjari inin, kata'uhan si Isa we' kēmon pinahinang si iyehin ubus ne duk jukup ne. Manjari pa'inne, “Lekkakan ku.” Pa'inne inin supaya tuman tasulat dem kitabin.* ²⁹ *Niya' andang la'i binettad poga isihan ininum. Pag kale me' sundaluhin pina'in si Isahin, ngeddo' siye kuwe' gapas bu ilebbagan we' de dem ininum. Ubus, pinapī we' de si tuggu kayu-kayu bu pina'abut pī si behe si Isa.* ³⁰ *Pag ubus miya'an tasessep si Isa, pa'inne, “Ubus ne hinangkun!”* (Lukas 23) ⁴⁶ *Manjari ngalingan si Isa papales, pa'inne, “O Amma', sōnganku niyawakun si antanannu.”* Pag ubus inin bissāne, bekkat ne napasnen.

(Markus 15) ³⁸ **Magtawus garet semmek subuk hinang ellig dem langgal hadjehin. Garet paduwe amban diyata' ngeregse' diyawa'.** ³⁹ *Pag kite kapitan manengge mapaharap si olomin we' sa miya'an kabekkat napas si Isahin, nambat iye, pa'inne, “Sabennal a'a inin Anak Tuhanin.”*

⁴⁰ *Niya' la'i me' dende mayam-mayam amban kata-la-talahan. Dem grupu miya'an la'i si Mariyam dende amban Magdalahin, duk si Salome. La'i isab si Mariyam, sa'i si Joses duk si Yakub bata'in.* ⁴¹ *Me' dende miya'an manuhut-nuhut si Isahin duk siye manguntul iyehin pala'ine si lahat Jalilin. Duk ekka pe isab me' dende seddili la'i, me' bakas manuhut iye hap Awrusalamin.*

(Yahiya 19) ³¹ *Pegge' ellew Juma'at hep miya'an, hap pī me' nakura' Yahudihin ma'id pu si Pilatus we' da'akde ne pinolong pusu' me' a'a tellungan ilansang diyata' olomin duk siye mura matey duk ne talebbes pādpād ga' pe ta'abut ellew li'ihin. Ga'i siye mabaya' we' inambanan me' bangkeyin diyata' olom baytu ellew Sabtu', pegge' ellew li'i miya'an asal ellew hadje.* ³² *Hangkan pī me' sundaluhin duk pinolong we' de dehelli me' pusu' sawe' si Isa duwangan ilansang diyata' olomin.* ³³ *Saguwa' pag tapit ne siye pu si Isa, takitede we' matey ne hati' iye, hangkan ga' ne polongde pusu'nen.* ³⁴ *Saguwa' dangan me' sundaluhin, ilogsok we' ne duk budjakne seddi si Isahin. Magtawus pabu'us laha'in magsaget duk bohe'.* ³⁵ *A'a mangite ma'umantag pu si Isa inin, sinulat we' ne sabab inin supaya ka'am kahagad. A'a manulat inin*

kapangandelan duk bennal panaksi'nen. ³⁶ *Sabab me' ma'umantag pu si Isa miya'an, tuman tasulat dem kitabin. Pina'in la'i, "Ga' niya' polong bisan dambuwa' tolangne."* ³⁷ *Duk niya' isab da ayat tasulat dem kitab, pina'in, "Payamande du a'a bakas ilogsokden."*

³⁸ *Manjari, niya' dambuwa' a'a amban lahat Arimati, ēnnen si Yusup. Si Yusup inin tindeg si Isa du isab saguwa' ga' iye magpatampal pegge' tinalew iye si me' nakura' Yahudihin. Pi iye pu si Pilatus duk pākune ngeddo' bangkey si Isahin. Dina'ak ne iye we' Pilatus, hangkan pī iye duk ilebbes we' ne bangkey si Isahin amban diyata' olom.*

³⁹ *Nuhut isab Nikodemus pu si Yusup. Iye hep a'a bakas mapī pu si Isa sangemin. Magbo'o Nikodemus duwe bayu' laksi' ēnnen mira duk alos pinagsaget. Bohatannen niya' limempū' kilu.* ⁴⁰ *Ineddo' we' de bangkey si Isahin duk sinaput we' de dem kakana' pinagtuhut duk laksi'in, sa addat bangsa Yahudihin bang siye magsaput a'a matey.* ⁴¹ *La'i si antag pamapateyan si Isahin, niya' kabbun. La'i dem kabbun miya'an niya' lingab pangubulan, ba'ahu pe, ga' pe bakas kapangubulan.* ⁴² *La'i si Isa kinubul we' de pegge' tapit du si lugal pamapateyan iyehin duk pegge' sōng ne sangem Sabtu', ellew li'i me' Yahudihin.*

Na, me' bagayku, taman inin ne hadja binatsate ellew inin, saguwa' ga'i du ubus istori sabab AlMasi si kubulin! Sinna te'ed kami nganda'ak ka'am pakale si lesson balik inēnan: **"Ellum balik si Isa!"**

Niya' bakas takaleta ellew inin meke'ulali' te'ed! Bakas takitete we' diniyawa'an AlMasi, Mangantan Umulin we' me' a'ahin duk papateyde iye ilansang diyata' olom. Saguwa' subey te'ed ta'essebte we' sabab kamatey AlMasihin tuman du palanu Tuhan sabab pagtimbulin, tapikilne dehellu pe amban pinapanjari dunyahin.

Takalebi ke bang ine pina'in si Isa amban diyata' olomin pag sōng iye matey? Pa'inne, **"Ubus ne hinangkun!"** Ine jānnen hangkan pa'in si Isa **"Ubus ne hinangkun!"**? Pa'inne, **"Ubus ne hinangkun!"** pegge' kumpeleto ne hinangne pagtimbulin. Bugtu', me' āgama si dunya inin **ga'i** pa'inde, **"Ubus ne!"** Bang siye, iye pina'inden: **"Ga' niya' ka'ubusne!** Subey timbulnu dinun sabab hinangannu mahāpin! Subey kew maghinang supaya puwas dusenun! Pihun, da'a kew padeheng! Maglubag kew! Ga' niya' ka'ubusne! Bang kew mabaya' tapī hap surga' subey kew maghinang, magkurban, nuhut sara' āgamahin, ngampun-ngampun, magpuwase, pahunitanun barannun, bu sa inin, sa miya'an!" Sa miya'an sara' me' āgamahin!

Saguwa' Aka-aka Hāp amban Tuhan para si me' a'ahin, inin: **"Ubus – ne – kēmon!!!"** Kahagadun be iyan, ubus bu timbul ne kew! Binayedan utang dusenun we' AlMasihin duk di laha'ne! Laha' si Isahin makajari limpiyuhanne duk ganti'anne madusehanin bisan

madusehan manamalin! Iye jānnen hangkan makajari si Isa missā si a'a mangalanggalan sara' sōng mamatey diyata' olom magsusunan hinangannen, pa'inne, *“Sabennal akahante kew, ellew inin du, la'i kite magtuhut si surga.”* (Lukas 23:43)

Me' bagayku, hinangan meketimbul ka'u amban pangalegga dusehin ubus ne, kumpeleto ne. Kaduhulan ne Tuhanin si kurban si Isahin. Ga'i ne kite bi nesessita magkurban bili-bili kuwe' masa ka'ellum kapapu'ante bi dehellu amban AlMasihin. Isa AlMasi kurban amban Tuhan mangga' niya' salla'-salla'nen duk kurban katambusannen! Ga' niya' subey hinangte seddili – luwal kahagad si saksi' Tuhan dem Kitabin sabab AlMasihin duk we' iye kurban panambusanin. *“Ubus ne kēmon!”* Tinumanan we' si Isa me' pina'al we' me' nabihin sabab sinandalan duk kamatey Mangalekkat mabentelin! Pitu' hatus tahun dehellu amban papitu si Isa si dunyahin, sinulat we' Nabi Shi'ya, pa'inne,

“Kinubul iye [AlMasihin] si pagkubulan a'a mala'atin duk me' a'a madayahanin, bisan ga' niya' bakas hinangne la'at atawa magdusta'... Saguwa' ilogsok iye sabab duseten bi, ilubakan iye sabab hinangante bi mala'atin; iye matewwa' leggahin sabab duseten bi bu timbul kite bi; duk sabab me' bakatnen kewuli'an kite bi. Kēmon kite bi kuwe' me' bili-bili lepas, dangan-dangan kite bi nuhut di kabaya'anten bi. Pinaduwa' we' Tuhanin duseten bi kēmon diyata'ne!”
(Shi'ya 53:9,5,6)

Ka'am mapakale ellew inin, **kahagadbi ke te'ed me' nabihin?** Kahagad ke ka'am we' si Isa iye mangubus hinangan pagtimbul bakas sinulat sabab iye we' me' nabihin? Tasabutbi ke kuwe'itu jānnen hangkan matey Mangalekkat mabentelin diyata' olom? **Ka'u duk aku jānnen!** Sabab **duseten bi** hangkan iye matey kuwe' kurban bili-bili ga' niya' salla'-salla'nen. Iye matewwa'in bang ilegga kite bi si narka' salama-lama. Saguwa' pegge' malasa Tuhanin si kite bi, pinapitu we' ne si Isa inēnanne Anakne kinalasahannen supaya iye manandalan pangalegga kitehin bi ganti'te bi. Iye pina'in dem Kitabin pag pa'inne:

“Hunit a'ahin maglilla' matey ngaganti'an a'a bentel. Inday, kaw isab niya' makatawakkal matey ngaganti'an a'a hāp manamal. Saguwa' pinakitehan we' Tuhanin bang sa'ingge hadje lasane si kitehin bi, sabab dina'ak we' ne pitu Isa AlMasi matey sababte bi sābute bi pe magdusehin!” (Roma 5:7,8) *“AlMasi ga' te'ed niya' duse-dusene. Saguwa' para si kahāpante bi pinatangung si iye we' Tuhanin duseten bi, supaya bang ne kite bi magdambuwa' duk AlMasi, kinimatan kite bi bentel we' Tuhanin, kuwe' Tuhanin du bentel.”*
(2 Korinto 5:21)

Pudjite Tuhanin, Mama'ase'in duk Mamalrasahin.... **“Ubus ne kēmon!”** Tumanan Tuhanin umbaga'an kurban Ibrahimin! Pegge' la'i du si lugal pagkurbanan Nabi Ibrahim bili-bili ga' niya' dusenen ganti' anaknen, la'i du isab si Isa, Mangalekkat mangga' niya' dusenen, pinapatey ganti'te bi – **“supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin!”** (Yahiya 3:16)

Hāp isab pakale ka'am ellew inin.

Karaway iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab me' bissā lalem duk balakatan tina'at we' si Isa amban diyata' olomin pag sōng matey iye. Pa'inne,

“Ubus ne hinangkun!” (Yahiya 19:30)

Wassalam

Lesson 85

Ellum balik si Isa

Mateo 28; Lukas 24; Yahiya 20

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehelluhin takaleta bi we' **matey Isa AlMasi bu'us laha'nen** ilansang diyata' olom supaya tapuwasanne duse kēmon manusiya'in duk **supaya lukane gawang kasanyangan mangga' niya' tamanannen para si me' madusehanin**. Kēmon umantag sa pina'al we' me' nabihin: Inudji' AlMasihin, ilubakan iye duk ilansang diyata' olom. Sa bili-bili mangga' niya' dusene mamatey ganti' anak Nabi Ibrahimin, sa miya'an du isab si Isa Mangalekkat mangga' niya' dusenen matey ganti'te bi. Pag sōng matey ne si Isa, missā iye pinapales, pa'inne, “*Ubus ne hinangkun!*” Pudjite Tuhanin, inubus ne we' si Isa Panuhutanin gara' Tuhan para pagtimbulin!

Kamatey AlMasi diyata' olomin iye aka-aka ma'importante manamal diyalem Kitabin, pegge' kamateyne miya'an iye jānnen hangkan ampun Tuhanin duseten bi duk masi pe iye sutsi. Bennal, kamatey AlMasihin **aka-aka ma'importante manamalin**, saguwa' me' sōng inistadihante ellew inin **hāp duk meke'ulali' manamalan**. Pegge' sōng takaleta we' **pinakellum si Isa amban kamateyne we' Tuhanin**.

Bakas tabatsate ne, we' pag ubus matey si Isa diyata' olom, niya' sundalu bu logsokne seddi si Isahin duk budjakne, duk niya' paguwa' laha' duk bohe', iyan pureba we' matey ne te'ed iye. Takaleta isab we' ineddo' we' dembuwa' a'a dayahan bangkey si Isahin duk bo'one pī dem lingab pangubulan bakas minemes para si dinen. Batu hadje duk likung (kuwe' laley) iligidanin panambel gawang lingab kubulin. Kēmon miya'an palabey sa pina'al we' me' nabi Tuhanin.

Sinulat dem Kitab, pa'inne:

(Mateo 27) ⁶² *Pag ellew dambuwa'in, hātinen ellew Sabtu', hap pī pu si Pilatus me' nakura' imamin duk me' Pariseohin.* ⁶³ *Pa'inde, “Tuwan,*

ta'esseb kami we' bakas pa'in a'a dusta'an miya'an ka'ellumnen, we' bang iye matey, **pag ta'abut tellu ellew, ellum iye balik.** ⁶⁴ Hangkan da'akun ginuwaldiyahan kubulnen sampay katellu ellewnen, kaw hap pi me' tindeggen nangkew bangkeynen ubus pa'inde we' ellum iye balik. Bang magdusta' siye sa miya'an pasōng te'ed la'at pangakkalden.”
⁶⁵ Pa'in Pilatus si siye, “Bo'ohun bi me' guwaldiya iyan duk guwaldiyahanun bi kubulin manamal.” ⁶⁶ Manjari hap pi ne siye duk papihande indan gawang lingabin supaya kata'uhan bang niya' bakas ngalukane duk da'akde me' sundaluhin magguwaldiya.

(Mateo 28) ¹ Pag puwas ne ellew Sabtu', ellew li'ihin, subu-subu pe **ellew Ahad**, hap pi si Mariyam dende amban Magdalahin duk sangeynen mayaman kubulin. ² Bessuwang linug manamal pegge' **dambuwa' mala'ikat Tuhanin duwa'i amban surga'. Iligidan we' ne batu hadje panampeng gawang lingabin, ubus bu ningkolo' iye diyata' batuhin.** ³ Bantuknen sahaya kuwe' lalat duk semmeknen pote' manamal. ⁴ Tinalew manamal me' guwaldiyahin hangkan migpid te'ed siye duk ga'i siye makasayu; kuwe' siye a'a matey.

(Lukas 24) ² Pag tekka [me' dendeihin] la'i, takitede we' ubus ne iligidan batu bakas panampeng lingabin. ³ Padiyalem siye saguwa' takitede we' ga' ne la'i bangkey si Isahin. ⁴ Ga'i siye magkata'u-ta'u sabab miya'an. Manjari bessuwang niya' nengge si bihingde duwangan lella, semmekden makasilew manamal. ⁵ Kadahitan te'ed me' dendeihin duk pakusu siye. Saguwa' pa'in me' lellahin si siye, “**We'ey pihabi a'a ma'ellumin tu'u si pangubulande me' a'a mateyin?**” ⁶ **Ga' ne tu'u si Isa. Ubus ne iye ellum balik.** Essebun bi pina'inne si ka'amin pala'ine pe si Jalilin. ⁷ Pa'inne hep we' iye, Anak Manusiya'in, sinōngan du pi si antanan me' a'a dusehan duk lansangde iye diyata' olom duk katellu ellewnen ellum du iye balik.” ⁸ Manjari ta'esseb we' me' dendeihin me' bakas binissā si Isa miya'an. ⁹ Tahala' siye amban kubulin duk hap luma' ne siye. Inaka we' de kēmon inin si me' tindeg si Isa sampū' duk dambuwa'in duk si kēmon me' tindeg si Isa sinduwehin. ¹⁰ Me' dende inin disi Mariyam, dende amban Magdalahin, si Jo'anna, duk si Mariyam isab, sa'i si Yakubin, duk niya' isab me' dende seddili sawe'de. Siye inin mangakahan me' tindeg kawakilan si Isahin sabab takiteden. ¹¹ Saguwa' me' kawakilanin, ga' kinahagad we' de inaka me' dendeihin pegge' pa'inde me' koto-koto hadja miya'an. [Niya' du tasulat dem kitab sabab si Isa we' subey iye ellum balik amban kamateynen, saguwa' ga' pe miya'an tahātide. (Yahiya 20:9)] ¹² Saguwa' paghulangkad si Petros magubas pi si kubul. Pag tekkane la'i, pakokko' iye pasip diyalem lingabin. Luwal takitene mala'ihin me' saputin. Manjari tahala' iye hap luma', ulali' te'ed sabab bakas ma'umantagin.

¹³ *Ellew miya'an du isab niya' duwangan tindeg si Isa maglengngan hap pī si kaluma'an inēnan Emmaus, niya' sampuk-dambuwa' kilometro talahannen amban Awrusalam.* ¹⁴ *Magbissā-bissā siye si lān sabab me' bakas ma'umantag ba'ahu miya'an.* ¹⁵ *Sasangde magbissā-bissāhin, pī si Isa patapit duk patuhut iye si siye.* ¹⁶ *Takitede iye saguwa' ga' takilalede si Isa.*

¹⁷ *Pa'inne si siye, "Ine pagbissā-bissābi miya'an sasangbi malumengnganin?" Padeheng siye duk takite si bantuk luwe duwanganin we' suse siye.* ¹⁸ *Manjari dangan siye, ēnnen si Kelopas, nambung, pa'inne, "We' ga'i kata'uhannu ma'umantag si Awrusalam ba'ahu miya'an, bu kēmon a'a la'i ngata'u?"* ¹⁹ *"We'ey, ine ma'umantagin?" pa'in si Isa. "Ma'umantag pu si Isahin be, a'a Nasaretin," pa'inde. "Si Isa inin nabi balakatan si matahan Tuhan duk me' a'ahin kēmon. Taga balakat iye si me' bissānen duk si me' hinangannen.* ²⁰ *Sinōngan iye we' me' nakura' me' imam kamihin duk me' nakura' lahat kamihin pī si gubnulin duk ilabo'an iye hukuman pinapatey, ubus bu ilansang iye we' de diyata' olom duk iye matey.* ²¹ *Bu asal ase-ase kami te'ed miya'an, we' iye ne pinapitu Tuhan mamaluwas me' tubu' Isra'elin. Awe', duk duma'in hadja miya'an, saguwa' tellum bahangi ne kuwe'itu kemuwe pamapateyde iyehin.* ²² *Duk niya' isab me' dende sawe' kamihin, niya' inaka we' de si kami maka'ulali' kami te'ed. Ensini' salung, subu-subu pe, hap pī ko' siye si kubul si Isa.* ²³ *Saguwa' ga' ne ko' la'i baran si Isahin, duk pa'inde we' niya' ko' takitede pabagala me' mala'ikat magpa'in si siye we' ellum ne ko' si Isa.* ²⁴ *Manjari sinduwe me' sawe' kamihin hap pī si kubul, duk takitede sa pina'in me' dendehin. Saguwa' si Isa ga' du isab takitede."*

²⁵ *Manjari pa'in si Isa si siye, "Babbal pahāp ka'am iyan. We'ey ga'i kahagadbi kēmon pina'in me' kanabihan dem kitabin?"* ²⁶ *Pa'in me' kanabihanin hep we' Almasihin subey dahu' makalabey kabinasahan meke iye magsultan si kēmon-kēmonin.* ²⁷ *Manjari pinahāti we' si Isa si siye kēmon sinulat dem kitab sabab iyehin. Tinagna'an we' ne amban me' tasulat si Musahin hap pī si me' tasulat me' kanabihanin kēmon.*

²⁸ *Pag tapit ne siye si kaluma'an papihanden, si Isa magmā-mā kuwe' sōng patalus,* ²⁹ *saguwa' inohotan te'ed iye we' de, pa'inde, "Tu'u ne kew dahu' si kami pegge' iyu' ne kohap te'ed. Sōng lindem ne."* *Hangkan padiyalem ne si Isa nuhut siye.* ³⁰ *Manjari inin, pag la'i siye magtingkolo' sōng mangan, ngeddo' si Isa pan duk magpasalamat iye si Tuhan, ubus bu kinepak-kepak we' ne duk pinangurung we' ne si siye.* ³¹ *Bessuwang hadja takilalede ne si Isa. Saguwa' magtawus iye lanyap*

amban bihingde. ³² Manjari magbissā-bissā siye duwangan, pa'inde, “Hangkan du hati' landu' kēgten sābune mamissā si kite si lānin, pag pahātine kitab si kitehin.”

³³ Kuwat siye du'un-du'un duk balik siye hap Awrusalam. Pag tekkade la'i, takasuwa'de tindeg si Isa sampū' duk dambuwa'in magtipun-tipun duk me' sinduwehin. ³⁴ Pa'inde si duwanganin, “**Asal ellum ne te'ed balik Panuhutanin duk bakas pakite iye pu si Simon.**”

³⁵ Manjari magsuwi-suwi isab duwanganin sabab malumabey si siye si lānden, duk bang sa'ingge pakakilalede pu si Isahin. Pa'inde we' pangilalehande iyehin pangepak-ngepakne panin.

³⁶ Sasang magsuwi-suwi pe duwanganin, **bessuwang si Isa la'i nengge si tengnga'de.** Duk pa'inne si siye, “Karayaw sanyang ka'am.” ³⁷ Takeddut siye duk kadahitan siye pegge' kannalde panyata' takitede miya'an. ³⁸ Saguwa' pa'inne si siye, “We'ey ka'am takeddut duk we'ey pe ka'am duwe-duwehan?” ³⁹ **Payamanun bi me' tangankun duk me' bettiskun.** Asal aku hep itu'. Antanun bi be ku duk kata'uhanbi we' duma'in ku itu' panyata'. Pegge' panyata'in ga' hep niya' baranne. Saguwa' aku inin takitebi du we' niya' baranku.” ⁴⁰ Pa'inne inin duk pinakitehan we' ne si siye me' tangannen duk me' bettisnen. ⁴¹ Saguwa' kuwe' kahunitan siye kahagad we' asal to'o miya'an, pegge' kēgan te'ed siye duk ulali' siye. Manjari pa'inne si siye, “Niya' ke tu'u kinakan ine-ine?” ⁴² Sinōngan iye we' de dambuwa' kenna tinunu'. ⁴³ Ineddo' we' ne duk kinakan we' ne si matahande.

⁴⁴ Puwas miya'an, pa'inne si siye, “Iye ne hep inin bakas pina'inku si ka'am matu'uhin, masa pag tuhut-tuhutten bi pe. **Pa'inku hep we' subey du tinumanan kēmon bakas tasulat sabab akuhin, iye tasulat dem sara' si Musahin duk tasulat me' kanabihanin duk dem kitab Jabur. Na, me' ma'umantag si aku miya'an, katumanan ne me' tasulatden.**” ⁴⁵ Manjari inurungan siye pikilan supaya tasabutde kitabin, ⁴⁶ duk pa'inne si siye, “Iye inin tasulat dem kitabin, we' Almasihin subey nandalan kabinasahan sampay pinapatey duk katellu ellewnen puwas kamateynen ellum balik. ⁴⁷ **Tasulat isab la'i we' subey minahalayak si me' a'a amban kēmon kabangsa-bangsahan we' bang pagsusunande duk lebbahande me' duseden, ampun Tuhanin du siye sabab tahinang Almasihin. Duk subey nagna' minahalayak tu'u si Awrusalam.** ⁴⁸ **Pegge' ka'am ne te'ed bakas mangite me' ma'umantag si akuhin, hangkan subey ka'am manaksi'in,**” pa'in si Isa.

(Yahiya 20) ²⁴ Waktu paguwa' si Isa si me' tindegne miya'an, baytu ga' la'i si Tomas. Si Tomas inin dangan me' tindeg si Isa sampū' duk

duwehin....²⁵ *Manjari inakahan si Tomas we' de, pa'inde, "Bakas takite kami Panuhutanten bi." Saguwa' pa'in si Tomas, "Bang ga'i du takiteku duk duwe matakun inin duk tasagsadku me' pali' lansang si pāt tangannen duk bang ga'i du ta'antanku pali' si seddinen, asal ga'i ku kahagad."*

²⁶ *Pag labey da simana, magtipun ne isab me' tindeg si Isahin dem luma' duk la'i ne si Tomas. Bagat me' gawangin saguwa' bessuwang si Isa nengge si tengnga'de duk pa'inne, "Karayaw sanyang dem ateybin."* ²⁷ *Manjari pa'inne pu si Tomas, "Payamanun me' tangankun. Sagsadun. Pasōngun tangannun pitu duk antanun pali' seddikun. Da'a ne kew duwe-duwehan. Kahagad ne kew te'ed."* ²⁸ *Sambat si Tomas sa', "Ka'u Panuhutankun duk ka'u Tuhankun."* ²⁹ *Pa'in si Isa si iye, "Hangkan ke kew kahagad pegge' takitenu ne ku? Asal kēgan te'ed me' makahagad si akuhin bisan ku ga' kitede."*

³⁰ *Ekka pe me' hinangan maka'ulali' seddili tahinang si Isa si pagmatahan me' tindegen, ga' tasulat na'an si kitab inin.* ³¹ *Saguwa' me' sinulat matu'u inin, sinulat supaya du kahagadbi we' si Isa asal Almasihin ne, Anak Tuhanin, duk supaya ka'urungan ka'am umul salama-lama sabab sandelbi si iyehin.*

Istori mekesinna-sinna te'ed tabatsate kuwe'itu inin! **Ellum balik si Isa amban kamateyne!** Tada'ag we' ne banta manusiya' manamalin, hātinen kamateyin. Ga'i iye takaputan we' kubulin. Katellu ellewnen paguwa' si Isa amban dem saputne kuwe' kaba'-kaba' paguwa' amban tagubne. Luwal saputin ta'amban si bakas pala'ihan bangkey si Isahin. Isa AlMasi Panuhutanin ellum balik tege baran hāp manamal kuwe' baran pangurung si kēmon makahagad si iyehin si sinōng! Hangkan pina'in dem Kitab:

"Asal bakas pinakellum Isa AlMasi balik amban kamateynen. Iye dehelli-dehelli pinakellumin duk tanda' iye we' si pasōngan pasunu' du me' pateyin pinakellum isab. Sabab duse dembuwa' a'a, si Apu' Adam, kēmon manusiya'in ujud matey. Damikkiyan sabab hinangan dembuwa' a'a isab, si Isa AlMasi, kēmon pateyin ujud pinakellum balik!" (1 Korinto 15:20-22)

Si Isa ellum balik amban kamateynen bu inin pureba we' to'o te'ed iye sa pina'innen. Ta'essebba ke we' bakas pa'in si Isa, **"Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin. Sine-sine sandel si aku, ellum du iye bisan ne iye matey!"** (Yahiya 11:25) Nanggung si Isa we' urunganne umul salama-lama kēmon makahagad si iyehin, saguwa' bang ga'i dahu' da'agne kamateyin, sa'ingge makajari timbulne a'a sinduwehin amban antanan kamatey duk duse duk narka'?

Kaw pesōng tasabutte bang **upamate** dahu'. Upama, niya' nakanak magdagey dem tahik tapit si higad. Bessuwang niya' selleg basag duk tabo'o iye patala. Tinalew iye duk suleyanne pī balik si higad, saguwa' ga'i takole'ne. Matey nakanakin bang ga' niya' nimbul iye. Niya' isab lella a'a bahi' si higad bu kitene nakanakin. Maglingan iye, pa'inne, “Da'a kew tinalew, timbulte sa' kew!” Ubus palangi ne a'ahin pī si pala'ihan nakanakin, saguwa' pesōng basag sellegin amban iye. Lambo siye kaduwangan. Niyat a'ahin nimbul nakanakin saguwa' ga'i sarang basagnen supaya tahinangne niyatnen. Sellegin mas basag amban iye. Arak du isab sa miya'an takaleta we' niya' a'a pa'inde we' ta'u siye nimbul, pa'inde, “Nuhut ka'am aku, ngandel ka'am si aku, ubus bu tapī ka'am hap surga'.” Kaw me' a'a mananggup sa miya'an hāp isab niyatden, saguwa' ga'i tahinangde me' pananggupden. Ga'i bisan tatimbulde diden pegge' ga' niya' basagde nganda'ag balakat dusehin duk kamateyin. Mas basag kamateyin amban siye duk bang ubus ne siye matey, kinubul siye iyan, ngabuhuk baranden dem kubulde duk niyawaden ngagad-ngagad ellew paghukumin.

Saguwa' bang si Isa Panuhutanin duma'in sa miya'an. **To'o du iye sa pina'innen!** Kēmon palabey sa pina'alnen. Matey si Isa manjari kurban pamuwas duse, kinubul iye duk katellu ellewnen paguwa' iye amban dem kubul! Ga' niya' bakas nabi matey, kinubul ubus bu paguwa' amban dem kubul duk ga'i matey balik! Saguwa' Isa AlMasi, sa miya'an te'ed iye! Tada'ag we' ne kamateyin duk kubulin! Tada'ag we' ne dusehin, Nakura' Seyitanin, kamateyin duk narka'in! Duk iye pe mahāp manamalin we' **kēmon te'ed makahagd si** aka-aka mahāp sabab kamatey duk ka'ellum balik si Isa Panuhutanin, sumakup du siye si sahayanen salama-lama! Iye hep minahalayak we' si Isa Panuhutanin pag ubus iye ellum balik amban kamateyenen, pa'inne, **“Da'a kew talew. Aku tagna'an kēmon-kēmonin duk aku panambusannen. Aku ma'ellumin. Bakas ku matey saguwa' ellum ne ku salama-lama! Aku tege kapatut magbaya' si me' mamateyin duk bang tungan siye papīku si ahilat!”** (Me' pinakita'u 1:17,18)

Pinakellum si Isa we' Tuhanin supaya bugtu' kata'uhannu we' iye Manimbulin duk Hukum dunyahin kawakilan we' Tuhanin. Inin pina'in dem Kitabin pag pa'inne,

“Asal iye hadja dendangan makatimbul kitehin bi. Pegge' tu'u si tibu'ukan dunya inin, ga' niya' seddili pangurung we' Tuhanin makatimbul kite bi luwal si Isa hadja!...Bakas kineddewan ne we' Tuhanin ellew pangahukumne manusiya'in kēmon, duk hukumannen bentel. Duk bakas tapene'ne ne a'a mangahukumin. Pinabugtu' we' Tuhanin si kēmon manusiya' we' iye ne inin tapene'nen, sabab

pinakellum we' ne balik a'a inin amban kamateynen....Bang magbennal kite si me' a'a we' si Isa AlMasi Panuhutanten bi duk kahagadte te'ed dem ateyte we' pinakellum iye balik we' Tuhanin amban kamateynen, na, timbul kite duk tapī kite si surga'!... Sine-sine pakatimbul si Panuhutanin, timbul du iye duk tapī iye si surga'!" (Hinangan 4:12; 17:31; Roma 10:9,13)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson mapaturulin pala'us kite bi matsa amban dem Kitab Injil we' si Isa Panuhutanin pa'angkat pī hap surga' pag ubus iye pabagala magtekka-tekka si me' tindegnen dem ampatpū' ellew duk ekka pakitehanne siye pureba we' ellum te'ed iye....

Karayaw inurungan ka'am kata'u we' Tuhanin si kēmon bakas takalebi ellew inin, duk karayaw mikil-mikil isab ka'am pahāp-hāp sabab ayat inin amban dem Lapal Tuhan Masutsihin, pa'inne:

“Si Isa AlMasi pinapatey sabab duseten bi duk pinakellum iye balik we' Tuhanin supaya kite bi ta'ampun duk kinimatan bentel we' Tuhanin!” (Roma 4:25)

Wassalam

Lesson 86

Pa'angkat si Isa hap surga'

Mateo 28; Lukas 24; Hinangan 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Tiggel ne kite bi magistadi dem Kitab Injil. Kitab Injilin da bahagi' amban dem Kitab Masutsehin magaka istori sabab Isa AlMasi, Manimbul Mabalakatanin. Bakas takaleta ne we' ēn si Isa inin bang si bissā Hibrani ‘Yeshua’, hātinin *nimbul Tuhanin*. AlMasi bang si bissā Girik ‘Kristos’, hātinin *tapene' atawa kawakilan we' Tuhanin*. Si bissā Girik hep tagna' sinulat Kitab Injilin. Isa AlMasi kawakilan we' Tuhanin *nimbul* me' manusiya'in amban antanan dusehin.

Saguwa' bakas takitete ne we' **me' a'a ma'ekkahin ga' takilalede bang sine te'ed si Isa**. Me' sinduwehin tapikilde we' nabi iye, saguwa' ga' tahātide we' bennal iye Lapal Tuhanin pitu amban surga' duk palahil si dunya magbaran manusiya'. Me' sinduwehin, kuwe' me' nakura' me' imamin duk me' nakura' me' Yahudihin, kimbūhande iye duk ujudnen papateyde iye dina'ak ilansang diyata' olom. Saguwa' andang ne kata'uhan Tuhanin kēmon ma'umantag miya'an pegge' andang ne palanune. Kamatey AlMasihin magtewwa' te'ed duk palanu Tuhanin, duk andang ne minahalayak metu'uhin we' me' nabihin. Si lesson dehelluhin takaleta we' pinakellum si Isa we' Tuhanin katellu ellewnen. Ka'ellum si Isa mabalikin, iyan pureba we' teyima' Tuhanin kamatey si Isahin duk laha'ne mabu'usin manjari pagbayed pangalekkat me' tubu' Apu' Adamin amban balakat dusehin, amban talew kamatey, duk amban legga' pinadem narka'.

Pag ubus si Isa ellum balik, takitete we' pabagala iye si me' tindeggen, duk pakitehanne siye pali' lansang si tangannen duk bettisnen, pali' bakas pangalansang me' sundalu iye diyata' olomin. Tabatsate isab we' manggan si Isa magsumbaya' duk me' tindeggen

supaya niya' purebane si siye we' to'o iye ellum balik. Inakahan kite dem Kitab Injil we' pabagala si Isa si me' tindeggen magbalik-balik diyalem ampatpū' ellew duk magbissā-bissā siye sabab Pagbaya'an Tuhanin. Mintedde pabagala si Isa si me' tindeggen niya' siye labi lime hatas. (1 Korinto 15:6) Saguwa' niya' pe pureba importante seddili we' ellum si Isa kuwe'itu. Sabab Niyawane Masutsihin ellum iye diyalem atey me' makahagad duk maglilla' si iyehin.

Takaleta ellew inin we' **inurungan we' Tuhanin si Isa Panuhutanin kapatut hadje** duk takaleta bang **sa'ingge si Isa tahala' amban me' tindeggen duk pa'angkat hap surga'**. Nagna' kite bi magistadi ellew inin si tuggu' jūd sinulat we' Mateo dem Kitab Injil. Pina'in dem Kitab:

(Mateo 28) ¹⁶ *Manjari, me' tindeg si Isa sampuk-dambuwa'in pī hap Jalil. Pataked siye pī si dambuwa' punu sa bakas panganda'akan si Isa siyehin.* ¹⁷ *Pag kitede iye, pasujud siye pu si Isa, saguwa' niya' siye duwe-duwehan dem ateyden.* ¹⁸ *Patapit si Isa si siye duk pa'inne, "Bakas ka'urungan ne ku kapatut magbaya' si dunya duk si surga'.* ¹⁹ *Hangkan hep pī ka'am magaka-aka si kēmon kabangsa-bangsahan duk isab siye nuhut aku. Pandihun bi siye hinang tanda' we' nuhut ne siye Tuhanin duk aku, Anak Tuhanin, duk Niyawa Tuhanin.* ²⁰ *Tolo'anun bi siye we' subey tuhutde kēmon bakas panganda'akanku ka'amin. Duk essebun bi inin, luwal du ku lu'u si ka'am ngeregese' kiyamat dunyahin."*

Bakas takalebi ke bang ine pina'in si Isa si me' tindeggen? Pa'inne, *"Bakas ka'urungan ne ku kapatut magbaya' si dunya duk si surga'.* *Hangkan hep pī ka'am magaka-aka si kēmon kabangsa-bangsahan duk isab siye nuhut aku."* Ine jānnen hangkan pa'in si Isa we' ka'urungan iye kapatut magbaya' si dunya duk si surga'?

Dem pagistadite bi dem Kitab Tawratin, kitete we' pinapanjari we' Tuhanin a'a tagna'in, Apu' Adam. Tabatsate we' urung Tuhanin Apu' Adam kapatut magbaya' si kēmon pinapanjari we' Tuhanin. Mabaya' Tuhanin we' Apu' Adam patenna' magsumbaya' duk Tuhanin duk magbaya' magsumbaya' duk iye salama-lama. Saguwa' lepas amban Apu' Adam kapatut iyan pag ga' tuhutne panganda'akan Tuhanin, pegge' mangan iye buwa' kayu mangurung kata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' Apu' Adam kapapu'anten bi, lepas du isab amban kite bi kapatut mapatenna' duk magbaya' magsumbaya' duk Tuhanin. Kēmon kite bi dusehan kuwe' Apu' Adamin. Panganak kitehin bi andang ne kite bi dem pagbaya'an duse, tala amban Tuhan duk tala amban sahayane mahāp manamalin.

Saguwa', pudjite bi Tuhanin, pegge' pinakitehan dem Sulat Kanabihanin we' niya' palanu Tuhanin we' lukane iyan **gawang** para si me' manusiya'in duk bang palabey siye amban gawang inin makajari

siye balik si Tuhan duk sinakup ne siye dem pagbaya'anne duk sahayane. “Gawang” iyan **AlMasi masutsihin** iye mapitu amban surga'in supaya iye manjari kurban bu'us laha'nen, supaya limpiyuhanne me' a'ahin amban duseden duk pabalikne siye si Tuhan. Sinassat Isa AlMasi kuwe' Apu' Adamin, saguwa' ga' magduse si Isa. Hāp iye duk sutsi, sa Tuhanin hāp duk sutsi. Iye jānnen hangkan Tuhanin ga' iya' ngēnan iye **Anakne**. Hangkan pag ubus paglilla' si Isa umulnen hinang kurban supaya ta'ānan dusehin, pinakellum iye we' Tuhanin amban kamateyne duk hininang iye we' ne Panuhutan kēmonin duk inurungan iye “*kapatut magbaya' si dunya duk si surga'.*”

Kaw niya' me' sinduwehin nilew, pa'inde, “Bang si Isa Panuhutan kēmonin, we'ey dunyaten bi penno' we' kasasewan duk duse?” Niya' sambungne dem Kitab, pa'inne:

“Kēmon a'ahin ujud matey pegge' tubu' Apu' Adam siye. Damikkiyan isab kēmon suku' pu Isa Almasihin pinakellum du balik si pasōngan. Isa Almasi dehellu pinakellumin. Ubus pasunu' isab kēmon me' suku' pu si Isa Almasihin pinakellum pag tekka ellew pabalik Isa Almasi si dunyahin. Manjari ta'abut ne ganta'an dunyahin. Tada'ag ne we' Isa Almasi kēmon me' bakas mamantahan Tuhanin, bang me' nakura'in ke, atawa me' taga balakatin ke atawa me' taga kapatutin ke. Manjari sōnganne ne si Samane, Tuhanin, kēmon me' pagbaya'annen.”
 (1 Korinto 15:22-24) *“Punasanne du kēmon bohe' mataden. Ga'i ne a'ahin matey-matey. Ga' ne niya' magdukka duk magtangis duk ga' ne niya' peddi'an. Kēmon kahalan si dunya tagna'in lanyap ne.”*
 (Me' pinakita'u 21:4)

Amban me' ayat inin duk amban dem ayat sinduwe dem Lapal Tuhanin tasabutte we' inurungan we' Tuhanin pu si Isa kēmon kapatut magbaya'in supaya tapagbaya'anne kēmon-kēmonin duk hukumne kēmon manusiya'in. Saguwa' kuwe'itu ga' pe takitete pagbaya'ne si kēmonin duk ga' pe isab bakas hukumne me' a'a dem dunyahin. Dembuwa' ellew si sinōng pitu balik si Isa si dunya. Bang ne iye pitu balik, pagbaya'anne ne te'ed dunya inin duk ba'ahuhanne ne kēmonin.

Hangkan hep, bisan kew sine duk bisan kew intag, inin panganda'akan Tuhan ka'uhin: **pagsusunanun duk lebbahanun** dusenun, patudju kew si iye duk **kahagad** kew si Aka-aka Mahāp sabab pagtimbulin. Makajari kew tinimbul sabab kamatey duk ka'ellum Isa AlMasi mabalikin. Bang bennal kew sandel, ampun Tuhanin kēmon dusenun sabab tahinang si Isahin, ba'ahuhanne ateynun we' balakat Niyawa Sutsihin, duk urunganne kew kasanyangan amban Tuhan salama-lama. Bang kew sandel pu AlMasi, pitu iye si ka'u we' Niyawane Masutsihin duk tagna'anne ne **pagbaya'nen diyalem ateynu**. Ga'i

du ginanti'an we' Isa AlMasi dunyahin samanta'an ga'i pe iye pitu balik supaya tahukumne dunyahin. Saguwa' makajari kew ganti'anne kuwe'itu! Ngatu ke kew we' tagna'anne pagbaya'nen diyalem ateynu?

Bagayku, pinapitu si ka'u Manimbulin we' Tuhanin bu ta'u iye ngānan dusenun duk ta'u iye ngurungan ka'u atey ba'ahu duk limpiyu. Makajari **kata'uhannu** we' la'i kew magsumbaya' duk Tuhanin salama-lama si surga', **bang kahagadnu** mabennalin sabab Isa AlMasi, Manimbul dunyahin! Saguwa' bang **ga'i hinangnu ine** Manimbul pinapitu we' Tuhanin, ujudnen iye manjari hukumnun. Iye pina'in dem Kitabin pag pa'inne:

*“Balik pitu amban surga' Panuhutanten bi si Isa. Kitete bi iye iyan magtuhut duk me' mala'ikatne mabalakatanin. ⁸ Pitu iye liput we' kayat ebbut duk **leggane iyan me' manayikutan Tuhanin, me' mangga'i manuhut aka-aka mahāp sabab Panuhutanten bi si Isa.** Legga Tuhanin siye si narka' ga' niya' tamananne. Pinasape' siye amban Panuhutanin duk ga'i te'ed kitede sahayanen, iye tanda' balakaten. Waktu miya'an, ellew pabalik si Isa Almasihin, pinudji iye duk pinahadje we' me' a'a suku' si iyehin hātinen me' masandel si iyehin!”* (2 Tesselonika 1:7-10)

Me' bagayku, pasti' du Lapal Tuhanin. Inakahan kite la'i we' sine-sine bennal **kahagad** si Aka-aka Mahāp sabab Isa AlMasihin we' matey iye diyata' olom duk ellum iye balik amban kamateyne, a'a iyan **timbul** du! Saguwa' sine-sine **ga'i kahagad, hinukum** iye pina dem narka'! Bu'usan si Isa laha'nen hinang kurban bu inin makapuwat utang dusebin salama-lama. Saguwa' laha' si Isa binu'usan para si kahāpanbin, ga' niya' baline si ka'am bang ga'i ka'am kahagad si iye diyalem ateybi. Pegge' pina'in dem Kitab:

*“Kinalasahan te'ed we' Tuhanin manusiya'in, hangkan sinōngan we' ne Anakne dambuwa'-buwa'in pinapatey, supaya **kēmon masandel si Anaknen ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin.... saguwa' mangga'i masandelin, tewwa' hukuman Tuhanin ne, pegge' ga' iye sandel pu si Isa, Anak Tuhan dambuwa'-buwa'in.**”* (Yahiya 3:16,18)

Awe', bang kew kahagad si Aka-aka Mahāp sabab Isa AlMasihin, **timbul** kew, saguwa' bang ga'i kew kahagad, **pasape'** kew amban Tuhan mo'o dusenun. Iye bissā sabab pagtimbul pinapitu we' Tuhan si me' manusiya'in. Iye jānnen hangkan da'ak si Isa me' tindeggen, pa'inne: *“Bakas ka'urungan ne ku kapatut magbaya' si dunya duk si surga'. Hangkan hep pī ka'am magaka-aka si kēmon kabangsa-bangsahan duk isab siye nuhut aku.”* (Mateo 28:18,19)

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi si istori ellew inin. Pabagala si Isa si me' tindeggen diyalem ampatpū' ellew pag ubus iye ellum balik amban kamateynen. Pa'in Kitabin:

(Hinangan 1) ⁴ *Mintedde s̄abude magtipunin, sinessa'an siye we' ne, pa'inne, "Da'a dahu' ka'am tahala' amban Awrusalam. Agadun bi dahu' me' pananggup Samakun, iye bakas pina'inku si ka'amin.* ⁵ *Si Yahiya, bohe' hep pamandine me' a'ahin. Saguwa' ka'am, pamandi si ka'amin seddili. Palabey piyem bahangi binna'an, pinapiyu du si ka'am Niyawa Sutsihin."*

Takalebi ke bang ine pina'in si Isahin? Bakas tabatsate bi ne (dem jūd sinulat we' Yahiya 14-16) we' nanggup si Isa si me' tindegnen we' Samane si surga'in papīne Manabangin si siye. Manabang inin Niyawa Sutsihin bu patenna' iye iyan diyalem ateyde, limpiyuhanne siye, ba'ahuhanne siye, pabasagne siye, duk pandu'anne siye si kēmon mabennalin. Kuwe'itu takaletē we' da'ak si Isa tindegnen ngagad si Awrusalam samanta'an ga'i tekka Niyawa Sutsi sōng pinapī si siyehin. Si lesson mapaturulin – bang amban kahandak Tuhanin – takitete du bang sa'ingge Niyawa Sutsihin duwa'i duk penno'anne atey kēmon me' tindeg si Isahin, sa bakas pananggupnen.

Batsate ne kuwe'itu bang sa'ingge si Isa tahala' amban tindegnen duk pa'angkat hap surga'. Pa'in Kitabin:

(Hinangan 1) ⁶ *Dambuwa' ellew, s̄abu si Isa magtipun duk me' a'a kawakilannen, tinilew iye we' de, pa'inde, "Tuwan, paluhayanu ne ke kuwe'itu bangsa kami Isra'elin duk pabaliknu ne pagsultananin si kami?"* ⁷ *Nambung iye, pa'inne, "Ga'i subey kata'uhanbi sabab me' iyan. Samakun hadja magbaya'in si me' ma'umantag si dunyahin duk bang sumiyān pa'antagne.* ⁸ *Saguwa' inurungan du ka'am iyan balakat pag tekka ne si ka'am Niyawa Sutsihin. Duk ka'am ne magaka-aka sabab akuhin la'i si Awrusalam, si tibu'ukan lahat Yahudiya, si lahat Samariya, duk sampay si ka'ampat pidjū alam inin."*

⁹ *Pag ubus inin bissāne, pa'angkat iye hap surga' s̄abude mamayam-mayaman iyehin. Manjari ka'elligan iye we' inalak duk ga' ne iye takitede.* ¹⁰ *S̄abude pe mamayam-mayaman iyehin pa'angkatne padiyata' langitin, bessuwang niya' lella duwangan nengge si bihingde magsemmek pote'.* ¹¹ *Pa'in duwanganin si siye, "O me' a'a Jalil! We'ey ka'am tu'u magtengge mayam padiyata' langit? Si Isa bakas ineddo' amban ka'am bino'o hap surga'in, balik du pitu kuwe' pangitebi iye pa'angkatne hap surga' miya'an."*

Sa miya'an pa'angkat si Isa hap surga'in, balik pī si Samanen; amban surga' hep iye pitu niya' ne me' tellumpuk-tellun tahun. Balakatan duk h̄ap hep patahala'ne mapī hap surga'in. Takite inin we' me' tindegnen! Ga' ne niya' pagduwe-duwe – we' si Isa inin iye bakas tinuhutde me'

tellun tahun miya'an, asal bennal iye AlMasi bakas sinulat we' kēmon kanabihanin! Si panganak iyehin, si ka'ellumne, si kamateyne, si pangubul iye, si ka'ellumne mabalikin, duk pa'angkatnen, **katumanan** we' si Isa a'a Nasaretin **kēmon** pina'al we' me' kanabihanin sabab iyehin, sampay pa'angkatne hap surga'in sa pina'al we' Nabi Da'ud dem Kitab Jaburin.

Me' bagayku, kete'uhanbi ke bang intag si Isa Panuhutanin kuwe'itu? Inakahan kite dem Kitab we' *“Isa Almasi ..... hap pī si surga'. La'i iye kuwe'itu si kanawanan Tuhanin, lugal tamanan mabangsahanin duk magbaya' iye si kēmon mala'ikatin duk kēmon taga balakat duk taga kapatut diyata' langitin.”* (1 Petros 3:21,22) Awe', la'i si surga' si Isa, si kanawanan Tuhanin, duk pinagbaya'an we' ne kēmon pinapanjarahin. **Kēmon mabennal manuhut Tuhanin, maglilla' pu si Isa AlMasi Panuhutanin.** Bang ka'u, sa'ingge kew? Bakas maglilla' ke kew pu si Isa AlMasi, iye pinene' we' Tuhan Manimbul duk Hukum dunyahin?

Sa bakas tabatsate ensini'in, pag ubus si Isa Panuhutanin pa'angkat hap surga', niya' pabagala si me' tindegnen duwe mala'ikat duk pa'inde si siye, *“We'ey ka'am tu'u magtengge mayam padiyata' langit? Si Isa bakas inedito' amban ka'am bino'o hap surga', balik du iye pitu kuwe' pangitebi iye pa'angkatne hap surga' miya'an.”* Awe', dembuwa' ellew si sinōng balik Isa AlMasi dem inalak. Memes ne ke ka'am para si pabalikne mapituhin? Ellew iyan kēmon me' a'ahin kitede du iye, duk kēmon siye kata'uhande du we' iye tapene' we' Tuhan Manimbul duk Hukum dunyahin! Iye pina'in dem Kitabin pag pa'inne:

(Pilipi 2) ⁵ *Isa Almasihin....*⁶ *asal ne iye Tuhan saguwa' kuwe' ga' miya'an mahalga' si iye* ⁷ *pegge' amban baya'ne inambanan we' ne kēmon suku' si iyehin duk maglilla' iye manjari banyaga'. Duk manjari iye manusiya' tu'u si dunya.* ⁸ *Pag manusiya' ne iye, ga' palangkewne dinen saguwa' diyawa' ateynen duk tinuhut we' ne kēmon panganda'akan Tuhan iyehin bisan pe sampay matey iye ilansang diyata' olom.* ⁹ *Iye hep inin sababnen hangkan iye pinalangkew te'ed we' Tuhanin duk ginellal iye palangkew amban kēmon,* ¹⁰ *supaya kēmon mala'i si surga'in duk matu'u si dunyahin duk sampay kēmon me' pateyin pasujud mudji si Isa.* ¹¹ *Duk kēmon siye magbennal du we' Isa Almasi asal tamanan malangkewin. Pa'inde iyan, “Isa Almasi, iye Panuhutanten bi kēmon.” Duk sabab inin, tapudji du Samaten bi Tuhanin!*

Na, me' bagayku, taman inin ne hadja ellew inin. Saguwa' ase-ase kami we' pakale ka'am balik si lesson mapaturulin supaya takalebi bang sa'ingge pinapitu we' Tuhanin Niyawane Sutsihin supaya iye patenna' dem atey kēmon maneyima' Isa AlMasihin, we' iye Panuhutannen duk Manimbul iyehin.....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'esebbi me' pina'in mala'ikat si me' tindeggen, pa'inde,

“Si Isa bakas ineddo' amban ka'am bino'o hap surga'in, balik du pitu kuwe' pangitebi iye pa'angkatne hap surga' miya'an.”
(Hinangan 1:11)

Wassalam

Lesson 87

Tekka ne Niyawa Sutsihin!

Hinangan 1,2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Dem pagistadite bi dehellu amban dem Kitab Injilin, takaleta we' tumanan si Isa Panuhutanin kēmon pina'al andang we' me' kanabihan masaley sabab kamatey duk ka'ellum AlMasi mabalikin. Tabatsate we' bu'usan si Isa laha'ne masutsihin ilansang diyata' olom supaya tapuwasanne utang duse me' manusiya'in. Takaleta isab we' ilebbes iye amban diyata' olom duk binettad diyalem lingab pagkubulan. Saguwa', katellu ellewnen pinakellum iye we' Tuhanin amban kamateyne! Pag ubus si Isa ellum balik, pabagala iye si me' tindeggen diyalem ampatpū' ellew, iyan purebanen si siye we' to'o te'ed iye ellum. Ubus, si lesson dehellu amban inin takitete we' pa'angkat si Isa hap surga' sasang mayam me' tindeggen.

Ta'essebba ke bang ine panganda'akan si Isa siye dembulihin, pag sōng ne iye pa'angkat hap surga'? Batsate balik me' pina'innen, pa'inne:

(Hinangan 1) ⁴ *Sinessa'an siye we' [si Isa], pa'inne, “Da'a dahu' ka'am tahala' amban Awrusalam. Agadun bi dahu' me' pananggup Samakun, iye bakas pina'inku si ka'amin. ⁵ Si Yahiya, bohe' hep pamandine me' a'ahin. Saguwa' ka'am, pamandi si ka'amin seddili. Palabey piyem bahangi binna'an, pinapiyu du si ka'am Niyawa Sutsihin.....⁸ inurungan du ka'am iyan balakat pag tekka ne si ka'am Niyawa Sutsihin. Duk ka'am ne magaka-aka sabab akuhin la'i si Awrusalam, si tibu'ukan lahat Yahudiya, si lahat Samariya, duk sampay si ka'ampat pidjū alam inin.”* ⁹ *Pag ubus inin bissāne, pa'angkat iye hap surga' sābude mamayam-mayaman iyehin. Manjari ka'elligen iye we' inalak duk ga' ne iye takitete.* ¹⁰ *Sābude pe mamayam-mayaman iyehin pa'angkatne padiyata' langitin, bessuwang niya' lella duwangan nengge si bihingde*

magsemmek pote'.¹¹ Pa'in duwanganin si siye, "O me' a'a Jalil! We'ey ka'am tu'u magtengge mayam padiyata' langit? Si Isa bakas ineddo' amban ka'am bino'o hap surga'in, balik du pitu kuwe' pangitebi iye pa'angkatne hap surga' miya'an."

Sa miya'an tahala' si Isa amban me' tindeggen, balik iye pī hap surga' bakas pala'ihanne tagna'in, duk ningkolo' iye si kanawanan Magbaya'-baya'in. La'i du iye sampay ellew inin, ngagad-ngagad waktu papitune balikin ngahukum dunyahin duk hukumanne mabentelin.

Bakas takalebi ke bang ine panganda'akan si Isa tindeggen pag sōng iye pa'angkat hap surga'? Da'akne dahu' siye ngagad si Awrusalam samanta'an ga'i siye inurungan Niyawa Sutsi amban surga'. Kaw ka'am me' sinduwehin ulali' pe, tapikilbi: **Sine Niyawa Sutsi inin?** Niyawa Sutsihin iye Niyawa Tuhanin duk Niyawa si Isahin. Tuhanin Samahin duk si Isa Anakin duk Niyawa Sutsihin magdembuwa' du, saguwa' masi siye magpa'il. La'i du Niyawa Sutsihin si Tuhanin pag pinapanjari we' Tuhanin dunyahin. Iye du isab Niyawa mangurung pikilan si me' nabihin manulat duk magmahalayak Lapal Tuhanin masa ewwalley. Niyawa Sutsihin, iye Niyawa Magbaya'-baya'in duwa'i pī si budjang inēnan Mariyamin supaya iye ngabetteng duk nganak nakanak sutsi, iye ne si Isa. Iye du isab Niyawa diyalem Isa AlMasihin. Inin du isab, Niyawa Sutsihin, iye Manabangin, iye bakas pananggup we' si Isa si me' tindeggen pag pa'inne si siye,

"Pākuku du si Samakun duk ka'am urunganne seddili nabangan ka'am ganti'ku. Lu'u du iye si ka'am salama-lama.¹⁷ Manabang inin, Niyawa Tuhanin. Iye magaka mabernalin sabab Tuhanin. Saguwa' me' a'a mangga'i manuhut Tuhanin, ga'i tatayima'de Niyawa Tuhanin pegge' ga'i iye tahātide duk ga'i iye kata'uhande. Saguwa' ka'am, kata'uhanbi du Niyawa Tuhanin pegge' lu'u iye si ka'am duk pateteg du iye dem ateybi." (Yahiya 14:16,17)

Importante hep we' tasabutte me' sanggup si Isa si me' tindeggen sabab Manabang mapitu inin. Pegge' niya' me' sinduwehin kuwe'itu magpa'in, duk kabaya'anden we' kahagad me' a'ahin, we' pananggup si Isahin nabi seddili mapituhin. Saguwa' Manabang pananggup si Isahin, ga'i makajari we' manusiya' iye, pegge' magaka si Isa pinapasti' we' Manabang inin **porol Niyawa**, duk we' **ga' niya' makajari ngite iye**, duk we' **patenna' iye diyalem me' manuhut pu AlMasihin salama-lama**. Manjari, sine Niyawa Sutsihin? Iye Niyawa pinapī we' Tuhanin diyalem atey kēmon makahagad pu si AlMasihin. Urunganne siye umul ba'ahu, limpiyuhanne siye, pabasagne siye, malkahanne siye we' siye suku' si iye, duk sakupne siye si pala'ihanne masutsihin salama-lama.

Ellew inin kitete du bang sa'ingge inurungan we' Tuhanin Niyawane Masutsihin si me' tindeg si Isahin si ellew **Pentekostes**. Pentekostes inin kādja'an dina'ak we' Tuhanin si me' a'a Isra'elin masa Nabi Musa. Makajari batsate sabab iyan dem Kitab Tawrat. Ellew kādja'an iyan magsukul me' a'a Isra'elin si Tuhan sabab kamanjari tana'den (inēnan wheat bang bissā Inglis). Saguwa' niya' pe hātine pesōng importante kādja'an Pentekostes inin. Pentekostesin andang ne tapene' we' Tuhanin we' papitune Niyawa Sutsihin si kēmon mabennal masandel pu AlMasihin duk petenna'ne iye diyalem ateyde. Kādja'an Pentekostesin dembuli amban kādja'an Pangessebanin limempū' ellew, sa miya'an du isab gara' Tuhanin we' papitune Niyawa Sutsihin pag puwas ne limempū' ellew amban kamatey duk ka'ellum Isa AlMasi mabalikin.

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi matsa amban dem Lapal Tuhanin supaya kata'uhante bang ine mapalabeyin pag ubus si Isa tahala' amban tindegnen duk balik pī hap surga'. Pina'in dem Kitab:

(Hinangan 1) ¹² **Manjari tahala' ne (me' tindeg si Isahin) amban kūd Jaitun balik hap Awrusalam, tapit da kilumetro talahannen.** ¹³ *Pag tekkade la'i si Awrusalam, nalus siye mana'ik pī si bilik patenna'anden. Siye miya'an disi Petros, si Yahiya, si Yakub, si Andariyas, si Pilip, si Tomas, si Bartolome, si Mateo, si Yakub anak si Alphahin, si Simon inēnan Pangangatuhin, duk si Judas isab anak si Yakub (Yakub seddilihin).* ¹⁴ *Luwal siye magtipun-tipun kēmon ngampun si Tuhan. Patuhut isab si siye me' kadendehanin, sampay si Mariyam sa'i si Isahin, duk me' pungtina'i si Isa lellahin.*

(Hinangan 2) ¹ **Pag tekka ellew ēnande Pentekostes, magtipun me' tindeg si Isahin kēmon si dambuwa' luma'.** ² *Bessuwang niya' megeddu amban langit kuwe' begeddu baliyu basag. Duk pa'asek begeddu miya'an magdem luma' pagtingkolo'anden.* ³ *Manjari niya' takitede kuwe' kayat ebbut magkanat-kanat, duk pabettad pī si siye dangan-dangan.* ⁴ **Manjari kēmon siye pa'asekan we' Niyawa Sutsihin duk nagna' siye missā bayu'-bayu'an bissā bangsa seddili. Kapamissā siye kuwe' miya'an we' balakat pinangurung si siye we' Niyawa Tuhan mapa'asek si siyehin.**

⁵ *Masa miya'an niya' la'i si Awrusalam me' Yahudi amban me' kalahat-lahatan si dunya. Me' a'a bē-āgama te'ed siye.* ⁶ *Pag kalede paghidjul diyalem luma' pagtipunan me' tindeg si Isa miya'an, banes te'ed siye pī patipun. Ulali' te'ed siye, pegge' takalede me' tindeg si Isahin missā kuwe' bissāhanden dangan-dangan.* ⁷ *Bengngangan siye duk ulali' te'ed, hangkan pa'inde, "Ine inin? Me' a'a amban Jalil hep me' mamissā inin.* ⁸ *We'ey te' siye takalete bi makabissā bissāhanten*

bi dangan-dangan? ⁹ Kite bi matu'u inin amban kalahat-lahatan tu'u si dunya. Niya' ne amban lahat Partiya, amban Midda, amban Elam; niya' ne amban Mesopotamiya, amban Yahudiya, amban Kappadoke, amban Pontus, duk amban Asiya. ¹⁰ Niya' isab kite bi amban Pirigiya, amban Pampiliya, amban Misir, duk amban me' kalahatan la'i si Libiya tapit si lahat Kirene; niya' kite bi amban Roma. ¹¹ Sinduwe kite bi inin me' bangsa Yahudi duk sinduwe isab duma'in Yahudi saguwa' patuhut ne si āgama Yahudi. Duk niya' isab kite bi amban lahat Kerete duk amban lahat Arab. Bu kēmon kite bi takaleta bi siye missā si bissāhanten bi sabab me' hinangan mahadje hininang Tuhaniin.”

¹² Ulali' te'ed siye duk ga'i siye magkata'u-ta'u hangkan magtilew-tinilew ne pa'in siye, pa'inde, “Ine ente' hātine inin?” ¹³ Saguwa' niya' sinduwe, hinangde hadja dagey me' tindeg si Isahin. Pa'inde, “Iyu' me' a'a iyan maglangohan.”

¹⁴ **Saguwa' nengge si Petros magtuhut duk sawe'ne sampū' duk dambuwa'in duk missā iye pinapales, pa'inne,** “Me' pagkasiku Yahudi duk kēmon ka'am maglahat si Awrusalamin. Pakale ka'am pahāp-hāp duk pahātihante ka'am bang ine ma'umantag inin. ¹⁵ Kannalbi me' a'a inin lango, bu duma'in, pegge' lisag siyam pe hadja salung. ¹⁶ Saguwa' takitebi kuwe'itu inin,” pa'inne, “bakas pina'al we' Nabi Joel duk kuwe'itu tuman ne. Pa'inne, ¹⁷ ‘Iye inin hinangku si ellew dambuli,’ pa'in Tuhaniin. ‘Papiyuku Niyawakun si kēmon manusiya’. Duk me' tubu'bin lella-dende magpalata' du lapalkun.....²¹ Duk sine-sine manabbut ēnkun maki'ase' si aku,’ pa'in Tuhaniin, ‘timbul du iye.’ ”

²² Pa'in si Petros pe, “Me' pagkasiku a'a Isra'el, pakalehun bi binissāku inin. Si Isa, a'a Nasaretin, kata'uhan we' asal sabennal iye pinapitu we' Tuhaniin pegge' inurungan balakat iye we' Tuhaniin, hangkan iye makahinang me' hinangan balakatan duk me' hinangan maka'ulali' duk me' tanda'. Inin asal kata'uhanbi pegge' tahinangne inin tu'u diyalemanbi. ²³ **Tuhaniin andang kata'uhanne duk amban baya'ne we' si Isa inin sinōngan pī si antananbi duk inin sakapne pu si Isahin. Duk dina'ak we' bi si me' a'a dusehan ilansang si Isa diyata' olom duk pinapatey.** ²⁴ **Saguwa' pinakellum iye balik we' Tuhaniin.** Pinaluhaya iye amban katiksa'anne kamateyenen, pegge' asal ga'i kapagbaya' si iye kamateyēn. ²⁵ Tasulat hep we' si Da'ud sabab Isa Almasi, pa'inne, ‘Luwal talessaku Panuhutankun si bihingku. Tu'u iye si bihingku hangkan ga'i ku suse. ²⁶ Hangkan hep kēgan ateykun duk lapalanku kēgkun. Duk bisan matey barankun, niya' du ase-aseku. ²⁷ Pegge' ga'i du ku ambanannu si lahat me' pateyēn. Ga'i du pasagadannu barankun mabuhukan.....’

²⁹ “Na, me' kapungtina'ihanku,” pa'in si Petros, “akahante ka'am papasti' sabab papu'ten bi, Sultan Da'ud ley. Matey du iye duk kinubul, duk kubulnen tiya' pe tu'u si kite bi sampay ma'in. ³⁰ Pegge' nabi iye, kata'uhanne we' bakas nanggup Tuhanin si iye duk napa pe we' si waktu sinōng niya' dangan me' tubu'nen magsultan du kuwe' iyehin. ³¹ Kata'uhan andang we' si Da'ud bang ine matekka si sinōngin, hangkan missā iye sabab ka'ellum Almasi balik amban kamateyenen. Pa'inne we' ga' du Almasi inambanan la'i si pala'ihan me' pateyin, duk ga' du barannen buhuk. ³² Si Isa inin bakas pinakellum hep balik we' Tuhanin duk kami kēmon, kasaksi'an kami we' inin bennal. ³³ Pinahadje te'ed si Isa we' Tuhanin la'i si kanawananne, lugal tamanan mabangsahanin. Duk sa pananggup Tuhanin, tapangurung ne si iye we' Samanen Niyawa Sutsihin. Manjari pinapitu we' ne Niyawa Sutsi inin si kami me' tindeggen. Duk me' takitebi duk takalebi kuwe'itu inin, hinangan Niyawa Sutsi bakas pinapitune si kamihin. ³⁴ Na, duma'in si Da'ud mapa'angkat si surga'in, saguwa' tabissāne inin, pa'inne pe, 'Missā Tuhanin si Panuhutankun, pa'inne: Dayi' kew ningkolo' kew tu'u si kanawananku, tu'u si paningkolo'an mabangsahanin, ³⁵ duk bettadku du me' bantanun diyawa' pat bettisnu.'

³⁶ “Hangkan hep,” pa'in si Petros, “subey te'ed kata'uhan me' bangsa Isra'elin kēmon, we' si Isa, bakas ilansangbi diyata' olomin, bakas ginellal ne we' Tuhanin Panuhutan duk Almasi, hātinen, pinene' we' Tuhanin magbaya'.”

³⁷ Pag kale me' a'ahin inin, sasew te'ed ateyden. Pa'inde pu si Petros duk si me' kawakilan sinduwehin, “Me' kapungtina'ihan, ine subey hininang kamihin?” ³⁸ Pa'in si Petros si siye, “Pagsusunanun bi duk lebbahanun bi ne me' dusebin, ga'i ne hininang-hinang balik. Duk subey ka'am dangan-dangan pinandi, **tanda' we' sandel ne ka'am pu si Isa, supaya ampun Tuhanin me' dusebin. Duk pangurung Tuhanin du si ka'am Niyawa Sutsihin, lasa-lasahanne si ka'amin.** ³⁹ Pegge' inin hep sanggup Tuhanin si ka'am me' Yahudihin duk si me' tubu'bin, duk sampay si kēmon isab si me' lahat matalahin, sasuku dina'ak we' Panuhutanten bi Tuhanin nuhut iye.” ⁴⁰ Ekka pe bissā si Petros si siye duk binuyu'-buyu' siye we' ne, pa'inne, “Tabangun bi dibin duk ka'am ga'i illega kuwe' me' a'a mala'at kuwe'itu inin.” Amin.

Ka'am me' mapakalehin, takalebi ke te'ed bissā si Petrosin? Bang papandakte, magmahalayak iye si me' a'a mabanesis si Awrusalam, we' bakas pinapī we' Tuhanin AlMasi, si Isa, sa bakas pananggupne masaley palabey amban me' nabihin. Pa'in si Petros: Bakas teyikutanbi AlMasi

pinapitu we' Tuhan amban surga'in! Bakas papateybi iye ilansang diyata' olom, saguwa' pakellum Tuhanin iye amban kamateyne! Kēmon kami kasaksi'an kami we' bennal inin! Pinahadje si Isa we' Tuhanin papīne si kanawananne duk papitune Niyawa Sutsi bakas pananggupnen! Magsusun ka'am duk lebbahanun bi dusebin duk patudju ka'am si Tuhan! Kahagadun bi lapal me' nabihin! Kahagad be ka'am pu si Isa pegge' iye tapene' Manimbul duk Hukum dunyahin! **“Kēmon me' kanabi-nabihanin bakas missā sabab Isa AlMasi. Pa'inde we' sasuku masandel pu si Isahin, inampun du me' duseden sabab bakas tahinang si Isahin.”** (Hinangan 10:43)

Sa miya'an minahalayak we' si Petros Aka-aka Mahāp sabab **pagtimbulin** bang a'ahin sandel pu si Isa AlMasi. Pag takale me' a'a mabanesin bissā si Petrosin, suse te'ed siye diyalem ateyde pegge' tasabutde kuwe'itu we' si Isa a'a Nasaretin, bakas ilansangde diyata' olomin, iye Mangantan Sahaya si surga'in! Si Isa inin, bakas inudji' we' de duk kabunsihande, bu iye te'ed AlMasihin bakas pananggup we' Tuhan palabey amban nabihin kemuwe ewwalley! Hangkan, ellew miya'an ekka a'a **magsusun** sabab duseden duk patudju si Tuhan duk **sandel** pu si Isa AlMasi Panuhutanin. Me' a'a masandel pu si Isa ba'ahu inin, pinandi siye tanda' si kēmon me' a'ahin we' ilimpiyuhan ne siye amban duseden pegge' kahagad siye we' matey Isa AlMasi, kinubul iye duk ellum iye balik para si kahāpande. Duma'in we' inānan duseden pegge' pinandi siye – tanda' si **luwasan** hadja iyan we' andang ne siye ilimpiyuhan **diyalem** ateyden. Hangkan pina'in dem Kitab, pa'inne:

*“Ekka kahagad si binissā si Petros miya'an duk pinandi siye, tanda' we' sandel ne siye pu si Isa. Ellew miya'an, kulang-labi tellu ngibu a'a mapatamba si me' masandel pu si Isahin. Sinna te'ed siye **tinolo'an we' me' a'a kawakilan we' si Isahin duk magdambuwa' dem atey siye kēmon. Patuhut siye si me' masandelin magkakanan pan pangessebande kamatey si Isahin, duk patuhut isab siye ngampun-ngampun si Tuhan..... Me' masandel pu si Isahin.... kēgan ne pa'in duk pagbaya'an siye we' Niyawa Sutsihin.”** (Hinangan 2:41; 13:52)*

Kemuwe ellew Pentekostes miya'an niya' ne **pagtipunan** me' masandel pu si Isa AlMasihin. Bang si Inglis inēnan “church”. Si bissā Girik, iye bissāhan sinulat dem Kitab Injilin, pagtipunan me' masandel pu si Isa AlMasihin inēnan “Ekklesia”, hātinen “pagtipunan” duk hātinen isab “pagtawagan”. Me' sinduwehin tapikilde we' church luwal hadja me' luma' atawa langgal pagtipunan me' manuhut pu si Isa AlMasihin. Saguwa' hātinen isab jama'a. Kēmon a'a bakas palinda amban **pamilya Apu' Adamin** pī si **pamilya AlMasihin** – pegge' bennal siye sandel si kurban AlMasi mangga' niya' salla'-salla'ne – siye me' jama'a masandel

mato'ohin.

Me' bakas tabatsate mapalabey metu'uhin ellew Pentekostes miya'an, me' duwe ngibu tahun ne. Kaw niya' magpa'in, “Ga'i du inin meke'ine si aku! Duma'in aku mangalansang AlMasi diyata' olomin, me' a'a Yahudi du duk me' a'a Roma! Bang aku, ga' ku palamud si hinangande miya'an!” Saguwa' inakahan kite bi dem Lapal Tuhanin we' AlMasihin *“ilogsok sabab duseten bi, ilubakan iye sabab hinangante bi mala'atin!”* (Shi'ya 53:5) **Duseten bi** hep makamatey iyehin. **Hinangante bi mala'atin** jānnen hangkan pasagadan Tuhanin Kinalasahannen ilansang we' manusiya' diyata' olom! **A'ahin lansangde si Isa diyata' olom, saguwa' Tuhanin pakellumne iye amban kamateyne** supaya iye **Manimbul kēmon makahagadin**, duk supaya iye **Mangahukum kēmon mangga'i makahagadin**. Pa'in Kitabin:

“Kuwe'itu, iye panganda'akan Tuhanin si kēmon manusiya' antag-antag, we' subey ne pagsusunande me' duseden duk lebbahande ne, ga'i ne hininang-hinang balik. Pegge' bakas kineddewan ne we' Tuhanin ellew pangahukumne manusiya'in kēmon, duk hukumannen bentel. Duk bakas tapene'ne ne a'a mangahukumin. Pinabugtu' we' Tuhanin si kēmon manusiya' we' iye ne inin tapene'nen, sabab pinakellum we' ne balik a'a inin amban kamateynen.” (Hinangan 17:30,31)

Pikilun bi pahāp-hāp sabab bissā inin, **pegge' sambungbin si bissā inin iye mamugtu'in bang intag papihanbin salama-lama**. – Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab me' pina'in we' si Petrosin, pa'inne,

“Kēmon me' kanabi-nabihanin bakas missā sabab Isa Almasi. Pa'inde we' sasuku masandel pu si Isahin, inampun du me' duseden sabab bakas tahinang si Isahin.... Duk pangurung Tuhanin du si ka'am Niyawa Sutsihin, lasa-lasahanne si ka'amin.” (Hinangan 10:43; 2:38)

Wassalam

Lesson 88

Pitu balik si Isa!

Me' pinakita'u 19-22

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Na, kuwe'itu si lesson 88 ne kite bi si **pagistadite bi pinagturul-turul kemuwe tagna' amban dem Lalap Tuhanin**. Niya' duwe bahagi' dem Kitab Masutshin. Takitete bi we' dem piye hatu tahun, labi tellumpū' nabi inurungan pikilan we' Niyawa Tuhanin nulat bahagi' tagna' dem Kitabin, hātinin, Kitab Tawrat, Kitab Jabur duk Sulat me' Kanabihanin. Bahagi' tagna' dem Kitab iyan inēnan **Pagjanji'an Tagna'in**. Diyalem bahagi' iyan, kēmon me' nabihin magmahalayak dembuwa' lapalnen, akahande kite bi we' sutsi Tuhanin duk bentel duk hangkan subey hukumne kēmon duse. Saguwa' ma'ase' te'ed isab Tuhanin duk ga'i iye mabaya' we' lepas me' manusiya'in mo'o duseden. Ubus kitete we' nanggung Tuhanin palabey amban me' nabihin we' papitune Mangalekkatin, hātinin, AlMasi masutshin. Inanakan iye we' budjang, sutsi kawul-pi'ilnen tiggelanne ma'ellumin ubus bu bu'us laha'nen diyata' olom supaya tapuwasanne duse me' manusiya'in. Kēmon me' nabi manulat dem Pagjanji'an Tagna'in iye sinulatden sabab AlMasi mapitu si pesōnganin.

Dem bahagi' Kitab kaduweenen, inēnan **Pagjanji'an Ba'ahuhin**, atawa Kitab Injil, takitete we' pag tekka waktu pangeddew Tuhanin, papitune AlMasihin, Manimbul dunyahin, sa bakas pananggungne palabey amban me' nabihin. Si Isa a'a Nasaretin iye AlMasihin – iye hadja dendangan a'a masutsi, mangga' niya' salla'-salla'ne bakas ma'ellum matu'u si dunyahin. La'i pu si Isa balakat Tuhanin, pegge' iye te'ed Lalap Tuhanin magbaran manusiya'. Pa'in Tuhanin sabab iye, “*Inin Anakku kalasahanku. Asal kasulutan ku te'ed si iye!*” (Mateo 3:17) Saguwa' pinapatey masutsi amban Tuhanin we' pagkasite manusiya' pag ilansang iye we' de diyata' olom. Saguwa' pinakellum iye we' Tuhanin katellu ellewnen. Pag ubus

si Isa takite we' me' saksi' ma'ekkahin, pinahadje iye we' Tuhanin si lugal malangkew manamalin la'i si surga'. Saguwa' duma'in pe inin katambusan istorihin.

Istori mahāp sabab lān pagtimbul Tuhanin niya' po'onne duk niya' katambusanne. **Bisan Isa AlMasi ga'i ne takite tu'u si dunya kuwe'itu, masi du iye takite balik we' dunya mala'at inin!** Inakahan kite dem Lapal Tuhanin we' pitu balik si Isa Panuhutanin supaya talakasanne Nakura' Seyitanin sampay me' dara'akanne mala'atin dem ebbut kuwe' luha lamew, supaya tahukumne me' manusiya'in bang ta'abut Ellew Paghukumin, duk supaya tapapanjarine ba'ahu dunya ma'andang inin. **Lessonte ellew inin inēnan “Pitu balik si Isa!”**

Batsate ellew inin amban dem jūd katambusan dem Pagjanji'an Ba'ahuhin, jūd iyan inēnan **Me' pinakita'u**. Lalem te'ed duk balakatan jūd “Me' pinakita'u” inin, pegge' minahalayak diyalemne bang ine mapalabeyin bang sōng tekka ne ellew kiyamat, bang sōng ubus ne dunya inin. Niya' duwempuk-duwe kapitulu diyalem jūd inin. Minahalayak diyalem me' kapitulu inin we' ujudnen nganda'ag du kēmon masandelin. Saguwa' bang si me' mangga'i masandelin makatalew te'ed me' sinulat diyalemnen, pegge' pinakita'u dem jūd inin we' ujudnen Isa AlMasi **Hukumnun** bang ga'i kew ngatu neyima' iye we' iye **Manimbul ka'uhin!** Bang ga'i teyima'nu **Bili-bili Tuhanin**, magkesuwa' kew duk **Lima'ung Tuhanin**. Pegge' si Isa Panuhutanin, bakas matey kuwe' bili-bili pagkurban supaya puwasanne dusehin, pitu iye balik kuwe' lima'ung balakatan duk iye ne mangahukumin! Iye hāti pina'in dem Kitabin pag pa'inne: “*Bang balik ne pitu amban surga' Panuhutanten bi si Isa, kitete bi iye iyan magtuhut duk me' mala'ikatne mabalakatanin. Pitu iye liput we' kayat ebbut duk leggane iyan me' manayikutan Tuhanin, me' mangga'i manuhut aka-aka mahāp sabab Panuhutanten bi si Isa!*” (2 Tessonika 1:7,8)

Na, kuwe'itu, pakale kite bi pahāp-hāp si me' sinulat sinduwehin dem jūd Me' pinakita'u. Pag ubus si Isa Panuhutanin balik pī hap surga', papīne mala'ikatin pī pu Yahiya, dembuwa' me' kawakilannen, supaya pakita'une si iye me' mapalabey bang sōng kiyamat ne dunyahin. Dem kapitulu ka'issa' sinulat we' Yahiya, pa'inne:

(Me' pinakita'u 1) ¹ *Sulat inin sabab me' pinakita'u we' Isa Almasihin. Pinaginta'u inin we' Tuhanin pu si Isa Almasi supaya tapakitene si me' dara'akan Tuhanin bang ine sōng ma'umantag si pasōnganin. Pinaginta'u inin we' Almasi si dara'akannen, Yahiya. Dina'ak we' ne mala'ikatnen pī pu Yahiya ngakahan iye sabab me' inin.* ² *Manjari sinulat isab we' Yahiya kēmon bakas takitenen. Inaka we' ne dem sulat inin me' lapal Tuhanin duk tolo' mabennal bakas*

pinakita'u we' Isa Almasi si iyehin. ³ Manjari, sine-sine matsa sulat inin kēgan du duk kēgan du isab sine-sine mapakale si me' pa'alan inin duk manuhut me' dem sulat inin. Pegge' tapit ne ka'umantagne inin kēmon. ⁴ Sulat inin amban aku, Yahiya. Pasampayku sulat inin pi si ka'am..... Karayaw ka'am ipat Tuhanin duk karayaw pasanyangne dem ateybin. Iye Tuhan mangga'i mapinda kemuwe tagna' awwalley sampay kuwe'itu duk sampay salama-lama. Karayaw isab ka'am ipat Niyawa Tuhanin duk karayaw pasanyangne dem ateybin. Niyawa Tuhanin la'i si harapan paningkolo'an Tuhanin.....**Malasa te'ed iye si kite bi. Matey iye supaya tapuwasanne me' duseten bi.** ⁶ **Hininang kite bi we' ne bangsa sultan duk me' imam supaya kite bi maghinang si Samanen, Tuhanin. Hangkan subey pudjite bi Isa Almasi duk karayaw magbaya' iye salama-lama! Amin.** ⁷ **Pakale ka'am. Pitu du Isa Almasi patuhutan inalak. Kēmon a'ahin takitede du iye sampay me' a'a mamapatey iyehin. Kēmon a'a amban me' kabangsa-bangsahan si dunyahin magdukka du sabab hukuman sōng pinatekkahin. Awe', to'o du te'ed inin. Amin.** ⁸ Missā Tuhanin, iye Panuhutan Mabalakatanin, pa'inne, “Aku tagna'an kēmon-kēmonin duk aku panambusannen, aku iye mangga'i mapinda kemuwe tagna' awwalley sampay kuwe'itu duk sampay salama-lama.”

Dem kapitulu sempuk-siyam sinulat we' Yahiya:

(Me' pinakita'u 19) ¹ Pag ubus miya'an, niya' takaleku kuwe' suwala me' a'a banes manamal magbissā papales la'i si surga'. Pa'inde, “Pudjite bi Tuhanin. Iye hadja dendangan mapata' pinudjihin. Balakatan iye duk iye maluwas kitehin bi amban duseten bi. ² Bentel kēmon hukumannen duk bennal.....” ⁶ Manjari niya' takaleku kuwe' suwala me' a'a banes manamal magbissā duk kuwe' begedduhan bessey bohe' hadje duk kuwe' hellingan lugung pales te'ed. Takaleku pa'inde, “Pudjite bi Tuhanin! Pudjite bi Panuhutanten bi, Tuhan Mabalakatanin, pegge' iye ne magbaya'in. [**Ga' niya' seddili magbaya' si dunyahin kuwe'itu. Luwal Panuhutanten bi, Tuhanin duk tapene'nen, Almasi. Duk magbaya' iye salama-lama!**]” (11:15)]

¹¹ Manjari inin, takiteku surga'in luka duk niya' la'i kura' pote'. Mangura'an iyehin, ēnnen si **Kapangandelan duk si Bennal. Bentel hukumannen duk bentel** isab pamono'ne me' bantanen. ¹² Matanen kuwe' kayat ebbut duk ekka korona pinabettad diyata' kōkne. Niya' ēn tasulat diyata'ne saguwa' ga' niya' ngata'uhan ma'ana ēn miya'an luwal iye dendangan. ¹³ Jubanen lapat we' laha'. Duk ēn **pangēn si iyehin Lapal Tuhanin.** ¹⁴ Banes me' sundalu amban surga'in paturul-turul si dambulihanne. Me' sundalu inin ngura' si me' kura' pote' duk me'

semmekden pote' ga' niya' tamak-tamakne. ¹⁵ *Niya' bessi talem paguwa' amban dem behene duk gunane inin pangatune si me' kabangsa-bangsahanin duk tada'ag siye we' ne. Basag pagbaya'ne si siyehin kuwe' dalil basi' ga'i polong. Bang niya' ngatuhan iye, hinangne siye kuwe' dalil buwa' ubasin bang pinegga' hinang ininum; pakinamne si siye mulka' Tuhanin, Tuhan Mabalakatanin.* ¹⁶ **Tasulat diyata' jubane duk diyata' pa'ane ēn inin, SULTAN ME' KASULTANANIN DUK PANUHUTAN ME' PANUHUTANIN.**

(Me' pinakita'u 20) ¹ *Manjari inin, niya' ne isab takiteku mala'ikat duwa'i amban surga' magbo'o kungsi' tambel lowang mangga'i tatekkadin duk magbo'o karena bohat.* ² *Siniggew we' ne nagahin, iye sawe amban tagna' awwalley. Iye miya'an hibilis atawa **nakura' seyitanin.** Duk kinarena iye dem da ngibu tahun.* ³ *Ubus bu ilakasan iye we' mala'ikatin pī dem lowang mangga'i tatekkadin duk kinunsi' we' ne tambelnen duk pinapihan indan duk ga'i taluka. Kinalabusu seyitanin supaya ga'i ne ka'akkalanne me' kabangsa-bangsahanin tiggelan ga'i puwas da ngibu tahunin. Pag puwas da ngibu tahun miya'an pinaleppa du iye daddali'.*

⁴ *Manjari ngite ku me' kursi. Me' maningkolo' diyata' me' kursi miya'an, ka'urungan siye kapatut ngahukum. Damikkiyan kiteku isab niyawa me' a'a bakas pinapatey sabab pagmahalayakde tolo' mabennal pinakita'u we' Isa Almasihin duk pagmahalayakde lapal Tuhanin..... Me' a'a inin ellum balik duk tumuhut siye pu si Isa Almasi magbaya' dem da ngibu tahun.*

⁷ *Pag puwas ne da ngibu tahun, pinaleppa du nakura' seyitanin amban dem lowang pangalabusuhan iyehin.* ⁸ *Duk paguwa' iye iyan pī ngakkalan me' kabangsa-bangsahan makanat si ampat pidjū alamin..... Pagtipun nakura' seyitanin kēmon me' a'a miya'an supaya siye magbono'. Banes te'ed me' a'ahin kuwe' me' umus si higad tahik.* ⁹ *Palanjat ne siye ngalatag tibu'ukan lahatin duk iliput we' de kampu me' a'a suku' si Tuhanin duk puweblo inelleg we' Tuhanin. Saguwa' niya' ebbut labo' amban diyata' langit duk kakan ebbutin siye kēmon.* ¹⁰ ***Ubus miya'an, siniggew ne nakura' seyitanin, iye mangakkalan me' a'a si me' kabangsahanin duk ilakasan iye pī dem ebbut meylang, kuwe' luhahan lamew ebbutin. Sattuwahin duk nabi mangga'i mabennalin bakas ilakasan ne la'i. Duk bininasa siye la'i dem ebbut miya'an ellew-sangem sampay salama-lama!***

¹¹ *Manjari inin, niya' takiteku kursi pote' duk hadje. Takiteku isab maningkolo' mala'ihin. Sābu miya'an, bessuwang dunyahin duk langitin lanyap amban pana'anan Tuhanin duk ga' ne siye takite balik.*

¹² *Manjari takiteku kēmon me' pateyin, mākanak-a'a bahi', langkew paga'anen atawa diyawa', nengge la'i paharap si kursi miya'an. Ubus bu iluka ne me' libruhin sampay libru bakas panulatan ēn me' a'a ka'urungan umul ga' tamanannen. Manjari kēmon me' pateyin hinukum ne dangan-dangan sabab bakas tahinangde ka'ellumden pegge' la'i kēmon tasulat dem me' libruhin.* ¹³ *Kēmon me' patey dem tahikin paguwa' duk paharap si Tuhan. Damikkiyan isab kēmon me' patey dem kubulin, dem ahilatin, kēmon siye paguwa' duk paharap si Tuhan. Duk hinukum siye dangan-dangan sabab bakas tahinangde ka'ellumden.* ¹⁴ *Manjari kamateyin duk pahalihan me' pateyin ilakasan dem ebbut meylang kuwe' luha lamew. Ebbut meylang inin pina'in kamatey kaduwenen.* ¹⁵ **Manjari sasuku ga' talista ēnnen dem libru panulatan ēn me' a'a taga umul ga' tamanannen, ilakasan isab dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin!**

(Me' pinakita'u 21) ¹ *Manjari inin, niya' takiteku langit ba'ahu duk dunya ba'ahu. Langit tagna'in duk dunya tagna'in duk sampay tahikin ubus ne lanyap....* ³ *Manjari makakale ku suwala basag missā amban kursihin. Pa'in suwalahin, “Na, kuwe'itu magdambuwa' patenna'an ne Tuhanin duk me' manusiya'in. La'i ne Tuhanin patenna' si siye duk siye ne me' a'anen. La'i ne te'ed Tuhanin patenna' si siye duk iye ne Tuhanden.* ⁴ *Punasanne du kēmon bohe' mataden. Ga'i ne a'ahin matey-matey. Ga' ne niya' magdukka duk magtangis duk ga' ne niya' peddi'an. Kēmon kahalan si dunya tagna'in lanyap ne.”*

⁵ *Manjari missā maningkolo' si kursihin, pa'inne, “Na, kuwe'itu paba'ahuku ne kēmon-kēmonin.” Pa'inne isab si aku, “Sulatun inin, pegge' me' bissā inin bennal duk kapangandelan.”* ⁶ *Duk pa'inne, “Tuman ne kēmon. Aku dehelluhin duk aku dambulihin, aku tagna'in duk aku panambusanin. Sine-sine lekkakan pa'inumku iye libri amban tuburan bohe' mangurung umul ga' tamanannen.* ⁷ *Sasuku mangga'i tabo'o we' sassatin, pusaka'anku si siye sa miya'an hāpnen. Duk aku ne Tuhanden duk siye hinangku ne me' anakku.* ⁸ *Saguwa' me' manayikutan akuhin hawal talewde bininasahin, duk me' mangalebbahan sandelde si akuhin, ilakasan du siye pī dem ebbut meylang. Damikkiyan isab sasuku maghinangan la'at, duk mono', duk magjina, duk ngahinang-ngahinang sawe'ne, duk numba si me' tuhan-tuhan, duk kēmon magdusta'in, iye suku'den pinapī siye dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin. Iye inin pina'in kamatey kaduwenen.”*

(Me' pinakita'u 22) ¹ *Pinakitehan isab si aku we' mala'ikatin bohe' mangurung umul ga' tamanannen. Bohe' inin tilag kuwe' sāmin duk paselluy amban kursi Tuhanin duk Bili-bilihin,* ² *duk nelluy si*

mata lān puweblo miya'an. Kaduwembiya' higad bohe' miya'an niya' kayu, iye kayu mangurung umulin. Dem dan tahun kayu inin buwa' minsampuk-duwe, mintedde kahaba' bulan. ³ Ga' niya' takasuwa' la'i dem puweblo miya'an ine-ine kamulka'an Tuhanin. La'i kursi Tuhanin duk Bili-bilihin duk la'i me' dara'akannen mudji iye. ⁴ Takitede du luwe Tuhanin duk tasulat ēn Tuhanin diyata' me' lendo'de. ⁵ Ga' ne niya' sangem la'i duk ga'i ne siye ngangguna payita'an atawa danta' ellewin pegge' Tuhanin, Panuhutanin, iye ne danta'den. Duk magsultan siye salama-lama. ⁶ Manjari pa'in mala'ikatin si aku, "Me' lapal inin bennal duk kapangandelan. Tuhanin Panuhutanin, iye mangurung Niyawanen pī si me' kanabi-nabihanin, dina'ak we' ne mala'ikatnen magaka si me' dara'akannen pasal me' subey ma'umantag si pasōnganin. Ga'i ne tiggel umantag du inin."

¹² "Pakale ka'am," pa'in si Isa. "**Tapit ne papiyukun!** Duk tumbasante ka'am dangan-dangan mapata' si hinanganbin. ¹³ Aku dehelluhin duk aku dambulihin. Aku tagna'in duk aku panambusanin. ¹⁴ Kēgan du me' a'a mangoso'an semmekden duk gī manamal, hātinen sutsi ne ateyden. Pegge' inurungan du siye inin kapatut padiyalem amban me' gawangin pī dem puweblo miya'an. Duk inurungan isab siye kapatut mangan buwa' kayu mangurung umulin. ¹⁵ Saguwa' si luwasan puweblo miya'an, ī la'i me' maghinangan mala'atin duk me' a'a mangahinang-ngahinang sawe'den, me' magjinahin duk me' mamono'in, me' manumba si me' tuhan-tuhanin duk me' magdusta'in duk me' pangakkalin. ¹⁶ Aku inin si Isa. Dina'ak we' ku mala'ikatkun magpalata' me' inin si ka'am si me' pagtipunan me' a'a suku' si akuhin. Aku inin tubu' si Da'ud. Aku inin inēnan Māga, pote'an masahayahin." ¹⁷ Nambag Niyawa Tuhanin duk pangantin dendehin, hātinen me' a'a suku' pu si Isahin, pa'inde, "Pitu kew." Sine-sine makakale bissā inin subey isab magpa'in, "Pitu kew." **Pitu ka'am sine-sine ka'am lekkakan. Nginum ka'am bohe' mangurung umulin pangurung libri pu sine-sine mabaya' nginumne!**

¹⁸ Aku inin si Yahiya. Sessa'ante ka'am, sasuku ka'am makakale me' pa'alan dem libru inin: **da'a te'ed tambahanun bi me' lapal dem libru inin.** Bang niya' nambahanne, patamba Tuhanin isab si iye me' bala' inaka dem libru inin. ¹⁹ Bang niya' **ngānan sinduwe me' pa'alan dem libru inin,** ānan Tuhanin isab amban iye bahagi' si iye buwa' kayu mangurung umulin duk bahagi' si iye puweblo masutsi inaka dem libru inin. ²⁰ Inin ne bissā manaksi' si kēmon pinakita'u dem libru inin, pa'inne, "**Bugtu' te'ed. Asal tapit ne papiyukun.**"

Na, karayaw du. Pitu kew, Isa, Panuhutan kamihin. ²¹ Karayaw ka'am kēmon ipat si Isa, Panuhutanten bi.

Na, sa miya'an panambus Tuhan Kitabne mahāp manamalin, duk nanggup iye we' si Isa Panuhutanin, iye bakas ilansang diyata' olom we' me' manusiya'in, dembuwa' ellew si sinōng pitu iye balik hap dunya. Pitu iye balik supaya tabo'one me' masandel si iyehin magtuhut duk iye duk ngahukum me' mangga'i masandel si iyehin! Me' bagayku, hāp ke dem ateynu bang tapikilnu we' pitu balik si Isa Panuhutanin amban surga'? Sinakup ke kew si me' maneyima' iye we' iye Manimbul siyehin duk Panuhutanden? Kahagad ke kew dem ateynu we' pinatanggunng we' Tuhanin dusenun diyata' Isa AlMasi Panuhutanin duk hangkan kew hadja kimmatanne bentel, sabab tahnang Isa AlMasihin? **Tasulat ke ēnnun dem libru bakas panulatan ēn me' a'a ka'urungan umul ga' tamanannen?**

Sa'ingge ka'am duk Isa AlMasi? Iye ke **Manimbul** ka'uhin? Atawa iye ke **Mangahukum** ka'uhin?

Memes ne ke kew para si pabalik AlMasihin? Bang takalenu suwala Tuhanin ellew inin da'a patuwasun ateynun, pegge' pina'in dem Kitab, pa'inne,

“Bang si Tuhan .... da ngibu tahunin kuwe' da ellew du. Sali'-sali' du si iye da ellewin duk da ngibu tahunin. Kannal me' a'a sinduwehin we' lomboy Tuhanin duk ga'i du tumananne sanggupnen. Saguwa' hangkan ga' pe tumananne pegge' asal agad-agadne kaw du pagsusunanbi dusebin. Pegge' ga'i iye baya' we' niya' bisan dambuwa' ilegga saguwa' kabaya'annen we' kēmon pagsusunande duk lebbahande duseden.”
 (2 Petros 3:8,9) *“Ellew inin ne ellew pangeddew Tuhanin pamakitene lasanen. Ellew inin ne ellew panimbulne ka'am amban hukuman dusebin.”* (2 Korinto 6:2) *“Hangkan hep, [kite bi me' makakale sabab inin], inumey kalumpeppate amban mulka' Tuhanin bang ga'i hinangte ine katimbulan mahadje inin?”* (Hibrani 2:3)

Me' bagayku, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Māku-māku kami si Tuhan we' kēmon takalebi sabab Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan, mandu'an ka'am tudju “pagtimbul” Tuhanin. Pagtimbul Tuhanin pangurungne pu sine-sine makahagad si Lapalnen.

Sampay si lesson balik, karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasang ta'essebbi bissā si Isa si katambusan Kitabin, pa'inne:

“Bugtu' te'ed. Asal tapit ne papiyukun!” (Me' pinakita'u 22:20)

Wassalam

Bahagí' 4

**Lān mabentelin
Pinapandak**

*“Inumey kalumepate amban mulka'
Tuhanin bang ga'i hinangte ine
katimbulan mahadje inin?”*

Hibrani 2:3

Lesson 89

Aka-aka Mahāpin!

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si pagistadite dem Kitab Injilin, bakas takalete we' pag ubus Isa AlMasi Panuhutanin ellum balik da'akne me' tindeggen, pa'inne, “*Pī ka'am si kēmon kalahat-lahatan si dunya duk mahalayakun bi aka-aka mahāpin si kēmon manusiya*.” (Markus 16:15) Duk pag ubus si Isa pa'angkat hap surga', niya' nulat dembuwa' a'a inēnan si Paul. A'a inin bakas magāgama manamal duk bakas binasane me' manuhut pu si Isahin ubus pinda ne ateynen bu bennal ne iye nuhut si Isa. Pa'in si Paul,

“Tapene' ku we' Tuhanin duk kawakilan ku we' ne magmahalayak aka-aka mahāp amban iyehin. Aka-aka mahāp inin pananggup Tuhanin awwalley duk dina'ak we' ne sinulat si me' nabinen dem kitab!.....Ga'i ku te'ed iya' magmahalayak aka-aka mahāp sabab Isa AlMasihin. Pegge' kēmon makahagad si aka-aka mahāp inin..... la'i balakat Tuhanin maluwas siye amban duseden. Amban aka-aka mahāp inin kata'uhante bang sa'ingge supaya kimmatan Tuhanin me' a'ahin bentel. Subey hadja siye sandel dembūs-būs pu Isa AlMasi!”
(Roma 1:1,2,16,17)

Aka-aka hāp, aka-aka hāp, aka-aka hāp! Ine be aka-aka mahāp inakahan kite magbalik-balik dem Lapal Tuhan inin? Ellew inin – pegge' tinabangan kite bi we' Tuhanin – mabaya' kite bi missā sabab Aka-aka Mahāp minahalayak dem Kitab Masutsihin. Saguwa' subey dahu' kite bi missā sabab **aka-aka mala'atin** mangkin kite bi missā sabab **Aka-aka Mahāpin**.

Ine **aka-aka mala'atin?** Kaw ta'esebbi we' tagna' awwalley, pag ubus papanjari Tuhanin dunya duk langitin, papanjari Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa duk patenna'ne siye dem likus jambangan Eden. Pinapanjari siye we' Tuhanin supaya kata'uhande iye, malasa si iye,

kahagad si iye, duk mudji iye salama-lama. Saguwa' tinstingan siye we' Tuhanin, pa'inne pu Apu' Adam: “Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa' da'a te'ed kakanun buwa' kayu si tengnga' likusin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun!” Iye aka-aka mala'atin, we' pakale Apu' Adam duk Sitti Hawa si sawehin, hātinin Nakura' Seyitanin, nassat siye mangan buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin. Sabab duse Apu' Adam duk Sitti Hawa miya'an, pa'asek sasewin duk kamateyin si dunya, duk kaleggeyan siye duk sampay kēmon tubu'den. Daran ne takaleta eli'an inin, pina'in: “Bang beytu panaki, ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!” Inakahan kite aka-aka mala'atin dem Lapal Tuhanin, pag pa'inne:

*“Manusiya'in suku'nen matey mintedde **ubus bu hukum Tuhanin ne!**....Pitu du iyan Panuhutanin – ngahukum kēmon me' a'ahin. Labo'anne hukuman kēmon mangga'i matalew si Tuhanin pegge' bakas maghinangan siye me' hinangan kabunsihan Tuhanin duk pegge' luwal bakas bissā-bissāhande pangkal Tuhanin!”* (Hibrani 9:27; Judas 15)

Hangkan, iye aka-aka mala'atin, we' kēmon kite bi a'a dusehan duk **hukum Tuhanin kite bi duk hukumanne mabentelin!**

Saguwa' Aka-aka Mahāpin inin, we' bisan pe la'i dem likus Eden minahalayak ne we' Tuhan Mama'ase'in, we' si sinōng papīne si dunya dembuwa' A'a ga'i kaleggeyan we' duse duk we' inanakan we' budjang. A'a masutsi inin, **Mangalekkat** mabentelin, paglilla'ne dinen pinapatey manjari kurban pagbayed duse Apu' Adamin duk kēmon tubu'nen. Mangalekkat mangga' niya' dusenen iye matewwa' pangalegga patut si kitehin bi sabab duseten bi. Iye Aka-aka Mahāp minahalayak we' Tuhanin ellew pag duse Apu' Adam duk Sitti Hawahin.

Ekka a'a dina'ak we' Tuhanin magmahalayak, we' si sinōng pitu Mangalekkatin, inēnan isab **AlMasihin**. Kēmon me' nabihin niya' aka-akade sabab AlMasihin, supaya kēmon a'a makajari tasabutde we' iye ne iyan Dembuwa' tapene' magbaya' we' Tuhanin, bang tekka ne iye. Upama, Nabi Shi'ya, ellum iye me' pitu' hatas tahun dehellu amban AlMasihin, pina'al we' ne bang sa'ingge AlMasi inanakan, pa'inne: “*Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan du iye Immanuel. (Ma'ana Immanuelin – Tuhanin palamud si kite bi.)*” (Mateo 1:23; Shi'ya 7:14) Niya' isab nabi seddili, Nabi Mika, bakas pa'alne we' AlMasihin pitu si dunya amban surga' duk inanakan iye si puweblo **Betlehem**. Bu iye du te'ed puweblo panganakan AlMasihin. Bu pina'al inin we' Nabi Mika inday bang piye hatas tahun dehellu amban panganak pu AlMasihin.

Saguwa' duma'in hadja pina'al we' me' nabihin sabab panganak pu AlMasihin. Bakas pa'alde isab we' **magsandal AlMasihin duk matey**

ganti' madusehanin. Upama, sinulat we' Nabi Da'ud we' teyikutan a'ahin AlMasihin duk binasade iye, logsokde tangannen duk bettisnen duk papateyde iye. Duk duma'in hadja pina'al we' Nabi Da'udin we' matey AlMasihin, pa'alne isab we' **pinakellum AlMasihin we' Tuhanin** amban kamateyne. Sa miya'an pureba Tuhanin we' AlMasihin dendangan iye Manimbul pinapitunen nimbul me' manusiya'in amban pangalegga duseden.

Kulang me' a'ahin nganjawab sabab panganak pu AlMasihin, saguwa' ekka a'a kuwe' bentuk ga'i kumpulmi bang takalede we' matey iye duk ellum balik. Ga'i tasabutde we' ga'i hinang Tuhanin ine bisan AlMasi bakas pinapitunen diniyawa'an we' a'a. Me' a'a ma'ekkahin ga'i tahātide we' iye te'ed maksud Tuhanin we' AlMasihin subey nandal sa miya'an **ganti'te bi** pegge' malasa Tuhanin si kite bi. Saguwa' iye du isab pina'al we' me' nabihin, pa'inde: *“Iye kabaya'an TUHANIN we' nandal kabinsana'an iye; kamateynen du, iye kurban maka'ampun dusehin!”* (Shi'ya 53:10)

Kahagad ke kite bi si me' nabihin? Pa'inte we' kahagad kite si siye. Bang bennal te'ed kite bi **kahagad si me' nabihin**, subey isab kite bi **kahagad si me' sinulatden**. Subey ta'essebte we' me' nabihin duma'in missā amban di pikilande. Inurungan siye pikilan we' Tuhanin bang ine subey pina'inden. Hangkan, bang ga'i kite bi ngatu kahagad si me' nabihin, sine te'ed ga'i tineyima'ten bi? Ga'i teyima'te bi **Tuhanin** – pegge' iye du mangurung pikilan si me' nabihin magpa'al we' AlMasihin subey matey manjari kurban pamuwas duse.

Pegge' kinalasahan we' Tuhanin manusiya'in duk ga'i iye mabaya' we' niya' lepas sabab dusenen hangkan palanune we' AlMasihin subey matey. Nesessita du we' A'a bentel mamateyin ganti' me' mangga'i mabentelin supaya siye tatimbulne amban hukuman Tuhanin. Iye hep hātinen bang sinōngan bili-bilihin duk kambing hinang kurban masaley. **Isa AlMasi**, inanakan we' budjang sabab balakat Tuhanin, **iye kurban mangga' niya' salla'-salla'nen duk iye kurban panambusanin**, pangurung we' Tuhanin. Pegge' kuwe'itu niya' ne kurban hāp manamalan duk jukup ne sampay salama-lama, ga'i ne nesessita we' pekkeng pe kite bi magkurban ga'i hāp bu umbaga'an du hadja. Ta'essebbi ke bang ine pina'in si Isa Panuhutanin diyata' olom peg sōng matey iye? Pa'inne, *“Ubus ne hinangkun!”* (Yahiya 19:30) Ubus ne bayedanne utang kami sabab dusehin, mintedde du bayedanne bu sarang ne sampay salama-lama. Luwal hadja iye subey hinangten, **kahagad!** Bakas tabatsate ne pina'in dem Kitabin, pa'inne: Aka-aka Mahāp sabab kamatey duk ka'ellum Isa AlMasi mabalikin *“si kēmon makahagad si inin, la'i balakat Tuhanin maluwas siye amban duseden!”* (Roma 1:16)

Keyimanne te'ed, ekka a'a ga'i ngatu kahagad si iye, pa'inde we' kēmon miya'an sabab kamatey si Isa duk ka'ellumne mabalikin, istori hininang-hinang hadja. Saguwa' bang magistadi kite bi dem Kitab Injil, tasabutte we' kēmon pina'al we' me' nabihin sabab AlMasihin **tuman** te'ed we' Isa AlMasi. **Kēmon.....**sabab panganak iyehin, ka'ellumnen, kamateynen, ka'ellumne balikin, duk pa'angkatne hap surga'in. Hangkan pina'in dem Kitab Injil we' *“Isa AlMasi matey supaya kapuwasanne duseten bi kuwe' sinulat dem kitabin, duk pag ubus AlMasi matey, kinubul iye duk katellum bahanginen ellum iye balik amban kamateynen kuwe' sinulat dem kitabin.”* (1 Korinto 15:3,4) **Kēmon palabey te'ed sa pina'al we' me' nabihin.** Me' a'a mabunsi pu si Isahin udji'de iye, binasade iye duk papateyde iye, duk me' a'a mamalasa si iyehin kubulde iye. Saguwa' ga' iye ta'amban matey dem kubulne. Bakas takitete ne we' katellu ellewnen pag ubus iye pinapatey diyata' olom, niya' tellu dende pī subu-subu pe hap lingab bakas pangubulande si Isahin, ubus bu kitede we' luka ne kubulin duk ga' ne niya' diyalemne! Pag ubus si Isa matey duk ellum balik, pakitehanne dinen si me' tindeggen diyalem ampatpū' ellew. Pag ubus iye ellum balik niya' labi lime hatas a'a ngite iye. To'o te'ed miya'an! Kamateyin, iye dembuwa' me' banta manusiya' manamalin, saguwa' tada'ag kapatut kamateyin we' AlMasihin! Sabab ka'ellum si Isa mabalikin, iyan purebanen we' tineyima' we' Tuhanin kurban si Isahin pamuwas kēmon duse me' manusiya'in supaya kēmon makahagad si iyehin sinakup si umulne salama-lamahin.

Inin Aka-aka Mahāpin. **Matey Panuhutanin Isa AlMasi supaya ānanne dusenun, duk paguwa' iye amban dem kubulne katellu ellewnen supaya kew ka'urunganne umul salama-lama.** Maksud Aka-aka Mahāp inin supaya timbul kēmon makahagad si iyehin. Hangkan hep, inin panilew subey sinambungannun: **“Kahagadnu ke inin?”** Pa'in Lapal Tuhanin: **“Ellew inin ellew pagtimbulin! Bang takalenu Aka-aka Mahāpin, da'a kew magtuwas atey! Kahagad kew!”** Hinangante mahāp tahnangten duma'in ka'udjudannen meketimbul kite, pegge' **ga'i sarang hinangannu mahāpin supaya tumbas si ka'uhin hap surga'.** Duma'in hep **pinabellihan** we' Tuhanin pagtimbulnen; kabaya'annen **pangurungne** si ka'u! Kaw hāp lessanu bang kew maghinangan hāp, nambahayang, atawa muwase, saguwa' ga'i iyan sarang duk kaduhulan Tuhanin! Niya' hadja dembuwa' lān supaya kew tapa'asek si surga'.

- 1.) Subey kew dahu' **magbennal** we' dusehan kew duk we' ga' niya' basagnu mekesulut Tuhanin.
- 2.) Ubus subey kew **kahagad** we' Isa AlMasi Manimbul pinapitu we' Tuhanin duk matey diyata' olom supaya ānanne dusenun, duk we' pakellum Tuhanin iye amban kamateyne supaya kew urunganne umul salama-lama.

Bang kew kahagad si Aka-aka Mahāp inin, **kabugtu'annu we' bino'o kew hap surga' bang ne kew matey**, pegge' pananggung inin we' Tuhanin dem Lapalne. Pa'inne we' makajari **kata'uhante** we' ka'urungan kite umul salama-lama, **bang kite sandel** pu si Isa AlMasi Panuhutanin. (1 Yahiya 5:9-13)

Na, kuwe'itu pakale kite bi si aka-aka dembuwa' a'a amban lahat seddili, pa'inne:

Akahante ka'am bang sa'ingge panuhutku Isa AlMasihin. Kabata'kun pe kapangandelan ku te'ed nambahayang min lime de ellew, duk muwase bang bulan puwase, saguwa' ga' kata'uhanku bang hap tungan ku bang ku matey. Ekka a'a tilew-tilewku, saguwa' ga' niya' ta'u ngakahan aku papasti'. Saguwa' pag magistadi ku dem Kitab Injil, tasabutku we' **makajari kata'uhanku bang hap tungan ku bang ne ku matey**, pegge' pa'in Isa AlMasi dihananne dem Kitab Injil, pa'inne: *“Sabennal akahante ka'am, sine-sine makakale me' panolo'kun duk kahagad si mamapitu akuhin, ellum iye salama-lama. Ga'i iye tewwa' hukuman Tuhanin. Ga'i iye legga Tuhanin saguwa' ellum iye salama-lama.”* (Yahiya 5:24) Pa'inne isab: *“Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin. Sine-sine sandel si aku, ellum du iye bisan ne iye matey!”* (Yahiya 11:25) Tasabutku ne we' ga'i tatimbulku dikun sabab di hinangankun. Hangkan magsusun ku duk lebbahanku me' hinanganku miya'an duk sandel ne ku pu si AlMasi. Sabab iye hep pina'al kēmon me' nabihin, pa'inde, *“Sasuku masandel si iyehin, inampun du me' duseden sabab bakas tahinang si Isahin.”* (Hinangan 10:43) Manjari, ngase-ngase ku hadja pu si Isa AlMasi Panuhutanin. Bu kemuwe miya'an sampay kuwe'itu urungan Tuhanin kasanyangan dem pikilankun. Ga'i ne sasew dem pikilankun. Pesōngankun hāp duk danta' sabab tahinang si Isa diyata' olomin. Kuwe'itu nuhut AlMasi ne ku, bu bang petekka niya' kasasewanku duk kabinasahanku pegge' magseddili pasandelankun duk pikilan me' usbakun duk bagaykun, saguwa' masi sanyang dem ateykun. Kasanyangan Tuhanin du diyalem ateykun duk pikilankun. Duk si Isa mangurungan aku kasanyangan iyan, pa'inne: *“Da'a ka'am ulali' bang ka'am kabunsihan we' me' a'a mangga'i manuhut Tuhanin. Essebun bi we' kabunsihande ku dehellu amban ka'am.....Iye pangambanku si ka'amin atey sanyang. Kasanyangan inin amban aku duk ga'i inin magsali' duk kasanyangan si dunyahin. Hangkan da'a ka'am suse dem ateybi duk da'a ka'am tinalew.”* (Yahiya 15:18; 14:27) Duk, me' bagayku, me' tahinang Panuhutan si akuhin duk diyalem ateykun, tahinangne du isab si ka'am dangan-dangan. Da bayu' hadja pinākune amban ka'amin: **We' pangurungnu ateynun si iye dembūs-būs**. Ubus iye du mangahinang sinduwehin. Pegge' Panuhutanin si Isa dihananne pa'inne, *“Pitu ka'am si aku, sine-sine ka'am pekkeng duk kabohatan supaya ka'am humali.*

Teyima'un bi panolo'kun duk ngaya ka'am amban aku, pegge' hāp ku duk diyawa' ateykun, manjari humali ne dem ateybin.” (Mateo 11:28,29)

Pekkeng ke kew duk kabohatan sabab dusenun? Mabaya' ke kew humali dem ateynun? Bang kew kahagad si Aka-aka Mahāpin we' matey AlMasi para si kahāpannu duk ellum iye balik para si kahāpannu, ampun Tuhanin du dusenun, kimmatanne kew bentel, duk sulatne ēnnun dem Libru Pangalistahan ēn me' a'a tege umul ga' tamanannen. Bang kahagadnu Aka-aka Mahāp inin, malkahan Tuhanin kew we' suku' si iye kew duk papīne Niyawa si Isahin diyalem ateynu. Niyawa Sutsi inin patenna' diyalemnu, ganti'anne ateynun, kawul-pi'lnun, duk kēmon addatnun, pegge' pina'in dem Kitab, pa'inne: *“Bang a'ahin magdambuwa' ne duk AlMasi, kuwe' ne iye ba'ahu pinapanjari. Kēmon addatne duk hinanganne mala'at matu'uhin magtamanan ne, duk kuwe'itu ba'ahu ne te'ed iye!”* (2 Korinto 5:17)

Bagayku, bisan kew intag-intag, duk bisan sa'ingge-sa'ingge parasahannun, bang lella ke kew atawa dende, bahi' ke atawa bata', makajari pangurung Panuhutanin Isa AlMasi si ka'u umul ba'ahuhin – **bang kew sandel si iye.** Matey iye para si ka'u supaya kew makajari ellum salama-lama magsumbaya' duk Tuhanin. **Kahagad ke kew si Aka-aka Mahāp inin?**

Hāp isab bakas pakale kew ellew inin.....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin. Urungante ka'am dembuwa' ayat amban dem Kitab missā sabab kabugtu'an mahāp manamal pangurung Tuhanin si kēmon masandel si Aka-aka Mahāp amban Tuhan sabab pagtimbulin. Pa'in Kitabin:

“Tinimbul ne kite we' [Tuhanin] duk tapene' we' ne hinangne me' a'ane, duma'in pegge' niya' hāp bakas tahinangte duk inin panumbasne kitehin. Saguwa' hangkan inin hinangne si kite pegge' kalasahanne duk ka'ase'anne kite, duk pegge' andang sakapne masa ga' pe pinapanjari dunyahin we' pakitehanne lasanen duk ase'nen si kite sabab tahinang Isa AlMasihin. Kuwe'itu pinakita'u ne si kite lasa duk ase' Tuhanin pegge' bakas pitu ne Isa AlMasi manimbul kitehin bi. Tada'ag we' ne kapatut kamateyin. Duk bang kahagadte aka-aka mahāp sabab Isa AlMasihin niya' umulte ga' tamanan si surga'.” (2 Timoteo 1:9,10)

Wassalam

Lesson 90

Panilew me' a'ahin duk panambung Tuhanin

Bahagi' 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Sinna isab kami sabab ka'am mapakale sigi-sigi si programa inin. Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin dangan-dangan duk karayaw tabangne ka'am supaya tahātibi lān pagtimbul bakas minemesnen.

Ellew inin duk si lesson mapaturulin niya' hinangte seddili amban me' lesson dehelluhin. Niya' me' **panilew** daran tinilew we' a'a. Iye hadja panambung kami hin **tasulat dem Kitab Masutsihin**, pegge' luwal hadja Lapal Tuhanin danta' te'edin mamandu'an kite bi dem kalindemanin. Sinulat hep dem Kitab Jabur, pa'inne: “*Lapalnun kuwe' peyita'an bettiskun duk kuwe' tiyew lānkun!*” (Jabur 119:105)

Na, kuwe'itu inin ne me' panilewin.

1.) Panilew tagna'in, inin: **Ine āgama me' a'a manulat me' lesson “Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan”?**

Tiggel ne kami inurungan we' Tuhanin pikilan miha mabennalin – hātinen **Mabennal amban Tuhanin**. Mabaya' kata'uhan kami para si di kami Lapal Tuhanin, iye Tuhan dembuwa'-buwa'in duk mabennalin. Matsa kami amban dem Kitab pahāp-hāp. Sinakup dem Kitab inin, Kitab Tawrat, Kitab Jabur, Me' Sulat Kanabihanin, duk Kitab Injil. Tasabut kami we' Isa AlMasi Manimbulin bakas sinulat sabab iye we' kēmon me' nabihin. Si Isa du kurban ga' niya' salla'-salla'nen duk kurban panambusanin, iye pangurungan we' Tuhanin muwasan utang duse tubu' Apu' Adamin, supaya kēmon makahagad si iyehin makajari ellum si pana'anan Tuhanin salama-lama. Isa AlMasi mapitu amban Tuhanin, iye hadja dendangan mam'o'o kite bi mapī hap Tuhanin. Ga' niya' ase-ase kami seddili amban iye.

Na, sine kami inin? Kami inin **a'a manuhut Isa AlMasihin**. Inēnan kami dem Kitab Kur'an “*Ahl al-kitab,*” hātinen *A'a tege Libruhin*. Me'

sinduwehin ēnande kami *Kristiyano* (atawa si bissā Inglis *Christian*) hātinen *a'a suku' pu si AlMasi*. Bang pa'inte we' Kristiyano kami, pa'essebante hadja ka'am we' ekka a'a ngēnan dide Kristiyano, saguwa' duma'in hātinen we' bennal siye kēmon a'a suku' pu si AlMasi. Ta'essebba ke eli'an sabab batang kayuhin bang ilebbagan dem bohe' duma'in hātinen we' manjari buwaye iyan? Sa miya'an du isab a'ahin bang tuhutne hadja addat duk bangsa me' Kristiyanohin, duma'in hātinen we' a'a nuhut AlMasi iye. Bang a'ahin magāgama, duma'in hātinen we' magtuhut te'ed iye duk Tuhanin. Luwal hadja Isa AlMasi makajari mam'o a'ahin pī si Tuhan. Iledjiki'an te'ed kami we' AlMasi Manimbul kamihih, Panuhutan kamihih duk Bagay kamihih! Hāp te'ed pangurung AlMasi kamihih, patapitne kami si Tuhanin, ubus ga'i ne kami tinalaw matey. Kahaba' ellew pakitehanne kami we' kapangandelan iye duk malasa iye si kami. Pegge' pangurung Tuhanin kami Panuhutanin Isa AlMasi, pangurungne isab kami kēmon mahāp para si umul salama-lamahin! Pegge' kami suku' si iye ne duk iye suku' si kami ne, kaduhulan atey kamihih!

2.) Na, panilew kaduweenen importante duk subey sinambungan pinapasti' te'ed. Inin panilewin: **Sasew te'ed pamikilkun. Bakas tabatsaku dem Kur'an we' dina'ak we' Nabi Muhammad kēmon me Muslimin subey siye kahagad si me' sinulat diyalem Kitab Tawrat duk Kitab Injil. Pahadjeku me' Kitab inin duk nagna' ne batsaku diyalemnen. Saguwa' inakahan ku we' me' bagayku we' ga'i ko' kapangandelan Kitab inin, pegge' pininda ne ko' hātinen duk niya' ne sala'ne. Pa'inde we' Kitab tabatsakun seddili ne amban Kitab tagna'in. Sa'ingge ne inin?**

Sōng sambungan kami ne panilew miya'an, saguwa' niya' dahu' tilew kami si me' a'a magpa'in we' ginanti'an hātinen duk we' niya' ne sala' me' Kitab me' nabi masaley. Amban udjung-po'onnen we' pina'in we' pininda Kitabin? Ine po'on panuksa'an mala'at inin? Akahanun kami, bang **sumiyan** pininda Kitabin? **Sine** maminda iyehin? **Intag** pangaganti'an iyehin? **Ine** diyalemne ginanti'anin? Niya' ke pureba, bisan dembuwa', we' pininda Kitab Masutsihin?

Bang bennal pihanu kahālan sabab Kitabin, takasuwa'nu du we' ipat Tuhanin du Lapalne Masutsihin, iye bakas dina'akne sinulat si me' nabihin duk inurangan siye pikilan bang ine subey sinulatden. Me' a'a magpa'in we' ginanti'an Kitabin, kahagad hadja siye si bissā hininang-hinang. Ga' niya' purebane we' pininda Kitabin. Saguwa' ekka pureba we' ga' pininda Kitabin.

Kuwe'itu niya' pe ibuhan me' Kitab masaley inenna' si me' museum duk university importante tu'u si dunya. Sinduwehin, me' jūd sinduwe-sinduwe hadja amban dem Kitab Injil duk sinduwehin isab tibu'ukan kitab Pagjanji'an Ba'ahuhin hātinen Kitab Injil. Ekka me' kitab inin

andang ne, panulat iyehin hatusan tahun ne dehellu amban masa Nabi Muhammad. Sali' du isab duk me' jūd dem kitab Pagjanji'an Tagna'in. Bang pagsali'nu me' kitab masaley duk me' kitab kuwe'ituhin, kitenu du we' inipat te'ed we' Tuhanin Lapalnen para si kite bi duk tewwa' pe. Kitab tabatsate ellew inin sali' du te'ed duk Kitab masa Nabi Muhammadin.

Sinulat we' me' nabihin bissā Tuhanin diyata' lambahan hininang amban kuwit hayep atawa amban me' bayu'-bayu'an jambangan bu ilikid. Si bangsa Yahudi, niya' me' a'a sinduwehin pandey te'ed nulat, lekkatde Lapal Tuhanin duk sulatde pī si kitab ilikid ba'ahu. Tinolo'an te'ed me' a'a manulat miya'an duk subey te'ed siye **pahatul-hatul supaya bugtu' we' kitab ilekkatin sali' te'ed duk kitab tagna'in**. Bang niya' sala'ne, pinaka'atan ne tibu'ukan kitabin! Me' bangsa Yahudi manulat inin, kahagadde we' bang ganti'ande Lapal Tuhanin kuwe' suleyande ngaganti'an Tuhanin! Kaw bakas takalebi sabab me' **kitab ilikid takasuwa' tapit si bihing Tahik Mateyin** tahun 1947. Kata'uhanbi ke we' me' kitab ilikid inin, me' jūd amban dem Pagjanji'an Tagna'in, ilekkat dahatus tahun ne dehellu amban inanakan Isa AlMasi? Saguwa' me' kitab masaley sali' du duk me' kitab ilekkat puwas de ngibu tahun amban panganak si Isahin! Ga' du pininda Kitabin!

Ga'i makajari we' niya' ngaganti'an Kitabin. Bang upama niya' mabaya' ngaganti'an Kitabin subey ganti'anne kēmon Kitabin. Ga'i makajari! Puwas masa AlMasihin, nagna' ilinda Kitabin we' me' a'a langkew pangadjj'nen amban bissā Hibrani, bissā Aram duk bissā Girik pī si **me' bayu'-bayu'an bahasa seddili**. Ga'i makajari we' niya' ngaganti'an kēmon Kitabin dem kēmon dunya! Kuwe'itu tibu'ukan Kitabin atawa me' jūd sinduwehin hadja niya' ne labi duwe ngibu bahasa. Inipat we' Tuhanin Lapalne Masutsihin, duk me' dara'akannen, lindade Lapalnen si me' bayu'-bayu'an bahasa dem dunya. Mabaya' hep Tuhanin we' kēmon me' a'ahin takalede Lapalnen duk di teyingede, tasabutde duk di pikilande, teyima'de duk di ateyde, duk siye timbul.

Ta'u ke Tuhan Mabalakatanin ngipat Lapalnen amban Nakura' Seyitan duk me' mamabaya' ngaganti'an iyehin bu jānan niya' sala'ne? Awe', ta'u iye ngipatne duk **bakas** ipatne ne! Hadje Tuhanin! To'o, kata'uhan kami we' kemuwe tagna' dunyahin sampay kuwe'itu suleyan Nakura' Seyitanin ngaganti'an Lapal Tuhanin – dem pikilan a'a! Upama, si jūd tagna' dem Kitabin takalet we' pa'in Tuhanin pu Apu' Adam, pa'inne, *“Si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun!”* Saguwa' pasuwey Nakura' Seyitanin pina'in Tuhanin duk pa'inne pu Apu' Adam duk Sitti Hawa, pa'inne *“Ga'i du ka'am iyan matey!”* Sa miya'an suleyan Nakura' Seyitanin ngaganti'an Lapal Tuhanin. Kata'uhanbi hep, we' eddo' Apu' Adam duk Sitti Hawa kahagad si Nakura' Seyitanin duk kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin. Ka'ujudannen,

matey niyawaden duk baranden ngalamma ne duk ujud matey, sa bakas pina'in Tuhanin. Me' bagayku, kapangandelan Lapal Tuhanin. Nakura' Seyitanin luwal magdusta' duk ngakkal. Mabaya' Nakura' Seyitanin ngakkalan a'ahin supaya siye kahagad we' ginanti'an Kitabin. Saguwa' missā Panuhutanin Isa AlMasi, pa'inne, *“Kata'uhante bi we' kēmon tasulat dem kitabin ga'i te'ed pinda salama-lama.”* (Yahiya 10:35) *“Palabey hadja langitin duk dunyahin, saguwa' bang bissākun asal ga'i usa'.”* (Mateo 24:35)

3.) Kuwe'itu, inin panilew katellunen: **We'ey ēnanbi si Isa Anak Tuhanin. Bang Tuhanin, ga' niya' anakne duk ga' iye inanakan; hangkan sa'ingge si Isa Anakne?**

Daran ne sambungan kami panilew ma'importante inin, saguwa' sinna kami nambunganne balik. Bang kite awam sabab ma'importante inin, makamatey du! Bakas tinilew ne, pina'in, *“We'ey ēnanu atawa ēnanbi si Isa Anak Tuhanin?”* Ka'issa', pa'esseban kami me' mapakalehin we' duma'in kami mangagellal si Isa *“Anak Tuhanin”!* **Tuhanin** iye ngēnan si Isa **Anaknen!** Kaduwenen, ēn *“Anak Tuhanin” duma'in hātinen* we' maganda Tuhanin duk niya' anakne! Bakas takitete bi ne we' niya' hatusan ēn duk gellal si Isa dem Kitab. Me' ēn inin nabangan kite bi supaya tatasabutte bi bang sine iye. Upama, inēnan iye *“gawangin”*, saguwa' duma'in hātinen we' si Isa gawang hininang duk kayu atawa mital. Inēnan isab iye *“Kinakan mangurung Umulin”*, saguwa' duma'in hātinen we' si Isa kinakan kuwe' buwas duk kenna. Me' nabi Tuhanin ēnande AlMasihin *“Bili-bili Tuhanin”* saguwa' duma'in hātinen we' bili-bili iye. Arak du isab sa miya'an bang inēnan si Isa we' Tuhanin **Anakne.** Subey kata'uhanbi we' duma'in hātinen we' maganda Tuhanin duk niya' anakne! Bissā kupul iyan! Bang kite tahala' amban lahatte, bang patekka inēnan kite *“anak Pilipinas”* pegge' amban Pilipinas kite. Saguwa' duma'in hātinen we' Pilipinasin maganda duk tege anak! Sa miya'an du isab pangēn AlMasihin we' Tuhanin duk me' mala'ikatin duk me' nabihin *“Anak Tuhanin”*, pegge' pitu iye amban Tuhanin. Inanakan si Isa we' budjang. Ga' niya' samane manusiya'. Dehellu pe amban inanakan iye, andang ne iye ellum la'i si surga' pegge' *“Kalimat Allah”* iye, hātinen, **Lapalin** bakas la'i si Tuhanin tagna' ewwalley pe. Iye hep pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Ga' pe dunya inin pinapanjari asal andang ne Lapalin. Lapalin magdambuwa' duk Tuhanin duk Lapalin Tuhanin ne. Lapalin palahil tu'u si dunya tege baran manusiya' duk patenna' diyaleman manusiya'. Kēmon lasa duk bennal la'i si iye. Takite kami balakatnen duk sahayanen, duk balakatne duk sahayane inin talep si iye pegge' iye Anak Tuhan dembuwa'-buwa'in....Ga' niya' bakas ngite Tuhanin. Saguwa' pinakata'u Tuhanin si manusiya' we' Anakne dembuwa'-

buwa'in, pegge' asal Tuhan du iye duk magdembuwa' iye duk Samanen!" (Yahiya 1:1,14,18)

Si Isa Anak Tuhan Salama-lamahin, iye Lapal Tuhanin palahil si dunya magbaran manusiya'.

Ine Lapal Tuhanin? Kaw kew nambung we' Lapal Tuhanin Kitab Masutsihin iye bakas sinulat we' me' nabihin pegge' inurungan siye pikilan we' Tuhanin. Tewwa' iyan. Me' Sulat Kanabihanin iye Lapal Tuhanin para si kite bi – kuwe' sulat pinabo'ohan si kite bi we' Tuhanin. Saguwa' niya' tilewku si ka'u sabab bagaynu manamal mala'i si lahat talahin. Ine kahāpannun: we' nulat hadja bagaynun **bang piye sulat**, atawa pesōng hāp si ka'u bang piyu iye **magbaran** misita ka'u? Bugtu' pesōng hāp si ka'u bang piyu iye magbaran supaya ka'am makapagbissā-bissā magtāmpak. Arak du isab sa miya'an Tuhanin. Pegge' balakatan Tuhanin makajari hinangne bisan ine. Duk pegge' mabaya' iye we' kata'uhan a'a bang sa'ingge iye duk bang ine kabaya'annen para si kite bi, tapikilnu ke we' mabo'o sulat hadja iye atawa tapikilnu we' pitu iye magbaran misita kite bi? Me' bagayku, aka-aka mahāp minahalayak we' me' nabihin, inin, we' **di Tuhanin pitu misita manusiya' madusehanin!**

Diyalem Kitab Injil ta'ayate we' pinapitu we' Tuhanin amban surga' Lapalnen magbaran manusiya' supaya iye patenna' diyaleman a'a supaya siye tatimbulne amban duseden. A'a amban surga' miya'an Isa AlMasi. Patut si Isa inēnan Anak Tuhanin, pegge' Lapal iye magdembuwa' duk Tuhanin tagna'ley pe. Si Isa Anak Tuhan Salama-lamahin, neppu Tuhanin iye – pakita'une si me' a'ahin bang sa'ingge kawul-pi'il Tuhanin. Bang niya' lella bata'-bata' daran pa'inte, we' lekkup iye samanen! Sa miya'an du isab si Isa. Si Isa kuwe' patta' Tuhanin. Bang kata'uhante si Isa kata'uhante Tuhanin duk bang sa'ingge iye. Hangkan pina'in dem Kitab, pa'inne:

“Masa awalley Tuhanin daran magpasampay bissānen pitu si me' kapapu'anten bi me' Yahudihin duk magseddili-seddili pamasampayne bissāne si siyehin. Me' kanabihanin magpalata' bissānen. Saguwa' si me' ellew kuwe'itu inin, magpalata' bissānen si kite bi Anaknen. Iye mamapanjari alamin amban panganda'akan Tuhanin duk iye hep tapene' we' Tuhanin pangurunganne kēmon-kēmonin. La'i si iye takite sahaya Tuhanin duk lekkup te'ed iye neppu Tuhanin. Iye mangantanan alam inin we' bissāne mabalakatanin. Duk pag ubus hinangnen supaya ta'ampun duse manusiya'in, manjari hap pi iye si surga' duk ningkolo' iye si kanawanan Tuhan Tamanan Mabalakatanin.” (Hibrani 1:1-3)

Niya' pe mabaya' pa'in kami si ka'am. Ga' du pa'in Tuhanin we' subey **tasabutnu** kēmon bang we'ey ēanne si Isa *Anakne* – iye

hadja pina'innen we' subey kew **kahagad**. Essebun we' Tuhanin iye mangurungan Nabi Da'ud pikilanin supaya sulatne dem Kitab Jabur, pa'inne: *“Magpadiyawa' ka'am si iye supaya ga'i iye astel si ka'am duk ka'am ga'i bessuwang papateyne, pegge' mura tekka astelnen. Saguwa' me' a'a mapatapit si iyehin pegge' iye pa'elliganden, hāp te'ed siye!”* (Jabur 2:11,12) Inurungan isab we' Tuhanin pikilan si a'a kawakilannen inēnan Yahiya supaya sulatne dem Kitab Injil, pa'inne:

*“Ekka pe me' hinangan maka'ulali' seddili tahinang si Isa si pagmatahan me' tindeggen, ga' tasulat na'an si kitab inin. Saguwa' me' sinulat matu'u inin, sinulat supaya du kahagadbi we' si Isa asal **AlMasihin ne, Anak Tuhanin, duk supaya ka'urungan ka'am umul salama-lama sabab sandelbi si iyehin.**”* (Yahiya 20:30,31) *“Sine-sine sandel si Anak Tuhanin ellum salama-lama. Saguwa' mangga'i masandel duk manuhut si Anak Tuhanin, ga' niya' umulne salama-lama. Bisan miya'an, pateteg si iye mulka' Tuhanin salama-lama.”* (Yahiya 3:36)

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Bang amban kahandak Tuhanin, pala'us kite bi nambungan panilewin si lesson balik.....

Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab pina'in amban dem Kitab inin:

“Kēmon manusiya'in kuwe' balili duk kēmon kabantuhanden kuwe' sumping sabet. Lanes du balilihin duk pagpag du sumpingin. Damikkiyan manusiya'in matey du duk ga'i layun. Saguwa' lapal Tuhanin teteg salama-lama!” (1 Petros 1:24,25)

Wassalam

Lesson 91

Panilew me' a'ahin duk panambung Tuhanin

Bahagi' 2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Na, ellew inin hinang kami sa hinang kami si lesson dehelluhin – hātinin nambungan me' **panilew** luwal tinilewin. Saguwa' niya' pe subey papasti' kami. Bang sambungan kami me' panilewin, ga'i te'ed kami maka'ara'-ara' nambung amban di kata'u kami atawa kata'u a'a seddili. Panambung kamihin ingge **hadja** dem **Lapal Tuhanin**. Bang kami hadja, ga'i kami ta'u nambungan me' panilewin, saguwa' **Tuhanin** ta'u iye nambung duk urunganne kite bi panambung amban dem Kitab Masutsihin. Pa'in Kitabin: “*Lapal Tuhanin balakatan duk maka'urung umul salama-lama. Lapal Tuhanin dalil kalis talem, saguwa' pesōng pe talemnen amban kalis pegge' lagbas bisan pī dem ateyte duk niyawate. Duk lapal Tuhanin maginta'u bang ine dem pikilan duk dem atey manusiya'in.*” (Hibrani 4:12) Manjari, balik kite bi pī si me' panilewin.

1.) Niya' tu'u panilew, pa'inne: **Bakas missā ka'am si dembuwa' me' lessonin, pa'inbi: “Mala'atin ga'i makajari we' amban Tuhan.” Ga'i ku patuhut, patugiba ku, pegge' kahagad ku we' pinapanjari we' Tuhanin mala'atin dahu', mangkin mahāpin.**

Ambat kami manambungan panilew inin duk panilew amban dem Kitab. Pa'in Kitabin, “*Nubud ke bohe' matebbelin duk bohe' mahāpin magsumbaya' amban dambuwa' tuburan? Asal ga'i!*” (Yakub 3:11) Bang tuburan, ga'i paguwa'ne kaduwe, bohe' mahāpin duk bohe' matebbelin, sa miya'an du isab Tuhanin, duma'in iye po'on mahāpin duk mala'atin. Pina'in dem Kitab, pa'inne:

“*Tuhanin asal danta' duk ga' niya' kalindeman si iye!*” (1 Yahiya 1:5)
“*Bang ka'am sinassat maghinang la'at, da'a pa'inun bi we' Tuhanin manassat ka'amin. Pegge' Tuhanin ga'i te'ed tasassat duk ga'i te'ed iye*

nassat. Saguwa' iye mamō'o a'ahin maghinang mala'atin napsunen du. Napsunen kuwe' mangati-ngati iyehin duk ujud tahinangne....Hangkan me' kapungtina'ihanku kinalasahankun, sala' te'ed ka'am bang pa'inbi we' Tuhanin manassat ka'amin. Saguwa' kēmon bayu'-bayu'an mahāpin duk mangga' niya' salla'-salla'nen pangurung si kite amban surga', amban Tuhanin. Tuhanin bakas magpapanjari kēmon madanta' diyata' langitin. Kēmon madanta' diyata' langitin pinda du sahayanen saguwa' Tuhanin ga'i te'ed pinda. Amban baya'ne hinangne kite bi me' anakne pegge' kahagadte bi lapalne mabernalin. Duk hangkan hinangne kite bi me' anakne supaya kite bi pinahadje amban kēmon bakas pinapanjarinen.” (Yakub 1:13,14,16-18)

Dembuwa' me' nabihin, ēnnen Nabi Habakkuk, sulatne inin, pa'inne: *O Tuhan, ka'u mangga' niya' tagna'annen duk mangga' niya' tamanannen!.... Sutsi manamal matanun, ga'i kew ngatu mayaman ine-ine la'at; ga'i kew ngatu neyima' ine-ine ga'i matumewwa'in.* (Habakkuk 1:12,13) Hangkan, bang ga'i ngatu Tuhanin neyima' ine-ine ga'i tewwa', ga'i subey tapikilte we' papanjarine mala'atin. Tagna' pinapanjari we' Tuhanin mala'ikat inēnan Luciferin, hāp manamal. Saguwa' Lucifer inin manjari nakura' seyitan pegge' eddo'ne pe nguntarahan Tuhanin. Tagna' pinapanjari we' Tuhanin Apu' Adam, hāp du isab iye. Saguwa' Apu' Adam manjari a'a dusehan ne pegge' eddo'ne pe ga'i nuhut panganda'akan Tuhanin. Tinolo'an kite bi dem Lapal Tuhanin, we' nakura' seyitanin duk atey a'a mala'atin iye po'on mala'atin, saguwa' tinolo'an kite, we' Tuhanin duk Lapalnen we' iye po'on mahāpin.

2.) Niya' isab nilew sa inin: **Bang Tuhanin sutsi duk ma'ase', we'ey hadja payamanne me' magsasa' duk magbono' duk magpapatey duk kēmon mala'at dem dunyahin. Ga' ke niya' tahinangne supaya tatabangne me' a'a dem kasasewanin?**

To'o te'ed, asal Tuhanin Mangantanan Ase'in, duk subey te'ed tahinangne panabang me' a'a dem kasasewanin. Saguwa' bakas tahinangne ne! Papatune Mangalekkat mabentelin, Isa AlMasi, matey sabab duse manusiya'in, supaya maghāp me' a'ahin duk Tuhanin, ubus miya'an maghāp ne isab a'ahin duk me' sawe'nen. Saguwa', makajari hadja me' a'ahin maghāp duk sawe'ne, subey dahu' siye kahagad pu si Isa we' iye Manimbul pinapitu we' Tuhanin duk subey siye maglilla' si iye. Bang kahālante duk Tuhanin magtewwa' ne, ubus kahālante duk me' a'ahin magtewwa' ne isab. Luwal bang magtewwa' ne kahālan miya'an, maki ne te'ed sanyang. Kēmon miya'an depende si panambungte bi si Tuhanin. Subey teyima'te tambal minemes we' Tuhanin, hātinen Isa AlMasi. Inin du isab, esseb-essebun bi we' dunya inin hinukum du we' Tuhanin si sinōng pegge' la'at ne manamal. Pa'in Lapal Tuhanin we' pitu

du balik Panuhutanin Isa AlMasi bang kiyamat ne, supaya tahukumne kēmon mangga'i mangatu maneyima' duk makahagad si mabennalin. Bang ubus ne tada'ag we' Panuhutanin si Isa kēmon banta Tuhanin, ba'ahuhanne ne kēmon pinapanjari tagna'in. Ubus miya'an tuman ne me' sinulat dem Kitabin, pa'inne: *“Ga' niya' takasuwa'...ine-ine kamulka'an Tuhanin....Ga' ne niya' magdukka duk magtangis duk ga' ne niya' peddi'an. Kēmon kahālan si dunya tagna'in lanyap ne.”* (Me' pinakita'u 22:3; 21:4)

3.) Inin panilew katellunen ellew inin: **Niya' kasasewanku. Luwal tapikilku we' bang ku magduse, ujud mole' si aku, saguwa' ga'i du meke'ine me' anakkun, pegge' duma'in du siye magdusehin. Saguwa' pa'innu, we' duse kapapu'anten Apu' Adam bakas tahinangne mala'i si Likus Edenin, keleggeyan ko' kēmon tubu'nen duk subey ko' siye ilegga we' Tuhanin. Sa'ingge ne iyan?**

Niya' eli'an pa'inne: “Bang beytu panaki ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!” duk “Bang kabang sapi'in asti'an anaknen.” To'o inin, e'? Magdūs kite bi kēmon, we' bang niya' anakbi bu kasuligannen si di luma'bi, ta'ayane mahāp mala'atin amban ka'am, metetto'anen. Takite si nakanakin bang sa'ingge bissāhanbin, addatbin, pikilanbin duk paghinangbin. Kēmon kite bi sakup si pamilya Apu' Adam duk Sitti Hawa. Tubu'an mangga'i makahagad si panganda'akan Tuhanin kite bi. Duma'in ke kite bi kuwe' kapapu'anten bi? Niya' ke kite bi makajari magpa'in we' ga' talanggalte bi panganda'akan Tuhanin, bisan mintedde? Kēmon kite bi dusehan! Kawul-pi'iltan bi ga'i ngatu nuhut panganda'akan Tuhanin kemuwete bi inanakan. Sine ente' mamusaka'an kite bi kawul-pi'il mangga'i manuhut panganda'akan Tuhanin? **Apu' Adam.** Kuwe' saki la'at duse Apu' Adamin, mekeleggey kite bi kēmon. Mabaya' kite atawa ga'i, masi du sa miya'an. Iye te'ed pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne: *“Tagna', dembuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse!”* (Roma 5:12) Saguwa' niya' pe ase-asete bi, pegge' pina'in isab dem Lapal Tuhanin, pa'inne: *“Manjari, sabab dembuwa' duse hadja (tahinang we' Apu' Adam), kēmon manusiya'in suku'nen ilegga we' Tuhanin. Damikkiyan isab sabab dembuwa' hinangan bentel (si Isa AlMasi), kēmon manusiya'in makajari inampun duk kinimatan bentel we' Tuhanin duk ellow siye ga' tamanan.”* (Roma 5:18)

4.) Niya' pe panilew, inin ne: **Ine jānnen hangkan duwe bahagi' Kitabin, Pagjanji'an Tagna'in duk Pagjanji'an Ba'ahuhin?**

Bang papandakte, kēmon sinulat we' me' nabi dem **Pagjanji'an Tagna'in**, sinulat we' de **dehellu** pe amban inanakan AlMasihin. Kēmon sinulat dem **Pagjanji'an Ba'ahuhin**, sinulat **pag ubus** ne inanakan AlMasihin. Hangkan lapal sinulat we' me' nabi dem Pagjanji'an Tagna'in

sa inin: “**Si sinōng pinapitu** we' Tuhanin AlMasihin!” Lapal dem Pagjanji'an Ba'ahuhin: “**Bakas ne pinapitu** we' Tuhanin AlMasihin, sa bakas pananggupne palabey amban me' nabihin!” Magsukul kite si Tuhan we' duwe bahagi' Kitabin – Pagjanji'an Tagna'in **duk** Pagjanji'an Ba'ahuhin, pegge' takitete dem duwe bahagi' iyan we' me' pananggup we' Tuhan masaley, ubus ne tahinangne! Pinapitu we' Tuhanin Manimbulin, Isa AlMasi, sa bakas pananggupne kapapu'ante dem Kitab Tawratin, Kitab Jabur duk Me' Sulat Kanabihanin. Bakas sinulat we' me' kanabihanin tinumanan du we' AlMasihin.

5.) Niya' pe panilew, pa'inne: **Ekka me' a'a, pa'inde we' ga'i kata'uhan bang a'ahin tapī ke hap surga' atawa hap narka'. Luwal Tuhanin mangata'uhan iyehin. Saguwa' bang ka'u, pa'innu we' bang kew upama matey ellew inin, kata'uhannu we' tapī kew hap surga'. Ine jānnen hangkan kew bahani magpa'in sa miya'an?**

Sambungan kami panilew iyan duk panilew seddili. **Makajari ke we' Tuhanin ga'i tumananne bissānen?** Kapangandelan ke Tuhanin we' tumananne du bissānen? Pa'in Lapal Tuhanin:

“Kēmon me' kanabi-nabihanin bakas missā isab sabab si Isa AlMasi. Pa'inde we' sasuku masandel pu si Isahin, inampun du me' duseden sabab bakas tahinang si Isahin.” (Hinangan 10:43) *“Sulatante ka'am inin supaya kabugtu'anbi we' tege umul du ka'am salama-lama. Sulat inin para si ka'am me' masandel si Anak Tuhanin.”* (1Yahiya 5:13)

Pegge' di Tuhanin ne magpa'inin dem Lapalne we' makajari kabugtu'annu we' tege umul kew salama-lama, sine kami magpa'inin we' ga'i kata'uhan bang hap tungan a'ahin si ahilat! Awe', bagayku, **makajari kata'uhannu** bang hap tungan kew bang ne kew matey! Saguwa' iye hadja tinilewin bang bennal ke kew kahagad si Panuhutanin Isa AlMasi duk kurbanne mangga' niya' salla'-salla'nen? Atawa ngandel ke kew si di “hinangannu mahāpin”? Luwal hadja me' a'a masandel pu si AlMasihin makajari magpa'in sa ininin, “**kata'uhanku** we' tege umul ku salama-lama!”

6.) Niya' isab nilew, pa'inne: **Magmahalayak Isa AlMasi we' Manabangin, inēnan isab “Parakletos” pitu pag ubus iye (hātinen si Isa) pa'angkat hap surga'. Sabab sine binissā Isa AlMasi inin?**

“Parakletos” inin bissā Girik, hātinen *kunsihal, manabangin, atawa abugaw*. Dem Kitab ginuna ēn Parakletos inin para pu si Isa (payamanun 1 Yahiya 2:1) duk para si Niyawa Sutsihin. Bakas tabatsate ne dem Kitab Injil, we' pag sōng balik Panuhutanin si Isa hap surga', niya' pananggupne si me' tindeggen, pa'inne:

“Pākuku du si Samakun duk ka'am urunganne seddili nabangan ka'am ganti'ku. Lu'u du iye si ka'am salama-lama. Manabang inin,

Niyawa Tuhanin. Iye **magaka mabennalin** sabab Tuhanin. Saguwa' me' a'a mangga'i manuhut Tuhanin, ga'i teteyima'de Niyawa Tuhanin pegge' ga'i iye tahātide duk ga'i iye kata'uhande. Saguwa' ka'am, kata'uhanbi du Niyawa Tuhanin pegge' **lu'u iye** si ka'am duk **pateteg** du iye **dem ateybi...**Papitu Samakun du si ka'am **manabangin, ganti'ku.** Iye **Niyawa Sutsihin.** Tolo'anne du ka'am kēmon-kēmonin duk pa'essebanne ka'am kēmon bakas panolo'ku si ka'amin....Pag tu'u ne si ka'am pananabangin, pahātihanne du si me' manusiya' si dunyahin hāti dusehin....Papasti'ne si siye we' dusehan siye, pegge' ga'i siye kahagad si aku....[Hangkan] da'a dahu' ka'am tahala' amban Awrusalam. Agadun bi dahu' **me' pananggup** Samakun, iye bakas pina'inku si ka'amin. Si Yahiya, bohe' hep pamandine me' a'ahin. Saguwa' ka'am, pamandi si ka'amin seddili. Palabey piyem bahangi binna'an, pinapitu du si ka'am **Niyawa Sutsihin.**” (Yahiya 14:16,17,26; 16:8,9; Hinangan 1:4,5)

Pa'in Panuhutanin si Isa we' Manabangin **duma'in manusiya'**, saguwa' **Niyawa** – Niyawa Tuhan Masutsihin – ga'i iye takite we' a'a. Akahan si Isa tindegnen we' pag ubus iye balik hap surga', pinapitu we' Tuhanin Niyawa Sutsihin supaya patenna'ne diyalem ateyde. Tabatsate ampat lesson dehellu amban inin (Lesson 87) we' sa miya'an te'ed mapalabeyin ellew Pentekostesin. Sempū' ellew palabey pag ubus si Isa pa'angkat hap surga' iye miya'an ellew Pentekostesin.

Bang papandakte, Manabangin iye Niyawa AlMasi mapitu mapatenna' diyalem atey kēmon maneyima' Aka-aka Mahāpin. Bang bennal kew kahagad, limpiyuhanne duk ba'ahuhanne ateynun, duk malkahanne kew we' anak Tuhanin ne kew, duk pasuku'anne kew kapatut la'i si pana'anana Tuhanin salama-lama. Iye pina'in dem Kitabin, pa'inne:

*“Ka'am manjari a'a Tuhanin sakali' takalebi lapal mabennalin, hātinen aka-aka mahāp sabab katimbulanbin. Sandel ka'am pu si AlMasi duk **pinapiyu isab we' Tuhanin si ka'am Niyawa Sutsi pananggupnen, tanda' we' suku' si iye ne te'ed ka'am. Niyawa Sutsi pinangurungne si kitehin bi, tanda' we' asal tasangkate bi du si pasōngan kēmon pananggup Tuhan si me' a'anen, duk kabugtu'ante bi ne we' ka'ujudannen luhaya te'ed kite bi. Pudjite bi lasa duk ase' Tuhanin.**”* (Epesus 1:13,14)

Si kite bi me' makahagadin, Niyawa Sutsihin manabangan kitehin bi, mamandu'an kitehin bi, basagten bi, guruten bi, duk ekka pe seddili. Ekka manamal tahinangne para si kite bi, ga'i ne tatukidte na'at kēmon. Da bayu' panabangne kitehin bi, bang kite bi ngampun-ngampun. Tala hep pagbidda'annen bang **nabbut** hadja kite bi atawa **matsa ayat**

duk bang kite bi *ngampun-ngampun te'ed si Tuhan!* Tabangan Niyawa Sutsihin kite bi *ngampun-ngampun te'ed si Tuhan.* Sinulat hep dem Kitab, pina'in: *“Tabangan Niyawa Sutsihin isab kite bi bang lamma sandelte bi si Tuhanin duk asigne ateyten bi. Pegge' bang kite bi ngampun-ngampun bu ga'i kata'uhante bi bang ine patut pinākuten bi atawa bang sa'ingge pamākuten bi, manjari Niyawa Sutsi dem ateyten bi māku-māku si Tuhan para si kite bi bu ga'i kata'uhante bi bang sa'ingge.”* (Roma 8:26) Kēmon a'a mabennal makahagad si Aka-aka Mahāp sabab Isa AlMasihin, teteg du diyalem ateyde manabang amban surga' inin, hātinin Niyawa Sutsihin. Pina'in dem Kitab: *“Sine-sine ga'i pala'ihan Niyawa Tuhanin, iye pinapitu AlMasihin, duma'in iye suku' pu AlMasi.”* (Roma 8:9)

7.) Niya' pe panilew panambusannen: **Tasabutku amban panolo'nun we' tapī ku hap surga' bang teyima'ku Isa AlMasi we' iye Manimbul akuhin.** Hātinin ke we' makajari hinangku ine-ine kabaya'anku duk hinangku mala'atin duk masi pe ku pī hap surga' pag ubus ku matey? **Ine panolo' Kitabin sabab inin?**

Sinambungan pinapasti' panilew inin dem Kitab, jūd Roma, kapitulu ennem. Pa'inne la'i: *“Na, sa'ingge, magduse ne ke pa'in kite bi duk pasōng tapakitehan Tuhanin lasane duk ase'nen si kite bi? Asal ga'i. Iye mato'ohin bang pasal magduse, pag sandel ne kite bi pu si Isa AlMasi, kuwe' ne kite bi me' a'a matey ga'i ne kapagduse. Hangkan ga'i ne kite bi mabaya' magduse.”* (Roma 6:1,2) Lapal sabab kamatey Isa AlMasi diyata' olomin duk ka'ellumne balik amban kamateynen, iye palanu Tuhan mabentelin **supaya madusehanin timbul,** duma'in hadja siye timbul amban **pangalegga sabab duseden** saguwa' timbul isab siye amban **balakat dusehin!** Pa'in Lapal Tuhanin we' bang teyima'nu Aka-aka Mahāp iyan dem ateynu duk bennal kew kahagad, magtawus niya' duwe hinangan hininang we' Tuhanin diyalem ateynu:

Ka'issa', ampun Tuhanin kēmon dusenun sabab tahnang AlMasihin, sa bakas pananggupnen.

Kaduwenen, ba'ahuhan Tuhanin ateynun we' balakat Niyawa Sutsihin. Ubus nagna' ne kew kahāpan si kēmon mabentelin duk bunsu kew si kēmon mala'atin, pegge' pinapī we' Tuhanin diyalemnu kawul-pi'ilne masutsihin. Hangkan hep nanggung Tuhanin dem Kitab, pa'inne:

“Bang a'ahin magdambuwa' ne duk AlMasi, kuwe' ne iye ba'ahu pinapanjari. Kēmon addatne duk hinanganne mala'at matu'uhin magtamanan ne, duk kuwe'itu ba'ahu ne te'ed iye!” (2 Korinto 5:17)
“Si Isa AlMasi maglilla' matey supaya kite bi lekkatne duk paluwasne amban kēmon mala'atin. Kabaya'annen we' sutsi ateyten bi duk kite bi manjari me' a'a suku' si iyehin duk iye hadja kinabaya'anten bi maghinangan hāp!” (Titus 2:14)

Bang a'ahin bennal kahagad si Panuhutanin Isa AlMasi, ga'i ne pala'usne hinanganne mala'atin, pegge' pinapī we' Tuhanin diyalem ateyne **Niyawa Sutsinen** – duk “a'ahin bang pinagbaya'an iye we' Niyawa Tuhanin, iye inin me' hinangannen: malasa iye si pagkasine, kēgan dem ateynen, duk hāp pamikilnen. Ta'u iye magpasensiya si sawe'ne duk hāp addatnen si pagkasinen. Bē-tabang iye duk kapangandelan iye. Diyawa' pagateynen duk ga'i ūtanne napsunen.” (Galatiya 5:22,23)

Na, taman inin ne hadja ellew inin. Saguwa' si lesson balik – bang amban kahandak Tuhanin – ngaya kite bi namba sabab bang sa'ingge subey addat a'a manuhut pu AlMasihin.....Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin! Niya' pe dembuwa' ayat hāp subey tapikilbi, sinulat we' Nabi Da'ud dem Kitab Jabur, pa'inne:

“Kēmon hinangan Tuhanin tewwa' te'ed, kēmon pina'innen kapangandelan te'ed; kuwe' iye dalil taming si me' a'a meke'ellig si iyehin!” (Jabur 18:30)

Wassalam

Lesson 92

Sa'ingge subey addat me' manuhut pu AlMasihin?

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bakas nanggup kami si lesson dehelluhin, we' ellew inin ngaya kite bi **bang sa'ingge subey addat me' manuhut pu Isa AlMasihin supaya kasulutan Tuhanin**. Sandel mala'i dem atey a'a manuhut pu AlMasihin subey pinayaman si pamikilne, si pamissāne, si hinanganne, si paga'ane – si kēmon hininangnen.

Subey dahu' balikte bang sabab ine a'ahin bennal a'a nuhut pu AlMasihin, mangkin payamante bang sa'ingge subey addat a'a manuhut pu AlMasihin. Bakas takitete ne we' a'a manuhut pu AlMasihin, ka'issa', a'a magbennal we' dusehan iye si matahan Tuhanin duk we' ga'i iye ngase-ngase we' tapī iye si surga' sabab di hinangannen. Kaduwenen, kahagad iye si palanu minahalayak we' kēmon me' nabihin – palanu Tuhanin bang sa'ingge iye ngatu ngampun duse me' manusiya'in. Iye palanu Tuhanin, we' matey Isa AlMasi diyata' olom. Sinōngan we' Tuhanin Mangalekkat mangga' niya' dusenen matey sabab duseten bi duk pakellumne iye balik supaya kite bi makajari kimmatanne bentel.

Na, balikte ne. **A'a manuhut Isa AlMasihin kahagad si Aka-aka Mahāp sabab Isa AlMasihin dembūs-būs ateynen** duk kata'uhanne te'ed we' kēmon dusenen inampun ne, sa bakas pananggup Tuhan si Lapalnen. Paganak Tuhanin a'a makahagad sa miya'an. Sinulat hep dem Kitab Injil, pa'inne: Sine-sine neyima' Isa AlMasi duk kahagad si iye “*urunganne siye kapatut manjari me' anak Tuhanin. Tahinang siye anak Tuhanin duma'in kuwe' paganak manusiya'.....Saguwa' tahinang siye anak Tuhanin amban kabaya'an Tuhanin.*” (Yahiya 1:12,13) Me' bagayku, mabaya' Tuhanin we' kata'uhannu, bang kew manjari anak Tuhanin sabab sandelnu pu AlMasihin duk kurbannen, ga'i kew te'ed pasape' amban iye, duk urunganne kew kapatut ellum salama-lama si pana'anne la'i si surga'!

Kaw niya' nganjawab, pa'inne: Ah, bang sa miya'an du mura pa'asek hap surga'in para si me' manuhut AlMasihin, makajari hinangde ine-ine kabaya'ande duk bisan magduse bang siye mabaya' duk ga'i ne siye neessita tinalew hinukum, pegge' ubus ne inampun kēmon duseden we' Tuhanin! Me' bagayku, **sumala' te'ed** ka'am. Me' mamissā sa miya'an, ga' pe kata'uhande bang ine te'ed dusehin, duk ga'i isab kata'uhande Tuhan Masutsihin. La'at manamal dusehin. Pitu Isa AlMasi **maluwas kite bi** amban antanan duse; **duma'in** iye pitu ma'asig kite bi magduse! Sine-sine kahagad pu AlMasi **ga'i ne iye binanyaga' we' duse**. Bennal inin, luwal me' suku' si Nakura' Seyitanin masinna magdusehin. A'a tinimbul duk inampun we' Tuhanin, ginanti'an ne ateynen. Kuwe' kinoso'an ateynen we' Tuhanin duk ilimpiyuhan. A'a ilimpiyuhan we' Tuhan sa miya'anin, halli' iye amban ine-ine lemme'. Iye pina'in dem Kitabin, pa'inne: *“Bang a'ahin magdambuwa' ne duk AlMasi, kuwe' ne iye ba'ahu pinapanjari. Kēmon addatne duk hinanganne mala'at matu'uhin magtamanan ne, duk kuwe'itu ba'ahu ne te'ed iye.”* (2 Korinto 5:17)

Pihun ko', bang upama ka'u, magsemmeke pote' kew duk limpiyu, ningkolo' ke kew atawa lumengngan ke kew bisan diyalem kalemme'-lemme'? Ga'i. Halli'annu iyan ine-ine makatamak semmeknun. Sa miya'an du isab a'ahin bang limpiyu ne pegge' inānan ne dusenen we' Tuhanin. Ga'i ne kite mabaya' matuk ngahinang ine-ine ga'i kasulutan Tuhanin. Iye **kabaya'anten**, hinang mekesulut Tuhanin. Bang upama niya' utangnu hadje si a'a, bu ga'i ne kew da'akne magbayed, makajari ke we' pagtu'urannu maghinang la'at si iye? Ga'i! Hinangnu ine-ine tapikilnu mekesulut iye. Arak du isab sa miya'an bang ampun Tuhanin utangnu mahadje sabab dusenun duk timbulne kew amban pangalegga ka'u salama-lamahin. Duma'in ke patut we' magsukul kew si iye, pahadjenu iye dem pikilannu, si bissānu duk si hinangannu tiggellannu ma'ellumin?

Pakale kew bang ine pina'in dem Kitab Injilin sabab a'a suku' si Panuhutanin si Isa. Pa'inne:

(Titus 3) ³ Pegge' kite bi isab matu'uhin awam kite bi duk ga'i kite bi nuhut tolo'. Luwal kite bi ka'akkalan. Luwal kite bi nuhut kabaya'anten bi hāp-la'at. La'at hadja dem ateyten bi duk luwal kite bi ngajidjil sawe'ten bi. Kabunsihan kite bi we' me' a'ahin duk buni isab kite bi si siye. ⁴ Saguwa' pinakitehan we' Tuhan manimbul kitehin bi we' malasa duk ma'ase' iye si me' manusiya'in. ⁵ Tinimbul kite bi we' ne duma'in pegge' maghinang hāp kite bi saguwa' pegge' ma'ase' iye si kite bi. Kuwe' bantuk kinoso'an we' ne lege dem ateyten bi duk inurungan ne kite bi umul ba'ahu we' Niyawa Sutsihin duk inanakan ne kite bi balik. ⁶ Ekka kahāpan pinangurung si kite bi pegge' pinapitu we' Tuhanin Niyawa Sutsihin sabab Isa AlMasi manimbul kitehin bi. ⁷ Pegge'

malasa duk ma'ase' Tuhānīn si kite bi hangkan inampun duk hināp kite bi we' ne duk hangkan tepe si kite bi du umul salama-lama inase-aseten bi. (1 Petros 1) ¹⁴ [Hangkan] tuhutun bi me' panganda'akan Tuhānīn. Da'a tuhutun bi kinabaya'an napsubin kuwe' hinanganbin masa ga' pe kata'uhanbi tolo' mabennal amban Tuhānīn. ¹⁵ Saguwa' subey ka'am neppu Tuhānīn pegge' tapene' ka'am we' ne hinangne me' anakne. Si kēmon hinanganbin da'a ne ka'am magduse pegge' Tuhānīn ga' niya' duse-dusene. ¹⁶ Pegge' tasulat hep dem kitab, pina'in, "Da'a ka'am magduse, pegge' aku ga' niya' duse-duseku."

Sa'ingge makajari papandakte bang sa'ingge addat a'a manuhut pu AlMasihin? Kaw papandakte kuwe' inin: Mabaya' Tuhānīn we' me' anaknen pakitehande kawul-pi'ilnen si addatde matu'u si dunyahin. **Kabaya'an Tuhānīn we' me' anaknen kuwe' iyehin.** Manjari, sa'ingge Tuhānīn? Dem pagistadite dem Kitab Masutsihin takitete we' duwe ma'importante si kawul-pi'il Tuhānīn, **sutsi iye duk malasa iye.** Tuhānīn Masutsihin. Duk Tuhānīn isab Tuhan Mamalrasahin. Na, ine kabaya'annen we' sa'ingge kite bi me' suku' si iyehin? **Kabaya'annen we' sutsi kite bi kuwe' iyehin sutsi, duk maglasa-ilasa kite bi kuwe' pangalasan kitehin bi.**

Addat masutsihin duk atey mamalrasahin, iye pagbidda'an me' a'a suku' si Tuhānīn duk me' duma'in suku' si iyehin. Pina'in dem Lalap Tuhānīn sabab inin, pa'inne:

(1 Yahiya 3) ¹⁰ Inin pagbidda'an me' anak Tuhānīn duk me' anak seyitanin: mangga'i maghinangan mabentelin atawa mangga'i mamalasa si pagkasinen duma'in iye anak Tuhānīn. (Titus 2)

¹¹ Manjari, pinakitehan we' Tuhānīn si me' manusiya'in we' malasa duk ma'ase' iye si siye. Duk sabab lasanen duk ase'nen tatimbul me' manusiya'in kēmon. ¹² Amban lasane duk ase'ne miya'an tolo'an Tuhānīn kite bi we' subey ga'i ūtante bi napsuten bi duk subey lebbahante bi kēmon mangga'i makabo'o kite bi tudju Tuhānīn. Subey hāp te'ed pikilanten bi duk subey kite bi me' a'a bentel. Subey isab kite bi nuhut kēmon panganda'akan Tuhānīn tiggelante bi tu'u si dunya ¹³ sasangte bi ngagadan ellew pagkēg-kēgan inase-aseten bi bang pitu ne balik Tuhan Mabalakatanin, iye Isa Almasi manimbul kitehin bi. Bang pitu iye takitete bi sahayanen. ¹⁴ Si Isa Almasi maglilla' matey supaya kite bi lekkatne duk paluwasne amban kēmon mala'atin. Kabaya'annen we' sutsi ateyten bi duk kite bi manjari me' a'a suku' si iyehin duk iye hadja kinabaya'anten bi maghinangan hāp.

(Epesus 4) ²⁵ Hangkan da'a ne kite bi magdusta'. Subey bissāte bi hadja sasuku mato'ohin si pagkasiten bi, pegge' kēmon kite bi pinagdambuwa' dalil baran Almasihin. ²⁶ Bang ka'am astel, pahatul-

hatul ka'am kaw ka'am kapaghinangan la'at hawal astelbin. Da'a bo'ohun bi tuli astelbin.²⁷ Da'a urunganun bi lugal seyitanin nassat ka'am.²⁸ A'a panangkewin subey ne **padeheng nangkew**, saguwa' subey ne iye papages maghinang, supaya niya' ka'ellumanne duk supaya niya' **panabangne me' mamiskinin**.²⁹ Da'a ka'am missā la'atan saguwa' bissāhun bi hadja me' bissā mahāpin duk me' bissā maka'asig ateyin duk me' bissā matumewwa'in para si kahāpan me' mapakale si ka'amin.³⁰ Duk **da'a padukkahun bi Niyawa Tuhan Masutsihin**. Pegge' Niyawa Tuhan dem ateybin, tanda' pangurung Tuhanin we' ka'am suku' si iye. Duk sabab Niyawa Tuhanin kabugtu'anbi we' niya' ellew si pasōngan pinaluhaya te'ed ka'am we' Tuhanin.³¹ **Lebbahanun bi ne kēmon peddi' ateybin**, pagastelbin, duk pagamābin. Da'a ne ka'am maggasud. Da'a ne ka'am missā-missāhan sawe'bi. Da'a ne ka'am bunsu si sawe'bi.³² Saguwa' subey ka'am hāp duk magase'-inase'. Duk subey isab ka'am magampun-inampun, kuwe' Tuhanin inampun ka'am we' ne sabab Isa Almasi.

(Epesus 5)¹ Ka'am iyan me' anak Tuhanin kinalasahan te'ed we' ne, hangkan **subey tuyu'anbi ilekkat addatnen**.² Subey ka'am luwal malasa si sawe'bi kuwe' pangalasa Almasi ka'amin. Pegge' Almasi hep, hawal lasane si kitehin bi, pinaglilla' we' ne dinen kuwe' kurban para si kahāpante bi, duk kasulutan te'ed Tuhanin si hininangne miya'an.³ Ka'am iyan me' a'a Tuhanin, hangkan bang pasal magiina duk magba'is duk magnapsu, **ga'i patut bisan binangkil we' bi**.⁴ Duk ga'i isab pata' si ka'am ngalaka' atawa maglalap atawa magulahan ga'i hāp. Saguwa' iye hāp hinangbi, magpasalamat ka'am si Tuhan.⁵ Kata'uhanbi du we' sasuku magiina atawa magba'is, ga'i siye sumakup dem pagbaya'an Almasi duk Tuhanin. Damikkiyan me' manapsuhanin ga'i du isab sumakup la'i pegge' me' pagnapsuhanen iye miya'an hinangde tuhanden....⁸ Matu'uhin kuwe' ka'am dem lindem. Saguwa' kuwe'itu kuwe' dem danta' ne ka'am pegge' nuhut ne ka'am pu si Isa Almasi. **Hangkan kawul-pi'ilbin subey matalep si me' a'a dem danta'**. (1 Yahiya 4)⁷ Me' bagayku kinalasahankun, subey kite bi maglasa-ilasa pegge' lasahin amban Tuhan. Sasuku asal mamalashahin, anak Tuhanin iye duk kata'uhanne Tuhanin....²⁰ Bang niya' magpa'in we' malasa iye si Tuhan bu kabunsihanne du pagkasinen, magdusta' iye. Pegge' bang ga'i iye malasa si pagkasine takitenen, inumey pangalasangane Tuhan mangga'i takitenen?²¹ Iye inin da'akan pinangurung Almasi si kitehin bi we' **sasuku mamalasa si Tuhanin, subey isab malasa si pagkasinen**.

Iye inin pina'in dem Kitabin sabab addat me' a'a manuhut Isa AlMasihin. Hātinen ke we' me' manuhut pu AlMasihin ga'i ne makajari magduse, atawa hātinen we' sigi-sigi iye malasa si sawe'ne kuwe'

pangalasanane dinen? Duma'in! Masi pe iye magduse, saguwa' ga'i du teteg diyalem ateyne. Bang iye magduse ta'essebne me' pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne: (1 Yahiya 1) ⁷ ....*sabab laha' si Isa, Anak Tuhanin, puwas kēmon duseten duk sutsi ne kite.* ⁸ *Bang pa'inte we' ga' niya' duse-dusetete, akkalante hadja diten duk ga' niya' kabennal dem ateyten.* ⁹ *Saguwa' bang bennalante duseten si Tuhan, ampunne duseten duk sutsine ateyten amban kēmon hinangante mala'atin. Pegge' iye inin pananggung Tuhanin duk hinangannen bentel. Amin.*

Bang a'ahin suku' pu Isa AlMasi duma'in hātinen we' **tege āgama** iye – saguwa' **magbagay ne te'ed siye duk AlMasi.** Bang a'ahin suku' pu AlMasi, bino'o iye **magbagay duk Tuhan Masutsihin duk Mamalasahein.** Masaley tahala' ne amban Apu' Adam duk Sitti Hawa pagbagayde duk Tuhan inin sabab duseden, saguwa' pinabalik si kite bi pagbagay duk Tuhan inin sabab laha' binu'usan we' si Isa diyata' olomin. Ngatu Tuhanin ga'i ne ngesseb-ngesseb duseten bi, pegge' binayedan ne we' si Isa utang duseten bi. Sabab pagbagayte bi duk AlMasihin, Tuhanin ne Samate bi si surga'in, duk kite bi ne anaknen. Iye hāti pina'in dem Kitabin, pag pa'inne: “*Kēmon kite bi..... sali'-sali' kite bi tabangan Niyawa Tuhanin supaya kite bi tapī si Samate bi Tuhanin palabey amban Almasi.* ¹⁹ *Na, hangkan hep... duma'in ne ka'am me' a'a liyu-liyu saguwa' me' a'a Tuhanin ne ka'am magtuhut duk me' a'ane tagna'in duk sakup ne ka'am si me' anak Tuhanin.*” (Epesus 2:18,19)

Kēmon suku' pu AlMasihin makajari ne sinna sabab pagbagayde duk Tuhanin tu'u si dunya duk ase-asede pusaka' salama-lama mala'i si surga'in. Saguwa' kaw niya nilew pa'inne, “*Sa'ingge a'a manuhut pu AlMasihin sinna sabab pagbagayde duk Tuhan tu'u si dunyahin. Sa'ingge pamasōngte bi pagbagayte bi duk Tuhan inin?*” Sabab inin, tasabbut dem Lapal Tuhanin we' niya' **ampat subey hinangte bi** nabangan kite bi supaya kata'uhante bi bang ine kabaya'an Tuhanin duk bang sa'ingge subey kawul-pi'ilten bi patut si anak Tuhanin. Bang kata'uhante ne inin makajari ne kite bi mekesulut Tuhanin si kēmon hinanganten duk pasōng kata'uten sabab Tuhanin.

1.) Hinangan tagna'in para si a'a manuhut pu AlMasihin inin: kuwe' **kite mangan Lapal Tuhanin** – hātinen mikil-mikil sabab Lapalnen kahaba' ellew duk neyima' Lapalnen dem ateyte pegge' mabaya' kite nuhut Lapalnen. Pinakita'u kabaya'an Tuhanin dem Kitab Masutsihin. Missā Tuhanin palabey amban Lapalnen. Lapal Tuhanin kuwe' kinakan ngurung basag si niyawaten. Kinakan hāp iyan. Kēmon mabennal mamalasa si Tuhanin ga'i subey sinege'-sege' matsa atawa pakale si Lapal Tuhanin, pegge' inusan iye batang kakanne kuwe' iye inusan batang mangan kinakan. Pa'in Nabi Ayyub, pa'inne, “*Ellegku [Lapal Tuhanin] pesōng amban kinakanku ellew-ellewin!*” (Ayyub 23:12)

2.) Hinangan kaduweenen, **ngampun-ngampun si Tuhan**, Samate bi si surga'in. Sine-sine mabaya' mesōng pagtuhutne duk Tuhanin, mabaya' du isab iye magbissā daran duk Tuhanin. Para si me' a'a manuhut pu AlMasihin, bang siye ngampun kuwe' siye magbissā duk Tuhanin, kuwe' kew magbissā duk bagaynu manamalin. Ga' du niya' waktu espesiyal bang kite ngampun-ngampun. Makajari kite bi magbissā duk Samate bi si surga'in ellew sangem! Ga'i subey bisan de kilep mata we' ga'i tapikilte Tuhanin. Kabaya'annen we' pudjite bi iye duk magsukul si iye sigi-sigi sabab bang sine iye duk sabab me' bakas hininangne para si kitehin bi. Kabaya'annen isab we' magaka kite bi si iye kēmon dem pikilanten duk kēmon kasusehanten duk sukalten. Kata'uhan me' a'a manuhut pu AlMasihin we' balakatan pangampunden. Nanggung Panuhutanin si Isa si me' manuhut iyehin, pa'inne: *“Ine-ine pākubi si aku sabab sandelbi si akuhin, hinangku si ka'am.”* (Yahiya 14:14) duk: *“Da'a ka'am suse sabab ine-ine. Saguwa' bang ka'am ngampun si Tuhan, pākuhun bi si iye me' sukalbin duk da'a kayipatanun bi magsukul si iyehin.”* (Pilipi 4:6)

3.) Hinangan katellunen inin: **magtipun-tipun** duk me' sinduwe manuhut duk mamalasa si Panuhutanin Isa AlMasi. Upama, balehin mura panas bang dem ebbut duk tapit si bale sinduwehin, arak du isab sa miya'an kite bi me' manuhut pu Isa AlMasihin. Bang daran kite bi magtipun duk me' manuhut sinduwehin tinabangan kite bi nuhut AlMasi pahāp-hāp duk pa'asigte sawe'ten bi nuhut iye. Pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne:

“Subey pikilte bi sawe'ten bi. Subey siye tabangante bi duk pakitehante bi si siye lasaten bi supaya isab siye ta'u makitehan lasaden si sawe'den duk maghinang hāp du siye. Da'a isab kite bi padeheng magtipun-tipun ngisbat si Tuhan. Da'a kite bi kuwe' me' sinduwe katindegan si Isahin, ga'i ne bisan magtipun-tipun. Saguwa' subey kite bi magtipun-tipun supaya magasig-inasig ateyten bi, lagi' ne pegge' sōng ta'abut ne ellew pabalik Panuhutanten bi Isa AlMasi.” (Hibrani 10:24,25)

4.) Hinangan ka'ampatnen para si me' a'a manuhut AlMasihin inin: **magbennal sabab hinangannen**. Pakale ka'am si me' pina'in we' si Isa si me' tindeggen pag sōng pa'angkat iye hap surga', pa'inne: *“Iye inin tasulat dem kitabin, we' AlMasihin subey nandalan kabinasahan sampay pinapatey duk katellu ellewnen puwas kamateyten ellum balik. Duk minahalayak si me' a'a amban kēmon kabangsa-bangsahan we' bang pagsusunande duk lebbahande me' duseden, ampun Tuhanin du siye sabab tahinang AlMasihin.....Pegge' ka'am ne te'ed bakas mangite me' ma'umantag si akuhin, hangkan subey ka'am manaksi'in.”* (Lukas 24:46-48) Awe', me' manuhut pu AlMasihin subey magaka sabab Manimbul siyehin, magpahāti Aka-aka Mahāpin sabab Isa AlMasi we' bakas matey supaya pangurungne si kēmon makahagad si iyehin kapatut magdembuwa' duk Tuhanin

salama-lama. Bugtu', duma'in hadja kite bi subey mennal duk bissā, saguwa' bissāten bi subey magtuhut duk addat sutsi duk lasa. Pegge' ginanti'an kite bi we' AlMasi, pesōng basag bissāten bi duk kabugtu'an ne me' mapakalehin. Pegge' pina'in dem Kitab, pa'inne: *“Bang a'ahin asal pagbaya'an Tuhanin, kata'uhan du we' bennal inin duma'in hadja sabab bissānen, saguwa' sabab me' hinanganne mahāpin takite balakat Tuhanin!”* (1 Korinto 4:20)

Ka'u mapakale ellew inin, tiggelannu ma'ellumin niya' ke ellew paneyima'nu Manimbulin Isa AlMasi, ellew pangampunne dusenun duk pama'ahune ateynun? **Sutsi ke hinangannu duk pakitehannu ke lasa Tuhanin?** Bennal ke kew a'a manuhut Panuhutanin si Isa?

Karayaw iledjiki'an kew sasangnu mikil-mikil sabab pina'in dem Kitab Masutsihin, pa'inne:

“Tuhanin asal danta' duk ga' niya' kalindeman si iye. Hātinen asal ga' te'ed niya' duse-dusene. Hangkan bang pa'inte we' magdembuwa' kite duk Tuhanin bu patenna' pe kite dem lindem, hātinen maghinangan pe kite la'at, magdusta' kite. Takite du si me' bissāten duk si me' hinanganten we' magdusta' kite.”
(1 Yahiya 1:5,6)

Wassalam

Lesson 93

Binalik #1

Apu' Adam duk problema sabab dusehin

Panagna'an 1-4 (duk sinduwehin)

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Tiggel ne kite bi magistadi dem Kitab Kanabihanin. Bakas takitete we' bakas ngurung pikilan Tuhanin si labi ampatpū' a'a diyalem de ngibu duk lime hatu tahun supaya sulatde Lapalnen – hātinin Kitabin. Iye magpakita'u lānin supaya madusehanin makajari ngabentel si matahan Tuhan. Bakas kitete we' kēmon nabi mabennalin sali' minahalayakden sabab lān pagtimbulin. Me' bakas sinulatden duma'in paguwa' amban di pikilande, saguwa' amban Niyawa Tuhanin. Magpalanu kami **magbalik** duk **mandakan** kēmon bakas inistadihante bi amban dem Kitab Masutshin **ellew inin duk dem tellu lesson mapaturulin**. Lesson ellew inin inēnan: “**Problema sabab Dusehin.**”

Na, kuwe'itu balik kite bi si **puwipul** bakas pangurung we' Tuhanin **dihananne**, hātinin bahagi' tagna' dem Lapal Tuhanin, **Kitab Tawratin**, bakas pinapī we' Tuhan dem pikilan Nabi Musahin. Ta'essebbi ke ayat tagna'in? Pa'inne: “*Tagna' ewwalley pe te'ed, pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin.*” Dem ayat inin, bakas takitete we' tagna'ne te'edin, pag ga' pe pinapanjari dunyahin, atawa mala'ikatin, atawa a'ahin, **luwal Tuhan maniya'in**. Tuhanin iye Mangantan Salama-lamahin, iye Niyawahin Salama-lama. Ga' niya' tagna'anne duk ga' niya' katambusanne. Iye Tuhan Mabalakatanin, kitene kēmon duk kata'uhanne kēmon.

Dem kapitulu tagna' bakas tabatsate we' pinapanjari we' Tuhanin langitin duk dunyahin, duk tahikin duk kēmon diyalemnen dem ennem ellew. Minemes we' Tuhanin dunyahin para si manusiya' pinalanune pinapanjarahin. Hangkan ka'ennem ellewnen pa'in Tuhanin,

“Magpapanjari kite bi manusiya' neppu kite du. Urungante siye kapatut magbaya' si me' kenna dem tahikin, me' manuk-manuk diyata' mahawanin, duk kēmon kahayep-hayepanin sampay me' hayep talunin. Ambat siye magbaya' si kēmon bayu'-bayu'an diyata' bulakin sampay kēmon mapalele diyata' bulakin.’ Hangkan pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye....” (Panagna'an 1:26,27)

Manusiya'in **ma'importante manamalin amban kēmon pinapanjari** we' Tuhanin. Pinapanjari we' Tuhanin manusiya'in neppu iye! Iye planu Tuhanin we' magsulut-sulut siye duk me' a'ahin. Iye jānnen hangkan papihanne **pikilan** diyalem niyawa lella duk dendehein supaya makajari kata'uhande Tuhanin, urunganne siye **atey** supaya siye makajari malasa si Tuhan, duk urunganne siye **kata'u mene'** supaya siye makajari mene' bang kahagadde Tuhanin atawa ga'i.

Dem kapitulu duwe bakas tabatsate we' bettad Tuhanin a'a tagna'in, Apu' Adam, dem likus jambangan hāp. Ekka kayu la'i tege buwa' hāp pinayaman duk hāp kinakan. Takitete isab we' ngahinang Tuhanin dende amban dembuwa' payang ineddo' amban Apu' Adam ubus bu bo'one dendehein pī pu si Apu' Adam. Inēnan iye we' Apu' Adam Sitti Hawa. Iledjiki'an lellahin duk dendehein we' Tuhanin duk urunganne siye kēmon sukalden. Saguwa' niya' isab kabaya'an Tuhanin si siye. Ine kabaya'an Tuhanin amban a'a duwangan bakas pinapanjarine manepu iyehin? Kabaya'annen we' **malasa siye si iye** dembūs-būs pikilanden, dembūs-būs ateyden duk dembūs-būs baya'den, duk sa miya'an pagsulut-sulutden salama-lama. Ubus miya'an, takitete bi we' **tinestingan** siye we' Tuhanin supaya kata'uhan bang ine diyalem ateyden. Niya' panganda'akan Tuhanin pu Apu' Adam, pa'inne: *“Makajari kakannu kēmon bayu'an buwa' kayu dem likus inin. Saguwa' da'a te'ed kakanun buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin. Pegge' si ellew pamangannu buwa'ne miya'an iye ne ellew kamateynun!”* (Panagna'an 2:16,17) Sa miya'an testingan Tuhanin Apu' Adam. Sinessa'an iye we' bang langgalanne panganda'akan Tuhanin, matey iye, hātinen, **pasape' iye amban Tuhanin salama-lama.**

Dem kapitulu tellu inaka dem Kitabin we' dembuwa' ellew, Nakura' Seyitanin, iye mala'ikat dembuwa' bakas manguntarahan Tuhanin, pī pu Apu' Adam duk Sitti Hawa magpasalingu si bentuk sawe akkalan. Pa'inne si dendehein:

“Bennal ke? Bakas ke ka'am kasessa'an we' Tuhanin we' ga'i makajari kakanbi me' buwa' kayu dem likus inin?” “We'ey isab ga'i?” pa'in dendehein. “Makajari du kakan kami me' buwa' kayu dem likus inin. Luwal hadja niya' dampo'on kayu si tengnga' likus inin ga'i kami da'ak Tuhanin mangan buwa'nen. Ga'i kami makajari bisan ngantananne

duk kami ga'i matey.” “Ga'i iyan to'o. Ga'i du ka'am iyan matey,” iye helling sawehin. “Hangkan ka'am tinagga,” pa'in sawehin, “pegge' kata'uhan Tuhanin we' bang ka'am maka'akan buwa' kayu miya'an, manjari ne ka'am kuwe' Tuhanin ngata'uhan mahāp duk mala'atin.” (Panagna'an 3:1-5)

Ine bakas pa'in Tuhanin pu si Apu' Adam duk Sitti Hawa ma'umantagin bang kakande buwa' kayu mangga'i dina'ak kinakan si siyehin? Pa'inne si siye, “Iye ne ellew **kamateybin!**” Ine pa'in Nakura' Seyitanin? Pa'inne, “**Ga'i du ka'am iyan matey!**”

Bissā sine tapene' Apu' Adam duk Sitti Hawa kinahagadin? Eddo'de ke nuhut bissā Tuhanin atawa bissā Nakura' Seyitanin? **Eddo'de pe nuhut bissā Nakura' Seyitanin, banta Tuhanin!**

Ubus miya'an, ine hinang Tuhanin? Padeheng ke hadja iye la'i mayaman disi Apu' Adam duk Sitti Hawa? Duma'in. Hinang Tuhanin te'ed sa bakas pina'inne si siyehin. Tawagne siye, hukumne siye, sinukna'an siye sampay dunyahin we' ne, ubus bu patahala'ne siye amban likus mahāp bakas pinapanjarine para si siyehin. Ellew miya'an matey ne diyalem niyawa Apu' Adam duk Sitti Hawahin. **Pasape' siye amban Tuhan,** po'on umulin. Luwal iye inase-aseden, we' matey baranden duk ilegga siye salama-lama, pegge' tumbas dusehin kamatey salama-lama sa bakas pina'in Tuhanin.

Bennal, dusehin bala' la'at te'ed. Apu' Adam duk kēmon tubu'annen pasape' amban Tuhanin sabab dembuwa' duse! Dusehin arak kuwe' saki AIDS. Kata'uhanbi du we' saki AIDS inin saki makaleggey. Saki inin bala' si kēmon dunya. Bang pa'asek ne virus AIDS inin dem baran a'a ga'i ne tahala' bisan sumiyen. A'a tege saki AIDS inin makajari paleggey si anakde ga' inanakanin pe. AIDS inin makamatey, makapagka'at saki inin. Sa miya'an du isab **dusehin**. Intag-intag, la'i du isab dusehin, duk la'i du isab pu sine-sine, duk maka'atan a'a salama-lama. Saguwa' magsukul kite bi si Tuhan niya' pagbidda'anne saki dusehin duk saki AIDS. Bang saki AIDS ga' pe niya' tambal pamakewuli' saki iyan, saguwa' niya' **tambal mekekewuli'** a'a kaleggeyan we' dusehin! Di Tuhanin mangamemes tambalin. Bang gunate bi tambal inin mekekewuli' kite bi amban duse salama-lama.

Ta'essebba ke **pananggup mahāp manamal** pangurung Tuhanin ellew pag duse Apu' Adam duk Sitti Hawahin? Awe', ellew miya'an du pag pa'asek dusehin dem dunya, nanggup Tuhanin we' papitune du si dunya Mangalekkat masutsihin, duk lekkatne du me' tubu'an Apu' Adamin amban balakat Nakura' Seyitan makapagka'atin duk amban dusehin. Bakas tabatsate isab we' minahalayak we' Tuhanin we' Mangalekkat inin inanakan iyan we' budjang – seddili amban kēmon a'a sinduwehin – pegge' Manimbul madusehanin ga'i makajari we' amban tubu'an Apu'

Adam, pegge' kēmon siye kaleggeyan duse. Subey iye amban Niyawa Tuhan Masutsihin.

Manjari, bakas takitete bi dem Kitab Injil we' puwas ibuhan tahun amban pananggung Tuhan we' papitune Manimbulin, pag tekka ne waktu pangeddew Tuhanin, niya' ne inanakan Lella bentel duk ga' niya' salla'ne. Ga' niya' samane manusiya' duk inanakan iye we' budjang. Ēnnen si *Isa*, hātinin, *nimbul Tuhanin*. Awe', *Isa AlMasi*, iye Mangalekkat masutsihin bakas pananggung we' Tuhanin ellew pag duse Apu' Adam duk Sitti Hawahin. Iye hadja Manimbulin, ga' niya' seddili.

Na, kuwe'itu, balik ne kite bi si me' ma'umantag ellew pa'asek duse dem dunyahin. Ta'essebbi ke bang ine hinang Apu' Adam duk Sitti Hawahin pag ubus siye mangan buwa' kayu pangata'u mahāp duk mala'atin? Magtolo siye dawen kayu hinangde dikat, suleyande napukan ka'iya'anden. Pegge' dehellu amban magduse siye, magkuwantang siye, saguwa' ga' siye iya'. Kahāpan ke Tuhanin si semmek bakas hininangde para si diden? Ga'i du! We'ey Tuhanin ga' teyima'ne semmek miya'an? Kabaya'annen tolo'anne siye we' ga' niya' tahinang a'ahin pangadebbunde ka'iya'anden sabab duseden si matahan Tuhan! Saguwa' niya' tahinang Tuhanin para pu si Apu' Adam duk Sitti Hawa. Bakas takitete bi we' mene' Tuhanin hayep ga' niya' dusene, sumbali'ne hayepin, ānanne kuwitnen duk hinanganne Apu' Adam duk Sitti Hawa semmek, duk pasemmekanne siye. Sa miya'an tolo'an Tuhanin Apu' Adam duk Sitti Hawa we' **tumbas dusehin kamatey!** Duma'in hadja Tuhanin mapatey hayep, saguwa' da'akne isab Apu' Adam duk me' tubu'annen mapatey hayep mangga' niya' salla'-salla'nen hinang kurban pagdebbun duse, taman waktu bang papitu Tuhanin ne Mangalekkatin.

Sa miya'an pakitehan Tuhanin papasti' we' **dembuwa' hadja lān pagtimbulin: lān kurban mangga' niya' salla'-salla'nen**. Lān dina'ak we' Tuhanin supaya a'ahin kinimmatan bentel inin: subey a'ahin mene' hayep mangga' niya' salla'-salla'nen, sinumbali' hayepin hinang kurban pagdebbun duse. Me' kurban inin **umbaga'an Mangalekkat masutsihin**, pitu iye iyan matey duk bu'us laha'nen diyata' olom supaya tabayedanne utang duse kēmon tubu'an Apu' Adamin. Hangkan, sabab kurban me' hayepin, pangurung Tuhan si me' madusehanin kuwe' bentuk umbaga'an *Isa AlMasi* mamatey manjari kurban mangga' niya' salla'-salla'nen pamuwas duse. Sa miya'an pinakitehan we' Tuhanin we' bentel iye, pina'in dem Kitab, *“niya' ne purebane we' asal bentel te'ed iye duk we' kimmatanne bentel sasuku masandel pu Isa AlMasihin.”* (Roma 3:26)

Dem kapitulu mapaturul si istori sabab Apu' Adam duk dusenen duk pananggung Tuhan mahāpin we' papitune Mangalekkatin, bakas tabatsate sabab duwe anak Apu' Adam, si Kabil duk si Habil. Bakas takitete we' si Habil nōng si Tuhan anak bili-bili mangga' niya' salla'-

salla'nen duk sumbali'ne hayepin hinangne kurban pagdebbun duse, sa bakas panganda'akan Tuhanin. Si Kabil suleyanne patapit si Tuhan palabey amban di hinangannen, sōnganne si Tuhan me' buwa' tinanemne si bulak bakas sinukna'anin. Manjari pa'in Kitab: *“kasulitan Tuhanin si hinang si Habilin duk tineyima' we' ne pangurungnen. Seguwa' ga' kasulitan Tuhanin pu si Kabil, duk ga' tineyima' we' ne pangurungnen.”* (Panagna'an 4:4,5) Ine jānnen hangkan ga' tineyima' we' Tuhanin me' sinōngan si Kabilin? Bakas takitete ne we' lān dina'ak we' Tuhanin supaya a'ahin bentel si matahanne, pa'inne we' *“ta'ampun hadja duse manusiya'in bang niya' laha' bu'us.”* (Hibrani 9:22) Saguwa' si Kabil, ga' pengine lān pagkurban dina'ak we' Tuhanin. Magmā-mā si Kabil we' kahagad iye si Tuhan, saguwa' hinangannen magpakite we' ga' iye kahagad, pegge' ga' iye magkurban sa dina'ak we' Tuhanin. Iye jānnen hangkan tineyikutu we' Tuhanin si Kabil duk sinōngannen. Seguwa' tineyima' we' Tuhanin sinōngan si Habilin duk ampunne kēmon dusenen, pegge' kahagad si Habil si bissā Tuhanin duk magkurban iye anak bili-bili.

Bang payamante si Habil, takitete bang sa'ingge a'ahin kinimatan bentel we' Tuhanin pegge' kahagad siye pu AlMasi, si Isa, mabu'us laha'nen pagbayedne dusehin. Bang payamante si Kabil, takitete bang sa'ingge a'ahin suleyande we' bentel siye si matahan Tuhan sabab di hinangande, mangga'i mangatu maneyima' kurban Mangalekkat pinapitu we' Tuhan amban surga'in. Sampay ellew inin **duwe du hadja lānin**: lān si Habil duk lān si Kabil. Lān inggehin tinuhutnun? Teyima'nu ke lān si Habilin, hātinen, **lān mekebentel a'ahin si matahan Tuhan** pegge' po'on lān iyan kurban AlMasi masutsi pinapitu we' Tuhanin? Atawa tuhutnu pe lān si Kabilin, **lān mangga'i mekebentelin**, pegge' po'onnen hinangan a'a duk sara' āgama?

Me' bagayku mapakalehin, esseb-essebun bi we' **bentel Tuhanin** duk ga'i makajari we' ga'i hinangne ine dusehin! Ga'i makajari we' pa'in Tuhanin pu disi Apu' Adam duk Sitti Hawa, pu si Kabil duk si Habil duk si kēmon tubu'anden sa inin: “Awe', kata'uhanku we' magduse ka'am, saguwa' makajari ne! Ga'i du meke'ine, keyipatanku hadja we' bakas magduse ka'am!” Makajari ke we' ampun Tuhanin dusehin sa miya'an? Ga'i makajari! Bang ampun Tuhanin dusehin sa miya'an, duma'in ne iye Tuhan Masutsihin! Tuhanin Hukum bentel duk subey leggane dusehin. Bu iye pangalegga dusehin, kamatey! Iye jānnen hangkan subey matey Mangalekkat masutsihin sabab duseten bi. Pag matey iye diyata' olom, tanggunganne pangalegga dusekun duk dusenun.

Pakale ka'am si me' sinulat dem Kitab Injil sabab **lān supaya a'ahin bentel** si matahan Tuhan bakas minemesnen. Pina'in dem Kitab, pa'inne:

“Tagna', **dambuwa'** du hadja **manusiya'** magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep **kēmon manusiya'in** ujud matey pegge' **kēmon magduse.**” (Roma 5:12) “Ga'i siye pinagbidda' we' Tuhanin. **Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dambuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhanin. Saguwa' sabab lasa duk ase' Tuhan si kitehin bi, iye lasa-lasahanne si kitehin bi, hangkan inampun we' ne duseten bi duk kinimmatan kite bi bentel we' ne, pegge' sandel kite bi pu Isa Almasi, mangalekkat kite bi amban duseten bi. Pinapitu we' Tuhanin Isa Almasi supaya iye matey duk bu'us laha'nen duk sabab kamateyne miya'an inampun du duse me' manusiya'in bang siye sandel si iye. Hinang Tuhanin inin pamakitene we' iye asal bentel. Matu'uhin sandalan Tuhanin hinangan me' a'ahin duk kuwe' ga' hadja hinangne ine me' duseden. Saguwa' masi du legga Tuhanin bang niya' magduse. Hangkan hep leggane si Isa ngaganti'an kite bi bisan iye ga' bakas magduse. Sabab inin niya' ne purebane we' asal bentel te'ed iye duk we' kimmatanne bentel sasuku masandel pu Isa Almasihin.” (Roma 3:22-26) “Pegge' **tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye duk tapī siye si narka'. Saguwa' lasa-lasahan Tuhanin umul ga' niya' tamananne si surga' sabab bakas tahinang Isa Almasi, Panuhutanten bi.**” (Roma 6:23)**

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Si lesson mapaturulin pala'us kite bi magbalik lapal me' kanabihanin duk payamante balik bang sa'ingge Nabi Ibrahim pinene' we' Tuhanin supaya iye sinakup dem planu sabab papitune Manimbulin si dunya....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin sasangbi mikil-mikil sabab ayat inin amban dem Lapal Tuhanin, pa'inne,

“**Tumbas si me' a'a magdusehin sudda matey siye duk tapī siye si narka'. Saguwa' lasa-lasahan Tuhanin umul ga' niya' tamananne si surga' sabab bakas tahinang Isa Almasi, Panuhutanten bi.**” (Roma 6:23)

Wassalam

Lesson 94

Binalik #2

Nabi Ibrahim, kinimmatan bentel sabab sandelnen

Panagna'an 6-22 (duk sinduwehin)

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan *“Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan”*.

Ellew inin pala'us ne kite bi **magbalik** si lapal kanabihan Tuhanin. Lapal kanabihanin istori du....**istori Tuhanin**....istori Tuhan mahāp manamalin sabab bakas tahinangnen supaya pihane duk tatimbulne me' tubu'an Apu' Adam malepas we' dusehin. Bang papandakte, **lapal me' kanabihanin Aka-aka Mahāp sabab bang sa'ingge a'a mangga'i mabentelin makajari hininang bentel si matahan Tuhan**. Lessonten ellew inin inēnan: **“Kinimmatan bentel sabab sandelten.”**

Istori diyalem kitab Tuhanin niya' tagna'anne duk niya' katambusanne kuwe' kēmon istori sinduwehin. Si lesson dehelluhin balikte tagna'an istorihin duk kitete we' a'a tagna'in, Apu' Adam, eddo'ne pe nuhut Nakura' Seyitanin, banta Tuhanin. Pegge' magduse Apu' Adam mintedde, kēmon tubu'annen bang inanakan, andang ne dusehan duk si lān tudju narka' ne siye. Me' sinduwehin masuwey, pa'inde: “Duse Apu' Adamin problemane du dihananne. Ga'i du meke'ine kite bi!” Saguwa' me' missā sa miya'anin, ga'i tapikilde Kitab Kanabihanin, pa'inne: **“Tagna', dambuwa' du hadja manusiya' magdusehin, si Apu' Adam. Iye miya'an tagna'an duse si dunyahin. Pegge' niya' ne duse si dunya, niya' isab kamatey dem dunya. Hangkan hep kēmon manusiya'in ujud matey pegge' kēmon magduse.”** (Roma 5:12)

Niya' eli'an, pa'inne: “Bang beytu panaki ga'i du padeheng sakihin si a'a tagna' masakihin!” Arak du isab sa miya'an bala' sabab duse Apu' Adamin, ga' du padeheng si iye hadja, saguwa' palatag si kite bi kēmon, kuwe' saki mekeleggey. Tagna' duse Apu' Adamin iye jānnen hangkan kēmon a'ahin bang inanakan, andang ne disaline madusehanin.

“Bang kabang sapi'in asti'an anaknen.” Sali' du kite bi, ta'eddo'te addatten amban papu'ten Apu' Adam. Bennal te'ed, sabab duse disalite diyalemten bi, hinukum kite bi ilegga salama-lama – bang ga' niya' tambal amban Tuhan para si kite bi. Iye aka-aka mahāpin we' niya' te'ed **tambal** minemes we' Tuhanin. Bakas tabatsate ne dem Kitab Tawrat, we' ellew pag duse disi Apu' Adam duk Sitti Hawahin pe, niya' ne pananggung Tuhanin pegge' ma'ase' iye. Nanggung iye we' papitune si dunya Mangalekkat mabentelin, inanakan we' budjang. Mangalekkat inin bu'usanne iyan laha'nen manjari kurban pagbayed utang me' duse tubu'an Apu' Adamin.

Si pagistadite dem Kitab Injilin takitete bi ne we' pag tekka waktu pangeddew Tuhanin, papitune du Dembuwa' bakas pananggungnen. Sine Manimbul pananggung Tuhanin? Iye Lella bentel, ga' niya' salla'-salla'nen, si **Isa AlMasi**. Pakale ka'am bang sa'ingge pinakitehan dem Lalap Tuhanin pagbidda'an Apu' Adam bakas magdusehin duk AlMasi mangga' bakas magdusehin. Pa'in Kitabin:

*“Ka'ujudan lasa duk ase' Tuhan si kitehin pasōng pe amban ka'ujudan duse Apu' Adamin. Sabab duse Apu' Adamin, kēmon a'ahin suku'nen **matey**. Saguwa' me' manayima' lasa duk ase' Tuhanin kinimatan ne bentel we' Tuhanin..... Siye inin **ellum** si surga' ga' tamanan duk patuhut siye pu si Isa Almasi magbaya' pegge' sandel siye pu Isa Almasi. Manjari, sabab dambuwa' duse hadja, **kēmon manusiya'in suku'nen ilegga we' Tuhanin**. Damikkiyan isab sabab dambuwa' hinangan bentel, **kēmon manusiya'in makajari inampun duk kinimatan bentel we' Tuhanin duk ellum siye ga' tamanan**. Sabab ga' panuhut dambuwa' a'a panganda'akan Tuhanin, hangkan kēmon manusiya'in **dusehan**. Saguwa' sabab panuhut dambuwa' a'a panganda'akan Tuhanin, hangkan kēmon manusiya'in makajari kinimatan bentel we' Tuhanin.”* (Roma 5:17-19)

Iye miya'an pina'in dem Kitabin sabab a'a **maneppu Apu' Adamin** duk me' a'a **bina'ahuhan we' Isa AlMasihin**.

Inanakan kite bi kēmon neppu Apu' Adam. Saguwa' kēmon tubu'an Apu' Adamin tinawag we' Tuhanin supaya siye kuwe' **inanakan balik** dem ateyden, supaya inānan **paneppude Apu' Adamin** duk ginanti'an ne duk ne siye **neppu AlMasihin**! Sa'ingge inin makajari? Makajari hadja bang a'ahin **sandel** pu Isa AlMasi! Pina'in dem Kitab we' bang sandel kite dem ateyte we' ubus ne binayedan we' Panuhutanin Isa AlMasi duseten, limpiyuhan Tuhanin ateyten duk ba'ahuhanne kite sabab balakat Niyawa Sutsihin bu iye hāti inanakan balik we' Tuhanin. Ba'ahu kite pinapanjari sabab AlMasi; ellum ne kite duma'in para si diten saguwa' para si Dembuwa' bakas mamateyin duk ma'ellum balik para si kahāpanten.

Na balik ne kite bi mayam dem Kitab Tawrat duk pala'us kite bi mag'esseb-esseb bang sa'ingge pesōng Tuhanin **palanunen** we' papitune si dunya Mangalekkatin. Si me' lessonte magturul-turulin takaleta sabab me' duwe anak Apu' Adam, si Kabil duk si Habil. Kahagad si Habil si pananggung Tuhan sabab Mangalekkatin, we' pitu iye bu'us laha'nen manjari kurban, saguwa' si Kabil, ga' kahagadne. Tinawag si Kabil we' Tuhanin supaya iye magbennal duk magsusun, saguwa' si Kabil ngamā hadja duk papateyne si Habil, salinen.

Ubus miya'an takaleta we' ma'ekkahin me' tubu'an Apu' Adamin tuhutde lān si Kabilin. Kahāpan siye si duse, hangkan masa Nabi Nuley pa'in Kitabin: *“Takite Tuhanin we' lumandu' ne te'ed duse me' manusiya' si dunyahin duk luwal hadja tapikilden maghinangan mala'atin.”* (Panagna'an 6:5) Bakas takaleta we' iye maksud Tuhanin we' paka'atanne kēmon manusiya'in ilaseyan. Masa kala'at duk kabingkok miya'an, luwal Nabi Nu makahagad si me' pananggung Tuhan sabab Mangalekkatin, ga' niya' seddili. Hangkan dina'ak Nabi Nu we' Tuhanin ngahinang kappal hadje, supaya niya' pa'enna'ande duk me' pamilyanen duk me' hayep ma'ekkahin. Tiggel te'ed pamasensiya Tuhanin duk sandalanne me' madusehanin, sasang hininang we' Nabi Nu kappalin. Saguwa' ga' niya' magsusun duk kahagad si lapal Tuhanin, luwal Nabi Nu duk pamilyanen. Pegge' kapangandelan Tuhanin duk tuhutne pina'innen, ujudnen hinangne kēmon bakas pina'innen, paka'atanne kēmon mangga'i mangatu padiyalem kappal bakas dina'akne minemes para si siyehin.

Ubus miya'an, kitete we' me' tubu'an Nabi Nuhin magimut-imut takeyipatde Lapal Tuhanin, pegge' tubu'an Apu' Adam du isab siye duk disalide madusehanin kemuwede inanakan. Ubus iyan tabatsate sabab luma' langkew te'ed la'i si Babilon duk we' me' a'ahin suleyande magtipun kēmon a'a dem dunyahin pī si dembuwa' lahat duk suleyande ngahinang puweblo hadje duk luma' langkew miya'an panguntarade Tuhanin. Saguwa', hukum Tuhanin siye duk pinagseddili-seddili bissāhanden we' ne duk kinanat-kanat siye we' ne dem kēmon dunya.

Ubus miya'an niya' takaleta istori hāp sabab **Nabi Ibrahim**. Bugtu', importante te'ed Nabi Ibrahim dem palanu Tuhanin supaya lekkatne me' manusiya'in amban dem antanan duse. Sama Nabi Ibrahimin nambahayang si me' tuhan-tuhanden, duk Nabi Ibrahim dusehan isab kuwe' kēmon me' tubu'an Apu' Adamin. Saguwa' takitete we' pabagala Tuhanin pu Nabi Ibrahim duk da'akne iye tahala' amban luma' samanen duk tahala' isab amban lahatne. Magpalanu Tuhanin ngahinang Nabi Ibrahim bangsa ba'ahu, duk amban bangsa inin pitu iyan si dunya Mangalekkat masutsihin. Iye binatsate dem Kitab Tawrat, si jūd Panagna'an, kapitulu sempuk-duwe, pag tapene' Nabi Ibrahim we' Tuhanin, pa'inne,

*“Ambananun lahatnu iyan duk me' ka'usbahannun duk luma' metetto'anun duk pī kew si niya' dambuwa' lahat panolo'ante ka'u. Pa'ekkaku tubu'nun duk hinangku siye bangsa hadje. Ledjiki'ante du kew duk pabantuku ēnnun supaya kew ka'urung ledjiki' si pagkasinu manusiya'in. Ledjiki'anku du sasuku mamissāhan ka'u mahāpin. Saguwa' sukna'anku sasuku manukna'an ka'uhin. Duk **sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.**”* (Panagna'an 12:1-3)

Ine jānnen hangkan da'ak Tuhanin Nabi Ibrahim palinda hap lahat seddili? Mabaya' Tuhanin ngahinang iye **bangsa ba'ahu. Ine jānnen hangkan mabaya' Tuhanin ngahinang Nabi Ibrahim bangsa ba'ahu?** Maggara' Tuhanin we' amban bangsa iyan pene'ne me' nabi nulat Kitabin. Duk magniyat Tuhanin we' amban diyalem bangsa iyan isab papitune si dunya **Mangalekkatin.** Iye jānnen hangkan nanggung Tuhanin pu Nabi Ibrahim, pa'inne, *“Ledjiki'ante du kew.... duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.”*

Tumanan Tuhanin ke me' bakas pananggupne pu Nabi Ibrahimin? Awe', bugtu' tumananne! Pag da hatas tahun ne umul Nabi Ibrahimin duk andanen si Sara siyampū' tahun ne umulnen, urungan Tuhanin siye anak lella, si Ishak, sa bakas pananggupnen. Si Ishak inin niya' anakne lella inēnan si Yakub, duk si Yakub niya' sempuk-duwe anakne lella ujudnen manjari bangsa **Isra'el.** Ka'am, me' mangata'uhan Kitab Masutsihin, kata'uhanbi ne we' amban diyalem bangsa Isra'el inin paguwa' Mangalekkatin, pegge' Sitti Mariyam (sa'i si Isahin) duk si Yusup (sama-sama si Isahin) kaduwangan siye tubu'an Nabi Ibrahim. Hangkan pina'in dem ayat tagna' dem Kitab Injilin, pa'inne: *“Inin ēn me' kapapu'an Isa AlMasihin. Isa AlMasi inin tubu' si Da'ud duk si Da'ud tubu' Ibrahim.”* (Mateo 1:1) Bang si bantukne manusiya' – pitu Isa AlMasi amban me' tubu'an Nabi Ibrahim, duk si Ishak duk si Yakub. Saguwa' bang si niyawane masutsihin – Anak Tuhan Mabalakatanin iye, Lapal Tuhan te'edin pitu amban surga' supaya iye inanakan si dunya.

Na, balik kite bi si istori sabab Nabi Ibrahim, pegge' niya' pe importante subey ta'essebte sabab iye. Bakas takalet we' Nabi Ibrahim pag inanakan iye, andang ne iye dusehan sa kēmon tubu'an Apu' Adamin. Saguwa' inakahan kite bi dem Kitab we' kuwe'itu, la'i Nabi Ibrahim si surga' si harapan Tuhan Masutsihin, bu la'i iye salama-lama! Na, tilewte inin: **Ine bakas hininang Nabi Ibrahimin supaya ampun Tuhanin dusenen, duk kimmatanne iye bentel duk teyima'ne iye dem surga'?** Ine pa'in Kitabin sabab inin? Pa'inne: *“Kinahagad we' Ibrahim Tuhanin. Sabab pakahagad Ibrahim si Tuhanin, kinimatan iye we' Tuhanin a'a bentel.”* (Panagna'an 15:6)

Kahagad Nabi Ibrahim si Tuhan. Kahagad Nabi Ibrahim **me' pina'in Tuhan si iyehin**. Hangkan kimmatan Tuhanin iye bentel. Ka'u, mapakale ellew inin, **kahagad ke kew si Lapal Tuhanin sa Nabi Ibrahimin kahagad?** Duma'in tinilew kamihiin bang kahagad ke kew we' niya' Tuhan atawa we' dembuwa'-buwa' hadja Tuhanin. Bisan Nakura' Seyitanin kata'uhanne du we' niya' Tuhan! Iye kabaya'an Tuhanin we' kahagad kew si **me' pina'inne** sabab lān pagtimbul bakas minemesnen, sa Nabi Ibrahimin kahagad! Bakas inakahan kite bi bang ine subey kinahagadten bi. Ta'essebba ke me' bakas pina'in we' Nabi Ibrahim la'i diyata' punu, ellew panōngne bili-bili ganti' anaknen? Pa'inne, *“Manyap du iyan Tuhanin anak bili-bili hinang kurban.”* (Panagna'an 22:8) Duk pag ubus sumbali'ne bili-bilihin ēanne punu iyan *Tuhanin Nulung Sukal*. (Panagna'an 22:14) Ine jānnen hangkan punu miya'an inēnan we' Nabi Ibrahim *“Tuhanin Nulung Sukal”*? Pegge' Nabi Ibrahim nabi hep, pa'alne me' mapalabey si sinōngin. Pag pa'in Nabi Ibrahim, *“Tuhanin Nulung Sukal”*, magpa'al iye sabab me' mapalabey si sinōng diyata' punu iyan si lugal pangaganti'an anaknen duk bili-bili diyata' pagkurbananin. Missā iye sabab ellew si sinōngin bang Mangalekkatin bu'us laha'nen diyata' punu iyan – **supaya timbulne kēmon makahagad si iyehin** amban hukuman Tuhan mabentelin.

Si pagistadite dem Kitab Injilin kitete we' pitu Isa Almasi si dunya me' duwe ngibu tahun puwas Nabi Ibrahim supaya tatumananne bakas pina'al we' Nabi Ibrahimin. Awe', si luwasan Awrusalam, diyata' punu bakas panōngan Nabi Ibrahim kurban bili-bili ganti' anaknen, la'i du isab bu'us laha' Mangalekkatin, si Isa, supaya talekkatne me' manusiya'in. Iye jānnen hangkan missā si Isa papales pag ubus iye ilansang diyata' olom duk sōng matey ne, pa'inne, *“Ubus ne!”* Bissā “ubus” ginuna tu'u, hātinen isab *kumpeleto*. We'ey pa'in si Isa *“Kumpeleto ne!”*? Pa'inne miya'an pegge' **sabab kamateyne diyata' olomin kumpeleto ne palanu pagtimbulin**, andang ne tiggel minahalayak we' Tuhanin pinalabey amban me' nabihin. **Kurban sinōngan we' Nabi Ibrahimin duk kēmon kurban hayepin umbaga'an du, duk kumpeleto ne duk tuman ne umbaga'an iyan sabab kamatey Isa AlMasihin!**

Ka'u, mapakale ellew inin, kahagad ke kew we' Isa AlMasi du “bili-bili” mangga' niya' salla'-salla'nen duk iye kurban katambusan pinapitu we' Tuhan amban surga'in? **Pakahagadnun sali' ke duk pakahagad Nabi Ibrahimin?** Pakale kew bang ine pina'in Kitab Injilin sabab pakahagad Nabi Ibrahimin, pa'inne:

(Roma 4) ¹ *Manjari, ine pa'inte sabab Ibrahim...* ² *Bang upama Ibrahim miya'an kinimatan bentel we' Tuhanin sabab maghinangan iye hāp, niya' si' miya'an jānne magabbu Ibrahim. Saguwa' ga' iye kapagabbu si matahan Tuhan.* ³ *Ine te' pa'in kitabin sabab Ibrahim?*

Pa'in kitabin we' kinahagad we' Ibrahim sanggup Tuhan si iyehin. Duk sabab pakahagadne miya'an inampun duk kinimatan iye bentel we' Tuhanin... ²² *Hangkan hep pegge' kinahagad te'ed we' Ibrahim sanggup Tuhan si iyehin, "kinimatan iye bentel we' Tuhanin," sa tasulat dem kitabin.* ²³ *Me' tasulat sabab Ibrahim miya'an duma'in hep para si iye hadja,* ²⁴ *saguwa' sampay kite bi sakup du isab. Pegge' kite bi kēmon masandel pu si Isahin kimmatan Tuhanin du we' bentel pegge' kahagad kite bi si Tuhan, iye bakas mamakellum Panuhutanten bi, Isa Almasi, amban kamateynen.* ²⁵ *Si Isa Almasi inin pinapatey sabab duseten bi duk pinakellum iye balik we' Tuhanin supaya kite bi ta'ampun duk kinimatan bentel we' Tuhanin. Amin!*

Hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin. Karayaw pakale isab ka'am si lesson mapaturulin. Bang amban kabaya'an Tuhanin pala'us kite bi magbalik si lapal sabab me' nabihin duk payamante niya' nabi seddili importante tapene' we' Tuhanin supaya memesne lān para papitu Manimbul dunyahin. Nabi iyan Nabi Musa....

Karayaw iledjiki'an ka'am we' Tuhanin duk papasti'ne si ka'am hāti pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Kinahagad we' Ibrahim sanggup Tuhan si iyehin. Duk sabab pakahagadne miya'an inampun duk kinimatan iye bentel we' Tuhanin.” (Roma 4:3)

Wassalam

Lesson 95

Binalik #3

Nabi Musa, Sara' Tuhan Masutsihin

Paluwas 1-20 (duk sinduwehin)

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Ellew inin **magbalik** ne isab kite bi si lapal me' nabihin, hātinen Aka-aka Mahāp magpakite bang sa'ingge a'a madusehanin makajari ngabentel si matahan Tuhan. Magbalik pe kite bi dem Kitab Tawrat, kitab sinulat we' Nabi Musa bu pinapī dem pikilanne we' Tuhanin. Bakas takitete bi ne we' mahalga' Kitab Tawrat inin si kēmon mamabaya' mangata'uhan mato'ohin. Kitab Tawratin hep kuwe' bentuk puwipul pangurung we' Tuhanin supaya niya' pamasti'ante bi kēmon takaleten bi bang to'o ke amban Tuhan atawa duma'in.

Si tagna' Kitab Tawratin takitete we' magduse papu'ten bi **Apu' Adam. Palatag dusenen** si kēmon tubu'annen kuwe' saki mekeleggey. Dusehin mo'o kasusehan, kamatey duk legga salama-lama, sa bakas pina'in andang we' Tuhanin. Saguwa' magsukul kite bi si Tuhan pegge' pina'in dem Kitab: “*Bisan pasōng nga'ekka duse me' a'ahin, pasōng pe te'ed Tuhanin malasa duk ma'ase' si me' a'a madusehanin.*” (Roma 5:20) Awe', pegge' ma'ase' Tuhanin – bisan pe ellew pag duse disi Apu' Adamin – magmahalayak ne Tuhanin we' papitune si dunya dembuwa' **Mangalekkatin**, supaya lekkatne me' tubu'an Apu' Adamin amban mulka' bino'o we' dusehin.

Si lesson dehelluhin, takaleten bi we' tapene' we' Tuhanin Nabi **Ibrahim** duk nanggup iye we' hinangne Nabi Ibrahim **bangsa ba'ahu**, duk we' paguwa' amban bangsa ba'ahu inin kēmon me' nabihin duk Mangalekkatin. Ubus, niya' anak Nabi Ibrahim, inēnan si Ishak, duk si Ishak niya' anakne inēnan si Yakub. Duk si Yakub niya' sempuk-duwe anakne lella manjari me' sempuk-duwe bangsa **Isra'el**.

Na, kuwe'itu pala'us ne kite bi magbalik istorihin supaya kitete bang sa'ingge ginuna we' Tuhanin me' tubu'an Nabi Ibrahimin, hāninen me' bangsa Isra'elin supaya tolo'anne manusiya'in bang sa'ingge Tuhanin duk bang inggehin lān subey tinuhutden supaya siye lumuwas amban hukuman Tuhan mabennalin. Lessonten ellew inin inēnan “**Sara' Tuhan Masutsihin.**”

Pag magistadi kite bi amban dem Kitab Tawrat, takitete bi we' pasagadan Tuhanin me' a'a Isra'elin manjari banyaga' si lahat Misir dem empat hatas tahun sa bakas pina'alne pu Nabi Ibrahim masaley. Pag tekka waktu pangeddew Tuhanin, papīne **Nabi Musa** si me' bangsa Isra'elin. A'a Isra'el du isab Nabi Musa, saguwa' kasuligannen si astana' sultan Misirin, bu a'a la'at sultanin.

Dina'ak pī Nabi Musa si sultanin we' Tuhanin duk dina'ak magpa'in, “Inin bissā Tuhan Maniya'in, pa'in Tuhanin: **'Duhulanun me' a'akun paluwas** amban lahatnu supaya siye nambahayang si aku!’ ” Saguwa' ga' ngatu sultanin, ngudji pe iye, pa'inne, “Sine Tuhanin? Duk ga'i duhulanku me' bangsa Isra'elin paluwas!” Hangkan pinakitehan we' Tuhanin balakatnen duk bangsahannen si sultanin duk me' a'a Misirin sabab siyam bala' la'at manamal tekka si kēmon a'a lahat miya'an bukut hadja bang me' a'a Isra'elin. Saguwa' ga' magsusun sultanin duk ga' tuhutne bissā Nabi Musahin bisan pinakitehan we' Tuhanin me' tanda' sa miya'an duk hinangan meke'ulali'. Ubus pa'in Tuhanin pu Nabi Musa, “Niya' pe dembuwa' bala' patekkaku si lahat Misir duk sultannen. Ubus miya'an paluwasne ka'am iyan!” Ta'essebba ke bang ine bala' miya'an? Awe', **matey hep anak sakahin** si kēmon pamilya.

Ubus takaleta bi we' pinapatey we' Tuhanin anak sakahin si luma' sultanin duk si kēmon luma' lahat Misirin. Saguwa' ga' pinapatey me' anak saka bangsa Isra'elin, jānnen sabab **laha' bili-bili** ginunade pangalege patindog duk bābag gawangden, sa bakas panganda'akan Tuhanin. Bakas nanggup hep Tuhanin, pa'inne: “**Laha' si gawangin, iye tanda' we' iyan luma' pala'ihanbin. Bang kiteku laha'in labeyante hadja ka'am. Ga' niya' bala' patapit si ka'am!**” (Paglappas 12:13) Hangkan, sabab laha' bili-bilihin, labeyan Tuhanin me' luma' bangsa Isra'elin duk ga' papateyane anakde sakahin. Sa miya'an tinimbul we' Tuhanin me' bangsa Isra'elin amban antanan sultan Misirin.

Bakas takitete ne we' istori sabab ellew Palabey Tuhanin niya' pe **hātine pesōng lalem** amban pagtimbul me' a'a Isra'el amban antanan sultan Misirin. Pegge' pina'in dem Kitab, pa'inne: “**Kēmon miya'an umantag si siye supaya mintang me' a'ahin.....tasulat isab inin para si kite bi pegge' sōng kiyamat ne dunyahin.**” (1 Korinto 10:11) Istori sabab laha' bili-bili pengelege me' a'a Isra'el diyata' bābag gawang luma'den supaya ga'i matey anakde sakahin duk tinimbul siye amban antanan sultan Misirin,

hinang dalilan du isab. **Dalilan iyan para lān pagtimbul** minemes we' Tuhanin, supaya timbulne a'a madusehanin amban antanan Nakura' Seyitanin, bu iye amu mas la'at amban sultan Misirin.

Pinakitehan kite dem Lapal Tuhanin we' kēmon manusiya' kuwe' **banyaga'**. Kaw niya' ka'am tapikilbi, pa'inbi, “Awe', kata'uhan kami we' banyaga' Tuhan kami!” Saguwa' pikilan iyan ga'i magtewwa' duk pina'in si Isa Panuhutanin dem Kitab Injil, pa'inne, “*Akahante ka'am mato'ohin, sasuku magduse, binanyaga' siye we' napsude magdusehin.*” (Yahiya 8:34) Duk pegge' kēmon manusiya'in banyaga' duse, banyaga' Nakura' Seyitanin isab siye, pegge' Nakura' Seyitanin amu dusehin. Bugtu' te'ed inin, sine-sine banyaga' Nakura' Seyitanin, ga'i iye makajari maluwas dine! Makajari ke we' banyaga'in paluwasne dinen? Niya' ke tapangurungne amunen supaya iye duhulanne paluwas? Kaw makajari bang amunen a'a hāp, saguwa' bugtu' ga'i makajari bang amunen Nakura' Seyitanin. Sali' du duk sultan Misirin Nakura' Seyitanin, ga'i siye ngatu nganduhulan banyaga'den paluwas, bisan sumiyan! Bisan sumiyan! Kamulka'an te'ed kite bi, me' manusiya'in! Niya' ke a'a makapaluwas kite bi amban antanan Nakura' Seyitan bakas mamanyaga' kitehin bi? Awe', pudjite Tuhanin, pegge' **niya' du Maluwas!** Pinapitu we' Tuhanin Dembuwa' mamaluwas kitehin bi! Iye Manimbul mabalakatan duk mabentelin, Isa AlMasi, mapitu amban surga'in duk bakas pina'al sabab iye we' kēmon me' nabihin.

Dem Kitab **Tawrat** bakas tabatsate we' nanggup Tuhanin mipis kōk Nakura' Seyitanin palabey amban Mangelekkat masutsi inanakan we' budjangin. Dem Kitab **Jabur** takaletе we' nulat Nabi Da'ud sabab Mangelekkat inin we' inēnan iye we' Tuhanin Anakne. Duk takaletе isab la'i we' pinapatey iyan iye bininasa te'ed – we' pinapeddi'an iye, duk tangannen duk bettisen ilogksok! Dem Kitab **Injil** ekka tabatsate sabab Manimbul mahāp inin. Iye si Isa, anak Mariyamin, ka'ellumnen ga' niya' salla'-salla'ne ubus bu matey iye diyata' olom sabab duseten bi duk ellum iye balik amban kamateyne. Awe', si Isa iye manumanan me' bakas sinulat we' me' kanabihan masaley sabab Manimbul madusehanin.

Dem Lapal Tuhanin inēnan Isa AlMasi “**Bili-bili Tuhanin.**” Sa me' bili-bili sinumbali' ellew Palabey Tuhanin – sa miya'an si Isa matey duk bu'usanne laha'nen supaya kite bi tatimbulne amban hukuman Tuhanin. Pag ubus me' de ngibu duk lime hatu tahun palabey, kemuwe tagna' ellew Palabey Tuhan pagtimbul me' a'a Isra'el sabab laha' bili-bilihin, ilansang si Isa, AlMasi Mabentelin, diyata' olom we' manusiya'in. Duk ellew Kādja'an Palabey Tuhanin ne te'ed pangalansangde iye diyata' olomin. Hangkan sa panuman si Isa umbaga'an kurban Nabi Ibrahimin, sa miya'an du isab **panuman si Isa umbaga'an bili-bili ellew Palabey Tuhanin.** Me' a'a mangalansang iye ellew miya'an, awam siye bang

ine hāti hininangde te'edin, saguwa' andang ne gara' Tuhanin dehellu pe amban papanjarine dunyahin we' AlMasihin hinangne kurban. (Payamanun Me' pinakita'u 13:8; Hinangan 3:17)

Si Isa hep kurban mangga' niya' salla'-salla'nen duk kurban panambusan sabab dusehin. Niya' subey mayedan para pangalekkat manusiya'in amban antanan dusehin, duk **laha' Isa AlMasihin pagbayed** pināku we' Tuhanin. Pina'in dem Kitab:

“Si Isa AlMasi hep matey pamuwas me' duseten bi, duk iye dalil bili-bili sinumbali' me' Yahudihin bang baytu Kādja'an Pangesseban Palabey Tuhanin.” (1 Korinto 5:7) *“Matu'uhin ga' te'ed niya' tahinangte bi supaya kite bi lumuwas amban duseten bi. Saguwa' pag tekka ellew pangeddew Tuhanin, matey si Isa AlMasi sababte bi me' a'a dusehanin. Hunit a'ahin maglilla' matey ngaganti'an a'a bentel. Inday, kaw isab niya' makatawakkal matey ngaganti'an a'a hāp manamal. Saguwa' pinakitehan we' Tuhanin bang sa'ingge hadje lasane si kitehin bi, sabab dina'ak we' ne pitu Isa AlMasi matey sababte bi sābute bi pe magdusehin!”* (Roma 5:6-8)

Na, taman inin ne hadja istori sabab Palabey Tuhanin. Kuwe'itu pikilte bang ine ta'essebte si me' bakas ta'ayate sabab sara' masutsihin pangurung Tuhan si me' a'a Isra'elin. Bakas takitete si pagistadite dem Kitab Tawratin we' pabagala Tuhanin sutsinen duk bangsahannen pu Nabi Musa duk me' a'a Isra'el dem lahat toho' manamal, pag duwa'i iye si Punu Sinai dem ebbut duk lugung duk lalat. Sa miya'an pangurung Tuhanin si me' a'a Isra'elin me' Sempū' Sara'nen duk niya' pe seddili panganda'akanne, bu kēmon miya'an inēnan *Sara' Nabi Musa*. Da'ak Tuhanin siye, pa'inne: **“Subey kalasahannu Tuhanin, Panuhutannun dambūs-būs ateynun duk pikilannun duk basagnun:** Da'a ka'am magtuhan seddili amban aku! Da'a ka'am ngahinangan di bi me' patta'-patta' tuhan-tuhan! Da'a sabbutun bi ēn TUHANIN bang ga' niya' kagunahanne! Essebun bi ellew pahalihanin we' subey pagaddatanbi pegge' ellew inin ellew pagli'i si Tuhan! **Subey kalasahannu sawe'nun kuwe' pangalasanu dinun:** Pag'addatanun bi sa'i-samabin! Da'a ka'am mapatey! Da'a ka'am magjina! Da'a ka'am nangkew! Da'a ka'am naksi' ga'i bennal sabab pagkasibin! Da'a ka'am pagnapsuhanun bi alata' pagkasibin!” Iye pina'in dem sara' masutsihin bakas pangurung Tuhan pu Nabi Musahin! Duk tinambahan pe we' Tuhanin me' panganda'akanne masutsi inin, pa'inne: **“Sasuku mangalanggalan dambuwa' hadja panganda'akan sara'in bisan ne tuhutne sinduwehin, talanggalanne ne kēmon sara'in!”** (Yakub 2:10) **“Sasuku ga'i makatuhut kēmon panganda'akan tasulat dem sara'in, asal pagmulka'an Tuhanin siye!”** (Galatiya 3:10)

Bagayku mapakalehin, **bakas tuhutnu ke sara' Tuhan masutsihin? Ga'i hep da'akne sinala'an pikilannun, bissānun duk hinangannun – kemuwe ellew panganak ka'uhin ngeregse' ellew kamateynun!** Kahaba' ellew duk kahaba' oras, ellew duk sangem, subey kalasahannu Tuhan, Panuhutannun, **dembūs-būs** ateynun, **dembūs-būs** pikilannun duk **dembūs-būs** basagnun. Inin du isab, subey kalasahannu sawe'nun **kuwe' pangalasanu dinun!** Bakas tuhutnu ke sara' masutsi ini? Kata'uhannu du duk kata'uhanku isab we' **ga' bakas tuhutte kēmon!** Pina'in dem Kitab, pa'inne: *“Ga' niya' a'a bentel si pagmatahan Tuhan, ga' niya' bisan dambuwa’.”* (Roma 3:10) *“Bang pa'inte we' ga' niya' duse-duse, akkalante hadja diten duk ga' niya' kabennal dem ateyten.”* (1Yahiya 1:8) Ga' niya' kite bi sigi-sigi nuhut kēmon panganda'akan Tuhanin, pegge' kēmon kite bi kemuwe inanakan, andang ne kite bi dusehan.

Kaw niya' nilew, pa'inne: Bang ga' niya' kite bi makatuhut sara' Nabi Musahin, we'ey sara' iyan pangurung kite bi we' Tuhanin? Mabaya' ke Tuhanin we' kēmon a'a lepas? Duma'in. Malasa Tuhanin duk kabaya'annen we' ga' niya' lepas! Na, ine jānnen hangkan pangurung Tuhanin panganda'akanne masutsihin si me' a'a madusehanin? Bu kata'uhanne andang we' ga' niya' makatuhutne? Ine maksud panganda'akan miya'an? Bakas sambungan Tuhanin ne panilew iyan, pa'inne:

“Ga' te'ed niya' a'a inampun duk kinimmatan bentel we' Tuhanin sabab panuhutne sara' Tuhanin, saguwa' sabab sara' Tuhanin hep pu'un kata'uhante bi we' dusehan kite bi.” (Roma 3:20) *“Pa'in kitabin we' kēmon manusiya'in dusehan duk kuwe' dalil pagbaya'an siye we' dusehin. Hangkan hep sabab sandelte pu si Isahin hadja, tasangkate kahāpan pananggup Tuhanin. Ka'urungan kite bi umul ga' niya' tamananne bang sandel kite bi pu si Isa AlMasi.”* (Galatiya 3:22)

Na, tasabutte ne we' pangurung Tuhanin panganda'akanne masutsihin si a'a madusehanin supaya tapakitehanne kite bi sala'ten si pagmatahanne, duk supaya tapakitehanne kite bi we' nesessita Isa AlMasi para si kite bi. Isa AlMasi hep mananggungan pangalegga matekka si kite sabab dusehin. Si me' manusiya' **tinggal du Isa AlMasi Panuhutanin manuhut sara' masutsi** pangurung Tuhan pu Nabi Musahin. Bakas takitete ne we' seddili manamal si Isa amban me' tubu'an Apu' Adamin, pegge' ga' niya' di saline magduse. Si Isa Lapal Tuhan Maniya' Salama-lamahin, bu pitu iye amban surga' inanakan we' budjang. Magbaran manusiya' iye kuwe' kitehin bi saguwa' ga' iye matuk si addatte mala'atin. Hangkan makajari iye missā sasang patu'une si dunyahin, pa'inne: *“Da'a ka'am magpikil we' hangkan ku pitu supaya ga'i ne binali sara' si Musahin duk me' panolo' kanabihanin. Ga'i ku pitu*

ngānan sara'in duk me' panolo' kanabihanin saguwa' supaya tumananku." (Mateo 5:17) Takalebi ke bang ine pina'in si Isahin? To'o du inin duk lalem duk hāp. Pa'in si Isa we' pitu iye si dunya supaya **tumananne sara' masutsi** bakas pangurung Tuhan pu Nabi Musahin! Tasabutbi ke hātinen? **Hinang si Isa para si kahāpante bi me' ga' tahinangte para si diten, pegge' tubu'an Apu' Adam kite bi. Tumananne te'ed kēmon sara' Tuhan masutsihin,** ubus miya'an, bu'usanne laha'nen diyata' olom supaya **tanggunganne pangalegga sabab sara'in para si kahāpante bi** duk supaya kite bi timbulne amban hukuman Tuhan mabentelin.

Ga'i si Isa patut matey, pegge' ga' te'ed iye bakas magduse. Saguwa' supaya ubusne planu pagtimbul bakas pananggung we' Tuhan palabey amban kanabihanin, paglilla' Panuhutanin si Isa umulnen amban di kabaya'anne para si kahāpante bi. Duk pag ubus iye matey supaya tabayedanne utang duseten bi, pinakellum iye balik we' Tuhanin katellu ellewnen! Pakale ka'am bang ine pina'in dem Kitab Masutsihin sabab inin. Pa'inne:

"Kite bi, me' magdambuwa' duk Isa AlMasihin, kuwe'itu ga'i ne kite ilegga we' Tuhanin....Ga'i kite lumuwas amban duseten bi sabab panuhutte sara'in pegge' manusiya' du hadja kite bi duk ga'i tatuhutte sara'in. Saguwa' niya' tahinang Tuhanin supaya ne kite bi ga'i tabo'o we' disalite bi magdusehin. Pinapitu we' ne anaknen inanakan tu'u si dunya magbaran manusiya' duk addatnen kuwe' addatten bi saguwa' ga' iye tabo'o magduse. Ilegga iye sabab duseten bi duk matey iye supaya kite bi ga'i ne tabo'o we' disalite magdusehin." (Roma 8:1,3)

Bagayku mapakalehin, ine inase-asenun? Ngandel ke kew si Aka-aka Māhap amban Tuhan sabab Mangalekkat Mabentel mananggung pangalegga me' dusenun? Atawa ngandel pe ke kew si hinangannu "mahāpin"? Da'a keyipatanun pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne:

"Kēmon magpa'in we' kinimmatan siye bentel we' Tuhanin sabab panuhutte sara'in, pagmulka'an Tuhanin du siye. Pegge' tasulat dem kitab, pina'in, 'Sasuku ga'i makatuhut kēmon panganda'akan tasulat dem sara'in, asal pagmulka'an Tuhanin siye. '...Saguwa' si AlMasi ilegga ganti'te bi duk pinaluwas kite bi we' ne amban pangalegga Tuhan si kitehin bi....supaya kēmon masandel si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' ellum siye salama-lama la'i si pana'anan Tuhanin!" (Galatiya 3:10,13; Yahiya 3:16)

Na, hāp isab bakas pakale ka'am ellew inin.....Si lesson balik, bang amban kahandak Tuhanin, ubuste magbalik si Kitab Kanabihanin duk payamante bang sa'ingge tumanan Isa AlMasi kēmon pina'al we' me'

nabi sabab iyehin. Sabab tahnangnen lukane gawang pagtimbulin duk kasanyanganin para si me' manusiya'in!

Karayaw urungan Tuhanin ka'am kata'u si me' pagistadite ellew inin duk karayaw tabanganne ka'am supaya ta'esebbi pananggup amban dem Lapalne inin:

“Kite bi me' magdambuwa' duk Isa AlMasihin, kuwe'itu ga'i ne kite ilegga we' Tuhanin!” (Roma 8:1)

Wassalam

Lesson 96

Binalik #4

Isa AlMasi, “Ubus ne!”

Yahiya 19, Hibrani 10

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimmatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Bakas magbalik ne kite bi dem tellu lesson dehellu amban inin si lapal me' kanabihanin. Ellew inin **tambuste ne magbalik si me' lesson dehelluhin**. Lessonte ellew inin inēnan: “**Ubus ne!**”

Bakas takitete bi ne we' bahagi' Tuhanin Kitabin **duwe bahagi' importante**, Pagjanji'an Tagna'in duk Pagjanji'an Ba'ahuhin. **Pagjanji'an Tagna'in** bahagi' tagna' dem Kitabin. Sinakup diyalemnen Kitab Tawrat, Kitab Jabur duk Me' Sulat Kanabihanin. Dem bahagi' tagna' dem Kitabin bakas takitete bi ne we' kapapu'anten bi Apu' Adam, ga' nuhut panganda'akan Tuhanin, hangkan tabo'o we' ne kēmon tubu'annen pī dem pagbaya'an Nakura' Seyitanin. Saguwa' ta'ayate ne isab we' bakas nanggung Tuhanin we' papitune iyan si me' tubu'an Apu' Adamin Manimbul mabalakatanin supaya lekkatne me' makahagad si iyehin duk bo'one siye balik dem pagbaya'an Tuhanin. Pananggung mahāp inin importante dem Pagjanji'an Tagna'in.

Tapene' we' Tuhanin Nabi Ibrahim **supaya manjari palanunen** sabab papitu Manimbulin. Bahi' ne Nabi Ibrahim pamene' Tuhan iyehin duk pa'inne si iye, “*Pa'ekkaku tubu'nun duk hinangku siye bangsa hadje.... Duk sababnu, iledjiki'an du isab kēmon bangsa dem dunyahin.*” (Panagna'an 12:2,3) Manjari, takitete we' hinang Tuhanin Nabi Ibrahim kapapu'an bangsa Isra'elin. Si bangsa iyan hep pangurung Tuhanin Me' Sulat Kanabihanin. Dem de ngibu duk lime hatas tahun pinapī we' Tuhanin si bangsa Isra'el lapalnen. Ekka a'a magseddili-seddili pamapīhanne dem pikilande lapalnen, tagna' pu si Nabi Musa taman Nabi Yahiya.

Palabey amban me' nabi inin pina'inan we' Tuhanin me' tubu'an Apu' Adamin sabab addatde mala'atin duk pakata'une si siye we' pitu iyan Mangalekkat mabentelin mu'usan laha'nen supaya bayedanne utang duseden.

Bakas takitete du, dem Pagjanji'an Tagna' bakas pangurung Tuhan si me' a'a madusehanin, niya' subey hayep sinumbali' hinang kurban. Pa'inne we' “bang ga' niya' laha' bu'us ga'i inampun dusehin – pegge' **tumbas dusehin kamatey!**” Kemuwe tagna' a'ahin magkurban siye, saguwa' kurban hayepin ga'i makapuwase duse a'ahin, pegge' magseddili hep **halga' hayepin duk halga' manusiya'**. Upama, bang niya' buwa'-buwa'ku awutu, makajari ke ku pi si a'a magdagang awutuhin duk pasambi'anku buwa'-buwa'kun duk awutu te'ed – kaw awutu Mercedes? Bugtu' ga'i makajari! We'ey ga'i? Pegge' halga' awutu buwa'-buwa'kun ga'i du sali' duk halga' awutu te'ed! Arak du isab sa miya'an me' kurban hayep dina'ak we' Tuhan masaley. Pegge' magseddili te'ed halga' hayepin duk halga' manusiya', ga'i du kurban hayepin makapuwase duse. Bakas takitete ne we' kurban hayepin, umbaga'an hadja taman waktu bang papitu Tuhanin ne kurban te'edin, hātinen Mangalekkat Mabentelin mam'o'o Pagjanji'an Ba'ahu mapituhin. Me' kurban hayepin kuwe' bentuk debbunanne hadja dahu' me' dusehin; ga'i du makapuwase duse te'ed.

Bahagi' kaduwene dem Kitab inēnan **Pagjanji'an Ba'ahu** atawa Kitab Injil. Inakahan kite bi diyalemne sabab pagjanji'an pangurung Tuhan si manusiya'in palabey amban laha' Mangalekkat mapitu amban surga'in. Dem Pagjanji'an Ba'ahuhin, hātinen Kitab Injilin, istori sabab si **Isa** Mangalekkatin; iye hep **manumanan umbaga'an kēmon kurban hayepin** pag bu'usanne laha'nen diyata' olom supaya tasangkate bi pangampun duseten bi. Ine jānnen hangkan Mangalekkatin subey pitu amban surga'? Iye hadja jānnen pegge' kēmon tubu'an Apu' Adamin magduwa' duse. **A'a madusehanin ga'i makajari ngalekkat a'a dusehan sinduwehin**. Upama, bang niya' dende maglutu poga isihan bohe', makajari ke isab lutune poga sawe'nen? Ga'i du. Arak du isab sa miya'an a'a madusehanin, ga'i makajari tanggunganne pangalegga duse a'a madusehan sinduwehin. Saguwa' Mangalekkatin, si Isa AlMasi, pinapitu we' Tuhanin, ga' niya' duwa'ne duse, pegge' Anak Tuhanin iye duk sutsi iye, iye Lapal Tuhanin magdembuwa' duk Tuhan tagna' pinapanjari dunyahin. Inanakan iye we' budjang. Hangkan niya' baranne kuwe' kitehin bi, saguwa' ga' niya' disaline dusehan. Ga' niya' duwa'anne duse. Hangkan makajari pinatanggung diyata'ne we' Tuhanin duseten bi kēmon. Si Isa Masutsihin matey sabab duseten bi ganti'te bi. Ubus, puwas tellum bahangi ellum iye amban kamateyenne supaya kite bi ka'urunganne umul ba'ahu. Tada'ag we' ne kamateyin, kubulin, Nakura' Seyitanin duk dusehin!

Kēmon kite bi inanakan kuwe' dalil dem lowang duse malalemin, duk ga' niya' makajari ngalekkat kite bi, luwal hadja AlMasi mapitu amban surga'in. Bang kew ngandel si iye, belutanne kew iyan amban dem lowang duse malalemin. Pitu iye amban surga' supaya timbulne me' manusiya'in amban duseden. Bu kuwe'itu, balik iye pī hap surga' pasellet si kēmon makahagad si iyehin. Iye pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Dambuwa' du hadja Tuhanin duk dambuwa' du isab hadja mapasellet si Tuhan duk manusiya'in magpahāp siye, iye si Isa AlMasi pagkasite bi manusiya'. Paglilla'ne umulnen duk pinaganti' we' ne dinen supaya manusiya'in ga'i legga Tuhanin sabab duseden!”
(1 Timoteo 2:5,6) *“Si Isa mattan Imam Nakura'te bi si Tuhanin. Matalep iye nabangan kite bi pegge' sutsi iye. Ga' niya' dusene atawa salla'ne. Pinaseddili iye amban me' manusiya' madusehanin....Pag ubus hinangnen supaya ta'ampun duse manusiya'in, manjari hap pī iye si surga' duk ningkolo' iye si kanawanan Tuhan Tamanan Mabalakatanin!”* (Hibrani 7:26; 1:3)

Bakas takaleta bi ne dem Kitab Injil, we patu'u Isa AlMasi si dunyahin, sinduwe me' a'ahin kahagad si iye. Me' a'a mangilale iyehin bang sine te'ed si Isa, sinna te'ed siye. Kata'uhande we' dem ibuhan tahun magmahalayak me' nabihin we' pitu iyan AlMasihin; bu kuwe'itu takitede ne iye duk di matade! Takaleta we' sinduwe me' tindeg si Isahin pihade usbaden duk bagayden duk akahande siye, pa'inde, **“Takasuwa' kami ne AlMasihin!....Takasuwa' kami ne a'a bakas inaka si Musa dem Kitab Tawratin duk inaka isab we' me' kanabi-nabihanin dem sulatden!”** (Yahiya 1:41,45)

Saguwa' keyimanne, me' a'a ma'ekkahin masa ka'ellum si Isahin ga' kata'uhande bang sine te'ed iye. Hangkan pina'in dem Kitab:

“Kemuwe ewwalley Lapalin duk Tuhanin dambuwa' du....Palahil Lapalin tu'u si dunya tege baran manusiya' duk patenna' diyaleman manusiya'.....Danta'in ninag dem kalindeman duk danta'in ga'i te'ed tapalem we' lindemin....Bisan ne Lapalin tu'u si dunya duk pinapanjari hep we' ne dunyahin, ga' du Lapalin takilale we' me' a'a si dunyahin. Pitu iye si lahatne, saguwa' ga' iye tinayima' we' bangsanen!”
(Yahiya 1:2,14,5,10,11)

Bakas takitete bi we' ekka me' a'ahin takitede me' tanda' duk hinangan meke'ulali' tahinang we' AlMasihin. Tada'ag we' si Isa bayu'-bayu'an sakihin, tada'ag isab we' ne baliyu mabasagin, me' seyitanin, dusehin duk kamateyin, saguwa' me' ekkahin masi iye ga' takilalede bang sine si Isa pegge' kuwe' pinessekan pikilanden we' Nakura' Seyitanin. A'a mabanessin antande iye duk magsōngad pī si iye, saguwa'

ga' te'ed kata'uhande bang sine iye! Kinimmatanden we' kuwe' nabi sinduwehin hadja iye, ga' kahagadde we' di Tuhanin ne mapatenna' diyalemnen.

Bang me' nakura' āgama me' Yahudihin, bakas takitete bi ne we' teyikutande du si Isa. Kimbūhande iye duk ujudnen papateyde iye dina'ak ilansang diyata' olom! Saguwa' iye du gara' Tuhanin kemuwe tagna'; kamatey AlMasi diyata' olomin magtewwa' du duk **palanune masutsihin** bakas minahalayakne andang palabey amban me' nabinen. Hangkan missā si Isa sangem miya'an paniggew iye we' me' imamin supaya iye papateyde. Missā si Isa pu si Petros, iye mamabaya' mangelligan si Isahin, pa'inne, *“Ga'i ke kata'uhannu we' bang ku māku tabang si Samaku Tuhanin, magtawus ku pabo'ohanne ibuhan mala'ikatnen? Saguwa' bang ku māku tabang ga'i tuman bissā Tuhan dem kitabin we' kēmon inin subey umantag.”* (Mateo 26:53,54)

Kata'uhan si Isa bang we'ey iye pitu si dunya. Pitu iye supaya pangurungne umulnen, hātinen supaya bu'usanne laha'nen para si kahāpan me' madusehanin, sa bakas pina'al we' me' nabihin masaley pe. Pitu iye supaya katumanan we' ne umbaga'an kurban bili-bili Ibrahimin duk kēmon kurban hayep sinduwehin. Ta'essebbi ke bissā si Isa katambusan diyata' olomin, ubus bu sōnganne niyawanen si Tuhan? Awe', pina'in dem Kitab we' missā si Isa papales, pa'inne, *“Ubus ne!”*, ubus bu bekkat ne napasnen. Pag matey iye, garet semmek subuk hinang ellig dem langgal mahadjehin. Garet paduwe amban diyata' ngeregse' diyawa'. (Yahiya 19:30; Markus 15:37,38) Ine jānnen hangkan missā si Isa, pa'inne, *“Ubus ne!”*? Duk ine jānnen hangkan garet paduwe semmek subuk hinang ellig dem langgal mahadjehin, hātinen semmek pangellig Lugal Tamanan Masutsihin? La'i hep si Lugal Tamanan Masutsihin pisikande laha' kurban hayepin pangadebbun duse. Ginaret hep paduwe semmek miya'an we' Tuhanin, duk missā si Isa, pa'inne, *“Ubus ne!”* supaya kēmon a'a makajari kata'uhande we' sabab **laha' si Isahin, ampun Tuhanin** duse me' manusiya'in duk urunganne siye kapatut patenna' si harapan Tuhan masutsihin salama-lama!

Sabab kamateynen, tinumanan we' Panuhutanin Isa AlMasi bissā me' kanabihanin duk tinumanan umbaga'an kurban hayepin. Duk bakas kitete bi ne we' ka'ellumne balikin katellu ellewnen, pureba pasti' ne iyan we' teyima' Tuhanin kurbannen, duk kurbannen **sarang ne panumbas** dusehin salama-lama! Isa AlMasi hep kurban ga' niya' salla'-salla'nen pangurung Tuhanin me' a'a si dunyahin, supaya kēmon makahagad si iyehin ga'i pasape' amban Tuhan seguwa' ellum salama-lama!

Manjari, sōng ubus ne pagistadite bi magbalik dem lapal me' kanabihanin. Pakale ko' ka'am si me' ayat sinduwe malalem duk mahāp

amban dem Lapal Tuhanin sabab kurban katambusanin duk mangga' niya' salla'-salla'ne sinōngan we' Isa AlMasi pamu'usne laha'ne diyata' olomin supaya puwasanne dusehin. Pina'in dem Kitab:

(Hibrani 10) ¹ Sara' pinangurung we' Tuhan si me' Yahudi awwalley, kuwe' *lingew hadja*. **Iye asal mato'ohin me' bayu'-bayu'an mahāp bino'o we' Almasi papitune si dunyahin.** Pa'in sara'in hep we' subey tahun-tahun ga' tamanan pagkurban si Tuhanin saguwa' me' kurban inin ga'i du makapabentel atey a'a magsambahayang si Tuhanin. ² Pegge' bang me' a'a magsambahayang si Tuhanin sutsi te'ed amban me' duseden sabab pagkurbanen, ga'i ne si' siye luwal magpikil we' niya' pe dusede, duk ga'i ne si' siye subey magkurban balik. ³ Saguwa' tahun-tahun masi du siye magkurban duk inin ma'esseban siye we' niya' pe dusede. ⁴ Pegge' laha' me' sapi'in duk me' kambingin ga'i du hep maka'ānan duse manusiya'in.

⁵ Iye hep inin jānnen hangkan Almasi, sakali' iye sōng pitu si dunya magpa'in si Tuhan, pa'inne, “Duma'in kinabaya'annun me' kurban duk me' pangurung me' a'ahin. Saguwa' pinanyapan ku we' nu baran. ⁶ Ga'i kew kasulutan si kurban tibu'ukan hayep ineggas duk kurban pangānan duse.” ⁷ Ubus pa'in Almasi pe si Tuhanin, “O Tuhan, tiya' ne ku tu'u ngahinang kinabaya'annun kuwe' tasulat dem kitab sabab akuhin.”..... ⁹ Manjari pa'inne pe, “O Tuhan, tiya' ne ku tu'u ngahinang kinabaya'annun.” Hangkan hinangan pagkurban me' hayepin ginanti'an ne, duk Almasi pangaganti' iyehin. ¹⁰ Duk pegge' tahinang ne we' Isa Almasi kinabaya'an Tuhan pinahinang si iyehin, hangkan sutsi ne kite bi kēmon amban duseten bi sabab pagkurbanne mintedde hadja di barannen pamuwas duse me' a'ahin kēmon.

¹¹ Me' imam Yahudihin kahaba' ellew la'i siye si langgal ngahinang pinasuku' si siyehin duk daran binalik-balik pagkurbanen. Saguwa' kurbande inin ga'i du maka'ānan duse. ¹² Saguwa' Almasi mintedde hadja paglilla'ne barannen hinang kurban pamuwas duse manusiya'in. Duk hininangne miya'an bali te'ed salama-lama. Pag ubus inin hinangne, ningkolo' iye si kanawan Tuhanin, lugal tamanan mabangsahanin. ¹³ Duk kuwe'itu la'i iye ngagad-ngagad samanta'an ga' pe tada'ag we' Tuhanin kēmon bantanen duk dalil papine siye diyawa' pat bettis Almasi. ¹⁴ **Almasi, mintedde du hadja paglilla'ne barannen si Tuhan duk sabab inin sutsi ne me' a'anen duk bentel ne te'ed siye salama-lama.** ¹⁵ Kata'uhante bi we' to'o inin pegge' Niyawa Sutsihin, niya' bakas pinasulat we' ne dem kitab, pina'in, ¹⁶ “Iye inin janji'ku si me' a'akun si pasōngan, pa'in Tuhanin: Papiku me' sara'kun dem ateyde duk dalil sulatku dem pikilande.” ¹⁷ Manjari pa'inne pe,

“Ga'i ne te'ed esseb-essebku me' duseden duk me' hinangande mala'atin.”¹⁸ Hangkan ga'i ne subey magkurban pangānan duse pegge' ta'ampun ne du kēmon dusehin.

¹⁹ Hangkan hep me' kapungtina'ihanku, luhaya ne kite bi pī dem Lugal Tamanan Masutsihin **sabab kamatey Almasihin**. Hātinē, makajari ne kite bi pī si pana'anān Tuhanin pegge' bakas matey Almasi muwasan duseten bi. ²⁰ Sakali' paglilla'ne barannen pinapatey, ngaluka iye lān ba'ahu supaya kite bi taga umul ga' tamanan. Barannen dalil semmek dem langgal mangelligan bilik pala'ihan Tuhanin saguwa' kuwe'itu dalil garet ne ellig bilik miya'an sabab bakas pinaglilla' we' ne baranne miya'an. ²¹ Duk kuwe'itu niya' ne Imam Nakura'te bi bangsahan magbaya' si kite bi, me' a'a Tuhanin. ²² Hangkan hep subey kite bi patapit si Tuhan, **ateyten bi dambūs-būs duk sandelte bi si iyehin basag .....** ²³ Subey te'ed pahagette bi pangase-ngasete bi si Tuhanin pegge' kata'uhante bi we' Tuhanin kapangandelan duk asal tumananne janji'nen. ²⁴ Subey pikilte bi sawe'ten bi. Subey siye tabangante bi duk pakitehante bi si siye lasaten bi supaya isab siye ta'u makitehan lasaden si sawe'den duk maghinang hāp du siye..... ²⁶ Pegge' bang kata'uhante ne tolo' mabennalin bu pagtu'urante pe magduse, na, ga' ne te'ed niya' kurban tayima' Tuhanin maka'ānan duseten bi pe. ²⁷ Me' a'a sa iyan ga' niya' ase-asede si pasōngan luwal magtalew ngagadan hukuman pinatekka Tuhan si siyehin duk ebbut mapanas pamaka'at Tuhan si me' manguntarahan iyehin. ²⁸ Masa awwalley sine-sine ga'i ngaddatan sara' pangurung Tuhan pu si Musahin, bang niya' duwangan atawa tellungan naksi' we' asal ga'i addatanne sara' miya'an, ga'i iye ka'ase'an saguwa' pinapatey iye. ²⁹ Na, **pasōng pe te'ed pangalegga a'ahin bang diyawa'anne Isa Almasi, Anak Tuhanin**, duk ga'i kimmatanne mahalga' laha' Almasihin bu sabab janji' Tuhan ba'ahuhin laha' Almasihin hep manutsi iyehin amban dusenen. Duk si hinanganne inin, kuwe' pa'iya'ne Niyawa Sutsihin, iye mamalasa duk ma'ase' si kitehin bi. Hangkan asal pasōng te'ed pangalegga iyehin. ³⁰ Pegge' kata'uhante bi du Tuhan mamissā inin, pa'inne, “Males du ku, tumbasanku du siye.” Duk pa'inne pe, “Tuhanin hep mangahukum me' a'anen.” ³¹ Asal makatalew-talew te'ed bang kite legga Tuhan ma'ellumin.

“Hangkan hep inumey kalumepate amban mulka' Tuhanin bang ga'i hinangte ine katimbulan mahadje inin?” (Hibrani 2:3)

Ellew inin sessa'an Tuhanin ka'am dangan-dangan si me' bissā inin supaya ga'i pasagadanbi lān pagtimbulin, tinggal inin takasuwa' hadja si kamatey Isa AlMasihin. **Sine-sine ga'i ngatu neyima' kurban pangurung**

we' di Tuhanin, subey ne kata'uhanne we' ga' niya' kurban pamuwas duse seddili. Ga' ne niya' talebbi para si siye, luwal hadja hukuman Tuhanin, bu ga'i ne iye ma'ase' si hukumannen! Isa AlMasi Kurban Mangga' Niya' Salla'-salla'ne pangurung Tuhanin, supaya **sine-sine kahagad si iye** ga'i pasape' amban Tuhan saguwa' tege umul salama-lama. La'i diyata' olom pa'in si Isa, *“Ubus ne!”* duk pegge' si Isa Lapal Tuhanin, hātinen di Tuhanin ne magpa'inin, pa'inne, *“Ubus ne!”*. Duk pag ubus katellu ellewnen pinakellum balik si Isa we' Tuhanin supaya pakitehanne si kēmon dunya we' kasulutan iye si kurban si Isa pamuwas dusehin.

Bagayku, kata'uhannu ke we' ubus ne bayedan si Isa pangalegga para dusenun? Kahagad ke kew we' ubus ne hininang kēmon we' si Isa supaya kew tatimbul? Atawa suleyannu pe nimbul dinun sabab di hinangannun?

Na, taman inin ne hadja. Hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin taman lesson balik sasangnu mikil-mikil sabab hāti me' bissā AlMasi malalemin pag pa'inne diyata' olom,

“Ubus ne!” (Yahiya 19:30)

Wassalam

Lesson 97

Narka'!

Lukas 16

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Pina'in dem Kitab, pa'inne:

“Me' manayikutan akuhin hawal talewde bininasahin, duk me' mangalebbahan sandelde si akuhin, ilakasan du siye pi dem ebbut meylang. Damikkiyan isab sasuku maghinangan la'at..... duk kēmon magdusta'in, iye suku'den pinapī siye dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin.” (Me' pinakita'u 21:8) *“Pinapī siye si luwasan dem kalindeman ..... dem ebbut narka' pinanyap andang para si Nakura' Seyitanin duk si me' dara'akannen. Magmatey siye la'i duk magtage'ot me' impenden hawal pagsusunden.”* (Mateo 8:12;25:41) *“Me' a'a inin pinadem narka' du duk magtiksa' siye salama-lama, saguwa' me' a'a mabentelin pinapī du si surga' duk niya' umulde salama-lama.”* (Mateo 25:46)

Narka'! Ga' niya' sinna missā sabab narka'! Ga'i kite bisan mabaya' mikil sabab narka'in! Bu masi pe iye palanute inistadihin ellew inin, pegge' ekka du pa'in Tuhanin sabab narka'in. Dem Kitab Masutsihin hatusan panessa' we' Tuhanin sabab narka'in supaya a'ahin ga'i tapī. Ellew inin duk si lesson mapaturulin palanute ngaya bang ine tinolo'an dem Kitabin sabab narka'in duk sabab surga'in, duk bang sa'ingge kite bi kabugtu'an we' tapī kite bi hap surga' duk duma'in pinapī dem narka'. Ekka me' a'ahin tapikilde we' ga' niya' makajari ngata'uhan bang ine mapalabeyin si ahilat atawa bang intag pala'ihanden salama-lama. Tapikilde sa miya'an, pegge' ga'i kata'uhande lān pagtimbul bakas minemes we' Tuhanin, duk ga'i kata'uhande me' pananggung Tuhan mahāp manamal mebugtu' si a'ahin. Inakahan ke kite bi dem Lapal Tuhanin bang sa'ingge kata'uhante bi bugtu' we' tapī kite

bi hap surga'? Asal awe! Pina'in dem Lapal Tuhanin, pa'inne: *“Sulatante ka'am inin supaya kabugtu'anbi we' tege umul du ka'am salama-lama. Sulat inin para si ka'am me' masandel si Anak Tuhanin!”* (1 Yahiya 5:13)

Bagayku mapakalehin, **“kata'uhannu”** ke we' niya' umulnu salama-lama, iye minahalayak we' Lapal Tuhanin? **Kata'uhannu** ke bang hap tungan niyawanun bang tekka ellew kamateynun? **Bugtu'** ke si ka'u we' tapi kew hap surga' duk duma'in dina'ak pī hap narka'? Bang ga'i bugtu' si ka'u, ara'-ara'ku interesting te'ed si ka'u lessonte bi ellew inin.

Bakas takitete ne dem Kitab Injil we' pag tu'u si Isa Manimbulin si dunya, daran tolo'anne me' a'ahin sabab lugal inēnan **Surga'** duk sabab lugal inēnan **Narka'**. Saguwa', pasōng ekka pamanolo' si Isa sabab narka' amban sabab surga', pegge' kata'uhanne sabab legga mala'at si narka'in duk ga'i iye mabaya' we' niya' tapī. Na, kuwe'itu matsa kite bi dem Kitab Injil duk pakaleta bi bang ine pamanolo' si Isa me' a'a mabanesin sabab narka'in. Pakale ka'am si istori mabennal inin sabab duwe a'a ubus ne matey. Dem Kitab Injil jūd si Lukas kapitulu sempuk-ennem, missā si Isa si me' a'a mabanesin, pa'inne:

(Lukas 16) ¹⁹ *“Niya' dambuwa' a'a dayahan, luwal magsemmek mahalga' manamal duk kahaba' ellew hāp hadja kinakannen. Ga' niya' kulang si iye. ²⁰ Duk niya' isab a'a miskin, ēnnen si Lasarus. Lapat puhu'nen we' dugsal. Kahaba' ellew bino'o iye pī si tarangka luma' a'a madayahan miya'an. ²¹ Pegge' kabaya'annen bang du si' iye ka'urungan me' lebbi-lebbi kinakan a'a dayahanin duk iye maka'akan. Bisan me' asuhin pī ngandelatan me' dugsalnen.*

²² *Manjari matey a'a mamiskin miya'an duk bino'o iye we' me' mala'ikatin pī si pala'ihan Ibrahimin si surga'. Ubus matey du isab a'a dayahanin duk kinubul iye. ²³ La'i si ahilat kapeddi'an manamal a'a dayahanin. Pahangad iye duk takitene la'i si katalahan Ibrahim. Takitene isab si Lasarus la'i si bihing Ibrahim.”*

Na, padeheng ne dahu' kite bi. Tasabutnu ke bang ine ma'umantag si a'a dayahanin duk a'a miskinin, Lasarus? Hap tungan a'a mamiskinin pag ubus iye matey? Magtawus niyawanen la'i si **Surga'**, si pala'ihan Tuhanin, duk tiggel ne isab Nabi Ibrahim la'i. Duk a'a madayahanin hap tungan iye? Magtawus niyawanen la'i si **narka'** duk kapeddi'an iye la'i.

Ine jānnen hangkan a'a mamiskinin, Lasarus, tapi hap surga' duk a'a madayahanin tapi hap narka'? Ka'issa' subey kata'uhanbi we' duma'in hātinen we' bang miskin a'ahin timbul iye, duk bang dayahan a'ahin lepas iye! Lasarus, a'a mamiskinin tapi hap surga' pegge' **asipne lān pagtimbul** minahalayak we' Tuhan dem Sulat Kanabihanin. Bang a'a madayahanin, **ga' hinangne ine Lapal Tuhanin**. A'a dayahan miya'an

kuwe' a'a ma'ekka magāgama kuwe'itu inin, pagpakitede hadja si a'a. Kata'uhande we' dembuwa' du Tuhanin duk we' niya' Sulat Kanabihanin, saguwa' si lān tudju narka' siye, pegge' ga'i kahagadde lān pagtimbul minahalayak we' kēmon me' nabi dem Kitabin. Kuwe' a'a dayahan si istori inin, mas importante si siye we' hāp parasahanden duk ngandayahan siye amban pakale si Lalap Mabennal meketimbul niyawaden.

Na, pala'uste bi ne istorihin duk takaleta we' ngatu Tuhanin we' a'a madayahan mala'i dem narka'in magbissā daddali' duk Nabi Ibrahim, mala'i si surga'in. Mabaya' Tuhanin we' niya' ta'ayate amban me' bissā binissā we' a'a dem narka' inin. Pala'us si Isa Panuhutanin istorihin, pa'inne:

(Lukas 16) ²³ *“La'i si ahilat kapeddi'an manamal a'a dayahanin. Pahangad iye duk takitene la'i si katalahan Ibrahim. Takitene isab si Lasarus la'i si bihing Ibrahim. ²⁴ Magtawus iye ngalingan pu si Ibrahim. ‘O Apu' Ibrahim,’ pa'inne. ‘Ma'ase' ne kew si aku. Da'akun Lasarus pitu. Ambat patottokne timbō'nen dem bohe' bu pettakanne della'kun pegge' peddi'an ku te'ed tu'u dem ebbut inin.’ ²⁵ Saguwa' pa'in Ibrahim, ‘Bagay, essebun we' tasangkanu ne kēmon bayu'-bayu'an mahāpin ka'ellumun, bu si Lasarus tasangkanen mala'atin. Saguwa' kuwe'itu hāp ne pāsahannen tu'u, bu ka'u magsandal peddi'.* ²⁶ *Duk duma'in hadja inin, saguwa' si ellette bi niya' kongkong luha pinapī, supaya matu'u mabaya' mapiyuhin ga'i tapiyu, duk damikkiyan malu'uhin ga'i tapitu.’*

²⁷ *Manjari pa'in a'a dayahanin, ‘Bang sa iyan, Apu', ga' dapatku. Saguwa' pabuyu'-buyu' ku si ka'u, da'akun si Lasarus pī si luma' samakun, ²⁸ pegge' niya' la'i lime pungtina'iku lella. Da'akun siye sinessa'an pu Lasarus subey pindahande kawul-pi'ilden supaya siye ga'i tapitu si lahat pagsandalan peddi' inin.’ ²⁹ Saguwa' pa'in Ibrahim, ‘La'i du si siye me' tasulat si Musahin duk tasulat me' kanabihan sinduwehin. Ambat pakalede.’ ³⁰ ‘Ga'i be pakalede, Apu' Ibrahim,’ pa'inne. ‘Saguwa' bang niya' dambuwa' a'a matey ellum balik bu pī si siye, asal pagsusunande iyan duseden duk lebbahande ne.’ ³¹ Saguwa' pa'in Ibrahim si iye, ‘Bang ga'i pakalede me' tasulat si Musahin duk me' kanabihan sinduwehin, ga'i du siye iyan tasege' bisan pe niya' a'a bakas matey bu ellum balik hap pī si siye ngakahan siye.’ ”*

Na, inin ne katambusan istori sabab a'a dayahanin duk Lasarus. Bugtu' lugal inēnan Narka'in, lugal la'at te'ed, ga' niya' ase' la'i. A'a madayahanin dem kabinsana'an te'ed duk ga' niya' makajari ngānan kabinsana'annen, bisan hadja ngurungan iye de pettak bohe'! Mas pesōng pe la'atnen si a'a madayahan miya'an, pegge' la'i pe iye sampay kuwe'itu! La'i iye si narka' ngagad-ngagad Ellew Paghukumin bang ilakasan kaduwe, niyawanen duk barannen, pī dem ebbut meylang

kuwe' luhahan lamew. La'i iye salama-lama magsumbaya' duk **kēmon mangga' makahagad si lapal me' nabihin** – hātinen, Aka-aka Mahāp sabab Isa AlMasihin. Iye hātinen bang sinulat dem Kitab, pa'inne: *“Sasuku ga' talista ěnnen dem libru panulatan ěn me' a'a tege umul ga' tamanannen, ilakasan isab dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin..... duk ngumbu ga' tamanan ebbut pangaleggahan siyehin. Ga' niya' halihan pagsandalden ellew-sangem!”* (Me' pinakita'u 20:15; 14:11) Pikilun bi! Kēmon mangga' ngahinang ine lān pagtimbul minemes we' Tuhanin ubus bu tapī ne dem narka', **ga'i** padeheng ellow, duk **ga'i** paguwa' balik, duk ebbutin **ga'i** tapalem! **Asal ga'i! Ga'i! Salama-lama!**

Niya' me' sinduwehin tapikilde we' pag ubus madusehanin nandalan kabinsana'an dem narka', inday bang sa'ingge tiggelnen, paguwa' siye duk tapī hap surga'. Saguwa' pikilan sa miya'an ga'i magtewwa' duk Lapal Tuhanin. Pina'in dem Lapal Tuhanin sabab narka' we' *“magtiksa' siye salama-lama”*. (Mateo 25:46) Hangkan ga' niya' pamāku-māku para si me' a'a mamateyin dem Sulat Kanabihanin. Bang a'ahin māku-māku para si me' a'a mamateyin, bi'at-bi'atan a'a hadja iyan, duma'in amban Lapal Tuhan, pegge' pa'inne: *“Manusiya'in suku'nen matey mintedde ubus bu hukum Tuhanin ne!”* (Hibrani 9:27) Bang a'ahin māku-māku para si mamateyin ga'i du maka'ānan sinandalande diyalem narka'in, duk ga'i isab makatimbul siye bang ta'abut Ellew Paghukumin. Sabab me' mala'i si surga'in, ga'i nesessita we' niya' māku-māku para si siye, pegge' la'i ne siye si pana'an an Tuhanin duk magkēg hadja!

Me' pagkasiku mapakalehin, **da'a ka'am ngatu pinadupang we' sine-sine duk bissā ga' niya' baline.** Me' a'a sinduwehin pa'inde, *“Ah, hāp du Tuhanin! Ga'i papanjarine dara'akannen ubus bu eggasne! Ma'ase' du iye si kite bi kēmon duk teyima'ne kite bi dem surga'!”* Me' missā kuwe' inin, ga' du eddo'de pikilanden amban dem Lapal Tuhanin. Pa'inde hadja sa miya'an pamahemokde ateyde, pegge' amban kabaya'ande we' ga'i hinangde ine lān pagtimbul minemes we' Tuhanin. Bang ga'i siye pateyikut amban pikilande mangga'i matewwa' miya'an, duk patudju si Tuhan duk nuhut lān makabentel siye si matahan Tuhanin palabey amban Isa AlMasi, dembuwa' ellew kata'uhande du iyan we' niya' du te'ed narka'! Saguwa' ellew iyan **tarasaw ne siye**, ga'i ne siye iyan mekepegsusun duk ga'i ne talebbahande duseden!

Takalebi ke bang ine pināku a'a dayahan pu si Nabi Ibrahimin? Pabuyu'-buyu' iye we' dina'ak pī Lasarus hap luma' samanen supaya ka'akahanne pungtina'ine limehin mangga' mamateyin pe, *“supaya siye ga'i tapitu si lahat pagsandaldan peddi' inin!”* Ine panambung Nabi Ibrahimin? Pa'inne, *“La'i du si siye me' tasulat si Musahin duk tasulat me' kanabihan sinduwehin. Ambat pakaledede!”* Saguwa' pa'in a'a madayahanin, pa'inne, *“Ga'i be pakaledede, Apu' Ibrahim. Saguwa' bang*

niya' dambuwa' a'a matey ellum balik bu pī si siye, asal pagsusunande iyan duseden duk lebbahande ne.” Saguwa' pa'in Ibrahim si iye, “Bang ga'i pakalede me' tasulat si Musahin duk me' kanabihan sinduwehin, ga'i du siye iyan tasege' bisan pe niya' a'a bakas matey bu ellum balik hap pī si siye ngakahan siye.”

Bagayku mapakalehin, kata'uhannu ke Aka-aka Mahāp minahalayak we' me' kanabihan meketimbul ka'u amban narka'in? Aka-aka Mahāp iyan, iye lapal bakas takalenu si programa inin *Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*. Bang papandakte, takitete bi we' aka-aka me' kanabihan mahāpin, iye Aka-aka Mahāp sabab Mangalekkat masutsihin. Pinapitu iye we' Tuhanin matey diyata' olom supaya bayedanne duseten bi duk supaya iye ellum balik katellu ellewnen. **Bang kew kahagad dem ateynu we' matey iye sabab dusenun para si kahāpannu, ga'i kew tapī hap narka'!** Iye Aka-aka Mahāp meketimbul ka'u amban hukuman Tuhan mabentelin.

Bakas takaletе bi ne si lesson tagna' we' duma'in du pinapanjari narka'in para si manusiya' saguwa' para si Nakura' Seyitanin duk dara'akanne mala'atin. Saguwa' sabab duse kapapu'anten bi Apu' Adam, hangkan kēmon kite bi inanakan tala amban Tuhan, duk dem pagbaya'an Nakura' Seyitanin, duk si lān luha kite bi tudju narka'. Bugtu' disalite magdusehin **maka'atan kite bi salama-lama** pegge' tumbas dusehin kamatey duk narka' salama-lama, bang ga' si' Tuhanin magmemes **tambal** para si kite bi. Bang amban di basagte ga'i kite bi lumeppa amban narka'! Saguwa' magsukul kite bi si Tuhan we' niya' palanune supaya ta'ampunne duseten bi! Ine palanune inin? Iye gara'nen, **kamatey AlMasi masutsihin**. Pinatanggunг legga duseten bi diyata' si Isa pag matey iye diyata' olom. Bakas sinulat hep, pina'in: **“AlMasi ga' te'ed niya' duse-dusene. Saguwa' para si kahāpante bi pinatanggunг si iye we' Tuhanin duseten bi, supaya bang ne kite bi magdambuwa' duk AlMasi, kinimatan kite bi bentel we' Tuhanin, kuwe' Tuhanin du bentel!”** (2 Korinto 5:21)

Bakas takitete bang sa'ingge si Isa pinapeddi'an we' me' a'ahin, bakas lagutande iye, papihande likung luhihan diyata' kōkne, diyawa'ande iye, sampakde luwenen, lura'ande iye, duk lansangde iye diyata' olom! Pasagadan Tuhanin me' a'ahin maghinang la'at pu si AlMasi mangga' niya' dusenen supaya tapakitehanne pangalegga mapatut si duseten bi. Kēmon tahinang me' a'a pu si Isahin, patut hep si kite bi sabab duseten bi. Saguwa' Tuhanin, pegge' malasa te'ed iye si kite bi, pinatanggunг we' ne pangalegga para si duseten bi pī pu si AlMasi masutsihin, Anakne Kinalasahanne Salama-lamahin. Duk esseb-essebun bi inin, me' sinandalan si Isa diyata' olomin duma'in hadja me' hininang a'a si iyehin. Pinakitehan kite dem Kitab Kanabihanin we' pag sandal si Isa

diyata' olomin, pinapī we' Tuhanin si iye kabinsana'an ga'i ne tatekkad we' pikilan manusiya'. Pinatangtung pu si Isa we' Tuhanin tumbas duseten bi, hātinen, **narka' mapatut si kitehin bi!** Pina'al we' Nabi Ayyub kabinsana'an manamal sinandakan we' AlMasi amban Tuhanin pag sulatne, pa'inne, *“Sinōngan ku we' Tuhanin si a'a la'at, duk tineppadan ku we' ne dem antanan a'a mala'atin!....Inusa' ku we' Tuhanin, larit-laritne ku pegge' astel iye duk megtege'ot impennen si aku; ngāsug mata manguntarahan akuhin si aku!”* (Ayyub 16:11,9)

Tumbas dusehin, matey duk paharap si mulka' Tuhanin duk pa'asek dem kalindeman narka', iye lugal pamapihan Tuhan kēmon mangga'i mangatu makahagad si Aka-aka Mahāpin! Saguwa' sinandakan we' si Isa mulka' Tuhanin para si kahāpante bi, supaya tasangkate bi lasa duk ase' Tuhanin. Bakas tabatsate we' pag matey si Isa diyata' olom lindem bitu-bituhan dem kēmon lahatin – kuwe' narka' – amban lettu ellew taman lisag tellu. Oras miya'an ngalingan si Isa, pales suwalanen, pa'inne, **“O Tuhanku, we'ey ku pasagadannu?!”** Ine jānnen hangkan pinasagadan we' Tuhanin AlMasi, kinalasahannen, diyata' olom? **Ka'u duk aku jānnen!** Duseten bi jānnen! Sasang si Isa diyata' olomin pinabettad we' Tuhanin diyata'ne pangalegga duseten bi, **narka'ten bi!** Lalem te'ed mabennal inin, ga'i te'ed tasabut kēmon we' pikilanten. Saguwa' bugtu' du te'ed inin, **bang sandel kew te'ed si Panuhutanin si Isa, timbul du kew duk ga'i du kew tapī hap narka'**, pegge' kinimmatan kew bentel we' Tuhanin sabab kurban Mangalekkatin ganti'nu. Bili-bilihin manjari kurban pangalekkat anak Nabi Ibrahimin amban kamateynen masaley. Sa miya'an du isab Isa AlMasi matey ngalekkat ka'u amban kamatey ga' niya' tamanannen si lugal inēnan **narka'!**

Binettad we' Tuhanin narka'nun diyata' Isa AlMasi. **Kahagadnu ke inin?** Kahagad ke kew we' Isa AlMasi, Mabentelin, mamayedan utang dusenun? Atawa pī kew hap narka' magbayed dihanu utang dusenun salama-lama? **Amban ka'u ne.** Inggehin pinene'nun? **Surga'?** Atawa **narka'?**

Na, hāp isab bakas pakale kew ellew inin. Karayaw pakale kew isab si lesson mapaturulin. Magistadi kite bi iyan magseddili manamal amban ellew inin, pegge' bang amban kahandak Tuhanin, magistadi kite bi sabab lugal mahāp manamalin inēnan Surga'....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab me' bissā Panuhutanin si Isa, pa'inne:

“Pa'asek ka'am amban tarangka makiputin. Luha tarangkahin duk mura tinuhut lān hap narka'in. Ekka a'a nuhut lān miya'an. Saguwa' kiput tarangkahin duk hunit tinuhut lān tudju surga'in. Kulang a'a mangasuwa' iyehin.” (Mateo 7:13,14)

Lesson 98

Surga'

Me' pinakita'u 21,22

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Si lesson dehellu amban inin, mikil-mikil kite bi sabab narka', lugal pagleggahan mangga' niya' tamanannen. Lugal la'at te'ed narka'in, pinapanjari para si Nakura' Seyitanin duk dara'akannen. Kēmon mangga'i mangatu manuhut lān pagtimbul minemes we' Tuhanin tapī la'i, pasape' amban Tuhan salama-lama! Iye pina'in dem Kitab Masutshin, pa'inne: “*Sasuku ga' talista ēnnen dem libru panulatan ēn me' a'a tege umul ga' tamanannen, ilakasan isab dem ebbut meylang kuwe' luha lamewin.*” (Me' pinakita'u 20:15)

Bugtu', bang a'ahin mikil-mikil ga' niya' pesōng la'at amban narka'. Saguwa' ellew inin, niya' dembuwa' istadihante hāp manamalan bang pinikil-pikil we' a'a, hāninen **surga'**.

Ekka magseddili-seddili tapikil me' a'ahin sabab surga', duk bang ine subey hinangden supaya siye umasek. Upama, me' sinduwehin tapikilde we' ekka ko' pangkatan surga'in duk magseddili-seddili hāpnen, duk surga' inge-inge ko' pamapihan siyehin, depende ko' si panumbas hinanganden. Me' sinduwehin tapikilde we' a'ahin subey dahu' palabey amban narka' duk bang ubus ne bayedande duseden, mangkin ne siye pinalinda hap surga'. Me' sinduwehin isab tapikilde we' surga'in lugal hinalli'an hadja we' Tuhanin para si a'a kapangandelan magāgamahin, duk we' surga'in lugal para pagkakanan, paginuman duk mekesinna-sinna. Ekka te'ed pikilan a'a magseddili-seddili bang sa'ingge surga'in duk bang sa'ingge a'ahin tapī. Saguwa' ellew inin duma'in pinayamanten **bang ine tapikil a'ahin** sabab surga'in, saguwa' **bang ine pina'in Tuhanin** sabab surga'in dem Lapalne masutshin!

Dem Kitab Kanabihanin ekka du ēn surga'in. Surga'in inēnan *Surga'*; *kursi Tuhanin*; *pana'anan Tuhanin*; *luma' Tuhanin*; *patenna'an Tuhan Masutsihin*; *Puweblo Masutsihin*; *Puweblo Tuhan Ma'ellumin*; *Awrusalam si surga'*; *patenna'an mala'ikatin duk Anak Bili-bilihin*; *pana'anan Panuhutanin si Isa duk sahayane mahadjehin*; *duk patenna'an me' a'a Tuhan tasulat ēnde si surga'in*. Panuhutanin si Isa ēnanne surga'in "*Luma' Samaku*," pegge' iye pala'ihannen pag ga' pe iye inanakan tu'u si dunya.

Bang papandakte, surga'in **patenna'an Tuhanin**. Bakas takitete bi ne we' bisan intag-intag la'i du isab Tuhanin. Saguwa' masi du niya' lugal sutsi, sahaya, duk hāp manamal, tala pe amban diyata' langit, iye patenna'an Tuhanin dem sahayane duk balakatne. Si lugal iyan du isab ningkolo' Anak Tuhan Malangkewin, si Isa, diyata' kursine si kanawanan Mabalakatanin. La'i iye ngagad samanta'an ga' pe iye balik si dunya, ngahukum duk ma'ahuhan dunyahin. Inin du isab, surga'in lugal ibu-ibuhan mala'ikat paliput si kursihin, magsumbaya' duk a'a sakiyanan bakas ilekkat we' Tuhanin sabab laha' Bili-bilihin, hātinin Panuhutanin Isa AlMasi.

Si tuggu Kitab Injil, dem duwe kapitulu si jūd Me' pinakita'u, niya' pinabagala we' Tuhanin pu Yahiya, a'a kawakilannen, pakitehanne iye Puweblo Masutsi si Surga'in, iye bakas hininang we' Tuhan para si me' a'a sinulat ēnden dem libru pangalistahan ēn me' a'a tege umul ga' tamanannen. Pakale ka'am bang ine pina'in dem Kitabin sabab Puweblo surga'in, pa'inne:

(Me' pinakita'u 21) ¹⁰ *Manjari pagbaya'an ku we' Niyawa Tuhanin duk bino'o ku we' mala'ikatin pī diyata' punu langkew manamal. Pinakitehan we' ne si aku puweblo masutsihin ..... ¹¹ Puweblo miya'an sinag we' sahayanya Tuhanin, ngillap kuwe' palmata mahalga' inēnan jasper, tilag kuwe' sāmin. ¹² Niya' dindingne paliput subuk duk langkew. Sampuk-duwe gawangnen duk kaniya-kaniya gawang miya'an niya' mala'ikat nunggu'anne.....*

¹⁶ *Puweblo miya'an pasagi', sali' taha'annen duk luhahannen....*
¹⁹ *Me' batu pabettadan dinding puweblo miya'an pinalmatahan duk kēmon bayu'-bayu'an palmata mahalga'..... ²¹ Duk hinang tambelan sampuk-duwe gawangin sampuk-duwe mutsa'. Dambuwa' gawang dambuwa' isab mutsa' hinang tambelnen. Duk me' lān si puweblo miya'an bulawan ga' niya' saget-sagetne, tilag kuwe' sāmin.*

²² *Ga' ku ngite langgal dem puweblo miya'an pegge' i' ne la'i Tuhanin, Panuhutan Mabalakatanin duk Bili-bilihin* (hātinin, Panuhutanin Isa AlMasi). *Hangkan ga' ne niya' kagunahan langgalin la'i. ²³ Duk la'i si puweblo miya'an ga' niya' kagunahande si danta'*

ellewin atawa bulanin pegge' **sahaya Tuhanin** mangurung danta' si siyehin duk payita'anden Bili-bilihin. ²⁴ Kadanta'an we' sahaya si puweblo miya'an kēmon me' a'a maglengngan si dunyahin..... ²⁵ Me' gawang si puweblo miya'an luka kēmon ellew. Ga'i ne tinambel-tambel pegge' ga' ne niya' sangem la'i..... ²⁷ **Saguwa' ga' niya' sammal umasek pī dem puweblo miya'an. Ga' niya' me' a'a maghinangan maka'iya'-iya' atawa magdusta' umasek pī. Luwal hadja siye ma'umasek pī dem puweblo miya'an bang ēnden tasulat dem libru suku' si Bili-bilihin, iye libru pangalistahan ēn me' a'a taga umul ga' tamanannen.**

(Me' pinakita'u 22) ¹ **Pinakitehan isab si aku we' mala'ikatin bohe' mangurung umul ga' tamanannen. Bohe' inin tilag kuwe' sāmin duk paselluy amban kursi Tuhanin duk Bili-bilihin,** ² **duk nelluy si mata lān puweblo miya'an. Kaduwembiya' higad bohe' miya'an niya' kayu, iye kayu mangurung umulin. Dem dan tahun kayu inin buwa' minsampuk-duwe, mintedde kahaba' bulan....** ³ **Ga' niya' takasuwa' la'i dem puweblo miya'an ine-ine kamulka'an Tuhanin. [Ga'i ne a'ahin matey-matey. Ga' ne niya' magdukka duk magtangis duk ga' ne niya' peddi'an. (Me' pinakita'u 21:4)] La'i kursi Tuhanin duk Bili-bilihin duk la'i me' dara'akannen mudji iye.** ⁴ **Takitede du luwe Tuhanin duk tasulat ēn Tuhanin diyata' me' lendo'de.** ⁵ **Ga' ne niya' sangem la'i duk ga'i ne siye ngangguna payita'an atawa danta' ellewin pegge' Tuhanin, Panuhutanin, iye ne danta'den. Duk magsultan siye salama-lama.**

Sa miya'an pinakitehan we' Tuhanin pu Yahiya Puweblo Masutsi minemesne para si a'a mamene' nuhut lāne pagtimbulin. Manjari, kuwe'itu pikilte pe sabab bang ine pina'in Tuhan dem Lapalnen sabab **lān tudju Surga'in.** Sa'ingge kabugtu'ante we' pī kite hap Surga' duk duma'in hap narka'?

Ta'essebbi ke bang ine pina'in Isa AlMasi si me' tindeggen sabab luma' Tuhanin duk lān tudju luma'nen? Pa'inne si siye:

(Yahiya 14) ¹ **Da'a ka'am suse dem ateybi sabab me' pina'inku miya'an. Sandel ka'am si Tuhan duk sandel isab ka'am si aku.** ² **La'i si lahat Samaku Tuhanin, ekka patenna'an. Bang inin ga'i to'o ga'i ka'am akahanku. Pī ku manyap patenna'anbin.** ³ **Manjari bang ubus ne ku magpanyap patenna'anbin, balik du ku pitu ngeddo' ka'am duk bo'ote ka'am pī si patenna'ankun duk kite bi magdambuwa' patenna'an.** ⁴ **Duk kata'uhanbi du lān hap pī si papihankun....** ⁶ **Aku inin lān tudju Tuhanin, aku po'on sasuku mabennalin, duk aku po'on umulin. Ga' niya' tapī si Samaku Tuhanin bang duma'in aku palabeyannen.**

Iye pina'in we' Isa AlMasihin. Iye dihananne **Lānin.** Sine-sine ga'i hap pī palabey amban Anak Tuhan Malangkewin, hātinin Mangelekkat

masutsihin, ga'i te'ed tapī si pala'ihan sutsi Tuhanin. **Ga'i te'ed tapi!** Iye hep pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Asal iye hadja dendangan makatimbul kitehin bi. Pegge' tu'u si tibu'ukan dunya inin, ga' niya' seddili pangurung we' Tuhanin makatimbul kite bi luwal si Isa hadja.” (Hinangan 4:12) *“Dembuwa' du hadja Tuhanin duk dembuwa' du isab hadja mapasellet si Tuhan duk manusiya'in maghāp siye, iye Isa AlMasi pagkasite bi manusiya'. Paglilla'ne umulnen duk pinaganti' we' ne dinen supaya manusiya'in ga'i legga Tuhanin sabab duseden...”* (1 Timoteo 2:5,6)

Mapaselletin, Isa AlMasi mapitu amban Tuhanin, iye **Lān Pagtimbul** tudju hap Surga'in. Hangkan iye inanakan tu'u si dunya, supaya tabo'one madusehanin pī si Tuhan. Ga' niya' duse-dusene tiggellanne ellum tu'u si dunya, bu'usanne laha'nen hinang Kurban ga' niya' salla'-salla'ne pamuwas duse, duk ellum iye balik amban kamateyne katellu ellewnen. Ga' niya' tapī si Tuhanin, luwal bang palabey amban Isa AlMasi. Kahagadnu ke iyan? Takitenu ke we' Isa AlMasi hadja **Lānin, bu ga' niya' seddili** mo'o madusehanin pī si pana'anan Tuhanin? Kaw hāp pe bang pahātite inin si dembuwa' istori.

Manjari, niya' ko' dembuwa' lella patenna'annen tala dem gulangan, dem kakulangan luma' te'ed. Lella miya'an bangsa magsollet hadja. Lella inin niya' bulakne suga' kiput du, duk maghinang iye si bulakne inin. Saguwa' niya' a'a, basagan amban iye, tekka, patahala'ne a'a mamiskin miya'an duk eddo'ne bulaknen. Ga' ne niya' pagtanemanne duk ga' isab niya' nabangan iye supaya ta'eddo'ne balik bulaknen, pegge' ga' niya' pagbayedne.

Dembuwa' ellew tapikilne we' subey iye pī hap kapital lahatne miya'an pī si Presidentehin, māku tabang si iye, pegge' bakas takalene we' mangantan lahatnen bentel duk ma'ase'. Hangkan pī ne iye duk lumengngan ne ga' tamanan. Ujudnen tekka du iye si puweblo pala'ihan astana' Presidentehin. Na, hadje te'ed luma' miya'an duk hāp! Pag tekka iye si tarangka luma'in, **pasuley ne iye pa'asek**, saguwa' magsollet pe iye duk lemmit. Pa'in guwaldiya si tarangkahin: “Hoy! Sōng tungannu?!” Nambung iye, pa'inne, “Mabaya' ku pī si Presidentehin.” Ubus pa'in guwaldiyahin si iye, “Ah, pa'innu ke we' a'a kuwe' ka'u iyan makajari hadja pa'asek tu'u, bang mabaya'? Payamanun be dinu lu! Ga'i ke kata'uhannu we' ga'i kew makajari padiyalem tu'u bang kuwe' ka'u iyan magkuwantang duk lemmit? Tahala' kew pī, bang ga'i kew tahala' siggewte kew bu pinademkalabusu!”

Hangkan pabira ne a'a miskin miya'an duk tahala', saguwa' ga' du iye suse manamal. Pī iye magpāku limus kekkohapan. Ubus pī ne iye melli semmek mura, mandi, bu magsemmek bu balik pī si astana'

presidentehin. Pag tekka iye balik si tarangkahin, pa'in guwaldiyahin si iye, “Uy, niya' ne semmeknu? Saguwa' ga'i du sarang hāpnen bo'onu pī si harapan mangantanan lahat inin. Duk bisan pe hāp manamal semmeknun, masi du kew ga'i makajari padiyalem, pegge' **niya' subey pilmiso spesiyal** bang kew pa'asek si luma' Presidente. Ga' niya' kapatutnu pa'asek! Tahala' kew!”

Pag kalene inin suse ne iye, pa'inne, “Sa'ingge ne ku inin? Ekka ne kasusehan talabeyku bu masi pe ku ga'i tapī si Mangantanan lahat inin!” Ga' ne niya' ase-asene duk ningkolo' hadja iye si higad lān. Saguwa' sasangde magbissā duk guwaldiyahin, takite iye we' Mangantanan lahat miya'an. Bu Mangantanan lahat miya'an, la'i du isab anakne sakahin. Pa'inne si anaknen, “Pī kew duk tilewun bang ine kabaya'an lella miya'an.” Pag tekka anaknen si lella miya'an, ningkolo' iye si bihingne duk tilewne iye, pa'inne, “Tuwan, makajari ke ku nabangan ka'u? Ine jānnen hangkan kew pitu duk ine jānnen hangkan kew suse?” Pa'in lellahin, “Mabaya' ku pī si Mangantanan lahat inin, saguwa' ga'i makajari. **Hinangku ne kēmon supaya ku tapī saguwa' ga' niya' kagunahanne!**”

Pa'in anak Presidentehin si iye, “Aku anak Mangantanan lahat inin duk dina'ak ku we' samakun pitu nabangan ka'u. Nuhut kew aku.” Hangkan magtuhut ne siye pī si tarangka astana' Presidentehin. Pag tekka siye si guwaldiya bakas ga'i manganda'ak a'a mamiskin mapa'asekin, nalura guwaldiyahin pahadjene siye sasangde mapalabey amban tarangkahin pī si lame astana'in. Inurungan lella mamiskinin we' anak Presidentehin juba hāp manamal dina'ak inasek si iye, duk magtuhut siye pī padiyalem astana' Presidentehin. Sa miya'an umasek lellahin si astana' Presidentehin duk magkasuwa' duk Mangantanan lahatin, **sabab tabang duk kapatut anak Mangantanin.**

Me' bagayku, sa miya'an du isab kēmon mamabaya' padiyalem Surga'in, astana' Sultan me' sultanin. Tuhan, Mangantanan Alamin bangsahan duk sutsi. Ga'i makajari we' pī hadja kite bi pa'asek si pana'ananne masahayahin sa'ingge-sa'ingge ne hadja! Bang sabab di hinangante bisan hāp manamal, ga'i kite bi tapī si pana'ananne. Kēmon kite bi kuwe' a'a mamiskin miya'an suleyanne padiyalem pī si pana'an an Presidentehin sabab di hinangannen. Pa'in Kitab:in: “*Kēmon kite bi manjari haram ne, duk bisan me' hinangante mabentelin kuwe' tarapu kelemmi'-lemmi'.*” (Shi'ya 64:6) Surga'in lugal sutsi, duk “*ga' niya' sammal duk me' a'a maghinangan maka'iya'-iya' atawa magdusta' umasek pī!*” (Me' pinakita'u 21:27) **Ga' niya' makajari nabangan kite bi pī si lugal sutsi iyan luwal hadja Dembuwa' Masutsihin pitu amban lugal miya'an!** A'a sutsi miya'an **Isa AlMasi**, Anak Tuhan Salama-lama Mabalakatanin, iye Bili-bili Tuhanin mapitu amban Surga'in, matey manjari kurban

pamuwas duse, duk ellum balik amban kamateynen duk balik pī hap Surga'!

Manjari, sine makajari tapī hap Surga'in? Luwal me' a'a ilimpiyuhan ne **sabab sandelde** pu si Isa Mangalekkatin duk sabab laha' binu'usannen. Luwal du siye makajari padiyalem Surga'in! Iye pina'in dem Kitabin pag pa'inne:

“Ga'i a'ahin pinagbidda' we' Tuhanin. Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dambuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhanin. Saguwa' sabab lasa duk ase' Tuhan si kitehin bi, iye lasa-lasahanne si kitehin bi, hangkan inampun we' ne duseten bi duk kinimmatan kite bi bentel we' ne, pegge' sandel kite bi pu Isa Almasi, mangalekkat kite bi amban duseten bi. Pinapitu we' Tuhanin Isa Almasi supaya iye matey duk bu'us laha'nen duk sabab kamateyne miya'an inampun du duse me' manusiya'in bang siye sandel si iye.” (Roma 3:22-25) *“Kahagadte bi panaksi' manusiya'in. Pasōng basag panaksi' Tuhanin duk iye inin panaksi' Tuhan sabab Anaknen. Sasuku sandel si Anak Tuhanin kata'uhanne dem ateyne we' si Isa asal Anak Tuhanin. Saguwa' mangga'i makahagad si Tuhanin kuwe' pa'inne we' magdusta' Tuhanin pegge' ga'i kahagadne panaksi' Tuhan sabab Anaknen. Iye hep inin panaksi' Tuhanin we' ka'urunganne kite bi umul ga' tamanan, duk umul salama-lama inin ka'urungan kite sabab Anaknen. Hangkan sasuku pala'ihan Anak Tuhanin taga umul inin. Saguwa' sasuku ga'i pala'ihan Anak Tuhanin, ga' niya' umulne salama-lama. Sulatante ka'am inin supaya kabugtu'anbi we' taga umul du ka'am salama-lama. Sulat inin para si ka'am me' masandel si Anak Tuhanin.”* (1 Yahiya 5:9-13)

Ka'u, mapakale ellew inin, **kata'uhannu** ke we' tege umul kew salama-lama? Bugtu' ke kew we' tapī kew hap surga' duk magsinna-sinna si pana'anann Tuhanin salama-lama? Sandel ke kew si Anak Tuhanin? Tasulat ke ēnnun dem libru suku' si Bili-bilihin, iye libru pangalistahan ēn me' a'a taga umul ga' tamanannen?

Mikil ko' kew pāhap-hāp sabab me' bakas tabatsate ellew inin, pegge' mabaya' Tuhanin ngurungan ka'u kata'u sabab kēmon inin....

Karayaw iledjiki'an kew we' Tuhanin sasangnu mikil-mikil sabab ayat amban dem Kitabne masutsi inin, pa'inne:

“Niya' panyap Tuhanin para si me' malasa si iyehin. Pinanyapne inin ga' niya' a'a bakas makakitene, atawa makakalene. Ga' niya' bisan bakas makapikilne!” (1 Korinto 2:9)

Wassalam

Lesson 99

Ine pa'innu sabab si Isa?

Bahagi' 1

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin manjari bentel si matahan Tuhan*”.

Tiggel ne bakas istadihante bi Kitab Kanabihanin supaya kata'uhante bi lān minemes we' Tuhan mekebentel me' a'a si matahannen. Bakas kitete we' tumanan Isa AlMasi lapal me' nabihin. **Ellew inin duk si lesson mapaturulin**, niat kamihin magsumbaya' kite bi magbalik sabab dembuwa' mabangsahan bakas binissā we' kēmon me' nabihin. Hangkan me' duwe lessonte si katambusan pagistadite magturul-turul dem Kitab Kanabihanin inēnan, “**Ine pa'innu sabab si Isa?**”

Dem pagistadite dem Kitab Injilin bakas takaleta we' tilew si Isa me' a'ahin, pa'inne, “***Ine pa'inbi sabab AlMasihin, tubu' sine iye?***” (Mateo 22:42) Inin panilew importante manamalin subey sinambungan we' te bi dangan-dangan si ka'ellumte pe. Sambungten si panilew inin iye mamugtu'in bang intag pala'ihanten si ahilat! Ga'i ne tiggel pitu balik Isa AlMasi, duk bang pitu iye, tilewne kew iyan kuwe' bakas panilewne me' a'a masaley, pa'inne, “Bang ka'u, ine pa'innu sabab aku?”

Mabaya' te'ed kami maginta'u ka'am bang sine te'ed si Isa. Tinalew kami, kaw niya' meketimbo'o ka'am si lān seddili sabab inin. Sege'-sege' kami ka'am, da'a pa'in tapikilbi we' si Isa dembuwa' me' nabi hadja, atawa we' a'a hāp hadja iye. Duma'in, **tinggal du iye dendangan!** Ga' niya' sali'ne tu'u si dunya kuwe'itu inin atawa si dunya si pesōnganin. Ine pa'innu sabab iye? Ine pa'innu we' sine iye? Niya' sempū' panilew, mabaya' tilew kami si ka'am sabab Isa AlMasi, lime panilew si lesson inin duk lime si lesson mapaturulin.

1.) Ka'issa', ine pa'innu sabab panganak iye meke'ulali'in?

Ga' niya' bakas inanakan kuwe' iyehin. Si Isa, *Anak Mariyam* iye. Kata'uhanbi we' Nabi Yahiya inēnan *anak Jakariya*, Sultan Sulayman

inēnan *anak Nabi Da'ud*, Isma'el inēnan *anak Nabi Ibrahim*. Kēmon a'a hinangde apiliduden ēn samaden, atawa tambahande ēn samaden si di ēnde. Saguwa' bang si Isa, we'ey tinambahan ēn sa'inen si ēne? Jānnen, pegge' ga' niya' samane manusiya'. Inanakan iye we' dembuwa' budjang. Inanakan iye sabab balakat Tuhanin. Me' pitu' hatu' tahun dehellu amban inanakan AlMasihin, pina'al we' Nabi Shi'ya bang sa'ingge iye inanakan, pa'inne, “*Niya' iyan budjang betteng duk nganak iye lella duk inēnan du iye Immanuel (hātinen, ‘Tuhanin palamud si kite bi’)!’*” (Shi'ya 7:14; Mateo 1:23)

Pinapanjari kapapu'anten bi Apu' Adam we' Tuhanin amban bulak. Kēmon kite bi tubu'an Apu' Adam, duk me' nabihin, iye du. Amban dunya kite bi. Saguwa' Panuhutanin si Isa pitu iye amban surga'. Kēmon kite bi lemme' kuwe' bulak sabab duseten bi, saguwa' si Isa kuwe' ulan pitu amban diyata' langit. Limpuyu iye duk sutsi, sa Tuhanin limpuyu duk sutsi. Inakahan kite dem Kitab Injil, pa'inne: “*Pitu Isa AlMasi si dunya supaya tatimbulne me' a'a dusehanin.*” (1Timoteo 1:15) Pag ga' pe pitu si Isa si dunya, la'i iye si pana'anan Tuhanin, pegge' iye Lapal Tuhanin duk Niyawa Tuhanin. Amban di kabaya'anne pene'ne pitu si dunya magbaran manusiya' supaya kite bi timbulne amban duseten bi. Pitu iye amban diyata'.

Niya' istori sabab duwe lella labo' diyalem kupung lalem. Missā dembuwa'in si sawe'nen, pa'inne, “Hoy sawe', timbulun ku amban lugal mala'at inin! Paluwasun ku amban pisak lenang inin!” Saguwa' nambung sawe'nen, pa'inne si iye, “Babbal kew, sa'ingge kew makajari paluwasku bang kaduwangan kite tu'u dem lowang inin?!” Kaduwangan siye la'i, duk ga' iye makajari nabang sawe'ne maluwas. Ubus niya' takaleda suwala amban diyata', ngakahan siye, we' subey siye ngaput diyata' ingket pinatuntun dem kupungin. **Luwal a'a mangga' malabo' dem kupungin, makajari manabang siyehin.**

Bisan me' nabi mahāp manamalin ga' kite bi tatimbulde amban lowang duse malalemin, pegge' a'a dusehan du isab siye. Saguwa' bang si Isa, ga' iye kapusaka'an disaline magduse kuwe' manusiya'in. Pitu iye **amban diyata'**. Inanakan iye we' budjang. Bakas takitete isab we' pinapī we' Tuhanin mala'ikatnen, duk bettadne pote'an meke'ulali'in diyata' langit supaya minahalayak panganak pu si AlMasi masutsihin, Manimbul dnyahin! Kēmon iyan meke'ulai' te'ed! Ga' niya' a'a inanakan kuwe' lella inin. Tinggal du iye dendangan inanakan sa miya'anin. Ga' niya' sali'ne! Saguwa' duma'in hadja panganak pu si Isahin meke'ula'i duk magpakite bangsahannen. Tinggal du isab iye dendangan ga' niya' sali' addatnen. Hangkan panilew kami kaduweenen, inin:

2.) Ine pa'innu sabab addatne masutsihin?

Bang si Isa ga' niya' salla'-salla'ne. Ga' iye bakas magduse bisan mintedde. Ga' iye nesessita māku ampun, pegge' ga' iye bakas magduse

bisan pu sine. Kēmon a'a bisan bang matalew si Tuhanin, subey magsusun sabab dusenen duk māku ampun. Kēmon me' nabihin masi du māku ampun. Saguwa' makajari pihanu dem Lapal Tuhanin amban tagna' pī si katambusan, saguwa' ga' niya' takasuwa'nu bisan dembuwa' ayat magpa'in we' Panuhutanin si Isa māku ampun. Ga' nessesita we' māku ampun iye pegge' **ga' iye bakas magduse**. Me' bagaynen duk bisan me' bantanen naksi' we' ga' niya' takasuwa'de si iye bisan dembuwa' sala'ne. Me' bagayku, ga' niya' seddili ga' niya' dusene. Panuhutanin Isa AlMasi pesōng amban nabi. Iye te'ed Lapal Tuhanin palahil si dunya magbaran manusiya'. Awe', tinggal iye dendangan ga' niya' sali' addatnen. Ga' niya' sali'ne! Saguwa' niya' pe importante subey tasabutte. Si Isa tinggal du isab dendangan ga' niya' sali' bissānen.

3.) Ine pa'innu sabab bissānen?

Dembuwa' ellew da'ak me' bantanen me' sundaluhin pī niggew iye. Tekka siye la'i takalede pagtolo'nen, ubus balik siye pī si amuden bu ga' iye siggewde. Magulali' siye, pa'inde, “*Ga' te'ed niya' a'a bakas magtolo' kuwe' panolo' a'a miya'an!*” (Yahiya 7:46)

Pikilun me' pina'in si Isa sabab dinen, pa'inne, “*Aku inin danta' mangurung danta' dem pikilan manusiya'in. Sine-sine nuhut aku, salama-lama ga'i ne te'ed iye lumengngan dem lindem, pegge' la'i dem pikilanne danta' makapakellum manusiya'in.*” (Yahiya 8:12) Me' nabihin kuwe' dalil bulan duk me' pote'an ngurung danta' ku'ahat dem kalindeman. Saguwa' si Isa kuwe' dalil mata ellew. Ga'i ne te'ed nesessita si kite bi danta' bulanin atawa danta' pote'anin bang paguwa' ne mata ellewin! Pinagsali' we' me' nabihin AlMasi duk mata ellewin. (Mal'aki 4:2) Bulanin ngadiki' kuwe' me' nabihin. Saguwa' Isa AlMasi kuwe' mata ellewin. Bakas takitenu ke we' ngadiki' mata ellewin? Ga' du, ga'i du ngakulang duk tahala'. Ngurung danta' ellewin si kēmon lahat dem dunya. Isa AlMasi kuwe' mata ellew. Ga'i iye tahala', para si kahāpan kēmon bangsa dem dunyahin.

Pa'in si Isa isab, “*Aku inin lān tudju Tuhanin, aku po'on sasuku mabennalin, duk aku po'on umulin.*” (Yahiya 14:6) Seddili manamal si Isa amban me' nakura' āgamahin. Nakura' āgamahin nganda'ak hadja siye, pa'inde, “*Hinangun inin, tuhutun panolo' inin. Inin lānin. Tuhutun me' panganda'akan inin....*” Pa'in Panuhutanin si Isa, “*Aku lānin. Kahagad ka'am si aku, pitu ka'am si aku, ubus bu niya' kapatutbi patenna' si harapan Tuhanin salama-lama.*” **Si Isa dihananne Lānin.** Pahātite inin duk istori-istori.

Manjari, niya' nakanak lella diki'-diki' pe lepas dem puweblo hadje. Makatabang nakanakin si dembuwa' pulis mekepanolo' lān mabalik tudju kaluma'anden. Pa'in pulisin si iye, “*Mentel kew binna'an, si pidjū kaduwenen pī kew tudju bibangan, ubus si katellu pidjūnen pī kew tudju kanawanan, pabutas kew amban puwente, ubus niya' likung si*

kalsara duk tuhutun kalsara hadje kaduwenen.....” Tumāring nakanakin. Pinahātihan iye lānin we' pulisin, saguwa' ga' ta'essebne kēmon duk tinalew iye nuhut me' bakas pinahātihan si iyehin. Manjari, niya' tekka lella amban kaluma'an nakanakin. Antanne tangan nakanakin duk tundanne iye. Pag pekkeng nakanakin lumengngan, pippine iye samanta'an ga' siye tekka si luma'. Pulisin **magpahāti lānin**. Saguwa' lella dembuwa'in iye ne **lānin**. Pa'in si Isa: **Aku lānin**. Aku lān tudju surga'in, tudju luma' Tuhanin. “*Aku lān tudju Tuhanin, aku po'on sasuku mabennalin, duk aku po'on umulin. Ga' niya' tapī si Samaku Tuhanin bang duma'in aku palabeyannen.*” (Yahiya 16:6) Ga' niya' a'a missā kuwe' Panuhutanin Isa AlMasi! Tinggal iye dendangan. Ga' niya' salī'ne! Saguwa' bangsahan si Isahin duma'in hadja takitete si panganak iye, si addatne duk si bissāne. Takitete isab bangsahannen si hinanganne.

4.) Ine pa'innu sabab me' hinangan si Isa mabalakatanin?

Tahinangne kēmon-kēmonin. Pangurung si iye kēmon balakat duk kēmon kapatut. Ine-ine tahinang Tuhanin, tahinang si Isa isab tu'u si dunya, supaya tapakitehanne me' a'ahin bang amban iye duk bang sine iye. Ga' niya' ta'u mateddo' baliyuhin, luwal du **Tuhanin! Si Isa** pateddo'ne baliyuhin. Ga' niya' ta'u magpakellum a'a mamateyin, luwal du **Tuhanin! Si Isa** pakellumne mamateyin. Ga' niya' ta'u ngaluka mata mapessekin, luwal du **Tuhanin!** Tahinang isab iyan we' **si Isa**. Pakawuli'ne bayu'-bayu'an sakihin. Missā hadja iye de tegtang, lahi ne me' seyitanin. Ekka tapindane parasahan me' a'ahin duk timbulne siye amban duseden. Me' nabi sinduwehin inurungan balakat we' Tuhanin ngahinang hinangan meke'ulali' sinduwe. Saguwa' Panuhutanin si Isa hinangne hinangan meke'ulali'in sabab di kapatutnen duk di balakatnen. Makajari iye nengge si bihing a'a mamatey barannen, mayam deretso si iye duk pa'inne; “*Donga' kew. Bo'ohun pabākannun bu nu ne hap luma!*” (Lukas 5:23) Donga' a'a masakihin, duk hap luma' iye, mudji-mudji Tuhanin! Magpakole' si Isa ga' ngangguna tambal atawa tawal. Pakole'ne a'ahin sabab balakat duk kapatut bissānen hadja.

Niya' a'a inēnan Lasarus matey duk kinubul. Pag tekka si Isa, Lasarus la'i ne dem kubul ampat bahangi. Pī si Isa hap kubulne duk pa'inne, “*Lasarus, paguwa' kew pitu!*” (Yahiya 11:43) Paguwa' bangkeyin amban dem kubul. Niya' kapatut si Isa magpakellum mamateyin, hangkan makajari pa'inne, “*Aku magpakellum me' pateyin duk aku po'on umulin!*” (Yahiya 11:25) Tekka du iyan waktuhin bang takale kēmon dem kubulin suwalanen, donga' siye duk nengge si harapanne. Bagayku mapakalehin, paguwa' du kew isab iyan amban dem kubul bang ubus ne kew matey. Bisan kuwe'itu, ta'urungan Panuhutanin kew, si Isa, umul ba'ahu duk kapatut ellum si surga' salama-lama, bang kew kahagad si iye we' iye du Manimbul ka'uhin duk Panuhutannun. Sampay kuwe'itu ekka

tapinda si Isa parasahan me' a'ahin dem kēmon dunya. **Makajari isab pindane parasahannun.** Ine pa'innu sabab si Isa? Ine pa'innu sabab hinangannen? Tinggal iye dendangan. Iye mabalakatanin. Ga' niya' sali'ne! Niya' pe dembuwa' panilew kami sabab si Isa si ka'u ellew inin:

5.) Ine pa'innu sabab me' ēnnen duk gellanen?

Bakas takitete ne dem Sulat Kanabihanin, we' hatusan ēn duk gellal si Isahin. Me' ēn inin nabangan kite bi supaya pesōng tasabutte bang sine iye. Upama, inēnan iye: *Immanuel...Lapalin...Anak Manusiya'...Bili-bili Tuhanin...Mangalekkatin... Manimbulin...Kinakan meke'ellumin...Po'on Bāhan Tinanem mahāpin...Mangipat Bili-bili mahāpin....Danta' Dunyahin... Mangantanah Sahayahin....Magpakellum me' pateyin....Dehelluhin duk Dambulihin, Tagna'in duk Panambusanin .... Gawangin ...Lānin, Po'on Mabennalin, Po'on Umulin...duk **Anak Tuhanin!***

Bakas takitete we' Nabi Musa inēnan a'a Tuhanin. Nabi Ibrahim inēnan bagay Tuhanin. Saguwa' luwal hadja dembuwa' a'a inēnan **Anak Tuhanin.** Akahanun kami, bang sine matapit si a'ahin, bagaynen ke atawa anaknen? Magaka kew mabennal diyalem ateynun. Awe', si Isa inēnan Anak Tuhanin. Inēnan si Isa we' Tuhanin Anakne pegge' mabaya' iye pagbidda'ne amban kēmon sinduwehin. Bakas takalet dem Kitab Injil we' pa'in Tuhanin sabab si Isa, pa'inne, *“Inin Anakku kalasahanku te'ed. Kasulitan ku te'ed si iye. Pakalehun bi iye.”* (Mateo 17:5) Ine hāti pina'in Tuhan inin? Bang petekka pina'in we' anaknen lingu samanen. Takite bentuk samanen si anaknen. Magpakite si Isa bang sa'ingge Tuhanin. Iye pina'in dem Kitab pag pa'inne: *“Ga' niya' bakas ngite Tuhanin. Saguwa' pinakata'u Tuhanin si manusiya' we' Anakne dambuwa'-buwa'in, pegge' asal Tuhan du iye duk magdambuwa' iye duk Samanen.”* (Yahiya 1:18) Mabaya' ke kata'uhannu Tuhanin duk magtuhut duk iye salama-lama? Bang iye kabaya'annun, pitu kew si Panuhutanin si Isa, inēnan we' Tuhanin Anaknen. Anaknen makajari missā ganti' samanen. Iye hep miya'an hininang si Isahin patu'une si dunyahin. Iye jānnen hangkan iye inēnan Immanuel hātinin **Tuhanin palamud si kite bi.**

Niya' a'a kannalde we' ga'i makajari Tuhanin pitu si dunya magbaran manusiya'. Saguwa', kēmon makapikil sa miya'an ga' pe tasabutde palanu Tuhan hininangne pagtimbul madusehanin. Dem gara'ne inin Anak Tuhan Salama-lamahin subey palahil si dunya magbaran manusiya', supaya pakata'une dinen si me' tubu'an Apu' Adam, duk supaya siye lekkatne amban dem antanan Nakura' Seyitanin. Me' bagayku, **balakatan Tuhanin** duk tahnangne bisan ine-ine. Mabaya' Tuhanin we' kēmon a'a ngata'uhan iye. Hangkan magbaran manusiya' iye duk ellum tu'u si dunya.

Ine pa'innu sabab me' ēn duk gellal si Isa AlMasihin? Ga' niya' sali'ne. Ine pa'innu sabab panganak iyehin, addatnen, bissānen duk

hinangannen? Ine pa'innu, sine iye? *“Ine pa'inbi sabab AlMasihin, tubu' sine iye?”* (Mateo 22:48)

Na, padeheng ne kite bi kuwe'itu. Bang amban kahandak Tuhanin, si lesson mapaturulin niya' pe tilew kami lime panilew sabab si Isa duk niya' isab sambung kami.

Karayaw iledjiki'an ka'am sasangbi mikil-mikil sabab ayat amban dem Kitab inin, pa'inne:

“Tipun la'i pu si Isa kēmon addat duk pikilan Tuhanin; duk ka'am iyan, pegge' lu'u ne si ka'am AlMasi, tepe si ka'am isab sasuku maniya' pu AlMasihin.” (Kolossa 2:9,10)

Wassalam

Lesson 100

Ine pa'innu sabab si Isa?

Bahagi' 2

Assalamu alaikum me' bagayku mapakalehin. Tiya' ku katakdilan we' Tuhanin magaka-aka si ka'am. Iye Tuhan po'on kasanyanganin. Kabaya'annen, we' kēmon me' a'ahin tasabutde duk maglilla' nuhut lān bakas minemesnen, supaya a'ahin makajari kinimatan bentel we' ne duk supaya siye sinakup dem kasanyanganne te'edin salama-lama. Sinna kami we' makajari kami magpakale balik si ka'am ellew inin programabi inēnan “*Lānin duk a'ahin marjari bentel si matahan Tuhan*”.

Ellew inin pala'uste bi pagbissāte bi dem lesson dehelluhin, inēnan “**Ine pa'innu sabab si Isa?**” Importante manamal panilew inin, pegge' sambungte si panilew inin bang sine Isa AlMasi, iye mamugtu'in bang intag pala'ihanten si ahilat! Si lesson dehelluhin tilew kami bang ine **pa'innu sabab panganak iye meke'ulali'in, sabab addatne masutsihin, sabab bissāne mahāpin, sabab balakatne mahadjehin, duk sabab gellalne malangkewin**. Ellew inin niya' pe lime panilew mabaya' tilew kami si ka'u sabab si Isa. Panilew ka'issa'in inin:

6.) Ine pa'innu sabab kamateynen?

Kata'uhannu ke bang **intag** kew iyan matey? Atawa kata'uhannu ke bang **sa'ingge** kamateynun? Atawa kata'uhannu ke bang **sumiyan** kew matey? Ka'u duk aku subey magbennal we' ga' niya' kata'uhante sabab me' inin. Saguwa' si Isa duma'in kuwe' kitehin bi. Kata'uhanne hep bang **intag** iye matey duk magaka iye andang. Matey ko' iye si Awrusalam. Pa'alne isab bang **sa'ingge** iye matey. Akahanne me' tindeggen, pa'inne,

“Pataked kite bi inin hap Awrusalam. Pag la'i ne kite bi, tinumanan du kēmon bakas tasulat me' kanabihan sabab aku, Anak Manusiya'in. Sinōngan du ku pi si antanan me' a'a duma'in Yahudi, duk hinangde du ku dagey duk pa'ia'de ku duk paglura'ande. Lubakande ku ubus bu papateyde ku. Saguwa' puwas tellum bahangi, ellum du ku balik.”
(Lukas 18:31-33)

Akahanne isab me' tindeggen bang **sumiyan** iye matey, hātinin, matey ko' iye ellew pag sumbali' me' Yahudi bili-bili para si kādja'an

'Palabey Tuhanin'. Ellew iyan subey iye matey manjari Bili-bili Tuhanin, iye kurban mamuwasan duse manusiya'in.

Kamatey si Isahin seddili amban kēmon kamatey sinduwehin, pegge' iye dihananne **mamene' kamateynen**. Bakas takaletē we' pa'in si Isa, *“Ga' niya' manusiya' tege kapatut mapatey aku, pegge' makapagbaya' ku bang matey ku atawa ga'i. Paglilla'ku umulkun amban kabaya'anku. Tege kapatut ku maglilla' umulkun, duk tege kapatut ku makellum barankun balik.”* (Yahiya 10:18) Bang si Isa, ga' iye bakas magduse, hangkan makajari si' iye deretso pī hap surga' ga' makalabey kamatey, pegge' billa'i du iye. Saguwa' eddo'ne matey pegge' iye tinuhutnen kabaya'an Tuhanin duk malasa iye si a'a madusehanin. Pasagadanne a'ahin ngalansang iye diyata' olom duk pangurungne umulnen para si kahāpante bi. Matey iye supaya ta'ampun duseten bi duk supaya bugtu' niya' lugalte bi la'i si surga'. Me' pitu' hatuṣ tahun dehellu amban papitu AlMasi si dunyahin, magmahalayak Nabi Shi'ya bang we'ey Mangalekkatin subey matey, pa'inne:

*“Saguwa' ilogsok iye sabab duseten bi, ilubakan iye sabab hinangante bi mala'atin; iye matewwa' leggahin sabab duseten bi bu timbul kite bi; duk sabab me' bakatnen kewuli'an kite bi. Kēmon kite bi kuwe' me' bili-bili lepas, dangan-dangan kite bi nuhut di kabaya'anten bi. **Pinaduwa' we' TUHANIN duseten bi kēmon diyata'ne.** (Shi'ya 53:5,6)*

Ka'u duk aku jānnen hangkan Isa AlMasi matey. Iye Mangipat Bili-bili Māhapin mangatu mangurungan umulnen para si kahāpan bili-bilinen. Ga' niya' a'a bakas matey kuwe' iyehin. Ga' niya' sali'ne. Tinggal du iye dendangan bang si manusiya'.

Niya' pe panilew importante seddili, bu kēmon a'a subey sambungande inin:

7.) Ine pa'innu sabab si Isa we' tada'ag we' ne kamateyin, hātinēn, we' ellum iye balik?

Matey si Isa duk kinubul. Ginuwaldiyahan kubulnen pahāp-hāp we' me' bantanen. Iligidan we' de batu hadje panambelde lingab kubulin, ubus bu ilekktan indan pe we' de. Niya' pe da'akde sundalu ngaguwaldiyahan kubulin. Saguwa' kēmon hinanganden ga' du maka'alal si Isa, ellum du iye balik amban kamateynen. Iye mato'ohin, ellum balik Panuhutanin si Isa amban kamateynen katellu ellewnen duk pakitene dinen si me' tindeggen. Ubus miya'an pakitehanne dinen si labi lime hatuṣ a'a magsumbaya'. Me' a'a miya'an, takitēde iye, antandē iye duk mangan siye magsumbaya' duk iye, pag ubus iye ellum balik. Pakitehanne siye pali' si tangannen duk bettisnen duk seddinen. Awe', ellum iye balik amban kamateynen sa bakas pina'alne andangin!

Pinakellum si Isa we' Tuhanin amban kamateyne hinang pureba para si kēmon manusiya' we' kasulutan iye si hinangan si Isahin pag matey iye diyata' olom manjari Kurban ga' niya' salla'-salla'ne duk Kurban katambusan mekepuwas dusehin.

Kamateyin banta hadje. Kapapu'anten matey du. Me' nabihin matey du isab duk bangkeyden la'i pe dem kubulde. Kite bi du isab, matey du isab si pesōngan. Saguwa' pudjite Tuhanin, **Isa AlMasi nganda'ag kamateyin!** Iye Manimbul ma'ellumin duk tatimbulne kēmon mapī si Tuhanin palabey amban iye, pegge' ellum iye duk māku-māku iye para si me' masandel si iyehin. Niya' ke nabi ellum kuwe'itu, pag ubus ne iye matey? Ga' niya', bisan dembuwa'. Isa AlMasi hadja dendangan manganda'ag kamateyin duk kubulin. Ellum iye ellew inin, hangkan kite bi me' makahagad si iyehin ga'i tinalew matey. Bang matey kite bi hātinin hadja, we' pī kite bi si Panuhutanten bi la'i diyata'. Awe', si Isa tinggal hadja iye dendangan, ga' niya' sali'ne. Ga' niya' kuwe' iyehin tu'u si dunya atawa si surga'. Ine pa'innu sabab panganda'agne kamateyin? Niya' pe panilew, pina'in:

8.) Ine pa'innu sabab pabalikne hap surga'in?

Pag ubus Panuhutanin si Isa ellum balik amban kamateynen, pabagala iye si me' tindeggen dem ampatpū' ellew. Ubus takaleta we' tahala' iye, pa'angkat hap surga', duk ningkolo' iye si kanawananan Tuhanin, lugal pinahadje manamalin. Sa miya'an pakitehanne we' langkew iye amban me' mala'ikatin, me' nabihin duk kēmon manusiya'in! Iye pina'in dem Kitabin, pa'inne:

“Pinalangkew te'ed iye we' Tuhanin duk ginellal iye palangkew amban kēmon, supaya kēmon mala'i si surga'in duk matu'u si dunyahin duk sampay kēmon me' pateyin pasujud mudji si Isa. Duk kēmon siye magbennal du we' Isa AlMasi asal tamanan malangkewin. Pa'inde iyan, 'Isa AlMasi, iye Panuhutanten bi kēmon.' Duk sabab inin, tapudji du Samaten bi Tuhanin.” (Pilipi 2:9-11)

Awe', tinggal dendangan du si Isa. Ga' niya' sali'ne! Duk niya' isab panilew seddili subey sambungannu. Inin ne:

9.) Ine pa'innu sabab papitune balik si dunyahin?

Balik du Isa AlMasi pitu si dunya. Bakas magaka du iye. Bakas pina'al du isab we' me' nabihin. Inaka isab we' me' mala'ikatin. Kēmon mabennal manuhut pu AlMasihin ngagad-ngagad pabaliknen du. Balik du iye iyan duk bo'one a'anen pī hap surga'. Hukumne du iyan manusiya'in duk bentel hukumannen, duk magbaya' iye si kēmon dunya. Iye du Sultan Mangantanun dunyahin. Magbaya' du iye iyan de ngibu tahun samanta'an ga' pe kēmon bantanen pasujud si antag bettisne. Awe', ga'i ne tiggel pitu du iye iyan balik. Kēmon a'ahin magbennal

du iyan we' iye Sultan me' sultanin duk Panuhutan me' panuhutanin. Pitu du iye duk nengge kew iyan si harapanne, si harapan Hukum Mabalakatanin. Ellew iyan bang patāmpak ne kew si iye, tilewne du kew iyan, pa'inne, “**Ine bakas pa'innu sabab aku?**” Ine iyan sambungnun? Bang kew nambung, “Tapikilku we' dembuwa' kew me' nabihin,” ubus tilewne kew iyan bang we'ey kew ga' kahagad te'ed si iye – duk hinukum kew illegga, pegge' ga' kahagadnu me' pina'innen sabab dinen, duk ga' isab kahagadnu me' sinulat kanabihan sabab iyehin – hātinen we' iye **Anak Tuhan amban surga'in, iye Manimbulin ga' niya' seddili**. Sine mapitu balik magbaya'in? Nabi Ibrahim ke, Nabi Musa ke, Nabi Da'ud ke atawa dembuwa' ke me' nabi sinduwehin pitu balik magbaya'? Duma'in. Panuhutanin Isa AlMasi, iye mapitu balikin. Iye iyan **Hukumin**. Niya' pureba Tuhanin sabab inin pegge' pakellumne iye amban kamateynen. Balik du iye iyan pitu. Kēmon mata me' a'ahin takitede du iye iyan. Kēmon a'ahin pasujud du si iye. Kēmon a'ahin magbennal iyan we' “*Isa AlMasi, iye Panuhutanin!*”

Na, kuwe'itu, tiya' ne panilew panambusanin:

10.) Ine pa'innu sabab me' kabaya'anne hininangnun?

Pa'in Panuhutanin si Isa, “*Pitu ka'am si aku, sine-sine ka'am pekkeng duk kabohatan supaya ka'am humali. Teyima'un bi panolo'kun duk ngaya ka'am amban aku, pegge' hāp ku duk diyawa' ateykun, manjari humali ne dem ateybin.*” (Mateo 11:28,29) Ellew inin du pangalinganne ka'uhin. Tagna' pangalinganne me' tindeggen supaya siye nuhut iye, ambanande kēmon: luma'den, pamilyaden, duk hinangden. Kabaya'annen we' sa miya'an du isab hinangnun. Duma'in hātinen we' subey ambanannu luma'nun duk hinangnun bang kew nuhut si Isa, saguwa' subey paglilla'nu umulnun si iye duk subey iye umbul dembuwa' dem ateynun. Kabaya'annen we' sandel kew si iye, kahagad si iye, duk teyima'nu iye we' iye ne Manimbul ka'uhin duk iye Amunun. **Kabaya'anne kedembuwa' tibu'ukannun** – pikilannun, ateynun, barannun duk niyawanun. Bang to'o te'ed iye sa pina'innen, kēmon kabaya'annen tewwa'.

Bakas takitete ne we' Isa AlMasi tinggal du dendangan duk ga'i iye pinagsali' duk a'a seddili. Tinggal iye dendangan si **panganak iyehin**, si addatnen, si **panolo'nen**, si **hinangannen**, si **ēnnen duk gellalnen**, si **sinandalannen duk kamateynen**, si **ka'ellumne mabalikin**, si **pa'angkatne hap surga'in**, si **papitune mabalikin**, duk si **balakatne ngaganti'an atey tubu'an Apu' Adamin**. Ellum iye kuwe'itu. Magtuhut iye duk me' masandel si iyehin. Ga'i du tiggel balik du iye iyan pitu. Ga' niya' kuwe' iyehin la'i si surga' atawa tu'u si dunya. Iye jānnen hangkan niya' kapatutne we' iye Sultan duk Panuhutan umulnun! Panuhutanin Isa AlMasi iye kabaya'annen we' iye Manimbul ka'uhin duk iye Panuhutannun. Hangkan iye matey diyata' olom duk ellum balik!

Niya' balakatne ngānan dusenun duk ngurungan ka'u kapatut magtuhut duk Tuhanin salama-lama. Ta'urunganne kew umul ba'ahu, koso'anne ateynun supaya limpiyu, duk ba'ahuhanne kew sabab balakat Niyawa Sutsihin, saguwa' subey kew **sandel** si iye duk si kurbannen.

Keyimanne te'ed, ekka a'a tapikilde we' Isa AlMasi nabi importante, saguwa' ga' iye teyima'de we' iye Panuhutanden duk Manimbul siyehin. Ga'i du sarang bang kahagadte hadja we' si Isa nabi importante! **Subey kew maguyun duk Tuhanin we' si Isa Panuhutan kēmon-kēmonin duk we' pag matey iye diyata' olom, matey iye ganti'nu.** Kēmon kite bi me' tubu'an Apu' Adamin, niya' problemate hadje: **duseten bi** hep problematen. Pegge' ma'ase' Tuhanin, memesne **tambal** para si problematen, saguwa' **subey teyima'te** tambalnen. Upama, bang ku saki, pī ku hap doktol ubus bu nulat iye bang tambal inggehin subey binellikun. Manjari, pī ne ku melli tambal, mole' ku duk bettadku tambalin diyata' lamisahan duk payam-payamanku hadja tambalin. Mekekole' aku ke miya'an? Ga'i! Bang ku mabaya' kole', subey inumku tambalin **sa sinulat** we' doktolin. Tambal Tuhanin si Isa AlMasi Panuhutanin duk laha'ne binu'usanne diyata' olomin.

Kaw niya' nilew, pa'inne, “Sa'ingge teyima'ku tambal Tuhan para si dusekun?” Inin hadja, subey kew **magbennal si Tuhan** we' a'a dusehan kew, we' “hinangannu mahāpin” kuwe' tarapu lemme' si iye, duk we' ga' niya' makajari hinangnu nimbud dinu amban hukumanne mabentelin. Ubus subey kew **kahagad dem ateynu** we' Panuhutanin Isa AlMasi iye mananggungan pangalegga sabab dusenun. Panganda'akan Tuhanin we' kēmon duse subey hinukum duk ilegga, saguwa' kaduhulan ne te'ed Tuhanin pegge' kēmon katumanan ne we' Isa AlMasi. Bang kew kahagad we' matey Isa AlMasi duk ellum balik supaya kew timbulne, mangkin ampun Tuhanin dusenun, kuwe' dalil pasemmekanne kew duk kabentel AlMasihin, papīne Niyawa Sutsinen dem ateynu, duk urunganne kew kapatut patenna' si pana'ananne salama-lama! Pudjite Tuhanin, makajari kew manjari bentel ellew inin – bang ngatu kew kahagad!

Me' bagayku mapakalehin, bakas “inumbi ne ke tambal Tuhanin” mekekole' ka'am amban saki dusehin duk makatimbul ka'am amban ebbut narka' salama-lamahin? Sine-sine ga'i ngatu si tambal Tuhanin, hātinen, **laha' binu'usan si Isahin**, subey kata'uhanne we' **ga' niya' tambal seddili** mekekole' ka'am amban duse. Ga' niya' bisan ine! Ga' niya' lān Tuhanin seddili mekelimpiyu a'a madusehanin duk mekebentel siye si matahanne. **Ga' niya' lān seddili** hap surga'.

Pakale ka'am pahāp-hāp si me' pina'in dem Kitabin sabab lān mekebentel bakas minemes we' Tuhanin para si a'a madusehanin, **dembuwa' hadja lānin, ga' niya' seddili**, supaya siye kinimmatan bentel si matahanne. Pina'in dem Kitab, pa'inne:

(Roma 3) ²⁰ *Ga' te'ed niya' a'a inampun duk kinimatan bentel we' Tuhanin sabab panuhutne sara' Tuhanin...* ²¹ *Saguwa' kuwe'itu pinaginta'u ne we' Tuhanin si kite bang sa'ingge duk duseten ta'ampun supaya ne kite kimmatanne bentel. Duk inin duma'in sabab panuhutte sara'in. Tasulat du hep isab dem sara' si Musahin duk dem Kitab me' Kanabi-nabihanin bang sa'ingge duk duseten ta'ampun.* ²² *Kuwe'itu ampun Tuhanin me' duseten duk kimmatanne kite bentel bang kite sandel pu Isa AlMasi. Kēmon masandel pu Isa AlMasihin asal kinimatan bentel we' Tuhanin bisan ine bangsanen. Ga'i siye pinagbidda' we' Tuhanin.* ²³ *Sali'-sali' kēmon kapagduse, bisan dembuwa' ga' niya' siye tapudji we' Tuhanin.* ²⁴ *Saguwa' sabab lasa duk ase' Tuhan si kitehin bi, iye lasa-lasahanne si kitehin bi, hangkan inampun we' ne duseten bi duk kinimatan kite bi bentel we' ne, pegge' sandel kite bi pu Isa AlMasi, mangalekkat kite bi amban duseten bi....* ²⁷ *Manjari bang kuwe' inin, niya' ke pagabbute si pagmatahan Tuhan? Asal ga' niya'. Pegge' kinimatan kite bentel we' Tuhanin duma'in sabab panuhutte sara'in saguwa' sabab sandelte pu Isa AlMasihin.*

“Pegge' sabab lasa duk ase' Tuhanin hep hangkan ka'am timbul pag sandel ne ka'am pu si AlMasi. Duma'in sabab hinanganbin hangkan ka'am timbul, saguwa' lasa-lasahan Tuhan inin si ka'am. Ga'i ka'am makapagabbu, pegge' duma'in hangkan ka'am timbul sabab hinanganbi mahāpin.” (Epesus 2:8,9) “Bang magbennal kite si me' a'a we' si Isa AlMasi Panuhutanten bi duk kahagadte te'ed dem ateyte we' pinakellum iye balik we' Tuhanin amban kamateynen, na, timbul kite duk tapī kite si surga'....pegge' ‘Sine-sine pakatimbul si Panuhutanin, timbul du iye duk tapī iye si surga!’ ” (Roma 10:9,13)

Me' bagayku, bakas ne ke kew pakatimbul si Panuhutanin? Tasangkanu ne ke lasa-lasahan pagtimbulin? Atawa suleyannu pe nimbudinu sabab di hinangannun? Buyu'-buyu' kami kew, da'a te'ed teyikutanun lān Tuhan Pagtimbul mabentelin. Kata'uhan Tuhanin du diyalem ateynun. Magbennal kew si iye we' dusehan kew, we' talanggalannu sara'ne masutsihin. Akahanun iye we' kata'uhannu, we' patut kew hinukum dem ebbut narka'. Ubus bu magsukul kew si iye pegge' papitune para si kahāpannu Manimbul mangga' niya' dusenen ngatu nandal ganti'nu – nanggungan pangalegga ka'u salama-lamahin duk ellum iye balik amban kubulne!

Bagayku, subey kew pī si Tuhanin **palabey amban lān mabentel minemesnen** – bang ga'i tuhutnu lān iyan, ga'i kew tapī. Binatik kew we' Tuhan Mama'ase'in. Pi kew si iye ellew inin ubus bu timbul kew. “Sandel

kew pu si Isa AlMasi, Panuhutanin, duk timbul du kew sampay me' sawe'nu dambuwa' luma'in.” (Hinangan 16:31)

Bang bettadnu ne sandelnun pu si Isa AlMasi, sabab iye hep sinulat kēmon me' nabihin, nulat ko' kew si kami duk akahanun kami.

Ellew inin ne lesson da hatusin duk lesson taman pagistadite amban dem Kitab Masutsihin. Hāp te'ed bakas pakale ka'am. Māku-māku ledjiki' kami para si ka'am. Duk batsate mahāp inin amban dem Lapal Tuhanin, pina'in:

“Tuhanin, ta'ipatne kite supaya kite ga'i tabo'o magduse. Iye hadja maka'ānan duseten supaya ga' niya' takitene duseti bang ne kite bino'o si pana'ananne. Asal magkēg te'ed kite bi la'i si pana'ananne masahayahin. Iye Tuhan dembuwa'-buwa'in duk tinimbul kite bi we' ne. Pudjite bi Tuhanin palabey amban Isa AlMasi, Panuhutanten bi. Pudjite bi Tuhanin, iye tamanan mabangsahanin duk mabalakatanin duk iye magbaya'in amban awwal tagna' sampay ma'in duk sampay salama-lama! Amin.” (Judas 24,25)

Wassalam

